ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
1
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
JEUDI
1er FEVRIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11125 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.125

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ԵԹԷ ԵՐԳԵՐՆ ԱԼ ՄՈՌՆԱՆՔ

Ի՛նչ տարակոյս որ մեր ինքնուրոյն արժէքները աւելի շուտ կը մաշին օտարութեան մէջ:

Եթէ յետադարձ ակնարկ մը նետէինք միայն մեր գաղութին վրայ, ո՛րքան աւերներ պիտի արձանագրէինք: Լայն անջրպետ մը՝ երէկուան եւ այսօրուան միջեւ:

Կորուստ՝ բնական մահերով:

Կորուստ՝ իբրեւ հետեւանք տեղական փորձութեանց, այլասերման, օտարացման:

Կորուստ՝ մաշումով, ուժերու սպառումով, արժէքներու ծիւրումով:

Կարճ ժամանակաշրջան մը չէ 25 տարին, օտարութեան մէջ:

Մանաւանդ երբ նկատի առնենք թէ կը գտնուինք միջավայրի մը մէջ ուր դժուար կը դիմանան մանր, ցիրուցան համրանքները, համայնակուլ յորձանքին առջեւ: Ինչպէս ամերիկեան ափերուն վրայ:

Բայց եւ այնպէս, հարկադրուած ենք անկարելին փորձել, դիմանալու, կանգուն մնալու համար: Անխախտ պահելով մեր ինքնուրոյն դիմագիծը եւ սեփական արժէքները: Անշուշտ ի շահ այսօրուան եւ վաղուան հայրենիքին:

Այս է որ կը կոչուի ազգապահպանում: Մեր բառով՝ ինքնապաշտպանութիւն:

Բազմաթիւ միջոցներ ունինք, այս ճակատին վրայ, հակառակ բոլոր դժուարութեանց: Կը բաւէ որ չպակսին կամքն ու հաւատքը: Ազգային գիտակցութիւնը եւ հպարտութիւնը:

Այդ մջոցներէն մէկն ալ Երգը, որ դարերով արեւ ցանած է մեր ճամբաներուն վրայ, խաւարակուռ Ասիոյ մէջ, թև տալով մեր երեւակայութեան եւ արդար յաւակնութեանց:

Արդարեւ, ո՞ւր հասած կ՚ըլլայինք մինչեւ հիմա, առանց Հայկական Երգին:

Թշնամին չյաջողեցաւ սպաննել զայն, իր ամէնէն արիւնռուշտ կատաղութեան մէջ: Համիտեան բռնակալութեան օրերէն մինչեւ Հայաջինջ Սարսափները:

Եթէ կարելի չըլլար հրապարակաւ արտայայտուիլ, եղանակներ կը մրմնջէին տուներու մէջ: Կամ կը քաշուէին բնութեան ծոցը, թնդացնելով լեռ ու ձոր:

Եւ, արեան ճապաղիքներուն վերեւ ալ, առնուազն «Տէր ողորմեա» մը կը լսուէր, եթէ ոչ «Կռունկ»ը կամ կրակոտ անէծք մը:

Ինչ որ կարելի եղաւ պահել, ճոխացնել եւ ծաղկեցնել դարերու ընթացքին, այժմ փոխադրուած է արտասահման:

Տարագիր բազմութիւնները ձայն կուտան, ձայն կ՚առնեն ի սփիւռս աշխարհի: Ամէն մէկը իր երգարան-դանձարանն ունի, աւելի կամ նուազ վաւերական:

Անշուշտ բախտաւոր են այն գաղութները որ երաժշտագէտներ ունին եւ երգչախումբեր:

Դժբախտաբար այդ սերունդն ալ կը մաշի հետզհետէ: Օրինակ, շատ բան չէ մնացած Վարդապետի սերունդէն, ինչպէս Կովկասէն, Պոլսէն եւ ուրիշ վայրերէ հասած ուժերէն:

Բախտաւորներէն մէկն ալ՝ մեր գաղութը կը համարուի, թէեւ շատ բան պակսած է նախկին թափէն: Մանաւանդ որ, ձայներն ալ հետզհետէ կ՚այլափոխուին, կորսնցնելով իրենց հարազատութիւնը:

Բայց կը դիմանայ ճակատը, շնորհիւ ափ մը երաժշտագէտներու յարատեւութեան:

Եթէ մեր երգերն ալ մոռնանք...

Մտածումն անգամ սարսուռ կը պատճառէ:

Խրախուսել հայկական երգահանդէսները, թեւ տալ երաժշտագէտներուն եւ երգչախումբերուն՝ կը նշանակէ ամէնէն առաջ մեր հոգին լեցնել: Բազմապատկել մեր դիմադրական կորովը:

1948 Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԻԷԹՔՈՆԿԸ ՍԱՅԿՈՆԻ ՄԷՋ

ՃՈՆՍԸՆ ՄՏԱՀՈԳ

Նախագահ Ճոնսըն չէ հեռացած իր գրասենեակէն եւ հեռաձայնին կախուած կապ է պահած Սայկոնի ամերիկեան դեսպանատան հետ, թէեւ խանգարումներու եւ Սայկոնի շփոթ կացութեան հետեւանքով, միշտ դեսպանատունը չէր զոր Ճոնսըն կը գտնէր, այլ յաճախ հրամանատարութիւնը, ուրիշ սպասարկութիւն մը եւայլն:

Ցստակ է որ Ամերիկացիք, ինչպէս դիտել կուտար Ֆրանսուա Փոնսէ Ֆիկառոյի մէջ, կը թերագնահատեն իրենց դիմաց եղողը: Այդ եղած էր արդէն Փուէպլոյի միջադէպին պատճառը եւ այսօր ալ նոյնը կը պատահի Վիէթնամի հետ: Հարաւային Վիէթնամի մայրաքաղաքը յանկարծ պատերազմական դաշտի վերածուած է: Անշուշտ կարելի է նաեւ տարբեր վարկած մը գտնել անցուդարձին: Ոմանք կը խորհին թէ զօր. Ուեսմորլանտ դիտումնաւոր ձեւով ձգած է որ այս կացութիւնը ստեղծուի համոզելու համար Ուոշինկթըն նստողները թէ իր ունեցած ուժերը քիչ են եւ հարկ է 500 հազար զինուոր եւս զրկել Վիէթնամ:

Սայկոնի մէջ, ամերիկեան դեսպանատունէն զատ, յարձակման ենթարկուած են Վիէթնամի սպայակոյտին շէնքը, Փիլիպպեան դեսպանատունը: Մինչեւ առաւօտեան 2(Զորեքշաբթի) ամերիկեան դեսպանատունը խառնակ վիճակի մէջ եղած է, այդ ժամէն ետքն է որ ապահովութիւն տրուած է Ճոնսընի թէ Ամերիկացիք կրկին տէրն են դեսպանատան:

Վիէթքոնկի բոլոր տարրերը Հարաւային Վիէթնամի զինուորներու զգեստներ հագած կը կատարէին իրենց յարձակումները, ինչ որ անշուշտ բոլորովին շփոթ կացութիւն մը կը ստեղծէր:

Մայրաքաղաքէն զատ, Վիէթքոնկը յարձակումներ կ՚ընէր նաեւ՝ Տա Նանկ (ռմբակոծութիւններով), Թան Քանհ (քաղաքին երկու երրորդը կը գրաւէին), Քուի Նհոն, ծովեզերեայ քաղաք մը, Սայկոնէն 450 քիլոմեթր հիւսիս-արեւելք: Յարձակումներ կ՚ըլլան նաեւ Փլէյքու, Պան Մէ Թուոթ, Նհա Թրանկ, Հօյ Ան, Թույ Հոա եւ Քոնթում:

Պէտք է ընդունիլ, եւ անկասկած Ամերիկացիք ալ կ՚ընդունին, որ Վիէթքոնկը ռազմագիտական եւ ռազմավարութեան իր գաղտնիքները միշտ կը յաջողի գաղտնի պահել մինչեւ վերջին վայրկեանը:

Զինուորական յաղթանակէ աւելի, քաղաքական յաղթանակ մըն է զոր կը փընտռէ զօր. Ժիափ եւ հարկ է ընդունիլ որ կը յաջողի ցոյց տալ Ամերիկացիներուն, որ ամէն բան տոլարով եւ հսկայ ուժով չըլլար միշտ: Ներքին ճակատի վրայ ալ, ինչպէս կը հաստատէ Մաքս Քլօ, Վիէթքոնկը մեծ յաղթանակ մը տարաւ, վասընզի փաստը տուաւ թէ կը զարնէ ուր որ ուզէ, երբ որ ուզէ եւ այդ ձեւով մեծ տպաւորութիւն կը գործէ բնակչութեան վրայ:

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԷՏՈՒԱՐ ԻԻԹԻՒՃԵԱՆԻ ՀԵՏ

Քոմպա Երեքշաբթի օր, տեսակցութիւն մը հրատարակած է Էտուար Իւթիւճեանի հետ, Փարիզի ստորերկրեայ 128 քիլոմեթր կառուղիներու մասին:

Կ՚անդրադառնանք առանձին:

"Alpha" ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ալֆա համայնագիտարանին 18րդ թիւին մէջ բաւական լայն տեղ տրուած է Հայաստանի (պատմական եւ խորհրդային), նկարներով ու փոքր քարտէզով, (էջ 413–415): Առանձին գլուխներ նուիրուած են՝ պատմութեան, լեզուին եւ գրականութեան, արուեստին եւ երաժշտութեան ու վերջապէս ներկայ Հայաստանին:

ՇԱՌԼ ՏԷՏԷԵԱՆ ՆԷՕՅԻԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ԱՆԴԱՄ

Նէօյիի ակադեմիան առջի օր ընտրեց Անտրէ Մօրուայի եւ Կապրիէլ Փէռէօի աթոռներուն յաջորդները:

Անտրէ Մորուայի աթոռը մէկ թեկնածու ունէր միայն՝ Վլատիմիր տ՚Օրմէսոն, որ կ՚ընտրուէր անմիջապէս:

Կ. Փէռէօյի աթոռին կար երեք թեկնածու: Ընտրուած է Շառլ Տէտէեան, 4ի դէմ 18 ձայնով: Շառլ Տէտէեան տեսուչն է Փարիզի Գրականութեան համալսարանին Բաղդատական արդիական գրականութեան էնսթիթիւին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՇԱԿՈՅԹԻ նախարար՝ Ա. Մալրօ Մոսկուա կ՚երթայ Փետրուարի վերջ:

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ Նախարարաց Խորհուրդը «համալսարանական ոստիկանութիւն» մը ստեղծած է, որ կը գործէ համալսարաններէն ներս:

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԹԱՓՓՈՒՆԻԻ մարմինը Պէյրութի պատրիարքական մատուռը փոխադրուած է: Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի կաթողիկէ Սուրիացիներու Ս. Գէորգ մայր-տաճարին մէջ: Պատրիարքական աթոռի իր յաջորդը պէտք է ընտրուի յուղարկաւորութեան յաջորդող իւնը օրերուն ընթացքին: Կարդինալ Թափփունիի վախճանման առթիւ, կը յիշուի թէ ան մահուընէ ազատած է առաջին աշխարհամարտին (քրիստոնեաներու ջարդերուն ատեն, Թուրքերու կողմէ, կը գրէ Ֆիկառօ) եւ կախաղանէ փրկուած է աւստրիական միջամտութեան մը շնորհիւ: Աւելի մանրամասնութիւն կուտայ Լը Մոնտ, շեշտելով Թափփունիի ամբողջ կղերը ջարդուած է 1914ին Թուրքերուն կողմէ եւ ինք ալ կախաղան պիտի հանուէր բայց միջամտութիւններու հետեւանքով « Թուրքերը չհամարձակեցան » (Լը Մոնտ) եւ բանտարկեցին քարայրի մը մէջ, ուր դարեր առաջ բնակած էր՝ Սիմոն:

ԻՍՐԱՅԵԼՑԻՔ համաձայն չեն որ Եգիպտոս «մաքրէ» Սուէզի ջրանցքը եւ հոն անշարժութեան մատնուած նաւերը կարենան դուրս ելլել: Կը վախնան որ այդ պատրուակով բոլորովին բանան ջրանցքը, զայն փակ պահելով Իսրայէլի առջեւ: Միւս կողմէ Իսրայելցիք կրակ բացած են եգիպտական վրտէթներու վրայ: Կողմերը տարբեր ձեւով կը պատմեն դէպքերը: Ամէն պարագայի մէջ, ջրանցքը փակ պիտի մնայ ցնոր տնօրինութիւն:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՈՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ...

Հետաքրքրութեամբ մը կարդացուեցաւ Էտուար Սաապի «Հայ քաղաքական կուսակցութիւնները (*) խորագրեալ գրութիւնը, որ, չհաշուած իր կարդ մը կէտերուն անկատար հանդամանքը, տեսակ մը խտացումը կը հանդիսանար Դաշնակցութեան պատմութեան:

Մնաց որ, պատմութիւն չէ պատմած միայն Էտուար Սաապ, այլ նաեւ մեկնաբանած է պատմութիւն, ճշգրտօրէն եւ խորութեամբ:

Ուշադրաւ է մանաւանդ արտասահմանի դաշնակցութեան որդեգրած քաղաքական վարքագծին վերաբերող խորհրդածութիւնը: Այդ խորհրդածութեան ամբողջութիւնը ծանօթ է թէեւ ընթերցողին, այսուհանդերձ թող ներուի երկուերեք կէտ ընդգծել:

«Դաշնակցութիւնը կը շարունակէ պահանջել Հայաստանի անկախութիւնը եւ անոր վերամիաւորումը:

« Դաշնակցականները չեն ուզեր միջամուխ ըլլալ այլ երկիրներու ներքին քաղաքականութեան:

«Դաշնակցականները կը մերժեն որեւէ կեցուածք, որ կ՚արգիլէ իրենց միախառնուիլ մարդկային ընտանիքին»:

Համարաբական չափանիշով լրագրող մըն է Էտուար Սաապ ու «Ազդակ»ի ընթերցողները լաւապէս ծանօթ են անոր լայն պատրաստութեան եւ կորովի գրիչին: Մեր պատմութեան եւ գաղափարական էութեան մասին իր ունեցած ճշգրիտ արտայայտութիւններուն համար, այսօր ուրախութեան նոր ու արդար առիթ մը եւս կ՚ընծայէ ան մեզի:

Երբ մեր արիւնը կրող ու լեզուն խօսող մարդերը մեր ճիշդը ճիշդ չեն հասկնար, այլեւս անբնական չէ, որ օտարին թափանցող նայուածքին եւ օրինակելի պարկեշտութեան առթած ուրախութիւնը լայն ծաւալ ստանայ հոգիներուն մէջ: Որքա՛ն ալ շատ ըլլան Դաշնակցութեան հակառակորդները, իրողութիւնները կամայական մեկնաբանութիւններու ենթարկող կամակատարները որքա՛ն ալ բազմանան օր աւուր, ճշմարտութիւնը կը մնայ նոյնը, աշխարհի չորս ծագերուն տարածուած հայկական գաղութներուն « բարոյական պատասխանատուութիւնը » ստանձնած կուսակցութիւնը հաւատարիմ կը մնայ հայրենիքին, ազգին ու այլ ազգերու հանդէպ որդեգրած իր մեծ սկզբունքներուն:

Հայրենիքը ամբողջական տեսնելու եւ ամբողջական ազատութեան մէջ տեսնելու երազ մը կը հետապնդէ Դաշնակցութիւնը ու կարելի չէ երեւակայել անխաթար ու անկաշառ անձ մը, որ այդ բաղձանքին համար մեղադրանքներ հիւսելու մեղք մը ներէ ինքն իրեն: Նոյն ատեն օտար երկիրներու ներքին կեանքին միջամուխ ըլլալու տրամադրութիւնը սեփական ժողովուրդին դաւաճանելու համազօր արարք կը համարէ Դաշնակցութիւնը եւ առաւելաբար իր ջանքերուն, գաղափարական իր տուած սնունդին շնորհիւ է, որ այսօր «Հայու մը մտքէն երբեք չանցնիր արիւնի կամ կրօնքի խլտրութիւն մը դաւանիլ կամ զոյգ հպատակութիւն մը արժեցնել, ինչպէս է պարագան Հրեաներու ջախջախիչ մեծամասնութեան»:

Ամբողջը այս է, Էտուար Սաապին ըսածը:

Կարդացէք ու մի մոռնաք: Կարդացէք ու տարածեցէք, վասնզի ճիշդ կ՚ըսէ եւ նովին բանիւ արժանի է տարածման...:

«Ազդակ» Պ. Ս.

(*) «Յառաջ», Յունուար 30 եւ 31:

ԱՐԵՆԱԽՈՒՄԲ ԵՒ ԽԱՌՆՈՒԱԾՔ

Արիւնային խումբերու գոյութիւնը դիտական տուեալներու վրայ հիմնուած իրողութիւն մըն է: Անոնց իրարու յարմարողութիւնը կամ ներհակութիւնը էական կարեւորութիւն ունի երակային արիւնարկումի համար որ, իբրեւ կենսատու դարման, անհրաժեշտօրէն կը կիրարկուի, ամէն անգամ որ մեծաքանակ արիւնահոսութիւն մը կամ արիւնի որակային ծանր խանգարում մը կը վտանդեն արկածեալի մը կամ հիւանդի մը կեանքը (տես «Յառաջ», 23-1-68):

Բայց արենախումբերը մեծ շահեկանութիւն կը ներկայացնեն նաեւ կենսահոգեբանական տեսակէտէն: Կարգ մը ուսումնասիրութիւններ կը հաստատեն անոնց հաւանական առընչութիւնը թէ անհատներու եւ թէ ժողովուրդներու խառնուածքներուն հետ:

Անցեալին մէջ Չինացիները նկատած էին արդէն արիւններու յարմարողութեան կամ ներհակութեան երեւոյթը եւ անոր վրայ կը հիմնուէին ոչ թէ արիւնարկելու, այլ ամուսնութիւնները արտօնելու կամ արգիլելու համար: Որովհետեւ համոզուած էին թէ արիւնն է որ կը պայմանաւորէ մարդոց բնաւորութիւնը եւ թէ արիւններու խառնուրդէն կարելի է հետեւցնել ամուսնութեան թեկնածուներու բնաւորութեան յարմարութիւնը կամ ներհակութիւնը:

Այդ նպատակով, իւրաքանչիւր զոյգի արիւնը բաժակի մը մէջ կը խառնէին: Եթէ խառնուրդը թանձրանալէ առաջ ժամանակ մը հեղուկ եւ միապաղաղ մնար, կը հետեւցնէին թէ արիւնները, հետեւաբար երկուքին բնաւորութիւնները յարմարող են եւ կ'արտօնէին ամուսնութիւնը: Իսկ եթէ խառնուրդը փսորէր, կը նշանակէր թէ արիւնները, հետեւաբար բնաւորութիւնները յարմար չեն. այդ պարագային ամուսնութիւնը կ'արգիլէին:

Որքա՞ն հիմնաւոր է այս համոզումը: Կապ կա՞յ արդեօք արենախումբերուն եւ խառնուածքներուն, հետեւաբար բնաւորութիւններուն միջեւ:

Տիկին Լէոն Պուրտէլ, որ կը դասախօսէր Մարդակենսաբանական Բարձրագոյն Հիմնարկին մէջ, 1962ին հրատարակեց այս մասին աշխատութիւն մը, ուր կը խտացնէ իր եւ ուրիշներու ուսումնասիրութիւններուն եւ վիճակագրութիւններուն արդիւնքը եւ կը փորձէ փաստել այդ կապին գոյութիւնը, ցոյց տալով իւրաքանչիւր խառնուածքի հետ որոշ արենախումբի մը մշտական զուգադիպութիւնը:

Ինչ որ խառնուածք (թամփերաման) կը կոչենք, մարմնին բնախօսական եւ հոգեբանական հակազդեցութեան եւ յարմարողութեան եղանակն է մեզ շրջապատող ֆիզիքական եւ ընկերային միջավայրին: Այդ եղանակն է որ կ'արտայայտէ իւրաքանչիւր անհատի վարուելակերպը, յատկանշելով որոշ խառնուածք մը, որուն ընդհանուր դիծերը ժառանգաբար ստացուած են: Միջավայրն է որ, իր ամէնօրեայ գրգիռներով եւ ազդեցութիւններով, անհուն այլազանութիւն կը դնէ միեւնոյն խառնուածքին պատկանող անհատներուն միջեւ, առանց կարենալ փոխելու անոր հիմնական յատկանիշերը, որոնք մնայուն են: Բժշկութեան հայրը՝ Հիպոկրատ, 25 դար առաջ նշմարած էր միջավայրին հանդէպ մարդոց ֆիզիքական եւ հոգեկան վարուելակերպին կամ վերաբերումին տարբերութիւնները եւ, հիմնուելով զանոնք յատկանշող ընդհանուր դիծերուն վրայ, չորս խումբ խառնուածքներ զանազանած էր: Դարերու ընթացքին, մասնաւորաբար ներկայ դարուն, անոնք փոփոխութիւններ կրեցին, տարբեր անուններով որակուեցան, համաձայն զանոնք ուսումնասիրողներու մեկնակէտին եւ տեսանկիւնին, զորս դրժուար է պարզել յօդուածի մը նեղ սահմաններուն մէջ:

Լէոն Պուրտէլ, իր կարգին, չորս խառնուածքները կ'անուանէ դաշնաւոր (արմոնիք), կշռութաւոր (ռիթմիք), մեղեդիական (մելոտիք) եւ խառն (քոմփլէքս) որոնց կը համապատասխանեն կամ կը զուգադիպին Ա., Բ., Օ. եւ ԱԲ. արենախումբերը:

Ահաւասիկ, համառօտակի, այս խառնուածքները յատկանշող ընդհանուր դիծերը:

Դաշնաւոր խառնուածքի տէրերը գրեթէ միշտ Ա. արենախումբին կը պատկանին: Անոնք դիւրայոյզ կ'ըլլան եւ զգայուն՝ գեղեցիկի բոլոր ձեւերուն: Հայեցողականին: Աւելի երազող՝ քան գործող: Ինքնատիպ երեւակայութիւն ունին: Ընդունակ են գրական, գեղարուեստական եւ այլ ստեղծագործութիւններու եւ եռանդով կ'աշխատին, պայմանաւ որ սիրեն իրենց աշխատանքը եւ միջավայրը ներդաշնակ ըլլայ իրենց բնաւորութեան եւ ձգտումներուն հետ: Հակառակ պարագային՝ չեն յարմարիր եւ ծոյլ ըլլալու աստիճան անտարբեր կը դառնան: Հաւաքականութենէ ընդհանրապէս կը խուսափին եւ կը սիրեն առանձին աշխատիլ, խաղաղ վայրի մէջ: Դիւրահաղորդ չեն, բայց երբ համակրին, սերտօրէն կը կապուին: Եթէ միջավայրը հակակրութիւն ներշնչէ, յաճախ իրենց ներաշխարհին մէջ կ'ապաստանին: Այս խառնուածքը ունեցողները մասնաւորապէս ենթակայ են հոգեմտային խանգարումներու:

Կշռութաւորներու մէջ Բ. արենախումբը տիրական է: Ասոնք նախորդներուն հակառակ յատկանիշները կը ներկայացնեն: Աւելի գործող են, քան երազող: Գործունեայ, կամքի տէր եւ յարատեւող են: Կը սիրեն աշխատանքը եւ կը ճգնին իրենց նպատակը իրագործել, պայմանաւ որ նախապէս լաւ ըմբռնեն զայն, ընդունին եւ որոշում տան: Գործունեայ, հաշուող, ճշդապահ, մանրախոյզ եւ խստապահանջ են: Նաեւ ինքնիշխան, հրամայող եւ պաղարիւն: Շրջապատէն դիւրաւ չեն ազդուիր: Կայուն են եւ իրատես ամէն միջավայրի մէջ:

Մեղեդիականները՝ Օ արենախումբին կը համապատասխանեն: Ամէն միջավայրի կը յարմարին, նման իրենց արիւնին զոր անվտանդ կարելի է ներարկել բոլորին: Առանձնութենէ չեն ախորժիր, ուրիշներու ընկերութիւնը կը փնտռեն եւ հաւաքական աշխատանքը կամ զուարճութիւնը կը սիրեն: Թէ գործունեայ են եւ թէ կը սիրեն լաւ ապրիլ: Դիւրահաղորդ են եւ լաւատես: Թէ վերացական են եւ թէ իրատես: Միշտ շարժման մէջ են եւ կը նախընտրեն բացօթեայ աշխատանքը: Ամէնէն համակրելի խառնուածքն է:

Խառն խառնուածքին մէջ ԱԲ. արենախումբը կը տիրէ: Ա. եւ Բ. արենախումբերու խառնուրդը ըլլալով, անոնց յատկութիւններուն եւ առաւելութիւններուն հետ, անոնց թերութիւնները, անկայունութիւնը եւ հակասութիւնները կը ներկայացնէ: Պարագային համեմատ գործօն է կամ խաղաղ: Միջավայրի գրգռումներուն համաղօր հակազդեցութիւններ կ'ունենայ: Բազմատեսակ աշխատութիւններու կրնայ լծուիլ: Գերզգայուն է, անըմբռնելի եւ անդոհական, կամայական է եւ անկայուն:

Պուրտէլի տեսութեան համաձայն, արենախումբերու եւ խառնուածքներու փոխյարաբերութիւնը այնքան սերտ է որ Ա. արենախումբը ունեցող երկու մանուկներ մէկը՝ Չինացի, միւսը՝ Ամերիկացի, եթէ միեւնոյն պայմաններու մէջ ապրած ու մեծցած են, խառնուածքով եւ վարուելու կերպով շատ աւելի իրարու կը նմանին, քան Ա. եւ Բ. արիւնախումբերուն պատկանող երկու մանուկներ, երկուքն ալ Չինացի կամ Ամերիկացի, նոյնը՝ միւս արենախումբերուն համար: Նաեւ նոյն արենախումբը ունեցող եւ ազդութեամբ տարբեր երկու անհատներ, ընդհանրապէս միեւնոյն ախտաբանական վիճակներու ենթակայ կ'ըլլան:

Եթէ ձեր արենախումբը գիտէք, եւ կը ճանչնաք ձեր խառնուածքը կրնաք ստուգել Պուրտէլի տեսութեան ճշդութիւնը:

Բայց ի՞նչ անդրադարձումներ ունի արիւնախումբերու համեմատութիւնը ժողովուրդներու ընդհանուր խառնուածքին եւ վարուելակերպին վրայ:

Այդ մասին՝ ուրիշ անգամ:

ՏՈՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՍԻՒԶԱՆ ԳԱՐԱԳԱՇ

Գարագաշեան անունը հայ թատրոնի պատմութեան մէջ ունի իր յոյժ պատուաւոր տեղը: Այդ պատմութեան էջերուն մէջ յաճախ կը հանդիպինք Գարագաշեան անունին, թէ՛ արեւմտահայ եւ թէ արեւելահայ բեմերուն վրայ:

1860ական թուականներուն արեւմտահայ թատրոնին մէջ բեղուն բեմական գործունէութիւն մը ունեցած են Գարագաշեան քոյրերը՝ Երանուհի եւ Վերգինէ: Առաջինը՝ անդրանիկը, իր բեմական գործունէութիւնը սկսած է Պոլսոյ Արեւելեան Թատրոնին մէջ (1864) Սրապիոն Հեքիմեանի ղեկավարութեամբ, իսկ երկրորդը՝ Վերգինէն, առաջին անգամ բեմ ելած է 1869ին Սկիւտարի Ազիզիէի բեմին վրայ: Երկու քոյրերն ալ մեծ յաջողութեամբ եւ փառքով շարունակած են իրենց բեմական ասպարէզը, լուսաւոր ծիր մը ձգելով արեւմտահայ թատրոնի երկնակամարին վրայ:

Ուրիշ մը՝ Շաւարշ Գարագաշ, զմայլելի դերասան մը, նոյնպէս երկար տարիներ բեղուն աշխատանք կատարած է արեւմտահայ բեմերուն վրայ: Անծանօթ մը չէ եղած Շաւարշ Գարագաշ նաեւ Փարիզի հայ գաղութին, քանի որ ան 1935ին հիւրաբար գտնուելով մեր մէջ, իր արուեստին ճաշակը հրամցուցած է Փարիզահայութեան:

Վերեւ յիշուած Գարագաշներուն մասին ընդարձակ յօդուածներով խօսած ենք արդէն իր ժամանակին այս սիւնակներուն մէջ: Այսօր մեր նպատակն է ներկայացնել ուրիշ արուեստագէտ մը՝ դերասանուհի Սիւզան Գարագաշը, որ իր անըստդիւտ տաղանդով երկար տարիներ փայլած է արեւելահայ բեմերուն վրայ:

Սիւզան Գարագաշ ծնած է 1897ին, Թիֆլիզ եւ իր բեմական առաջին քայլերը առած է նոյն քաղաքին մէջ 1913ին, երբ տասնեւվեցամեայ պարմանուհի մըն էր:

Ընդոծին տաղանդով մը օժտուած այս աղջիկը կարճ ժամանակի մը ընթացքին արագընթաց կը յառաջդիմէ ու կը նուաճէ արուեստի նորանոր հանդրուաններ եւ 1920ին արդէն երեւան կուգայ իբրեւ արեւելահայ թատրոնի լաւագոյն սուպրէթ դերասանուհին:

Բեմական թեթեւ սեռի դերերով Սիւզան Գարագաշ բեղուն թատերական շրջան մը բոլորեց մինչեւ այն օրը երբ ոտք դրաւ Երեւանի պետական թատրոնը, ուր ամէն ինչ փոխուեցաւ երիտասարդ դերասանուհիին համար:

Սիւզան Գարագաշ ինքզինքը դտաւ միջավայրի մը մէջ ուր կար նոր ձեւի եւ նոր ոճի թատրոն մը ստեղծելու հաստատ համոզումը: Հայրենի թատրոնի նոր ուսուցիչները իրենց սկզբունք ըրած էին աւանդական դարձած ու կարծրացած բեմական սեռի կապանքներէն ազատ կացուցանել ռեւէ արուեստագէտ ու անոր ներշնչել արուեստի բազմալար նուագա-

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

Ապտիւլ Համիտ ցոյց տալու համար թէ արդէն ըմբռնած է անոր գործածութեան ձեւը, սեղանին վրայ շարուած փամփուշտներէն մին առաւ, հրացանին մէջ դրաւ եւ ծառի մը վրայ թառած ճընճըղուկ մը նշան առնելով բլթակը քաշեց: Հէք թռչունը ոստէն խլուած չոր տերեւի մը պէս դետին ինկաւ:

Ապտիւլ Համիտի մռայլ դէմքին վրայ յաղթական գոհունակութեան ժպիտ մը գծագրուեցաւ:

Սեղանին վրայէն նոր փամփուշտ մը առաւ, կրկին լեցուց հրացանը:

Բայց այս անգամ ուզեց իր նշանառութեան կարողութիւնը աւելի դժուարին փորձի մը ենթարկել: Հրացանը ձեռքը՝ պատուհանին առջեւ կեցած՝ սկսաւ իր նայուածքը պտըտցնել չորս կողմը, մինչ քովը գտնուող պալատականը, ձեռքը ձեռքին վրայ, գլուխը ակնածանքով խոնարհած կը սպասէր:

— Կ'ուզէի որ օդին մէջ բարձրէն թըռչող թռչունի մը վրայ փորձէի հրացանը, ըսաւ պալատականին:

— Վեհափառ Տէր, պատասխանեց միւսը, եթէ հրաման կ'ընէք, ըսենք որ մէկ քանի թռչուններ արձակեն ձեր թռչուններէն:

Ապտիւլ Համիտի հաճոյ թուեցաւ պալատականին տուած խորհուրդը եւ անշուշտ հաւանութիւն պիտի տար անոր, երբ յանկարծ, հրացանը որ պահ մը դետին դրած էր, վեր բարձրացուց եւ շեշտակի դէպի օդին մէջ ուղղեց:

Թիկնապահը իր ակնարկը սեւեռեց դէպի այն կողմը ուր նշան կ'առնէր իր վեհափառ տէրը:

Ճերմակ թռչուն մը, որ աղաւնի մը ըլլալ կը թուէր, կը սուրար ընդարձակ պարտէզին ծառերուն գագաթէն:

— Առնուազն երեք հարիւր մեթր բարձրէն կը թռչի, մտածեց ինքնիրեն պալատականը, եւ չեմ կարծեր որ այդ արագութեամբ ընթացած միջոցին՝ պիտի յաջողի զարնել:

Խորհրդածութիւնը տակաւին չէր աւարտած երբ հրացանը պայթեցաւ...: Թռչունը իր վազքը կասեցուց եւ կամաց կամաց իր թեւերը բախելով, սկսաւ վար իջնել:

Ապտիւլ Համիտ գոհ ու զուարթ դէմքով մը պալատականին նայեցաւ, կարծես ըսել ուզելով անոր.

— Տեսա՞ր կարողութիւնս:

— Հրաշալի նշանառութիւն մըն է այս վեհափառ տէր, ըսաւ թիկնապահը հիացողական շեշտով մը, եւ թէ շնորհ ընէք, խոնարհաբար պիտի խնդրեմ ձեր վեհափառութենէն որ հրաման տաք ինձ այդ թռչունը իբրեւ թանկագին յիշատակ մը պահելու:

— Լաւ, բայց նախ եւ առաջ կ'ուզեմ մօտէն տեսնել թէ թռչունը ուրկէ՞ վիրաւորուած է... ըսէք, որ անմիջապէս բըռնեն զայն ու հոս բերեն:

Աղաւնին, որովհետեւ իրաւցնէ սպիտակ աղաւնի մըն էր կայսերական նշանառութեան զոհը, արդէն պարտէզին մէջ, մարգագետնին վրայ ինկած էր ուր ողորմելի կերպով կը տապլտկէր:

Թիկնապահը իսկոյն սրահէն դուրս վազեց իր տիրոջ հրամանը կատարելու համար, մինչ սուլթանը, պատուհանին առջեւ կեցած, կը դիտէր իր զոհին հոգեվարքը, աչքերը հրճուանքով լեցուն: Ապտիւլ Համիտ հակառակ մեծ ոճրագործ մը ըլլալուն, պզտիկ ոճիրներով ալ կրնար ժամանակ անցընել ու անոնցմէ ալ հաճոյք զգալ:

Քանի մը վայրկեան ետքը, Համիտի քով եղող պալատականը երեւցաւ պարտէզին մէջ եւ արագ արագ քայլերով ուղղուեցաւ դէպի այն մարգագետինը որուն վրայ տակաւին աղաւնին կը շարժէր իր թեւերը:

Սուլթանը, միշտ պատուհանին առջեւ կեցած, ակնապիշ կը դիտէր իր թիկնապահը, որ արդէն հասած էր մարգագետնին մօտ եւ թռչունը ձեռքերուն մէջ առած էր ամենախորին յուզումով մը ընկճուած: Ապտիւլ Համիտ նշմարած էր անոր յանկարծական ու տարօրինակ յուզմունքը եւ հետաքրքիր էր ժամ առաջ պատճառը հասկնալ եւ ձեռքովը նշան կ'ընէր որ իսկոյն վերադառնայ: Թիկնապահը նշմարեց տիրոջ նշանը եւ թըռչունը ձեռքերուն մէջ բռնած, վազելով պալատ վերադարձաւ:

Երբ սրահէն ներս մտաւ, շնչասպառ կը հեւար, այնքան արագօրէն սանդուխներէն վեր սուրացած էր:

— Վեհափառ Տէր, գոչեց առանց սպասելու որ սուլթանը իրեն խօսք մը ուղղէ, Վեհափառ Տէր, աղաւնիին վիզը պլորուած թուղթ մը կայ, որ բարակ ժապաւէնով մը կապուած է:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(38 - Շար.)

բանի մը վրայ նուագելու հնարաւորութիւնները:

Կարճ ժամանակամիջոցի մը ընթացքին Սիւզան Գարագաշ կրցաւ զարգացնել իր կատարողական կարելիութիւնները, թօթվեց իր վրայէն սեռի թանձր կեղեւը ու եղաւ նաեւ քնարական տիպարներու մեկնարկող մը: Այդ տեսակէտէն Սիւզան Գարագաշի բեմական լաւագոյն ստեղծագործութիւնները եղան Սունդուկեանի «Պէպօ»ի Կեկելը, Շիրվանզադէի «Զար Ոգի»ի Սոնան եւ վերջապէս Շէյքսփիրի Տեզտեմոնան եւ Օֆելիան:

Շէյքսփիրի վերոյիշեալ երկու հերոսուհիները հայ բեմերու վրայ աւանդութիւն էր դարձած միշտ ալ մեկնարկել ընդհանրապէս դեղեցիկ, եթերային դրաւչութեամբ: Երբեք ալ չէ փնտռուած ա-նոնց բնաւորութեան իւրայատկութիւնը եւ երբեք ալ չէ գտնուած, ու թերեւս ալ հարկ չէ համարուած որոնել ու գտնել այդ բանը: Իր նախորդներուն նման, Սիւզան Գարագաշ ալ այդ երկու կերպարներուն մէջ չունեցաւ աւանդական դարձած սովորութեան յաղթահարելու զօրութիւնը, բայց եւ այնպէս գերին ալ չմնաց այդ աւանդութեան: Ան Տեզտեմոնայի տիպարը իջեցուց իր աներեւոյթ պատուանդանէն, մերժեց եւ երբեք չուզեց ընթանալ սիդապանծ հերոսուհի մը ներկայացնելու ճամբայով, այլ ընտրեց ճանապարհը իր մարմնաւորած տիպարին տալու պարզ ու հասարակ կնոջ մը, երկրային էակի մը կերպարանքը, որուն ապրումներուն ներաշխարհը յոյժ մատչելի էր հանդիսականին: Եւ ճիշդ այդ պատճառով ալ Սիւզան Գարագաշի Տեզտեմոնան եւ Օֆելիան ունեցան աւելի որոշակի անհատական նկարագիր եւ աւելի ճշգրիտ յուզականութիւն:

Այնքան դիւրութեամբ այս դերասանուհին իր ուսերէն նետած էր որոշ բեմական սեռի մը կառչելու սկզբունքը, որ նոյն յաջողութեամբ կ'անցնէր այն կամուրջը որ ձգուած էր սուպրէթի մը եւ քնարական հերոսուհիի մը տիպարներուն միջեւ: Տեզտեմոնայէն եւ Օֆելիայէն ետք Սիւզան Գարագաշ եղաւ նաեւ Գաբրիէլ Սունդուկեանի Կեկելը եւ Մարգարիտը ու բոլոր այս հակոտնեայ տիպարներու ապրումները կարողացաւ տալ հաւասար ուժգնութեամբ:

Օտար թատերական գրականութեան մէջ Սիւզան Գարագաշ մեծ յաջողութիւն ունեցած է բազմաթիւ թատերակներու մէջ: «Սէր եւ խարդաւանք»ի Լուիզայի տիպարը իր լաւագոյն բեմական յաղթանակը կարելի է համարիլ, իսկ Ֆրանսական դասական թատրոնի զարդերէն Պոմարշէի «Ֆիկարոյի ամուսնութիւնը» թատերախաղին մէջ Սիւզան Գարագաշի յաջողութիւնը զլած ու անցած է բեմական հնարաւորութիւններու բոլոր սահմանները: Այդ դերակատարման առթիւ եղած գնահատանքներէն հետաքրքրական է հետեւեալ գրութիւնը որ կը քաղեմ վերջերս Երեւանի մէջ հրատարակուած «Հայ Սովետական Թատրոնի Պատմութիւն» հատորէն.—

«... Պոմարշէի պիեսի բեմադրութեան մէջ նա աւելին էր, քան դեղեցիկ խօսք ու շարժման հետք եւ հրապուրիչ աչքեր ունեցող մի դերասանուհի, ինչպէս նա երեւում էր ամէն մի դերում: Սիւզան Գարագաշն այստեղ թափանցել է դասական կատակերգութեան բուն հիւսուածքը եւ ստեղծել է սոցիալական, պատմական ստոյգ նկարագրի կերպար, որի ներաշխարհը բացայայտւում էր նոյնքան հետաքրքիր, որքան դերապատկերն էր ամբողջութեան մէջ...»:

Եւ հեղինակը կը շարունակէ երկարօրէն եւ մանրամասն թուել Սիւզան Գարագաշի այդ դերի ստեղծագործութեան առանձնայատկութիւնները, դասելով զայն հայրենի բեմի լաւագոյն աշխատաւորներու կարգին:

Համեմատաբար կանխահաս մահ մը ունեցած է Սիւզան Գարագաշ:

Արդարեւ, 1944ին, երբ հազիւ 47 տարեկան էր, Սիւզան Գարագաշ կը մահանայ, որովհետեւ ժամանակէն առաջ յոգնած էր սիրտը:

Եւ արդէն, ճշմարիտ արուեստագէտին ո՞ր օրկանն է որ կը յոգնի սիրտէն առաջ...:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԷՐԵԲՈՒՆԻ-ԵՐԵՒԱՆ

Ազգերու նման քաղաքները եւս ունին իրենց պատմութիւնը. կը ծնին, կ'ապրին եւ յաճախ ալ կը մեռնին՝ ձգելով միայն յոյշ մը, զարդարելով պատմութեան էջերը: Մեծ թիւ չեն ներկայացներ այն քաղաքները, որոնք ծնունդ առած են հին դարերուն, ապրած են անկումներով եւ վերելքներով լեցուն կեանք մը եւ այսօր եւս կը շարունակեն ապրիլ կենսունակ տրամադրութեամբ ու ապագային նայելով յուսատու աչքերով:

Այդ քիչերուն մէջ առաջիններէն է Երեւան, որ իր ժողովուրդին նման եւ անոր հետ, յաջորդաբար անցած է մարդկային պատմութեան գրեթէ բոլոր փուլերը:

Ուրարտուն պատմութեան բեմ ելաւ Ք. Ա. 9րդ դարուն: Կեդրոնն էր Վանը իր շրջակայքով:

Արգիշտի Ա. (Ք. Ա. 8րդ դար) Արաքսի ձախ հովիտը գրաւելէ ետք, երկրին տնտեսական, վարչական եւ ռազմական գործունէութիւններուն լայն ծաւալ տալու նպատակով, ձեռնարկեց, ինչպէս ցոյց կուտան պեղումները, շինարարական մեծ աշխատանքներու: Այդ աշխատանքներէն երկուքը ծանօթ են մեզի: Առաջինը Էրեբունին է, երկրորդը՝ Արգիշտիխինելին: Այս երկու քաղաքներուն անունները ծանօթ էին ուրարտագէտներուն՝ Արգիշտի Ա.ի տարեգրութիւններու տուեալներով, եւ որովհետեւ որոշ տուեալներ կային վերոյիշեալ քաղաքներէն երկրորդը տեղադրելու Երուանդունիներու մայրաքաղաք Արմաւիրի սահմաններուն մէջ, դիտնականներուն ուշադրութիւնը կեդրոնացաւ այս վերջինին վրայ:

Գիտական մտքին ոլորտներէն երկար ժամանակ, բնականաբար, դուրս մնաց Էրեբունին, քանի որ անոր տեղը անծանօթ էր:

Միայն 1950ին, Արինբերդ բլուրին վրայ յայտնաբերուեցաւ Արգիշտի Ա.ի արձանագրութիւններէն մէկը, որ, ինչպէս պարզուեցաւ մեր վերծանումէն, Էրեբունի բերդ-քաղաքի շինութեան վաւերագիրն էր:

Եթէ աշխարհի բազմաթիւ քաղաքներու ծնունդը կը հաւաստեն առասպելները, Երեւանի ծննդեան վկայականը փորագրուած է սեպաձեւ գրութեամբ՝ երկաթաքարի վրայ. ուրարտական թագաւոր Արգիշտի Ա. (736–764 Ք. Ա.) իր տիրակալութեան 5րդ տարին, 782–781 Ք.Ա. կառուցած է բերդ մը եւ անուանած զայն Էրեբունի: Գիտական նոր նիւթերը եւ հետազօտութիւնները վերջնապէս պարզեցին, որ Էրեբունին կառուցուած է այսօրուան Երեւանի հարաւ – արեւելքը, եւ որ Երեւան անունն ալ կուգայ ուրարտական Էրեբունի անունէն:

Երեւան բառին բացատրութեամբ զբաղած են շատեր, սակայն եղած մեկնութիւնները, անշուշտ, նիւթի սակաւութեան հետեւանքով, զուրկ էին գիտական հիմնաւորումներէ: Միակ գիտական մօտեցումը ցուցաբերած է ռուս ականաւոր արեւելագէտ Մ. Նիկոլսկի, որ զայն համետած է ուրարտական Էրիէնի տեղանունին հետ: Յետագային հաստատուեցաւ թէ սխալ էր այս մեկնաբանութիւնը: Մասնաւորապէս հայագէտ – արեւելագէտ Գր. Ղափանցեան պարզեց, որ Էրի ցեղը ապրած է Շիրակի եւ ոչ թէ Երեւանի դաշտին մէջ, որով հերքեց Նիկոլսկիի Էրի+աւան=Երեւան մեկնաբանութիւնը:

Մեր մեկնաբանութեան ելակէտը (1951) պատմա – լեզուագիտական էր այն իմաստով, որ Էրեբունի բերդ-քաղաքը պատմականօրէն գրեթէ նոյն վայրին մէջ յայտնաբերուած էր (Երեւան), իսկ Էրեբունի – Էրեւան – Երեւան փոխանցման դէմ լեզուագիտական լուրջ առարկութիւն չէր կրնար ըլլալ: Մեր ուսումնասիրութիւնները ցոյց տուած են, որ յատկապէս ուրարտական բառերուն մէջ հայ հնչիւններու (ր, լ, մ, ն) մօտ բաղաձայնը կ'ըլլայ ձայնեղ (բ, գ, դ, ձ, ջ), եւ ուրեմն Էրեբունի բառին միջին վանկը պէտք է արտասանել բու, այսինքն՝ Բ ձայնի հնչիւնով, եւ ոչ թէ Պ (կամ՝ Փ), ինչպէս սովորաբար կը տառադարձուի սեպախումբը, իսկ ուրարտերէնի Պ-ն (բ) հայերէնի մէջ գրեթէ միշտ կը հնչէ Վ:

Որ Էրեբունին շարունակած է ապրիլ նաեւ Ուրարտուի անկումէն ետք եւ սերտ կապ հաստատած է իր մշակոյթով եւ բնակիչներու ցեղագրական կազմութեամբ, հին հայկական շրջանին հետ, անժխտելի կերպով հաստատուեցաւ այդ վայրին մէջ գտնուած յետ-ուրարտական, այսինքն՝ հին հայկական բազմաթիւ նիւթերով: Պարզ է, ուրեմն, որ Էրեբունի ուրարտական անունը, սերունդէ սերունդ փոխանցուելով, Հայերու բերանին մէջ հնչած է Էրեւունի, իսկ հուսկ ուրեմն Երեւան:

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ
Ուրարտագէտ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ԱՐԴԻ ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ»

Երեւան, 11 Յունուար.— Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի հրատարակչութիւնը այս տարի լոյս պիտի ընծայէ Հրաչեայ Աճառեանի լեզուի հաստատութեան կազմած «Արդի հայերէնի բացատրական բառարան»ի Ա. հատորը: Բառարանը պիտի ունենայ չորս հատոր, որուն միւս երեք հատորները յաջորդաբար լոյս պիտի տեսնեն մինչեւ 1972:

Այս ուշագրաւ աշխատանքը կ'ընդգրկէ արեւմտահայ եւ արեւելահայ գրական հայերէնին յատուկ այն բոլոր բառերը, դարձուածքները եւ կայուն բառակապակցութիւնները, որոնք օգտագործուած են հայ գրականութեան մէջ, սկսած Աբովեանէն մինչեւ ներկայ ժամանակները:

Նախորդ այս տիպի բառարաններէն ներկայ հրատարակութիւնը կը տարբերի անով, որ այստեղ տեղ չեն գտած գրաբար, միջին հայերէն նեղ բարբառային կիրառութիւն ունեցող այն բառերը, որոնք չեն գործածուած եւ չեն գործածուիր ժամանակակից գրական լեզուի մէջ: Ընդհակառակն, բառարանը համալրուած է բազմաթիւ նոր բառերով, որոնք կամ նախկինի մէջ բառարանագրական մշակման չեն ենթարկուած, եւ կամ ստեղծուած ու օգտագործման մէջ են մտած վերջին տասնամեակներու ընթացքին:

Բառերու իմաստնային նրբերանգները հնարաւորութեան սահմաններուն մէջ տրուած են լրիւ եւ մատչելի բացատրութիւններով, որոնց համար բերուած են նաեւ գրական օրինակներ արեւմտահայ եւ արեւելահայ հեղինակներէն եւ մամուլէն: Փոխառութիւններէն ընտրուած են այն բառական միաւորները, որոնք գրաւոր եւ բանաւոր լեզուի մէջ ընդհանուր գործածութիւն ունին եւ նեղ մասնագիտական բնոյթ չեն կրեր:

Բառարանը կ'ամփոփէ շուրջ հարիւր հազար բառ:

Իւրաքանչիւր հատոր բաղկացած է մօտաւորապէս 130 պրակէ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (112)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Այդ դիշերը Հէստէնի ճամբէն Մ... եկող սուրհանդակի կառքը փողոցի մը անկիւնէն քաղաքը մտնելով վայրկեանին պզտիկ երկանիւ կառքի մը հետ զարնուեցաւ, որու սպիտակ երիվար մը լծուած էր: Այս երկանիւ կառքը սուրհանդակի կառքին հակառակ ուղղութեամբ կուգար, եւ մէջը մէկ անձ կար միայն, որ էր վերարկուով պլլուած մարդ մը: Երկանիւ կառքին անիւը բաւական ուժգին հարուած մը կերաւ: Սուրհանդակը ձայն տուաւ մարդուն որ կանգ առնէ, բայց ճամբորդը մտիկ չըրաւ եւ արշաւելով իր ճամբան շարունակեց:

— Ահա ստիպողական գործ ունեցող մարդ մը, ըսաւ սուրհանդակը:

Ճամբորդը որ այսպէս կը շտապէր, այն մարդն էր որու անշուշտ գթութեան արձանի յուզումներով տառապիլը քիչ մը առաջ տեսանք:

Ո՞ւր կ'երթար: Ինքն ալ պիտի չկրնար ըսել ո՛ւր կ'երթար: Ինչո՞ւ կ'աճապարէր: Ինքն ալ չէր գիտեր: Դիպուած ինչ ճամբայ որ կը ցուցնէր, նոյն ճամբէն անցնելով կ'երթար: Ո՞ւր: Անշուշտ Արաս կ'երթար, բայց գուցէ նաեւ ուրիշ տեղ: Մերթ ընդ մերթ ինքն ալ կը զգար թէ ուրկէ եւ ո՛ւր երթալը չէր գիտեր եւ կը սարսէր: Գիշերուան մթութեան մէջ կը յառաջանար դէպի վիհ մը յառաջանալու պէս: Բան մը կը մղէր, բան մը կը քաշէր զինքը: Ոչ ոք կրնայ ըսել թէ ի՛նչ կ'անցնէր իր սրտէն, այլ ամէն մարդ պիտի հասկնայ թէ ի՛նչ էր անցածը:

Այլ սակայն ամենեւին բան մը որոշած, վճռած, հաստատած կամ ըրած չէր: Իր խիղճը վերջնական բան մը չէր ըրած բնաւ: Ինչ որ էր ի սկզբան, կատարելապէս նոյնն էր նաեւ հիմա:

Ինչո՞ւ Արաս կ'երթար:

Կը կրկնէր ինքնիրեն ինչ որ արդէն ըսած էր իւրովի երբ Սքոֆէրի կառքը բռնած էր. Թէ իրերու վիճակը ի՛նչ հետեւանք կ'ուզէ թող ունենայ, ամենեւին անպատեհութիւն մը չէր ունենար աչքերովը տեսնել եւ ինքնին դատել եղելութիւնը. մանաւանդ թէ խոհեմութիւնն ալ կը պահանջէր դիտնալ ինչ որ տեղի պիտի ունենար. Թէ կարելի չէր վճիռ մը տալ առանց դիտելու եւ քննելու խնդիրը. Թէ ամէն բան հեռուէն մեծ երեւոյթով կ'երեւար, թէ սակայն եթէ տեսնես Շանմաթիէօն, որ թշուառական մըն է անշուշտ հաւանօրէն իր խիղճը մեծապէս պիտի սփոփուէր. Թողլով որ իր տեղը ան երթայ թիարանը. Թէ ստուգիւ հոն պիտի գտնուին Ժավէր, նաեւ երեք վաղեմի թիապարտները, այսինքն Պրըվէ, Շընիտէօ, Քոշփայլ եւ որոնք ժամանակաւ ճանչցած էին զինքը եւ որոնք սակայն անշուշտ հիմա պիտի չկրնային ճանչնալ, — ո՛հ, ի՛նչ զաղափար — թէ Ժավէր ամենեւին պիտի չկրնար ճանչնալ զինքը. Թէ ամէն մարդ կ'ենթադրէր թէ այդ Շանմաթիէօն է Ժան Վալժանը, թէ ամէնէն շատ կը յամառին անոնք որ կը կարծեն եւ կ'ենթադրեն թէ հետեւաբար բնաւ վտանգ մը չկար:

Թէ անշուշտ սեւ վայրկեան մըն է այն, թէ սակայն անվտանգ պիտի անցընէր զայն, մանաւանդ թէ իր ճակատագիրը որքան յոռի ըլլալ ուզէր, անոր սանձը իր ձեռքն էր, եւ թէ անոր տէրն էր: Այս մտածումին կ'ապաւինէր ապահովութեամբ:

Բայց վերջապէս լաւագոյն պիտի համարէր ամենեւին չերթալ Արաս:

Սակայն կ'երթար:

Կը մտածէր ու միանգամայն կը մտրակէր երիվարը, որ կանոնաւոր եւ ապահով կերպով մը արշաւելով ժամը երկուքուկէս մղոն ճամբայ կ'առնէր:

Քանի կը յառաջանար կառքը, մարդը այնքան ընկրկիլ կը զգար:

Արեւը ելլելու ժամանակ բաց դաշտի մէջ կը գտնուէր Մ... քաղաքէն բաւական հեռացած էր ալ: Հորիզոնին նայեցաւ եւ տեսաւ որ կը ճերմկնար ան, առանց տեսնելու նայեցաւ որ ձմեռնային արշալոյսի մը բոլոր ցուրտ պատկերները իր առջեւէն կ'անցնէին: Իրիկուան պէս առաւօտն ալ ճիւաղներ ունի: Չէր տեսնէր ծառերու եւ բլուրներու սեւաթոյր ծրագիրները որոնք սակայն առանց անոր գիտութեան եւ կարծես թէ Ֆիզիքապէս անոր ներսը թափանցելով հոգւոյն բազմայոյզ կացութեան չգիտեմ ի՛նչ տխուր եւ աղէտաւոր հանգամանք մը եւս կուտային:

Ամէն անգամ որ կ'անցնէր ան առանձին տուներուն մէկուն առջեւէն, որոնք երբեմն ճամբաներու ներկայութեամբը շինուած են, ինքնին կ'ըսէր.— Այլ սակայն մարդիկ կան որ կը քնանան:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻԻԿՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Պետրոս Պալըքճեան, Տէր եւ Տիկին Ժան-Փիէր Պալըքճեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծհօր՝

ՊԵՏՐՈՍ ՊԱԼԸՔՃԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Այրի Տիկ. Ա. Հ. Բալուեան եւ զաւակները եւ Տէր եւ Տիկին Պապանեան եւ որդին, ինչպէս նաեւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի (4 Փետր.) առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցի իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող գրչեղբայրները եւ բարեկամները:

×

ՎԻԷՆ.— Յարութիւն Զարդարեան, զաւակները եւ Զարդարեան գերդաստանին բոլոր պարագաները, կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Սէն-Ժօղէֆ մատրան մէջ, ողբացեալ տիկին

ՀԵՐՄԻՆԷ ԶԱՐԴԱՐԱԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ողբացեալին յիշատակը յարգող բարեկաները կը հրաւիրուին:

×

Այրի Տիկին Նէնէթ Սիմոնեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Հայկանոյշ Սիմոնեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Փետրոնօ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քէնտէրեան (պորտօ) կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի (Փետր. 4) Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, զաւկին, եղբօր, փեսին եւ ազգականին

ՅԱԿՈԲ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՆՈՒԷՐ

Ողբացեալ Տիկին Սիրարփի Իւսթատի մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ Պ. Գառնիկ Իւսթատ եւ զաւակը Օր. Մարի Իւսթատ, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Կիւրճեան եւ զաւակները իր անդրանիկ թոռնիկը՝ Շէյտա Հաքի 30ական Ֆր. կը նուիրեն Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ ջեռուցման համար:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Մարսէյլ – Սէն-Ժեռոմի Թաղ. Խորհուրդը հետեւեալ նուէրները ստացած է.

(Բ. եւ վերջին մաս)

Սուրէն Կիրակոսեան 50 Ֆր., Դաւիթեան ընտանիք, Մինասեան ընտանիք, Յովսէփ Օհանեան 20 ական, Գուրգէն Կաստուքեան, Վերգինէ Յովսէփեան, Յարութիւն Կիրակոսեան, Կարպիս Աճէմեան, Սարգիս Զէյթունցեան, Բաբգէն Բրուտեան եւ Մասիս Զէչէքեան 10ական, թաղիս դպրոցին:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի կեդրոնը 70, նախկին Արի եւ Արենուշներ 50, Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէ 30, Վարդեվար Գամպէրեան եղբարք, Վարդան Պանտիկեան, Հայկազն Մարտիրոսեան 20ական, Սարգիս Խոշիկեան, Յովհաննէս Տէրտէրեան 10ական Առաջնորդարանին:

Սէն Ժեռոմի թաղականութիւնը 30, Գամպէրեան եղբարք, նախկին Արի եւ Արենուշեան 20ական, Զալեան ընտանիք 10, Սէն Ժեռոմի Կապոյտ Խաչին:

Վարդեվար Գամպէրեան եղբարք, Յովհ. Տէրտէրեան, Հայկազն Մարտիրոսեան 20ական, Անդրանիկ Երեմեան 10 Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան:

Թաղական Խորհուրդ Սէն Ժեռոմի եւ մի ոմն 20ական թաղիս աղքատներուն:

Թաղականութիւնս խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ննջեցեալի պարաներուն եւ շնորհակալութիւններ բոլոր նուիրատուներուն:

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻՒՆ

Նախկին գումար 5890 Ֆրանք:

Զուլհակեան ընտանիք 300 Ֆր. Պ. Գեղամ Սաղըրեան 200, Պ. Շահին Պարկըրճեան, Պր. Հայկ Թօփաքեան, Պ. Պետրոս Պետիկեան, Տիկ. Տէքմէճեան, Ճիզվէճի ընտանիք, Պապիկեան ընտանիք (Գրիգոր Աղլաղանեանի մահուան առթիւ Եգիպտոս մահացած) 100ական Ֆրանք, Տէր եւ Տիկ. Միհրան Փափազեան, Տիկին Գէորգեան (Սէվրան), Տէր եւ Տիկ. Արշակ Զիլինկիր, Պ. Հայկ Էլմայեան (իր ծնողաց յիշատակին), Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Գույումճեան, Տիկին Եղիս Ալիքսանեան (իր ամուսնոյն մահուան 9րդ տարելիցին առթիւ) 50ական Ֆր., Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Քէլէկեան 40, Տիկ. Արշալոյս Սարգիսեան, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Կիւրճեան, Պ. Գառնիկ Իւսթատ եւ զաւակը, Կիւրինեան (Կուսէնվիլ), 30ական, Տիկին Զաքարեան (Անկէն), Աբրահամեան ընտանիք, Պետրոսեան ընտանիք, Պ. Հրանդ Մարտիրոսեան, Պ. Նշան Քէօսէեան, Տիկ. Աղաւնի Երկանեան 20ական, Տիկին Հրանդուհի Եարտըմեան, Տիկ. Եղիսաբէթ Ղազարոսեան, Պ. Թադէոս Բիլաւեան 15ական, Նաշմի ընտանիք, Պ. Յակոբ Գարաօղլանեան Տիկ. Արշակուհի Դաւիթեան, Տիկ. Թէրզեան, Տիկ. Անիձա Սարաֆեան, Մետաքսեան ընտանիք, Քէհճեան ընտանիք 10ական, Տիկ. Թովմասեան, Տիկ. Նազարեան 5ական Ֆրանք:

(Ընդհանուր գումար 7695 Ֆրանք):

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՊՐԻԼ 24-Ը
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ կին մը, տնական աշխատանք կը փնտռէ, բնակութեամբ: Դիմել՝

Տիկին Մինասեան
11, Ave. de la Porte des Ternes
PARIS (17e)

"ՀԱՅ-ԲՈՅԺ"Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Շաւարշ Նարդունի ջերմապէս կը խնդրէ «Հայ-Բոյժ»ի բոլոր այն բաժանորդներէն որոնք տարիներու առկախ հաշիւ ունին, որ անյապաղ վճարեն իրենց պարտքերը: Իր առողջական վիճակը թոյլ չի տար որ առանձին նամակով հաշուեցոյց ներկայացնէ:

Շ. Նարդունի, որ ընդհատած է իր աշխատանքը և բժշկական հետևողական խնամքներու կը կարօտի, վստահ է որ իր ընկերներն ու բարեկամները ջանք պիտի չխնայեն իրեն օգտակար ըլլալու համար, առաջին առթիւ ապահովելով «Հայ-Բոյժ»ի բոլոր առկախ հաշիւներու անմիջական կարգադրութիւնը:

Գումարները զրկել միայն ու միայն մանտա – քառթով եւ «Յառաջ»ի հասցէով:

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Երէց-Արենոյշներու, այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 22էն մինչեւ լոյս

ALHAMBRA
340, Bld. Chave — Marseille
Պիտի նուագէ
LES RAISINS - VERTS

Հանրածանօթ նուագախումբը իր երգիչ ԱԼՊԷՐի մասնակցութեամբ:

Զանազան անակնկալներ
եւ հայկական պարեր

ՃՈԽ ՊԻԻՖԷ ՄՈՒՏՔԸ 15 Ֆ.

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մարմիններուն ներկայացուցիչները այս Շաբաթ (3 Փետրուար) գիշեր ժամը 8,30ին Մշակոյթի Տան մէջ:

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20,30ին, ընկ. Արամ Աւետիսեանի բնակարանը (48 Ռիւ Պեռնար Ժիւկօ): Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին Մշակոյթի Տան մէջ:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՀԵՐՈՍ

ՄՈՒՐԱՏԻ

(մահուան յիսնամեակին առթիւ)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան կողմէ, Կիրակի (Փետրուար 11):

ԱՌԱՒՕՏՈՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր-Լուսաւորիչ եկեղեցին
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
Թեմիս Առաջնորդ
ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ԹՐԹՌԵԱՆ

Կը հրաւիրուին անմահ հերոսին յիշատակը յարգող կազմակերպութիւններն ու անհատները:

ՑԵՐԵԿԻՆ (ժամը 13)

ՃԱՇ

Կը նախագահէ Պ. ԹՈՐՈՍ ԿՏԻԿԵԱՆ
Կը խօսի Պ. Վ. ՄԻՍԹԻՔ
Ծախքերու մասնակցութիւն 15 Ֆրանք:
Արձանագրուիլ.— Պ. Տէրտէրեան
74, Rue Bernard du Bois
Պ. Մարտիրոսեան Հայկազ
73, Bd Georges Estrangin
Roucan-Blanc
Tél. : 53-20-49

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած
«ՍՕՍԻ» ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ
Տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 4ին
Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4,30էն
մինչեւ կէս գիշեր
17, Rue Bleue, PARIS (9e)
Métro Cadet
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
Հայկական, Եւրոպական պարեր եւ
հանելի անակնկալներ
Բոլոր երիտասարդները
կը հրաւիրուին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ (3 Փետրուար) ժամը 3ին՝ Միութեան գրասենեակը, 17 Ռիւ Պլէօ:

Օրակարգ.— Զեռնարկներ եւ Յանձնախումբի ընտրութիւն:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 Ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 Ֆրանք
Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ի
32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՀԱՐԱՁԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՈՒՐԲԱԹ
2
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
VENDREDI
2 FEVRIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11126 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.126

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ՅՈՒՅԱԿ

Այս անունով գրքոյկ մը ստացանք վերջերս, լոյս ընծայուած Հարֆ հրատարակչական կողմէ, որ կազմուած է Լոնտոնի մէջ, նպատակ ունենալով հրատարակել «անկախ, մասնագիտական ուսումնասիր – րութիւններ հայ ընկերաբանական եւ մշակութային հարցերու մասին»:

Այսպէս կը բացատրուի Հարֆի նպատակը Ցառաջաբանին մէջ:

Հայկական Մամուլի Յուցակ 1967ը անպլերէն է: Կը բաղկանայ 48 մանրատառ մեքենագիր էջերէ: Մամբազրողն է Եդուարդ Գիւլբէկեան: Հրատարակութեան ծախքը հոգացած է Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը:

Հեղինակը խղճամիտ աշխատանք կատարած է ի մի հաւաքելով հայրենիքի, Մ. Միութեան եւ սփիւռքի մէջ ներկայիս հրատարակուող 280 օրաթերթերու, չաբաթօրեակներու, ամսագրերու, պարբերականներու, հանդէսներու եւ տարբեր գիրքերու անունները:

Դասաւորումը կատարած է լատինական այբուբենի կարգով: Իւրաքանչիւր թերթի անունը տուած է նախ անպլերէնով, անմիջապէս առջեւը աւելցնելով հայա – տառ անուանումը եւ անպլերէն թարգմանութիւնը, հիմնադրութեան թուականը, ինչ բովանդակութիւն ունենալը, պարբերականութիւնը, ո՞ր քաղաքին մէջ հրատարակուիլը: Սփիւռքի թերթերուն համար նաեւ՝ խմբագրի եւ տպարանի անունն ու հասցէն:

Տառադարձութեան համար յարմար չէ դատած անուանի հայագէտներ գերմա – նացի Հիւպշմանի եւ ֆրանսացի Անթուան Մէյէյէի դրութիւնը, զոր կը գործածէն օտար հայագէտները եւ որ լատինական տառերուն վրան կամ տակը կէտեր կամ դիծեր աւելցնելով ոչ-լեզուաբաններու համար ընթերցումի դժուարութիւն կը պատճառէ: Ուստի ընդունած է հնչական տառադարձութիւնը, հետեւելով մերձդասական լեզուի եւ արեւելահայերէնի հընչումներուն:

Գրքոյկի վերջաւորութեան հայերէն եւ լատիներէն այբուբէններու հնչական ցանկը տուած է:

Ըստ հեղինակին, աշխարհի հինգ մի – լիոն Հայերու մէկ երրորդը կ'ապրի Հայաստանէն եւ Կովկասէն դուրս: Եւ սա – կայն իր ներկայացուցած 280 թերթերու եւ պարբերականներու կէսը լոյս կը տեսնէ Սփիւռքի մէջ:

Վերջին մասին մէջ անպլերէն ցուցակ մը հրատարակած է ըստ Նիւթի եւ հա – յերէն այբուբենի կարգով ցանկը տուած է իր ներկայացուցած թերթերուն:

Գիւլբէկեան կը խոստանայ երեք տա – րին անդամ մը հայկական մամուլի նոր ցուցակ հրատարակել թերթերու տպաքա – նակին եւ ծանուցումներուն մասին յա – ւելուածական տեղեկութիւններով:

Իրրեւ մատենագիտութիւն իր յիշած պղբիւրները պզքաա են: Սակայն ակնյայտ կ'երեւայ, որ բաւական աշխատանք կատարած է կարելիութեան սահմաններուն լրիւ ցուցակ մը պատրաստելու համար:

Դիտելի պարագայ մըն է, որ աննչան հրատարակութիւններուն ու կարեւորնե – րուն նոյն չափանիշով մօտեցած է: Ցա – ճախ առաջիններուն աւելի տեղ յատկա – ցուցած է:

Կարդ մը թերթեր տարիներէ ի վեր դադրած են, սակայն տեղ գտած են ցուցակին մէջ: Ցաջորդ տպագրութեան մէջ այդ թերինները կը սրբագրուին անշուշտ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ ԿԸ ՌՄԲԱԿՈԾԵՆ ՍԱՅԿՈՆԸ

ՎԻԼԹՔՈՆԿԸ ՀԻԻԼԷՆ ԱԼ ԿԸ ԳՐԱԻԻ

Դիւրին է ըսել, ինչպէս կ'ընեն Ամերիկացիք, որ Վիլթքոնկի յանդգնութիւնը Սայկոնի մէջ յուսահատ մարդոց քայլութիւնն է: Ամէն պարագայի մէջ, անկախ քաղաքական տեսակէտներէ, ոչ ոք կրնայ ուրանալ թէ արտակարգ քայլութիւն պէտք է ունենալ, մահը աչք առնելով, ընելու համար ինչ որ Վիլթքոնկը ըրաւ Սայկոնի մէջ: Պզտիկ բան չէ ամերիկեան դեսպանատունը բարձրանալ, Անկախութեան չէնքը դրաւել, քաղաքի մը մէջ որու տէրն են Ամերիկացիք: Զոհերը չատ են ան – չուշտ, երկու կողմերէն: Բայց Վիլթ – քոնկ քոմանտոներու յաջողութիւնը կը փաստէ նաեւ թէ անոնք կը վայելեն Հա – րաւային Վիլթնամի ժողովուրդին պաշ – պանութիւնն ու մեղսակցութիւնը, ինչ որ անտեսելիք բան մը չէ: Աւելին, Ամերի – ցիք կը յայտնեն նաեւ թէ Վիլթքոնկի մէջ կան Հարաւային Վիլթնամցի բան – ուորներ եւ պիւղացիներ: Մինչ նախա – գահ Թիէօ պատերազմական վիճակ կը հռչակէր քաղաքին մէջ, Ամերիկացիք հը – րահանգ կուտային որ ժողովուրդը պար – պէ օդակայանին թաղամասը, որպէսզի կարենան ռմբակոծել: Այսինքն Ամերի – կացիք Սայկոնը կը ռմբակոծէին, պլուխ ելլելու համար Վիլթքոնկի հետ:

Կը հաստատուի որ Վիլթքոնկի այս յարձակման ծրագիրը պատրաստուած է Ցունուար 15ին եւ թէ Հանոյ իսկ տեղեակ չէ եղած սկիզբը եւ պիտցած է միայն վերջին պահուն: Ծրագրին հեղինակն է Սայկոնցի երիտասարդ ճարտարապետ մը:

Տակաւին ճշդրիտ թիւ մը չկայ զոհե – րուն: Ըստ ամերիկեան պղբիւրներու, երկու օրուան մէջ, 2985 կեռիլլա սպան – նուած են: Ամերիկացիք ալ 232 սպան – նուած կը յայտարարեն վերջին կռիւնե – րուն առեն: Ասոնց մէջ 5 ոստիկան–պին – ուոր եւ երկու մառին սպաննուած են դեսպանատան կռիւներու ընթացքին:

Միւս կողմէ Ազգ. Ազատ. Ճակատը զբ – րաւած է Հիւէն: Եթէ նկատենք թէ Մի – ացեալ Նահանգները պատերազմի վերջա – ւորութենէն ի վեր իրենց ուժերու ամէնէն

Սակայն կայ ամէնէն կարեւորը այ – խարհաքղաքական բաժանումի պակասը:

Ո՞ր թերթը ո՞ր երկրին մէջ լոյս կը տեսնէ: Կամ տուեալ երկրի մը մէջ ի՞նչ թերթեր ու պարբերականներ լոյս կը տեսնեն:

Պրպտողի մը աշխատանքը մեծապէս պիտի դիւրացնէր նման դասաւորում մը:

Հայաստանի եւ Մ. Միութեան մէջ լոյս տեսնող բազմաթիւ թերթեր գրքոյկի էջերուն մէջ ցրուած, կորսուած են: Նոյ – նը՝ Ֆրանսայի, Ամերիկայի, Լիբանանի եւ այլ երկիրներու մամուլին համար:

Առաջին ձեռնարկը չէ այս հայկական մամուլի մասին: Ժամանակի Հ.Գ.Վ. Գա – լֆմքեարեան (1893, Վիեննա), Գարեգին Լեւոնեան (1895, Ալեքսանդրապոլ, 1934 Երեւան), Կարապետեան (1924, Վիեննա), Ա. Բ. Կարինեան (Երեւան 1956–1960, 2 հատոր), Յովհ. Պետրոսեան (Երեւան 1954–1957, 3 հատոր) եւ ուրիշներ գրա – դած են այս նիւթով:

Գիւլբէկեան ուղած է կազմել պարզ ցուցակ մը, առանց մեկնաբանութեան:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

կարեւորն է (քանակ եւ որակ) զոր զբ – կած են արտասահման, աւելի հասկնալի կ'ըլլայ մինչեւ Ամերիկացիին դառնու – թիւնը: Ֆիկառոյի Ամերիկըայի թղթա – կիցը կ'անդրադառնայ ատոր, նկատելով թէ անչուշտ չատ է Ամերիկացիներուն հա – մար, մէկ չարքաւան ընթացքին, ծիծա – ղելի դառնալ Հիւսիսային Քորէայի (Փուէպլոյի գրաւում) եւ Վիէթքոնկի կողմէ: Հոզեբանական գետնի վրայ ալ ծանր հարուած մըն է եւ նուաստացում մը Ամերիկայի վարկին համար:

Մոսկուան ալ, անչուշտ չի ծածկեր իր դոհունակութիւնը: Կառավարական պաշ – տօնաթերթը՝ Իզվեստիա կը գրէ.— Դէպ – քը մեկնաբանութեան չի կարօտիր: Ցան – դուղն յարձակումը Միացեալ Նահանգ – ներու դեսպանատան վրայ, Սայկոնի մէջ, լաւ կը պատկերացնէ կացութիւնը: Ահա – սոսիկ պերճախօս կերպով հերքուած այն լաւատեսութիւնը, որ այնքան անհրա – ժեշտ է ճոնսընի, ընտրապայքարի այս տարուան ընթացքին»:

Վերջին լուրերու համաձայն, 232 ամե – րիկացի զինուոր սպաննուած է, 303 Հա – րաւային Վիէթնամցի եւ 5000 Հիւսիսա – յին Վիէթնամցի, վերջին երկու օրերու ընթացքին ամբողջ երկրին մէջ:

×

Նիւ Եորքէն հասած լուրերու համա – ձայն, Միացեալ Նահանգները հրաժարած են փուէպլոյն առնելու մտադրութե – նէն եւ պիտի դոհանան անձնակազմին ա – զատագրումով: Այս ձեւով Ապահովու – թեան Խորհուրդին զործը դիւրացուցած կ'ըլլան:

Հարաւային Քորէան սակայն դոհ չէ Ամերիկայի «վարանումներէն» եւ Սէու – լի կառավարութեան Արտաքին նախարա – րը, յայտարարած է մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, որ իր կառավարութիւնը պիտի ընդդիմանայ որեէ ուղղակի բա – նակցութեան Ամերիկացիներու եւ Հիւ – սիսային Քորէայի միջեւ:

ՌՈՒՄԱՆԻԱ ՁԷՋՕՔ ԿԸ ՄՆԱՅ

Ռումանացիք օրէ օր ցոյց կուտան ի – րենց «չափահասութիւնը» Մոսկուայի նկատմամբ: Վճռած են չէզոք մնալ Փե – քինի եւ Մոսկուայի միջեւ ծագած տար – նապին մէջ: Կուսակցութեան պաշտօնա – թերթը Շինքէյա փափաք կը յայտնէ որ. — «Ոչ մէկ աշխատանք տարուի որ կրնայ աւելի ծանրացնել տարակարծութիւնները միջազգային համայնավար կուսակցու – թեան ծոցին մէջ, ընդհակառակն, ամէն բան ըլլայ բնականոն յարաբերութիւններ ստեղծելու համար կուսակցութեանց մի – ջեւ»:

Ցօդուածը կը ծանրանայ «միասնակա – նութեան» հարցին վրայ, որ կեդրոնը պի – տի ըլլայ կուսակցութեանց խորհրդակ – ցական ժողովին եւ կը չեշտէ վտանգները զոր կ'ապրի ընկերվարութեան եւ խա – զաղութեան դաշը: Անդամ մը եւս երե – ւան կ'ելլէ Ռումանիոյ չէզոք դիրքը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՐՈՖ. ՊԱՌՆԱՐ, որ եւրոպական չըր – ջապտոյտ մը կը կատարէ, Պապին կողմէ ընդունուելէ առաջ, Հռոմի մէջ կարդ մը ժամադրութիւններ ունի: Սրտի փոխարկ – ման վիրաբոյժը հաւանաբար սինեմայի վըտէթ դառնայ, ինչ կատարելով իր դե – րը: Տեսակցութիւններ ունեցած է ճինա Լոլոպրիճիտայի, Ռոպերթօ Ռոսսելինիի, եւ Սոֆիա Լորէնի հետ, ապա Լոնտոն դացած:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիա վերահաստա – տեց դիւանագիտական իր յարաբերու – թիւնները Եուկոսլաւիոյ հետ: Ուզած էր 1957ին երբ Պելկրատ պաշտօնապէս կը ճանչնար Արեւելեան Գերմանիոյ կառա – վարութիւնը եւ դեսպանատուն մը կը հաստատէր Արեւելեան Գերմանիա:

ՁԻՆԱՍՏԱՆի զինուորական ուժը բաղ – կացած է երեք միլիոն զինուորէ, հա – զար նաւէ, 35 ընդծովեայ եւ երեք հա – զար օդանաւէ:

ԴԱՇՆԱԿՑԱՑԻՆ Գերմանիոյ վարչապե – տը՝ Քիղինկէր հինգ օրուան այցելութիւն մը կը կատարէ Իտալիա: Հաւանական է որ ընդունուի Պապին կողմէ:

ՎԱՐՇԱՒԱՑի մէջ ցոյց մը կատարուած է Ազգ. Թատրոնին մէջ բողոքելու հա – մար այն արգիլքին դէմ զոր կառավարու – թիւնը դրած է Թատերդութեան մը վրայ: Ցիսուն ուսանող ալ ձերբակալուած են: Արգիլուած Թատերդութիւնն է ազգային մեծ բանաստեղծ՝ Ատամ Միքիէվիչի Ցիատիճ (Մեռելոց) դասական գործ մը, գրուած 19րդ դարուն երբ Լեհաստան բաժնուած էր, Թատերդութեան մէջ կարդ մը տեսարաններ ցոյց կուտան ժողովուր – դին հակակրութիւնը ռուս դրաւուղին նը – կատմամբ:

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆ պիտի արտաքսուի Եւրո – պայի Խորհուրդէն եթէ մինչեւ 1969ի գարնան ժողովրդավար եւ խորհրդարա – նական վարչակարգ մը հաստատուած չըլ – լայ երկրին մէջ: Այս որոշումը տուաւ Սթրազպուրկի եւրոպական Խորհրդարա – նը, քուէարկելով առաջարկուած բանա – ձեւը: Աթէնքի մէջ, տասը օրուան «փոր – ձի» շրջանի մը համար, վերցուած է մա – մուլի դրաքննութիւնը:

ՓԱՐԻԶի Պուլվար տէ Պաթինեալի վը – րայ, Զորեքշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին, անցորդները ամերիկեան ուեսթերն մը ապրած են: Երեք հոգի կը հետապնդէին չորրորդ մը, փորձելով սպաննել երբ մարդը ապաստան կը գտնէ օթոպուսի մը մէջ, չնորհիւ վարորդին, որ դուռը կը բա – նայ: Հետապնդողները կը յաջողին օթո – պուս բարձրանալ եւ կրակ բանալ: Կը վիրաւորեն վարորդը եւ իրենց հետապնդ – ած մարդը՝ Արման Մերթինեան, Մար – սէյլէն, որու բնակութիւնը արգիլուած է Սէնի նահանգին մէջ: Ոստիկանութիւնը չէ կրցած, Զորեքշաբթի դիչեր, գտնել յարձակողները:

ԷՖՖԷլի աշտարակի առաջին յարկէն, մարդ մը նետած է հետաքրքրի իր դոր – ձիքը բողոքելու համար յաջորդերու խեղճութեան եւ դէշ որակին դէմ:

ՄԻՆԵՒ սուզանաւը գտնելու այլեւս ոչ մէկ յոյս կայ: Պաշտօնապէս յայտա – րարուեցաւ նաւուն եւ 53 հոգիներոց անձ – նակազմին կորուստը:

ԻՍՐԱՑԷԼ մերժած է մուտքի վիզա տալ դեմոկրատ Իրաւագէտներու Միու – թեան մէկ պատուիրակութեան, որ Ցորդանանէն եկաք, կ'ուզէր այցելել Իսրա – յէլի գրաւած հոզամասերը: Պատուիրա – կութիւնը կը բողոքէ, յայտնելով թէ մերժումը անհասկնալի է եթէ իսրայէլ – եան իշխանութիւնները ծածկելիք բան մը չունին»:

ՖՐԱՆՍԱ պարպեց Մերս–էլ–Քէպիրի նաւահանգիստը, ինչպէս կը նախատեսէր Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ միջեւ եղած հա – մաձայնութիւնը:

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ Խորհուրդը յայտ – նեց թէ կառավարութիւնը կընայ, պարզ հրովարտակով (առանց Խորհրդարանէն անցնելու) արտօնել որ ծանուցում տրուի հետաքննչին:

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ հերթական Խորհուրդը որոշեց զարկ տալ մասչելի վարձքերով յարկաբաժիններու չինութեան:

ԻՏԱԼԻՈՑ Արտաքին նախարարը՝ Ֆան – ֆանի Ալժերիա պիտի այցելէ Փետրուար 9էն 13:

ՄԱՐՈՒ կը հասնին, ի մօտոյ, Իրաքի եւ Լիբանանի նախագահները:

ՈՍՏԻԿՆ ՉՈՐՑԱՏ

ՎՉ

ՏՎՈՂՆ ՆՎԱՏԱՒ

ԿԵՆ ԴՈՒՏՍՊՆ

ՈՐՈ ԴԱՃՈՄ

ՖԻԼՈՆ ՎՉՈՂՆԴՂՆ ՆԱՄՎՈՂՎԱ

Ա՛ռ Դավիթ Խոտորջանեանի ձեռքը եւ ըսի անոր.

— Ես ալ քեզի պէս կ՚ուզէի ծնողներս ընտրել, որպէսզի ինծի ալ ըսէին՝ ինչ որ կ՚ուզեմ, ես ալ ինչ որ կ՚ուզեմ, կ՚ընէի։ Ինչո՞ւ ծնողներդ քեզի չեն ըսեր, որ ինչ որ կ՚ուզես, ըրէ։

Դավիթ Խոտորջանեան ինծի նայեցաւ զարմանքով մը եւ ըսաւ.

— Ինչո՞ւ ըսեն։ Ես ինչ որ ուզեմ, կ՚ընեմ։

Ես ալ ըսի.

— Ուրեմն ինչո՞ւ ես կ՚ըսես, որ ծնողներդ քեզի չեն ըսեր, ինչ որ ուզես, ըրէ։

Դավիթ Խոտորջանեան ինծի նայեցաւ զարմանքով մը եւ ըսաւ.

—

ՊԱՅՔԱՐ՝ ԹՄՐԵՑՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Ժընեւի մէջ բացումը կատարելով ՄԱԿի թմրեցուցիչներու յանձնաժողովի 22րդ նստաշրջանին, Սփինելլի, տնօրէնը Միացեալ Ազգերու Ժընեւի Գրասենեակին, նախ դիտել տուաւ, թէ թմրեցուցիչներու գործածութիւնը համաճարակի բնոյթ կը ստանար, ապա մեծ վտանգ կը ներկայացնէին զգայախաբութիւն յառաջ բերող թմրեցուցիչները: Ասոնց մէջ էլ·էս·Տէն, որ առաջին դիծի վրայ կուգայ գործածութեան տեսակէտէն, «արդէն իսկ աւերներ կը գործէ»:

Այսուհանդերձ, յանձնաժողովի երեք շաբաթուան աշխատանքներէն կը պարզուի, որ անցեալի նման ափիոնն ու քոքայինն են, որ ամէնէն աւելի ենթակայ են ապօրինի վաճառքի:

Այս ապօրինի վաճառքը, հակառակ ոստիկանութեանց ձեռք առած խիստ միջոցներուն, կը շարունակէ ծաղկիլ: Փաստ է, որ մաքսանենդները ոչ միայն կը դառնան աւելի վարպետ իրենց արհեստին մէջ, այլեւ կը բարելաւեն «ապրանքը» ծածուկ կերպով երկէ երկիր անցնելու իրենց կերպերը: Թուելու համար օրինակ մը միայն, յիշատակենք, որ մէկ քիլօ թմրեցուցիչ գտնուեցաւ զետեղուած Մ. Նահանգներ առաքուած ելեկտրոնիկ գործիքներու մէջ:

Պէտք է նկատի ունենալ նաեւ այսպէս կոչուած «մրջիւններու» ձեւով կատարուած մաքսանենդութիւնը, որ մեծապէս կը դիւրանայ ճամբորդութիւններու ժողովրդականացման եւ գաղթերու հետեւանքով: Զբօսաշրջիկներ (ոչ միայն պիթնիկներ եւ հիփիներ) իրենց ճամբու կամ արձակուրդի ծախքը ապահովելու նպատակով կը գնեն եւ կը ծախեն փոքր քանակութեամբ թմրեցուցիչ: Օտար երկիր գաղթող բանուորները եւս կարեւոր դեր կը խաղան այս խնդրին մէջ: Գերմանիոյ մէջ ծառայող հազարաւոր թուրք բանուորները լուրջ մտահոգութիւն կը ստեղծեն իշխանութիւններուն համար, ինչպէս դիտել տուաւ Էնթերփոլի (միջազգային ոստիկանութիւն) ընդհ. քարտուղարը՝ Ժան Նեփոթ:

Առողջապահութեան միջազգային Մարմինէն զատ, Էնթերփոլն ու այս հարցին մասնագէտ կազմակերպութիւններու դէտեր եւ 24 երկիրներ մաս կը կազմեն ՄԱԿի յանձնաժողովին: Ինչ կը վերաբերի Չինաստանի, միայն Թայփէի իշխանութիւնները ներկայացուած են: Հետեւաբար, Խորհ. Միութեան ներկայացուցիչը անհրաժեշտ նկատեց, որ յիշեալ աթոռը վերապահուի համայնավար Չինաստանի: Ֆրանսա, Հունգարիա, Եուկոսլաւիա համակարծիք գտնուեցան այս տեսակէտին:

Սակայն, որքան ալ ցաւալի ըլլայ թեքնիք դետնի վրայ, նկատի առնելով շօշափուած հարցին բնոյթը, համայնավար Չինաստան դուրս կը մնայ յանձնաժողովի աշխատանքներէն: Մինչդեռ այս երկիրը ապահովաբար մեծ նպաստ մը պիտի բերէր աշխատանքներուն՝ նկատի առնելով Ասիոյ հարաւ-արեւելեան մասին մէջ մշակութեան դրուած թմրեցուցիչ-տունկերը: Նկատուեցաւ, որ Թուրքիոյ մէջ մեկոնի մշակութիւնը կ'ապահովէ ապրուստը հարիւր հազարէ աւելի գիւղացի ընտանիքներու: Նկատի առնելով Թուրքիոյ տնտեսական կացութիւնը, դժուար թէ հնարաւոր ըլլայ ջնջել եկամուտի այս աղբիւրը, առանց անոր փոխարէնը գտնելու աղբիւրներ, որոնք պիտի ապահովեն շահագրգռուողներու ապրուստը:

Փրոֆ. Պապայեան (Խորհ. Միութիւն) շեշտեց, թէ մեկոնի մշակութիւնը պէտք է ենթակայ ըլլայ խիստ հսկողութեան, ինչպէս պարագան է Խորհ. Միութեան մէջ:

Այսուհանդերձ, կը գտնուին շրջաններ, ինչպէս Եուննան, Չինաստանի, Պիրմանիոյ, Լաոսի եւ Թայլանտի սահմանագլուխին վրայ, ուր այս տունկին մշակութիւնը ոչ մէկ հակակշռի ենթակայ է: Հետեւաբար պէտք չէ զարմանալ, որ մաքսանենդները ոչ մէկ դժուարութիւն կը քաշեն ձեռք ձգելու թմրեցուցիչներու արտադրութեան հում նիւթերը, քանի որ ասոնք միշտ առատ են:

Այսուհանդերձ, յանձնաժողովի անդամներուն համար զոհունակութիւն պատճառող երեւոյթներ ալ կան, ինչպէս Լիբանանի մէջ վերջին տարիներուն կիրարկուած հնդկական կանեփի մշակութիւնը տարբեր մշակութիւններով փոխարինելու աշխատանքները:

Այս գործողութիւնը փորձառական ձեւով կիրարկուեցաւ նախ 100 հեքտար տարածութեամբ հողի վրայ, սակայն 1967ի վերջերը փորձառկութիւնը կը տարածուէր 1000 հեկտարի վրայ, որ շուտով պիտի հասնի 3 հազար հեկտարի այս տարի: Լիբանանի մէջ 5000 հեկտար կը բռնեն հնդկական կանեփի մշակութեան յատկացուած հողերը:

Կարեւոր նպաստ մը տրուեցաւ Լիբանանի, որպէսզի իրագործէ այս ձեռնարկը: Ֆրանսա զրկեց մասնագէտ մը եւ, ներկայիս, Ամերիկացիները եւս կը հետաքրքրուին այս ծրագրով:

Ֆրանսայի, Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան եւ Եուկոսլաւիոյ կողմէ ներկայացուած բանաձեւ մը միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ յանձնաժողովին կողմէ: Համաձայն այդ բանաձեւին, յանձնաժողովը կը շնորհաւորէ Լիբանանի կառավարութիւնը՝ նկատի ունենալով, որ եթէ ան յաջողի վերջ տալ հնդկական կանեփի մշակութեան, մեծ նպաստ մը բերած պիտի ըլլայ թմրեցուցիչներու դէմ մղուած պայքարին այդ շրջանին մէջ:

Զգայախաբութիւն ստեղծող թմրեցուցիչներու անչափելի գործածութիւնը եւ անոր աղետալի ազդեցութիւնը երիտասարդութեան վրայ, յատուկ ուշադրութեան առարկայ դարձաւ Ժընեւի մէջ: Աշխատանքի մարմին մը՝ նախագահութեամբ Ֆրանսայի պատուիրակ բժ. Մապիյոյի, քննելէ ետք հարցին զանազան երեսները, յանձնաժողովին ներկայացուց ծրագիր մը, որուն զօրավիդ կեցան Քանատա, Մ. Նահանգները, Ղանա, Հնդկաստան, Ճափոն, Մեքսիկա, Անդլիա եւ Խորհ. Միութիւն: Այս ծրագիրը, որ ընդունուեցաւ մեծամասնութեամբ, կ'առաջարկէ կարգ մը միջոցներ, որոնք թմրեցուցիչներու գործածութեան դէմ ձեռք առնուած միջոցներէն աւելի ճկուն ըլլալով հանդերձ, կը նկատուին գործնական՝ պայքարելու համար զգայախաբութիւն ստեղծող կամ ջիղերը հանդարտեցնելու կոչուած դեղահատներու դէմ:

Բանաձեւուած որոշումներէն մէկն ալ ուշադրութեանը կը յանձնէ կառավարութիւններուն այն վտանգին մասին, որուն կ'ենթարկուին մարզիկները երբ կը գործածեն թմրեցուցիչներ: Որոշումը կը յանձնարարէ ի հարկին «գործնական բոլոր միջոցները ձեռք առնել արգիլելու համար այս երեւոյթը»: Բժ. Մալիպօ, որ ներկայացուց այս որոշումը, յիշեցուց թէ հարցը յանձնաժողովին ուշադրութեան յանձնուած էր Ֆրանսայի պատուիրակութեան կողմէ 1965ին:

Եւրոպայի Խորհուրդի վերջին հանդիպումին, 29 Յունիս, 18 երկիրներ ապօրինի գտան մարզիկներու «տոփինկ»ը, որուն զոհ գացին, օրինակ, դանիացի մարզիկ մը Հռոմի ողիմպիականի ընթացքին, 1960, եւ անգլիացի հեծենաւորդ մը Ֆրանսայի վերջին շրջավազքին մէջ: Ողիմպիական այս տարեշրջանին, թէ Կռընոպլի եւ թէ Մեքսիկոյի մէջ լաւագոյն առիթն է «միաձայնութեամբ դատապարտելու այս վտանգաւոր եւ անօրինական եղանակը»:

Թ. Ա. Թ.

բաղէտներ, որոնք փառքը կը կազմեն թէ երկրին եւ թէ իրենց համալսարանին: Համալսարաններէն յիշենք հետեւեալները՝ ելեկտրօ-չիմին, ելեկտրօ-մեքանիքը եւ բոլորին փառապսակը՝ Սանթրը տ'Էթիւտ Նիւքլէէրը:

Այսօր, Իզեռի եւ Տրաքի վրայ հաստատուած են 21 թիւրպինի կեդրոններ, որոնք տարեկան կ'արտադրեն 3,5 միլիառ քիլովաթ ժամ ելեկտրականութիւն:

Քանի մը օրէն ողիմպիական բոցը պիտի արծարծուի Կրընոպլի մէջ: Մինչ այդ կրկնենք ողիմպիականները վերահաստատող Պառոն Փիէր տը Քուպէրթէնի մէկ խօսքը՝ այնքան այժմէական.— «Փառքը ոչ շահիլն է եւ ոչ ալ կորսնցնելը. այլ՝ խաղերուն մասնակցիլը»:

Վ. ԲԱԲԱԽԵԱՆ

ՇԱՀԵԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՌՈՒԲԷՆ ՄԵԼԻՔ

Յունուար 19ին, Մշակոյթի Տան Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին մէջ, խիստ շահեկան դասախօսութիւն մը տուաւ բանաստեղծ Ռուբէն Մելիք, նախաձեռնութեամբ Եւրոպայի Հայ Ուսանողական Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին:

Բանաստեղծը պիտի խօսէր իր բանաստեղծութեան մասին, ինչ որ դժուար նիւթ մըն է, զոր Մելիք վարպետօրէն ներկայացուց:

Քանիցս ըսած ենք, աւելորդ չէ կրկնել, որ ըստ մեզի, Ռուբէն Մելիքի մեծագոյն արժանիքն է՝ լեզուն: Ինք դիտէ ընտրել լաւագոյն բառերը, ստեղծել մոցարթեան Սենֆոնի մը, ու հմայել ունկնդիրը՝ պարզ դասախօսութեամբ մը իսկ:

Ծնած Փարիզ, արեւելահայ ծնողքէ, բացատրեց իր մանկութիւնը, որ զուգահեռ յառաջացած է հայ ընտանեկան ու Ֆրանսական դպրոցական շրջանակներու մէջ, ստեղծելով լաւագոյն ներկայացուցիչներէն մին, այն սերունդին, որ Վանտէի Ֆրանսական դաշտերուն ի տես, չէ կրցած մոռնալ թէ Արարատ մը կայ իր սրտին մէջ:

« Rouben je viens, mon nom le dit,
des autres zones...

Ամբողջ պատմութիւն մը կայ մէկ տողի մէջ:

Բանաստեղծը յաջող ընտրութիւններ ըրած էր իր քերթուածներէն, զորս կարդաց նոյնքան յաջողութեամբ, ու սիրով պատասխանեց ներկայ երիտասարդներու հարցումներուն:

Զգայուն բանաստեղծութիւն մը, քօղարկուած անորոշ պատկերներու երազային հմայքին ետին՝

« C'est sur l'absence d'une abeille
Que la fleur ferme ses pétales... ».

Երկու տողեր եւս, որոնք կը վկայեն թէ հեղինակը ունի աշխարհ մը ու գտած է բանաստեղծութեան մէջ, սէրն ու դեղեցկութիւնը մարդկութեան, մինչ դարը կը շարունակէ իր փորձը բանաստեղծութիւնը սպաննելու բայց.—

« Je serai parmi vous...
Quand chacun aura dit la prière et l'éloge
Avant que soit rompu le pain qui vous
unit ».

×

ԷՏՈՒԱՐ ԻԻԹԻՒՃԵԱՆ

Յունուար 20ին, Շաբաթ իրիկուն, ծանօթ ճարտարապետ Էտուար Իւթիւճեան, սպասուածէն աւելի ունկնդիր հաւաքած էր Եան'ց Քլիւպը, ուր պիտի կատարէր լուսարձակումներ: Առիթն էր «Հայկ. արձանները Դ.էն Ժէ. դար» հատորին հրատարակութիւնը:

Նախքան լուսարձակումը, հեղինակը ստորագրեց հատորը, որ կը վաճառուէր տեղւոյն վրայ:

Ապա, Փրոֆ. Իւթիւճեան ներկայացուց դունաւոր նկարներ, Հայաստանէն, որոնց ցուցադրութիւնը աւելի շահեկան պիտի ըլլար եթէ որոշ դասաւորումի մը արդիւնք ըլլար:

Պ. Իւթիւճեան սրամիտ բանախօս մըն է, որ դիտէ համեմել իր խօսքերը եւ հաճելի զրոյցի բնոյթ տալ, նիւթերու որոնք այլապէս կրնան խորթ թուիլ ոչ-մասնագէտ հանդիսատեսին:

Ա. Մ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՅԹՕՆԸ (113)

ԹՃՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Երիվարին արշաւը, ասպարէզին փոքրիկ զանգակները եւ քարայատակին վրայէն հոլովող անիւները մեղմ եւ միաձեւ ձայն կը հանէին: Այս բաները սիրուն կ'երեւան երբ զուարթ է մարդը. տխուր կ'երեւան երբ տրտում է ան:

Երբ Հեստէն հասաւ, բոլորովին լուսցած էր: Պանդոկի մը առջեւ կանգ առաւ, որպէսզի ձին հանգստանայ ու միանգամայն ուտելու համար վարսակ տրուի անոր:

Ինչպէս Սքոֆէրը ըսած էր, այս ձին Պուլոնեէի փոքրաձեւ ձիերու տեսակէն էր. այս տեսակ ձիերուն գլուխը, փորը շատ մեծ է, բայց պարանոցը բաւականին չափ չէ. լանջը բաց, դաւակը լայնաձեւ, ծունկը վտիտ եւ բարակ ու հաստատուն է. այս ձիերուն տեսակը վտիտ եւ բարակ ու ոտքը հաստատուն եւ քաջողջ է: Սքոֆէրի լաւ կենդանին երկու ժամուան մէջ հինգ մղոն քալած էր եւ դաւակին վրայ եւ ոչ իսկ կաթիլ մը քրտինք ունէր:

Կառքէն իջած չէր մարդը: Ախոռին ծառան, որ վարսակը կը բերէր՝ յանկարծ ծռեցաւ եւ ձախ կողին անիւը զննելով.

— Շատ հեռո՞ւ պիտի երթաք այս կառքով, հարցուց:

Ճամբորդը առանց մտախոհելէ դադրելու պատասխանեց.

— Ինչո՞ւ կը հարցնես:

— Հեռու տեղէ՞ կուգաք, կրկնեց ծառան:

— Հինգ մղոն հեռու տեղէ կուգամ:

— Ա՛հ:

— Ինչո՞ւ ա՛հ ըրիր:

Ծառան նորէն ծռեցաւ. պահ մը լռիկ կեցաւ՝ ուշադրութեամբ անիւին նայելով, յետոյ կանգնելով ըսաւ.

— Վասնզի այս անիւը թէեւ կարելի է որ հինգ մղոն ճամբայի դիմացած ըլլայ, բայց հիմա անտարակոյս եւ ոչ իսկ մէկ քառորդ մղոնի պիտի դիմանայ:

Ճամբորդը կառքէն վար իջնելով ըսաւ.

— Ի՞նչ կ'ըսես, բարեկամ:

— Կ'ըսեմ թէ հրաշք մըն է հինգ մղոն ճամբայ առնելդ եւ մեծ ճամբու վարի փոսերուն մէկուն մէջ ձիին հետ չգլորուիլդ: Դուք ալ նայեցէք, եթէ չէք հաւատար:

Անիւն իրօք մեծապէս վնասուած էր: Սուրհանդակին կառքին զարնուելովը անիւին երկու շառաւիղները ճեղքուած էին. միջնանիւն ալ քերուած էր, եւ պլտուտակին ծակն ալ աւրուած:

— Բարեկամ, ըսաւ ծառային, այստեղ սայլագործ մը կա՞յ:

— Անշուշտ, պարոն:

— Խնդրեմ, գնա եւ հոս կանչէ զայն:

— Սա տեղն է: Է՛, Պուլկայլեար վարպետ, հոս եկուր:

Պուրկայլեար վարպետը որ սայլագործն էր, իր դուռին շեմին վրայ կը կենար: Եկաւ, անիւը քննեց եւ կտրուած ոտք մը դիտողի վիրաբոյժի մը պէս դէմքը ծռմռկեց:

— Կրնա՞ս անմիջապէս շինել այս անիւը:

— Այո՛, պարոն:

— Ե՞րբ պիտի կրնամ ճամբայ ելլել:

— Վաղը:

— Վա՞ղը:

— Ամբողջ օրուան մը գործ կայ անիւին վրայ: Միթէ ստիպողակա՞ն է ճամբորդութիւնդ:

— Շատ ստիպողական: Առ առաւելն մինչեւ մէկ ժամ պէտք է որ մենիմ:

— Անկարելի է, պարոն:

— Ինչ որ ուզուի կը վճարեմ:

— Անկարելի է:

— Լաւ, մինչեւ երկու ժամ:

— Այսօր անկարելի է: Պէտք է նորէն երկու շառաւիղ եւ միջնանիւ մը շինել: Վաղուընէ առաջ չէք կրնար մեկնիլ, պարոն:

— Ունեցած գործս չի կրնար վաղուան սպասել: Միթէ կարելի չէ՞ փոխանակ այս անիւը նորոգելու տեղը ուրիշ մը դնել: Սայլագործ չե՞ս:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻԻԿՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Պետրոս Պալըքճեան, Տէր եւ Տիկին Ժան–Փիէր Պալըքճեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանդիսատեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծհօր՝

ՊԵՏՐՈՍ ՊԱԼԸՔՃԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ։

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Այրի Տիկ. Ա. Հ. Բալուեան եւ զաւակները եւ Տէր եւ Տիկին Պապանեան եւ որդին, ինչպէս նաեւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանդիստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի (4 փետր.) առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցի իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ աղգականին՝

ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող զրչեղբայրները եւ բարեկամները։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. կապ. Խաչի Սէն Ժեռոմի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Լա Փոմէն Տիկ. Ա.եւտեան – Պիչօեան 40 ֆրանք՝ ողբացեալ Տիկին Արմաւենի Յարութիւնեանի մահուան առթիւ։ Յարութիւնեան ընտանիք 20, Գամպէրեան եղբարք 20, Սէն Ժեռոմի Թաղականութիւն 30, Նախկին Արի եւ Արենուչներէն 20, Շալճեան ընտանիք 10 ֆրանք։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Սէն Ժեռոմի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Յարութիւնեան ընտանիքին, ընկերուհի Տիկին Արմաւենի Յարութիւնեանի կեանքէն հեծալի մահուան առթիւ։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Պանէօ – Քալանի մասնաճիւղը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ այրի Տիկին Տակըճեանի եւ իր զաւակներուն, ինչպէս նաեւ Քըխեան ընտանիքին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր Կրօնիկ Տակըճեանի մահուան առթիւ։

Մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ 50 ֆր. փոխան ծաղկեպսակի Պարոն Գուրգէն Քէչիչեանէ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Կրնոպլի 14 Յունուար Մանուկներու Օրուան նուիրատուութեանց անուանացանկը.—

Փոքրիկն Քիւրաճեան Սոնիա 70, փոքրիկն Քիւրքէեան Մեսրոպ 50, Զարդար – եան Յովհաննէս 30, Անտոնեան Աստղիկ 20, Տէր եւ Տիկ. Սիսլեան 20, Տիկ. Մուրատեան, Պ. Սանճեան, Տիգրան Յակոբեան ընտանիք, փոքրիկն Քրիստին Սրապեան, փոքրիկն Քիւրաճեան Պետիկ, փոքրիկն Գապաքճեան Սիլվի, Տիկ. Մուրատեան Պայծառ, փոքրիկն Բաբախեան, Պ. Բաբախեան Վարդան, Տէր եւ Տիկ. Կիւրինեան, փոքրիկն Ժամկոչեան Ալեխս, Տիկ. Ձէյլաեան, Օր. Սապունճեան Հիլտա, Բաբախեան Փասքալ, Պ. Ճըրըքեան Յովհաննէս, փոքրիկն Փափազեան Վերոնիկ, Հապիլեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկ. Ալիքեան, Պ. Մարտճեան Կարապետ փոքրիկն Մարաչլեան Իսկուհի, փոքրիկն Կիւրէղեան Միշէլ 10ական ֆրանք։

(Ընդհ. դումար 400 ֆրանք)։

ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, Երկուշաբթի, Փետր. 12ին, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժան, Մեթրօ Քատէ։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍ ԶԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս կիրակի առաւօտ (Փետր. 4) ժամը 8ին Ֆրանս–Քիւլթիւռ կայանէն։ Գերապայծառ Ռիւփ, կը խօսի իր դիրքին մասին (կարեւոր մաս մը նուիրուած Հայերուն, Հայաստան իր ճամբորդութեան առթիւ)։

Փետրուար 18ին, կիրակի առաւօտ ժամը 8ին, Ֆրանս–Քիւլթիւռ կայանէն, Հայկ. երաժշտութիւնը (Արա Պարթեւեան)։

Փետրուար 12ին, Սթրազպուրկի կայանէն (235 մեթր) Հայկ. պատարագը (Արա Պարթեւեան)։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Հայ Ուսանողական Տան Տնօրէնութեան ու վարչութեան կողմէ։

ԿԱՐԱՊԵՏ ԶԱՏՐԵԱՆ

(Պարիքոն)

Վկայեալ՝ Պուրճէի երաժշտանոցէն

դաշնամուրի ընկերակցութեամբ

Հէրի Քոքսի։

երեքշաբթի 6 Փետր. ժամը 21ին, Ուսանողական Միջազգային Տան մեծ սրահին մէջ։ Հասոյթ՝

Maison Internationale
21, Bld. Jourdan — Paris (14e)
Métro : Cité Universitaire
Bus : P.C.

‘‘ՀԱՅ-ԲՈՅԺ’’Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Շաւարշ Նարդունի ջերմապէս կը խնդրէ «Հայ–Բոյժ»ի բոլոր այն բաժանորդներէն որոնք տարիներու առկախ հաշիւ ունին, որ անյապաղ վճարեն իրենց պարտքերը։ Իր առողջական վիճակը թոյլ չի տար որ առանձին նամակով հաշուետոյց ներկայացնէ։

Շ. Նարդունի, որ ընդհատած է իր աշխատանքը և բժշկական հետեւողական խնամքներու կը կարօտի, վստահ է որ իր ընկերներն ու բարեկամները ջանք պիտի չխնայեն իրեն օգտակար ըլլալու համար, առաջին առթիւ ապահովելով «Հայ – Բոյժ»ի բոլոր առկախ հաշիւներու անմիջական կարգադրութիւնը։

Գումարները ղրկել մէյն ու մէյն մանտա – ֆառթով և «Յառաջ»ի հասցէով։

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի երէց – Արենոյչներու, այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 22ին մինչեւ լոյս

ALHAMBRA
340, Bld. Chave — Marseille
Պիտի նուագէ
LES RAISINS - VERTS

Հանրածանօթ նուագախումբը իր երգիչ ԱԼՊԻՐի մասնակցութեամբ։

Զանազան ազգային պարեր
եւ հայկական պարեր

ՃՈՒ ՊԻԻՖ *ՄՈՒՏՔԸ 15 Ֆ.*

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

կազմակերպուած
«ՍՕՍԻ» ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 4ին կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4,30էն մինչեւ կէս գիշեր

17, Rue Bleue, PARIS (9e)
Métro Cadet
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
Հայկական, եւրոպական պարեր եւ հաճելի անակնկալներ
Բոլոր երիտասարդները կը հրաւիրուին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ (3 Փետրուար) ժամը 3ին՝ Միութեան գրասենեակը, 17 Ռիւ Պլէօ։

Օրակարգ.— *Ձեռնարկներ եւ Ցանձնախումբի ընտրութիւն։*

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՀԵՐՈՍ

ՄՈՒՐԱՏԻ

(մահուան յիսնամեակին առթիւ)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան կողմէ, կիրակի (Փետրուար 11)։

ԱՌԱՒՕՏՈՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պօմոնի Ս.Գրիգոր–Լուսաւորիչ եկեղեցին կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

Թեմիս Առաջնորդ

ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԱՐՔ. ԹՐԹՌԵԱՆ

կը հրաւիրուին անմահ հերոսին յիշատակը յարգող կազմակերպութիւնները ու անհատները։

ՅԵՐԵԿԻՆ (ժամը 13)

ՃԱՇ

կը նախագահէ Պ. ԹՈՐՈՍ ԿՏԻԿԵԱՆ
կը խօսի Պ. Վ. ՄԻՍԹԻՓ
Ծախքերու մասնակցութիւն 15 ֆրանք։
Աշխանագրուիլ.— Պ. Տէրտէրեան
74, Rue Bernard du Bois
Պ. Մարտիրոսեան Հայկազ
73, Bd Georges Estrangin
Roucan-Blanc
Tél. : 53-20-49

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԴՐԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ Է

43, Rue Richer - métro Cadet

Տիկին Ա. Բալուեան կը չարունակէ չարունակէ իր գործունէութիւնը։ իր գործունէութիւնը։

Բաց է ամէն օր (բացի կիրակիէ) ժամը 10էն 12 եւ 14·30էն 19ը։

Բազմատեսակ գիրքեր.— Պատմական, բանասիրական, գրական ուսումնասիրութիւններ, վէպ, բանաստեղծութիւն։ Արտասահմանեան եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններ։

Նաեւ հայկական տիսքերու մոխ հաւաքածոյ (Ֆրանսա, Ամերիկա եւ Հայաստան պատրաստուած)։

Այցելեցէք եւ անպայման ձեր փընտրածը կը գտնէք։

Կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ արտասահմանէն։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ
ԹԵՐԹԵՐԷՆ ԱՐՏԱՏՊԵԼ

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մարմինները։ Ներկայացուցիչները այս Շաբաթ (3 Փետրուար) դիւրեր ժամը 8,30ին Մշակոյթի Տան մէջ։

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ԿՈԼՈՄ.— Հ. Յ. Դ. Արամ Տէր–Յակոբեանի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20,30ին, ընկ. Արամ Աւետիսեանի բնակարանը (48 Ռիւ Պեռնար ժիւկօ)։ Կարեւոր օրակարգ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին Մշակոյթի Տան մէջ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Միութեան, Ապրիլ 28ին, կիրակի։

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի թատերական ներկայացումը 4 Մայիս Շաբաթ երեկոյ, «Ֆառալիք»ի սրահը։ Մանրամասնութիւնները յայտնուելով։

×

Փետր. 18 կիրակի օր Փարիզի Մայր Եկեղեցւոյ երգչախումբը կը կատարէ զեղարուեստական մեծ ցերեկոյթ եւ Թէյասեղան Մեզոն տէ Սանթրօ (Ռիւ Ժան Կուժոն)։

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը
Մարտ 10ին

×

ՀԱՑ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

Տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը
Ամպասատէօրի սրահին մէջ
Կիրակի, Մարտ 3ին

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ՕՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծանրով ազդերու համար են, չորրորդ էջը։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան։

ՅԱՐԱՏ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

ՇԱԲԱԹ 3 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

SAMEDI 3 FEVRIER 1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11127 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.127

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՄԱՅՆԱԳԻՏԱՐԱՆ ՄԸ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Լարուսի տասը հատորնոց ծանրագլուխ Մեծ Համայնագիտարանէն ետք (1960–1964) այժմ սկսած է հրատարակուիլ նոր Համայնագիտարան մը, որ կը կոչուի Ալֆա Անսիքլոփէտի:

Լարուսէն տարբերութիւնն այն է, որ Ալֆայի տիտղոսը աւելի շողշողուն է, Գունաւոր Տիեզերական մեծ Համայնագիտարան. թուղթը փայլուն է. կը պարունակէ բազմաթիւ գունաւոր նկարներ եւ լոյս կը տեսնէ շաբաթական մէկ պրակ (24 էջ): Կը տպուի Իտալիա: Հրատարակչական ընկերութեան կեդրոնն է Փարիզ: Ունի մասնաճիւղեր Պելժիա եւ Զուիցերիա:

Յունուար 31ին լոյս տեսաւ 18րդ պրակը (Բ. հատոր), էջ 409–432, որուն մէջ այբուբենական կարգով Արմէնի բառին տակ շուրջ երեք էջ յատկացուած է Հայաստանին, հինգ գունաւոր նկարներով, — մէկը քարտէս:

Քարտէսը կանաչ գոյնով ցոյց կուտայ հայաբնակ վայրերը 1893ին, այսինքն Թրքահայաստանի մեծ մասը՝ բաւական լայն սահմաններով: Իսկ վարդագոյն գիծերով ներկայացուած է Խորհրդային Հայաստանը:

Ալֆայի բովանդակութիւնը աւելի համառօտ է, բաղդատմամբ Ֆրանսերէն, անգլերէն կամ օտար նման այլ հրատարակութեանց:

Այդ պատճառաւ ալ Հայաստանի յատկացուած բաժինը շատ կարճ է: Նիւթերը չեն խորացուած: Յայտնի է թէ հրատարակիչները ուզած են դիւրին կարդացուելիք, շատ միտք չյոգնեցնող «շտեմարան պիտանի գիտելեաց» մը տալ, մատչելի ժողովրդական լայն զանգուածներու:

Ալֆա համառօտ գիծերու մէջ կը ներկայացնէ Հայաստանի աշխարհագրութիւնը, պատմութիւնը, լեզուն ու գրականութիւնը, արուեստներն ու երաժշտութիւնը:

Տարակոյս չկայ, որ Պատմական Հայաստանի սահմաններու մասին իր տեղեկութիւնները քաղած է օտար, հին աղբիւրներէ եւ անցեալն ու ներկան իրար խառնելով եւ շփոթելով կը գրէ թէ շուրջ 140·000 քառակուսի քլմ. ներկայացնող այս շրջանին մէջ հազիւ 3 միլիոն բնակիչներ կ՝ապրին: Որովհետեւ, կ՝ըսէ, բազմաթիւ ջարդեր զրկած են զայն իր բնակչութեան գործօն տարրերու մէկ մասէն:

Յետոյ կ՝աւելցնէ թէ այդ (երեք միլիոն) Հայերը գլխաւորաբար կը զբաղին անասնաբուծութեամբ եւ երկրագործութեամբ:

Ու կը թուի թէ իր ըսածը ապացուցանելու համար կը հրատարակէ Նոյ նահապետէն մնացած նկար մը, որ իբր թէ կը ներկայացնէ տակաւին վաչկատուն եւ խաշնարածութեամբ զբաղող վրանաբնակ հայ ընտանիք մը:

Կը տեսնուի թէ «Համայնագիտարան»ի մէջ գրող մարդիկ տակաւին կը շփոթեն Հայն ու Քիւրտը: Խնդրոյ առարկայ նըկարը իրականին մէջ կը ներկայացնէ վաւերական քիւրտ ընտանիք մը:

Նոյն շփոթութիւնը 1960ին տեսեր էինք Լարուս համայնագիտարանին Հայաստանի նուիրուած բաժնին մէջ, ուր իբրև հայ ազգագրական տիպար ներկայացուած էին քիւրտ աղջիկ մը եւ գլուխը քէֆէյէով փաթթած լեռնական Քիւրտ մը, (Ա. հատոր, էջ 583, գ. սիւնակ):

Ալֆայի պատմական բաժնին մէջ ալ սխալներ սպրդած են: Հայերը 506ին չէ, որ «բաժնուած են բիւզանդական օրթոտոքս եկեղեցիէն» եւ պահած իրենց միաբնակեան դաւանանքը: Քաղկեդոնի տիեզերական ժողովը 451ին տեղի ունեցաւ:

Կիլիկիոյ հայկական թագաւորութիւնը վերջ դտաւ ո՛չ թէ 1341ին, այլ 1375ին:

Կը յիշէ 1894–96ի «դարշելի ջարդերը», սակայն ո՛չ մէկ տող 915ի Մեծ Եղեռնի մասին: Դիւանագիտութի՞ւն արդեօք:

«Թուրքերն ու Ռուսերը կրկին իրարու մէջ բաժնեցին Հայաստանը» ոչ թէ 1921ին այլ 1920 Դեկտեմբերի սկիզբը:

Աւելի լայն տեղ յատկացուած է Լեզու եւ գրականութիւն բաժնին, Ոսկեդարէն, Միջին դարէն մինչեւ մեր օրերը: Արդիական շրջանի հայ գրողներու շարքին Զօպանեանի անունը տպագրական սխալով եղած է Զիքարեան:

Հայաստանի հին ու նոր ճարտարապետութեան եւ արուեստներու, ինչպէս նաեւ երաժշտութեան մասին հակիրճ եւ թռուցիկ տեղեկութիւններ միայն տուած է: Յիշած է Յովնաթանեան արուեստագէտներու ընտանիքը (ԺԷ–ԺԹ դար) եւ... Մարտիրոս Սարեանը միայն:

Երաժիշտներու շարքին կը յիշէ (Պապա) Համբարձումը, Կոմիտաս վարդապետը, Սպիրիդոն Մելիքեանը, Սպենդիարեանն ու Արամ Խաչատուրեանը: Կը թուէ նաեւ հայ երաժշտական գործիքները, քէմէնչէ, դուդուկ (սրինգ), թառ եւ քանոն:

Վերջին մասին մէջ կը խօսի Խորհրդային Հայաստանի մասին: Բնակչութեան թիւը ցոյց կուտայ 2·250·000, որուն 85 առ հարիւրը Հայ, մնացեալը Ազէրի, վրացի, ռուս եւ քիւրտ: Երեւան ունի 665 հազար բնակիչ, Լենինական՝ 127·000:

Նկարները, բացի վերը յիշուածներէն, կը ներկայացնեն տեսարան մը Հայոց լեռներէն, մանրանկար մը Մլքէ թագուհիի (Թ–Ժ դար) Աւետարանէն եւ Անիի Ս. Գրիգոր եկեղեցին (ԺԱ դար):

Յատկանշական են իր այն տողերը թէ Սփիւռքի բոլոր երկիրներու Հայերը մըշակութային եւ կրօնական կապերով համախմբուած կազմակերպութիւններու մէջ՝ կը յաւերժացնեն հայ ազգութեան մը յոյսը:

Ներկայ անստոյգ օրերուն հոգեկան սփոփանք մը կը զգանք, երբ օտարներ կը խօսին մեր անցեալ պատմութեան, ներկայ կացութեան եւ ապագայի յոյսերուն մասին:

Սպասելով լաւագոյն օրերու:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՎԻ ՎԱԽ ՍԱՅԿՈՆԻ ՄԷՋ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Սայկոն պատերազմական դաշտի վերածուած է եւ ներկայիս սովի վախ կայ: Խանութ կամ պարենաւորման որեւէ վայր փակ է, փողոցէ փողոց, ձեռքի տակէ սեւ շուկայ մը սկսած է:

Ամերիկեան օդուժը շարունակած է ռմբակոծել Սայկոնի այն մասերը, ուր Վիէթքոնկ դիմադրական ուժեր կան տակաւին: Ըստ ամերիկեան աղբիւրներու, վերջին երեք օրերու ընթացքին ընդհանուր կորուստներու պատկերը հետեւեալն է.—

Վիէթքոնկը 4959 մեռեալ եւ 1862 գերի ունեցած է: Զինակիցներու կորուստներն են 555 սպաննուած եւ 1698 վիրաւոր, մէջն ըլլալով ամերիկացի 232 մեռեալները եւ 929 վիրաւորները եւ Հարաւային Վիէթնամցի 300 մեռեալ եւ 727 վիրաւորները: Կարելի չէ եղած ճշդել զոհերու թիւը բնակչութեան մէջ, բայց անկասկած շատ մեծ է: Ականատեսները ահաւոր պատկերներու նկարագրութիւնը կ՝ընեն ինչպէս սա մայրը իր վեց երախաներով սպաննուած Վիէթքոնկ կեռիլլաներու կողմէ, ձեռքերնին սեղմած Թեթի (Ամանոր) առթիւ իրենց ստացած խաղալիկները: Ու նման պատկերներ ամէն կողմ, հիւսիս թէ հարաւ:

Սայկոնէն զատ Տալաթի մէջ ալ կացութիւնը շփոթ է: Տալաթ Սայկոնէն 300 քիլոմեթր է: Ամերիկեան զեկոյց մը կը հաստատէ թէ համայնավարները տէրն են քաղաքին կեդրոնին եւ կրակ կը պարպեն քաղաքայիններու եւ կառավարական զինուորներուն վրայ: Այդ շրջանը ամերիկեան զօրք չկար բացի երկու հարիւր խորհրդատուներէ:

Համայնավարները յայտարարած են թէ դրաւելէ ետք Հիւէն, հոն հաստատած են յեղափոխական առժամեայ կառավարութիւն մը:

Ամէն պարագայի մէջ Վիէթքոնկ յարձակումները կը շարունակուին ամէն կողմէ եւ նախագահ Ճոնսըն հաւանաբար բացառիկ միջոցներ ձեռք առնէ: Կը կարծուի թէ պիտի երկարաձգէ զինուորական ծառայութեան շրջանը եւ պահեստի զօրքէն մաս մը կանչէ:

× Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, Սակոնի մէջ քաղաքային զոհերու թիւը երկու հազարի կը հասնի:

Ընդհանուր կարծիքն այն թէ Վիէթքոնկի անսպասելի արշաւանքը իբրեւ նըպատակ ունի ճնշում բանեցնել բանակցութիւններու համար, փաստելով թէ որեւէ բանակցութեան ատեն, կարելի չէ անտեսել Ազգ. Ազատ. Ճակատը (Վիէթքոնկ):

Ուեսմսրլանտի համար «յուսահատութեան» պայքարն է զոր Վիէթքոնկը կը տանի, քանի մը օրէ թէեւ բազմաթիւ ամերիկացի բարձրաստիճան սպաներ չեն բաժներ ամերիկեան ուժերու հրամանատարին կարծիքը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌԻՉԸՐՏ ՆԻՔՍԸՆ հաստատելով ցարդ եղած նախատեսութիւնները, յայտնեց թէ Հանրապետական կուսակցութեան վաւերացման թեկնածու է, նախագահական յառաջիկայ ընտրութիւններուն համար: Միացեալ Նահանգներու նախկին փոխնախագահը շատ փոքր տարբերութեամբ պարտուեցաւ 1960ի ընտրութեանց (մըրցակիցն էր՝ Քենըտի):

ՍՈՒԷԶԻ ջրանցքին հարցը միշտ կնճռոտ կը մնայ: Ծանօթ է որ Իսրայէլի ընդդիմութիւնը արդելք եղաւ որ ջրանցքը առժամապէս բացուի, հոն մնացած նաւերուն ելքը թոյլ տալու համար: Ու Թանն իսկ շատ կասկածելի կը նկատէ որեւէ կարգադրութեան յոյս:

ՀԱՒԱՆԱՅԻ մէջ 43 հոգի ձերբակալուած կը մնան, թէեւ կարգ մը զրոյցներու համաձայն, բանտարկուածներու թիւը ասկէ շատ աւելի մեծ է: Ծանօթ է որ այս ձերբակալութիւնները տեղի ունեցան «հակախորհրդային» պայքարին ընթացքին, որ ծնաւ քանի մը օր առաջ:

ՓՐՈՖ. ՊԱՐՆԱՐ շարունակելով վրտէթի իր շրջապտոյտը, Փարիզ հասաւ Ուրբաթ օր, ուր կը մնայ չորս օր: Հաւանական կը նկատուէր որ տեսակցութիւն մը ունենայ նախագահ տը Կոլի հետ:

ԴԱՆԻՈՅ մէջ նոր կառավարութիւն մը կազմուեցաւ վերջին ընտրութիւններէն ետք: Դահլիճը բաղկացած է աջ եւ կեդրոն կուսակցութեանց անդամներէ: Տասնեւհինգ տարիէ առաջին անդամ ըլլալով, դահլիճը ընկերվարական չէ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ընդունեցան Հիւսիսային Քորէայի առաջարկը, ուղղակի բանակցելու Փուէպլոյի հարցին համար: Կը կարծուի թէ Հիւսիսային Քորէա պիտի «վերադարձնէ» Փուէպլոյի անձնակազմը:

ՏԷԼՀԻ մէջ բացուած է Միացեալ Ազգերու Բ. ժողովը առեւտուրի եւ բարգաւաճման մասին, 132 երկիրներու ներկայացուցիչներու մասնակցութեամբ: Բացումը կատարելով Տիկին Ինտիրա Կանտի յայտարարած է. «Ի չգոյէ վճռական լուծումներու, մարդիկ պիտի ըմբոստանան եւ բռնութեան դիմեն»:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ թագաւորը եւ թագուհին Հռոմէն Քոփընհակըն դացած են:

ՁՄԵՌԸ ԱՒԵՐ ԿԸ ԳՈՐԾԷ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ՄԱՐՏԻՆԻ ԳԱՅԼԵՐԸ 3 ՀՈԳԻ ՅՕՇՈՏԱԾ ԵՆ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն (Յուն. 31).— Խստաշունչ ձմեռը ամբողջ սաստկութեամբ կը շարունակուի ներքին եւ արեւելեան Անատոլուի մէջ: Երկրին այլազան շրջաններուն մէջ 33 հոգի մեռան, հարիւրաւոր հոգի ալ վիրաւորուեցան տապալած փոխադրական միջոցներու պատճառով:

Երբ Քայսէրի զերոյէ վար 25 աստիճանով Թուրքիոյ ամէնէն ցուրտ շրջանն է, Անթալիայի մէջ ալ 14 աստիճանով դարնանային օդ կը տիրէ: Արեւելեան եւ ներքին Անատոլուի մէջ ձիւնին թանձրութիւնը երկու եւ եօթը մեթրի միջեւ կը տարուբերի, ընդհատաբար կը շարունակէ ձիւնել: Ահարկու ձիւնամրրիկի հետեւանքով կարգ մը ճամբաներ փակուեցան, կառախումբերը եւ միւս մեքենայացած միջոցները պաշարուեցան ձիւնով Պէյշէհիր լիճը ցուրտէն սառեցաւ: Պոլուի 50 գիւղերուն մէջ կարմրախտէ 20 տղաք մեռած ըլլալուն վարժարանները մինչեւ 3 Փետրուար փակուեցան:

ՊՈԼԻՍ

Քաղաքիս մէջ ջերմութիւնը վեց աստիճանէ զերոյի իջաւ եւ թեթեւօրէն ձիւնեց: Օդերեւութաբանական կայանէն կը հաղորդուի որ այսօր պիտի չձիւնէ:

ՄԱՐՏԻՆ

Սովահար գայլեր գիւղերը իջան եւ երեք հոգի կերան: Մուսիքա գիւղին մէջ երեք հոգի սառելով մեռան:

ՄՈՒՇ

Առջի օր Թաթուանէ մեկնած բեռնատար կառախումբը Բահվա դաշտին փապուղիին մէջ ձիւներով պաշարուեցաւ:

ՎԱՆ

Էրճիշ դաւառակին Թաշքաբը գիւղին մէջ երկու հոգի ձիւնակոյտի տակ մնալով մեռան:

ՄԱԼԱԹԻԱ

Պայրամ Ուշաղը գիւղին վրայ տասը թոննոց ձիւնակոյտ մը իյնալով ութ հոգի մեռան: Վեց հոգի ալ ծանրապէս վիրաւորուեցան:

ՄԱՐԱՇ ՄԹՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Վերջին տարիներու ամէնէն ցուրտ օդերը ապրող Մարաշի ջրաելեկտրակայանը խանգարուած ըլլալուն քաղաքը մթութեան մէջ մնաց: Զիւնը անընդհատ շարունակուելուն կարելի չըլլար կայանը նորոգել: Այս պատճառաւ փուռերն ալ հաց չեն կրնար պատրաստել:

ՍԻԱՄԱՆԹՕ

(ԾՆՆԴԵԱՆ ՉՕԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ)

Ա.

Քե՛զ, չարազօր օրէնքներու եւ անչափելի անարդարութեան այսօրուան մարդկութիւն,
Եւ քեզ, մարդկութիւն, որ եղբայրութեան ապառնիին տիրացող ոսկեղէն հսկան պիտի ըլլաս,
Ձեր երկունքին համար ես՝ Արեւելքներու եւ Արեւներու իտէապաշտ եւ ըմբոստ քնարաւորս,
Յաւակոծ ցեղիս բարկութեան բոցը եւ իր աւերուած աշխատանքին մրրկէ բոզոքը պիտի բերեմ...

Սիամանթօն է խօսողը, արեւմտահայ մեծ բանաստեղծ Սիամանթօն, Ատոմ Եարճանեանը:

Ծնուել է Եփրատի ափին, 1878 թուականին, Ակն քաղաքում՝ արեւմտահայ բանաստեղծներից շատերի եւ մեր անման հայրէնների հայրենիքում:

Տասնեւվեց տարեկան էր Սիամանթօն, երբ սկսեցին 1895–96 թուականների ջարդերը գաւառներում ու Պոլսում: Ի՞նչ կարող էր զգալ եւ տեսնել տասնեւվեց տարեկան պատանին այդ օրերին, եթէ նա Հայ չէր եւ չէր ապրում Արեւմտեան Հայաստանում, բնութեան շռայլ գոյներ, գարուն, սէր, արեւ ու ապագայ: Տասնեւվեց տարեկան Սիամանթօն այդ ամէնի փոխարէն միայն ջարդ էր տեսնում, հըրդեհ ու գաղթ...

Ի՛նչպէս կարող էր նա անհոգ պատանեկութիւն ունենալ եւ անհոգ երգել սէր ու գարուն, աստղ ու արշալոյս, երբ, նրա խօսքերով ասած, նոյնիսկ «արշալոյսներն ու վերջալոյսները Հայերի արիւնից էին կարմրում...»:

Սիամանթօն, որն աշխարհ էր եկել հայ դիւղի քնքոյշ սրնդահարը դառնալու, իր առաջին իսկ բանաստեղծութիւններով դարձաւ տառապանքի ու սարսափի երգիչ, կամ, ինչպէս ինքն է ասում, «ողջակիզումներու ուխտուած սպիտակ տըղայ...»:

Սուլթան Համիտի արիւնոտ բռնակալութիւնը սարսափ ու վհատութիւն էր ստեղծել արեւմտահայ ժողովրդի ու նրա բանաստեղծների մէջ, անտարբերութիւն ու միստիկա, անօգնական տրտունջք ու աղօթք:

Սիամանթօն առաջիններից մէկն էր, որ ոչ միայն չէր յուսալքւում տառապանքներից, այլեւ աշխատում էր դիւցազնական ոգի ու ատելութիւն բորբոքել ժողովրդի սրտում ընդդէմ ամէն տեսակի բռնակալների: «Դիւցազնօրէն», հէնց այդպէս էլ կոչւում է Սիամանթոյի առաջին գիրքը:

Պատահական չէ, որ երբ Ռուսաստանում բռնկուեց 1905 թուականի յեղափոխութիւնը, Սիամանթօն մեծ խանդավառութեամբ արձագանգեց այդ դէպքերին:

1905 թուականի յեղափոխութիւնը պարտուեց, բայց թերեւս հէնց նրա ազդեցութեամբ էր, որ Արեւմտահայերն սկսեցին իրենց ազատագրման ելքը որոնել Թուրքիայի ներսում Սուլթան Համիտի բռնակալութիւնից դժգոհ ժողովուրդների ու խաւերի հետ դաշինք կնքելու մէջ...:

«Երիտասարդ Թուրքերի» կուսակցութիւնը շատ լաւ հասկանում էր Թուրքիայի ճնշուած ազգերի այդ դժգոհութիւնները, դրա համար էլ մեծ հմտութեամբ օգտագործեց Հայերի, Սերբերի, Մակեդոնացիների ու այլոց ազնիւ ձգտումները եւ նրանց օգնութեամբ դահընկէց արեց Սուլթան Համիտին ու իշխանութիւնն իր ձեռքն առաւ: Թւում էր, թէ իրականացաւ հայ ժողովրդի խաղաղ կեանքի ու աշխատանքի յոյսը եւ «հոգեւարքի ջահերն» արդէն յանգան...

Բայց, աւա՛ղ, դեռ Սահմանադրութիւնից մի տարի էլ չանցած, սկսեցին «կարմիր լուրեր» գալ գաւառներից, սկսուել էր Ատանայի զարհուրելի ջարդը, այս անգամ ոչ թէ Սուլթան Համիտի, այլ կարմիր ֆէսը եւրոպական գլխարկի փոխած «Երիտասարդ Թուրքերի» ձեռքով...

Եթէ նախորդ ջարդերը Սիամանթօն նըկարագրում էր լսածով, կամ որոշ հեռաւորութիւնից, եւ կարող էր նրանց մասին գեղեցիկ բանաստեղծութիւններ հիւսել, ապա այս անգամ նա ջարդը տեսնում էր մօտիկից, սեփական աչքով եւ տեսածն այնքան ահաւոր էր ու ցնցող, որ սիրտ չէր մնում ոչ բանաստեղծութեան եւ ոչ էլ արուեստի համար:

Հե՞շտ է յանգաւորել խռովքը, ցասումը կամ լացը, որպէսզի Սիամանթօն կարողանար յանգաւորել իր բանաստեղծութիւնները:

«Սպիտակ յանգը» քմահաճոյք չէր, եւ Սիամանթօն չէ, որ ընտրել էր այդ ձեւը, ձեւը ինքն էր ընտրել Սիամանթոյին, աւելի շուտ՝ բնականօրէն բխել նրա արտայայտածի բովանդակութիւնից:

Սա կարեւոր է նշել մանաւանդ այն պատճառով, որ երբեմն մեր օրերի մի շարք երիտասարդ բանաստեղծներ ձեւն ընկալում են որպէս առանձին ինքնաբաւ հասկացողութիւն, անհարկի ու անտեղի օգտագործելով ոչ միայն սպիտակ կամ անյանգ ոտանաւորը, այլեւ ուրիշ բանաստեղծների ձեւական շատ առանձնայատկութիւններ:

Բայց դառնանք Սիամանթոյին ու նրա ստեղծագործութեան նիւթին:

Սիամանթօն տագնապած ճչում էր եւ դիմում մերթ դահիճներին, մերթ զոհերին, մերթ մեծ տէրութիւններին... Ազնիւ մարդ ու բանաստեղծ, նա չէր հաւատում, որ Ի. դարը կարող է նման անմարդկային ոճիր հանդուրժել, թւում էր, թէ ուր որ է, ամբողջ աշխարհը ոտքի կը կանգնի եւ անպաշտպան ժողովրդի գլխից կը հեռացնի արիւնոտ եաթաղանը...

Եւ սարսափով տեսնելով, որ աշխարհը լուռ է, անտարբեր եւ իր լռութեամբ մեղսակից է դահիճին, Սիամանթօն իսկական բանաստեղծին յատուկ ահեղ ցասումով ժայթքեց աշխարհում իր նմանը չունեցող շիկացած տողը.

Ո՛վ մարդկային արդարութիւն,
Թող ես թքնեմ քու նակատիդ...

Ձնայած իր ահաւոր սարսափներին, Ատանայի ջարդը չտարածուեց Արեւմտահայաստանի այլ շրջաններում: «Երիտասարդ Թուրքերը» հաւանաբար հասկացան, որ իրենց իշխանութիւնը դեռեւս բաւականաչափ ամուր չէ, եւ իրենց դէմ հանել Հայերին ու Թուրքիայում ապրող միւս ժողովուրդներին, նշանակում է փորել սեփական գերեզմանը...

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ՄԷՋ

ՄԱՐՔՍԻՍՏԱԿԱՆ ԵՐԱԶՆԵՐ

ԵՒ

«ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ» ՄԵԹՈՏՆԵՐ

Կացութիւնը քիչ մը տարօրինակ է Եուկոսլաւիոյ մէջ, ուր ներկայիս բնակիչները կը ջանան մարքսիստական երազները իրականացնել « կապիտալիստական » մեթոտներ գործածելով, այսինքն՝ քաջալերելով անհատական նախաձեռնութիւնը:

Վարչակարգը կ՚ուզէ քաջալերել ու միաժամանակ սանձահարել ազատութիւնը: Ասիկա հակադրութիւն մը կը հանդիսանայ, սակայն, ամէն պարագայի մէջ, Եուկոսլաւիան համայնավարական երկիրներէն ամէնէն «ազատ»ն է: Այսուհանդերձ, ասիկա արդելք չեղաւ որ պաշտօնական քաղաքականութիւնը քննադատած ըլլալուն համար փրոֆեսէօր մը դատապարտուի ու վարչակարգի փոփոխութիւնը պահանջած ըլլալուն համար՝ Միլովան Ճիլաս բանտարկուի:

Թիթօ երբեմն իբրեւ ռուսասէր եւ հակամերիկացի կը ներկայանայ, երբեմն ալ՝ իբրեւ ամերիկասէր եւ հակառուս: Կը ջանայ հաւասարակշռութիւն պահել երկու «գերուժերուն» միջեւ, եւ ըստ երեւոյթին կը յաջողի ատիկա ընել, հիմ ունենալով Փասքալի դեղագիրը, որ կը թելադրէ ճշմարտութիւնը ցած ձայնով ըսել եւ սուտերը՝ բարձրաձայն...:

Թիթօ կը հաւատայ, թէ իր հարցը կը կայանայ իր երկիրը բաղկացնող այլատարը եւ իրար ատող տարրերէն կայուն պետութեան մը ստեղծումին մէջ: Եուկոսլաւիոյ մէջ գոյութիւն ունին կաթոլիք Խրուաթները եւ Սլովէնները, օրթոտոքս Սերպերը, Մակեդոնացիները եւ Գարատաղցիները: Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ միւսիւլմանները եւ ուրիշ փոքրամասնութիւններ: Եուկոսլաւներու անջատողական բանավէճերու ազդեցութիւնը ի յայտ եկաւ, երբ 28 տարի առաջ Եուկոսլաւիան տապալեցաւ Առանցքի բաբանակներուն միջեւ:

Թիթօ կ՚ուզէ որ զօրաւոր կեդրոնական իշխանութիւն գոյութիւն ունենայ, որպէսզի կեդրոնախոյս ուժերը սահմանափակուին, մինչ միաժամանակ տեսակ մը ազատութեան զարգացումը քաջալերուի: Իր այս ճիգը կը բացատրէ շատ մը կուսակցական դեկավարներու «մաքրագործումը», որ այս տարի սկսաւ լայն ծիրի մէջ, եւ որուն սկիզբը եղած էր տարիներ առաջ, երբ հեռացած էին անցեալի իր երկու մօտիկ գործակիցները՝ Ճիլաս, որ չափազանց շատ ազատութիւն կ՚ուզէր եւ Ռանկովիչ — նախկին Արտաքին գործոց նախարարը — որ շատ քիչ ազատութիւն կ՚ուզէր:

Երիտասարդ փրոֆեսէօր Միխայիլօ, որ կը շարունակէ պատիժը կրել, դատապարտուեցաւ, որովհետեւ եուկոսլաւական Ընկերվարութիւնը «խելագար» անուանեց: Եւ արդարեւ, խելագար կացութիւն մը գոյութիւն ունի այս տարօրինակ երկրին մէջ: Հակառակ անոր որ մառեշալ Թիթօ բանտարկեց կաթոլիկ առաջնորդ Կարտինալ Սթեփինաչը, ամերիկացի լրագրողի մը թոյլ տուաւ որ անոր այցելէ բանտի իր խուցին մէջ:

Ճիլաս արտօնութիւն ստացաւ կուսակցութեան պաշտօնական օրկանին մէջ հրատարակել յօդուածներ, որոնք նոյն ինքն կուսակցութեան ջնջումը կը պահանջէին: Ծանր պատիժի ենթարկուած Միխայլով նախապէս, բացէն, ծանօթ հակահամայնավար կազմակերպութիւններու օգնութեամբ կը գործէր...:

×

Եուկոսլաւիան միակ համայնավար երկիրն է, ուր Խորհրդարանը յանդգնեցաւ կառավարական օրինագիծեր մերժել: Նոյնպէս արտօնուեցաւ հրատարակութիւնը գրական պարբերաթերթերու, որոնք ընդդիմադիր կողմի մտաւորականներէ կը ղեկավարուին:

Մամուլը չի կրնար ազատօրէն կառավարութիւնը քննադատել, սակայն առարկայօրէն կուտայ աշխարհի վրայ պատահածները եւ բոլոր օտար թերթերէն յօդուածներ կը վերհրատարակէ: Վատիկանի հետ յարաբերութիւնները վերահաստատուեցան եւ ճամբորդութիւններու սահմանափակումները վերցուեցան, յանուն « պրոլետարական միջազգայնութեան »:

Կարելի է ըսել թէ վարչակարգը կը տատանի ազատութեան եւ կեդրոնական հսկողութեան միջեւ: Մարդ այն տպաւորութիւնը կը կրէ, թէ Թիթօ կ՚ուզէ եր-

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ

ԵՒ

ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Այո՛, վեհափառ տէր, ահաւասիկ:

— Տուր տեսնեմ:

Եւ խոշորացոյցը առնելով մօտեցաւ պատուհանին, յետոյ թիկնապահին դառնալով շարունակեց.

— Այս աղաւնին տար պահէ, եւ ամենայն զգուշութեամբ, առանց մէկ փետուրին վնասելու... պէտք է որ զմռսել տանք անպատճառ:

Եւ մինչ թիկնապահը իր տիրոջ հրամանը կատարելու համար աղաւնին առած դուրս կ՚ելլէր, Ապտիւլ Համիտ փոքրիկ թուղթը կը բանար եւ խոշորացոյցով կը զննէր, տենդայոյզ հետաքրքրութեամբ մը:

Առաջին բանը որ իր աչքին զարկաւ ու զինքը դողահար սարսափով մը համակեց, տոմսակին տակը, իբրեւ ստորագրութիւն ծառայող երկու գլխագիրներն էին, որոնք խոշորացոյցին ապակիին տակ յըստակօրէն կը տեսնուէին: Այդ գլխագիրները լատինական երկու տառերը Էմ Ա. գիրերն էին...:

— Նորէն այդ անիծեալ գիրերը, գոչեց Համիտ որուն դէմքը նոյն բոպէին ահռելի արտայայտութիւն մը առաւ:

Էմ եւ Ա... միթէ այդ գիրերը չէի՞ն դրոշմուած Քանտիլլիի ու Էրէնքէօյի մէջ գտնուած չորս դիակներուն վրայ:

Ապտիւլ Համիտ իր դողահար ձեռքը, որով բռնած էր խոշորացոյցը, պտըտցուց տոմսակին վրայ: Մանրադիտական գիրերը, ապակիին տակ խոշորնալով, որոշ կերպով դուրս կը ցցուէին: Ֆրանսերէն գրութիւն մըն էր կարճ նախադասութիւններով եւ Համիտ որ բաւական գիտէր Ֆրանսերէնը, կրցաւ կարդալ այդ խօսքերը եւ անոնց իմաստին թափանցել:

Ահա սուրհանդակ աղաւնիին յանձնուած փոքրիկ թուղթին պարունակութեան թարգմանութիւնը.

«Ամէն ինչ ազէկ կ՚երթայ: Վտանգէն խուսափեցան: Մեծ գործը կը պատրաստուի: Դրամ, մարդ: Նոր օժանդակներ: Հինգ վստահելի միայն հոն: Մեծ յոյսը լաւագոյն վիճակի մէջ է: Սելանիկ, Էտիրնէ, Իւսկիւպ անկասկած: Պէտք է աշխատիլ Պոլիս, Այտըն: Չորսը պատժուած: Արդարութեան գործը կը շարունակուի: Վեց թռչուն փախած: Անձնուէրը զրկեցէք շուտով Մահափորձը աւելորդ է, միշտ մեր ձեռքին մէջ ունինք: Զգուշացէք շատախօսութենէ: Վստահելի չեն 18 – 32 – 33 – 41 եւ 55 թիւերը: Սովորական ճամբով կրնաք թղթակցիլ: Եգիպտացին մէկ անգամէն վճարեց պէտք եղածէն աւելի, բայց նորէն կը կրկնենք՝ դրամ, մարդ: Կարմիր ծովի գործը պէտք է փութով առաջ տանիլ: Ապագային անպատճառ պէտք պիտի ունենաք: Տղաքներուն համար նոր փորձանք չգայ»:

Ապտիւլ Համիտ աննկարագրելի վրդովումով մը երեք անգամ, վրայ վրայի կարդաց այդ խորհրդաւոր տոմսակը, որ թէեւ ծածկագիր չէր, սակայն եւ այնպէս իր կտրուկ նախադասութիւններով ու պայմանագրական բառերով մեծ բան մը չէր հասկցներ:

Ինչ որ սակայն յստակօրէն ցոյց կուտար այն էր թէ խորհրդաւոր մարմին մը կար Պոլսոյ մէջ որ թաքուն նպատակի մը համար կ՚աշխատէր եւ թէ այդ մարմինը իր ճիւղերը ունէր երկրին ամէն կողմը: Այս իրողութիւնը արդէն բաւական էր սարսափի մատնելու համար Ապտիւլ Համիտը:

Բաց աստի այդ տոմսակին մէջ խօսքեր կային որոնք իրենց տարտամութեամբը դարձեալ կասկածոտ բռնաւորին միտքը կը չարչարէին:

Մահափորձի խօսք մը կար անոր մէջ. որո՞ւ դէմ պիտի ուղղուէր այդ փորձը. ապահովաբար իրեն դէմ: Յետոյ, սա խօսքերը «մահափորձը աւելորդ է, միշտ մեր ձեռքին մէջ ունինք», Ապտիւլ Համիտ սապէս կը մեկնէր.

«Սուլթանը սպաննելու համար աճապարելու պէտք չկայ, ուղած ատեննիս այս գործը կրնանք տեսնել, քանի որ մեր ձեռքին մէջն է միշտ»:

— Իրենց ձեռքին մէջ... կը խորհէր Ապտիւլ Համիտ ամբողջ մարմնովը ակամայ սարսռալով, զիս իրենց ձեռքին մէջ ունին, ի՞նչպէս կարելի է այդ բանը, ի՞նչ ըսել կ՚ուզեն ատով... արդեօք նոյնիսկ պալատիս մէջ բո՞յն դրած են, արդեօք իրենց մարդիկներէ՞ն շրջապատուած եմ առանց դիտնալու, արդեօք ամէնքը ինծի դէ՞մ կը դաւեն...:

Եւ բռնաւորին ակնարկը կատաղի փայլով մը շողաց. անբացատրելի վախ մը տիրեց բովանդակ էութեան վրայ, սոսկումով պատուհանին քովէն հեռացաւ ու իր կասկածոտ նայուածքը ժուռ ածեց սենեակին շուրջը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(40 – Շար.)

ՆՍՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվարենց» խումբի տարեկան հանդէսը տեղի ունեցաւ Կիրակի, Յունուար 28ին, Սարսէլի Սալ տէ Ֆէթին մէջ:

Սրահը, որ ի դէպ կահաւորուած եւ յարդարուած էր ճաշակով, լեցուած էր երէց եւ երիտասարդ հանդիսականներով, որոնք, ապահովաբար, ականատես եղած ըլլալով ուրիշ տարիներու նմանօրինակ ձեռնարկներու յաջողութեան եւ վայելքին, փութացած էին այս տարի եւս մեծ թիւով ներկայ գտնուելու, դիտելու երիտասարդ սերունդին պատրաստած դեղարուեստական յայտագիրը եւ, միեւնոյն ատեն, քաջալերելու Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը:

Հանդիսութեան բացումը կազմակերպիչ յանձնախումբին անունով կատարեց ընկ. Ժ. Ժ. Օսմանեան: Ընկերը իր բացման խօսքին մէջ շեշտը դրաւ իրենց կատարած կարեւոր գործին վրայ:

Հուսկ ուրեմն գործադրուեցաւ դեղարուեստական յայտագիրը, որ պատրաստուած էր խնամքով եւ ճաշակով:

Օր. Ալիս Ալթունեան, Լիոնէն, իր հաճելի ձայնով ներկաներուն հրամցուց ժողովրդական երգերու փունջ մը, որ գնահատուեցաւ լաւապէս:

Անտարակոյս մեծ յառաջդիմութիւն արձանագրած է Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Նայիրի» պարախումբը, որ այս անգամ հասարակութեան ներկայացաւ պէսպիսուն պարերով եւ ինչ որ կարեւոր է, թողուց մարզուած եւ վարժ պարախումբի մը տպաւորութիւնը:

« Սիփան – Կոմիտաս » երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի, երգեց քանի մը խմբերգներ: Հանդիսականները խանդավառութեամբ ողջունեցին բոլոր երգերն ալ անխտիր:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կատարած օգտակար գործի մասին արտայայտուեցաւ ընկ. Ժ. Միրիճեան:

Փոքր դադարէ մը ետք ներկայացուեցաւ փոքրիկ կատակերգութիւն մը՝ բեմադրութեամբ կատակերգութեան հեղինակին՝ Կ. Օսմանճեանի:

Դերակատարները երիտասարդներ էին եւ, շնորհիւ իրենց դերուսոյցին, ներկայացուցին հաճելի խաղարկութիւն մը:

Հանդէսին պաշտօնական բաժնէն ետք տեղի ունեցաւ պարանցիկ երեկոյթը, նուագախումբի ընկերակցութեամբ:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

կուքն ալ յաջողիլ եւ եուկոսլաւական յեղափոխութիւնը կայունացնել իր մահէն առաջ: Սակայն, տրամաբանօրէն անկարելի է ասիկա: Յեղափոխութիւնները ուժական են, կայուն չեն, եւ անշարժացած յեղափոխութիւն մը՝ սառած ջրվէժի մը պիտի նմանէր...:

Թարգմ. ՍԷ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ.— Յունուար 22ի Կիրակին տարուան առաջին ձեռնարկը, բացառիկ հանդիսութիւններէն մին պիտի ըլլայ մեր գաղութին ազգային կեանքին մէջ:

Մանուկներու Օրն էր, կազմակերպուած Ֆ. Կապ. Խաչի տեղւոյս մասնաճիւղին կողմէ, մասնակցութեամբ ազգ. դպրոցին աշակերտութեան: Օր մը, որ մեր էութիւնը կը վերանորոգէ, մեր ազգային հպարտութիւնը կը զգուէ ու աստիճանաչափը կը հանդիսանայ մեր ազգային դիտակցութեան: Նաեւ օր մը, որ եթէ երախաներուն հրճուանք կը պատճառէ, նոյն հոգեկան բարձր տրամադրութիւնը կը ստեղծէ նաեւ ծնողքներու եւ դպրոցին ազգային արժէքը գնահատողներու մօտ:

Տեղւոյս քաղաքապետարանի սրահը շրջեղօրէն պատրաստուած էր: Բեմին անկիւնը զետեղուած հսկայական տօնածառը իր երփներանգ լամբերով տօնական բնոյթ մը կը կրէր:

Իսկ Խաչուհիները եռանդով գործի լծուած, կը սպասարկէին ու կը հսկէին կարգապահութեան: Սեղանները բեռնաւորուած էին փրփրուն գինիի եւ այլ ըմպելիներու շիշերով ու կարկանդակներով: Հսկայ սրահին բոլոր սեղանները դրաւուած էին հանդիսականներով՝ դաղութին բոլոր խաւերէն: Ապացոյց մը՝ դպրոցին վայելած ժողովրդականութեան:

Ժամը 3,30ին, մասնաճիւղի վարչութեան կողմէ ընկերուհի Սոնա Պառաւեան բացուած յայտարարելով հանդէսը, խնամքով պատրաստուած բովանդակալից դրութեամբ մը պարզեց մասնաճիւղի ցանկութիւնները կրթական հարցի նկատմամբ, ուրուագծելով այն դժուարին պայմանները որոնց կը բախի մասնաճիւղը դպրոցը կանգուն պահելու համար: Թելադրեց ծնողքներուն չզրկել իրենց զաւակները հայեցի դաստիարակութենէ, որպէսզի այդ ուղղութեամբ թափուած ջանքերը ապարդիւն չանցնին:

Ապա խօսք առաւ ուսուցչուհի Տիկին Մառի Կարապետեան որ զեկուցում տուաւ դպրոցին վիճակին մասին: Այս տարեշրջանին աշակերտութեան թիւը բարձրացած է 35ի: Աշակերտները սիրով կը յաճախեն դպրոց, նոյնիսկ արձակուրդի օրերուն ընթացքին: Ուշիմութեամբ կը հետեւին դասերուն, սորվելով մայրենի լեզու, երգ ու արտասանութիւն: Ուսուցչուհին ալ գոհ է որ իր զոհողութիւնները կ'արդիւնաւորուին:

Վերջապէս բեմ եկան աշակերտները: Բոլորն ալ երջանիկ են ու հպարտ: Ներդաշնակօրէն կ'երգեն «Բարի եկաք ազնիւ հիւրեր», «Իմ հեռաւոր հայրենիք», «Սարերդ ծաղկել», «Սիրուն, կայտառ մանուկներ», «Հովիւը սարում տխրեց» եւ «Ծիտը ծառին ծլվլում է»: Եղան սիրուն արտասանութիւններ փոքրերու կողմէ: Ապա մենախօսութիւններ՝ «Գեղացի ծոյլ աշակերտը» (Խ. Աբովեանէ) եւ «Կաթնավաճառուհին եւ կաթին ամանը» (Լաֆոնթէնի առակներէն):

Եղան նաեւ դեղջկական պարեր գունագեղ տարազներով ու պարողներու շնորհալի ու ճկուն շարժումներով: Կ'արժէ յիշատակել Պ. Յովհաննէս Պոստանճեանը Լիոնէն որ սիրով նուիրած էր տարազներուն կերպասները:

Խօսք տրուեցաւ ընկ. Հայկուհի Թաշճեանի, Պ. Մեսրոպ Պայընտրեանի եւ հոգեւոր հովիւ Վարագի: Ընկ. Թաշճեան ծանրացաւ հայեցի դաստիարակութեան վրայ: Հայրենիքէն մինչեւ սփիւռք նոյն մտահոգութիւնը կը բաժնեն՝ պայքար ուծացման դէմ ու միջոցներ գտնել օտարութեան մէջ մեծցող սերունդները փրկելու այլասերումէ: Թելադրեց աւելի՛ զոհողութիւն եւ ծնողական պարտականութեան դիտակցութիւն: Պ. Պայընտրեան վերյիշելով իր մանկութիւնը, երբ գունաւոր գոգնոցներով դպրոց կը յաճախէր: Ետքը որբանոցներու մէջ շարունակելու համար մայրենի լեզուի ուսումը: Այս վերյիշումով հաստատեց թէ Հայը ի՛նչ պայմաններու տակ ալ գտնուի, նախանձախնդիր է հայեցի դաստիարակութեան: Մաղթանքներ ըրաւ մեր դրպրոցին յարատեւութեան համար:

Տէր Վարագ իր կարգին շեշտելով դրպրոցին դերը իբրեւ ազգապահպանման ազդակ, գնահատեց Խաչուհիներու անկուն կամքը որ հարթելով բոլոր խոչընդոտները կանգուն կը պահեն դպրոցը: Նոյն դրուատիքը նաեւ ուսուցչուհիին, որուն դժուարին ու համբերատար աշխատանքը յարգանք կը պարտադրէ բոլորին: Իր օրհնութիւնները տուաւ Խաչուհիներուն եւ բոլոր անոնց որոնք լծուած են մեր գաղութին ազգային գործունէութեան:

Միջնարարին Պ. Նուպար Պօտուրեան թուելէ ետք դպրոցին նիւթական պահանջները, կոչ ըրաւ ներկաներուն իրենց դրամական նուէրներով օժանդակ հանդիսանալ: Եւ օրինակ հանդիսանալով իր մօրը կողմէ 100 Ֆրանք նուիրեց: Այս խայծը բաւարար եղաւ որ ամէն անկիւնէ դրամ արշաւէ դէպի բեմ: Շատ կարճ ժամանակի մէջ գումարը բարձրացաւ 1400 Ֆրանքի: Այնքան արագ կատարուեցաւ գործողութիւնը որ կարելի չեղաւ արձանագրել նուիրատուներու անուններ: Վստահ ենք թէ ոչ ոք պիտի վշտանայ այս ակամայ զանցառութենէն:

Բոլորն ալ գոհ էին: Ոգեւորութիւնը բարձրացաւ երբ ներկաներուն խնդրանքով մեներգեց Պ. Ռուբէն Կէնճոյեան՝ «Տըլէ Եաման»ը:

Ապա Կաղանդ պապան, յոգնաբեկ ու բեռնաւոր, բեմ եկաւ ու համբերութեամբ ունկնդրելէ ետք փոքրիկներուն բոլոր բաղձանքները բաժնեց իր նուէրները: Հոս ալ փոքրիկները ցոյց տուին իրենց շնորհները մենախօսութիւններով, հաւաքական արտայայտութիւններով:

Ժամանակը արդէն սահեր էր անզգալաբար եւ սեղաններուն շիշերն ալ դատարկուեր էին իրենց պարունակութենէն՝ զուարթ մթնոլորտի մը մէջ վերջ դնելով հանդիսութեան:

Գ. Պ.

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԱԾ

Դեկտ. 20ի Վալանսի հայ գաղութին ընդհանուր ժողովին, գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրուած, Ընտրողական Յանձնախումբի անդամ ընտրուած են հետեւեալ ազգայինները.— Պ. Պ. Միհրան Տէր-Սարգիսեան, Լեւոն Տէր-Սարգիսեան, Պետիկ Պապիկեան, որոնք ըստ Վալանսի Հայութեան կանոնագրին, ձեռնարկած են վերակազմել Ազգային Միութիւնը: Թեկնածուներ.— Լուսաւորչական համայնքէն՝ Տոքթ. Մարք Գոհարեան, Վահրամ Գրիգորեան: Հոգաբարձութեան կողմէ՝ Արսէն Տէր-Սարգիսեան, Յակոբ Անտոնեան, Եդուարդ Թորոսեան (ոչ-հոգաբարձու): Կաթողիկէ համայնքէն՝ Մարտիրոս Եաղըճեան, Գէորգ Մեսրոպեան: Հայ Աւետ. համայնքէն՝ Յակոբ Նազարեան (Մոնթելիմար), Պօղոս Ահարոնեան: Վերոյիշեալ ընտրողական յանձնախումբը, երեք համայնքներէն յանձնարարուած ազգայիններու թեկնածութիւնը վաւերացնելով, կազմած է Վալանսի Հայ Ազգային Միութիւնը եւ անմիջապէս դիւանի ընտրութեան անցնելով՝ գաղտնի քուէարկութեամբ դիւանը կազմուած է հետեւեալ կերպով.— Նախագահ Տոքթ. Մարք Գոհարեան, փոխ-նախագահ Արսէն Տէր-Սարգիսեան, հայերէնի քարտուղար՝ Վահրամ Գրիգորեան, փոխ-քարտուղար՝ Մարտիրոս Եաղըճեան, Ֆրանսերէնի քարտուղար՝ Եդուարդ Թորոսեան, փոխ-քարտուղար՝ Մարտիրոս Եաղըճեան, դանձապահ՝ Պօղոս Ահարոնեան, Գէորգ Մեսրոպեան (փոխ-դանձապահ):

Վերոյիշեալ դիւանը կազմուելէ ետք, ձեռնարկուած է յանձնախումբերու կազմութեան: Ա.) Աղքատախնամ մարմին, Բ) Հաշտարար մարմին, Գ) Ընդունելութեան մարմին:

Այս յանձնախումբերու կազմը ամբողջացնելու համար, իբրեւ օժանդակ առնուած են հետեւեալ ազգայինները, որոնք սիրով ընդունած են բերել իրենց օժանդակութիւնը՝ վերոյիշեալ յանձնախումբերու մէջ.— Պ. Պ. Նազարէթ Գասպարեան, Յակոբ Կօշկակարեան, Պետիկ Պապիկեան, Միհրան Տէր-Սարգիսեան,

Նոյնպէս Ռոմանէն, Պ. Յակոբ Քէփէնէկեան ընդունած է Ազգային Միութեան լիազօր – ներկայացուցիչի պաշտօնը Ռոմանի մէջ:

Յուսանք, որ Վալանսի Հայ Ազգային Միութիւնը, այս նոր կազմով, արդիւնաւէտ շրջան մը բոլորէ եւ օգտակար հանդիսանայ գաղութիս:

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (104)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

— Անշուշտ, պարոն:

— Միթէ անիւ մը չունի՞ս որ ծախես ինձ, այս կերպով անմիջապէս կրնամ մեկնիլ:

— Պահեստի՞ անիւ մը:

— Այո՛:

— Ձեր կառքին բոլորովին յարմար անիւ մը չունիմ: Անիւները զոյգ կ'ըլլան: Երկու պատահական անիւ միատեղ չեն գործածուիր:

— Ուրեմն զոյգ մը անիւ ծախէ ինձ:

— Պարոն, ամէն անիւ ամէն առանցքի չի յարմարիր:

— Փորձէ՛ անդամ մը:

— Պարապ բան է, պարոն. ծախելու համար ունեցած անիւներս միայն սայլի անիւներ են: Հոս պզտիկ դիւղ մըն է, գտնուածը այս է:

— Գոնէ ինձ վարձելու կառք մը ունի՞ս:

Սայլագործ վարպետը անդամ մը նայելով հասկցած էր որ ճամբորդին կառքը վարձով առնուած կառք մըն էր, ուսերը շարժեց եւ ըսաւ.

— Շիտակը աղէկ կը նայիք եղեր ձեզ վարձուած կառքերը. եթէ ունենայի անդամ պիտի չուղէ տալ ձեզի:

— Ծախո՞ւ ալ չունիս:

— Կառք չունիմ:

— Ի՛նչ, պզտիկ կա՞ռք մըն ալ չունիս. արդէն ըսի թէ յօժարակամ պիտի վճարեմ քու պահանջած գումարդ:

— Պզտիկ դիւղ մըն է այս. կայանին մէջ հին կառք մը ունիմ զոր պահելու համար տեղւոյս քաղքենիներէն մին տուաւ ինձ եւ զոր ամէն ամսու երեսունեւ մէկին կը գործածէ: Կրնամ ձեզ վարձել այդ կառքը, հոգս անդամ չէ, բայց պէտք չէ որ քաղքենին կառքը անցնիլը տեսնէ:

— Սուրհանդակի ձիեր կ'առնեմ:

— Ո՞ւր պիտի երթաք, պարոն:

— Արաս:

— Այսօր կ'ուղէք հասնիլ:

— Անշուշտ:

— Սուրհանդակի ձիե՞ր առնելով:

— Ինչո՞ւ չէ:

— Միթէ վնա՞ս ունի, եթէ կէս գիշերէն չորս ժամ ետք հասնելու ըլլաք:

— Անշուշտ ունի:

— Վասնզի կ'ուզէի բան մը ըսել. եթէ սուրհանդակի ձիեր առնելու ըլլաք... պարոն, անցագիր ունի՞ք:

— Այո՛:

— Ապա ուրեմն սուրհանդակի ձիեր առնելով վազուընէ առաջ պիտի չկրնաք Արաս հասնիլ: Այս կողմի ճամբաները ծուռումուռ են: Կառքի կայանները ուղած ձիդ չի գտնուիր, վասնզի ձիերը դաշտերը զրկուած են: Մեծ արօրներու գործածութեան եղանակը նոր կը սկսի. ուժեղ ձիերու պէտք կայ, հետեւաբար թէ սուրհանդակներու եւ թէ ուրիշ տեղ գտնուած ձիերը կ'առնուին: Մէն մի կայարան հասնելով առնուազն երեք կամ չորս ժամ պիտի սպասէք: Տեղ տեղ ալ հետի պիտի քալէք: Շատ բլուրներու վրայէ անցնելու պիտի պարտաւորուիք:

— Ապա ուրեմն ձիով կ'երթամ: Քակէ ձին կառքէն: Հարկաւ կրնամ համեստ մը դնել այս կողմերէն:

— Անշուշտ. բայց այս ձին համեստի կրնա՞յ դիմանալ:

— Աղէկ ըսիր. հիմա միտքս եկաւ որ չի դիմանար:

— Ուրեմն...

— Բայց դիւղին մէջ չե՞մ կրնար վարձու ձի մը գտնել:

— Մեր կողմերը չի գտնուիր այնպիսի ձի որու հարկաւորութիւն ունիք: Գըտնուելու ալ ըլլայ, հարկ է ծախու առնէք, վասնզի ձեզի չեն ճանչնար այս կողմերու մարդիկը: Բայց ոչ ծախու եւ ոչ ալ վարձու պիտի գտնէք անանկ ձի մը, եթէ հինգ հարիւր Ֆրանք կամ հազար Ֆրանք տալ ուզէք:

— Ի՞նչ ընելու է ուրեմն:

— Շիտակը, անկեղծութեամբ կ'ըսեմ թէ ամէնէն աղէկ միջոցն է վազուան թողուլ ճամբորդութիւնը որպէսզի անիւը նորոգեմ:

— Վազը շատ ուշ է:

— Է՛հ, ի՞նչ ընենք:

— Արաս գացող սուրհանդակին կառքը մտնեմ: Ե՞րբ կ'անցնի:

— Վազը գիշեր: Սուրհանդակի երկու կառքերը գիշերը կ'երթեւեկեն. մին կ'երթայ եւ միւսը կուգայ:

— Բայց իրա՞ւ կ'ըսէք թէ օրուան մը գործ կայ այս անիւը նորոգելու համար:

— Այո՛, օրուան մը, մանաւանդ թէ ամբողջ օրուան մը:

— Երկո՞ւ բանուոր բանեցնելով:

— Տասը բանուոր բանեցնելով:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ – ՄԱՐՏ 1968

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՓԱՐԻԶ	ԼԻՈՆ	ՄԱՐՍԷՅԼ
9 Մարտ — Թատերական ներկայացում Salle des Fêtes d'Issy-les-Moulineaux	17 Մարտ — Գեղարուեստական երեկոյթ Bourse du travail	3 Մարտ — Երաժշտական երեկոյթ Opéra de Marseille
10 Մարտ — Պարահանդէս Salle des Ambassadeurs	23 Մարտ — Թատերական ներկայացում Mairie du 6ème	6 Մարտ — Թատերական ներկայացում Théâtre du Gymnase
7 Ապրիլ· — Երաժշտական երեկոյթ Salle Playel	30 Մարտ — Պարահանդէս Aéroport de Bron	16 Մարտ — Պարահանդէս Hôtel Splendid

Յաջորդաբար՝ իւրաքանչիւր ձեռնարկի մանրամասն տեղեկութիւնները, ինչպէս նաեւ կազմակերպուած հրապարակային դասախօսութիւններու եւ ցուցահանդէսներու մանրամասնութիւնները

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հարաւային Ֆրանսայի Ազգ· Առաջնորդարանը խոր շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները·—

Մուրատ Սահակեանի թաղման առիթով՝ Պուլ· Օտտոյի Կապ· Խաչէն 30 Ֆ·, Յակոբ Տէր–Ներսէսեանի թաղման առիթով՝ Գրիգոր Թիւթէլեանէ 20, Արշամ Պապայեանի թոռնիկին մկրտութեան առիթով՝ Սանթր Ենովքեանէ 15, Ամանորի առիթով՝ Տոքթ· Արմենակ Շահպալեանէ 20, Տիկին Մարի Զաքարեանէ 20, Վարդիվառ Գամպէրեանէ 10, Նեկտար Մանասեանէ 10: Անդրանիկ Տէր–Գէորգեանի թաղման առիթով՝ Պօմոնի Կապ· Խաչէն 20, Տիկ· Էլիզ Վառնաճեանէ 20, Ալեքսանեան ընտանիքէն 50, Չիչէքեան ընտանիքէն 20, Թիւթէլեան ընտանիքէն 20, Պուլ· Օտտոյի Կապ· Խաչէն 20:

Արմենուհի Գոյումճեանի թաղման առիթով՝ Արամ Պետիկեանէ 50, Գառնիկ Տէրոյեանէ 20, քառասունքին առիթով՝ ամուսինէն՝ Սարգիս Գոյումճեանէ 30: Հայաստան Տէրոյեանի եւ խնամիին՝ Աննա Գաբրիէլեանի չորրորդ տարելիցին հոգեհանգստեան առիթով՝ Գառնիկ Տէրոյեանէ 20: Միհրան Խաչատուրեանի թաղման առիթով՝ Արսէն Գարախանեանէ 20, Ֆրանսական Բանակի նախկին Հայ Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Միութենէն 10: Արմաւ Յարութիւնեանի թաղման առիթով՝ Յարութիւնեան ընտանիքէն 20, Գամպէրեան եղբայրներէն 20, Սէն Ժեռոմի Հայաստան ենթակոմիտէէն 30, Յովհաննէս Տէրտէրեանէ՝ 10, Հայկազ Մարտիրոսեանէ 20, Վարդան Պանտիկեանէ 20, Նախկին Արի–Արենոյշներէն 50, Սարգիս Խոզեանէ 10, Հ· Յ· Դ·ի Մարսիլիոյ Շրջ· Կոմիտէէ 70 Ֆրանք:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցւոյս վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները·—

Այրի Տիկ· Տէր–Մարտիրոսեանէ 200 Ֆրանք եկեղեցիին եւ 100 Աղքատախնամին, այրի Տիկ· Շահենիկ Նազարէթեանէ 100 եւ Տիկ· Սողոմոնեանէ 20 եկեղեցիին, խաչի կնքահայրութեան առթիւ: Ողբ· Թորոսեանի հոգեհանգստեան առթիւ, Պ· Օհանեանէ 20, Պ· Միքայէլ Ասլանէ 10 եւ Արմենակ Թորոսեանէ 20 եկեղեցիին:

Ծննդեան իւղագին·— Պր· Պր· Արծրունի Ջրբաշեանէ 100, Յակոբ Սալաքեանէ 50, Տէր եւ Տիկին Ղազարոս Ազնաւորեանէ 50, Աստուր Հոլոփիկեանէ 30, Տէր եւ Տիկ· Յակոբ Յովսէփեանէ 30, Տիգրան Օհանեանէ 20, Մինաս Պօղոսեանէ 10 Ֆ·:

Տիկնայք Մարիքա Սէթեանէ 50, Էօքսիւզեանէ 20, Արզումանեանէ 20, այրի Տիկին Պապոյեան Մ·է 20 Ֆրանք:

Ոմն 20 Ֆրանք, Կիւլիանէ Գասպարեանէ 10, Զապէլ Մանուէլեանէ 10, Զաքմաքլըեանէ 10, Սրբուհի Սեմերճեանէ 10, Լուսիա Ռափայէլեանէ 10, Անի Սիսակեանէ 10, Փաքշիշեանէ 8, Պօյաճեանէ, Գործունեանէ, Հաճի Աւետիսեանէ, Զապէլ Քըլըեանէ, Կարապետեանէ 5ական:

Պր· Պր· Կիրակոսեան 10, Տիրան Խայիկեան 10, Կիւրճեան 5, Տիկին Շահում 5 Ֆրանք եկեղեցիին:

ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, Երկուշաբթի, Փետր· 12ին, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժան, Մեթրօ Քատէ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետրուար 18ը կը տօնուի Լիոնի մէջ, Ազգ· Տան սրահը, Փետրուար 25ին, Կիրակի կէսօրէ ետք:

×

ԱՊՐԻԼ 24-Ը
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Միութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍ· ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս Կիրակի առաւօտ (Փետր· 4) ժամը 8ին Ֆրանս–Քիւլթիւռ կայանէն: Գերապայծառ Ռիւփ, կը խօսի իր գիրքին մասին (կարեւոր մաս մը նուիրուած Հայերուն, Հայաստան իր ճամբորդութեան առթիւ):

Փետրուար 18ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 8ին, Ֆրանս–Քիւլթիւռ կայանէն, հայկ· երաժշտութիւնը (Արա Պարթեւեան):

Փետրուար 12ին, Սթրազպուրկի կայանէն (235 մեթր) հայկ· պատարագը (Արա Պարթեւեան):

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ·— Հ· Յ· Դ· Փարիզի Շրջ· Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մարմիններուն ներկայացուցիչները այս Շաբաթ (3 Փետրուար) գիշեր ժամը 8,30ին Մշակոյթի Տան մէջ:

"ՀԱՅ-ԲՈՅԺ"Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Շաւարշ Նարդունի ջերմապէս կը խնդրէ «Հայ–Բոյժ»ի բոլոր այն բաժանորդներէն որոնք տարիներու առկախ հաշիւ ունին, որ անյապաղ վճարեն իրենց պարտքերը: Իր առողջական վիճակը թոյլ չի տար որ առանձին նամակով հաշուեցոյց ներկայացնէ:

Շ· Նարդունի, որ ընդհատած է իր աշխատանքը և բժշկական հետևողական խնամքներու կը կարօտի, վստահ է որ իր ընկերներն ու բարեկամները ջանք պիտի չխնայեն իրեն օգտակար ըլլալու համար, առաջին առթիւ ապահովելով «Հայ–Բոյժ»ի բոլոր առկախ հաշիւներու անմիջական կարգադրութիւնը:

Գումարները զրկել միայն ու միայն մանտա – քառթով եւ «Յառաջ»ի հասցէով:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած
«ՍՕՍԻ» ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ
Տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 4ին Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4,30էն մինչեւ կէս գիշեր
17, Rue Bleue, PARIS (9e)
Métro Cadet
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
Հայկական, Եւրոպական պարեր եւ հանելի անակնկալներ
Բոլոր երիտասարդները կը հրաւիրուին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ (3 Փետրուար) ժամը 3ին՝ Միութեան գրասենեակը, 17 Ռիւ Պլէօ:

Օրակարգ·— *Ձեռնարկներ եւ Յանձնախումբի ընտրութիւն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ՝ ՀԵՐՈՍ

ՄՈՒՐԱՏԻ

(մահուան յիսնամեակին առթիւ)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան կողմէ, Կիրակի (Փետրուար 11):

ԱՌԱՒՕՏՈՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պօմոնի Ս·Գրիգոր–Լուսաւորիչ եկեղեցին
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
Թեմիս Առաջնորդ
ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ· ԹՐԹՌԵԱՆ

Կը հրաւիրուին անմահ հերոսին յիշատակը յարգող կազմակերպութիւններն ու անհատները:

ՑԵՐԵԿԻՆ (ժամը 13)

ՃԱՇ

Կը նախագահէ Պ· ԹՈՐՈՍ ԿՏԻԿԵԱՆ
Կը խօսի Պ· Վ· ՄԻՍԹԻՔ
Ծախքերու մասնակցութիւն 15 Ֆրանք:
Արձանագրուիլ·— Պ· Տէրտէրեան
74, Rue Bernard du Bois
Պ· Մարտիրոսեան Հայկազ
73, Bd Georges Estrangin
Roucan-Blanc
Tél. : 53-20-49

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը
Մարտ 10ին

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
Տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը
Ամպասատէօրի սրահին մէջ
Կիրակի , Մարտ 3ին

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի թատերական ներկայացումը 4 Մայիս Շաբաթ երեկոյ, «Ֆառալիք»ի սրահը: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

Փետր· 18 Կիրակի օր Փարիզի Մայր Եկեղեցւոյ երգչախումբը կը կազմակերպէ գեղարուեստական մեծ ցերեկոյթ եւ թէյասեղան Մեզոն տէ Սանթրօ (Ռիւ ժան Կուժոն):

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր·, առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք
Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ·	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ·	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀԱՅԱԾ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԿԻՐԱԿԻ
4
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
DIMANCHE
4 FEVRIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11128 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.128

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐՅԻՇԵ՞Ք

Իննսուն տարիէ ի վեր հայերէն եւ օտար լեզուներով բազմաթիւ գրքեր ու գրքոյկներ հրատարակուած, թերթերու եւ պարբերականներու մէջ անթիւ, ան– համար յօդուածներ եւ ուսումնասիրու– թիւններ լոյս տեսած են Արեւելեան Խըն– դիրին չուրջ, որուն անբաժան մասը կը կազմէ Հայկական Հարցը։

Աչխարհի ճակատագիրը վարող վեց մեծ պետութիւնները 1878ին Պերլինի մէջ մեղի տուին չարաչուք 61րդ յօդուածը՝ Հայկական Հարցը պզտիկցնելով եւ զայն վերածելով պարզապէս արեւելեան նա– հանգներու Բարեվորոգումներուն։

Այս վերլիմները պիտի գործադրուէին Օսմ. կառավարութեան կողմէ, որ պար– բերաբար տեղեկութիւններ պիտի տար իրենց՝ կատարուածներու մասին, քանի որ հաւաքաբար երաշխաւոր կը դառնա– յին։

Մինչ Պալքաններու քրիստոնեայ ազ– գերը — սերպ, պուլկար, մակեդոնացի, ռումանացի, գարատաղցի, պոշնաք, — իրենց ազգային բազձանքներուն գոհա– յում կը տեսնային միանգամ ընդմիշտ ձերբազատուելով օսմանեան զարհուրելի լուծէն, Հայերը տարտամ խոստումներով ճամբու կը դրուէին եւ «երաշխաւոր» վեց մե՛ծ պետութիւնները իրենց խիղճը կը հանդարտեցնէին։

Հայկ. Հարցը միջազգային հանգամանք էր ստացած իրրեւ հետեւանք 1877–78ի ռուսեւթուրք պատերազմին, երբ ցարա– կան բանակները — առաջնորդութեամբ պլխաւորապէս հայ զօրավարներու — գը– բաւած էին Թուրքիոյ հայաբնակ նահանգ– ները։

Ձինուորական գործողութեանց ընթաց– քին տեղացի Հայերը որոշ ակնկալութիւն ընծայած էին Ռուսերուն, այն յոյսով որ գրաւուած հողամասերը ընդմիշտ պիտի կցուէին ռուսական կայսրութեան, ինչ– պէս 1826–28ին, Պարսիկներու եւ Թուր– քերու դէմ մղուած պատերազմներէն ետք։

Ու երբ յայտնի եղաւ, որ Ռուսերը պի– տի չկրնան լիովին վայելել իրենց յաղ– թանակին պտուղները եւ կցելով միայն Պաթումի, Կարսի ու Արտահանի նահանգ– ները, պիտի պարպեն Էրզրումը, Ալաշ– կերտի հովիտը, Պայազիտն ու մնացեալ վայրերը, այս վերջիններու հայ բնակչութեան կեանքի ապահովութիւնը առաջնակարգ խնդիր կը դառնար։

Ռուսական բանակները, մեծ–դուքս Նի– կոլա Նիկոլայեւիչի հրամանատարու– թեամբ հասած էին մինչեւ Պոլսոյ դուռ– ները, — Սան Սթէֆանօ։ Զինադադար կնքուած էր եւ բաւակցութիւններ տեղի կ'ունենային հաշտութեան համար։

Հայոց պատրիարք Ներսէս Վարժապետ– եան վերջին վայրկեանին Սան Սթէֆանո– ի մէջ կը ներկայանար մեծ–դուքսին եւ կը յաջողէր հաշտութեան դաշնագրին մէջ մտցնել տալ յօդուած մը, 16րդը, զոր կը խմբագրէր Պոլսոյ ռուսական դեսպանը՝ Իգնատիեւ։

Այս յօդուածը նպաստաւոր էր Հայե– րուն համար, քանի որ պայման կը դնէր Բարենորոգումներու գործադրութիւնը նախ քան ռուսական բանակներու հեռա– նումը Հայկ. գրաւեալ նահանգներէն։

Այդ ճակատագրական օրերուն անգլիա– կան նաւատորմիղ Մարմարա փութալով սպառնաց Ռուսերուն։ Ջուրը ձգեց Սան Սթէֆանոյի դաշնագիրը։

Ու Յունիս 4ին Նեղոմխան Ալպիոն Պոլսոյ մէջ համաձայնագիր կնքեց Բ. Դրան հետ, յանձն առնելով զէնքի ուժով պաշտպանել Օսմ. կայսրութեան հոգա– յին ամբողջութիւնը փոքր Ասիոյ մէջ, այն պարագային երբ Ռուսիա փորձէ կարսէն, Արտահանէն եւ Պաթումէն հա– րաւ ուրիշ հողամասեր գրաւել (անշուշտ վտանգելով Հնդկաստանի ճամբան)։

Եւ որպէսզի կարենայ անմիջական օգ– նութեան փութալ, Ապտիւլ Համիտ Մեծն Բրիտանիոյ կը նուիրէր Կիպրոս կղզին, որ չատ մօտ էր Թուրքիոյ եղերքներուն։

Այս դաշնքի դաշնագրով Բարձրագոյն Դուռը կը խոստանար անհրաժեշտ բարե– նորոգումներ մտցնել այն հողամասերուն մէջ, ուր խնդրոյ առարկայ են «քրիստոն– եայ եւ այլ հպատակներու բարւոք վար– չութիւնն ու պաշտպանութիւնը»։

Անգլիոյ պահանջով եւ միւս մեծ պե– տութեանց համաձայնութեամբ է, որ Պերլինի մէջ դումարուեցաւ ծանօթ վե– հաժողովը եւ Յուլիս 13ին կնքուեցաւ ծա– նօթ դաշնագիրը։

61րդ յօդուածին նախագիծը յատակո– ւչն կը տեսնուի Յունիս 4ի անգլեւթուրք գաղտնի համաձայնագրին մէջ, որ ծա– նօթ է «Կիպրոսի դաշնագիր» անունով։

Մեծ պետութեանց մրցակցութիւնը Թուրքիայէն անտեսական չահեր ապահո– վելու համար՝ բոլորովին մոռացութեան մատնեց Հայկական Հարցը։ Ապտիւլ Հա– միտ ոչ մէկ բարենորոգում մտցուց հայ– կական նահանգներուն մէջ։ Երաշխաւոր պետութիւններն ալ ո՛չ մէկ լուրջ հաշիւ պահանջեցին։

Իրենց ներկայացուցած 1895ի «Մայիս– եան Ծրագիր»ը, որով բարենորոգումներ կը պահանջէին Հայկ. նահանգներուն հա– մար, իրրեւ հետեւանք 1894ի Սասունի ջարդերուն, յանդեցաւ հայբնակ գա– ղաթներու համատարած կոտորածներուն, 1895–1896։

Ո՛չ մէկ երաշխաւոր պետութիւն, — ո՛չ իսկ Ռուսիա — համարձակեցաւ հաշիւ պահանջել Կարմիր Սուլթանէն։

Հայերը ի զուր ամբաստանուեցան իր– րեւ ռուսասէր կամ անգլիասէր։ Թուրքե– րը 1878էն մինչեւ Մեծ Եղեռնը չարունա– կեցին իրենց հայահալած քաղաքականու– թիւնը, անպատիժ, խնդալով Եւրոպայի քթին։

Համաշխարհային առաջին պատերազ– մէն ետք ալ յաղթական դաշնակիցները ո՛չ մէկ լուրջ աշխկութիւն ցոյց տուին մեզի։ Ուրացան մեր զաւր եւ ձեռք երկարեցին իրենց երէկի եւ մեր յաւի– տենական թշնամիին։

Կ'արժէ, որ պարբերաբար անդրադառ– նանք անցեալի դէպքերուն՝ յիշողութիւն– ները թարմացնելու եւ անոնցմէ դասեր քաղելու համար։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՃՈՒՏԸՆԻ ՃԱՌԸ

ՎԻՒԹՆԱՄԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՇՏ ԱՆՈՐՈՇ Է

Ճոնսըն ուզեց վստահեցնել Միացեալ Նահանգներու ժողովուրդը թէ կացու– թիւնը այնքան ալ աննպաստ չէ Վիէթ– նամի մէջ եւ թէ զօր. Ուեսթմորլանտ կը խորհի թէ ի վիճակի է դէմ դնելու։ Ճոնսըն յայտարարեց նաեւ.— «Մանրա– մասն տեղեկութիւններ ունինք ինչ կը վերաբերի Հո Շի Մինհի հրահանգներուն։ Ցարձակման առաջին մասին «ընդհանուր ապստամբութիւն» անունը տրուեցաւ։ Գիտէինք որ նպատակն էր տապալել Սայ– կոնի սահմանադրական կառավարութիւնը եւ այնպիսի կացութիւն մը ստեղծել որ Վիէթնամցիք եւ մենք ի վիճակի ըլլանք ընդունելու համախմբման կառավարու– թիւն մը, համայնավարներու տիրապե– տութեան տակ։ Երկրորդ նպատակն էր զանգուածային յարձակում մը Հիւսիսա– յին Վիէթնամցի միաւորներու»։

Ճոնսըն կ'անդրադառնայ նաեւ համայ– նավարներու կորուստներուն.— Տասը հազար մեռեալ, 2300 դերի, մինչ Միաց– եալ Նահանգները 249 մեռեալ ունեցած են։ Ճոնսընի մխիթարութիւնն այն է նաեւ որ Վիէթքոնկը չէ յաջողած իր նը– պատակին մէջ, քանի որ ժողովրդային ընդհանուր ապստամբութիւն տեղի չէ ու– նեցած։ Աւելցուց սակայն թէ մեծ յար– ձակում մը կը սպասեն Քէ Սանհի շըր– ջանը։

Վիէթնամի մէջ, Վիէթկոնքը կը չարու– նակէ իր յարձակումները։ Սայկոնը ան– ճանաչելի դարձած է եւ կռիւները կը չա– րունակուին փողոցներուն մէջ։ Հիւէի մէջ, կռիւը անհնայ է։ Քաղաքին մէջ դէմ առ դէմ են 3000 Հիւսիսային Վիէթնամցի եւ 2500՝ Հարաւային։ Ափին միւս կող– մը, մահիններու երեք գունդ պաշարուած են եւ մղոն առ մղոն կը պաշտպանուին Վիէթքոնկ յարձակումներուն դէմ։ Ամե– րիկացիք կը խոստովանին թէ երեքշաբ– թի օրուընէ ի վեր իրենց ուժերուն քսան–

ԱՆՏԻՊ

ԱԻԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԷ

ԽՄԲ.— Ստորեւ կը հրատարակենք ան– տիպ նամակ մը Աւետիք Իսահակեանէ, ուղղուած Շաւարշ Միսաքեանին, 1924 Մայիս 14 թուականով, վենետիկէն։ Այսօր, երբ չկան, ոչ մե՛ծ վարպետը ո՛չ ալ մե՛ր վարպետը, կը հրատարակենք այս նամակը, որպէս նշխարի մը՝ շահեկան եւ յուզիչ։

Սիրելի ընկ. Շաւարշ Միսաքեան,
Ձեր նամակը ստացած էր իմ բացա–

եւինդ առ հարիւրը կորսնցուցած են։

Տալաթ քաղաքը միշտ Վիէթքոնկի ձեռ– քը կը մնայ, ամերիկեան յարձակումները ետ մղուած են։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՌՈՄԻ մէջ վերջ դրած են դերմանեւ– իտալական խօսակցութիւնները։ Վար– չապետ Քիվինկէր եւ իտալացի դեկա– վարները կրկնած են թէ վճռած են դի– մադրել իտալական բոլոր միջոցները օգտա– գործել օգնելու համար Մեծն Բրիտանիոյ որպէսզի անդամակցի Հասարակաց Շու– կային։

ԼԻԲԱՆԱՆի վարչապետը՝ Ռաշիտ Քա– րամէ պէտք է մինչեւ երկուշաբթի իր հրաժարականը ներկայացնէ որպէսզի նոր կառավարութիւն մը կազմուի, պատրաս– տելու համար Մարտ – Ապրիլի երեսփո– խանական ընտրութիւնները։

ԱՄՈՒԱՆի մէջ խօսակցութիւններ պի– տի սկսին Նասրի եւ Թիթոյի միջեւ, որ հասաւ Շաբաթ օր։

ՖՐԱՆՍԱ չի հրաժարիր Մերս–էլ–Քեբի– րի վրայ ունեցած իր իրաւունքներէն։ Ալժերիա որ ծովային ուժ չունի, ներկա– յիս ունի պատերազմական արդիական նաւահանգիստ մը, զոր Ֆրանսացիք չի– նած են։ Ֆրանսա, պարպելէ ետք Մերս– էլ–Քեբիրը, յոյս յայտնած է թէ ուրիշ օտար պետութիւն մը իր տեղը չի գրա– ւեր, գոնէ մինչեւ 1977։ Այդ թուականին կը վերջանայ Էվիանի համաձայնագրերու նախատեսած 15 տարուան պայմանա– գիրը։

ԱՌԱՒՕՏԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԸ

Ամերիկեան ռազմական ուժերը Վիէթ– նամի մէջ կը կազմեն 485 հազար զինուոր։ Ասոնց 16 հազարը կորսնցուցած են իրենց կեանքը, 90 հազարը վիրաւորուած են։ Ամերիկեան ռազմական ուժերուն 1/3ը կը գտնուի Վիէթնամի մէջ։

*

ՄԱՀԱԶԴ

Շատ տարիներ, ըսենք կէս դար առաջ, երկիր, մենք ոչ գուշակ ունէինք, ոչ ալ աստղաբաշխ, որ երկին կամ երկնքին նայելով, ըսէր մեզի, թէ նոր տարին ի՞նչ տեսակ տարի պիտի ըլլայ. պատերազմի՞ թէ խաղաղութեան, առատութեա՞ն թէ երաշտի, կարկո՞ւտը պիտի վնասէ մեր արտերուն, թէ մարախը, ժաշկ — երկրաշարժ — տեղի պիտի ունենա՞յ, պարբերական կոտորածը որբ պիտի թողո՞ւ մեզ... Այս բաները դիտնալու համար, կը սպասէինք արագիլներու գալուն, վերադարձին: Մարտ ամսուն մէջ, օր մըն ալ, հայրս, Դաւիթին միխանէն հանդիպելով, քանի մը հատ քաշած, թեթեւ մը ճօճուելով կուգար տուն՝ ու կ'սէր, թէ լէյլէկը — արագիլը — ինչ էր բերած իր հետ, — Հա՞սկ, օ՞ձ, երկա՞թ, լաթի կըտո՞ր մը, (իրենց բառով՝ չափութ):

Այն ատեն դեղի իմաստունները, կամ անոնցմէ ամէնէն իմաստունը, բերուած իրին բնոյթէն՝ կը գուշակէին տարւոյն ու մեր ապագան:

Եթէ այդ գուշակութիւնը ուրախառիթ, բարի էր, հայրս կը խմէր իր ուրախութենէն, եթէ չար էր ու անբաղձալի՝ մերախէն...:

×

Հիմա, հոս, որ նոր տարին, ըստ իր բարի սովորութեան, նորէն եկած է, բընական է որ կրկին հետաքրքրուինք՝ դիտնալու համար, թէ ի՞նչ բերած է իրեն հետ՝ ու ի՞նչպէս պիտի ըլլան մեր օրերը. կռի՞ւ, խաղաղութի՞ւն, սո՞վ, զինւոյ ու ցորենւոյ առատութի՞ւն, աշխարհի վե՞րջ... Բայց որովհետեւ հոս արագիլ չկայ՝ իր բերած առարկայով մեր բախտը մեզի պարզաբանելու, ուզենք չուզենք, մեր ակնարկը պաշտօնական գուշակներու դարձուցած, կը սպասենք անոնց բերնին բացուելուն: Դժբախտաբար, անոնք ալ, առհասարակ մանրուքներով են հետաքրքրուած. Լոլոպրիճիտայի յըղութեամբ, Սինաթրայի ապահարզանով, կամ Լիզ Թէյլըրի ամուսնութեամբ... Մինչդեռ մեր հետաքրքրութիւնը ուրիշ ուղղութեամբ կը տարածուի. մենք կը հետաքրքրուինք մեր ապագայով, մեր ազգային հոգերով, մեր ԱՐԱՐԱՏՈՎ, մեր հոգերով, մեր դատով, մեր գոյութիւնով, Սփիւռքի ճակատագրով, մեր լեզուով, մեր Աբեղեան ուղղագրութիւնով, մեր նոր սերունդով, ու քիչ մը եւս առաջ երթալով, ըսենք՝ լուսինով ու արեւով ալ: Լուսինով՝ որ դարերով խոստովանահայրն է եղած սիրողներուն ու արեւով՝ որ պաշտուած է մեր նախահայրերէն՝ ու մայրն է ամէն բարեաց:

Ամէն անգամ երբ կարդամ, թէ Ամերիկացիք կամ Խորհ. Միութիւնը դնդակ մը արձակած են դէպի լուսին, սիրտս դող կ'ելլէ, սիրտս դող կ'ելլէ՝ վախնալով որ կ'երթան ու կ'ապականեն գիշերուան մեր լապտերը:

Բարեբախտաբար, արեւը, որուն տարիքը նուազագոյնը հինգ միլիառ տարի կը հաշուուի, դեռ տաք է, ինքզինք պաշտպանելու ընդունակ: Ճիշդ է, ինչպէս ամէն բան, ան ալ օր մը պիտի մեռնի, միայն թէ, այդ մահը տեղի պիտի ունենայ պայթումով. ու երբ պայթի, պիտի եռան մեր ծովերն ու ովկիանոսները ու լեռները դառնան հրաշէկ:

Ալ ըսելու հարկ կա՞յ, թէ այդ պահը մեր ալ վերջը պիտի ըլլայ... Ալ ոչ ազգ, ոչ հայրենիք, ոչ սահման, ոչ ափ մը հողի ու Աստուծոյ տուած ջուրերուն մէջ նաւարկութեան իրաւունքի համար կռիւ, ոչ դաշնակցական եւ ոչ համայնավար կամ ռամկավարութիւն:

Մինչեւ հիմա, երկիրը պարբերաբար կը տաքնայ ու կը պաղի: Ներկայիս իր տաքնալու շրջանն է որ կը բոլորէ: Բեւեռի սառի դտակները հալելու վրայ են, ու ովկիանոսները՝ տարին մէկ մատնաչափ կը բարձրանան: Արհամարհելի չէ այս աճման չափը: Եթէ երկրաշարժներու ցնցման պատճառով երկրի կեղեւին վրայ կքումներ ու փլուզումներ գոյանալով, չչէզոքացնեն այդ աճումը, ջուրերու բարձրացումը, Հոլանտան ու իր նման երկիրներ, մեր կեանքի տեւողութեան իսկ, կը մնան ամբողջութեամբ ջուրերու տակ:

Վերջին տարիներս, (նոյնիսկ այս տարի, դուրսը ահաւոր ցուրտ մը կայ. ու առաւօտուն, երբ կը բանայի դուրսի դուռը, բռնատեղիին երկաթը ձեռքս փակաւ), ցուրտ ձմեռներ ու համետաբար զով ամառներ ունեցած ենք, բայց ասոնք պատահական բաներ են, բացառութիւններ: Հազար ինը հարիւր երեսունէն ի վեր, Եւրոպայի ու Հիւսիսային Ամերիկայի ջերմութիւնը աստիճանաբար բարձրանալու վրայ է: Հաշուուած է որ բարեխառնութեան ամբողջական փոփոխութիւն մը 250·000 տարի պիտի առնէ. այս հաշուով, պիտի գայ օր մը, որ Պոսթոն, ուր մեր թերթերու խմբագիրները կ'ապրին սառոյցի ծովով մը իրարմէ անջատուած, մշտնջենական դարուն պիտի ունենայ Մայամիի պէս, ուր հիմա նարընջենիներ կը ծաղկին ու ելակը կը բուրումնաւէտէ օդը: Երբ այդ օրը գայ, Կրինլենտի մէջ, ուր սառի խաւը երկու մղոն թանձր է հիմա, վարդենիներ պիտի ծաղկին եւ կակաչներ...:

Կը կարծուի, թէ երկրի արեւուն շուրջ դառնալու ծիրին կրած աննշան փոփոխութիւններն են որ պատճառ կ'ըլլան երկրի բարեխառնութեան պարբերաբար փոխուելուն: Քանատայի ու Մ. Նահանգներու հիւսիսային սահմանագլխին վրայ պառկող երեք լիճերը օր մը սառնակոյտեր էին. սառի գօտին, դէպի հարաւ, մինչեւ Շիքակօ՝ ու եւրոպական ցամաքամասի վրայ ալ՝ մինչեւ Փարիզ էր հասած. յետոյ սկսաւ ջերմացման շրջանը, որ դեռ կը շարունակուի: Յետոյ պիտի սկսի պաղիլ, ապա տաքնալ՝ ու այսպէս շարունակաբար մինչեւ արեւի մահը...:

Արեւը, որուն ջերմութիւնը մակերեսին վրայ սանթիկրատով 6·000 ու կեդրոնին մէջ 20·000·000 ըլլալ կ'ենթադրուի, երբ սպառէ իր արտաքին մասին վրայ գըտնուող ջերմոյժն ու վառելանիւթը, կեդրոնի նիւթերը պիտի խուժեն դուրս յառաջացնեն աքոս, ջերմութիւնը իջեցնեն կէսի, պայթումներ տեղի պիտի ունենան ու արեւը հսկայ կարմիր սկաւառակի մը պէս պիտի կախուի անջրպետին մէջ՝ եռացնելով ծովերը, ածխացնելով բոլոր մոլորակները ու դարձնելով մեր լեռները հրաշէկ:

Երբ արեւուն վերջնական պայթումին ժամանակը գայ, ինչպէս բազմաթիւ մեծ աստղեր կը պայթին, հաւանաբար մեր երկիրը նետուի անհուն տարածութեան մէջ՝ ուր, խաւարին ու բացարձակ պաղին ու սառնամանիքին մէջ, ծփայ յաւիտեանս յաւիտենից:

Այս բաները տեղ պիտի չունենան վաղը կամ միւս օր, մի' վախնաք: Մենք, նուազագոյնը, 5 միլիառ տարի ետք մեռնելիք արեւուն մահազգը, գործ մը տեսած ըլլալու համար, այսօրուընէ գրեցինք:

ԱՐԱՄ ՀԱՄԿԱՋ

ՍԻԱՄԱՆԹՕ

(ԾՆՆԴԵԱՆ ՉՕԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ինչ էլ որ լինէր պատճառը, Հայերը ամբողջ չորս տարի՝ 1910 թուականից մինչեւ 1914 թուականը, խաղաղ կեանք ունեցան, եւ ինչպէս միշտ պատահում է նման դէպքերում, նոյնիսկ այդ կարճ ժամանակամիջոցում իսկոյն պոռթկացին նրանց բռնադատուած ստեղծագործական ուժերը եւ վերածնունդ սկսուեց նրա հոգեւոր ու նիւթական կեանքում:

Հէնց այդ ժամանակ էր, որ Սիամանթօն, շրջելով նախ աւեր գիւղերը, իսկ ապա Ամերիկայի եւ այլ երկրների Հայոց գաղութները, գրեց իր «Հայրենի հըրաւէր» գիրքը՝ հայրենադարձութեան կոչ անելով ջարդից փախած Հայերին...

Հայրենադարձի կոչ... նոր եւ աւելի մեծ եղեռնի նախօրեակին...

Միթէ՞ այդքան միամիտ էին հայ ժողովուրդն ու մտաւորականները: Այո, դժբախտաբար միամիտ էին, սակայն այն յաւերժական միամտութեամբ, որով աշխատաւոր մարդը միամիտ է լինում մարդասպանի համեմատութեամբ, ազնիւ մարդը՝ ստահակի, մտածող մարդը՝ գազանի հանդէպ:

Նրանք ոչ միայն միամիտ էին, այսինքըն՝ ազնիւ, այլեւ վեհ ու հպարտ նոյնիսկ տանջանքի մէջ, ինչպէս վայել է իսկական մարդուն, որն ուրիշներին էլ իր չափանիշով է նայում:

Քաջ դիտենալով, թէ ով է իրականում բորբոքում թուրք ամբոխի մթին բնազդները, յատկապէս կրօնական մոլեռանդութիւնը, նրանք, այդ թւում նաեւ Վարուժանն ու Սիամանթօն, այդ ամբոխի մասին խօսում էին թէպէտ արհամարհանքով, բայց եւ... ցաւով, այնպէս, մարդն է ցաւում, տեսնելով մարդու կերպարանքը կորցրած իր նմանին...

Բայց ի՞նչ է կամքը եւ կորովը այդ
վատոգի վոհմակին,
Որ գաղափարին եւ գեղեցկութեան համար
չէ, որ կը շարժի,
Այս երկբայելի եւ չհասկցուած կրօնք-
ներու ժանտին համար կը մռնչէ
Կամ գողութեան, կողոպուտի եւ աւերի
իր վաղանցուկ յոյսերուն...

գրում է Սիամանթօն իր «Յաղթանակ մը» բանաստեղծութեան մէջ:

Նոյնիսկ ջարդերի ամէնից ահաւոր պահերին, երբ մահակներով, կացիններով ու մանդաղներով զինուած խուժանը յարձակւում էր հայկական գիւղերի վրայ, Սիամանթօն, ինչպէս այդ վայել է Սասունցի Դաւթի յետնորդին, իրենց տունն ու պատիւը պաշտպանող Հայերին յորդորում էր կրակել ոչ թէ մոլորեցուած ամբոխի, այլ նրա մութ կրքերը բորբոքողների վրայ...

Ապարօշին ուղղեցէք այն որ ձեռքը դրօշ
մ'ունի եւ ձիու մը վրայ բազմած,
Քարոզներովն իր կարմիր՝ խեղն խուժանը
խենթեցուց...
Կրակեցէք, ձեր զոհերն առաքինի եւ
աշխատապաշտ
Քաղքցիներ չեն երբեք, այլ ցեցերն են
ցեխակոյտ...

Այո, նոյնիսկ այդքան սոսկալի ոճիրներ տեսնելուց յետոյ, որոնք կատարւում էին, ճիշդ է, կուրացած, բայց մարդու ձեռքով, Սիամանթօն էլի չէր կորցնում իր հաւատը դէպի մարդը, դէպի գալիքը:

Այդ էր պատճառը, որ նա, չնայած իր ընկերների ու բարեկամների թախանձանքներին, 1914 թուականի ամրանը Ժընեւից Պոլիս վերադարձաւ եւ, ինչպէս Աւետիք Իսահակեանն է պատմում, «Ընկաւ գազանի երախն» այն ժամանակ, երբ «Սուրբ Մեսրոպ» հրաշալի պոէմից յետոյ ծրագրում էր գրել «Արտաւազդ» պոէմը եւ Վահան Տէրեանի հետ Մոսկուայում նոր գրական հանդէս հիմնադրել...

Ծանր եւ ահաւոր եղաւ Սիամանթոյի կեանքը, իսկ մահը՝ կրկնակի ծանր ու ահաւոր:

Ընդամէնը 37 տարի ապրեց նա եւ ըս-

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ

ԵՒ

ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱԻՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Այո', ամէնքն ալ, ամէնէն հաւատարիմ կարծուածն ալ կեանքիս դէմ կը դաւեն մոլտաց ակռաներուն մէջէն:

Յետոյ կրկին աչքերը յառեց փոքրիկ թուղթի կտորին վրայ զոր ձեռքը բռնած էր միշտ եւ խոշորացոյցը մօտեցնելով նորէն կարդաց ծայրէ ծայր ու երկար ատեն աչքը անոր վրայ սեւեռած մնաց, ջանալով իր դիւային իմացականութեան բոլոր ուժովը գուշակել ու մեկնել ամբողջ խօսքերը:

— «Սովորական ճամբով կրնանք թըղթակցիլ», կրկնեց ինքնիրեն... ո՞րն է սովորական ճամբան, սուրհանդակ ազաւնինե՞րը, թէ ուրիշ միջոց մը ունին ... այս ի՞նչ սարսափելի բան է, այնքան զգուշութիւններէն ետքը, տակաւին սովորական ճամբով գաղտնի թղթակցութիւն կը կատարուի իմ քիթիս տակ... «Կարմիր ծովի գործ»ն ի՞նչ է արդեօք... այդ գործին բնաւ խելքս չի հասնիր. պէտք է լուսաբանել այդ կէտը... «վեց թռչուն փախած» այս խօսքերն ալ շատ մութ են, ապահովաբար թռչունը ուրիշ նշանակութիւն մը ունի այստեղ...:

Ապտիւլ Համիտ նորէն սկսաւ տենդային քայլերով ժուռ գալ սենեակին մէջ, մէկ ձեռքով փոքրիկ տոմսը՝ եւ միւսով խոշորացոյցը բռնած: Իր տագնապը հետզհետէ կ'աւելնար քանի կը մտածէր խորհրդաւոր թուղթին առեղծուածային խօսքերուն վրայ:

— Ա՛խ, ի՞նչպէս այդ աւանակները ձեռքերնէն փախցուցին այդ չորս անձերը: Հիմա ամէն բան հասկցած պիտի ըլլայինք, հառաչեց ինքնիրեն, ապահովաբար այս տոմսակը անոնց կողմէ գրուած է իրենց ընկերներուն...:

Սրահին մէջտեղը կեցաւ եւ կրկին խոշորացոյցը մօտեցուց տոմսին:

— Այո', գոչեց յաղթական կերպով, այո', իրենց կողմէ գրուած է այս թուղթը... «վտանգէն ազատեցանք» կը ծանուցանեն, տարակոյս չկայ որ Ենի Մահալլէի դէպքին կ'ակնարկեն: Ազատեցա՞ն ոճրագործները մեր ապուշներուն անճարակութեան շնորհիւ... ա՛խ, ամէնքն ալ խօսք մէկ ըրած են իմ կորուստս պատրաստելու համար... բայց իրենց պիտի ցուցնեմ, ամէնուն ալ պիտի հասկցնեմ...

Ու կատաղի թափով մը սկսաւ նորէն իր պտոյտը սրահին մէջ: Ապտիւլ Համիտ իր բարկաճայթ աչքերով ու ջղային շարժումներով դառագեղի մէջ բանտարկուած վագրի մը երեւոյթը ունէր այս վայրկեանին եւ զինքը տեսնող մը ապահովաբար վախ պիտի զգար:

Յանկարծ խոյացաւ պատին վրայ զետեղուած ելեկտրական զանգակին եւ ուժով մը կոճակին վրայ կոխեց, մատը երկար ատեն կոճակին վրայ պահելով:

Րոպէ մը ետքը դուռը բացուեցաւ եւ Սուլթանին հաւատարիմներէն մէկը, սեւամորթ երկայնահասակ ներքինի մը, Սայիտ անուն, դրան սեմին վրայ երեւցաւ:

— Շուտ Թահսին փաշան հոս կանչէ, գոչեց Ապտիւլ Համիտ կատաղի շեշտով մը:

Ներքինին որ իր տիրոջ այդ ջղագրգիռ վիճակներուն յաճախ հանդիսատես եղած էր, առանց այլայլելու խոնարհութիւն մը ըրաւ եւ դուռը փակելով աներեւոյթ եղաւ:

Բռնաւորը որ տակաւին իր ձեռքին մէջ բռնած էր թուղթի կտորը, զայն անմիջապէս իր գրպանը դրաւ, իսկ խոշորացոյցը նետեց սրահին մէկ անկիւնը, եւ դարձեալ շարունակեց իր վանդակափակ վագրի պտոյտը ընդարձակ սրահին մէջ:

Յետոյ, քիչ մը հանդարտած, ինկաւ թիկնաթոռի մը մէջ աչքերը անթարթ յառելով սենեակի ձեղունին:

Քիչ մը ետքը պալատի առաջին քարտուղար Թահսին փաշա ներս մտաւ եւ յուշիկ քայլերով յառաջացաւ դէպի իր վեհապետը եւ սրահին մէջտեղ կենալով պայմանադրական բարեւը տուաւ:

Ապտիւլ Համիտ որ ներս մտնելուն պէս նշմարած էր իր հաւատարիմ ծառան, բնաւ կենդանութեան նշան մը ցոյց չտըւաւ եւ շարունակեց իր նայուածքը սեւեռած պահել դէպի ձեղունը:

Յետոյ յանկարծ աչքերը վար առնելով գոչեց առանց ուրիշ որեւէ նախաբանի.

— Ամէնքդ ալ դաւաճաննե՛ր էք, ամէնքդ ալ ինծի դէմ կը դաւէք, այո', իմ կործանումս կը պատրաստէք...

Քարտուղարը գլուխը խոնարհած, առանց պատասխան մը տալու կը սպասէր այդ բարկութեան նոպային մեղմանալուն եւ կը ջանար գուշակել թէ ի՛նչ բանի ակնարկել կ'ուզէր իր տէրը:

— Ամէնուդ ալ արժանի պատիժը պիտի տամ, կը դոռար բռնակալը դողահար ձայնով մը:

Թահսին փաշա կը շարունակէր միշտ ակնածական լռութիւն մը պահել, շանթահար դիրքով մը մէկ կողմին հակած ու ձեռքերը քով քովի, փորին վրայ ծալած:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(41 – Շար.)

ՅՈՒՆՅ ՀՈՒՅՍ

ԺԱՄԱ ԴԱՇՆՈՑ

—*—

ՂՎԺՂՈՓ

ՈՒՐԱԽ ՈՒՐԴ

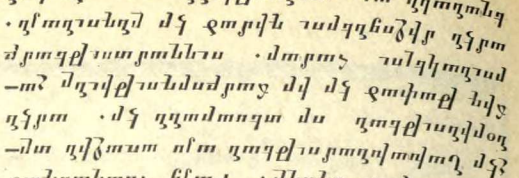

Ընթրիքը ճաշասենյակում էր մատուցված։ Ընտանիքի անդամները, հյուրերը, ծառաները հավաքված էին սեղանի շուրջ։ Ամենուր լռություն էր տիրում։ Ոչ ոք չէր համարձակվում խոսել

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Նոր Տարուան առթիւ Հայ կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանին կը նուիրեն.

Տիկ. Սեդրոսեան, Տիկ. Պաքրճեան, Պ. Պալեան (Էքս), Տիկ. Վ. Հաճեան (Տրակինեան), Պ. Մէրամէթճեան, Պ. Ր. Պուճուկեան (Առնուվիլ), Տիկ. Սէվէթճեան (Նիս), Տէր եւ Տիկին Ս. Զօրպա – ճեան (Մարսէյլ) 50ական ֆրք.: Տոքթ. Քէչեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկ. Տոքթ. Ֆէրմանեան (Առնուվիլ), Տէր եւ Տիկ. Ս. Ակոբոֆ, Տիկ. Կարապետեան եւ այրի Տիկ. Թագուորեան (Վիլ–Ֆրանչ), Տէր եւ Տիկ. Ս. Մելիքեան (Նիս), Պ. Անդրէասեան 30ական ֆր.: Տէր եւ Տիկ. Պապիկեան, Տէր եւ Տիկ. Սուճեան (Սէնթ Էթիէն), Պ. Ա. Համբնլեան, Պ. Ա. Ցա – կոբեան, Տիկ. Տիրատուրեան, Պ. Կոչիկեան, Պ. Ասատուրեան, Պ. Թէրլէմէզեան, Պ. Զալոյեան, Պ. Զարֆճեան, Պ. Գար – բիէլ Մելիքեան, այրի Տիկ. Աւրինէ Ճիւհէրեան, Պ. Փափազեան (Անկէն), Քիւթիպեան ընտանիք, Պ. Զաֆրազեան, Տէր եւ Տիկ. Ս. Ճանիկեան, Տէր եւ Տիկ. Ճիհանեան, Պ. Ր. Պարսամեան (Մոնրուժ), Տիկ. Հ. Գասապեան, Պ. Տիւրեան, Մարտիրոսեան ընտանիք (Անկէն), Պ. Ղազէրեան, Գասպարեան – Մխիթլճեան ընտա – նիք (Պուրժ), Պ. Տէմիրճեան, Պ. Ժ. Մըկրտիչեան, Տէր եւ Տիկ. Լ. Տօնիկեան (Պան–եէօ), Պ. Մ. Ղազարոսեան, այրի Տիկ. Սապունճեան, Տէր եւ Տիկ. Գամէր Պաս–մաճեան, Օր. Սաթենիկ Քարտաչեան, Պ. Հրանդ Պէզիրեան, Տէր եւ Տիկ. Դ. Մաս–լաքեան 20ական ֆր.: Տէր եւ Տիկ. Հա–նըմեան 25: Պր. Պ. Գըլըճեան (Շանփին–յի 18: Պ. Խրէնեան (Սէյ–Սէն–Քլու), Պ. Սերժ Եկաւեան (Էքս), Տիկ. Մօրուքեան, Պ. Հրաչեան 15ական ֆ.: Պ. Եղիկեան (Պուլոնեը), Պ. Էրքիլէթեան, Պ. Վ. Խոյեան, Տէր եւ Տիկ. Խոյեան (Վերսայլ), Պ. Խպիէրեան (Ալֆորվիլ), Պ. Խպրիւչիմեան (Քրեթէյ), Ֆէրնանճեան ընտանիք (Մէօտոն), Պ. Ժ. Ֆրանկիւլ, Էլպաեան ընտանիք (Վիլֆրանչ), Տէր եւ Տիկ. Վ. Կարապետեան (Փավիյոն–սու–Պուա), Տիկ. Իվոն Կարիպեան, Տէր եւ Տիկ. Կուպաթեան (Պուա Քոլոմպ), Տէր եւ Տիկ. Կէօզիւմեան (Սարսէլ), Պ. Տ. Հաճեան (Նիս), Պ. Յարութիւնեան (Քլամառ), Պ. Հէքիմեան, Տէր եւ Տիկ. Խաչիկեան, Պ. Արամ Խաչիկեան (Ժանթիյի), Տիկ. Իբրահոսեան (Նիս), Պ. Ինճիճեան, Տէր Վարդան քհնյ. Ժամկոչեան (Նիս) Պ. Ա. Գալֆայեան (Ֆոնթընէ–սու–Պուա), Պ. Գալայճեան (Վիլնէօվ Սէն–Ժորժ) այրի Տիկ. Գալայճեան (Վիթրի), Պ. Գամճեան (Քոլոմպ), Տէր եւ Տիկ. Ս. Մա – նիկեան, Տիկ. Ս. Քանժունզէֆ, Պ. Գափամաճեան (Նիմ), Պ. Նշան Քէօսկեան, (Մոնմորանսի), Գարագէհեան ընտանիք (Վիլմոմպլ), Պ. Գասարճեան, Տէր եւ Տիկին Գալանճեան (Կրոլէ), Տէր եւ Տիկ. Քէպապճեան, Պ. Խաչիկ Քէհրիպարեան (Վերսայլ), Տէր եւ Տիկ. Գ. Գէորգեան (Փավիյոն–սու–Պուա), Պ. Ս. Քոչեան (Մէօտոն), Պ. Ս. Գալֆայեան (Անթոնի), Գարբիէլեան ընտանիք (Արնաս) 10ական ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Որբերու Օգն. Մարմինը չնորհակալու – թեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրա – տուութիւնները փոխան ծաղկեպսակի՝ Տոքթ. Գ. Կիւլպէնկեանի յուղարկաւո – րութեան առթիւ.—

Տէր եւ Տիկին Վ. Զիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկ. Բամանեան, Պ. Եդ. Մուրատեան 50ական ֆրանք, Տիկ. Հ. Թորոսեան 30, Տիկիններ Ներսէսեան, Գէորգեան, Գալէնտէր, Պիւրթէյ, Նոռա, Խուպեսէր, Աղաղանեան, Ալիքսանեան, Սապակ, Զաքմեան 20ական ֆրանք:

ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, երկուշաբթի, Փետր. 12ին, ժամը 21ին, Քափէ Ռեժան, Մեթրօ Քատէ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՀԵՐՈՍ

ՄՈՒՐԱՏԻ

(մահուան յիսնամեակին առթիւ)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան կողմէ, կի – րակի (Փետրուար 11):

ԱՌԱՒՕՏՈՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պօմոնի Ս.Գրիգոր–Լուսաւորիչ եկեղեցին կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս Առաջնորդ
ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԱՐՔ. ԹՐԹՌԵԱՆ
կը գրաւիրուին անմահ հերոսին յիշա – տակը յարգող կազմակերպութիւնները ու անհատները:

ՅԵՐԵԿԻՆ (ժամը 13)

ՃԱՇ

կը նախագահէ Պ. ԹՈՐՈՍ ԿՏԻԿԵԱՆ
կը խօսի Պ. Վ. ՄԻՄԹԻՔ
Ծախքերու մասնակցութիւն 15 ֆրանք:
Արճանագրուիլ.— Պ. ՏՔրտէրեան
74, Rue Bernard du Bois
Պ. Մարտիրոսեան Հայկազ
73, Bd Georges Estrangin
Roucan-Blanc
Tél. : 53-20-49

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍ. ՋԱՅՆԱՓԻՒՌԷՆ

Այս Կիրակի առաւօտ (Փետր. 4) ժամը 8ին Ֆրանս–Քիւլթիւռ կայանէն: Դերա – պայծառ Ռիւէ, կը խօսի իր դիրքին մա – սին (կարեւոր մաս մը նուիրուած Հայե – րուն, Հայաստան իր ճամբորդութեան առթիւ):

Փետրուար 18ին, Կիրակի առաւօտ ժա – մը 8ին, Ֆրանս–Քիւլթիւռ կայանէն, հայկ. երաժշտութիւնը (Արա Պարթեւ – եան):

Փետրուար 12ին, Սթրազպուրկի կայա – նէն (235 մեթր) հայկ. պատարագը (Արա Պարթեւեան):

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպութեամբ Հայ Ուսանողա – կան Տան Տնօրէնութեան ու վարչութեան կողմէ:

ԿԱՐԱՊԵՏ ՋԱՏՐԵԱՆ

(Պարիքոն)
վկայեալ՝ Պուէրէշի երաժշտանոցէն
դաշնամուրի ընկերակցութեամբ
Հէրի Քոքսի:
Երեքշաբթի 6 Փետր. ժամը 21ին, Ուսա – նողական Միջազգային Տան մեծ սրահին մէջ: Հասցէ՝
Maison Internationale
21, Bld. Jourdan — Paris (14e)
Métro : Cité Universitaire
Bus : P.C.

POUR
VENDRE
ACHETER
LOUER
AGENT IMMOBILIER AGREE AIF
Consultez en toute confiance
Jacques TORANIAN
DIRECTEUR DU CABINET
RIVE GAUCHE IMMOBILIER
sur rendez-vous
à l'AGENCE ou à DOMICILE
TÉLÉPHONE :
POR 0394 — JUS 0156
42, BOULEVARD ARAGO — PARIS
Métro : Gobelins
ESTIMATION GRATUITE
10ème année

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետրուար 18ը կը տօնուի Լիոնի մէջ, Ազգ. Տան սրահը, Փետրուար 25ին, կի – րակի կէսօրէ հաք:

×

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Մի – ութեան, Ապրիլ 28ին, կիրակի:

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը
Մարտ 10ին

×

ՀԱՑ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

Տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը
Ամպասատէօրի սրահին մէջ
Կիրակի , Մարտ 3ին

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 31ԻՆ

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէ Ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւի – րէ Մարսէյլի եւ շրջանի մարմիններու և խումբերու ներկայացուցիչները Շաբաթ 10 Փետր. եւ Կիրակի 11 Փետր., «Ան – րանեան» ակումբի մէջ:

Շաբաթ օրուան նիստը՝ ժամը 20,30ին:

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի թատերական ներկայացումը 4 Մայիս Շաբաթ երեկոյ, «Ֆառաւէյ»ի սրահը: Մանրամասնութիւնները յայտնուած:

×

Փետր. 18 Կիրակի օր Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ երգչախումբը կը կազմակեր – պէ գեղարուեստական մեծ ցերեկոյթ և թէյասեղան Մեզոն տէ Սանթրօ (Ռիւ ժան կուժոն):

×

Հայ Արիւներուն տարեկան հանդէսը
Կիրակի 3 Մարտ
կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique, Paris (7e)

ԳԼՈՒԽՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ
ՋԱՏԻԿԸ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ
1968ի առաջին հաւաքական այցելութիւնը ՀԱՅԱՍՏԱՆ
14 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ
ՄԵԿՆՈՒՄ Ապրիլ 10ին — ՎԵՐԱԴԱՐՁ Ապրիլ 25ին
երթուդարձ օդանաւով 1900 ֆրանք
Արճանագրութեան համար դիմել՝
TRANSTOUR
22, RUE DU 4 SEPTEMBRE — Tél. RIC. 77-40 — CCP 5974-66 PARIS
ուր կարելի է անձամբ դիմել Կ. ՈՒՆՃԵԱՆի, ամէն Շորեքշաբթի եւ Շաբաթ ցերեկէ հաք ժամը 15–18:
ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի, 13, Ռիւ տը Ֆար, ժամը 15էն 18 (այս ժամերէն դուրս հեռաձայնել՝ 46·94·11):
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ՝ ՊԱԼԵԱՆի, 145 Ռիւ Պարապան: Հեռաձայն 60·01·11:
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ՝ ՆԱՋԱՐԷԹ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆի — ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ՝ Կ. ԳԱՐԱՅԵԱՆի:

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève
Histoire de l'Arménie
DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք
Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ
ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀՀԱԶԴ	60 Ֆ·	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ·	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿՐ ՓՆՏՈՒՒԻ»	15 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ըշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան:

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
6
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MARDI
6 FEVRIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11129 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.129

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՆՉԷ՛ ԿՌՈՒՆԿ, ԿԱՆՉԷ...

Աւելի մօտ, հէ՛յ քաղքցիներ, աւելի մօտ ցիրուցան բազմութիւններու :

Մանաւանդ այս ափերուն վրայ, ուր աչքերը այնքան շուտ կը շլմորին, ոտքերը սահեցնելով փողոցէ փողոց :

Աւելի մօտ այն հազարեակներուն կամ հարիւրեակներուն որոնք, ահա տասնը — հինգ տարիէ ի վեր լոյսի կը սպասեն : Կը հեւան հարազատ շունչի մը կարօտէն :

Հարկ է աւելի մօտենալ : Մտերմանալ : Հետեւիլ ու սերտել :

Այո, մանաւանդ հետեւիլ ու սերտել :

Չենք ուզեր վայրերան կանչեր արձակել : Բայց, ո՞վ պիտի համարձակէր ծածկել տարիներուն ցանած աւերը :

Հազարաւոր, աչքեր հետզհետէ կը հեռանան հայկական հորիզոնէն :

Ու դարձեալ հազարաւոր թեւեր որ կրնային ինքնապաշտպանութեան կուռ եւ ծաւալուն ցանց մը կազմել, կը գրկեն ոչ թէ մայր բունը, այլ զօտիներ կպչուն եւ լպրծուն :

Բանաստեղծութիւն չէ որ կը փորձենք :

Պիտի ջանանք ապացուցանել, իր կարգին, շարք մը երեւոյթներ, որոնք չեն կրնար պարտկուիլ աւետաբեր հաւաստիքներով :

Կը հալի՛ն, կը նօսրանան, կ՛ուծանան, — մինչեւ անգամ այն բազմութիւնները որոնք ջերմութեան ու հաւատքի կայծ մը բերած էին իրենց հետ, երբ առաջին անգամ ոտք նետեցին այս ափերուն վրայ :

Կը յօրանջեն, կը հառաչեն, կը քրթմնջեն ուրիշ բազմութիւններ, որոնք այդ կայծը վառեցին այստեղ, յանուն «Հայաստանի լուսապայծառ իրականութեան» եւ ուրիշ սփոփանքներու :

Եւ ըսէի՞նք թէ նահանջականութեան անփառունակ ճամբուն վրայ, ամէնէն հոծ բազմութիւնը կը կազմեն երիտասարդներ, — անշուշտ անոնք որ կը նախընտրեն ապրիլ առանց դաւանանքի :

Հեռո՛ւ մեզմէ որեւէ ձգտում՝ սեւցնելու պատկերը :

Ընդհակառակն : Մեր աչքին առջեւ նոյնքան ուժգնութեամբ կը պարզուի լոյսը, ինչպէս ստուերը : Մենք բնազդաբար կ՛ըմբոստանանք լալկան տրամադրութիւններուն դէմ, որ դարերով գլուխը կախ հօտի մը վերածեր է ստուար բազմութիւններ :

Հարկ է հակազդել Արեւելքէն փոխադրուած, կոչկոռ կապած այդ ունակութեան : Հարկ է թարմացնել, պայռածացընել հոգիները : Հարկ է զարկ տալ կենսուրախ տրամադրութեանց :

Այս չի նշանակեր լոյսը խտացնել եւ ստուերը անտեսել :

Ոչինչ կը շահինք, մէկ ծայրայեղութենէն միւսը գլորելով :

Ոչ լաց ու կոծ — « մեռանք — կորանք» — ոչ ալ միականի լաւատեսութիւն : Այլ ճիգ մը իրականութիւնը տեսնելու այնպէս ինչպէս որ կայ, ինչպէս որ կ՛ընթանայ :

Այո՛, մանաւանդ այս վերջինը՝ ինչպէս որ կ՛ընթանայ :

Առանց այս տարրական պարտականութեան, որ կը նշանակէ տեսնել ու վերլուծել, ապա ուրեմն տրամաբանել ու գործել, — մենք արդէն խրած կ՛ըլլանք դէպի անծանօթը :

Կը թուի թէ քիչեր կ՛ըմբռնեն այս վը տանգը : Իսկ այդ քիչերը կը գտնուին կազմակերպուած հոսանքներու մէջ կամ անոնց բոլորտիքը :

Նոյնիսկ անոնց մէջ պակաս չեն թուլութեան ախտանշաններ : Ամէն պարագայի մէջ, եղածով գոհանալու կամ եղածը մաշեցնելու տրամադրութիւններ :

Պէտք է բարձրաձայն ազդարարել եւ յիշեցնել ամէն տեղ, — անբաւական է ինչ որ ունինք, իբրեւ ազդակ ինքնապաշտպանութեան : Իբրեւ կազմակերպըւած համրանք եւ թիկունք :

Այս հարցը գրած ատեն, մենք նկատի ունինք բոլոր կազմակերպութիւններն ու միութիւնները : Այլեւս իւրաքանչիւրին կը մնայ դատել իր ուժն ու սպառումը : Իր «մուտք»ն ու «ելք»ը :

Բուն կուսակցական գետնի վրայ, ի՛նչ խօսք որ նորէն իրական գերակշռութիւնը կ՛իյնայ Դաշնակցութեան : Ե՛ւ իբրեւ համրանք, ե՛ւ իբրեւ բարոյական ազդակ :

Բայց — այս պարագան իսկ ոչ թէ սընապարծութիւն, այլ մտահոգութիւն պէտք է պատճառէ մեր ընկերներուն : Առաջինէն մինչեւ վերջինը :

Եթէ կը հաւատանք մեր դերին եւ ուժին, կը նշանակէ թէ այսօր շատ աւելի ծանր է մեր պատասխանատուութիւնը :

Մանաւանդ որ, շատ բան փոխուած է մեր շուրջը : Եւ կը փոխուի ամէն օր :

Եթէ կարենայինք միայն այդ փոփոխութեանց իմաստն իմանալ, ո՛րքան լայն պիտի բացուէր մեր ճամբան, բազմապատկուելու համար : Ոչ միայն այստեղ, այլեւ ամէն տեղ :

Ինչ որ ունինք իբրեւ դաւանանք, կ՛արժէ այնքան որքան կազմակերպուած ուժ ունինք : Այլ մանաւանդ խանդավառութիւն եւ ինքնագործունէութիւն :

Արդէն «շրջանաւարտներ» կան բոլոր ճակատներու վրայ : Ամէնէն հեռաւոր անկիւնը : Եւ գործեր, պարտականութիւններ որ գուրգուրանքի, աշխատանքի կը կարօտին :

Եթէ մեզի կ՛իյնայ միշտ եւ ամէն տեղ յիշեցնել «Կանչէ կռունկ«ը այդ չի նշանակեր թէ մեր ջիղերը պիտի թմրին միայն երգելով եւ հառաչելով, եւ յետոյ հեռաւոր սուրբերու կամ հրաշքներու ըսպասելով :

Փորձենք երգը վերածել իր բուն իմաստին .

Կանչէ՛ կռունկ, կանչէ, քանի գարուն է ...

Ա՛հ, հաւատալ, գործել : Գործել, քանի գարուն է : Վաղը շատ ուշ մնացած կ՛ըլլանք :

Եւ ատոր համար ալ, աւելի ու աւելի մօտենալ տարագիր բազմութիւններուն : Դառնալ աւելի խանդավառ ու վճռական :

Ու կազմակերպուիլ, կազմակերպուիլ : Բոլոր ճակատներու վրայ :

1937 Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՔԵՒԳԵՐՄԱՆ ՄԻՋԱԴԷՊ

ՄԻՆՉ ՆԱԽԱԳԱՀ ԼԻՒՊՔԸ ՓԱՐԻԶ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ

Մինչ դաշնակցային Հանրապետութեան նախագահը Փարիզ եկած էր, գերմանական դեսպանատան վերանորոգման եւ բացման առթիւ, Գերմանիոյ մէջ, Արտաքին նախարարին մէկ յայտարարութիւնը բաւական իրարանցում կը ստեղծէր :

Շաբաթ իրիկուն, Պօհարնէի շքեղ պանդոկը, հիմնովին վերաշինուած, բայց մնացած հաւատարիմ ամէնէն զուտ « Կայսրութիւն » ոճին, կ՛ընդունէր նախագահ տը Կոլը : Ծանօթ է որ այս պանդոկը, որ պատմական յուշարձան դասաւորուած է եւ գերմանական դեսպանատունն էր պատերազմէն առաջ, գրաւուած էր : Յետոյ կէս փլած վիճակի մէջ, եւ Ատընաուրրի խնդրանքին վրայ տը Կոլ, կը վերադարձնէր Պոնի կառավարութեան : Ապա, մէկ գերման եւ մէկ Ֆրանսացի ճարտարապետի կը յանձնուէր վերանորոգումը, որ պիտի արժէր 25 միլիոն ներկայ Ֆրանք (2ուկէս միլիառ) :

Այս անզուգական պանդոկի մէջ է որ նախագահ Լիւպքը, ճաշէն ետք, բաժակաճառ մը կ՛արտասանէր ի պատիւ տը Կոլի եւ կը շեշտէր «այս հարստութեան (Պօհարնէի պանդոկը) պահպանումը մեր երկու Պետութեանց հաշտութեան խորհրդանիշն է եւ մեր երախտագիտութեան վկայութիւնը Ֆրանսացի ժողովուրդին հանդէպ : Ճամբան որ մեզ հասցուց Ֆրանքեւգերմանական բարեկամութեան դիւրին չէր, բայց այլեւս մեր երկու ժողովուրդները միացած են» : Իր պատասխանին մէջ, նախագահ տը Կոլ ալ խորհրդանիշ մը տեսնելով այս շէնքին մէջ, կ՛ըսէր. — « Այս բնակութիւնը, կառուցուած անցեալին մէջ եւ վերանորոգուած ապագային համար, այսօր կը ծառայէ իբրեւ հոյակապ միջավայր մը ցոյցի մը այն բարեկամութեան, զոր մեր երկու ժողովուրդները կնքեցին իմաստութեամբ եւ զգացումով » :

Անդին սակայն, Գերմանիոյ մէջ, Վիլի Պրանտի մէկ ճառը ծանր միջադէպ մը պիտի ստեղծէր :

Ի՞նչ ըսած էր դաշնակցային Հանրապետութեան Արտաքին նախարարը : Ճիշդ ըսելով այդ անգամ կարելի չէ եղած ստուգել : Ճառը արտասանուած էր Շաբաթ օր, Ռավընսպրիւքի մէջ, ընկերվարական կուսակցութեան Պատը — Վիւրթանպերկի տեղական համագումարին առջեւ : Մամուլի Տէ Փէ Ա (գերմանական) գործակալութեան համաձայն, Պրանտ յայտարարած էր. — « Ֆրանքեւգերման բարեկամութիւնը, խորապէս արմատացած մանաւանդ երիտասարդութեան մէջ, աւելի ուժեղ պիտի ըլլայ քան հակեւրոպական գաղափարները, իշխանութեան ծարաւի պետական ղեկավարի մը » : Գերմանական գործակալութիւնը այս խօսքերը կը վերարտադրէր չակերտի մէջ : Քիչ ետք, կառավարութեան լրատուութեան սպասարկութիւնները, կը սկսէին զանազան հերքումներ տալ, բայց ի վիճակի չէին, ճշգրիտ բան մը ըսել Պրանտի յայտարարութեան մասին, որովհետեւ իրենցմէ ոչ ոք հոն էր :

Պոնի կառավարական շրջանակները կ՛ըսեն թէ Վիլի Պրանտ այդպէս չէ արտայայտուած այլ ըսած է՝ «կը յուսամ որ երկու ժողովուրդներու բարեկամութեան արմատացումը հարկ եղածին չափ խորունկ է, որպէսզի նոյնիսկ ոչ — իմաստուն կառավարութիւնները այլեւս ի վիճակի չըլլան բան մը փոխելու » : Այս է ներկայիս «պաշտօնական» բնագիրը Վիլի Պրանտի ճառին : Կը սպասուի ձայներիզին, ուր արձանագրուած է Պրանտի յայտարարութիւնը : Բայց այդ մասին ալ յստակ բան մը չկայ : Թէ կառավարութիւնը եւ թէ մամուլի գործակալութիւնը կը պնդեն թէ ի վիճակի են փաստելու թէ իրենց ըսածը ճիշդը (եւ նոյն բանը չէ իւրաքանչիւրին ըսածը) : Մէկ արձանագրութիւն առած է կուսակցութեան քարտուղարը, հատ մըն ալ Տէ Փէ Ան :

Ամէն պարագայի մէջ, եղածը այնքան լուրջ նկատուած է, որ Կիրակի օր Քուվ տը Միւրվիլ Քէ տ՝Օրսէ կանչած էր Փարիզի գերման դեսպանը բացատրութիւն պահանջելով :

Եւ այս ամբողջը կը պատահի այնպիսի ատեն մը երբ նախագահ Լիւպքը Փարիզ է եւ վարչապետ Քիզենկէր ալ պիտի գայ քանի մը օրէէ :

ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵԼԻԼԷՆ

Արեւմտեան Գերմանիոյ հեռատեսիլի երկրորդ կայանը, (գունաւոր) Ուրբաթ օր, Յունուար 29ին ժամը 20·15էն մինչեւ 21ին հեռասփրեց Հայաստանի մասին : Տեսակցութիւններ ունեցաւ Կաթողիկոսին, Վ. Համբարձումեանին եւ Մարտիրոս Սարեանին հետ :

Վազգէն Ա. քանի մը հարցումներուն, գերմաներէն պատասխանեց : Հայաստանի մէջ կայ 52 եկեղեցիներ եւ ասոնց մէջ Կիրակի օրերը կը կաատրուին եկեղեցական պատարագներ : Եւ կան նոյնպէս 70–80 եկեղեցիներ իբրեւ պատմական վայրեր :

Գերմանացի թղթակիցը ըսաւ եւս, որ հարիւր հազարաւոր Հայեր Թուրք զինուորներու կողմէ սպաննուած են եւ մնացածները ապաստան գտած են ուրիշ երկիրներ :

ՎԻԷԹՆԱՄ

Սայկոնի չինական թաղամասը՝ Շոլոն գրաւուած է միշտ Վիէթքոնկի կողմէ եւ ըստ հարաւային — Վիէթնամի փոխ-նախագահ՝ Քիի, նոր յարձակումներու կը սպասուի : Քի կ՛ըսէ թէ Վիէթքոնկը իր ամբողջ ուժերը չէ սպառած եւ Սայկոնի շուրջը երեք զօրամաս պահած է : Յարձակման ենթակայ է նաեւ Քէ Սանհ : Հիւէի մէջ ալ Ամերիկացիք չեն կրցած վերահաստատել նախկին կացութիւնը : Պատերազմական նոր դաշտ մըն ալ բացուած է Տա Նանկ :

Յիշենք որ « Լը Մոնտ»ի (Փետրուար 4 – 5) մէջ «Ազատ կարծիքներ» բաժնին մէջ Ժան — Մարի Գառզու (նախկին աշակերտ Էքոլ Նորմալ Սիւփի եւ գրականութեան ակրեժէ ինչպէս կը յիշէ թերթը) « Պէտք է փրկել Միացեալ Նահանգները, խորագրով յօդուած մը հրատարակած է, ուր կ՛ուսումնասիրէ Վիէթնամի կացութիւնը, տրուած ըլլալով որ Ամերիկացիներու պարտութիւնը հոն, կը նշանակէ Եւրոպացիներու պարտութիւնը : Այդ պատճառով որդի Գառզուի համար, Ամերիկա դատապարտուած է պատերազմը շահելու զինուորական գետնի վրայ :

× Փուէպլոյի հարցը կարգադրուած է : Միացեալ Նահանգները ներողութիւն խնդրած են հիւսիսային Քորէայէն, անոր ջուրերը բռնաբարած ըլլալուն համար, ատոր փոխարէն, Քորէա կը վերադարձընէ լրտես — սուզանաւին անձնակազմը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԸ ՄՈՆՏԻ մէջ (Փետրուար 4 – 5) Փիէր Տրուէն անդրադառնալով Ժիսքառ տ՝Էսթէնի բացած վիճաբանութեան նոյն թերթին սիւնակներուն մէջ կը գրէ . — «Ինչպէս Գառզուի նկարներուն մէջ, շատ գիծեր կան Ժիսքառ տ՝Էսթէնի գիտուն թրիփթիքին մէջ, որոնք ի վերջոյ վայելուչ եւ համաչափ տեսարան մը կը կազմեն » :

ԿԷՆԶՊՈՒՐԿԻ (Խորհրդային դատապարտուած չորս մտաւորականներէն մէկը) մայրը նամակ մը ղրկած է Կոմսոմոլսկայա Պրաւդայի (նամակը ձեռքէ ձեռք կ՛անցնի Մոսկուա) ուր կը սպառնայ որ անուանարկութեան դատ պիտի բանայ Կոմսոմոլներու թերթին դէմ եթէ իր ղրկած ճշդումը չհրատարակուի : Թերթը գրած է թէ Կէնզպուր էն Թէ Սէի գործակալ էր, բայց մայրը կ՛ըսէ թէ «դատախազը խոստովանած է դատավարութեան ատեն թէ սխալ մը գործած էր : Ոչ փաստ, փաստաթուղթ կամ վկայութիւն բերուած է այդ առընչութեամբ եւ ամբաստանեալ կողմն ալ այդ կէտը չէ նշած » :

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Ա.

Ինչպէս յայտարարուեցաւ Սփիւռքի հայ մամուլին մէջ, 1968ին կը լրանայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադրութեան յիսնամեակը: Այդ հանգրուանը, արժանավայել կերպով պիտի նշուի անշուշտ, մամուլով ու հանդիսութիւններով, ամէն տեղ ուր գոյութիւն ունի հայ մարզական շարժման կորիզ մը, ոգեկոչելու համար Միութեան ազգանուէր գործութիւնն ու նաեւ տալու յարգանքի տուրք մը, անհետացող կամ վերապրող հիմնադիրներուն, ղեկավարներուն ու մարզիկներուն, որոնք հիմնեցին, զարգացուցին ու գոյատեւել տուին, հանրային օգտին ու հայապահպանման դերազանցապէս ծառայող երիտասարդական ամէնէն կենսունակ այս կազմակերպութիւնը:

Ցանկալի է որ հայրենի իշխանութիւններն ալ ու ի մասնաւորի, Ֆիզկուլտուրայի կոմիտէները մասնակցին այս տօնակատարութեան, բերելով գնահատանքի իրենց խօսքը՝ հայրենանուէր այս Միութեան, որ կը պատկանի ամբողջ հայ ժողովուրդին:

Բոլոր անոնք որոնք գործօն կերպով մաս կազմեցին կամ բարոյապէս օժանդակեցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաջողութեան ու վերելքին, արժանի են ազգային երախտագիտութեան: Առաջին գծի վրայ կուգան անշուշտ անոր հիմնադիրները: Ու այսօր, անոնց յաջորդները արդարացի հպարտութեան զգացումով մըն է որ պիտի փառաւորեն տարեդարձը կիսադարեան նախախնամական այս Միութեան որ ծնունդ առաւ ճակատագրական պահու մը: Հայ ժողովուրդի սրտաբուխ մաղթանքը պիտի ըլլայ, որ տակաւին բազմաթիւ տասնամեակներ, Հ. Մ. Ը. Մ.ը շարունակէ ցեղին ազնուացման նուիրուած իր առաքելութիւնը:

Այս առթիւ, նոր սերունդին համար հետաքրքրական է իմանալ անոր հիմնադրութեան պարագաները ու մանաւանդ ճանչնալ անոր իսկական հիմնադիրները:

Դժբախտաբար, հինգ տասնամեակներ ետք, Հ. Մ. Ը. Մ.ի ղեկը յետագային իրենց ձեռքը առնողները, ի վիճակի չեն շատ անդամ իրականութիւնը ճշգրիտ կերպով պատկերացնելու ու յաճախ բարեմտօրէն պատմութիւնը կ'իւրացնեն այնպէս ինչպէս աւանդուած է իրենց: Նման թերի վկայութիւններ, դժբախտաբար մտքերու մէջ շփոթութիւն կը ստեղծեն:

Այս հարցին շուրջ, վերջերս ամերիկահայ մամուլին մէջ, ներկայացուեցան տրամագծօրէն իրարու հակառակ տեսակէտներ: Այդ՛ անորոշութիւնը մեր շուրջն ալ գոյութիւն ունի, ու կը պատահի որ անիրազեկ անձեր, անդիտակցաբար ընդունին կարծիքներ որոնք իրականութեան չեն համապատասխաներ:

Բարեբախտաբար սակայն, հակառակ անցնող հինգ տասնամեակներուն, դեռ կ'ապրին, այդ շրջանի դէպքերուն ծանօթ ու շարժումին սկզբնական օրերուն կապուած անհատներ, որոնք կրնան իրենց անկողմնակալ կարծիքն ու վկայութիւնը բերել: Եւ սակայն այդ բանին ալ հարկ պիտի չմնայ եթէ ուզենք բուն իսկ վաւերական աղբիւրին դիմել:

Հարցը այն է թէ ո՞վքեր էին շարժումին նախաձեռնութիւնը ստանձնողները, որո՞նք էին հիմնադիրները եւ ովքե՞ր եկան աւելի ետքը մաս կազմելու առաջին Կեդրոնական Վարչութեան:

Այս վերջիններն ալ իրաւացի՞ է դասել իբր հիմնադիրներ թէ լոկ ճանչնալ զիրենք իբր Միութեան առաջին ղեկավար մարմնի անդամներ:

Այդ հարցումը քանիցս ուղղուեցաւ վերջերս ինծի ալ: Բայց, ինչպէս ըսի, լաւագոյնը պիտի ըլլայ լսել բուն նախաձեռնողին վկայութիւնը:

Այդ անձը՝ նոյնինքն Գրիգոր Յակոբեանն է, հայ սկաուտներու ընդհ. պետը: Անոր բերած վկայութեան վաւերականութեան մասին, կ'ենթադրեմ որ որեւէ տարակարծութիւն գոյութիւն չունի շահագրգռուողներուն մօտ:

Արդ, Գրիգոր Յակոբեան, 1926ին, այսինքն Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադրութենէն հազիւ ութ տարի ետք, ուրեմն թարմ յիշատակներով, կը պատմէ իր յուշերը, Ռումանիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի օրկան «Արի»ի նոյն տարուան Նոյեմբեր 14ի թիւին մէջ (էջ 1, 2, 3, 4), ուր Սիրունին ալ գրութիւն մը ստորագրած է այս հարցին նուիրուած:

Երկուքին ալ տեսակէտները համապատասխան են իրարու:

Վերջերս, Ամերիկայի մէջ, Տիգրան քահանայ Խայեանն ալ, իբրեւ մէկը հիմնադիրներէն, յօդուածաշարքի մը մէջ, անդրադարձած էր այս հարցին, ուր բացի յիշողութեան պզտիկ վրիպումէ մը՝ ինչ կը վերաբերի Սիրունիի հիմնադիր ժողովին մասնակցութեան, կուտայ ցանկ մը, ուր մէկ-երկու անունի տարբերութեամբ, կը մօտենայ նախորդ երկուքին տեսակէտներուն:

Արդէն, իրականին մէջ, իբրեւ վերապրող բուն հիմնադիրներ, ըստ Գր. Յակոբեանի կը մնան այս վերջին երկուքը: Իսկ առաջին Կեդր. Վարչութեան անդամներէն Վահրամ Փափազեան եւ Գր. Մէրճանօֆ:

Խօսքը Գր. Յակոբեանի տալէ առաջ, մէջբերում մը ընենք Սիրունիի գրութենէն, ուր ի միջի այլոց ան կ'ըսէ.

. . . . . .

« Նոր հռչակուեր է զինագաղարը, երբ գիշեր մը Գրիգոր Յակոբեանի հիւրը կ'ըլլամ: Գրիգորը վաղուց կը ճանչնամ: Ան ատենին, մէկն է եղեր հայ մարզական շարժումը հրահրողներէն: Ինքն է եղեր « Պալթա Լիմանի »ի (*) սիւներէն մէկը, Շաւարշը մարմնակրթութեան մըզողը, ջերմ ու սրտցաւ աջակից «Մարմնամարզ»ին.. հայկական Ողիմպիականներուն ամէնէն եռանդուն կազմակերպիչներէն մէկը:

« Իրեն հետը չէ՞ր որ օր մը խորհեր էինք հայ Նաւասարդեան խաղերու վերածել, Պոլսոյ մէջ մեր սկսած Ողիմպիականները ու 1914ին նոյնիսկ պզտիկ փորձ մը ըրեր:

« Այդ գիշերն է որ իրեն հետ Հ. Մ. Ը. Մ.ի համար ծրագրի մը ուրուագիծը կը շինենք, որ քիչ ետք, շաբաթէ մը հազիւ պիտի որդեգրուէր մեր խումբ մը եռանդուն մարզիկներէն՝ հետզհետէ կեանք առնելու համար:

« Ինչ խօսք որ Գրիգոր եղաւ ամէնէն աւելի գործին փարողը »:

. . . . . .

Իսկ էջ մը անդին Գրիգոր Յակոբեան կը պատմէր թէ ի՛նչպէս ստեղծուեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը:

ԳՐ. ՃՕԼՕԼԵԱՆ

(*) Ֆութպոլի նշանաւոր հայկ. խումբ մը, Վոսփորի մէջ:

ԿԸ ԽՕՍԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՆԱՀԱՆԳԻՆ ՄԷՋ

(Շարունակութիւն Գերման Գնդ. Շթանկէի Տեղեկագրին)

Ը.

«Իմ (Հիւպատոսի) եւ Վալիի բացակայութեան ժամանակ, այդ արտօնագրերն ալ դարձեալ, բանակի վերին հրամանատարի հրամանով, անմիջապէս չեղեալ համարուած են (Էնթցոկըն): Եւ ատոնք ալ ամենակարճ ժամանակի մէջ պարտաւորուած էին հեռանալ Էրզրումէն: Ատոնցմէ շատեր, նոյնիսկ ճամբու համար ամէնէն անհրաժեշտ իրեղէններ առնել թոյլատրուած չեն: Այս վերջին (5րդ) կարաւանն ալ Աչքալէի եւ Բաբերդի մօտերը բոլորովին կողոպտուած է: Այդ վերջիններուն հետ եղած էին նաեւ հայ բժիշկները եւ դեղագործները, որոնց մէկ մասը, իբր թէ Պատերազմական Ատեանի վճռագրով (անկեպլիխ), Պայպուրթի մօտ՝ հրացանազարկ եղած է:

Ինչպէս առաջ ըսուեցաւ 2րդ, 3րդ եւ 4րդ կարաւաններէն, քանի մը բացառութիւններ հասած են մինչեւ Երզնկա, եւ դեռ հոն կը սպասէին մինչեւ Յուլիսի կէսը (Օդոստոսի սկիզբը), վրաններու տակ՝ կայանի մը մէջ:

Ես համոզուած եմ որ ներկայութիւնս՝ կացութեան, համեմատաբար, լաւ եւ օգտակար եղած է:

Օդոստոսի սկիզբը, բոլորը դէպի Ուրֆա պիտի զրկուին ըսելով, քշած են Քէմախի կիրճը: Անոնցմէ մի քանիները ողջ մնալով, իրենց որոշեալ տեղը հասած են եւ հոն կը կենան:

Տարագրութիւն տեղի ունեցած վիլայէթներէն եկած տեղեկութեանց համաձայն, սպաննուածներու թիւը շատ մեծ է:

Օրինակ, Խնուսի դաշտին մէջ տեղի ունեցած է Հայերու մեծ ջարդը, նոյնպէս Տրապիզոնի վիլայէթին մէջ, գրեթէ ամբողջ Հայերը սպաննուած են:

Իրապէս, ես Երզնկայի մէջ անձամբ, ոչ մէկ այր-մարդ տեսայ Տրապիզոնէն: Տարագրութեան կերպերը չափազանց վայրագ եղած էին: Օրինակ, Տրապիզոնի Հայերուն, քանի մը ժամ միայն տրուած է, եւ արգիլուած է անոնց ծախել իրենց սեփականութիւնները. ատկէ զատ, փոխադրութեան որեւէ միջոց չեն ունեցած, կառավարութեան կողմէ. գրեթէ բոլորը հետիոտն մեկնած են: Նոյն վայրենի մեթոտները գործածուած են Սեբաստիոյ շրջանի Հայերուն դէմ:

Եթէ իմ հետեւած դիրքիս մասին հարցում կ'ուղղուի, տեսակէտս հետեւեալն է.—

Ինծի ծանօթ է որ մենք անմեղ Հայերը պաշտպանելու իրաւունք չունինք (?) եւ չենք կրնար զանոնք մեր պաշտպանութեան տակ առնել (?): Իմ դիմումս կը կայանար հաղորդել կառավարութեան եւ սահմանափակել տարագրութիւնը, խօսիլ անոնց կեանքին և սեփականութեանց մասին եւ բռնաբարութիւններուն դէմ: Անոնք կ'ըսէին, թէ տարագրութիւնը զինուորական անհրաժեշտութեան հետեւանք է: Գոնէ մարդկային կերպով ըլլար այս տարագրութիւնը:

Այդ մտածումներով, տարագրութեան սկիզբը, թէ քաղաքային վարչութեան եւ թէ բանակի վերին հրամանատարութեան դիմում ըրի: Երբ իմացայ Քէմախի, Խընուսի եւ Դերջանի ջարդերուն մասին, տեղեկագիրս զրկեցի Ձեր Բարձրապատուութեան եւ խնդրեցի որ Վալիին խիստ հրահանգներ տրուին:

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ
ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Իմ պալատիս մէջ իմ կեանքիս դէմ կը դաւէք, այո՛, պոռաց բռնակալը, ապացոյցներ ունիմ ասոր մասին... գրաւոր ապացոյցներ:

— Վեհափառ տէր, կմկմաց Թահսին փաշա այս բացայայտ ամբաստանութենէն սահմռկած, ուրիշներու մասին երբեք երաշխաւոր չեմ կրնար ըլլալ, բայց իմ մասիս, Աստուծոյ սուրբ անունովը կ'երդնում որ միշտ անձնուէր ու հաւատարիմ եղած եմ ձեր բարձր վեհափառութեան եւ եթէ գրաւոր անհերքելի ապացոյցներ ունիք ինծի դէմ որոնց մասին համոզում գոյացուցած էք, ես միշտ նոյն անձնուիրութեամբ եւ հաւատարմութեամբ պատրաստ եմ սիրով հպատակելու ձեր վեհափառութեան կողմէ սահմանուած պատիժին:

— Դուրս կորսուէ, գոչեց Ապտիւլ Համիտ ձեռքովը վանողական շարժում մը ընելով:

Թահսին փաշա մէկ քանի անգամ մինչեւ գետին խոնարհելով դուրս ելաւ:

Պալատի առաջին քարտուղարը յաճախ իր տիրոջմէն այսպիսի յանդիմանութիւններ լսած ու դուրս վռնտուած էր. ուստի ասոր համար անսովոր յուզում կամ զարմանք մը չկրեց: Միայն թէ ինչ որ ներկայ պարագային իրեն տարօրինակ կը թուէր, սա էր որ չէր կրնար որեւէ մեկնութիւն մը տալ իր վեհապետին այս անակնկալ բուռն բարկութեան: Առտուն Սուլթանը սովորականէն լաւ տրամադրութեան մէջ էր եւ մինչեւ այդ ժամը բան մը չէր պատահած որպէսզի տեղի տար այդ տեսակ գրգռումի մը:

Ոչ մէկու մը հետ տեսնուած էր եւ ոչ ալ գրաւոր թուղթ մը ընդունած էր դուրսէն եւ Թահսին փաշա որ սուրհանդակ աղաւնիին դէպքը չէր գիտեր, ի զուր միտքը կը չարչարէր բացատրելու համար իր տիրոջ այս յանկարծական ու անակընկալ կերպարանափոխութիւնը:

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

ՏԱԳՆԱՊԱԼԻ ԳԻՇԵՐ ՄԸ

Ապտիւլ Համիտի դերագրգռութիւնը որ իր ծայրայեղ աստիճանին հասած էր, այսչափով չմեղմացաւ. ընդհակառակն կարծես հետզհետէ աւելի սաստկացաւ:

Թահսին փաշայէն ետքը, կարգը եկաւ Ապտիւլ Ղանի աղային, յետոյ Մէհմէտ փաշայի, յետոյ հաճի Ալի փաշայի, Իզզէթ փաշայի, Թահիր փաշայի, միւշիր Նուրի փաշայի եւ այսպէս մէկիկ մէկիկ բոլոր իր հաւատարիմներուն, որոնք ամենայն ակնածութեամբ լսեցին իրենց տիրոջ լուտանքները եւ նախատինքները եւ գետնամած բարեւներով մեկնեցան իր քովէն:

Սուլթանին այս բարկութիւնը ամբողջ Եըլտըզը սարսափի մատնեց, մանաւանդ որ ոչ ոք տակաւին կրցած էր գուշակել անոր շարժառիթը:

Մինչեւ իրիկուն Ապտիւլ Համիտ տենդայոյզ վիճակի մը մատնուած էր: Սրահին մէջ նստած, ատեն ատեն խորհրդաւոր տոմսակը կը բանար ու կրկին կ'ենթարկէր խոշորացոյցի ապակիին, ջանալով անոր բոլոր գաղտնիքներուն թափանցել:

Ա՛խ, արդեօք ինչե՛ր պիտի չտար որպէսզի անոր ամէն մէկ տողը իրեն բացատրէին, մանաւանդ ինչե՛ր պիտի չտար ձեռք ձգելու համար այդ տողերը գրողը եւ անոր ընկերները:

Ու քանի միտքը կը բերէր որ զանոնք իր ճանկը անցընելէ ետքը կրկին ձեռքէն փախցուցած էր, ա՛լ աւելի կը բորբոքէր իր կատաղութիւնը:

Հիմա իր սեւեռուն գաղափարն էր ձեռք ձգել կրկին այդ չորս փախստականները կամ գոնէ անոնցմէ մին: Իր մտային ամբողջ զօրութիւնը այդ նպատակին հասնելու համար կը յոգնեցնէր:

Իրիկուան դէմ՝ յանկարծ, իր սենեկապանը կանչեց եւ ոստիկանութեան նախարար Շէֆիք փաշան ուզեց որ արդէն առտուընէ ի վեր պալատին մէջ իր տիրոջ հրամաններուն կը սպասէր:

— Շուտով, անմիջապէս պէտք է պարտիզպան Էօմէրը գտնել տաս ու հոս բերես, հրամայեց:

— Գլխուս վրայ, վեհափառ տէր:

Որչափ ալ Շէֆիք փաշա Սուլթանին հրամանը գլխուն վրայ առած՝ դուրս ելաւ, այսուհանդերձ անոր կատարումը շատ դիւրին գործ չէր: Պարտիզպանը ոստիկանութեան մէկ պաշտօնեան չէր, անոր հրամանին տակ կամ հրահանգովը չէր գործեր, այլ ինքնաբերաբար, խոստացուած պարգեւը շահելու համար գործը կը հետապնդէր եւ բոլորովին իր կամքին ձգուած էր: Այսպէս երեք օրէ ի վեր մէջտեղ չէր ելած, թէեւ գիտէին որ միշտ փնտռտուքի վրայ էր ու Վոսփորի ասիական գիւղերը կը շրջէր, ու կը յուսար հետք մը գտնել: Այս պարագաներուն մէջ ի՛նչպէս կարելի էր Սուլթանին հրամանը անմիջապէս գործադրել ու զայն գտնելով Եըլտըզ բերել:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(42 – Շար.)

ԱՇԽԱՐՀԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԱՒԵԼՆԱՅ, ԲԱՅՑ...

1965ի կիսուն մեր մոլորակը կը հաշուէր շուրջ 3·295·000·000 բնակիչ, այսինքն 778·000·000ի յաւելում մը արձանագրուած էր 1950էն ի վեր: Այս յաւելումին երեք չորրորդը տեղի ունեցած է թերաճ շրջաններու եւ, մասնաւորապէս, Ասիոյ մէջ:

Այս տուեալները եւ ասոնց կարգին բազմաթիւ ուրիշներ կը տրուին ՄԱԿի վերջերս հրատարակած տեղեկատու հատորին մէջ, որ կը շօշափէ աշխարհի անցեալ տարուան ընկերային վիճակը:

Ազգագրական հարցերու յատկացուած բաժնին մէջ դիտել կը տրուի, թէ 1960ին, աշխարհի բնակչութեան երկու երրորդը կը բնակէր թերաճ երկիրներու մէջ, ուր ծնունդներու միջինը, բաղդատմամբ զարգացած շրջաններու, երկու անգամ աւելի էր: Այս համեմատութիւնը 1980ին հաւանաբար ըլլայ երեք չորրորդ եւ բնակչութեան ընդհանուր թիւը՝ աւելի քան 4·250·000·000:

Գիւղական շրջաններէ դէպի քաղաքները կատարուած զանգուածային գաղթը տեղի ունեցած է դրեթէ բոլոր երկիրներու մէջ: Վերջին տուեալներու համաձայն, գիւղական շրջաններու բնակչութեան թիւը, 1960ի ժամանակները, մօտաւորապէս 735·000·000 էր, այսինքն աշխարհի բնակչութեան քառորդը: Համաձայն առժամեայ նախատեսութիւններու, դրեթէ մէկ երրորդը աշխարհի բնակչութեան քաղաքներու մէջ պիտի բնակի 1980ին:

Տեղեկագրութիւնը դիտել կուտայ նաեւ որ մինչեւ 1960 միայն Հնդկաստան եւ Փաքիստան կը գործադրէին պաշտօնապէս ծնունդները սահմանափակելու ձգտող ծրագիրը: Սակայն 1964էն 1966ի միջոցին 12 երկիրներ եւս հետեւեցան այս ծրագրին:

Առողջապահութեան յատկացուած գլուխին մէջ կը շեշտուի, որ մահացութեան տոկոսը աստիճանաբար կը նուազի: Հազարի վրայ 9,7 էր 1960ին, 9,2 էր 1965ին 91 երկիրներու մէջ: Պայքարը բազմաթիւ փոխանցիկ հիւանդութիւններու դէմ, ինչպէս բորոտութիւն, ծաղկախտ, ուղեղատապ եւ թոքախտ, նուաճում կ'արձանագրէ, այսուհանդերձ թոքախտը դեռ առողջապահական դետնի վրայ լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ աշխարհի մէջ, ուր հաւանաբար տասէն քսան միլիոն թոքախտաւորներ կան դեռ:

Յատկանշական երեւոյթներէն մէկն ալ այն է, որ սաստկացած են կարգ մը վարակիչ հիւանդութիւնները, ինչպէս վեներական հիւանդութիւնները, դեղին ջերմը, ժանտախտը եւայլն:

Սիրտ – անօթային հիւանդութեանց զոհ գացողներու տոկոսը կը նկատուի 40 առ հարիւր՝ յառաջադէմ երկիրներու մէջ:

Խլիրդի մասին կատարուած քննութիւնները մեծ յառաջդիմութիւն արձանագրած են վերջին տարիներուն եւ յուսադրիչ արդիւնքներ ձեռք ձգուեցան տարրալուծարաններու մէջ: Կը կարծուի կարելի դարձնել շուտով անոնց կիրարկումը հիւանդանոցներու մէջ: Կանխարգելիչ միջոցներ ի գործ դնելու աշխատանքը քանի մը տարիէ ի վեր ամէնէն կարեւոր ճիւղերէն մէկն է խլիրդի դէմ մղուած պայքարին:

Սննդառական հիւանդութիւնները, իրենց բոլոր երեսներով, թերաճ երկիրներու մեծ մասին թիւ մէկ հարցն է: Արդարեւ մէկէն մինչեւ տասը առ հարիւր ծծկեր մանուկներ եւ երախաներ կը տառապին մարմնին այնքան անհրաժեշտ գոլերու պակասէ:

Ալքոլամոլութիւնը, թմրեցուցիչներ գործածելու մոլութիւնը, ինչպէս նաեւ մտային անկարողութիւնն ու մտային յետամնացութիւնը երթալով աւելի մտահոգիչ կը դառնայ բազմաթիւ երկիրներու մէջ:

Ինչ կը վերաբերի աշխատանքին եւ գործին, տեղեկագրութիւնը կը հաստատէ, որ վերջին տուեալներու համաձայն, բնակչութեան տնտեսապէս գործունեայ տարրը մօտաւորապէս 1,3 միլիառ անձերէ կը բաղկանար, այսինքն՝ 1960ի բնակչութեան հարիւրին 43 տոկոսը: Կը նախատեսուի, որ թերաճ երկիրներու աշխատող բաղուկներու թիւը 1·010 միլիառի հասնի մինչեւ 1970, այլ խօսքով՝ 160 միլիոնի յաւելում մը, որ կը ներկայացնէ իբրեւ տարեկան միջին յաւելում՝ 1,75 առ հարիւր զարգացած երկիրներու մէջ. այսուհանդերձ, նախատեսուած բուն աճն է 50 միլիոն:

Առօրեայ գործածութիւններու սահմանուած իրերու գինը ընդհանուր առմամբ կը բարձրանայ (նկատի առնուած են վիճակագրութիւն ունեցող երկիրները, որոնց թիւը հարիւրի մօտ է): Այսուհանդերձ, 1960–65ին գիները, բաղդատմամբ նախորդող տասնամեակին, նուազ արագութեամբ բարձրացած են:

1960–65ին, աշխարհի զանազան շրջաններու մէջ, դանդաղ յառաջդիմութիւն մը արձանագրուած է երկու սեռերու հաւասարութեան ճամբուն վրայ:

Լուսաւորութեան յատկացուած բաժնին մէջ դիտել կը տրուի, թէ եթէ մէկ կողմէ 44,3 առ հարիւրէն 39,3 առ հարիւրի իջած է անգրագէտներու տոկոսը 1960–1965ին, աշխարհի մէջ, միւս կողմէ, սակայն, անոնց թիւը 700 միլիոնէ բարձրացած է 740 միլիոնի:

Տեղեկագրութենէն կը պարզուի, թէ յանցագործութիւնը (գողութիւն, ոճիր եւայլն) աստիճանաբար կը շեշտուի զարգացած եւ թերաճ երկիրներու մէջ հաւասարապէս:

Թ. Ա. Թ.

Բողոք ներկայացուցի: Ըսին որ նման անպատիւ դէպքեր վերջ կը գտնեն: «Զէզոք երկիրներու մէջ Թուրքիոյ բարեկամութեան կը վնասեն: Ատկէ զատ, ըսի, նաեւ որ միջամտութեան առիթ կը տրուի՝ հայկական խնդիրներու մասին եւ նման պարագայի, Թուրքիոյ հետ դաշնադիր կնքուելու ատեն, ստեղծուած աննպաստ դիրքը աւելի կը բարդանայ: Կառավարութիւնն ալ, այդ դէպքերուն հետեւանքով, անհաճոյ դիրքի մէջ պիտի գտնուի, ատոր համար պէտք է վճռական ըլլալ, եւ արգիլել անոնց կրկնութիւնը, կառավարական օրկանները պէտք է հրաժարին, ետ կենան, նման պատասխանատուութենէ զերծ մնալու համար»:

Վալին պատասխանեց թէ իմ հաշիւներս ճիշդ են: Բայց, ըսաւ նաեւ որ ինք պատասխանատու չէ: Ինքը կը գործէ միայն վերին հրամանատարութեան հրահանգին համաձայն (*):

Հակառակ այս դիմումիս Հայերուն տարագրութիւնը հրամայուած է այնպիսի ճամբաներով, ուր ապահովութիւն չկար եւ պաշտպանութիւն բնաւ տրուած չէր:

Աւելին ըլլալով, Վալին խոստացած էր ընել իր կարելին: Իբր թէ ջանացեր է տարագրեալներու պաշտպանութիւն տալ, հակառակ (Իթթիհատ) Կոմիտէի նպատակներուն: Իբր թէ ան դիմում կատարեր է թէ վերին հրամանատարին եւ թէ Կոմիտէին մօտ, իրենց ազդեցութիւնը գործածելու:

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(Շար.)

ԾԱՆՕԹ. (*).— Նիւրընպերկի մէջ նըման ձեւով ինքնարդարացում չընդունուեցաւ քանի որ խնդիրը մարդասպանական ոճիր գործելու մասին է, եւ Պետութիւնը պատասխանատու է իր բոլոր օրկաններով:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ, (Յառաջ).— Յունուար 24ի Չորեքշաբթի երեկոյեան, Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ հրապարակային հաւաքոյթ մը, ուր խօսեցաւ Ամերիկայի ընկերներէն Յովհաննէս Տէր–Յովհաննէսեան:

Յարգելի ընկերը ընդհանուր ակնարկով մը թուեց այն աշխատանքները որ կը տարուին Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ, Հայկական Հարցը արծարծելու, ՄԱԿի անդամ պետութեանց ղեկավար շրջանակներուն ծանօթացնելով մեր ազգային պահանջները: Այս հսկայական աշխատանքին լծուած են երիտասարդ համալսարանականներ ու մտաւորականներ:

Մեր վեթերան ընկերը Հայաստան ալ այցելած ըլլալով, տուաւ իր տպաւորութիւնները: Հաստատեց թէ հոն ալ երիտասարդութիւն մը հասած է հայրենասիրութեամբ տոգորուած: Հայրենիքի ժողովուրդն ալ սերտօրէն կապուած է Հայկական Դատին, սակայն անկարող է իբրեւ անկախ պետութիւն ստանձնելու անոր հետապնդումը:

Արտասահմանի Հայութեան կը մնայ, մէկդի թողուլ կանխակալ կարծիքները ու միահամուռ ճիգերով հետապնդել այդ արդար դատը:

Ընկերը պատասխանեց նաեւ ներկաներու կողմէ եղած հարցումներու:

Գ. Պ.

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

— * —

Թշնամիներ չունենալ՝ կը նշանակէ բարեկամներ ունենալու արժանի չըլլալ:

ԺՈՒՊԷՌ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (106)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Մտրակեց ձին եւ արշաւելով մեկնեցաւ: Շատ ժամանակ կորսուած էր Հեստէնի մէջ, և կ'ուզէր այդ կորուստին տեղը լեցնել: Պղտիկ ձին քաջ էր եւ երկու ձիի պէս կը տանէր կառքը, բայց ժամանակը Փետրուար ամսոյ ժամանակ ըլլալով անձրեւ եկած էր, եւ ճամբաները յոռի էին: Մանաւանդ թէ կառքը չէ թէ երկանիւ այլ բիրտ եւ ծանր կառք մըն էր: Ասկէ զատ ճամբուն վրայ բազմաթիւ զառիթափներ կային:

Չորս ժամի մէջ կրցաւ Հեստէնէն Սէն Փօլ երթալ: Չորս ժամ տեւեց հինգ մղոնը:

Սէն Փօլ հասնելով պանդոկ մը իջաւ, ձին հանել տուաւ կառքէն եւ ախոռ զըրկեց: Սքոֆէրին տուած խոստումին համեմատ մսուրին քով սպասեց մինչեւ որ ձին կերակրի: Սպասեց տրտում եւ խառնաշփոթ բաներ մտածելով:

Պանդոկապետին կինը ախոռ մտաւ:

— Պարոնը միթէ չուզե՞ր նախաճաշել:

— Ազէկ որ ըսիք, մանաւանդ թէ ախորժակ ալ ունիմ, ըսաւ:

Գնաց այս կնոջ ետեւէն որու դէմքը առոյգ և զուարթ էր: Ճամբորդը կնոջ առաջնորդութեամբ ստորին սրահ մը մտաւ ուր սեղաններ կային. ասոնց փռոցները մոմուած կտաւներ էին:

— Շուտ ըրէ, կրկնեց ուղեւորը. պէտք է որ ճամբայ ելլեմ: Ստիպողական է ճամբորդութիւնս:

Հոլանտացի անձեայ սպասուհի մը շտապով սեղանին սպասները բերաւ: Ճամբորդը այս աղջկան կը նայէր բարոյալիր զգացումով մը:

— Կը զգայի թէ բան մը ունիմ, ըսաւ ինքնիրեն: Նախաճաշիկ չէի ըրեր:

Կերակուրը բերուեցաւ: Հացը առաւ յարձակումով մը եւ պատառ մը խածաւ. յետոյ յամրաբար սեղանին վրայ դրաւ զայն եւ ալ չկերաւ:

— Ինչո՞ւ ազի է ասոնց հացը, հարցուց սայլորդի մը որ ուրիշ սեղանի մը քով կը ճաշէր:

Սայլորդը Գերմանացի էր եւ չհասկըցաւ հարցումը:

Դարձեալ ախոռ, ձիուն քով գնաց:

Ժամէ մը ետք Սէն Փոլէն ելած էր եւ կը յառաջանար դէպի Թէնք որ Արասէն հինգ մղոն հեռու էր:

Ի՞նչ կ'ընէր ճամբան շարունակելով: Ի՞նչ կը մտածէր: Ինչպէս առտուն, նոյնպէս եւ հիմա կը նայէր որ ծառերը, խողանով ծածկուած յարկերը, մշակուած դաշտերը կ'անցնէին, ինչպէս նաեւ կ'արեւութանային բնական վայրերը որոնք կը խախտին ամէն անգամ որ ճամբորդը անկիւնէ մը դառնալով ուրիշ ուղի մը կը մտնէ: Այս այնպիսի հայեցողութիւն մըն է, որ երբեմն սրտին կը բաւէ, եւ հարկ չի թողուր մտածելու: Առաջին եւ վերջին անգամ հազարումէկ առարկաներ տեսնե՛լ, ասկէ աւելի ի՞նչ մելամաղձային եւ ազդու բան կրնայ ըլլալ: Ճամբորդելը ամէն վայրկեան ծնիլ եւ մեռնիլ է: Գուցէ իր մտքին ամէնէն անյայտ սահմաններէն դիտելով, այս փոփոխական հորիզոններու եւ մարդկային կեանքի մէջ բաղդատութիւններ կ'ընէր: Կեանքի ամէն բաները մշտնջենապէս մեր տեսութենէն հեռանալով կը փախչին:

Միութիւնները եւ ճառագայթները իրարու կը խառնուէին:

Փառաւոր լոյսէ մը ետք խաւարում մը կը տիրէ. կը նայինք, կ'աճապարենք, ձեռք կ'երկնցնենք բռնելու համար ինչ որ կ'անցնի. կեանքի ամէն մէկ դէպքը ճամբէ մը ուրիշ ճամբայ մտնելու անկիւն մըն է, եւ ահա յանկարծ կը ծերանանք:

Կարծես սասանում մը կը զգանք. ամէն բան խաւարին է. մթապատ դուռ մը կը նշմարենք, եւ այն տխուր երիվարը որ մեղի կը տանէր՝ կանգ առաւ: Եւ ահա սքօղուած եւ անծանօթ էակ մը կը տեսնուի որ երիվարին կապերը կը քակէ խաւարին մէջ:

Երեկոյեան մութ տիրելու ժամանակ, քանի մը մանուկներ որոնք գպրոցէն կ'ելլէին, այս ճամբորդին նայեցան որ Թէնք կը մտնէր: Ստոյգ է թէ օրերը տակաւին տարուան կարճ օրերն էին: Ճամբորդը Թէնքի մէջ չկեցաւ ամենեւին: Գիւղէն դուրս ելլելու պահուն քարայատակը շինող գործաւոր մը գլուխը վերցուց եւ ըսաւ.

— Շատ յոգնած է սա ձին:

Իրօք անասունը ալ քալելով կ'երթար:

— Միթէ Արա՞ս կ'երթաք, հարցուց գործաւորը:

— Այո՛:

— Եթէ այդ կերպով երթալու ըլլաք, կանուխ պիտի չհասնիք:

Ճամբորդը կեցուց ձին եւ հարցուց բանուորին.

— Մինչեւ Արաս քանի՞ մղոն ճամբայ կայ տակաւին:

— Գրեթէ ճիշդ եօթը մղոն:

— Ո՞վ ըսաւ, ուղեցոյց գրքին մէջ հինգ մղոն եւ մէկ քառորդ նշանակուած է:

— Ա՛հ, ըսաւ բանուորը, չէ՞ք դիտեր ուրեմն թէ ճամբան կը նորոգուի հիմա: Ասկէ քառորդ մը անդին ճամբան կտրուած պիտի գտնէք: Աւելի հեռու երթալը անկարելի է:

— Իրա՞ւ կ'ըսէք:

— Զախ կողմի ճամբայէն գացէք որ Քարանսի կը տանի, առուակէն անցէք. երբ Քապլէն հասնիք, աջ կողմի ճամբան բռնեցէք, Մոն Սէնթ Էլոյի ճամբան է եւ Արաս կը տանի:

— Բայց գիշեր է արդէն, պիտի զարտուղիմ:

— Տեղացի չէ՞ք:

— Ո՛չ:

— Պարոն, կրկնեց բանուորը, կ'ուզէ՞ք որ ձեզ խրատ մը տամ: Ձեր ձին յոգնած է. Թէնք վերադարձէք. լաւ պանդոկ մը կայ. այս գիշեր հոս պառկեցէք. վաղը գացէք Արաս:

— Պէտք է որ այս գիշեր հոն գտնուիմ:

— Ատ ուրիշ բան է: Ուրեմն այդ պանդոկը գացէք եւ օգնական ձի մը առէք: Ձիուն տէրը ձեզ կ'առաջնորդէ զարտուղի ճամբաներէն:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ
(ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Ֆրանսացի տիկինէ մը 15 Ֆրանք :

ՆՈՒԷՐ

Պ. Արմենակ Դատաւորեան , Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Դատաւորեան իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՍՐԲՈՒՀԻ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆԻ

մահուան 6րդ տարեդարձին առթիւ 50 Ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան , 25 Ֆրանք Կապ. Խաչին եւ 25 Ֆր. «Յառաջ»ին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

Ողբացեալ Աստուր Պագրճեանի մահուան Գ. տարեդարձին առթիւ , Տէր եւ Տիկին Ստեփան Եաղճեան եւ զաւակ – ները քսանական Ֆր. կը նուիրեն Աղքա – տախնամի Հանգստեան Տան եւ «Հայ – Բոյժ»ի : (Ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 10 Ֆրանք «Յառաջ»ին :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

10 Փետրուար, Շաբաթ .— Տօն է Սրբոցն Սարգսի զօրավարին եւ որդւոյ նորին Մարտիրոսին և չորեքտասան զինուորացն : Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին :

13 Փետրուար, Երեքշաբթի.— Երեկոյեան ժամը 4·30ին կը կատարուի Տեառնընդառաջի հանդիսաւոր նախատօնակ եւ Անդաստան, տեղի կ'ունենայ մոմավառութիւն (Մլէտ) :

14 Փետրուար : Չորեքշաբթի.— Տեառնընդառաջ : Տօն է քառասնօրեայ գալստեանն Քրիստոսի ի Տաճարն : Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին :

(Շար.)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ
ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Գրիգորեան Անդրանիկի Յովհաննէս, ծնած 1917ին Ստեփանավանի Գութան գիւղը, գերի ինկած 1942ին Ռօսթովի մէջ, կը կարծուի թէ Ֆրանսա է, կը փնտռուի իր աղջկայ Վալանդինա Գրիգորեանի կողմէ :

Գուրգէն Եղիազարի Յովհաննէսեան , ծնած Էջմիածնի շրջանի Վարմաշիար գիւղը, մօրը անունը Սաթենիկ (մահացած), ունի տղայ անունը Նուրիկ եւ աղջիկը Վաչեա. 1966ի Հայաստան այցելող թուրիստներ յայտնած են ողջ ըլլալը ու Ֆրանսա գտնուիլը, ամուսնացած եւ երախաներ ալ ունենալը : Փնտռողն է Երեւաբնակ Սարգիս Գէորգի Յարութիւնեանը :

Մայր եկեղեցւոյ մօտ նամակ ունին հետեւեալները :

Կարապետ Կարօեան, Մելպուռնէն (Աւըստրալիա) Լուսաբեր Կարոյեանէ –

Հէլվաճեան Ինգնատիոս, Հայաստանէն (Էջմիածին) Սիրանիկ Արսլնաենաի կողմէ :

Ամպարեան Աղնիւ, Պաթումէն (Վրաստան) Խաչատուրեան Տաճատ Լեւոնի կողմէ :

Կը խնդրուի փնտռուողները եւ նամակի տէրերը դիմել եկեղեցւոյս քարտուղարութեան ,

339 Ավընիւ տիւ Փրատօ, 13–Մարսէյլ 8: Էկլիզ Արտէնիէն :

"ՀԱՅ-ԲՈՅԺ"Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Շաւարշ Նարդունի ջերմապէս կը խնդրէ «Հայ–Բոյժ»ի բոլոր այն բաժանորդներէն որոնք տարիներու առկախ հաշիւ ունին, որ անյապաղ վճարեն իրենց պարտքերը : Իր առողջական վիճակը թոյլ չի տար որ առանձին նամակով հաշուեցոյց ներկայացնէ :

Շ. Նարդունի, որ ընդհատած է իր աշխատանքը և բժշկական հետևողական խնամքներու կը կարօտի, վստահ է որ իր ընկերներն ու բարեկամները ջանք պիտի չխնայեն իրեն օգտակար ըլլալու համար, առաջին առթիւ ապահովելով «Հայ – Բոյժ»ի բոլոր առկախ հաշիւներու անմիջական կարգադրութիւնը :

Գումարները ղրկել միայն ու միայն մանտա – քառթով եւ «Յառաջ»ի հասցէով :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ – ՄԱՐՏ 1968
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՓԱՐԻԶ	ԼԻՈՆ	ՄԱՐՍԷՅԼ
9 Մարտ — Թատերական ներկայացում Salle des Fêtes d'Issy-les-Moulineaux	17 Մարտ — Գեղարուեստական երեկոյթ Bourse du travail	3 Մարտ — Երաժշտական երեկոյթ Opéra de Marseille
10 Մարտ — Պարահանդէս Salle des Ambassadeurs	23 Մարտ — Թատերական ներկայացում Mairie du 6ème	6 Մարտ — Թատերական ներկայացում Théâtre du Gymnase
7 Ապրիլ. — Երաժշտական երեկոյթ Salle Playel	30 Մարտ — Պարահանդէս Aéroport de Bron	16 Մարտ — Պարահանդէս Hôtel Splendid

Յաջորդաբար՝ իւրաքանչիւր ձեռնարկի մանրամասն տեղեկութիւնները, ինչպէս նաեւ կազմակերպուած հրապարակային դասախօսութիւններու եւ ցուցահանդէսներու մանրամասնութիւնները

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՀԵՐՈՍ
ՄՈՒՐԱՏԻ
(մահուան յիսնամեակին առթիւ)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան կողմէ, Կիրակի (Փետրուար 11) :

ԱՌԱՒՕՏՈՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պօմոնի Ս.Գրիգոր–Լուսաւորիչ եկեղեցին
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
Թեմիս Առաջնորդ
ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ԹՐԹՌԵԱՆ

Կը հրաւիրուին անմահ հերոսին յիշատակը յարգող կազմակերպութիւններն ու անհատները :

ՑԵՐԵԿԻՆ (ժամը 13)

ՃԱՇ

Կը նախագահէ Պ. ԹՈՐՈՍ ԿՏԻԿԵԱՆ
Կը խօսի Պ. Վ. ՄԻՍԹԻՔ
Ծախքերու մասնակցութիւն 15 Ֆրանք :
Արձանագրուիլ.— Պ. Տէրտէրեան
74, Rue Bernard du Bois
Պ. Մարտիրոսեան Հայկազ
73, Bd Georges Estrangin
Roucan-Blanc
Tél. : 53-20-49

CARNAVAL DE BINCHE
ՊԵԼԺԻՈՅ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ
ՈՒՐԱԽ ԵՒ ԶՈՒԱՐԹ ՕՐ ՄԸ

Ճամբորդութիւն կազմակերպութեան անդամներուն եւ բարեկամներուն համար :

ՄԵԿՆՈՒՄ.— Փետրուար 25ին : Հաւաքուիլ՝ Կիրակի առաւօտ ժամը 7·45ին , Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Քաֆէ Թէրմինիսի առջեւ , մեկնում ժամը 8ին դէպի Պինշ, Մօ, Սուասոն, Լան, Վերվէն, Մօպէօժ ճամբով :

Ճաշ ճամբուն ընթացքին :

Ներկայ կ ըլլաք Վիոլներու եւ Մամզէլներու տողանցքին եւ զանազան խաղերուն :

Վերադարձ ժամը 17ին : Ժամանում Փարիզ ժամը 22·30ի ատենները :

Մասնակցութիւն, ամէն բան մէջը՝ 39 Ֆրանք :

Սահմանափակ տեղեր :

Արձանագրուիլ մինչեւ Փետրուար 20 :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Չմոռնալ Ինքնութեան Ազգ. Թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտարներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19 :

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

37-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՐՏ 3 ԿԷՍՕՐԷ ԵՏՔ ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique — Paris (7e) — Métro : Invalides

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ

M. ANDRÉ BASDEVANT

Inspecteur Général au Ministère de la Jeunesse et des Sports

Սկաուտական յայտագիր : Երգեր, պարեր եւ ներկայացումներ Գայլիկներուն եւ Սկաուտներուն կողմէ : Տեսարաններ Ամերիկայի Ճէմպորիէն «Օր մը բանակավայրին մէջ՝ Բանակումի կրակը» :

Թատերական ներկայացում հայերէն, հայկական պարեր, եւայլն

ՄՈՒՏՔ 10 եւ 5 ՖՐԱՆՔ — ՊԻՒՖԷ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍ. ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Փետրուար 18ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 8ին, Ֆրանս–Քիւլթիւռ կայանէն, հայկ. երաժշտութիւնը (Արա Պարթեւեան) :

Փետրուար 12ին, Սթրազպուրկի կայանէն (235 մեթր) հայկ. պատարագը (Արա Պարթեւեան) :

ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԺՈՂՈՎ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, Երկուշաբթի, Փետր. 12ին, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժան, Մեթրօ Քատէ :

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն Ներկայացուցչական Ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի մարմիններու եւ խումբերու ներկայացուցիչները Շաբաթ 10 Փետր. եւ Կիրակի 11 Փետր., «Ահարոնեան» ակումբի մէջ :

Շաբաթ օրուան նիստը՝ ժամը 20,30ին

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ քաղաքի Քրիստափոր խումբը, այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը Կարեւոր օրակարգ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Disques Vogue

"Folklore du Monde"

Երաժշտական միջազգային հաւաքածոյին մէջ լոյս տեսած են

L'ARMENIE թիւ CLVLX 199 (խմբերգ)
LE CAUCASE թիւ CLVLX 182 (պարերգ)

Սէնֆօնիք նուագախումբ, դեկավարութեամբ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Ձեր ազատ ժամերը անցուցէք ուկնդրելով հայրենի գեղեցիկ երաժշտութիւնը, որ միջազգային շրջանակի մէջ մեծապէս գնահատուած է

Ցանկ նախապէս հրապարակուած երգապնակներու

Եկեղեցական

Թիւ 20114 (Եկմալեան պատարագ) — 20150 (Կոմիտասեան պատարագ)
20169 եւ 20172 (զանազան տօներու երգեր)

Ժողովրդական

Թիւ 20157 (Reflets d'Arménie) — 20167 (Promenade en Arménie)
Թիւ 20172 (Soirée Arménienne) — 20182 (Arménie Légendaire)
20176 (սէնֆօնիք երաժշտութիւն) — 10016 (մեներգ Իրիս Պիւլպիւլեանէ)
Երգապնակի տեւողութիւն 45 վայրկեան (10 – 15 կտորներով)

Ստանալու համար դիմել

Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ
14, Rue Petit, Paris (19e) — BOT. 99-22
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e). — Գին՝ 30 Ֆր.

Գաւառներու համար առաքում contre remboursement

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
7
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MERCREDI
7 FEVRIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11130 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.130

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՇՈՒՐՋ

Ա.

ԿԻՊՐՈՍ ԱՆՍՊԱՌ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽԸ

Կիպրոսի արուեստական տագնապը 1954էն ի վեր առաւելագոյն չափով շահագործուեցաւ եկող – գացող թուրք կառավարութեանց կողմէ :

1877ին Ապտիւլ Համիտ Անգլիացիներուն տուեր էր կղզին՝ պաշտպանուելու համար Ռուսերուն դէմ այն պարագային, երբ ցարական բանակները սպռանային Կարսէն ու Արտահանէն իջնելու դէպի հարաւի տաք ջուրերը : Օսմանեան կառավարութիւնը ձեւական գերիշխանութիւն մը միայն կը պահէր Կիպրոսի վրայ, որ խորհրդանշական որոշ գումար մը կը վճարէր Բ. Դրան ամէն տարի :

1914ին, երբ Թուրքիա Գերմանիոյ կողքին պատերազմի մէջ մտաւ դաշնակիցներուն դէմ, Անգլիա վերջնապէս կցեց կղզին : 1923ին Լօզանի դաշնագիրը վաւերացուց կցումը : Հաշիւը փակուած էր միանգամ ընդ միշտ :

Մէնտէրէսի Դեմոկրատ կառավարութիւնը իր դիրքը ամրապնդելու եւ երկրին թշուառութիւնն ու տագնապալի կացութիւնը ծածկելու համար արուեստականօրէն ստեղծեց Կիպրոսի տագնապը : Գրգռեց թուրք խուժանին մոլեռանդութիւնը՝ գոհացում տալով անոր ջարդելու եւ փշրելու բնածին տրամադրութեանց : Կազմակերպեց 1955 Սեպտեմբեր 6 – 7ի զազրելի նախճիրը, խայտառակուելով քաղաքակիրթ աշխարհի առջեւ :

Ու այդ օրերէն մինչեւ այսօր հեւ ի հեւ վիճակի մէջ կը պահուի ժողովուրդը : Նաւատորմը շոգիի վրայ կազմ ու պատրաստ կը սպասէ : Երբեմն ալ Իսքէնտէրունէն ճամբայ կ՚ելլէ Կիպրոսի ուղղութեամբ : Յետոյ կէս ճամբէն ետ կը դառնայ :

Մէնտերէսէն ետք զինուորական կառավարութիւնը, յետոյ Ինէօնիւ եւ Տէմիրէլ նոյն գրգռիչ քաղաքականութեան հետեւեցան : Մերթ սպառնացին նաեւ պատերազմ յայտարարել Յունաստանի դէմ : Անգարայի կառավարութիւնը ամէն դուռ բախեց իր դատին պաշտպաններ ճարելու համար : Սակայն իր ռազմական ախորժակները զսպուեցան թէ՛ Ամերիկայի եւ թէ Խորհ. Միութեան կողմէ, որոնց երկուքին հետ ալ սիրալիր յարաբերութիւններ կը մշակէ : Մէկէն անհաշիւ տոլար կը ստանայ : Միւսէն ոսկի եւ զէնք կը ստանար Լենինի օրով, այժմ իր ճարտարարուեստին զարգացման համար Մոսկուա մեքենաներ եւ կազմածներ կը զրկէ Թուրքիա, համապատասխան մասնագէտներով :

Երբ Թուրքիա վտանգի մէջ է, ընդդիմադիր կուսակցութիւնները կը մոռնան իրենց հակառակութիւնը կառավարութեան դէմ եւ պաշտպան կը կանգնին անոր :

Անգարայի համար Կիպրոսը անսպառ դրամագլուխ մը կազմեց՝ հայրենիքը շարունակ վտանգի մէջ ցոյց տալու առընչութեամբ :

Ներկայիս Թուրքեւհելլէն կառավարութեանց փոխադարձ յարաբերութիւնները խաղաղ շրջան մը կը բոլորեն : Անդարա պաշտօնապէս ճանչցաւ Աթէնքի զինուորական կառավարութիւնը, մինչ ուրիշ պետութիւններ վերապահ դիրք են բռնած :

Բուն իսկ կղզիին մէջ անստոյգ վիճակ կը տիրէ :

Միջազգային պահակախումբը ներկայ է միշտ, արգիլելու համար ընդհարումները :

Թուրքիոյ պահանջով հելլէն զինուորները Յունաստան վերադարձան :

Զօր. Կրիվաս, կղզիին Յունաստանի միացման՝ Էնոսիսի թունդ ջատագով, հեռացաւ կղզիէն :

Կիպրոսի հիւս. մասին մէջ Հանրապետութեան նախագահի օգնական Տր. Քիւչիւքի կողմէ կազմուեցաւ Թուրք կառավարութիւն մը, որ չուզեր ճանչնալ Մակարիոս Արք.ի հեղինակութիւնը :

Այս վերջինը կրկին պիտի դնէ իր թեկնածութիւնը Հանրապետութեան նախագահի պաշտօնին համար :

Իսմէթ Ինէօնիւ անցեալ շաբաթ ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ Կիպրոսի տագնապը տակաւին չէ փարատած :

Նման յայտարարութիւններով, կառավարական թէ ընդդիմադիր, շարունակ կեր կուտան ամբոխին՝ լարուած վիճակի մէջ պահելով մոլեռանդ ու տգէտ բազմութիւնները :

Երեւոյթները ցոյց կուտան սակայն թէ Թուրքեւհելլէն պատերազմի մը վտանգները անհետացած են առ այժմ :

Ու Թուրք զանազան կուսակցութիւնները սկսած են դարձեալ իրարու միս ուտել ու զիրար ամբաստանել զանազան մեղքերով :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊՐԱՆՏԻ ԸՍԱԾԸ ՈՒՐԻՇ ԲԱՆ Է ԵՂԵՐ

ՄԻՋԱԴԷՊԸ ՀԱՐԹՈՒԱԾ ԿԸ ՆԿԱՏՈՒԻ

Գերմանական ՏԷ ՓԷ Ա մամուլի գործակալութիւնը ներողամտութիւնը խընդրեց Պոնի կառավարութեան եւ Ֆրանսական արտաքին նախարարութեան, իր կատարած սխալին համար : Գործակալութեան տնօրէնութիւնը կը յայտնէ թէ իր թղթակիցը կառքի արկած մը ունեցած է դէպի Ռավընսպրիւք ճամբուն վրայ եւ այդ շոքին տակ լսած է Պրանտի ճառը, ու իրար խառնած, ներկայիս, արձանագրուած երեք ժապաւէն կայ որ կը փաստեն թէ Պրանտ ըսած է.— « Ֆրենքեւգերման հաշտութիւնը եւ երկու երկիրներու բարեկամութիւնը այնքան խոր արմատ ձգած է Ֆրանսացիներուն եւ Գերմանացիներուն սրտին մէջ, որ նոյնիսկ ոչ – իմաստուն կառավարութիւններ չեն կրնար բան մը փոխել » : Հոս անշուշտ որեւէ վնասակար բան չկայ : Հաւանական չի նկատուիր որ փոփոխութիւն կատարուած ըլլայ արձանագրուած ժապաւէններուն վրայ, տրուած ըլլալով որ երեք հատ կայ, յետոյ բացի ՏԷ ՓԷ Աէն, ուրիշ ոչ մէկ գործակալութիւն կամ թղթակից նման հաղորդում մը կատարած էր : Այսինքն «ռումբին» մենաշնորհը իր քովն էր միայն, ինչ որ տարօրինակ էր եւ վարկ կուտայ այն բացատրութեան թէ ՏԷ ՓԷ Աի թղթակիցը ցնցուած էր եւ լաւ մտիկ չէ ըրած :

Գերմանացիք մտահոգ են սակայն : Կը վախնան որ հակառակ ճշդումներուն, տը Կոլ ոխ պահէ այս խնդրին համար եւ կարեւորութիւն չտայ Քիզինկէրի թելադրանքներուն : Արդարեւ Գերմանիոյ վարչապետը, որ Փարիզ պիտի գայ քանի մը օրէն, պիտի փորձէր համոզել թը Կոլը որ բանակցութիւններ սկսին վեցերու եւ Մեծըն Բրիտանիոյ միջեւ :

Նախագահ Լիւպքը, Գերմանիա վերադառնալէ առաջ, Երկուշաբթի ցերեկ ճաշի հիւրն էր տը Կոլի : Այս ճաշին չէր մասնակցեր սակայն երկու կառավարութիւններու ոչ մէկ անդամ : Ոչ մէկ բաժակաճառ ալ կ՚արտասանուէր, այս ձեւով է որ տը Կոլ կը յայտնէր իր դժգոհութիւնը :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Մոսկուայի Հնդկաստանի նախկին դեսպան Քրիշնա Մենոն վերջերս լոյս ընծայած է գիրք մը՝ Խորհ. Միութեան մասին :

Գրքին բաժիններէն մէկը նուիրուած է Հայաստանէն հեղինակին ստացած տպաւորութիւններուն :

Ստորեւ տպաւորութիւններէն մաս մը :

Հայաստան այցելելէ առաջ կը կարծէի թէ ծովեզերեայ երկիր մըն է անիկա՝ ցած երկիր մը, ուր կ՚ապրին ծովագնացներ : Գուցէ այս տպաւորութիւնը կուգար անկէ, որ Հնդկաստան ապրող Հայերը մեծ մասամբ կը զբաղէին առեւտուրով եւ կը բնակէին ծովեզերեայ քաղաքներու մէջ՝ Կալկաթա, Պոմպէյ, Մատրաս :

Բայց Հայաստան բոլորովին ուրիշ էր : Ան ծովի մակերեսէն միջին հաշուով բարձր է չորս հազար ոտք : Ընդարձակ, քարքարոտ բարձրաւանդակ մըն է, որ շրջապատուած է բլուրներով, իսկ անոնցմէ դէպի վեր կը խոյանայ Արարատը :

Հայաստանը հարուստ է քարի բոլոր տեսակներով, մէջը ըլլալով նաեւ մարմարը : Հինէն ի վեր Հայերը սքանչելի քարտաշներ եղած են :

Սեւանը երկրին գեղատեսիլ անկիւնն է : Գտնուելով ծովի մակերեսէն 6·250 ոտք բարձրութեան վրայ. ան կը համարուի ամէնէն բարձր լիճը Խորհ. Միութեան մէջ : Սեւանը աւելի մեծ է, քան Զուիցերիոյ բոլոր լիճերը միասին առնուած : Հոն կը թափին 28 գետեր, եւ միայն Զանգուն է, որ Սեւանէն բխելով կ՚երթայ կը թափի Արաքս, Թուրք– հայկական այժմու սահմանին վրայ : Զանգուի վրայ ստեղծուած են շարք մը ելեկտրակայաններ, որոնք ելեկտրուժ կը հայթայթեն երկրին :

Հայաստանի մէջ մասնագիտական կըրթութեան մակարդակը այնքան բարձր է, որ երկիրը մասնագէտներով կ՚ապահովէ ոչ միայն իր զարգացումը, այլեւ կ՚օգնէ միւս հանրապետութիւններուն : Հայերը կարեւոր դեր կը խաղան ոչ միայն արդիւնաբերութեան, այլեւ գիտութեան, տնտեսութեան, դիւանագիտութեան, արուեստի եւ երաժշտութեան բնագաւառներուն մէջ :

Ինծի կը հետաքրքրեր Հայաստանի անցեալի ու ներկայի պատմութիւնը : Որոշ հանրապետութիւններու մէջ կը գերակշռէ ներկան : Իսկ Հայաստանի մէջ անցեալը կը քալէ ներկային համընթաց :

Հայաստանի պատմական թանգարանը այդ ժողովուրդին քաղաքակրթութեան վառ պատկերն է նախապատմական դարաշրջանէն մինչեւ մեր օրերը : Մեզի ծանօթացնելով հին քարի եւ նոր քարի կարգ մը նմոյշներ, թանգարանին տնօրէնը ցոյց տուաւ 1300 լիթրանոց կարասներ, որոնք, ինչպէս ըսաւ ինք, երեք հազար տարուան պատմութիւն ունին : Քրիստոնէութեան տարածումը Հայաստանի մէջ ցուցադրուած է քանի մը կըտաւներով, սրբապատկերներով :

Մատենադարանին մէջ մեզի ցոյց տուին պատմութեան, փիլիսոփայութեան, աշխարհագրութեան, աստղագիտութեան եւ բժշկութեան վերաբերող գիրքեր, որոնք կը վկայեն միջնադարեան Հայաստանի մէջ քաղաքակրթութեան բարձր մակարդակի մասին :

Մեր հետաքրքրական ճամբորդութիւններէն մէկն էր այն զոր կատարեցինք Երեւանէն Գառնի : Լեռներու գոգին կառուցուած հսկայ տաճարը կանգնած է անդունդի եզրին : Շուրջը փլատակներ՝ հոյակապ փորագրութիւններով :

Էջմիածինի մէջ կը գտնուին քանի մը նկարներ եւ սրբապատկերներ, բայց առանձին հետաքրքրութիւն կը ներկայացնէ տաճարին թանգարանը : Թանգարանի նըկարներէն կ՚ուզեմ խօսիլ երկու հատի մասին : Ասոնցմէ մէկն է Անիի աւերակները, իսկ միւսը՝ Նոյի Տապանը Արարատ լերան վրայ : Արարատը Հայերուն համար նոյնքան նուիրական է, որքան Կալեասը՝ Հնդիկներուն, Ֆուճիյաման՝ Ճափոնցիներուն եւ Պողտօ Օղան՝ Մոնղոլներուն համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԷՈՒԼԷՆ հասած լուրերու համաձայն, կը թուի թէ զոյգ տագնապներ ծագած են Փուէպլոյի հարցին առթիւ, որ կարգադրուած չի թուիր, հակառակ նախապէս տրուած հաւաստիքներուն : Տագնապ մը ծագած է Մ. Նահանգներու եւ Հիւսիսային Քորէայի միջեւ, ու հատ մըն ալ Մ. Նահանգներու եւ Հարաւային Քորէայի միջեւ : Այս վերջինը դժգոհ է որ Ամերիկա կը բանակցի «իր գլխուն վրայէն» եւ տեղի կուտայ դիւրութեամբ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը որոշեց 15էն 30 առ հարիւր տուգանք մը դնել այն Ամերիկացիներուն որոնք օրական եօթը տոլարէն աւելի կը ծախսեն արտասահմանի մէջ : Այլ խօսքով ամէն ամերիկացի որ կը ճամբորդէ Հիւսիսային կամ հարաւային Ամերիկայէն դուրս, կրնայ օրը միայն եօթը տոլար ծախսել : Ութ տոլարէն մինչեւ 15, կ՚ենթարկուի 15 առ հարիւր տուգանքի, եւ երեսուն առ հարիւրի երբ 15 տոլարէն աւելի ծախսէ օրական : Երբ Ամերիկա վերադառնան պէտք է յայտարարեն մաքսային սպասարկութեան թէ որքա՞ն դրամ ետ կը բերեն :

ԺԸՆԵՒԷՆ կը հաստատեն թէ 1967 Յուլիս մէկէն Դեկտեմբեր 31, արաբական երկիրներէ գաղթող Հրեաներու մեծ մասը Ֆրանսան ընտրած է, հաստատուելու համար : 24·200 հրկայ հեռացած է արաբ երկիրներէ : Ասոնց աւելի քան 15 հազարը Ֆրանսա եկած է : Ֆրանսայի հրեայ համայնքը 60 միլիոն ներկայ Ֆրանքի նուէր մը ըրած է Իսրայէլի, Յունիսի պատերազմէն ի վեր :

ՎԻԷԹՆԱՄԻ մէջ կացութիւնը միշտ ծանր է եւ ողբերգական ժողովուրդին համար : Սայկոնի մէջ յիսուն հազար գաղթական կայ : Ամէնէն կատաղի կռիւները կը շարունակուին Հիւէի մէջ : Այսինքն կայսերական նախկին մայրաքաղաքին մէջ, որ մեծ նշանակութիւն ունի Ամերիկացիներուն համար : Ճոնսըն յայտարարած է թէ «ամերիկեան Տիէն – Պիէն Ֆու մը տեղի պիտի չունենայ » :

ՔԱՓԻ մէջ Պլայպերկ նոր բարդութիւններ ունեցած է եւ պիտի չկարենայ հիւանդանոցէն դուրս ելլել այս շաբթու, ինչպէս նախատեսուած էր : Սրտի փոխարկումի գործողութիւնը կատարուած էր քառասուն օր առաջ :

ԻՐԱՔԻ Հանրապետութեան նախագահը Փարիզ կը հասնի Չորեքշաբթի օր, պաշտօնական այցելութեան : Պաղտատէն մեկնած ատեն, յայտարարած է թէ «բոլոր արաբ երկիրներու թարգմանը պիտի ըլլայ նախագահ տը Կոլի մօտ » :

ԿԸ ԽՕՍԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՆԱՀԱՆԳԻՆ ՄԷՋ

(Շարունակութիւն Գերման Գնդ. Շթանկէի Տեղեկագրին)

Թ.

Ընդհանուր կերպով Էրզրում քաղաքի բնակիչներուն հանդէպ, քիչ մը աւելի մեղմ վարուած են, քան միւս քաղաքներուն : Իմ դիմումներս ալ իր գործը դիւրացուցած են .—

1.— Տարագրեալներու ճամբու պատրաստութեան համար 14 օրուան ժամանակ մը տրուած էր :

2.— Արտօնուած էին իրենց հետ տանիլ իրենց ինչքերը կամ ծախել :

3.— Առեւ. եւ ականաւոր անձերը կարելիութիւն ունեցած են իրենց ապրանքները եւ արժէքաւոր իրեղէնները Օսմանեան պանքը կամ հայկական եկեղեցին ամբարելու :

4.— Կառավարութիւնը փոխադրութեան միջոց չունեցողներուն եղան կառքեր տրամադրած է :

5.— Այն ընտանիքները որ պաշտպանող այր – մարդ չեն ունեցած, եւ կամ իրենց ամուսինները գործաւորական վաշտերու մէջ եղած են, անոնք արտօնուած են ընկերանալու իրենց ընտանիքներուն :

Քաղաքային իշխանութիւնը քիչ մը մարդկային վերաբերում ցոյց տուած է՝ հիւանդներուն, անտէր կիներուն, մանուկներուն, որոնք մնացած էին Էրզրումի մէջ, սակայն յետոյ, զինուորական իշխանութիւնը եւ կոմիտէն չեղեալ համարած են այդ թոյլտուութեան հրամանը ալ (*):

Խորապէս ցաւալի է զինուորական իշխանութեան եւ Կոմիտէի բռնած դիրքը, եւ մութին մէջ գործող անձերու ձեռք առած միջոցները : Հայերու տարագրութեան մասին, շրջաններու սահմանակից վայրերուն մէջ, մոլեռանդ վրէժխնդրութեամբ, եւ կողոպուտի ու բնաջնջումի մոլուցքով, արշաւանք սարքած են զանոնք շրջապատելով :

Թուրք ժողովուրդին մտածող դասակարգը այս բնաջնջումի քաղաքականութեան համաձայն չէր (**) :

Հայերու այս խնդրին մէջ իմ տեղեկագրութիւնս եւ գործունէութիւնս հետեւեալը եղած է. (***):

Երբ քննութեան առնուին Հայերու խըռովութիւնները եւ անոնց դէմ ձեռք առնուած միջոցները, կարելի էր զանոնք արդիլել :

Որքան որ ես գիտեմ, այդ տեսակէտով (Հայերուն կողմէ) ոչինչ պատահած է :

Հասկնալի է, որ այն վայրերուն մէջ, ուր հայ յեղափոխականներ ապստամբած են, կամ ռուսական գործակալներ գտնուած են, պէտք էր որ յանցաւորները խստութեամբ պատժուէին, այն վայրերուն մէջ, ուր կառավարութիւնը կամ զինուորական իշխանութիւնը վտանդ կամ սպառնալիք կը տեսնէին, բայց ոչ այդ տեսակի բռնաբարումներ :Հայերու ապըստամբութեան մասին փաստեր չկային (****):

Կառավարութիւնը շատ վատ գործունէութիւն ունեցաւ, եւ սահմանակից ազգերու մէջ ալ ատելութիւն յառաջ բերաւ :

Այս կառավարութեան ճնշումը այնքան վատ եղած էր որ թշնամին ազատարար նկատած են, եւ անոնց խոստումներէն հրապուրուած են : Եւ ատիկա բնական է, ուրիշ ճակատներու վրայ ալ նոյնն է: Այդ նկատումով քաղաքական եւ զինուորական խիստ միջոցներու դիմած են :

Բայց կը թուի թէ ատիկա անբնական է, եւ քաղաքակրթութեան հակառակ է : Կառավարութիւն մը անարժան է, երբ միջոցներ ձեռք կ'առնէ, դժգոհ եղող մաս մը ժողովուրդի դէմ՝ զինուորական միջոցներով, չէթէներով, ոստիկանական օրկաններով գրգռիչ ընթացք մը բռնել :

Վերոյիշեալ նկատումներով ես որպէս դերման կառավարութեան ներկայացուցիչը՝ պարտականութիւն համարեցի որ Հայերու դէմ առնուած այս քայլերուն դէմ մենք լուռ մնացած չըլլանք եւ երբ չենք կրցած արդիլել, զոնէ աշխատած ենք մեղմացնելու (*****):

Իմ դիրքս ալ անհաճոյ էր եւ վտանգալի : Իմ կառավարութիւնս ալ անհաճոյ դիրքի մը մէջ դրած եմ, եւ պահանջներ ըրած շարժելու օրինական ձեւով եւ տառապանք չպատճառելու անմեղներուն:

Իմ տեսակէտիս համաձայն էին մտածող Թուրքեր թէ կառավարութեան մէջ, եւ թէ զինուորականներուն մէջ, սակայն բոլարն ալ կը վախնային Կոմիտէէն : (Իթթիհատի) տեղական Կոմիտէն փոքր խմբակ մըն էր, անարժէք անձեր, տերորիսթներ, որոնք անձնական շահ կը հետապնդէին, եւ ազահութիւն ունէին, ու Հայերու բնաջնջումը կը քարոզէին :

Այդ անձերը նոյն վայրենաբարոյ ընթացքը ունեցան Արտանոյշին Արտահանի եւ Օլթիի մէջ, մինչ Ռուսերը ոչինչ ըրին իսլամ ժողովուրդին դէմ :

Կոմիտէին մութի մէջ գործող անձերուն ազդեցութիւնն էր այդ: Անոնք հակառակ էին նաեւ դերմաններուն եւ աւելի զօրաւոր էին միւսներէն : Իմ կարծիքով այդ սիսթեմը եւ այդ տեսակէտը պէտք է խորտակուի :

Նման ընթացք մը, ոչ միայն վտանդ է Թուրքերուն, այլ նաեւ վտանդ է մեզի եւ մեր զինակիցներուն :

Անոնց ընթացքը, հայկական խնդրին մէջ, ցոյց տուաւ որ ինչ վտանգաւոր գործիք մը մտած է կառավարութեան վարչութեան մէջ, անպատասխանատուներ եւ միմիայն անձնական շահեր հետապընդողներ :

Ներփակ կը զրկեմ նաեւ տեղեկագիրը պատերազմական կամաւոր (գերման) Քարլ Շլիմմէի, որ Տրապիզոն զրկուած էր պաշտօնական գործով եւ կը պատմէ իր տեսածները :

(Ստոր. Ֆօն ՇՕՅՊՆԵՐ – ՐԻՀԹԸՐ

Ուղղուած է.— Նորին Բարձրապատուութեան Կայսերական Դեսպան Իշխան Հօհէնլօհէ – Լանկէնպուրկի, Կ. Պոլիս»:

(*) Ժամանակաւոր մեղմ վարուելակերպ մը՝ արդիւնքի տեսակէտով ոչ մէկ արժէք ներկայացուցած է:

(**) Հիւպատոսը կը սխալի, Պատերազմական Ատեանի Բաբերդի վճռագրին մէջ ըսուած է որ նախապէս, ամէն տեղ, ժողովուրդին համաձայնութիւնը առնուած է: Հազարէն մէկ բացառիկ մտածող Թուրք մը, ի'նչ ազդեցութիւն կրնար ունենալ, ճիհատի մոլուցքով կատղած թուրք խուժանին վրայ :

(***) Գտնուած են գերման հիւպատոսներ եւ օգնականներ, որոնք հայ աղջիկներ պահած են իբր հարճ:

(****) Հոս դարձեալ հիւպատոսը ինքզինքին կը հակասէ, երբ կ'ըսէ որ փաստ մը չկար ապստամբութեան, հապա ինվո՞վ կ'արդարանան այդ ոճրային միջոցները :

(*****) Ի՞նչը մեղմացնելու. սպանութիւնն՞ը : Քանի՞ հոգի պաշտպանած էք :

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(Շար.)

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Բ.

Ութ տարի հազիւ անցեր է այն օրէն երբ քանի մը ընկերներու հետ հիմը դըրինք Հ. Մ. Ը. Մ.ին: Այդ օրերուն թերեւս մեր մտքէն չէր անցներ թէ կարճ ատենուան մէջ այսքան ծաւալ պիտի գտնէր մեր սկսած շարժումը, հակառակ իր ճամբուն վրայ ցցուող բազմազան խոչընդոտներուն, հակառակ հայ ժողովուրդին գլխուն պայթած ահաւոր փոթորիկներուն : Բայց մեծ էր, այն ատենէն, հաւատքը որ ճամբայ հանեց մեզ, եւ ոգեւորութիւնը որ շրջապատեց մեր առաջին իսկ քայլերը : Կը հաւատայինք թէ հոգիով ու մարմնով զօրաւոր նոր սերունդ մը պէտք է գայ եւ թէ, մանաւանդ, մեր շարժումը կը քալէ դէպի այդ նոր սերունդը : Դեռ կանուխ է դատելու համար մեր սկսած գործը, կանուխ է որովհետեւ ութ տարին նշանակութիւն չունի համազգային այսպիսի կազմակերպութեան մը պտուղը չափելու համար, եւ մանաւանդ անոր համար՝ որ բնականոն պայմաններ չտրուեցան Հ. Մ. Ը. Մ.ին դէպի վաղը իր քայլերուն մէջ :

Այսուհանդերձ, ամէն տարի որ կ'անցնի պէտք է հանգրուան մը թուի մեզի, կարենալ պահ մը դիտելու համար մեր կտրած ճամբան, գօտեպնդուելու նոր ճամբուն համար :

×

Հ. Մ. Ը. Մ.ի նման կազմակերպութիւն մը ստեղծելու գաղափարը վաղուց կար, պատերազմէն իսկ առաջ : Երբ Օսմ. Սահմանադրութենէն ետք հայ երիտասարդութիւնը սկսաւ շունչ առնել Թուրքիոյ մէջ, եւ հետզհետէ սկսաւ կազմըւիլ մարզական միութիւններ, անհրաժեշտութիւնը ծագեցաւ, անհատական ճիգերը համախմբելու, եւ հաւաքական աշխատանքով՝ իրականացնելու մեր վաղուան սերունդին Ֆիզիքական դաստիարակութեան գործը :

1911ին, հայկական առաջին ոգիմպիականէն ետք, մարզական շարժման նուիրուած քանի մը ընկերներով փորձեցինք մարմնակրթական ընդհանուր կազմակերպութեան մը կորիզը ստեղծել, իրարու մօտ համախմբելով գոյութիւն ունեցող մարզական միութիւնները, որոնց գլխաւորներն էին «Բաֆֆի»ն, «Տորք»ը, «Արաքս»ը, «Արտաւազդ»ը ,եւն. եւ անոնց մէ բխեցնելով զեկավար մարմինը : Ապարդիւն անցան մեր առաջին փորձերը: Շատ էին մեր ճամբուն վրայ խոչընդոտները :

Մարզական միութիւններէն ոմանց անտարբերութիւնը եւ կարգ մը անձնական, եսի խնդիրներ շարժման զեկավարներուն մօտ, մեր ճիգերը կեցուցին : Դառն է այդ խոչընդոտները յիշելը . կ'ըսեմ անոր համար, որպէսզի գիտցուի թէ պատերազմէն առաջ ալ հասունցած էր Հայ Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութեան մը կազմութեան գաղափարը, եւ զայն իրականացնելու համար քանիցս ձեռնարկ իսկ եղած էր :

×

Պատերազմը խորտակեց նաեւ հայ երի-

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱԻՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

Ոստիկանութեան նախարարը իր տիրոջ քովէն հեռանալէն ետքը այս մտատանջութեան մատնուեցաւ: Յանկարծօրէն Ապտիւլ Համիտի վրայ տիրող գրգռութիւնը արդէն ամբողջ պալատը սարսափի մատնած էր եւ ժամերէ ի վեր բոլոր պալատականները շփոթած ու շլմորած՝ երկիւղախառն նայուածքով՝ իրարու կը նայէին, առանց համարձակելու իրարմէ բացատրութիւն մը ուզել իրենց տիրոջ տարօրինակ բարկութեան մասին: Ամէնէն աւելի տագնապալի կացութեան մէջ գտնուողներէն մէկն էր Շէֆիք փաշա, որ բնազդաբար կը զգար որ Սուլթանին արտասովոր բարկութիւնը կապ ունէր չորս փախստականներու խնդրին հետ եւ ահա այժմ իր ենթադրութիւնը կը հաստատուէր Ապտիւլ Համիտի ստիպողական հրամանովը:

Խեղճ նախարարը ընկճուած վիճակի մը մէջ մտաւ այն սենեակը ուր կը գտնուէր Արիֆ էֆէնտին եւ ոստիկանութեան նախարարութեան պատկանող մէկ քանի ուրիշ կարեւոր պաշտօնեաներ որոնք դրեթէ մշտապէս Եըլտըզի մէջ կը մնային օրերէ ի վեր:

— Նորին վեհափառութիւնը հրաման ըրաւ որ պարտիզպան Էօմէր աղան անմիջապէս պալատ բերուի, ըսաւ խօսքը բոլոր հոն գտնուողներուն ուղղելով, միթէ ձեր մէջէն որոշապէս իր տեղը գիտցող մէկը կա՞յ...:

Ամէնքը, առանց պատասխանելու, հարցական կերպով մը իրարու նայեցան:

Ոչ ոք կրնար որոշ պատասխան մը տալ նախարարին հարցումին:

— Հիմա անմիջապէս ամէն կողմ մարդ զրկելու եւ զինքը փնտռելու է, շարունակեց նախարարը, ինքնիրեն խօսելու պէս. Սուլթանին հրամանը պէտք է վայրկեանապէս կատարուի... եթէ ոչ հետեւանքը դէշ կ'ըլլայ:

Եւ Շէֆիք փաշա՝ յուզուած վիճակի մը մէջ՝ սկսաւ ժուռ գալ: Ապտիւլ Համիտի գրգռութիւնը փոխանցիկ էր, ընդհանրապէս եւ երբ ինք տագնապի մը ենթարկուէր, իրեն հետ ամբողջ պալատը գլտնուողներն ալ կը տագնապէին եւ իրենց պաղարիւնութիւնը կը կորսնցնէին:

— Օ'ն, նստիլ մտածելով գործ չտեսնուիր, գոչեց նախարարը, շուտով ամէն կողմ մարդ զրկեցէք, պէտք եղած հրահանգները տուէք, եթէ հարկ ըլլայ, ամբողջ ոստիկաններն ու լրտեսները ցրուեցէք Վոսփորի գիւղերը եւ պարտիզպան Էօմէր աղան գտնելով բերել տուէք... մինչեւ երկու ժամ պէտք է որ հոս ըլլայ, կը հասկնա՞ք:

Ամէնքն ալ այս վճռական հրամանին վրայ մէկէն ոտքի ելան, առանց որոշապէս գիտնալու թէ ի'նչ միջոցներ ձեռք պիտի առնէին իրենց Վեհափառ տիրոջ հրամանը գործադրելու համար:

Մութը արդէն կոխած էր եւ Եըլտըզի պալատին մէջ ելեկտրական լոյսերը վառուած:

Ընդհանուր իրարանցում մը կը տիրէր ամէն կողմ: Զիաւոր թիկնապահներ կ'երթային կուգային անընդհատ, շուարած հապճեպով մը: Ապտիւլ Համիտ միայն ոստիկանութեան նախարարին իր հրամանը հաղորդելով չէր բաւականացած, նոյն հրամանը կրկնած էր նաեւ իր պալատի մասնաւոր ոստիկանութեան, յետոյ ուրիշ նորանոր հրամաններ արձակած էր աջ ու ձախ, երբեմն զիրար չէզոքացնող, զիրար ժխտող հրամաններ, վայրկեանական տպաւորութեան տակ տրուած:

Սուրհանդակ աղաւնիին պատմութիւնը վերջապէս երեւան ելած էր: Թիկնապահը որ նշանառութեան ժամանակ Ապտիւլ Համիտի քով կը գտնուէր ու ինք գացած ձեռքովը բերած էր թղթատար վիրաւոր թռչունը, վերջապէս եղելութիւնը բերնէն փախցուցած էր, թէեւ առանց գիտնալու խորհրդաւոր տոմսակին պարունակութիւնը: Սակայն այդ տարօրինակ դիպուածէն անմիջապէս ետքը Սուլթանին զգացած անսովոր յուզումը եւ ահռելի բարկութիւնը կասկած չէին թողուր որ աղաւնիին վզէն կախուած թուղթը ամենակարեւոր բան մը կը պարունակէր: Եւ ահա ամէն մարդ, Եըլտըզի մէջ, այս մասին զանազան ենթադրութիւններու անձնատուր կ'ըլլար, առանց երբեք բուն ճշմարտութիւնը կարենալ գուշակելու:

Նոյնիսկ ըսողներ կային որ ասիկա գուցէ պալատականներէն մէկուն կողմէ սարքուած խաղ մըն էր, Սուլթանը գրգռելու մասնաւոր նպատակով մը հնարուած:

Իրաւ ալ, յաճախ, Եըլտըզի մէջ այդ տեսակ խաղեր կը պատրաստուէին, Սուլթանին աչքին զիրար վարկաբեկելու, իրարու հոր փորելու եւ Ապտիւլ Համիտ ալ այս բանը շատ աղէկ գիտէր եւ նոյնիսկ բաւական ճարպիկ ու խելացի էր այդ խաղերը գուշակելու եւ ըստ այնմ անոնց կարեւորութիւն ընծայելու համար:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(43 – Շար.)

տասարդութիւնը : Ոչ միայն կոտորակեց անոր թիւը, այլև լղրճեց անոր մարմինն ու հոգին: Եթէ նոր սերունդ մը չգար՝ սրտով ու մարմնով առողջ, իր կամքին ու ջիղերուն տէր, անկարելի էր խորհիլ ցեղին վերականգնումին մասին: Գոնէ այս էր մեր մտատանջութիւնը պատերազմի օրերուն : Այդ կէտը տանջեր է յաճախ իմ ալ ուղեղս՝ երբ խորհեր եմ պատերազմէն առջի մեր անմիջական յոյսերուն, եւ այն հեռանկարին մասին որ կը սպառնար մեզ գտնել պատերազմէն անմիջապէս ետք : Ո՞վ պիտի տէր կանգնէր հայ երիտասարդութեան, երբ բարի օր մը վերջ գտնէր համայնաւեր սպանդը :

Զինադադարը եկաւ: Իր բերած առաջին սփոփանքին հետ բերաւ նաեւ ահաւոր հոգեր : Հասաւ որբերուն եւ գաղթականներուն առաջին կարաւանը : Կը խշխշար մարդուս սիրտը՝ անոնց վիճակը տեսնելով : Հայ երիտասարդութիւնը շարժման մղելու եւ մարզական ոգեւոր կեանք մը վերսկսելու ծրագիրը բեւեռուած էր մտքիս մէջ, երբ տարագիրներու եւ որբուկներու պարզած աղեխարշ պատկերը տեսայ : Ու խորհեցայ որ հայ երիտասարդութիւնն ալ պէտք է բաժին ստանձնէ հայ ժողովուրդի վերապրողներուն ուսերուն բարդուած բեռը վերցնելու աշխատանքին մէջ: Ահա ատկէ ծագեցաւ մարզանքն ու սկաուտութիւնը միակ կազմակերպութեան մը մէջ միացնելու գաղափարը : Մարզանքը մեզի պիտի տար մարմնով եւ հոգիով ալ առողջ սերունդ մը, եւ սկաուտութեան շնորհիւ , այդ նոր սերունդին մէջ պիտի մտնէր պարտականութեան գիտակցութեան, զոհողութեան, ժուժկալութեան եւ հայրենասիրութեան ոգին : Պէտք էր սակայն մարմին տալ այս գաղափարին : Խնդիրը կը դառնար նախաձեռնութիւնը ստանձնելուն մէջ: Առաջին աշխատանքը բարեկամի(*) մը հետ ունեցանք մեր տունը : Պատրաստեցինք ծրագրի մը ուրուագիծը : Մարմնակրթութիւնը եւ սկաուտութիւնը հաւասարապէս հիմը կազմեցին այդ ուրուագծին : Պէտք էր սակայն որդեգրել տալ մեր մարզական շարժման վերապրողներուն, ու հաւաքական աշխատանքով մարմին տալ գործին :

Որոշեցինք խորհրդակցութեան մը կանչել մեր մարզական շարժման վեթերաններն ու ամենամօտ բարեկամները շատ սահմանափակ թիւով : Նոյեմբեր մէկին էր որ մեր գրասենեակին մէջ տեղի ունեցաւ այդ պատմական նիստը : Հոն էին Հայկ Ճիզմէնեան, Տիգրան Խոյեան, Գառլօ Շահինեան, Լեւոն Յակոբեան, Սիրունի եւ ես: Պարզեցի մեզ ոգեւորող իտէալը եւ հրաւիրեցի անմիջապէս գործի եւ աշխատանքի լծուիլ: Հարկ չկայ ըսելու թէ բոլորին ալ սրտին մօտիկ էր գաղափարը , մարմնակրթանքն ու սկաուտիզմը ծաւալել մեր ժողովուրդին մէջ՝ իբրեւ հոգիով եւ մարմնով առողջ սերունդ մը պատրաստելու ամէնէն ուղիղ ճամբան, եւ աշխատանքը սկսիլ դպրոցներէն ու երիտասարդութենէն, այսինքն ուշադրութեան առարկայ ընել վաղուան սերունդը :

Այդ ժողովն էր որ հիմը եղաւ: Ամէնքն ալ տոգորուած էին անմիջական աշխատանքի լծուելու տենչով , առանց մխրճուելու ձեւակերպութեանց մէջ: Ներկաներն էին որ պիտի կազմէին առաջին խարիսխը՝ իբրեւ կեդրոնական վարչութիւն, քանի մը բակացաներ կցելով իրենց, ինչպէս Յովհաննէս Հինդլեան , Ժիրայր Խորասանճեան , Վահրամ Փափազեան , Գրիգոր Մէրճանօֆ: Սիրունին էր միայն, որ չմտաւ վարչութեան մէջ՝ խոստանալով դուրսէն աշխատիլ: Ցետոյ էր որ երբ ցանցը տարածուէր , պիտի խորհուէր ընդհանուր ժողովի հրաւիրելու եւ ընտրովի ստեղծելու կեդրոնական վերին մարմինը :

Ըսեմ այս առթիւ որ այս առաջին նիստին իսկ մարմնակրթութիւնը եւ սկաուտիզմը միացուեցան միակ դրօշի մը տակ, իբրեւ լրացուցիչ մաս իրարու : Ապագան ցոյց տուաւ թէ իրաւունք ունէին հիմնադիրները :

Ու աւելցնեմ որ առանց պատճառի չէր որ որդեգրեցին «Հայ Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութիւն » վերտառութիւնը: «Մարմնամարզական» բառը բաւական չէր հիմնադիրներուն իտէալը պարզելու համար : Մեր որդեգրածը մարմնամարզը չէր միայն, այլ մարմնակրթութիւնը՝ իր լայն, ամբողջական եւ բարերար իմաստով :

Հետաքրքրական է յիշել թէ այդ նիստին մէջ էր որ «Հ. Մ. Ը. Մ.» կրճատումն ալ ստեղծուեցաւ: Առաջին պահուն խորթ եկաւ մեր ականջներուն իսկ: Բայց ան կամաց կամաց ընդհանրացաւ , սիրուեցաւ, մինչեւ դարձաւ համազգային զուրգուրանքի առարկայ : Տեսակ մը խորհրդանշան է ան հիմա բովանդակ հայ երիտասարդութեան համար :

Այսպէս ստեղծուեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը : Իր զարգացման փուլերը թուել՝ մեր մարզական շարժման պատմութեան տարբեր մէկ գլուխն է: Իմ նպատակս էր պատմել շարժման առաջին րոպէն :

×

Հայ ժողովուրդին գլխուն պայթած փոթորիկները մեր գործն ալ խանգարեցին պահ մը : Բայց չկրցան ջնջել նետուած բարերար սերմը : Հ. Մ. Ը. Մ.ը կանգուն է, եւ վստահութեամբ կը դիտէ ապագան : Ան կը հաւատայ իր ճիգերուն ուժին, ու իր իտէալին յաւերժութեան : Ան կը հաւատայ թէ պիտի գայ իր երազած սերունդը :

ԳՐԻԳՈՐ Մ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(Քրայօվա, 1926 Հոկտ. 17)

(Շար.)

(*) Կ'ակնարկէ Սիրունիի (Գ. Ճ.):

Է. ԻԻԹԻԻՃԵԱՆԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

« Փարիզի մէջ կառքերու եւ հետիոտն քալողներու երթեւեկը այնքան խճողուած է, որ օրուան որոշ ժամերու հաղորդակցութիւնը կը կատարուի շատ դանդաղ կերպով : Ի՞նչ պիտի ըլլար վիճակը առանց այն լայն անցքերուն, որոնք հաստատուեցան մայրաքաղաքին մէջ եւ որոնց շնորհիւ այնքան հիմնական կերպով բարելաւուեցաւ մայրաքաղաքին հաղորդակցութիւնը »: Այս տողերը, որոնք քաղուած են «Շինութիւնը » թերթէն, կը կրեն վեց Յունուար 1867 թուականը : Այդ շրջանին ինքնաշարժը դեռ մուտք գործած չէր մեր կեանքին մէջ , այսօր, սակայն, երբ աւելի քան մէկ միլիոն կը նկատուի Փարիզի ինքնաշարժներու թիւը, գոյութիւն ունեցող ճամբաներու ցանցը, բաղդատմամբ հարիւր տարի առաջուան, աւելի մեծ չէ քիլոմեթրի հաշուով: Եւ, երթեւեկութիւնը բարելաւելու ուղղութեամբ ձեռք առնուած միջոցները՝ ճամբաներու լայնացում մայթերու հաշւոյն , «կապոյտ» շրջագիծի հաստատում, մէկ ուղղութեամբ թոյլատրուած երթեւեկութիւններու յաւելում , գետեղերքի երկայնքին շինուած ուղի եւայլն, առ ժամեայ, չնչին եւ շուտով իրենց արժէքը կորսնցնող կարգադրութիւններ են :

Ըստ երեւոյթին, անհրաժեշտ է օր մը ծայրայեղ միջոցներ ձեռք առնել : Այսինքն՝ սահմանափակել, նոյնիսկ բոլորովին արդիլել երթեւեկութիւնը եւ կամ՝ հիմնովին փոխել Փարիզի ենթաշինուածքը (բայց ասս մէկը քիչ հաւանականութիւն ունեցող ենթադրութիւն մըն է): Կայ ուրիշ լուծում մը, որ նոյնպէս բացառիկ է իր տեսակին մէջ, եւ որուն մասին, սակայն , հազուադէպ կը խօսուի , կարծես ցնորական միտք մը ըլլար, երբ իրականութեան մէջ դիւրութեամբ կարելի է իրագործել զայն, նկատի ունենալով որ բազմաթիւ առաւելութիւններ ունի անիկա : Վերոյիշեալ ծրագիրը կը նախատեսէ հաստատել ստորերկրեայ ճամբաներու ցանց մը : Այս ծրագրին նախագիծը պատրաստած է ԺԵՔԻՒ (Ստորերկրեայ Քաղաքաշինութեան Ուսումներու եւ Կապի Խումբ) գլխաւորութեամբ հարցին ամէնէն մեծ մասնագէտը նկատուող , ճարտարապետութեան յատուկ դպրոցի փրոֆէսէօր եւ բազմագեղարուեստից վարժարանի գլխաւոր դասախօս, ճարտարագէտ Էտուար Իւթիւճեանի :

Այս ծրագրին ծանօթանալու մտադրութեամբ «Քոմպա»ի կողմէ Պերնատէթ Կոտէ տեսակցութիւն մը ունեցած է Է. Իւթիւճեանի հետ :

Ստորեւ այդ տեսակցութեան գլխաւոր հատուածը :

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Որքան գիտեմ, աւելի քան երեսուն տարիէ ի վեր կ'աշխատիք ստորերկրեայ ճամբաներու ծրագրին վրայ : Ի՞նչ պայմաններու տակ յղացաք եւ պատրաստեցիք ծրագիրը :

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Իր հիմնադրութենէն ի վեր, 1933 , ԺԵՔԻՒՍԸ կ'ուսումնասիրէ ստորերկրեայ ճարտարապետութիւնը եւ կը պատրաստէ ծրագիր մը՝ ստորերկրեայ երթեւեկութեան : Տարիներ շարունակ մեզ նկատեցին ցնորամիտներ : Սակայն 1937ին, զանազան ասպարէզի մարդիկ հետաքրքրուեցան մեր աշխատանքներով եւ օգնեցին մեզի : Ասոնց մէջ Ժան Ժիրօտու, Օկիւստ Փերրէ, Էտ. Հերիօ : Մեզի համար քաջալերանք մը եղաւ ստորերկրեայ քաղաքաշինութեան միջազգային առաջին համագումարը, որուն մասնակցեցան 28 երկիրներ: Համագումարը կայացաւ 1936ին:

ԺԵՔԻՒՍԻ ծրագիրը կարելի էր իրագործել երեսուն տարիէ ի վեր: Այդ պարագային Փարիզ պիտի ունենար փարքինկի քառասուն հազար տեղ եւ բազմաթիւ ստորերկրեայ ուղիներ : Բայց փոխանակ իրականացնելու ստորերկրեայ ամբոջական ծրագիր մը, վայրի մը մէջ հաստատեղին փարքինկ, ուրիշ վայրի մը մէջ շինեցին կէս - ստորերկրեայ գետեղերեաց ուղի : Ստորերկրեայ այս «խճողումը » լուրջ արդելք մը պիտի ըլլայ ապագայ ծրագիրներու իրագործման ճամբուն վրայ :

Հ.— Ի՞նչ կը նախատեսէ ԺԵՔԻՒՍԻ ծրագիրը :

Պ.— Պատրաստեցինք 128 քիլոմեթր երկարութեամբ ստորերկրեայ ուղիներ՝ երթեւեկութեան երկու կողմերով եւ իւրաքանչիւր կողմի համար երթեւեկի երեք դիծերով: Կարելի է երկարել այս ցանցը: Մեր ծրագրին համաձայն պիտի հաստատուին ուղղահայեաց երկու առանցքներ՝ Հիւսիս - Հարաւ եւ Արեւելք - Արեւմուտք: Մուտքի եւ ելքի այս տրամանկիւնային ուղիները պիտի հաղորդակցին մեծ երթուղիներուն (Օթոռութ): Այս ուղիներուն վերնամասին վրայ հաստատուած ուղղանկիւն ճամբաներ պիտի ծառայեն իբրեւ կապ գլխաւոր կեդրոններու: Ասոնց վրայ, մակերեսին աւելի մօտ եւ ուղիղ հաղորդակցութեան ճամբաներով օժտուած ստորերկրեայ կառատուներ պիտի շինուին: Ընդերքին խորութիւնը կարելի կը դարձնէ այս ցանցին հաստատումը :

Պայման չէ, որ ստորերկրեայ ուղիները քաղաքին ճամբաներուն ուղղութիւնը ունենան : Այսուհանդերձ, ստորերկրեայ ուղիներու ելքի եւ մուտքի հանգոյցները պիտի համապատասխանեն մակարեսին վրայ գտնուող քառուղիներուն :

Հ.— Առաջին առթիւ ի՞նչ ուղղութեամբ պիտի կատարուին շինութիւնները :

Պ.— Ութ քիլոմեթրի առանցք մը՝ Հիւսիս - Հարաւ, Արեւելք - Արեւմուտք եւ 12 քիլոմեթր տրամանկիւն , այսինքն քսան քիլոմեթր ճամբայ, որ պիտի ունենայ ելքի եւ մուտքի չորս հանգոյցներ՝ Քոնքորտ, Կառ տը Լ'Էսթ եւ Կառ Տիւ Նոր, Տանֆէր եւ Պասթիյ :

×

Ապա տեսակցութիւնը կը ստանայ աւելի մասնագիտական բնոյթ , բայց Փրոֆ. Իւթիւճեան իր լաւատեսութիւնը կը յայտնէ, եզրակացնելով .— « Լաւատես եմ, Փարիզի երկրաբանական կառոյցը շատ կը յարմարի ստորերկրեայ քաղաքաշինութեան իրագործումներուն եւ կը խորհիմ թէ ամէն մարդ այս գաղափարին պիտի գայ, ի վերջոյ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (107)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Բանուորին խրատը բռնեց. ետ դարձաւ եւ կէս ժամէն ետք միեւնոյն տեղէն կ'անցնէր արշաւելով եւ օգնական լաւ ձիով մը: Կառքին քեղեքին վրայ ձիագարման մը նստած էր որ սուրհանդակ կ'անուանէր:

Բայց ճամբորդը կը զգար թէ ժամանակ կը կորսուէր:

Գիշեր եղած էր բոլորովին:

Զարտուղի տեղերը մտան. ճամբան սոսկալի էր: Կառքը անիւի հետքերուն մէջէն դէպի միւսը կ'իյնար: Ճամբորդը սուրհանդակին ըսաւ.

— Շարունակ արշաւենք. կրկին ընծայ պիտի տամ քեզ:

Տատանումի մը առթիւ կառքին լծակը կոտրեցաւ:

— Պարոն, ըսաւ սուրհանդակը, ահա լծակը կոտրեցաւ, չգիտեմ թէ ի'նչպէս պիտի լծեմ ձին: Գիշերը շատ յոռի է այս ճամբան. եթէ հաճէիք դառնալ եւ Թէնքի մէջ պառկիլ, վաղը առտու կանուխ կրնայինք Արաս հասնիլ:

— Չուանի կտոր մը եւ դանակ մը ունի՞ս, պատասխանեց ճամբորդը:

— Այո', պարոն:

Ծառի ոստ մը կտրեց եւ լծակ մը ըրաւ զայն:

Այս պատճառաւ ալ քսան րոպէ կորսուեցաւ. բայց արշաւումով մեկնեցան:

Դաշտը խաւարամած էր: Բլուրներուն վրայ ցած, կարճ եւ սեւ մառախուղներ կը սողային, եւ մուխի պէս կը հեռանային անոնց վրայէն: Ամպերու մէջ դրեթէ սպիտակ նշոյլներ կային: Ծովի կողմէն եկող հով մը հորիզոնին ամէն կողմերէն կարասիներ շարժող մարդու մը պէս դղրդիւն կը հանէր: Ինչ որ կը նշմարուէր, սարսափելի երեւոյթներ ունէր: Որքա՜ն բաներ կը սարսռին գիշերուան այս ահագին շունչերէն:

Ճամբորդը ցուրտէն կը դողար: Առջի օրէն ի վեր կերակուր չէր կերած: Անորոշապէս կը յիշէր թէ ութ տարի առաջ ալ Տ...ի շրջակաները գիշերով կը քալէր, բայց կը կարծէր թէ երէկուան յիշատակ մըն է ան:

Հեռուէն զանգակատուն մը ժամը մէկը զարկաւ: Հարցուց տղուն.

— Քանի՞ է ժամը:

— Եօթը, պարոն. ութին Արաս պիտի գտնուինք: Ալ երեք մղոն ճամբայ ունինք:

Նոյն պահուն առաջին անգամն էր որ խորհեցաւ, եւ աւելի առաջ չխորհելուն զարմացաւ, թէ զուցէ անօգուտ էր իր կրած բոլոր աշխատանքը, թէեւ ոչ իսկ գիտեր թէ դատը քանիին պիտի տեսնուի, թէ դէթ կը պարտաւորէր տեղեկութիւն առած ըլլալ այս մասին, թէ այլանդակ ընթացք մըն էր այսպէս ըստ դիպուածի ճամբորդութիւն մը ընել առանց դիտնալու թէ բանի մը պիտի ծառայէ ան թէ ոչ:

Ցետոյ միտքովը քանի մը հաշիւներ ըրաւ. հաշիւ ըրաւ թէ եղեռնական ատեաններու նիստերը սովորաբար առաւօտեան ժամը իննին կը սկսին, թէ այն դատը երկար տեւող դատ մը չէր, թէ խընձորի գողութիւնը շուտով տեսնուող գործ մըն է. թէ ալ այնուհետեւ կը մնար հասկընալ թէ գողը նոյն ինքն Ժան Վալժա՞նն է թէ ոչ. ան ալ չորս կամ հինգ հոգիի վկայութեամբը եւ փաստաբանին քանի մը խօսքերովը պիտի որոշուէր. թէ ամէն բան լմննալէն ետք Արաս պիտի ըլլայ:

Սուրհանդակը ձիերը կը մտրակէր: Առուակէն անցեր եւ Մոն Սէնթ Էլոյէն ալ անցնելով հեռացեր էին:

Գիշերուան խաւարը հետզհետէ կը թանձրանար:

ԳԼՈՒԽ ԽԷ

ՔՈՅՐ ՍԷՆՓԼԻՍ ԿԸ ՓՈՐՁՈՒԻ

Սակայն նոյն վայրկեանին Ֆանթին ուրախութեան մէջ էր:

Խիստ դէշ դիշեր մը անցուցած էր՝ երազներ տեսնելով, սոսկալի կերպով հաղալով, տենդն ալ սաստկանալով: Առաւօտուն՝ երբ բժիշկը զինքը տեսնելու եկաւ, Ֆանթին կը բանդագուշէր: Բժիշկին կերպարանքը խռովուած էր. պատուէր տուած էր անմիջապէս իմաց տրուի իրեն երբ Մատըլէն գայ:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Կրօնիկ Տակլճեանի մահուան առթիւ Այրի Տիկին Ն. Շեխիկեան յիսուն Ֆրանք կը նուիրէ Կապ. Խաչի Պանեէօյի մասնաճիւղին : Նոյն տխուր առթիւ Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պետիկեան երեսուն Ֆր. «Հայաստանի» եւ քսան Ֆր. «Յառաջ»ի : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Եսթեր Իչգալացեանէ 500 Ֆրանք :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

10 Փետրուար, Շաբաթ .— Տօն է Սրբոցն Սարգսի զօրավարին եւ որդւոյ նորին Մարտիրոսին և չորեքտասան զինուորացն : Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին :

13 Փետրուար, Երեքշաբթի .— Երեկոյեան ժամը 4·30ին կը կատարուի Տեառնընդառաջի հանդիսաւոր նախատօնակ եւ Անդաստան, տեղի կ'ունենայ մոմավառութիւն (Մլէտ) :

14 Փետրուար : Չորեքշաբթի .— Տեառնընդառաջ : Տօն է քառասնօրեայ գալստեանն Քրիստոսի ի Տաճարն : Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին :

18 Փետրուար, Կիրակի .— Ղեւոնդեանց Քահանայից յառաջիկայ տօնին առիթով կը մատուցուի բազմաձայն Ս. պատարագ ժամը 10ին :

Ի ժամ Ս. պատարագի կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանդիստ Փարիզի եւ շրջակայ եկեղեցիներու մէջ ծառայած վախճանեալ առաջնորդներու, հոգեւորականներու եւ դպիրներու .— Վռամշապուհ Արք. Քիպարեանի, Արտաւազդ Արք. Սիւմէեանի, Գէորգ Արք. Իւթիւճեանի, Գրիգորիս Եպս. Պալաքեանի, Կոմիտաս Վրդ. Սողոմոնեանի, Սուքիաս վրդ. Պարոնեանի, Յովհաննէս քհնյ. Հիւնքէրպէյտեանի, Սահակ Քհնյ. Իւթիւճեանի, Կոմիտաս քհնյ. Սկպեանի, Բառնաբաս քհնյ. Խնտամեանի, Աբիսողոմ քհնյ. Թորոսեանի, Մեսրոպ քհնյ. Մեսրոպեանի, Վահան քհնյ. Խոյեանի, Բարթող քհնյ. Թագըմճեանի, Գէորգ քհնյ. Դաւիթեանի, Լեւոն քհնյ. Արսլանեանի, Գարեհինքհնյ. Տէօվլէթեանի, Մկրտիչ քհնյ. Արսլանեանի, Գէորգ քհնյ. Նիզամեանի, Ներսէս քհնյ. Գանճեանի, Գրիգոր քհնյ. Ճէպէճեանի, Յուսիկ, քհնյ. Ադամեանի, Վարդան քհնյ. Պաղտատլեանի, Յարութիւն քհնյ. Ճօրթուեանի, Ադդէ քհնյ. Փայլակեանի եւ Եսայի քհնյ. Ալթունեանի հոգիներուն համար :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՒՏ Ծ. ՎՐԴ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Գրիգորեան Անդրանիկի Յովհաննէս, ծնած 1917ին Ստեփանավանի Գութան գիւղը, գերի ինկած 1942ին Ռօսթովի մէջ, կը կարծուի թէ Ֆրանսա է, կը փնտռուի իր աղջկայ Վալանդինա Գրիգորեանի կողմէ :

Գուրգէն Եղիազարի Յովհաննէսեան, ծնած Էջմիածնի շրջանի Վարմաշիար գիւղը, մօրը անունը Սաթենիկ (մահացած), ունի տղայ անունը Նուրիկ եւ աղջիկը Վաչեա. 1966ի Հայաստան այցելող թուրիստներ յայտնած են ողջ ըլլալը ու Ֆրանսա գտնուիլը, ամուսնացած եւ երախաներ ալ ունենալը : Փնտռողն է Երեւաբնակ Սարգիս Գէորգի Յարութիւնեանը :

Մայր եկեղեցւոյ մօտ նամակ ունին հետեւեալները :

Կարապետ Կարօեան, Մելպուռնէն (Աւըստրալիա) Լուսաբեր Կարոյեանէ –

Հէլվաճեան Ինգնատիոս, Հայաստանէն (Էջմիածին) Սիրանիկ Արսլնաեանի կողմէ :

Ամպարեան Ազնիւ, Պաթումէն (Վրաստան) Խաչատուրեան Տաճատ Լեւոնի կողմէ :

Կը խնդրուի փնտռուողները եւ նամակի տէրերը դիմել եկեղեցւոյս քարտուղարութեան,

339 Ավընիւ տիւ Փրատօ, 13–Մարսէյլ 8: Էկլիզ Արտէնիէն :

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՀԵՐՈՍ
ՄՈՒՐԱՏԻ

(մահուան յիսնամեակին առթիւ)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան կողմէ, Կիրակի (Փետրուար 11) :

ԱՌԱՒՕՏՈՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր–Լուսաւորիչ եկեղեցին
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
Թեմիս Առաջնորդ
ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ԹՐԹՌԵԱՆ

Կը հրաւիրուին անմահ հերոսին յիշատակը յարգող կազմակերպութիւններն ու անհատները :

ՑԵՐԵԿԻՆ (ժամը 13)

ՃԱՇ

Կը նախագահէ Պ. ԹՈՐՈՍ ԿՏԻԿԵԱՆ
Կը խօսի Պ. Վ. ՄԻՍԹԻՔ
Ծախքերու մասնակցութիւն 15 Ֆրանք :
Արձանագրուիլ .— Պ. Տէրտէրեան
74, Rue Bernard du Bois
Պ. Մարտիրոսեան Հայկազ
73, Bd Georges Estrangin
Roucan-Blanc
Tél. : 53-20-49

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

(Ս. Պօղոս – Պետրոս)

Այս Կիրակի, ժամը 10ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ կատարուի հոգեհանդիստ հոգաբարձութեանս նորոգ հանդուցեալ անդամներէն
ԳՐԻԳՈՐ ՔԷՊԷԼԵԱՆԻ
հոգւոյն համար, անոր մահուան քառասունքին առիթով :

Արարողութեանց կը նախագահէ, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ .— Գիւտ Ծ. Վրդ. Նագգաշեան :

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, Երկուշաբթի, Փետր. 12ին, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժան, Մեթրօ Քատէ :

CARNAVAL DE BINCHE

ՊԵԼԺԻՈՅ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ
ՈՒՐԱԽ ԵՒ ԶՈՒԱՐԹ ՕՐ ՄԸ

Ճամբորդութիւն կազմակերպութեան անդամներուն եւ բարեկամներուն համար :

ՄԵԿՆՈՒՄ .— Փետրուար 25ին : Հաւաքուիլ՝ Կիրակի առաւօտ ժամը 7·45ին, Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Քաֆէ Թէրմիւնիսի առջեւ, մեկնում ժամը 8ին դէպի Պինշ, Մօ, Սուասոն, Լան, Վերվէն, Մօպէօժ ճամբով :

Ճաշ ճամբուն ընթացքին :

Ներկայ կ ըլլաք Վիոլներու եւ Մամզէլներու տողանցքին եւ զանազան խաղերուն :

Վերադարձ ժամը 17ին : Ժամանում Փարիզ ժամը 22·30ի ատենները :

Մասնակցութիւն, ամէն բան մէջը՝ 39 Ֆրանք :

Սահմանափակ տեղեր :

Արձանագրուիլ մինչեւ Փետրուար 20 :

ԿԱՐԵՒՈՐ .— Չմոռնալ Ինքնութեան Ազգ. թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտարներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19 :

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
Մարտ 20ին եւ 31ին

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Բժիշկ, դեղագործ, ատամնաբոյժ, վիրաբոյժ եւ կենսաբան, ինչպէս նաեւ այդ ասպարէզներու նուիրուող ուսանողները կը հրաւիրուին Հայ Բժշկ. Միութեան կողմէ՝
ՏՈՔԹ. ՏԱՈՒՏԼԱՐԵԱՆԻ
դասախօսութեան Իւռոլոժիի մասին (Ֆիլմերով) որ տեղի պիտի ունենայ Սէն Միշէլ հիւանդանոցը 33 Բիւ Օլիվիէ տը Սէր, Հինգշաբթի (Փետր. 15) ժամը 21ին : Անոնք որ կը փափաքին ներկայ ըլլալ թող նախապէս տեղեկացնեն հեռաձայնելով ժամը 10էն 13 կամ 19·30էն 21՝ 734 – 04 – 23 կամ 878 – 95 – 32 :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետրուար 18ը կը տօնուի Լիոնի մէջ, Ազգ. Տան սրահը, Փետրուար 25ին, Կիրակի կէսօրէ ետք :

×

ԱՊՐԻԼ 24-Ը
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Միութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի :

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
Գեղարուեստական ցերեկոյթ
Սորպօնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ
Կիրակի, Մայիս 5ին

×

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին տարեկան պարահանդէսը՝
ՄԱՐՏ 9ԻՆ

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը
Մարտ 10ին

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
Տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը
Ամպասատէօրի սրահին մէջ
Կիրակի, Մարտ 3ին

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի թատերական ներկայացումը 4 Մայիս Շաբաթ երեկոյ, «Ֆառալիք»ի սրահը :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն Ներկայացուցչական Ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի մարմիններու եւ խումբերու ներկայացուցիչները Շաբաթ 10 Փետր. եւ Կիրակի 11 Փետր., «Ահարոնեան» ակումբի մէջ :

Շաբաթ օրուան նիստը՝ ժամը 20,30ին :

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ քաղաքի Քրիստափոր խումբը, այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ .— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ (9 Փետր.) երեկոյեան ժամը 8·30ին նոր հաւաքատեղին :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍ. ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Փետրուար 18ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 8ին, Ֆրանս–Քիւլթիւռ կայանէն, հայկ. երաժշտութիւնը (Արա Պարթեւեան) :

Փետրուար 12ին, Սթրազպուրկի կայանէն (235 մեթր) հայկ. պատարագը (Արա Պարթեւեան) :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 25ին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Ամպասատէօրի շքեղ սրահներուն մէջ : 3 Ավընիւ Կապրիէլ, մեթրօ Քոնքորտ :

ՆԱԽԱՍԱՐԴ պարախումբ՝ ղեկավարութեամբ ԺԻՐԱՅՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆի :

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ
Մուտք 10 Ֆր. Ուսանողներու կէս գին
Ապահովել սեղանները, հեռ. 033-0212

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը պատրաստուի տօնակատարելու Վասպուրականի Յաղթական Դիւցազնամարտի 53րդ տարեդարձը : Մեծ պատրաստութեամբ 19, ՄԱՅԻՍ ԿԻՐԱԿԻ :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 28ին :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Disques Vogue

"Folklore du Monde"

Երաժշտական միջազգային հաւաքածոյին մէջ լոյս տեսած են
L'ARMENIE թիւ CLVLX 199 (խմբերգ)
LE CAUCASE թիւ CLVLX 182 (պարերգ)
Սէնֆօնիք նուագախումբ, ղեկավարութեամբ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Ձեր ազատ ժամերը անցուցէք ուկնդրելով հայրենի գեղեցիկ երաժշտութիւնը, որ միջազգային շրջանակի մէջ մեծապէս գնահատուած է
Ցանկ նախապէս հրապարակուած երգապնակներու

Եկեղեցական
թիւ 20114 (Եկմալեան պատարագ) — 20150 (Կոմիտասեան պատարագ)
20169 եւ 20172 (զանազան տօներու երգեր)

Ժողովրդական
թիւ 20157 (Reflets d'Arménie) — 20167 (Promenade en Arménie)
թիւ 20172 (Soirée Arménienne) — 20182 (Arménie Légendaire)
20176 (սէնֆօնիք երաժշտութիւն) — 10016 (մեներգ Իրիս Պիւլպիւլեանէ)
Երգապնակի տեւողութիւն 45 վայրկեան (10 – 15 կտորներով)

Ստանալու համար դիմել
Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ
14, Rue Petit, Paris (19e) — BOT. 99-22
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e). Գին՝ 30 Ֆր.

Գաւառներու համար առաքում contre remboursement

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 8 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
JEUDI 8 FEVRIER 1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11131 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.131

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՇՈՒՐՋ

Բ.

ԱԹԱԹԻՒՐՔԻ ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՈՒՄՆԵՐԸ

Աւելի քան չորս տասնեակ տարի առաջ, «անկախութեան պատերազմ»ի վաղորդայնին, Մուսթաֆա Քեմալ իր փառքի դագաթնակէտին հասած՝ չնորհիւ Լենինի եւ դաշնակիցներու՝ իբրեւ անվիճելի մենատէր իր միահեծան իշխանութեան ենթարկեց Թուրքիան :

Փորձեց մէկ օրէն միւսը քսաներորդ դարու քաղաքակիրթ ազգերու մակարդակին բարձրացնել տգէտ ու մոլեռանդ ժողովուրդ մը, որ ամուր կառչած էր միջնադարեան, հնաւանդ եւ այլամերժ մը տայնութեան :

Բռնի ուժի դիմեց կախաղաններու պերճախօս օրինակով խորտակելու համար ընդդիմութիւնը մոլլաներու եւ սոֆթաներու, որոնք չէին կրնար մարսել աշխարհականացման օրէնքները ,— խլամական կրօնքի բաժանումը պետութենէն, արաբերէն տառերու փոխարինումը լատինականով , փաթթոցին ու ֆէսին տեղ «կեավուր»ներու գլխարկին ընդունուիլը, կիներու «նամէհրամ»ին ջնջուիլն ու առանց չարշաֆի, ֆէրաճէի ու փէչէի փողոց ելլելը եւ այլ յեղափոխական բարեշրջումները :

Հանրապետական Հալք կուսակցութիւնը նախ իր հիմնադրին, իսկ անոր մահէն (1938) ետք Իսմէթ Ինէօնիւի բռնակալ վարչաձեւին տակ ամէն ճիգ փորձեց Աթաթիւրքեան բարենորոգումները պարտադրելու համար :

Սակայն իր տիրապետութեան քառորդ դարու շրջանին չյաջողեցաւ փոխել քարացած, բրածոյ դարձած մտայնութիւնները :

Ու երբ երկրորդ աշխարհամարտէն ու Թրումընի վարդապետութենէն ետք վերջ տրուեցաւ միակ կուսակցութեան դրութեան, Հալքէն բաժնուողներ կազմեցին « Դեմոկրատ » կուսակցութիւնը :

Ուզեցին կապկել Ամերիկացիները , « Հալք »ը Հանրապետական էր : Ուրեմն նոր կուսակցութիւնն ալ պէտք է կոչուէր « Դեմոկրատ » :

Տարիներու ընթացքին բուսան երկրորդական արժէքով ուրիշ կուսակցութիւններ ալ, որոնք դաղափարականէ աւելի աթոռի պայքար կը մղէին եւ իրարու հետ կը մրցէին սիրաշահելու համար տգէտ , մոլեռանդ բազմութիւնները :

« Դեմոկրատ » կուսակցութիւնը իշխանութեան գլուխ եկաւ 1950ին եւ տասը տարի միահեծան վարեց երկիրը, հետեւելով Հալքի օրինակին, այն տարբերութեամբ , որ հետզհետէ խախտեց Աթաթիւրքի յեղափոխական բարենորոգումները, գոհացում տուաւ կրօնամոլ տարրերու ազատ գործունէութեան :

Մէնտէրէս հինգ հարիւր նոր մզկիթներ շինել տուաւ : Իր օրով «Նուրիճի»ներն ու յետադիմական «Շէրիաթճի»ները ազատ ասպարէզ դտան, շաղագործելով Անատոլուի անուս եւ անտաշ գիւղացիները, որոնք իրենց զանգուածային քուէներով 1954ին եւ 1958ին ապահովեցին Դեմոկրատներու յաղթանակը :

Աթաթիւրքի բարենորոգումներու խախտումին հակահարուածը կրեցին այս վերջինները 1960 Մայիս 27ին, երբ խումբ մը զինուորականներ (38 հոգի) տապալեցին ճէլալ Պայար – Մէնտէրէսի կառավարութիւնը, սարքեցին Եասը Ատայի խեղկատակ դատավարութիւնը , կախաղան բարձրացուցին Ատնան Մէնտէրէսը , Շիւքրիւ Զօրլուն եւ Փոլաթքանը, բանտարկեցին Դեմոկրատ նախարարներն ու երեսփոխանները :

Այս զինուորականները կ'երդուընային Աթաթիւրքի անունով եւ կ'ուզէին խստիւ իրագործել անոր բարենորոգումները : Շատ չանցած պառակտեցան : Ու երբ ժողովրդավարական ընտրութիւններ կատարեցին, Հալքին յանձնեցին իշխանութիւնը, խորհրդարանին մէջ մնայուն աթոռներ ապահովելով իրեց համար :

Դեմոկրատ կուսակցութեան տեղ կազմուեցաւ «Ատալէթ»ը Պայար – Մէնտէրէսի համակիրներով եւ հետզհետէ հող շահեցաւ երկրին մէջ : Իսմէթի դիրքը խախտեցաւ :

Ու 1965ի ընտրութեանց մէջ Ատալէթ յաղթանակը տանելով ձեռք առաւ իշխանութիւնը, զոր ցարդ կը պահէ :

Մինչ այդ, դաւերը, մեքենայութիւնները, մրցակցութիւններն ու երկպառակութիւնները կը շարունակուին, օրէ օր աստիճան մը աւելի ծանրացնելով ներքին տագնապը երկրին մէջ եւ վտանդելով Քեմալի բարենորոգումները :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՁՄՐԱՆ 10-ՐԴ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐԸ ՍԿՍԱՆ

Կրընոպլը տօնական եւ հանդիսաւոր երեւոյթ ստացած էր, Փետրուար 6ին , Զմրան 10րդ Ողիմպիական խաղերուն առթիւ : Ներկայ էր Հանրապետութեան նախագահը, Պարսկաստանի կայսրուհին եւ բազմաթիւ անձնաւորութիւններ, եկած ամէն կողմէ :

Իւրաքանչիւր երկրի պատուիրակութիւնը կը տողանցէ , մեծ տպաւորութիւն կը գործեն Ամերիկացիք , Ռուսերը, Ֆրանսացիք, Ճափոնցիք, Հնդիկները եւայլն , եւայլն :

Ողիմպիականներու կոմիտէի նախագահը կը հրաւիրէ նախագահ տը Կոլը, որ պաշտօնապէս բացուած յայտարարէ խաղերը, ու տը Կոլ, մեծ հանդիսութեամբ կ'արտասանէ աւանդական նախադասութիւնը .— « Զմրան 10րդ Ողիմպիական Խաղերու բացումը կը յայտարարեմ (Կրընոպլի) » :

Այդ պահուն կը հասնի ողիմպիական դրօշակը, զոր կը բարձրացնեն :

Մինչեւ վերջին վայրկեանը ամէն հարց հարթուած չէր մանաւանդ սքիներու միջոցով եղած ծանուցումին համար : Արդարեւ բաւական խնդիր եղած էր այդ առընչութեամբ, ի վերջոյ միջին ճամբայ մը գտնուեցաւ : Ոեւէ մարզիկ ուշադիր պիտի ըլլայ որ սքիին վրայ գտնուող նիշը, չերեւայ մամուլի, շարժանկարի կամ հեռատեսիլի միջոցով :

Նախագահ տը Կոլ Փարիզ վերադարձաւ Երեքշաբթի գիշեր եւ յաջորդ օրը Օրլիի մէջ կ'ընդունէր Իրաքի նախագահը :

ՎԻԷԹՆԱՄ

ԿՌԻԻՆԵՐԸ ԿԱՏԱՂԻ ԵՆ

Զորեքշաբթի առտու Ամերիկացիք կը յայտնէին թէ Լանկուէյի իրենց ճամբարը ինկած է : Այդ ճամբարը կը գտնուի Քէ Սանհի ձորը եւ կը պաշտպանէր Քէ Սանհի մուտքը : Առաջին անգամ ըլլալով Վիէթքոնկը կը յարձակէր հրասայլերով :

Եօթը օրուան կատաղի կռիւներէ ետք , ամէն կողմ, կը հաղորդուի թէ 23 հազար Վիէթքոնկ սպաննուած է, 614 ամերիկացի եւ 1130 հարաւային – վիէթնամցի :

Գալով Սայկոնի, կացութիւնը աւելի փայլուն չէ : Քաղաքը միշտ երկու մասի բաժնուած է : Մէկ մասը Ամերիկացիներուն ձեռքն է , միւսը՝ Վիէթքոնկի :

Հոնք – Քոնկէն հասած լուրերու համաձայն երբ Վիէթքոնկի զօրքերը գրաւած են Հիւէն , դերի բռնած են գնդապետ մը եւ ամերիկացի ռազմիկներու ամբողջ խումբ մը : Միւս կողմէ եւ միշտ ըստ Վիէթքոնկի մամուլի գործակալութեան Հոնք – Քոնկ հասած լուրերուն, քանի մը հարիւր հարաւային – Վիէթնամցի սպայ եւ զինուոր ինչպէս նաեւ քանի մը տասնեակ ամերիկացի խորհրդատու դերի բռնուած են կամ Վիէթքոնկի կամ Հիւէի բնակչութեան կողմէ :

Ներկայիս Հիւէն կրկին Ամերիկացիներու ձեռքն է եւ պաշտօնական շէնքին վրայ կը ծածանի ամերիկեան դրօշը :

× Մոսկուայի մէջ, Հիւսիսային – Վիէթնամի ազատագրութեան Ազգ. ճակատի ներկայացուցիչը անգամ մը եւս յայտարարած է թէ Վիէթնամի խաղաղութիւնը կապուած է ամերիկացի «յարձակողներու » մեկնումին : Կ'ըսէ նաեւ թէ Վիէթքոնկի ձեռք ձգած թաքթիք յաջողութիւնները քաղաքական նոր պայմաններ ստեղծած են, որոնք կրնան ի մօտոյ, բոլորովին անվաւեր դարձնել Թիէօ–Քիի կառավարութեան ձեռքը մնացած հեղինակութիւնը » :

× Նիուզուիք կը հաղորդէ թէ Խորհ. Միութիւնը հարիւր Միկ տուած է Հանոյի կառավարութեան :

× Սէուլէն հասած լուրերու համաձայն, տակաւին որեւէ կարգադրութիւն չէ եղած Ուոշինկթընի եւ Հիւսիսային Քորէայի միջեւ Փուէպլոյի շուրջ : Գրած էինք թէ Հարաւային – Քորէա բողոքած էր Ամերիկացիներուն, որ շատ դիւրին տեղի կուտան Հիւսիսային – Քորէայի եւ կը զգուշացնէին որեւէ զիջումի դէմ :

× Հոլանտա նախաձեռնարկ եղած է խաղաղութեան կոչի մը համար Վիէթնամի մէջ, խումբ մը ուրիշ երկիրներու հետ :

× ՄԱԿի Ընդհ. Քարթուղար Ու Թան Տէլհիէն ետք Մոսկուա պիտի անցնի Կիրակի օր եւ տեսնուի վարչապետ Կոսիգինի հետ :

ԻՐԱՔԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Զօր. Արէֆի պաշտօնական այցելութեան առթիւ, բաւական աղմուկ ելած է Փարիզի մէջ : Ծանօթ է որ խօսակցութեանց գլխաւոր նիւթերն են՝ քարիւղային հարցեր եւ Ֆրանսայի զէնքի հայթայթումը Իրաքի :

«Քոնպա», որ շատ կը զբաղի քրտական հարցով, ցաւ կը յայտնէ որ Ֆրանսա կը պատրաստուի զէնք տալ երկրի մը, որ տարիներէ ի վեր ցեղասպանութիւն կը կատարէ իր երկրին հիւսիսը :

Այս առթիւ Քիւրտերու պարագլուխը՝ Պարզանի նամակ մը զրկած է նախագահ տը Կոլի, ուր կ'ըսէ. « Եւրոպայի ամէնէն մեծ դիմադրողն էք եւ ձեր հայրենիքը ազատագրեցիք, ուրեմն միայն համակրող մը կրնաք ըլլալ դրեթէ յուսահատ դիմադրութեան զոր վեց տարիէ ի վեր կը տանին քիւրտ լեռնականները » :

Յիշենք այս այցելութեան առթիւ թէ Իրաք 1958էն ի վեր անկախ Հանրապետութիւն է (1921էն1958 թագաւորութիւն) : Տարածութիւնն է 448 հազար 742 քառակուսի քիլոմեթր : Բնակչութեան թիւը ութ միլիոն չորս հարիւր հազար : Մայրաքաղաքն է՝ Պաղտատ, կարեւոր միւս քաղաքներն են՝ Պասրա, Մուսուլ, Քէրքիւք : Անապատային երկիր մըն է, արմաւ կ'արտադրէ (համաշխարհային արտադրութեան ութսուն առ հարիւրը) : Երկրին մեծ հարստութիւնն է քարիւղը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հանրապետութեան նախագահը Ապտալլահ Եաֆիի յանձնեց նոր դահլիճին կազմութիւնը : Այս նոր կառավարութեան գլխաւոր պաշտօնն է պատրաստել Մարտ – Ապրիլի երեսփոխանական ընտրութիւնները :

« ՖԻԿԱՌՕ » կը հաղորդէ որ հինգ հազար քրիստոնեայ երիտասարդ աղջիկներ ստիպուած եղած են հեռանալ Սուրիայէն : Լիբանանի խողովակով հասած նոր լուրերու համաձայն , Հալէպի ոչ – պետական դպրոցները փակուած են, Պետութիւնը ջնջած է նախապէս տուած արտօնութիւնները : Այդ դպրոցներու տնօրէնութիւնը կը սպասէ որ շէնքերն ալ գրաւուին : Քահանայ մըն ալ որ 12 տարի է Սուրիա էր, արտաքսուած է : Պապը սկսած է իրար անցնիլ եւ իր անունով Կարդինալ Զիքոնեանեի գրած է սուրիացի եպիսկոպոսներուն :

ԱԹԷՆՔԷՆ մամուլի անգլիական եւ ֆրանսական գործակալութիւնները կը հաղորդեն թէ մաքրագործումները կը շարունակուին բանակին մէջ :

ԿԻՊՐՈՍԻ նախագահը Գերպ. Մակարիոս յայտարարած է մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, որ Կիպրոսի բնակչութիւնը պիտի հրաւիրուի կամ հանրաքուէով , կամ ժողովրդավար մէկ ուրիշ միջոցով իր կարծիքը յայտնելու կիպրական հարցին շուրջ : Ի պատասխան ընդդիմութեան քննադատութեանց , որ կ'ամբաստանէր զինքը թէ հրաժարած է Էնոսիսի դաղափարէն, Մակարիոս յայտարարած է .— » Խիղճս հանդարտ է : Թուրքեւյոյն խօսակցութեանց ձախողութենէն ետք եւ Թուրքիոյ ծանօթ անզիջող դիրքէն, նոր խօսակցութիւններ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի միջեւ, որեւէ ձեւով յանձնառութեան տակ չեն դներ Կիպրոսի կառավարութիւնը » :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Արտաքին նախարարը յայտարարեց սոցիալ – դեմոկրատ խորհրդարանական խմբակցութեան առջեւ թէ տարիներէ ի վեր կ'աշխատի Ֆրանքեւ – գերման լաւ գործակցութիւն մը ձեռք ձգել : Դատապարտած է ՏԷ ՓԷ Ա գործակալութիւնը որ նման սխալ մը կը գործէ : Ամէն պարագայի մէջ, այս միջադէպին առթիւ՝ կը յիշուի որ ձայներեզը փաստ չի նկատուիր արդարութեան կողմէ, որովհետեւ շատ դիւրութեամբ կրնայ խառդախուիլ :

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը արգելքի տակ առաւ Էնրիքօ Մասիասի սալերն ու ֆիլմերը տրուած ըլլալով որ այս երգիչը շատ կը ծառայէ սիոնական քարոզչութեան :

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ իննի դէմ 41 ձայնով Իրաւաբանութեան համալսարանի դասախօսները բանաձեւ մը քուէարկած են , ուր կը բողոքեն որ համալսարանական վայրերը գրաւուած ըլլան ոստիկանութեան կողմէ :

ԱԼԺԵՐԻԱ հարիւր միլիոն լիթր գինի պիտի ծախէ Խորհ. Միութեան 1968ին եւ վեց հարիւր հազար թոն երկաթ :

ԳԱՀԻՐԷԻ յեղափոխական ատեանի նախագահը յայտարարած է թէ 1962ին ալ արդէն տագնապ մը ծագած էր Նասրի եւ մառեշալ Ամէռի միջեւ :

ԼԻԶՊՈՆԻ մէջ, այս ամսու վերջ «Մայրաքաղաքը» անունով երեկոյեան օրաթերթ մը պիտի սկսի լոյս տեսնել , քաղաքական «անկախ» գիծով :

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ ՊՈՆՏԱԿԱՆ ԱՄԱՍԻՈՅ

(ՀԵՂԻՆԱԿ Գ. Յ. ՍԻՄՈՆԵԱՆ – 1966, ԷՋՔ 1038)

Իրապէս պատկառելի հատոր մը : Մեծադիր, երկսիւն, մաքուր տպագրութեամբ 1038 էջով «ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ» մը, որ նշանաւոր հայ քաղաքին, ամէնուս ծանօթ, շատ սիրելի հայաքաղաքի մը՝ Ամասիոյ պատմութիւնն է : Ի՞նչ ծաղկուն ազգային եւ մշակութային կեանք մը խլրտած էր հոն 1915էն առաջ, իր յատուկ ազգային մամուլն անդամ՝ «Ապառաժ», «Ամասիա» ունենալով : Իսկ այժմ աւեր – աւերակ է հայկական Ամասիան, որմէ հարիւրաւոր վերապրողներ՝ տարտղնուած են աշխարհի չորս ծագերուն ու կը պահեն, կը ջանան պահել իրենց Հայութիւնը եւ հայրենի սովորոյթները :

84 տարեկան կորովի հայրենասէր մըն է, ընիկ Ամասիացի Պ. Գաբրիէլ Յ. Սիմոնեան, որ իր ուսերուն վրայ առած «Յուշամատեան»ի մը հրատարակութեան ամենածանր բեռը՝ 1949էն սկսած՝ այսօր պատուով հրապարակ կը դնէ այս դեղեցիկ հատորը՝ իսկապէս յաւերժացնելով յիշատակը մասնաւորապէս հայկական Ամասիոյ : «Տաժանելի՝ բայց օգտակար աշխատանքի մը լծուած ըլլալու դիտակցութեամբ՝ չեմ ընկրկած այլազան դժուարութիւններու առջեւ», կը գրէ Գաբրիէլ Սիմոնեան (Ներածական, էջ 6) :

Ութ մասերու եւ 45 գլուխներու մէջ ուսումնասիրուած են Ամասիոյ պատմութիւնը, տեղագրութիւնը, ընկերային եւ մշակութային կեանքը, տեղահանութիւններն ու գաղթը, Ամասիոյ հայ «մնացորդացը» եւ այլն : Շատ կարեւոր գլուխ մըն է մասնաւորապէս «Ամասիոյ Հայոց Գաւառաբարբառը» (էջ 935 – 1017) : Բազմաթիւ քարտէսներ ու նկարներ կը զարդարեն հատորին էջերը :

Հիացումի եւ գնահատանքի բաւարար բառ չենք գտներ ալեւոր, բայց այսքան աշխատունակ ու անխոնջ հեղինակին ուղղելու համար : Հարիւրաւոր անձերու կատարելիք գործը՝ մինակը գլուխ հանած է : Մեծագումար ծախքերու բեռը բառնալու արիութիւնը ունեցած է՝ ի սէր իր հայրենի քաղաքին ու հայրենակիցներուն :

Չենք տարակուսիր, թէ բոլոր վերապրող Ամասիացիներու անվերապահ ջերմ երախտագիտութեան ու գնահատանքին պիտի արժանանայ Գաբրիէլ Սիմոնեան (Կիպրոս) : Կը շնորհաւորենք զինք՝ իբրեւ մին իր աշխատութեան մօտէն ծանօթ մը :

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Գ.

Հիմնադրութեան նախաձեռնութիւնը ստանձնող իրազեկ անձի մը այս վկայութիւնը, անշուշտ կասկած չի վերցներ : Սակայն ուրիշ մէկ քանիներ որոնք նոյնպէս հիմնադրութեան այդ շրջանի դերակատարներն են եղած, տարբեր ձեւով կը ներկայացնեն եղելութիւնը :

Դժբախտաբար այս վերջինները շատ ուշ՝ 45 – 50 տարի սպասելէ ետք միայն իրենց յուշերը թուղթին կը յանձնեն, երբ հարկ էր արձանագրել այդ դէպքերը օրը օրին, կամ առնուազն համախորհուրդ ատենագրութիւնը պահել սկզբնական տարիներուն, երբ տակաւին՝ միութեան բոլոր հիմնադիրները ողջ էին :

Ցաւալի է որ, Հայ Սկաուտի մէջ ալ, որ օրկանն էր Հ.Մ.Ը.Մ.ի և հրատարակուիլ սկսաւ հիմնադրութենէն մօտ մէկ տարի ետք, ոչ մէկ մանրամասն նկարագրութիւն կը գտնենք անոր կազմութեան մասին ոչ ալ ցանկը հիմնադիրներուն, վաւերացուած նոյն ինքն հիմնադիրներուն կողմէ :

Ու այսօր, մենք անորոշ ու անճիշդ դաղափար մը պիտի չունենայինք յիսուն տարի առաջ տեղի ունեցող անցուդարձերու մասին :

Վերջին պատերազմէն անմիջապէս առաջ, 1938ին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի քսանամեակին առթիւ Գ. Շահինեանի կողմէ, անկատար ու սխալ ցանկ մը տրուեցաւ արդէն որ տպագրուած է այդ օրերու նամակաթուղթերուն վրայ, հետեւեալ կարգով, Գ. Յակոբեան, Հ. Ճիզմէճեան, Գ. Մէրճանօֆ, Գ. Շահինեան, Տ. Խոյեան եւ Յ. Ճ. Սիրունի :

Տիգրան քահանայ Խոյեան, որ մէկն է եղեր նոյնպէս հիմնադիր ժողովին մասնակցողներէն, վերջերս Ամերիկայի Հայրենիքին մէջ, չորս յաջորդական յօդուածներ ունի, Վահրամ Փափազեանի «ՍԷ՛ր, սէ՛ր, սէ՛ր» հատորին պարունակած անճշդութիւնները մատնանշելու նուիրուած :

Այդ ճշդումները կատարելու առիթով, ինք ալ կուտայ հիմնադիր ժողովին ներկայ ըլլալու հրաւիրուած անձերուն անունները, որոնք ըստ իրեն հետեւեալներն են Գրիգոր եւ Լեւոն Յակոբեան, Հայկ Ճիզմէճեան, Գառլօ Շահինեան, Վահրամ Փափազեան, Ժիրայր Խորասանճեան, Յ. Ճ. Սիրունի եւ ինք :

Դժբախտաբար այս ցանկն ալ բոլորովին համապատասխան չէ Գր. Յակոբեանի տուած ցանկին : Ու յիշողութեան պզտիկ վրիպումով մը, ինչպէս ըսինք, ինչ կը վերաբերի Սիրունիի մասնակցութեան, կ՛աւելցնէ .

« Բացի Սիրունիէն, որ հանրային աշխատանքներով չափազանց զբաղած ըլլալուն, ակամայ կը բացակայէր, բոլորն ալ ներկայ էին ժողովին » :

Իսկ քիչ անդին կ՛ըսէ .

« Յ. Ճ. Սիրունին, մարմնով բացակայ էր թէեւ, բայց հոգուով ու սրտով մեզի հետ էր : Ոչ մէկ ժողովի ներկայ չեղաւ (մինչդեռ ընդունուած իրողութիւնը, միայն առաջին հիմնադիր ժողովին ներկայ ըլլալն է), բայց իր ամենակարեւոր դերը խաղաց, աւելի ուշ, իբրեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին ծրագիր – կանոնագիրը պատրաստող յանձնախումբին անդամ : (Այդ ծրագիր – կանոնագիրը առաջին ժողովէն իսկ առաջ ան պատրաստած էր) : Երեք հոգինոց այդ յանձնախումբին անդամներն էին, Յ. Ճ. Սիրունի, Գրիգոր Յակոբեան եւ Տիգրան Խոյեան : Երկու յաջորդական գիշերներ Գ. Յակոբեանի Բերայի բնակարանին մէջ գլուխ գլխի գործը ամբողջացուցինք : Սիրունիի փորձառութիւնը այդ ուղղութեամբ, գլխաւոր ազդակը եղաւ, աշխատանքի յաջող ու սահուն ընթանալուն » :

Իսկ Վահրամ Փափազեանի տուած ցանկը իր հատորին մէջ գլխովին տարբեր է : Ըստ իրեն, Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադիրներն են — առանց սակայն ճշդելու թուականը առաջին ժողովին — հետեւեալները .

Գրիգոր եւ Լեւոն Յակոբեան, Հայկ Ճիզմէճեան, Վարագ Փողարեան, Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեան, Գր. Մէրճանօֆ եւ ինքը : «Ճիշդ եօթը հոգի, ոչ աւելի ոչ պակաս» ինչպէս կը շեշտէ :

Այս ցանկին մէջ չեն երեւար իսկական հիմնադիրներէն երեքը՝ Յ. Ճ. Սիրունի, Գ. Շահինեան եւ Տ. Խոյեան : Այս մոռացումը շատ զարմանալի է : Ակներեւ է որ յիսուն տարի ետք, յիշողութեամբ գրի առնուած այս վկայութիւնները կարելի չէ վաւերական նկատել, որովհետեւ յայտնի կ՛երեւայ որ հիմնադիր ժողովի եւ առաջին կեդր. վարչութեան անդամներուն միջեւ շփոթութիւն մը ստեղծուած է եւ անունները իրարու խառնուած են :

Միւս վաւերական նկատուելիք աղբիւրը նոյն ինքն Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեդրոնն է ու իր պաշտօնաթերթը :

« Հայ Սկաուտ »ը իբրեւ օրկան Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկսաւ հրատարակուիլ, հիմնադրութենէն գրեթէ տարի մը ետք, որուն առաջին թիւը լոյս տեսաւ 25 Հոկտեմբեր 1919ին : Այդ առաջին իսկ թիւէն, Միութեան նպատակը պարզելու ատեն, պատշաճ էր որ հիմնադրութեան պատմութիւնը ճշգրիտ կերպով տրուէր : Առանձին բաժնի մը մէջ, ընդհ. տեղեկատուութիւն մը կայ՝ թէեւ, ուր հիմնադրութենէն կը խօսուի բայց շատ անկատար ձեւով : Առաջին ժողովին թուականէն արդէն տարի մը անցեր է, ու այդ միջոցին հիմնադիրները իրենց կազմը ընդլայնելու համար, բացակայ ընկերներ ալ հրաւիրեր են, մօտ տասը – տասներկուքի բարձրացնելով առաջին կեդր. վարչութեան անդամներուն թիւը :

« Հայ Սկաուտ »ի խմբագրութիւնը կը վարէր, մեր ամէնուն սիրելի Կարօ Ուծագլեանը, որ պատերազմէն առաջ ալ Շ. Քրիսեանի Մարմնամարզին կ՛աշխատակցէր առողջապահական յօդուածներով, Քէօթահիայէն : Ուրեմն այդ ընդհանուր տեսութիւնը՝ յանուն Հ. Մ. Ը. Մ.ի ինք է խմբագրած : Սակայն, Միութեան հիմնադրութեան շրջանին հեռու գտնուելով, այդ մասին հպանցիկ ակնարկ մը միայն կուտայ, առանց անուններու յիշատակութեան, անշուշտ հիմնուելով բերանացի իր ստացած ծանօթութեանց վրայ, եւ առանց խորանալու մանրամասնութեանց մէջ : Հետեւաբար, ատկէ ալ կարելի չէ քաղել վաւերական ու ճշգրիտ տեղեկութիւն մը, ինչպէս պիտի նկատենք ստորեւ մեր ընելիք մէջբերումէն :

Ուրեմն, 1 Հոկտեմբեր, 1919 թուականը կրող այդ տեղեկատուութեան մէջ, որ Միութեան մէկ տարուան գործունէութեան կը վերաբերի, «Հ. Մ. Ը. Մ.» ստորագրութեան տակ կը կարդանք .

« Զինադադարի առաջին օրերուն, երբ Հայութիւնը արիւնի մկրտութենէն տակաւին նոր դուրս էր եկեր, իր շղթաներուն կապանքները հազիւ քակուած, խումբ մը երիտասարդներ հաւաքուեցանք Պ. Գրիգոր Յակոբեանի կոչին վրայ, կազմելու համար Հայ Մարմնակրթական Ընդհ. Միութիւնը (Հ. Մ. Ը. Մ.) :

Առաջին նիստը գումարուեցաւ 1 Նոյեմբեր 1918ին ինը հոգիի ներկայութեամբ(*), որոնք հրաշքով մը աւերի ճիրաններէն դուրս մնացած էին եւ որոնք նախկին սիրահարներ ու մասնագէտներ էին մարզանքի եւ սբօռի կեանքին : Այս առաջին ժողովին մէջ որոշուեցաւ լայն եւ պարզ ծրագրով մը սկսիլ Մարմնակրթանքի գործը եւ զայն մտցնել մասնաւորապէս դպրոցներէ եւ հիմնելի որբանոցներէն ներս » :

Ուրեմն որքան տեսակէտ, նոյնքան հակասական վկայութիւններ պատմութիւնը գրելու ատեն :

Եւ սակայն ինչ որ անվիճելի կերպով ընդունելի է եւ ամէն ոք համաձայն է ատոր, ատիկա Գրիգոր Յակոբեանի դերն է, իբրեւ նախաձեռնարկ, զոր ի հարկէ կը շեշտէ նաեւ «Հայ Սկաուտ»ը : Բայց միւսներուն մասին յիշատակութիւն չըկայ, երեւի զգուշանալու համար որ վերջէն եկողներուն ինքնասիրութիւնը չվիրաւորուի :

— Ամփոփելով՝ Գրիգոր Յակոբեան եւ Սիրունի համաձայն են վեց հոգիի մասնակցութեան սկզբնական շարժումին :

— Գառլօ Շահինեան վեց հոգի կ՛ըն-

(*) Բայց դժբախտաբար չի հշդեր թէ ովքեր էին անոնք : Այդ օրերուն այնքան ալ կարեւորութիւն չէր տրուեր անձերու ինքնութեան, երբ հաւաքական գործն էր կարեւորը :

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱԻՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

Բայց ամէն պարագայի տակ, դարձեալ կարեւորութիւն տալ կը կեղծէր որպէսզի իր պալատականները չյուսահատէին եւ շարունակէին իրարու դէմ հակառակութիւններ ստեղծել, որովհետեւ բոլոր բռնակալներուն պէս, Ապտիւլ Համիտ ալ իր շուրջը գտնուողներուն փոխադարձ թշնամութեան վրայ հիմնած էր իր դժոխային իշխանութիւնը :

Այս անդամ սակայն Ապտիւլ Համիտ երբեք մտքէն չանցուց որ յատկապէս պատրաստուած խաղ մըն էր այս, նախ որ ազաւնիին գնդակահար զարնուիլը բոլորովին խելքէ մտքէ չանցած անակնկալով մը տեղի ունեցած էր, յետոյ տոմսակին պարունակութեան մէջ չկար որեւէ հետ մը որ ուղղուած ըլլար այս կամ այն պալատականին, կամ անոնցմէ մէկուն վրայ կասկած հրաւիրելու հանգամանք ունենար :

Շէֆիք փաշային իր հրամանը տալէ ետքը, արդէն երկու ժամ անցած էր ու տակաւին որեւէ արդիւնք չէին տուած ձեռնարկուած խուզարկութիւնները պարտիզպանը գտնելու մասին :

Սուլթանը նորէն իր քով կանչել տուաւ ոստիկանութեան նախարարը :

— Ո՞ւր է պարտիզպանը, պոռաց անոր երեսին :

— Վեհափառ տէր, պատասխանեց խեղճ մարդը շփոթած, պէտք եղած բոլոր հրամանները տուի, ամէն կողմ մարդ զրկեցի եւ կը յուսամ որ հիմա կը գտնեն կը բերեն զինքը :

— Ամէնքդ ալ խաբեբաներ, ստախօսներ, ապերախտներ էք, գոչեց Ապտիւլ Համիտ բորբոքելով, վստահ եմ որ բան մը չես բրած ու մարդը պիտի չկրնաս գտնել :

— Վեհափառ տէր, կմկմաց նախարարը դողահար ձայնով մը, ձեր հրամանը մինչեւ երկու ժամ անպատճառ պիտի գործադրուի Աստուծոյ շնորհիւ . . . :

— Եւ եթէ երկու ժամէն պարտիզպան Իօմէրը մէջտեղ չելլայ, ձեռքէս ազատելիք չունիս :

— Ձեր Վեհափառութիւնը ուզածը կրնայ ընել ինձ եւ ես պատրաստ եմ սիրով ու խոնարհութեամբ ընդունելու իր կողմէ եկած ամէն շնորհ կամ պատիժ, բաւ է որ հաւատարմութեամբ ծառայեմ իրեն :

— Հաւատարմութիւնդ այս պարագային մէջ յայտնի պիտի ըլլայ, ըսաւ Ապտիւլ Համիտ որուն ձայնը քիչ մը հանդարտած կը թուէր, գիտցիր որ այս գիշեր անպատճառ պէտք ունիմ պարտիզպան Իօմէրին :

— Ձեր փափաքը պիտի կատարուի, պատասխանեց նախարարը, թէեւ շատ վըստահ չէր իր ըսածին վրայ, բայց եւ այնպէս չէր կրնար տարբեր կերպով խօսիլ իր վեհափառ տիրոջ :

Վայրկեանները կը սահէին սակայն եւ ոչ ոք երեւան կ՛ըլլէր, ոչ մէկ կողմէ լուր մը կուգար : Խեղճ Շէֆիք փաշա ծայրայեղ տագնապի մը մատնուած, պատուհանին քով ակնապիշ կը սպասէր, տեսնելու համար աւետաբեր հրեշտակը որ պիտի գար իրեն բարի լուրը հաղորդելու : Իր միակ յոյսը հարիւրապետ Շիւքրի պէյի վրան էր, իր ոստիկանական պետերուն ամէնէն վարժն ու աչքը բացը, որ ինչպէս գիտենք, յատուկ եռանդով մը կը հետապնդէր այս գործը եւ որ միշտ յարաբերութեան մէջ էր պարտիզպան Իօմէրի հետ :

Եւ սակայն Շիւքրի պէյն ալ երեք օրէ ի վեր չէր տեսած Իօմէրի երեսը, թէեւ լաւ գիտէր որ միշտ իր խուզարկութիւնները կը շարունակէր Պէյքօզի կողմերը :

Շէֆիք փաշայի հրամանները ստանալուն պէս, հինգ վեց հոգիի ընկերակցութեամբ եւ մասնաւոր շոգեմակոյկով մը փութացած էր Պէյքօզ, խոստանալով անպատճառ պարտիզպանը գտնել ու բերել եւ նախարարը միմիայն անոր վրայ դրած էր յոյսը :

Եւ սակայն ժամերը կը սահէին կանցնէին ու տակաւին մարդ չէր երեւար : Ապտիւլ Համիտի համբերութիւնը հետզհետէ կը սպառէր : Բռնակալը ծրագիր մը յղացած էր որուն գործադրութեանը համար անպատճառ պէտք ունէր պարտիզպան Իօմէրի եւ անոր համար էր որ ժամերէ ի վեր անոր գալուն կը սպասէր : Այդ ծրագիրը ոչ ոքի չէր յայտնած ու ոչ ոք ալ կրնար երեւակայել ինչ ըլլալը, բայց ամէնքը կը զգային որ Ապտիւլ Համիտի ամբողջ մտածումը այդ միջոցին, պարտիզպանին վրայ կեդրոնացած էր :

Կէս գիշերին մօտեցած էր արդէն եւ տակաւին յուզումը եւ երթեւեկը չէր հանդարտած պալատին մէջ : Նորանոր մարդիկ զրկուած էին ամէն կողմ, մինչ առաջին մեկնողները կը սկսէին ձեռնունայն վերադառնալ, յուսահատ դէմքերով :

Ապտիւլ Համիտ այդ իրիկունը չէր ճաշած, միայն երկու գաւաթ կաթ խմելով անցուցեր էր, իր սենեակին մէջ առանձնացած :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(44 – Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԹԱՏՐՈՆԻ ՄԱՍԻՆ

Յունուար 29ին խորհրդակցական ժո – ղով մը գումարուած է Արուեստի Տան մէջ, երեւան, Հայաստանի թատերական արուեստի ներկայ վիճակի քննութեան համար :

Ա. Բաբայեան, արուեստի գործերու վարչութեան պետի տեղակալը, խօսե – լով թատերական խաղացանկի եւ Հայաս – տանի ժամանակակից թատերդրութեան մասին, դիտել տուած է, որ գոյութիւն ունեցող 11 թատրոնները տարին կը ներ – կայացնեն վեցհատն նոր բեմադրութիւն – ներ : Ժամանակէ մը ի վեր ներկայ կեան – քը պատկերացնող գործերը սկսած են համեմատաբար աւելի մեծ տեղ գրաւել : Ներկայիս ժամանակակից թատերագիր – ներու երեսուն գործեր տարբեր բեմերէ կը ներկայացուին հանդիսատեսներու : Առանձնապէս յաջողութիւն կը գտնեն հե – տեւեալները .—

« Աչխարհը, այո, չուտ է եկել» (Ա. Պապայեան), «Ղազարը գնում է պատե – րազմ» (Ժ. Ցարուխիւնեան), «Գլխի գի – նըն է յիսուն միլիոն» (Ժ. Ցարուխիւն – եան), « Կապոյտ ձիաւորը» (Գ. Գէորգ – եան), «Երբ բացւում է առաւօտը» (Ա. Դարբնի) :

Սակայն, ընդհանուր առմամբ, «դոր – չութիւնը, միապաղաղութիւնը, նոյնօրի – նակ սխեմներու կրկնութիւնը , կեր – պարներու հոգեվիճակներու պարզունա – կութիւնը դեռ կը չարունակեն իշխել բե – մերուն վրայ », «Մորհրդահայ դրամա –

դունի, անճիշդ ցանկով մը :

— Յոյեան քահանայ այդ Թիւը կը բարձրացնէ ութի, Սիրունեի առաջին հիմնադիր ժողովին մասնակցութիւնն ալ խնդրոյ առարկայ ընելով :

— Վահրամ Փափազեան բոլորովին տարբեր ցանկ մը կուտայ, կեղրոնանա – լով եօթը հոգիի վրայ, ուրկէ դուրս կը մնան բուն հիմնադիրներէն երեքը :

— Իսկ «Հայ Սկաուտ»ը, ինչպէս ան – սանք, ինչի կը բարձրացնէ այդ Թիւը :

Հետեւաբար, մարդ կը տարակուսի Թէ, վերջ ի վերջոյ որոնք են իսկական հիմ – նադիրները :

Ի՞նչպէս բացատրել այս խառնակ դր – րութիւնը : Ցիշողութեան պակասի՞ , ինքնասիրական զգացումի՞ Թէ անճնական հակառակութեան յաղեցումի վերագրել :

Բայց մենք, հետեւելով տրամաբանու – թեան եւ ողջմտութեան, սոխուած ենք հիմ բոնել Գրիգոր Ցակոբեանի տեսա – կէտը, որ կը բխի բուն իսկ իր նախա – ձեռնողի հանդամանքէն :

ԳՐ. ՃՕԼՕԼԵԱՆ

(Շար.)

ՄԱԿԱՆՈՒՆ ՄԸ

Հաստաբազուկ Սեբաստացի մըն էր , ինչպէս սովորութիւն է ըսել, Սատանայից Ոսկեհանը , որ հուժկու, բարձրահասակ եւ դեռ երիտասարդ կ'երեւար իր պարզ արտաքինին մէջ :

Եղեռնի օրերուն, չատերու հետ , ըն – տան մը առաջնորդուած՝ ահով ու դողով կը սպասէր վախճանին, երբ լսուեցաւ ձայն մը դուրսէն .— «Ով որ ձիերէ եւ կառապանութենէ կը հասկնայ , Թող դուրս գայ »:

Ոսկեհան յոյսի եւ լոյսի վազելով կը ներկայանայ ոստիկանին : Եւ այսպէս կը դառնայ կառապանը վալիի : Եւ ի՛նչ կառք : Չես գիտեր որ Հայու պատկա – նած դեղեցիկ փայթօն մը՝ նոյնքան գե – ղեցիկ զոյգ մը ձիերով : Հայը եւ իր կա – ռապանը չկան այլեւս : Նոր կառապա – նին՝ Ոսկեհանի կը յանձնուի կառքին եւ ձիերուն խնամքի պաշտօնն ու պարտա – կանութիւնը, որ կը կատարէ սիրով եւ հոգածութեամբ :

տուրգիան Թատրոնին չի տար իսկական մեծ ընդհանրացումներով , խոր հոգե – բանական յատկացուածութեամբ, մեծ պրոբլեմներու նուիրուած ստեղծագործ – ծութիւնները » , եզրակացուցած է Ա. Պա – պայեան :

Ապա խօսած է Գ. Տէր – Գրիգորեան , Գրողներու Մութեան վարչութեան Թատրոնի ճիւղի նախագահը , որ յայ – տարարած է, Թէ վերջին երկու տարինե – րուն Հայաստանի Թատերագիրներու գոր – ծերէն բեմադրուած է 21 ստեղծագործու – Թիւն :

Սակայն, բացառութեամբ քանի մը հա – տին, մնացեալները ունին հիմնական նոյն Թերութիւնները՝ չկան լուրջ ըսելիքներ , հոգեբանական խոր վերլուծութիւններ :

Չամաձայն Գ. Տէր Գրիգորեանի, վեր – ջին ատրիներու գործերուն մէջ կարեւոր տեղ կը գրաւէ պատմական անցեալը : Այդ գործերուն մէջ կը նշմարուին ան – նպատակ , յաճախ կրկնութիւն եղող խօսքեր, բեմ կը հանուին արդէն մաշած տիպարներ : Իսկ թատրոնները փոխանակ արդիլելու այս տեսակ գործերու բեմա – դրութիւնը, ընդհակառակն, աւելի չատ հանդիսատես դրաւելու համար այդ ներ – կայացումները կը ցուցադրեն հարիւրա – ւոր անգամ : «Մեղի համար , — ըսած է Գ. Տէր – Գրիգորեան ,— ընդունելի է այն պատմական փիէսը, որ կուտայ նաեւ մեր ժամանակը, կը հասուտէ ապա – գան» : Ապա եզրակացնելով իր խօսքը , ըսած է, Թէ «Թատրոնի տնտեսչական դը – րութիւնը, ընդհակառակն, ծանր է

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ – ՄԱՐՏ 1968

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՓԱՐԻԶ	ԼԻՈՆ	ՄԱՐՍԷՅԼ
9 Մարտ — Թատերական ներկայացում Salle des Fêtes d'Issy-les-Moulineaux	17 Մարտ — Գեղարուեստական երեկոյթ Bourse du travail	3 Մարտ — Երաժշտական երեկոյթ Opéra de Marseille
10 Մարտ — Պարահանդէս Salle des Ambassadeurs	23 Մարտ — Թատերական ներկայացում Mairie du 6ème	6 Մարտ — Թատերական ներկայացում Théâtre du Gymnase
7 Ապրիլ· — Երաժշտական երեկոյթ Salle Playel	30 Մարտ — Պարահանդէս Aéroport de Bron	16 Մարտ — Պարահանդէս Hôtel Splendid

Յաջորդաբար՝ իւրաքանչիւր ձեռնարկի մանրամասն տեղեկութիւնները, ինչպէս նաեւ կազմակերպուած հրապարակային դասախօսութիւններու եւ ցուցահանդէսներու մանրամասնութիւնները

ԸՆԿ· ԵՐՈՒԱՆԴ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Եսա Մկրտիչեան իր սիրելի մօրեղբօր՝ Երուանդ Յարութիւնեանի *մահուան քառասունքի հոգեհանգստեան առթիւ, որ կը կատարուի այս Կիրակի (Փետրուար 11) առաւօտ, հետեւեալ նուէրները կ'ընէ.— Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցի հարիւր Ֆրանք, Հ· Յ· Դ· Թանդարան հարիւր, Հայ Մշակոյթի Տան հարիւր, Կապ· Խաչի հիւանդներուն հարիւր, Տրապիզոնի Հայր· Միութեան 50, (Ստանալ «Յառաջ»էն եւ 50 Ֆր Յառաջի:*

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս· Յովհաննէս· Մկրտիչ եկեղեցին եւ Տէսինի Ս· Աստուածածին եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի

ԶԱՊԷԼ ԵՒ ՍԱՐԳԻՍ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ

յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարողներուն:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Մարի Տէր-Ներսէսեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի 11 Փետրուար, Կիրակի առաւօտ Պօմոնի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, իր ամուսնոյն՝

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ – ՆԵՐՍԷՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին Լեգէոնի ընկերներուն ու յիշատակը յարգողներուն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ· Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Ուրբաթեանի, Այրի Տիկին Տակլճեանի եւ բոլոր պարագաներուն իրենց փեսային եւ ամուսնոյն՝ Կրօնիկ Տակլճեանի *մահուան առթիւ:*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը հետեւեալ նուէրները ստացած է Կարապետ Եաղըճեանի մահուան առթիւ.— Այրի Տիկին Եաղըճեան հարիւր Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Նուպար Եաղըճեան 50, Տէր եւ Տիկին Մամբրէ Անասա 50, Պ· Յակոբ Քէօլէեան 50: Մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ողբացեալին պարագաներուն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տարաբախտ Արմենակ Նագգաշեանի մահուան առթիւ, Մէզօն – Լաֆիթէն Տէր եւ Տիկին Սարգիս Եալընզեան, Կապոյտ Խաչին կը նուիրեն երեսուն Ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի: (Ստանալ Յառաջէն):

ԱԼՖՈՐՎԻԼ
(Ս· Պօղոս – Պետրոս)

Այս Կիրակի, ժամը 10ին, Ալֆորվիլի Ս· Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ կատարուի հոգեհանդիստ հոգաբարձութեանս նորոգ հանդուցեալ անդամներէն

ԳՐԻԳՈՐ ՔԷՊԷԼԵԱՆԻ

հոգւոյն համար, անոր մահուան քառասունքին առիթով:

Արարողութեանց կը նախագահէ, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ.— Գիւտ Ծ· Վրդ· Նագգաշեան:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
Մարտ 20ին եւ 31ին

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Բժիշկ, դեղագործ, ատամնաբոյժ, վիրաբոյժ եւ կենսաբան, ինչպէս նաեւ այդ ասպարէզներու նուիրուող ուսանողները կը հրաւիրուին Հայ Բժշկ· Միութեան կողմէ՝

ՏՈՔԹ· ՏԱՈՒՏԼԱՐԵԱՆԻ

դասախօսութեան Իւռոլոժիի *մասին (Ֆիլմերով) որ տեղի պիտի ունենայ Սէն Միշէլ հիւանդանոցը* 33 Բիւ Օլիվիէ տը Սէր, *Հինգշաբթի (Փետր· 15) ժամը 21-ին: Անոնք որ կը փափաքին ներկայ ըլլալ թող նախապէս տեղեկացնեն հեռաձայնելով ժամը 10էն 13 կամ 19·30էն 21՝* 734 – 04 – 23 *կամ* 878 – 95 – 32:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՀԵՐՈՍ
ՄՈՒՐԱՏԻ
(մահուան յիսնամեակին առթիւ)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան կողմէ, Կիրակի (Փետրուար 11):

ԱՌԱՒՕՏՈՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պօմոնի Ս·Գրիգոր–Լուսաւորիչ եկեղեցին
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
Թեմիս Առաջնորդ
ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ· ԹՐԹՌԵԱՆ

Կը հրաւիրուին անմահ հերոսին յիշատակը յարգող կազմակերպութիւններն ու անհատները:

ՅԵՐԵԿԻՆ (*ժամը* 13)

ՃԱՇ

Կը նախագահէ Պ· ԹՈՐՈՍ ԿՏԻԿԵԱՆ
Կը խօսի Պ· Վ· ՄԻՍԹԻՔ
Խօսնակ՝ Կարպիս Յարութիւնեան
Ծախքերու մասնակցութիւն 15 Ֆրանք:
Արձանագրուիլ.— Պ· Տէրտէրեան
74, Rue Bernard du Bois
Պ· Մարտիրոսեան Հայկազ
73, Bd Georges Estrangin
Roucan-Blanc
Tél. : 53-20-49

CARNAVAL DE BINCHE

ՊԵԼԺԻՈՅ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ
ՈՒՐԱԽ ԵՒ ԶՈՒԱՐԹ ՕՐ ՄԸ

Ճամբորդութիւն կազմակերպութեան անդամներուն եւ բարեկամներուն համար:

ՄԵԿՆՈՒՄ.— Փետրուար 25ին: Հաւաքուիլ՝ Կիրակի առաւօտ ժամը 7·45ին, Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Քափէ Թէրմիւնիսի առջեւ, մեկնում ժամը 8ին դէպի Պինշ, Մօ, Սուասոն, Լան, Վերվէն, Մօպէօժ ճամբով:

Ճաշ ճամբուն ընթացքին:

Ներկայ կ ըլլաք Վիոլներու եւ Մամզէլներու տողանցքին եւ զանազան խաղերուն:

Վերադարձ ժամը 17ին: Ժամանում Փարիզ ժամը 22·30ի ատենները:

Մասնակցութիւն, ամէն բան մէջը՝ 39 *Ֆրանք:*

Սահմանափակ տեղեր:

Արձանագրուիլ մինչեւ Փետրուար 20:

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Զմոռնալ Ինքնութեան Ազգ· թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտարներուն համար:

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ՓԱՐԻԶԻ Ս· ՅՈՎՀ· ՄԿՐՏԻՉ

10 Փետրուար, Շաբաթ.— *Տօն է Սրբոցն Սարգսի զօրավարին եւ որդւոյ նորին Մարտիրոսին և չորեքտասան զինուորացն: Ս· Պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին:*

13 Փետրուար, Երեքշաբթի.— *Երեկոյեան ժամը 4·30ին կը կատարուի Տեառնընդառաջի հանդիսաւոր նախատօնակ եւ Անդաստան, տեղի կ'ունենայ մոմավառութիւն (Մլէտ):*

14 Փետրուար: Չորեքշաբթի.— *Տեառնընդառաջ: Տօն է քառասնօրեայ գալստեանն Քրիստոսի ի Տաճարն: Ս· պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին:*

ՇԱՒԻԼԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի առաւօտ, պատարագ:

ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, Երկուշաբթի, Փետր· 12ին, ժամը 21ին, Քափէ Ռեժան, Մեթրօ Քատէ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետրուար 18ը կը տօնուի Լիոնի մէջ, Ազգ· Տան սրահը, Փետրուար 25ին, Կիրակի կէսօրէ ետք:

×

ԱՊՐԻԼ 24-Ը
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Միութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի:

×

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին թատերական ներկայացումը Կիրակի, Մարտ 24ին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր· Միութեան Կեդր· Վարչութիւնը կը պատրաստուի տօնակատարելու Վասպուրականի Յաղթական Դիւցազնամարտի 53րդ տարեդարձը: Մեծ պատրաստութեամբ: 19, ՄԱՅԻՍ ԿԻՐԱԿԻ:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 28ին:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի թատերական ներկայացումը 4 Մայիս Շաբաթ երեկոյ, «Ֆառալիք»ի սրահը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ· Յ· Դ· Շրջ· Կոմիտէն Ներկայացուցչական Ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի մարմիններու եւ խումբերու ներկայացուցիչները Շաբաթ 10 Փետր· եւ Կիրակի 11 Փետր·, «Ահարոնեան» ակումբի մէջ:

Շաբաթ օրուան նիստը՝ ժամը 20,30ին:

ԼԻՈՆ.— Հ· Յ· Դ· «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ (9 Փետր·) երեկոյեան ժամը 8·30ին նոր հաւաքատեղին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍ· ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Փետրուար 18ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 8ին, Ֆրանս–Քիւլթիւռ կայանէն, հայկ· երաժշտութիւնը (Արա Պարթեւեան):

Փետրուար 12ին, Սթրազպուրկի կայանէն (235 մեթր) հայկ· պատարագը (Արա Պարթեւեան):

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 25ին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Ամպասատէօրի շքեղ սրահներուն մէջ: 3 Ավընիւ Կապրիէլ, մեթրօ Քոնքորտ:

ՆԱԽԱՍԱՐԴ պարախումբ՝ զեկավարութեամբ ԺԻՐԱՅՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ:

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 10 Ֆր· Ուսանողներու կէս գին
Ապահովել սեղանները, հեռ· 033-021[illegible]

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին տարեկան պարահանդէսը՝

ՄԱՐՏ 9ԻՆ

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

Տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը
Ամպասատէօրի սրահին մէջ
Կիրակի, Մարտ 3ին

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Հայ Ուսանողներու Օգն· Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ Ուս· Ոստանի տընօրէն Փրոֆ· Արփիարեանի հաւանութեամբ Հայկական Տան մէջ (57 Պուլվ· Ժուռտան, Փորթ տ'Օրլէան), *տեղի պիտի ունենան հայերէնի դասընթացքներ 12 Յունուարէն սկսեալ, ամէն Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 20–21·30: Տիկին Էլիզ Այվազեան սիրայօժար պիտի կատարէ այս դասընթացքները:* Մուտքը ազատ է:

Հայ ուսանողներու Օգն· Միութեան Վարչութիւն

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՈՒՐԲԱԹ 9 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
VENDREDI 8 FEVRIER 1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11132 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.132

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՄՈՒՐԱՏ

(ՄԱՀՈՒԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Համրանք չունին այն անանուն, համեստ ու խոնարհ հայորդիները, որոնք շատ երիտասարդ տարիքէն զինուորագրուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան՝ անոր սրբազան դրօշին տակ կրակի մէջ նետուեցան եւ իրենց կարմիր արիւնը թափեցին հայ ազգի ազատութեան համար, արժանանալով հերոսի լուսապսակին :

Սեբաստացի Մուրատ համեստ ընտանիքի մը զաւակն էր, ծնած 1874ին Սեբաստիոյ Կովտուն գիւղը :

Փոթորկալից կեանք մը վերապահուած էր իրեն : Գիւղական դպրոցը կէս ձգած՝ կը դառնայ հովիւ ու կը զբաղի որսորդութեամբ : Զափահասութեան տարիքը չհասած կը սպաննէ ճամբան իր վրայ յարձակող Թուրքերէն մէկը, միւսները կը փախչին :

Կարճ բանտարկութենէ մը ետք կ'անցնի Պոլիս : Ցերեկը կ'աշխատի իբրեւ բեռնակիր : Գիշերը հայերէնի դասընթացքի կը հետեւի : Կը մասնակցի Հնչակեաններու 1893ի ցոյցին Խորէն պատրիարք Աշըքեանի դէմ : Յետոյ պահ մը Եգիպտոս ու Յունաստան մնալէ ետք կ'երթայ Թիֆլիզ : Անկէ Կարս, ուր կը մտնէ Դաշնակցութեան շարքերը :

Արիւնը կ'եռար երակներուն մէջ : Յեղափոխականի իր բնածին խառնուածքը կը մղէր զինք օր առաջ մտնելու երկիր եւ կռուելու :

1903 Մայիսին իբրեւ պարզ զինուոր Թորգոմի խումբին հետ կ'երթայ Սասուն, ուր կը միանայ Անդրանիկի, Հրայրի եւ Գէորգ Զավուշի : Կը մասնակցի 1903 – 1904ի Սասնոյ կռիւներուն, որոնց մէջ աչքի կը զարնէ իր արտակարգ քաջութեամբ :

1905ի հայ – թաթարական ընդհարումներու օրերուն Սիւնիքի շրջանին մէջ բազմաթիւ հայ գիւղեր աւերումէ կը փրկէ՝ ջարդելով յարձակում փորձող Ազէրիները :

Կը մասնակցի Հ. Յ. Դ. Վիէննայի Ընդհ. Ժողովին, յետոյ Կովկասի ճամբով կ'անցնի Ատրպատական :

1908ին, Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումով, միւս ընկերներուն պէս ինք ալ զէնքը վար դրած՝ կը վերադառնայ իր հայրենի գիւղը՝ Կովտուն, Պիթլիս, Տիգրանակերտ եւ Խարբերդ այցելելէ ետք :

Այստեղ կը նուիրուի մշակութային, կրթական ու կազմակերպչական աշխատանքներու : Սեբաստիոյ գիւղերուն մէջ կը հիմնէ յիսունէ աւելի դպրոցներ : Միւս կողմէ կը զբաղի ժողովուրդի ինքնապաշտպանութեամբ :

1910ի գարնան կ'ամուսնանայ յեղափոխական ուսուցչուհի Ագապիի հետ :

Խաղաղութեան շրջանը երկար պիտի չտեւէր :

Շուտով կը ծագի 1914ի համաշխարհային պատերազմը, երբ տակաւին չէր չորցած մելանը Բարենորոգումներու նոր համաձայնագրին, որով ինքնավարութիւն կը ստանային հայկական նահանգները՝ Եւրոպացի մարզպաններու հսկողութեան տակ :

Թուրքերը մութին մէջ կը նիւթէին իրենց ոճրային ծրագիրները :

1915ի Մեծ Եղեռնէն առաջ ահուսարսափի մթնոլորտ մը կը ստեղծէին գաւառի մէջ : Երզնկայի ճամբուն վրայ չարաչար կը սպաննէին առաջնորդ Սահակ վարդապետ Օտապաշեան, Արմաշական : Ազդանշան մըն էր այս, նախաքայլը գալիք սարսափի օրերուն :

Սեբաստիոյ տխրահռչակ կուսակալ Մուամմէր կը հրամայէ ձերբակալել Մուրատը, որ շրջանի ամէնէն աչքառու դէմքն էր :

1915 Մարտ 15ին Մուրատ կրկին ձեռք կ'առնէ իր սիրական զէնքը եւ լեռ կը բարձրանայ փոքր խումբի մը հետ : Ճամբան ընդհարումներ կ'ունենայ թուրք զինուորներուն հետ : Ամիսներ թափառելէ ետք կը հասնի Սամսոն, ուր Նոյ. 29ին 13 հայ եւ 9 յոյն զինակիցներով կը յարձակի թուրք առագաստանաւի մը վրայ եւ հրաշքով կը հասնի Պաթում :

Գործունէութեան նոր շրջան մը կը սկսի մեր հերոսին համար : Բախտորոշ օրեր էին : Հայութիւնը օրհասական կռիւներ կը մղէր դարաւոր թշնամիին դէմ, որ արմատախիլ էր ըրած հայկական նահանգներու բնակիչները եւ ջարդած :

Նահատակներու վրէժով զրահուած՝ Մուրատ իր զինակիցներուն՝ Սեպուհի, Կայծակ Առաքելի եւ ընկերներուն հետ կը կազմակերպէ Կովկասեան ճակատի դիմադրութիւնը :

Երզնկայի գրաւումէն ետք մէկ հայ մէկ ոսկի կարգախօսով հազարաւոր Հայեր կ'ազատէ Խարբերդի եւ Տէրսիմի շրջանէն :

Բոլշեւիկեան յեղափոխութենէն ետք ռուս զինուորները կը լքեն ճակատը՝ Հայերը մինակ ձգելով թուրք կանոնաւոր բանակին դիմաց : Կովկասէն օգնական ուժեր չեն հասնիր : Մուրատ գնդապետ Մորէլի հետ կը կազմակերպէ երկու հազար հոգինոց հայկական ուժեր եւ Երզընկայէն մինչեւ Կարս կը նահանջէ՝ կռուելով թշնամիին դէմ եւ ապահով վայրեր հասցնելով հայ գաղթականները :

Հայաստանի անկախութենէն ետք թուրքեւգերման ուժերը կը յառաջանային դէպի Բագու, օր առաջ տիրանալու համար քարիւղի հարուստ հորերուն :

Ռոստոմի հրաւէրով Մուրատ եւ Սեպուհ կ'անցնին Բագու, ուր Ստեփան Շահումեան կը գործակցէր Հ. Յ. Դաշնակցութեան հետ, կռուելու համար թշնամիին դէմ :

Երկու վաստակաւոր հերոսները անմիջապէս կը մասնակցին կռիւներուն, որոնք սասստկացած էին :

1918 Օգոստոս 4ին Մուրատ կը ձեռնարկէ գրաւել բլուր մը, որ ռազմագիտական կարեւորութիւն կը ներկայացնէր : Յանկարծ թշնամի դաւադիր գնդակ մը վերջ կուտայ իր կեանքին : Ճակատէն զարնուած՝ հերոսը զէն ի ձեռին բլուրէն վար կը գլորի դէպի թշնամի դիրքերը :

Իսկական հերոսի վայել վախճան մը կ'ունենայ Մուրատ, Կովտունցի քաջամարտիկ ու անվեհեր դիւցազնը :

Մարսէյլի Սեբաստացիները իր անթառամ յիշատակը կ'ոգեկոչեն այս Կիրակի, անոր հերոսական մահուան յիսնամեակին առթիւ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԻԷԹՆԱՄԷՆ ՓԱՐԻԶ

Վիէթնամի կացութիւնը շատ ծանր է, ամէն բանէ առաջ անմեղ ժողովուրդի մը համար, որու անունով է որ կը տարուին այս անխնայ կռիւները : Մէկ կողմի ժողովուրդը «ազատագրելու» համար է, միւս կողմը, ժողովուրդը «պաշպանելու» համար է որ կը կրակէ, կը ռմբակոծէ, զէնքի տեսակ չի խնայեր, ու Նափալմ ալ կը նետէ : Այս եղած է մանաւանդ Պեն Թռէ գիւղաքաղաքին անողոք ճակատագիրը : Նիւ Եորք Հերըլտ կը գրէր Հինգշաբթի առտու թէ քաղաքային կորուստները զինուորական կորուստներու կրկինը եղած են իսկ նոյն օրուան Տէյլի Էքսփրէսը իր առաջին էջին վրայ, կը հրատարակէ ահաւոր նկարագրութիւն մը : Իր թղթակիցը իբրեւ ականատես կը պատմէ թէ ի՞նչպէս մեռած է Պէն Թռէ անունով քաղաքը : Հրահանգելէ ետք որ վերապրողները (անոնք որ չէին մեռած Վիէթքոնկի գնդակներէն) պարպեն քաղաքը, Ամերիկացիք, բոլոր միջոցներով, կը քանդէին ինչ որ կանգուն մնացած էր :

Գրած էինք արդէն թէ Լանկուէյ ինկած է Վիէթքոնկի ձեռքը, ինչ որ ծանրակշիռ է Ամերիկացիներուն համար :

Այս դժոխքէն հեռու, Փարիզի մէջ ալ կռուած են յանուն Վիէթնամի : Զորեքշաբթի գիշեր խումբ մը երիտասարդներ կը հաւաքուէին Միւթիւալիթէ, ուր հաւաքոյթ մը կազմակերպած էին ի նպաստ հարաւային – Վիէթնամի եւ Ամերիկացիներուն : Զախեր ուզելով խանգարել, ոստիկանութիւնը միջամտած է եւ ամէն կողմէ վիրաւորներ եղած են : Կ'ըսուի թէ կարգի սպասարկութիւններէն երեսուն վիրաւոր եղած է, բազմաթիւ վիրաւորներ ալ կան երիտասարդներուն մէջ : Ամէնէն ծանր միջադէպերը տեղի ունեցած են Սէն Ժերմէն Տէ Փրէ, մանաւանդ Տէօ Մեկոյի առջեւ : Ոստիկանները արտասուաբեր ռումբ գործացած են, բայց նաեւ բոլորն ալ մաթրաքներով իրարու վրայ յարձակած են եւ ոստիկանութիւնը կ'ամբաստանէ նաեւ լրագրողները որոնք զանազան նկարներ առած են : Զերբակալութիւններ ալ կատարուած են :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼԺԻՈՅ մէջ ծանր տագնապ մը սկսաւ եւ վարչապետ Վան Պօյնանց իր հրաժարականը տուաւ թագաւորին : Ծանօթ է որ լեզուական հարցը երկար ատեն է բարդութիւններ ստեղծած է, որոնք ի վերջոյ ներկայ ծանր եւ անլուծելի նը կատուած կացութիւնը ստեղծեցին : Լեզուական հարցին գլխաւոր օճախն է Լուվէնի կաթողիկէ համալսարանը : Ֆլամանները կ'ուզեն որ, Լուվէնի մէջ (Ֆլաման քաղաք) ուսումը միայն Ֆլամեներէն կատարուի, ըստ 1963ի լեզուական օրէնքին : Այդ օրէնքը սակայն, ցարդ, չէր կիրարկուեր բարձրագոյն ուսման համար, ըստ ուրիշ կարգադրութեան մը, որ կը վերաբերէր մանաւանդ կաթողիկէ հին ու անուանի համալսարանին, ուր ուսուցումը կը շարունակուէր երկու լեզուներով : Ուալոններն ալ չեն ուզեր տեղի տալ եւ ջնջել Ֆրանսերէն տրուած ուսուցումը, տրուած ըլլալով խնդրոյ առարկայ համալսարանին համբաւը : Լուվէնի համալսարանը կան 21 հազար ուսանող, որոնց 2200ը օտար են : Ֆլաման բաժնին արձանագրուած են 11·279 իսկ Ֆրանսական բաժնին՝ 10·247 : Թագաւորը սկսած է իր խորհրդակցութիւնները նոր վարչապետ մը նշանակելու համար, բայց այդ ալ լուծում չէ : Կ'ուզէ խուսափիլ Խորհրդարանը լուծելէ եւ ընտրութեանց դիմելէ, կանխահաս կերպով (բուն թուականը 969ի գարնան է) տրուած ըլլալով, որ այդ ձեւով ալ հարցը չի կարգադրը-րուիր :

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը Ուոշինկթըն հասաւ, բայց շատ լաւատես չէ ինչ կը վերաբերի այցելութեան արդիւնքին :

ԻՐԱՔԻ Հանրապետութեան նախագահը ընդունուեցաւ տը Կոլի կողմէ : Էլիզէի ընդունելութեան բաժակաճառերուն ընթացքին, տը Կոլ յիշեց թէ ի՞նչպէս կը նախատեսէ Միջին Արեւելքի տագնապին կարգադրութիւնը : Զօր. Արէֆ ալ իր կարգին ծանրացած է պաղեստինեան հարցին վրայ :

ՄԱՏՐԻՏ կ'երթայ, 37 տարիներու աքսորէ մը ետք, Ալֆոնս ԺԳ.ի այրին, որ կը պահէ Սպանիոյ թագուհիի տիտղոսը, քանի որ Ֆրանքօ վերահաստատած է միապետութիւնը թէեւ թագաւոր չէ նշանակուած : Թագուհին կուգայ թոռան գաւկին կնունքին, (Տոն Քարլոսի եւ Յունաստանի Սոֆիի մանչը) :

ԹԻԹՕ – ՆԱՍՐ խօսակցութիւնները վերջ գտան Ասուանի մէջ : Նասր համամիտ է Եուկոսլաւ որեւէ նախափեռնութեան որ կրնայ խաղաղ լուծում մը բերել Միջին Արեւելքի տագնապին :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ յիսունեւչորս գիտուն եւ գրագէտ երկու խնդրագիրներ ուղղած են Գերագոյն Ատեանին եւ ընդհ. դատախազին, ուր կը պահանջեն Կէնսպուրի դատավարութեան վերաքննութիւնը : Ստորագրեալները կը բողոքեն մամուլի մէջ հրատարակուած դատավարութեան անճիշդ թղթակցութեանց դէմ եւ ոստիկանական ճնշումներու, որոնք եղած են ամբաստանեալներու ընտանիքներուն վրայ :

ԵԿԱՄՈՒՏԻ տուրքերու յայտարարութեան թուղթերը, այս տարի ալ առանձին հարցարան մը ունին, որ կը վերաբերի հարկատուին վարած կեանքի պայմաններուն (երկրորդական բնակավայր, կառք, սպասաւոր եւն. եւն.), որպէսզի կարելի ըլլայ ստուգել թէ յայտարարած շահը ճիշդ է՞ :

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՄՈՒՐԱՏ

Հերո՛ս,
Այս պահուս, ահա՛,
Զեմ գիտեր ինչպէ՛ս քանդակեմ՝ դէմքդ,
Քանդակեմ՝ հոգիդ, քանդակեմ՝ ինքդ,
Ըսեն, որ արդէն, կը նմանիս դուն՝
Վահագն Աստուծոյ հրավառ անձին ...

Դեռ պատանի, կրակ ու բոց,
Մրրիկ, ըմբոս՛տ, հովի՛ւ մանուկ,
Յանկարծ սրի՛նգ եղար՝
Մոլորեալներուն բոլո՛ր ...

Օր մը, խումբի մը մէջ աղուոր,
Ահա՛ Թորգոմ, ահա՛ Զավուշ, ահա՛
Հրայր,
Եւ քաջ Անդրանիկը մռայլ ...
Պա՛րզ էիր դուն, ասոնց մէջ,
Զինուոր եղար պարզունակ ...

Շա՛տ բարունակ, դարձար՝ տարերք՝
Հայ վրէժին ահաւոր,
Ահաբեկիչ անանուն,
Ո՛չ կեանք անդորր, ո՛չ հանգիստ քուն ...

Սուսերդ սուրբ, հոգիդ ազատատենչ,
Եւ Բեգասդ «կայծակնավազ»,
Ամբողջ Հայութեան վրայ,
Կովտունէն Սեւ Ծով, Սեւ Ծովէն Բագու,
Ճախրեցին զերթ այերանաւ մը հսկայ ...
Յանդիմանութիւնը, որ տուին քեզի,
Պատուանշան մը՛ն է այսօր,
Կուրծքիդ վրայ քու հպարտ ...

Այս պահուս, ահա՛, ի՛նչ պատիւ մեզի,
— Յիսնամեակէ յիսնամեակ,
Մաս մըն ես դուն, մասունք մը սուրբ՝
Հայրենիքի մեր հողերէն ...
Սեբաստացիդ, ո՛վ Մուրատ,
Նահանգ մըն ես, Հայաստանի քարտէզին,
Զոր կերտեցիր արեամբդ քու հերոսի,
Հայդուկ՝ վկայեալ, եւ Առաքեալ
մաքրագործ ...

Յ. Ն. ԱՂԱՅԵԱՆ

5–2–68, Մարսէյլ

ԵՐԲ

Մ ՈՒՐԱՏՆԵՐ ՉՈՒՆԷԻՆՔ

Արդահատանքն ու արհամարհանքն էին մեր բաժինը, երբ Մուրատներ չունէինք : Երբ չահախնդիր մարդկութիւն մը եւ արիւնածարաւ բորենիներ Հայը կը հա – մարէին հասարակ «չէրչի» : Կամ պատ – րաստ որս : Մատչու ոչխար :

Նախապատրաստութիւնը վարատեսչաւ , երբ հրաշուի կարիճներ սկսան փոթորկա – չունչ արշաւներ կատարել սարէ սար : Երբ մայրաքաղաքներն անդամ թնդացին յանդուգն ձեռնարկներով : Իսկորն ալ՝ յանուն ինքնապաշտպանութեան եւ ազա – տութեան :

Մուրատներու չնորհիւ էր որ խլրտե – ցաւ , պղպջաց ռազմական արիւնը՝ թըմ – րած երակներու մէջ : Անոնց առնական , վրէժխնդիր բռունցքն էր որ զգաստու – թեան կանչեց թշնամին : Միեւնոյն առեն յարգանքի հրաւիրելով արդահատողներն ու թերահաւատները :

Ժողովուրդի զաւակ, ինչպէս չխոչա – խիչ մեծամասնութիւնը մեր ժամանակա – կից հերոսներուն եւ ռազմիկներուն , Մուրատ չատ կանուխէն ըմբռնեց իր կո – չումը :

Գիւղացի, ուրեմն ի ծնէ աչխատաւոր, ան իր սրատես աչքերով դատեց իր չըր – չապատին, ինչպէս աչխարհի չարն ու բարին :

Եւ ընտրեց իր ճամբան պայծառ դի – տակցութեամբ : Վճռեց կրակը նետուիլ ու զարնել , երբ կը զարնեն, կամ կը սպառնան զարնել :

Ամենօրեայ կեանքը գպրոց մը եղաւ ի – րեն համար : Գիւղէն մինչեւ Պոլիս եւ ու – րիչ ամէն տեղ :

Իր բնազդը աւելի զօրաւոր էր քան հա – մալսարանական դասախօսութիւն մը՝ չափելու համար մարդոց անիրաւութեան եւ բարբարոսութեան խորութիւնը :

Ան հասորներ չգրգթատեց, դասելու համար արիւնախանձ բռնակալութեան զազանիքները :

Ի հարկին կընար դաս տալ չատ մը գրոց – բրոցներու, իր այնքան պարզ , անարուեստ այլ անդիմադրելի պերճա – խօսութեամբ :

Մուրա՞տ : « Շինական » , ինչպէս կ'անուանէին յեղափոխական ծաձկանու – նով :

Իսկապէս չինական — հայ գիւղացի , անոր բոլոր առաքինութիւններով : Աո – նարհ մշակ մը ինչպէս հարիւր հազար – ներ իրեն պէս , որ արտ կը վարէ , եզ կ'ա – բածէ , եւ, եզան վաստակի ճամբուն վը – րայ , յանկարծ դէմ դիմաց գալով անո – զոք իրականութեան , անարդարութեան եւ բռնութեան հետ , կ'ըմբոստանայ եւ առաջին հարուածը կուտայ անարդ չնա – ցողի մը գլխուն : Իր չինական բազուկը տեղն ու տեղը դեսին կը վռէ հարստա –

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ ԵՐՋՆԿԱՅԻ ՄԷՋ

ՄՄԲ.— Հատուած մը Մ. Վարանդեա – նի գրքէն, որ կը նկարագրէ Մուրատի օրհասական պայքարը Երզնկայի մէջ , 1918ին, երբ հարկադրուած էր ճակատիլ էիւրտ խուժանին եւ թուրք բանակին դէմ, սակաւաթիւ ուժերով .—

Տեսակ մը հայկական կառավարութիւն էր հաստատուած Երզնկայի մէջ, ուր Մուրատ ստանձնած էր ներքին գործոց եւ միանգամայն պատերազմական նախա – րարութիւնը : Իրրեւ այդպիսին, օր մը պաշտօնական հրաւիրագրով իր մօտ կան – չեց թուրք երեւելիները, նախկին թուրք պաշտօնեաներ ու կրօնաւորներ, որոնք թիւով երեսունէ աւելի (կային անոնց մէջ եւ Հայերու Ջարդարարներ), ընկճը – ւած, դողալով ուղեւորուեցան հայ ռազ – մական Առաջնորդին մօտ : Գացին եւ թրքական թէմէննաներով հաւատարիմ հպատակութիւն խոստացան հայ նորա – կազմ կառավարութեան : Մուրատ քաղա – քավարութեամբ ընդունեց զանոնք եւ հե – տեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ .—

« Հայերն ու Թուրքերը այս երկրի հա –

հարիչը, եւ այնուհետեւ մնաք բարով աչ – խատանք եւ տուն – տեղ :

— « Ես էլ ձեզ հետ հայրենիքիս ջրերն եմ խմել, եզեր եմ արածել, դաշտ ու ձոր գնացել եւ օրին մէկն էլ պանդուխտ ինկել »...

Մուրատի ամէնէն բնորոշ գիծն այն է, որ մինչեւ վերջն ալ մնաց հարազատ գիւղացի : Կը խրտչէր ոչ միայն քաղքե – նի սեթեւեթէն, այլ եւ փառքէն: Ցայտ – նապէս կը նեղուէր, երբ իր ներկայու – թեանը կը խօսէին իր քաջագործու – թեանց մասին : Եւ ընդհակառակն, տղու պէս կը խայտար, երբ կը խօսէին ուրիչ – ներու մասին : Կամ գիւղի, դաշտի, աչ – խատանքի, մշակոյթի մասին : Եւ տղու մը պէս ալ կը պարէր, երբ հայրենա – չունչ երգ մը պոռթկար — « Ես եմ ա – զատ հայ պատանի, լեռներն են իմ հայ – րենիքս» :

Մուրատները ոչ միայն քաջ էին, այլև իմաստուն : Գիտէին կշռել վայրկեանին պահանջը : Ցաճախ չատ աւելի պայծառ կը դատէին քան ութսդոսաւոր քաղաքա – գէտները :

Անոնք իրենց անձին օրինակով հաս – տատեցին թէ ինչպէս կարելի է բարձրա – գրնել ժողովուրդի մը ուժն ու հմայքը : Թէ տալ անոր բազուկին ու մտքին : Եւ ծառայել, ծառայե՛լ անսահման անձնուի – րութեամբ , ի խնդիր ազատ եւ ամբող – ջական հայրենիքի :

Շ.

բազատ զաւակներն են, մեր եւ ձեր նա – խահայրերը դարերով միասին ապրած են, անոնց մէջ տեսլութիւն եւ ոխ դո – յութիւն չունէր ... Թուրք կառավարու – թիւնը այս վերջին քառորդ դարու ըն – թացքին չատ նեղութիւններ տուաւ Հայե – րուն , բայց ատոր պատասխանատուն դուք չէք : Էնվէր եւ Թալէաթ ուղեցին Հայերը բնաջինջ ընել, բայց չյաջողե – ցան ... Այժմ մոռցած ենք այդ ամէնը եւ ձեղի հետ պիտի վարուինք սիրով ու քաղցրութեամբ :

« Այսօրուընէ սկսեալ, հոս ապրող Թուրքերդ հպատակ էք Հայկ. կառավա – րութեան ... Մի՛ խորհիք, թէ մեր ուժե – րը անբաւական են պահելու այն դիրքե – րը, զոր լքեցին Ռուսերը: Կը պատուի – րեմ, որ կատարեալ հնազանդութիւն ցոյց տաք ...» :

Մուրատ պատուիրեց, որ բացուին մըզ – կիթները եւ Թուրքերը ազատօրէն կատա – րեն իրենց կրօնական պաշտամունքը : Ռուսացաւ ամսամէջար տալ հօճաներուն, միւդիններուն եւ իւլէմաներուն , որոնք ամսականներ կը ստանային ժամանակին իրենց կառավարութենէն :

Թուրքերը մօտեցան կարգաւ ու փա – փաք յայտնեցին համբուրելու Մուրատին ձեռքերը, ոմանք բռնի կ'ուզէին համբու – րել անոր ոտքերը ... Կրկին ու կրկին , կեղծ ժպիտներով , իրենց հաւատարիմ հպատակութիւնը յայտնեցին եւ լռիկ – մնջիկ մեկնեցան ...:

Թուրքերէն զրուած պաշտօնական նա – մակով Մուրատ քաղաքապետ նշանակեց Թուրք Եուսուֆ էֆէնտին եւ անոր օգնա – կան տուաւ մէկ Հայ եւ մէկ Քիւրտ : Ոս – տիկանութեան գործը ամբողջովին յանձ – նուեցաւ Հայերուն : Նշանակուեցաւ եւ պաղտնի ոստիկան մը — Գէորգ Ջուլ – ճեան — որուն պաշտօնն էր :—

1.— Հետախուզել այն Թուրքերն ու Քիւրտերը, որոնք մեղսակից եղած են հայկական ջարդերու :

2.— Արգիլել փախուստը այն Թուրքե – րուն եւ Քիւրտերուն, որոնք ճանչցուած էին իբր խռովարարներ :

Գանուեցան եւ ոստիկանութեան ձեռքը յանձնուեցան նշանաւոր ջարդարարներ , որոնք օրինական հարցաքննութենէ ետք, մահուան դատապարտուեցան :

Աւազ , կարճատես եղաւ Մուրատի դիւանատորութիւնը : Երերո՞ւն էր հայ – կական վարչութեան հիմքը, թոյլ էինք մեր համրանքով , քիչուր էինք իրրեւ բանակ եւ շրջապատող խաժամուժը ան – դուլ որոգայթներ կը լարէր մեր դէմ , իսկ Թուրք զօրքը կը պատրաստուէր ար – շաւել ...

Երզնկայի զօրախումբը ի սպառ մեկու – սացած էր, պատուած էրզրումի բերդէն 150 քիլոմեթր տարածութեամբ : Հայկա – կան ուժերը չիտակօրէն կը զործա – դրէին զինադադարի բոլոր յօդուածները, բայց Թուրքերն արդէն յայտնորոշ սրա – մադրութիւն կը ցուցնէին՝ խախտելու զայն : Դեռ Յունուար 22ի իր նամակնե –

րով , Թուրք բանակի հրամանատար վէ – հիպ փաչա զանգատներ կ'ուղղէ Կովկա – եան ճակատի Հրամանատարին, թէ իբր Հայերը Երզնկայի շրջանին մէջ անգութ – գործութիւններ կը զործեն տեղական իսլամ բը – նակչութեան դէմ եւ թէ Ռուսերը փոխա – դրիչող զունդերը դժուար կարող են խա – զաղութիւնը վերահաստատել այդ շրջա – նին մէջ ...

Պատրուակ մըն էր Թուրքերու կողմէ Երզնկան վերապրեալներու ... Եւ իր ծրա – գրերը գլուխ բերելու համար, թշնամին անդամ մը եւս հրապարակ կոչեց այն ահռելի, ճակատագրական պատուհասը որ քառասուն տարիներէ ի վեր Թուրքե – րու ձեռքին գերադոյն միջոցն եղած է Հայութիւնը խոշտանգելու եւ որ մեծա – գոյն դերերէն մէկը խաղացած էր նաեւ 1915ի հայկական գուլումին մէջ... Նա կոչ ըրաւ Քիւրտերուն: Քրտական հրո – սակները սկսան մին միւսի եռեւ իրենց արշաւներն ու յարձակումները Երզնկայի մեր ուժերու թիկունքին : Մերայիններն ուժգին հակահարուածներով յետ մղեցին Թուրքերու այդ կոյր գործիքը եւ Քիւր – տերը փախան, թողնելով 65 սպաննուած – ներ :

Յարձակումները, սակայն չդադրե – ցան : Թուրքերուն պէտք էր ամէն գնով վերանուաճել ռազմավարական այդ կա – րեւոր կէտը — Երզնկան եւ ատոր հա – մար հարկ էր քիչ – չատ լուրջ պատրուակ ստեղծել : Քիւրտ հրոսակները վերա – դարձան նոր ուժերով : Մերայինք դար – ձեալ ճակատեցան, բայց կռուի ընթաց – քին մեր ինքնապաշտպան ուժերը ոտիպ – ուած եղան մէկէն ի մէկ ուղղուելէ դէպի Երզնկա, վասնզի լուր եկաւ թէ տաճիկ զօրքը կը պատրաստուի յարձակում գոր – ծելու եւ թէ տեղական Թուրք ժողովուր – դըն ալ պիտի ապստամբէր հայ բերդա – պահ եւ վտքրաթիւ զօրքին դէմ : Թուր – քերը յիրաւի կը պատրաստուէին եւ վէ – հիպ փաչա վերստին — այս անդամ հե – ռագրով — կը դանգատի Հայերու ի զոր – ծած երեւակայական բարբարոսութիւն – ներու մասին , եւ կ'աւելցնէ թէ հարկա – դրուած է զօրք զրկելու՝ մահմետական բնակչութիւնը պաշտպանելու համար :

Եւ սկսաւ Թրքական յաւիտեանական թիւնը Քէմախի կողմէն : Սկսաւ անհա – ւասար զօռեմարտը Թուրք զերակչիռ ու – ժերու եւ հայկական համեստ բանակին մէջեւ , որ Երզնկայի մէջ ունէր միայն հազար սուիններ եւ ընդամէնը վեց թնդա – նօթ : (Մնացածը յատկացուած էր հաղորդակցութեան գիծերու պաշտպա – նութեան) : Դիմադրութիւնը անլոյս էր: Անհրաժեշտ էր ըստ կարելւոյն խուսափիլ կռիւներէ , յետ նահանջել դէպի էրզրում եւ որքան հնարաւոր է ժամանակ վաստ – կիլ , որպէսզի թիկունքին հայ բանակը կարողանար աւելի լաւ կազմակերպուիլ ու ամրլ :

Ամբրհանեան վառ գոյներով կը գո – ցաղրէ կացութիւնը փախչ նախօրեակին , կը պատմէ Թուրքերու եւ Քիւրտերու դի –

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ

ԵՒ

ՇԵՐԼՕՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՈՆԱԻՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

Ամէն վայրկեան անդիմադրելի պէտք մը կը զգար խորհրդաւոր տոմսը գլուխէն հանելու եւ հարիւրերորդ անգամ գայն կարդալու, խոչորացոյցին օգնութեամբ :

Ալ հիմա ծայրէ ծայր գոց բրած էր եւ մէջի կարճ խօսքերը յամառօրէն իր մըտ – քին մէջ կը ցցուէին ու իր ուղեղը կը չարչարէին : Ալ իրեն սեւեռուն գատա – փարը եղած էր պարտիզպան Իօմէր ա – գան, անոր գալուստին կը սպասէր խօ – լական մոլեգնութեամբ մը, ամէն վայրկ – եան ելեկտրական զանգակը հնչեցնելով ու լուր տարցնելով :

Ոստիկանութեան նախարարը՝ Շէֆիք փաշա, երկրորդ պալատի մուտքի մեծ դրան քով զտնուած պահապաններուն յատկացեալ տաղաւարին մէջ գացած էր սպասելու, որպէսզի լուր մը առնելուն պէս փութայ իր վեհափառ տիրոջ հաղոր – դելու : Կարծես նոյն միջոցին ամբողջ Թուրքիոյ ճակատագիրը այդ պարտիզ – պանէն կախուած էր :

Միջոց մը նախարարը իր ժամացոյցը նայեցաւ մատանի դէմքով մը : Կէս գի – շերը ժամ մը անցած էր :

Անհամբեր չարժումով մը ոտքի ելաւ ու դուրս ուղղուեցաւ, մինչեւ պարտէզի դրան մեծ դրան քով, աչքերը յառելով այն օձապտոյտ ճամբուն վրայ որ Պէչիկ – թաչէն Երլտզ կ'երկարի եւ որ նոյն ժա – մուն, թէեւ կաղերու լոյսով լուսաւոր – ուած, սակայն ամայի էր բոլորովին :

Ամառնային հիանալի գիշեր մըն էր, աստեղագարդ պայծառ երկինքով մը, հե – ռուն կ'երեւար Մարմարայի ծովն ու Վոս – փորի մուտքը վեհաչուք հանդարտութեան մը մէջ: Շէֆիք փաչայ թէեւ բանաստեղ – ծական զգայուն հոգի մը չունէր, այսու – հանդերձ պահ մը զմայլած մնաց իր առ – ջեւ պարզուող տեսարանին վսեմութենէն եւ մոռցաւ այն հոգետանջ տագնապը ո – րուն մատնուած էր ժամերէ ի վեր: Գըր – պանէն սիկարէթի տուփը հանեց, հատ մը առաւ ու վառեց եւ հեշտանքով մը սկսաւ ծխել, երազուն կերպարանք մը առնելով :

Հինգ վայրկեանէ ի վեր այսպէս, Ապ – տիլ Համիտի բարկութիւնն ու պարտիզ – պանին վնտռտուքը մոռնալով, Շէֆիք փաչա ինքնամոռացման հեշտութիւնը կը վայելէր, երբ՝ յանկարծ, կառքի թաւա – լումի մը հեռաւոր ձայնը իր ուշադրու – թիւնը գրաւեց :

— Արդեօք բարի լո՞ւր մը կուգայ, ըս – աւ ինքնիրեն եւ ալ աւելի ուշադրու – թեամբ մտիկ ընել սկսաւ : Ձայնը արագօ – րէն կը մօտենար եւ հիմա նախարարը կրնար զանազանել որ ոչ թէ մէկ կառքի այլ երկու եւ դուցէ աւելի կառքերու թա – ւալման ձայնն էր որ կը հասնէր :

— Շէյխի պէյը ըլլալու է իր մար – դոց հետ, խորհեցաւ նախարարը: Ներ – ակս ձայն մը այնպէս կ'ըսէ ... եւ ինծի անանկ կուգայ որ յաջող լուր մը կը բե – րեն ... անյաջող լուր մը ունեցողը կառ – քը այսչափ չի վազցներ ... :

Օձապտոյտ ճամբուն վրայ, կազի լոյ – սերուն տակ ու ծառերուն մէջէն Շէֆիք փաչա նշմարեց վերջապէս երկու կառքեր որոնք արբենթաց կուգային:

— Վայրկեանէ մը կը հասնին, մտա – ծեց նախարարը ուրախ դէմքով մը:

Արդարեւ, քիչ մը ետքը, երկու կառ – քերը երեւցան ճամբուն ծայրը: Շէֆիք փաչայի սիրտը յուղումէն ուժգին կը բա – բախէր, այնքան վստահ էր սխալած չըլ – լալուն:

Վերջապէս առաջին կառքը, որ քանի մեթրի չափ առջեւէն կ'ընթանար, կանգ առաւ մուտքի դրան առջեւ եւ կառքին դռնակէն գլուխ մը դուրս եկաւ:

Ոստիկանութեան նախարարը խոհոյն ճանչցաւ հարիւրապետ Շիւքրի պէյը, Երլտզի պալատական հաւատարիմ ու ե – ռանդուն սպաներէն մէկը, որ յօժարա – կամ ոստիկանի դեր ալ կը կատարէր իր տիրոջ համելի ըլլալու եւ անոր չնորհնե – րուն արժանանալու համար:

Վերջապէս եկաք, զոչեց նախարարը ուրախութեան ճիչ մը արձակելով... ղը – տա՞ք պարտիզպանը:

— Այո, փաչա էֆէնտի, պատասխանեց Շիւքրի պէյ չոր ու եղերական ձայնով մը որ զարմանք ու մտատանջութիւն պատ – ճառեց նախարարին:

— Մխասին բերի՞ք...:

— Այո, ըսաւ նոյն տարօրինակ չեչ – տուով:

— Ո՞ւր է...:

— Միւս կառքին մէջ:

Վայրկեանապէս այս բառերը փոխա – նակուելէ ետքը, կառքին դռնակը բաց – ուեցաւ եւ Շիւքրի պէյ ու իրեն ընկեր – ցող երկու անձերը կառքէն վար ցատկե – ցին:

— Բայց չուտ, մեր վեհափառը ան – համբեր կը սպասէ, վայրկեան մը առաջ պէտք է իօմէր պան իրեն ներկայացնենք, զոչեց Շէֆիք փաչա որ հակառակ հա – րիւրապետին տարօրինակ վերպարանքին, ուրախութենէն ինչ ընելիքը չէր դիտեր:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(45 – Շար.)

ԱՆՄԱՀ ՀԵՐՈՍԸ

Սեբաստացի Մուրատի մահուան յիսնամեակին առթիւ գրի կ'առնեմ քանի մը յուշեր՝ մեծ յեղափոխականին կեանքէն քաղուած :

1915ի սեւ տարին էր, Մայիս ամիսը, երբ գիշեր մը կ'իմանամ հօրս եւ մեծ եղբօրս՝ Կարոյի սուր վէճը ·

— Կարօ, տղաս, այնքան ատեն որ դիս իրաւարար կարգած են, գումարը հաւասար չափով պիտի բաժնեմ : Չեմ փափաքիր, որ գիւղը երկուքի բաժնուի եւ ես կողմնակալ նկատուիմ :

— Բայց, հայր, նկատի առ որ մենք առնուազն կրկնապատիկ թիւը ունինք բաղդատմամբ հնչակեաններուն, որոնք հազիւ քսան հոգի են :

— Ճիշդ է, բայց նախօրօք պիտի որոշէիք եւ համաձայնէիք այդ մասին : Հանգանակութիւնը միասին կատարած էք, գումարը կը կիսուի հաւասար չափով :

Վէճը վերջ դտաւ համաձայնութիւնով՝ դիմել Մուրատի իրաւարարութեան՝ ընդունելի անպայման :

Յաջորդ օրն իսկ եղբայրս մեկնեցաւ Սեբաստիա : Այլեւս պարզ էր ինծի համար, թէ Հայոց Ազիլլէսը մեր տունը պիտի գար ի մեծ ուրախութիւն ինծի եւ բոլորիս :

Մուրատի մեր գիւղը գալը արդարա-

ւային սադրանքները, կը նկարագրէ այն անել օրհասական վիճակը, որու մէջ անյոյս կը գալարէր Մուրատ իր փոքրաթիւ սպայակոյտով, ապա եւ սիրտ կտրտող տողերով կը պարզէ մեր առջեւ փախի տեսարանը :

— « Բոլոր ճամբաները ձիւնէն գոցուած էին եւ շրջականերէն երթեւեկութիւնը զրեթէ դադրած էր ... Թշնամութիւնը Հայերու եւ Թուրքերու միջեւ երթալով կը սաստկանար, վհատութիւնն ու յուսահատութիւնը կը տիրէին Հայերու մէջ : Ահաւոր կացութեան առջեւ քանիցս հեռագիրներ տուաւ Զօր· Անդրանիկին եւ Հայաստանի Ապահովութեան Խորհուրդին՝ Թիֆլիս, որ զինուորական օգնութիւն փութացնեն՝ դէպի Երզնկա ... Ոչ մի հետեւանք : Մուրատ պահանջեց, որ Կարին հաստատուող Տաճկահայ երիտասարդները գոնէ առաջին առիթով զբրկուին Երզնկա՝ փոքր խրախոյս մը ըլլալու հոն ծառայող զինուորներուն, որոնք ահաբեկ՝ արդէն պատրաստ էին փախչելու :

Մուրատի կոչերը կը մնային «Զայն բարբառոյ» :

Մ· ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ

ցընելու մտահոգութեամբ, քանի որ թուրք իշխանութիւնները որսկան չուներ ու պէս քայլ առ քայլ կը հետեւէին հերոսին շարժումներուն, հօրս կարգադրութեամբ եւ Մուրատի համաձայնութեամբ որոշուեցաւ ձիարշաւ մը կազմակերպել գիւղին մօտերը :

Համաձայն մեր գիւղի սովորութեան, իբրեւ մրցանակ դրուեցաւ կարեւոր գումար մը, զոր նուիրած էր հայրս այս նըպատակին համար : Շուտով լուր զրկուեցաւ շրջակայ գիւղերը՝ հայ եւ թուրք, հրաւիրելու մրցումին : Հաղորդուեցաւ թէ ձիարշաւին ներկայ պիտի գտնուին Մուրատն ու Շարգշլայի գայմագամը (գաւառապետ) Միւհէտտին պէյ : Մուրատը տեսնելու եւ գումարը շահելու ակընկալութենէն մղուած գիւղ թափեցան տասնեակ մը ձիաւորներ :

Մրցման սահմանագիծը կ'որոշէ Մուրատ : Հինգ քիլոմեթր ճամբայ՝ երթ ու դարձով : Անոնց որոնց ձիերը մատակ էին, անշուշտ, ճամբուն երկարութիւնը նկատի առնելով կը սամռկին : Սակայն որոշողը Մուրատն էր, հետեւաբար կարելի չէր առարկել :

Վերջապէս կը հասնի այնքան սպասուած պահը մրցումին : Հազարաւոր բազմութեան բացագանչութիւններու ներքեւ մրցումը կը սկսի : Մուրատ իր Աստղիկին հետ կը սուրայ : Եւ ինչպէս կ'ակընկալուէր՝ առաջինը կը հանդիսանայ Մուրատ՝ երկրորդը՝ եղբայրս :

Սեբաստացի յեղափոխականը կատարած էր իր խոստումը, որ տուած էր հօրս մրցումէն առաջ, ըսելով, թէ ռէս մի մտահոգուիր, գրամդ չի կորսուիր :

Երեկոյեան ճաշին, Մուրատ կը խնդրէ հօրմէս եղբօրս հետ յաջորդ օրը այցելել Տէնտիլ՝ Ադամ չավուշը տեսնելու :

— Եթէ նոյնիսկ մերժեմ, տղաս պիտի չհնազանդի, փաշաս, կ'ըլլայ հօրս պատասխանը :

Տէնտիլը մեր շրջանի ամէնէն մեծ գիւղն էր, որ ունէր զուտ հայ բնակչութիւն՝ չորս հարիւր ընտանիքներէ բաղկացած : Կը գտնուէր Ալիս գետի հիւսիսը :

Յաջորդ օրը երեկոյեան Մուրատն ու եղբայրս ճամբայ կ'ելլեն : Մինչեւ Գանտիլլի վերելքը կ'ըլլայ հանդիստ, սակայն, վայրէջքին համար, անհրաժեշտ էր հետիոտն շարունակել ճամբան : Հազիւ հարիւր մեթր յառաջացած էին, երբ Մուրատ կը նկատէ, որ ճամբեզրի թուփերը կը շարժէին : Հերոսը կ'ըմբռնէ անմիջապէս, որ ծուզակ մը լարուած է իր դէմ : Առանց շշմելու, կը հրամայէ եղբօրս գետին իյնալ եւ Թուրքերէն օգնութեան ազաչանքներ արտասանել : Եղբայրս կը հետեւի հրահանգին, իսկ Մուրատ, իբրեւ թէ եղբօրս վրայ ծռած, կամաց մը կը փսփսայ.— Կարօ, տաս հարուածը պատրաստէ, երբ թուփերէն դուրս ելլեն եւ մեզի մօտենան, դուն առջեւէն կրակէ ես ալ՝ ետեւէն :

Այդպէս ալ կ'ըլլայ, Թուրքերը գոհունակութեամբ, որ որսը իրենց ձեռքը կ'իյնայ այս ձեւով, կը մօտենան անհոգ քայլերով :

Եւ յանկարծ, Մուրատ ոտքի ցատկելով կը գոչէ· շուներ, անշարժ կեցէք եւ զինաթափուեցէք, այլապէս ձեզ չան սատակ կ'ընեմ :

Թուրքերը՝ 12 փախստական զինուորականներ, մեր առջեւը կեցած ահ ու դողով կը սպասեն :

Մուրատ զիրենք մէկ առ մէկ կը հրաւիրէ իր քով եւ իւրաքանչիւրին կուտայ մէկական ոսկի : Եղբօրս առարկութեան կը պատասխանէ՝ տեղ կայ, որ մեծ հոգի պէտք է ըլլալ · ասոնք իրենց գրպանին մէջ ոչինչ ունին :

Կը հրաւիրէ նաեւ անոնց զեկավարը՝ Մէհմէտ չավուշը, որ հարկադրաբար կ'առաջնորդէ զիրենք Ալիս գետէն եւ Մուրատի հարցումին վրայ, կը խոստովանի, թէ զինքը սպաննելու հրահանգը կուգար Սեբաստիոյ կառավարիչ Մուէմմէրէ :

— Եթէ յաջողէի սպաննել ձեզի, ոչ միայն ներում պիտի ստանայի փախստական զինուորական եղած ըլլալուս հակառակ, այլեւ կարեւոր գումար մը իբրեւ վարձատրութիւն :

Մուրատ ազատ կը թողու թուրք ոճրագործները, իսկ եղբօրս զարմացական հայեացքին, թէ ի՞նչպէս կրնար նման քայլ մը առնել, հերոսը կը պատասխանէ·

— Խոստացած էի ազատ ձգել զիրենք, եթէ խոստովանէին ճշմարտութիւնը :

Ահա այս էր Սեբաստիոյ աննման հերոսը, ոչ միայն հերոս, այլեւ մեծ սրտի տէր :

Հազար փառք իր անմահ յիշատակին :

Ա· ԱՐՄԱՂԱՆ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ՊԱՏԿԵՐԱՎԷՊՈՒՄԸ

« Աւարայրի արծիւը», պատրաստեց եւ գծեց՝ Նուպար Ափաքեան, Աւստրալիա :

64 էջերու մէջ խտացուած, Նուպար Ափաքեանը, պատկերավիպած է «Վարդանանք»ը, ըստ Սմբատ Բիւրատի : Արդիւնքը՝ ներկայանալի, գրաւիչ ու զբաղեցնող գրքոյկ մըն է, որ ի յայտ կը բերէ երիտասարդ -պատկերավիպողին նը-կարչական հմտութիւնը, եւ վիպակին հերոսներու եւ դէմքերու գեղարուեստական ճիշդ ըմբռնումը եւ արտացոլումը :

Հատորեակը կը բացուի Վ· Երէցեանի «քանի մը խօսքով»· երանի թէ նա անդրադառնար պատկերավիպումի աշխատանքին, քան Վարդանանց պատերազմի պատմութեան խիստ համառօտ պատումին, տալով տեղեկութիւններ երիտասարդ պատկերավիպողի տարած աշխատանքի մասին :

Որպէս պատկերացանկ վէպի հերոսներու, Նուպար Ափաքեանը ճաշակով, փոքրիկ շրջագծերու մէջ նախ կուտայ դէմքերը վէպի հերոսներուն, իրենց անուններով : Այդպիսով, ծանօթացած վէպին հերոսներու հայեացքներուն, յաջորդող բոլոր էջերուն մէջ ընթերցողը սահուն դիւրութեամբ կը հետեւի պատմութեան :

Պատկերավէպը բաղկացած է վեց գլուխներէ : — «Արտաշատի արքունիքը», ուր Հայոց աշխարհին աշխարհական եւ եկեղեցական պետերը ժողովի են նստած եւ կը քննարկեն առկայ դրութիւնը Յազկերտին տուած հրովարտակին ստեղծած պայմաններու մէջ : « Տիզբոնի մէջ, պարսկական արքունիքը, Յազկերտի պալատը» — թագաւորաց թագաւորը կը տառապի կօշմարի մէջ : Մոգպետ Դենպետի ճիրանները զօրաւոր են, եւ կրակին լոյսը ու ջերմը վեհագոյն : Տիզբոն են բերուած հայ իշխանները, որոնք տեղի չեն տար նոյնիսկ շղթաներու մէջ : « Բանտին մէջ», փականուած սեւ պատերու ետին անոնք կը մտորեն ու կը ծրագրեն առերես ուրացումը : Կ'երկրպագեն կրակը : « Ուրացում»: Ապա տեսարանը կը փոխադրուի «Սիւնեաց իշխանին պալատը»· Վասակ իշխանը իր թագաւորութեան ապագայ երազներու մէջ կը տարուբերուի· Վասակին ու Վարդանին բախումները ... Վերջին գլուխը՝ «Աւարայրի դաշտը» · հերոսութեան եւ մարտիրոսութեան այդ բեմը, բարձր ու վեհ : Վերջին էջին՝ մենանկար մը՝ Վարդանը իր նժոյգին հեծ, սպարապետական սուրը պարզած խաչին ու ճառագայթներուն, անմահութեան ամպերու վրայ : Տեսարաններու ստեղծումը ամբողջ պատկերավէպին մէջ համօրէն յաջող, ընթերցողին կը կլանէ նոյնիսկ մանրամասնութիւններու մէջ : Ըստ խօսքի եւ պահի, դէմքերու արտայայտութիւնները իրական են ու արտայայտիչ · եթէ հաւաքական պատկերները իրապաշտօրէն կը ներկայացնեն տիրող ընդհանուր մթնոլորտը, եւ ուրեմն, պատմական դէպքերու թաւալումը, ապա նաեւ սեւեռումները անհատ-անհատ անձանց, իրենց մտածումներով կամ խօսքերով կը ստեղծեն այն համալրող մանրամասնութիւնները, որոնցով ամբողջ պատկերավէպը կը դառնայ անմիջականօրէն հաղորդիչ, կենդանի, խօսուն :

Արժանիքներու այս բոլոր նշումներէն ետք, արդարեւ, անկարելի է զանց առնել տառասխալներու ցաւալի հեղեղը, որ կը ծփայ համարեա բոլոր էջերուն մէջ : Գուցէ կարելի չէ մեղադրել այս երիտասարդ Հայորդին, որ Աւստրալիայի երկինքին տակ է հաղորդուած մեր մայրենիքով· այդուհանդերձ սպասելի է, որ նրա նկարչական գծողի բծախնդրութեան եւ ճաշակին հետ մեր մայրենիքին ուղղագրութիւնն եւս իր արժանի կատարելութեամբ պիտի արտացոլի, կը սիրենք յուսալ, նրա յաջորդ պատկերավէպին մէջ :

ԳՐԻՇ ԴԱՒԹԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (109)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Քոյր Սէնփլիս ծառայող աղջիկներուն մին գործարանը զրկեց դռնապանուհիէն հասկնալու համար թէ արդեօք պարոն քաղաքապետը եկա՞ծ էր եւ թէ հիւանդարանը պիտի չգա՞ր անգամ մը : Քանի մը բոպէէն ետք աղջիկը ետ դարձաւ :

Ֆանթին միշտ անշարժ էր եւ իր ունեցած գաղափարներուն ուշադիր կ'երեւար :

Սպասուհին խիստ ցած ձայնով մը պատմեց քոյր Սէնփլիսին թէ պարոն քաղաքապետը առտուն ժամը վեցէն առաջ եւ ցուրտին մեկնած էր ճերմակ ձիով լծուած կառքով մը թէ ո՛ր ճամբէն գացած ըլլալը յայտնի չէր· թէ ոմանք Արասի ճամբէն անոր դառնալը տեսեր էին· թէ ոմանք ալ կը հաստատէին թէ Փարիզի ճամբուն վրայ հանդիպած էին անոր : Թէ մեկնելու ատեն խիստ հեզ երեւած էր, եւ թէ դռնապանուհիին ըսած էր միայն որ այս գիշեր իրեն չսպասեն :

Մինչդեռ երկու կիները իրենց կռնակը դէպի Ֆանթինի անկողնին դարձուցած կը փսփսային, քոյրը հարցուփորձում եւ սպասուհին ալ ենթադրութիւններ ընելով Ֆանթին անկողնին մէջ ծունկի վրայ եկած էր գործարանական հիւանդութեանց այն տենդագին ուժգնութեամբ, որով առողջութեան ազատ շարժումներ մահուան ահարկու նիհարութեան հետ կը խառնուին, եւ պրկուած ձեռքերովը սնարին վրայ կոթնած եւ գլուխն ալ երկու վարագոյրներուն մէջտեղէն դուրս հանած մտիկ կ'ընէր : Եւ ահա յանկարծ պոռաց·

— Պ· Մատըլէնի վրայ կը խօսիք : Ինչո՞ւ այդքան կամաց կը խօսիք· ի՞նչ կ'ընէ, ինչո՞ւ չի գար :

Զայնը այնքան բիրտ եւ հաստ էր որ կիները մարդու մը ձայն լսել կարծեցին· ահաբեկելով իրենց ետին դարձան :

— Պատասխան տուէք, պոռաց Ֆանթին :

Սպասուհին թոթովելով պատասխանեց·

— Դռնապանուհին ըսաւ թէ այսօր պիտի չկրնայ գալ :

Ֆանթին առանց փոխելու դիրքը բարձր ձայնով եւ հրամայական ու միանգամայն կսկծալի եղանակով մը կրկնեց·

— Պիտի չկրնա՞յ գալ : Ինչո՞ւ համար : Պատճառը գիտէք : Հիմա կը փսփսայիք իրարու : Ես ալ կ'ուզեմ գիտնալ :

Սպասուհին շուտ մը կրօնուհիին ականջին ըսաւ·

— Պատասխան տուէք թէ քաղաքապետական ժողովին մէջ զբաղած է :

Քոյր Սէնփլիս թեթեւակի կարմրեցաւ, վասնզի սպասուհին ստախօսութիւն մը կ'առաջարկէր իրեն : Բայց միւս կողմէ ալ կը կարծէր որ եթէ հիւանդին ճշմարտութիւնը ըսելու ըլլար, սոսկալի հարուած մը տուած պիտի ըլլար անոր· եւ թէ Ֆանթինի ներկայ կացութեան նայելով ծանր բան մըն էր այսպիսի լուր մը տալը : Այս կարմրուքը քիչ տեւեց : Քոյրը իր հանդարտ եւ արտում նայուածքը Ֆանթինի ուղղելով ըսաւ·

— Պ· քաղաքապետը մեկնեցաւ :

Ֆանթին կանգնեցաւ եւ իր կրունկներուն վրայ նստաւ : Աչքերը փողփողեցան : Անլուր ուրախութիւն մը տարածուեցաւ իր ցաւագին դէմքին վրայ :

— Մեկնեցա՛ւ, պոռաց, Քողէթը բերելու գնաց ուրեմն :

Յետոյ երկու ձեռքը դէպի երկինք վերցուց եւ իր բոլոր դէմքը անպատում երեւոյթ մը առաւ :

Շուրթները կը շարժէր եւ ցած ձայնով աղօթք կ'ընէր :

Երբ աղօթքը լմնցաւ,— Քոյր իմ, ըսաւ, հիմա ալ կը պառկիմ· ինչ որ հրամայուի պիտի ընեմ· քիչ մը առաջ տմարդութիւն մը ըրի· ներում կը խնդրեմ բարձր ձայնով խօսելուս համար, քոյր իմ գիտեմ, որ բարձր խօսիլը շատ գէշ բան է· բայց ահա շատ զոհ եմ : Բարեբարն Աստուած բարի է· պարոն Մատըլէն ալ բարի է· եթէ չէք գիտեր, ըսեմ ուրեմն, Պ· Մատըլէն Մոնֆերմէյլ գնաց պզտիկ Քողէթս առնելու համար :

— Այս առաւօտ մեկնեցաւ Փարիզ երթալու համար, բայց Փարիզէն անցնելու ալ պէտք չունի : Մոնֆերմէյ Փարիզէն եկողին ձախակողմը կ'իյնայ : Երբոր Քողէթին խօսքը կ'ընէի, կը յիշէք՞ թէ ի՛նչպէս կ'ըսէր ինձ· «Քիչ ատենէն կուգայ· քիչ ատենէն կուգայ : Կ'ուզէ անակնկալ մը ընել եւ զիս զարմացնել : Գիտէք անշուշտ, նամակ մը ստորագրել տուաւ ինձ Քողէթս Թէնարտիէներէն առնելու համար : Ալ անոնք բան մը պիտի չկրնան ընել, այնպէս չէ՞· հարկաւ Քողէթը պիտի յանձնեն· վասնզի ինչ որ պիտի ներէ որ մանուկը պահեն՝ իրենց պահանջն առնելէ ետք :

Քոյր իմ, նշան մի ընէք զիս արդիլելու համար որ խօսիմ : Խիստ երջանիկ եմ· շատ լաւ եմ· մանաւանդ թէ շատ անօթի եմ :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար·)

Պ. Վարդան Կակոյեան եւ զաւակները՝ Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գարակէօզեան եւ զաւակը, Օր. Օր. Վարդուհի եւ Սիրա-նոյշ Կակոյեան, Տէր եւ Տիկին Արշակ Մկրեան, Տէր եւ Տիկին Ներսէս Մկրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քերովբէ Նոտարեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Դժխուհի Զապունեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Վաղինակ Մկրեան եւ զաւակները, Տիկին Մարգրիտ Գույումճեան, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Կակոյեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր, զաւկին, քրոջ, հօրաքրոջ, ազգա-կանին եւ հարսին՝

ՄԵԼԻՆԷ ԿԱԿՈՅԵԱՆԻ
(Ծնեալ Մկրեան, Չենկիլէրցի)

մահը, որ պատահեցաւ Փետր. 7ին, 46 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ (10 Փետրուար) ժամը 13·30-ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս ե-կեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը :

Մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յով-հաննէս. Մկրտիչ եկեղեցին եւ Տէսինի Ս. Աստուածածին եկեղեցին հոգեհանգստ-եան պաշտօն կը կատարուի

ԶԱՊԷԼ ԵՒ ՍԱՐԳԻՍ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ

յիշատակին :

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշա-տակը յարգողներուն :

×

Այրի Տիկին Շաւէն Ինճէեան, Տէր եւ Տիկին Թաթուլ Ինճէեան, Տէր եւ Տիկին Մերանկիւլեան եւ Սարեան ընտանիքը ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարա-գաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհաղստ-եան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուս-նոյն, եղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ՇԱՒԷՆ ԻՆՃԷԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին, ինչպէս նաեւ ի-րենց մօր եւ ազգականին՝

ՔԵՆՈՎԱԲԷ ՍԱՐԵԱՆԻ

մահուան տասներորդ տարելիցին առթիւ :

Այս Կիրակի (Փետրուար 11) առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին :

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշա-տակը յարգողներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տէր եւ Տի-կին Ս. Թիրեաքեանէ յիսուն ֆրանք փո-խան ծաղկեպսակի, իրենց մօրեղբօր Գե-ղամ Ղազարոսեանի (Իզմիթցի) ցաւալի մահուան առթիւ յատկացուելու համար կայանի ֆոնտին :

×

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի Դանիէլ Վարուժան խումբը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք սիրայօժար կերպով դիրքեր նուիրեցին իրենց գրադարանին եւ ներո-ղութիւն կը խնդրէ որ մամուլով առան-ձին–առանձին չի կրնար յիշատակել բո-լորին անունները :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ

Գրադարանը որ կը գտնուի եկեղեցւոյ գետնայարկը, բաց է հասարակութեան, ամէն Կիրակի առաւօտ, ժամը 10էն 12:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ
(Ս. Պօղոս – Պետրոս)

Այս Կիրակի, ժամը 10ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ կատարուի հոգեհանգիստ հոգաբարձու-թեանս նորոգ հանգուցեալ անդամներէն

ԳՐԻԳՈՐ ՔԷՊԷԼԵԱՆԻ

հոգւոյն համար, անոր մահուան քառա-սունքին առիթով :

Արարողութեանց կը նախագահէ, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ.— Գիւտ Ծ. Վրդ. Նազգաշեան :

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՀԵՐՈՍ

ՄՈՒՐԱՏԻ

(մահուան յիսնամեակին առթիւ)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան կողմէ, Կի-րակի (Փետրուար 11):

ԱՌԱՒՕՏՈՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր–Լուսաւորիչ եկեղեցին
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
Թեմիս Առաջնորդ
ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ԹՐԹՌԵԱՆ

Կը հրաւիրուին անմահ հերոսին յիշա-տակը յարգող կազմակերպութիւններն ու անհատները:

ՑԵՐԵԿԻՆ (ժամը 13)

ՃԱՇ

Կը նախագահէ Պ. ԹՈՐՈՍ ԿՏԻԿԵԱՆ
Կը խօսի Պ. Վ. ՄԻՍԹԻՔ
Խօսնակ՝ Կարպիս Յարութիւնեան
Ծախքերու մասնակցութիւն 15 ֆրանք:
Արձանագրուիլ.— Պ. Տէրտէրեան
74, Rue Bernard du Bois
Պ. Մարտիրոսեան Հայկաղ
73, Bd Georges Estrangin
Roucan-Blanc
Tél. : 53-20-49

BAIL A CEDER

Դերձակի խանութ մը, 16րդ թաղամա-սին մէջ, ուր կարելի է նաեւ ուրիշ առեւ-տուր ընել : Գին 15 հազար ֆրանք : Մատչելի վարձք : Դիմել տեղւոյն վրայ ամէն օր բացի Կիրակիէ եւ Երկուշաբ-թիէ :

13, Ave. Théophile-Gautier
PARIS (16e)
Կամ հեռաձայնել՝
MIRabeau 47-73

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 25ին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Ամպասատէօրի շքեղ սրահ-ներուն մէջ : 3 Ավընիւ Կապրիէլ, մեթրօ Քոնքորտ :

ՆԱՒԱՍԱՐԴ պարախումբ՝ ղեկավարու-թեամբ ԺԻՐԱՅՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ :

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 10 ֆր. Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները, հեռ. 033–0212

CARNAVAL DE BINCHE

ՊԵԼԺԻՈՅ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

ՈՒՐԱԽ ԵՒ ԶՈՒԱՐԹ ՕՐ ՄԸ

Ճամբորդութիւն կազմակերպութեան ան-դամներուն եւ բարեկամներուն համար :

ՄԵԿՆՈՒՄ.— Փետրուար 25ին: Հաւաք-ուիլ՝ Կիրակի առաւօտ ժամը 7·45ին, Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Քաֆէ Թէր-միւնիսի առջեւ, մեկնում ժամը 8ին դէպի Պինշ, Մօ, Սուասոն, Լան, Վեր-վէն, Մօպէօժ ճամբով:

Ճաշ ճամբուն ընթացքին :

Ներկայ կ ըլլաք Վիոլներու եւ Մամզէլ-ներու տողանցքին եւ զանազան խաղե-րուն:

Վերադարձ ժամը 17ին: Ժամանում Փարիզ ժամը 22·30ի ատենները :

Մասնակցութիւն, ամէն բան մէջը՝ 39 ֆրանք :

Սահմանափակ տեղեր :

Արձանագրուիլ մինչեւ Փետրուար 20 :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Չմոռնալ Ինքնութեան Ազգ. թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտար-ներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

10 Փետրուար, Շաբաթ.— Տօն է Սր-բոցն Սարգսի զօրավարին եւ որդւոյ նո-րին Մարտիրոսին և չորեքտասան զինուո-րացն: Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին:

13 Փետրուար, Երեքշաբթի.— Երեկոյ-եան ժամը 4·30ին կը կատարուի Տեառ-նընդառաջի հանդիսաւոր նախատօնակ եւ Անդաստան, տեղի կ'ունենայ մոմավա-ռութիւն (Մլէտ) :

14 Փետրուար: Չորեքշաբթի.— Տեառ-նընդառաջ: Տօն է քառասնօրեայ գալստ-եանն Քրիստոսի ի Տաճարն: Ս. պատա-րագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի առաւօտ, պատարագ :

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» ... միտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ... լոր ընկերները այս Ուրբաթ (9 Փետ... երեկոյեան ժամը 8·30ին նոր հաւաք... տեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտ... Ներկայացուցչական Ժողովի կը հրաւ... րէ Մարսէյլի եւ շրջանի մարմիններու ... խումբերու ներկայացուցիչները Շաբ... 10 Փետր. եւ Կիրակի 11 Փետր., «Ա... րոնեան» ակումբի մէջ:

Շաբաթ օրուան նիստը՝ ժամը 20,30...

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐ...

Թատերական ներկայացումներ
Մարտ 20ին եւ 31ին

37-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՐՏ 3 ԿԷՍՕՐԷ ԵՏՔ ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique — Paris (7e) — Métro : Invalides

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ

M. ANDRÉ BASDEVANT

Inspecteur Général au Ministère de la Jeunesse et des Sports

Սկաուտական յայտագիր: Երգեր, պարեր եւ ներկայացումներ Գայլիկներուն ... Սկաուտներուն կողմէ: Տեսարաններ Ամերիկայի Ճէմպորիէն «Օր մը բանակավայ-րին մէջ՝ Բանակումի կրակը»:

Թատերական ներկայացում հայերէն, հայկական պարեր, եւայլն

ՄՈՒՏՔ 10 եւ 5 ՖՐԱՆՔ — ՊԻԻՖԷ

ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԺՈՂՈՎ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, Երկուշաբթի, Փետր. 12ին, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժան, Մեթրօ Քատէ:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ Ուս. Ոստանի տը-նօրէն Փրոֆ. Արփիարեանի հաւանու-թեամբ Հայկական Տան մէջ (57 Պուլվ. Ժուռտան, Փորթ տ'Օրլէան), տեղի պի-տի ունենան հայերէնի դասընթացքներ, 12 Յունարէն ի վեր, ամէն Ուրբաթ ե-րեկոյ, ժամը 20–21·30: Տիկին Էլիզ Այ-վազեան սիրայօժար պիտի կատարէ այս դասընթացքները : Մուտքը ազատ է:

Հայ ուսանողներու Օգն. Միութեան
Վարչութիւն

ԳԻՆԵՁՕՆ

ՀԵԾԱՆԻԻԻ ԱԽՈՅԵԱՆ

ԺՕՐԺ ԳԷՈՐԳ ԹԱՃԻՐԵԱՆԻ Ի ՊԱՏԻՒ

Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ
Այս Կիրակի 11 Փետրուար ժամը 3·30ի...

Կազմակերպութեամբ Հաննոյ Հայր... Միութեան :

Ներկայ պիտի ըլլան Իրաքի դեսպա-նատան եւ ֆետերասիօնին ներկայացու-ցիչներ : Ֆրանսայի մէջ երեք օր, երե... գիշեր վազելուն առթիւ բաժակ պիտ... տրուի ախոյեանին կռճամարտի ախոյ-եան Ժագ Հայրապետեանի կողմէ :

Մասնաւորապէս կը հրաւիրուին հայ ե-րիտասարդները :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Disques Vogue

"Folklore du Monde"

Երաժշտական միջազգային հաւաքածոյին մէջ լոյս տեսած են

L'ARMENIE թիւ CLVLX 199 (խմբերգ)
LE CAUCASE թիւ CLVLX 182 (պարերգ)

Սէնֆօնիք նուագախումբ, ղեկավարութեամբ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Ձեր ազատ ժամերը անցուցէք ուկնդրելով հայրենի գեղեցիկ երաժշտութիւնը, որ միջազգային շրջանակի մէջ մեծապէս գնահատուած է

Ցանկ նախապէս հրապարակուած երգապնակներու

Եկեղեցական

թիւ 20114 (Եկմալեան պատարագ) — 20150 (Կոմիտասեան պատարագ)
20169 եւ 20172 (զանազան տօներու երգեր)

Ժողովրդական

թիւ 20157 (Reflets d'Arménie) — 20167 (Promenade en Arménie)
թիւ 20172 (Soirée Arménienne) — 20182 (Arménie Légendaire)
20176 (սէնֆօնիք երաժշտութիւն) — 10016 (մեներգ Իրիս Պիւլպիւլեանէ)
Երգապնակի տեւողութիւն 45 վայրկեան (10 – 15 կտորներով)

Ստանալու համար դիմել

Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ
14, Rue Petit, Paris (19e) — BOT. 99-22
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e).

Գին՝ 30 ֆր.

Գաւառներու համար առաքում contre remboursement

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՇԱԲԱԹ
10
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
SAMEDI
10 FEVRIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11133 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.133

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՇՈՒՐՋ

Գ. — ԱՋԻ ԵՒ ՁԱԽԻ ՊԱՅՔԱՐԸ

Մինչ արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ հարցերու շուրջ լուրջ տարակարծութիւններ չկան կառավարական կուսակցութեան եւ ընդդիմադիրներու միջեւ, պայքարը բուռն է ներքին ճակատին վրայ :

Թուրքիոյ մէջ աջի եւ ձախի պայքարը նոր չէ : Սակայն վերջին տարուան ընթացքին աւելի սուր հանգամանք է ստացած :

Ատալէթ կուսակցութիւնը, որ 1965էն ի վեր իշխանութիւն գլուխը կը գտնուի, կը ջանայ հաւասարակշռութիւնը պահել երկու հոսանքներուն միջեւ :

Դեմոկրատներու ժառանգորդ այս կուսակցութիւնը բաժնուած է երկու թեւերու, պահպանողական (ծայրագոյն աջ) եւ չափաւոր :: Այս վերջին թեւին կը պատկանի վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլ, որ կարելին կը փորձէ ճակատելու համար մէկ կողմէ իր իսկ կուսակցութեան կրօնամոլ, շէրիաթճի տարրերուն, միւս կողմէ Հալքի եւ ԹԻՓի (թուրք բանուորական կուսակցութիւն) ձախակողմեան, յառաջդիմական ձգտումներուն դէմ :

Ժամանակի հոլովումով, դիրքերը հետզհետէ կը ճշդուին, կը բիւրեղանան :

Երկու ծայրայեղութիւններ — աջն ու ձախը — կը փորձեն դետին շահիլ ժողովրդական զանգուածներուն մէջ :

Ատալէթը իր չափաւոր քաղաքականութեամբ աչք կը գոցէ Աթաթիւրքի կարգ մը բարենորոգումներու խախտումին, անուղղակի քաջալերելով պահպանողական տարրերը երկրին մէջ :

Միւս կողմէ Հալքի ձախ թեւն ու ԹԻՓը յառաջդիմական քարոզչութիւն կը կատարեն :

Յառաջդիմասէրներու եւ յետադիմականներու խմբակներ կազմուած են նոյնիսկ համալսարաններուն մէջ : Վերջերս ծանր միջադէպեր պատահած են Պոլսոյ համալսարանի յառաջդիմասէրներուն եւ յետադիմականներուն միջեւ, ուսանողական երկու հաւաքոյթներու առթիւ : Յետադիմականները կազի ռումբեր նետեր են յառաջդիմականներուն վրայ, որոնք ատրճանակով պատասխաներ են :

Այսպէս, աջի եւ ձախի կռիւը ալա թուրքա հանգամանք է ստացած, մինչեւ արիւնահեղութիւն հասնելով :

Երբ համալսարանին մէջ անդամ բոյն դրած է յետադիմութիւնը, կարելի է երեւակայել թէ ի՛նչ փայլուն հեռանկարներ կը բացուին շէրիաթճիներուն առջեւ Անատոլուի խորերուն մէջ :

Հալքի անցեալ տարուան համագումարին մէջ յաղթանակը տարած էին նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ եւ ընդհ. քարտուղար Պիւլէնտ Էճէվիտ, ջատագով՝ «կեդրոնին ձախը» որակուած քաղաքական ուղղութեան, այլ խօսքով յառաջդիմական գաղափարականին :

Կուսակցութիւնը պառակտեցաւ : Աջակողմեանները՝ Փրոֆ. Թուրհան Ֆէյզիօղլուի գլխաւորութեամբ բաժնուեցան եւ կազմեցին Կիւվէն անունով նոր կուսակցութիւն մը, որուն միացան քանի մը տասնեակ Հալքեան երեսփոխաններ :

Հարուածը ծանր էր Ինէօնիւի համար, որ կը կորսնցնէր կարեւոր մտաւորականներ, որոնք զինքը կ՚ամբաստանէին իբրեւ համայնավարամիտ :

Վերջերս ծեր աղուէսը ջուր խառնեց իր բարկ գինիին մէջ, վախնալով որ Հալքի ծայրայեղ ձախերը կրնան միանալ Թուրք Բանուորական կուսակցութեան հետ եւ վտանգել վարչաձեւը : Արդարեւ Թիփը «ընկերվարական»ի պիտակին տակ համայնավարութիւն կը քարոզէ եւ հետզհետէ հող կը գտնէ աշխատաւորական շրջանակներու մէջ :

Անգործութիւնը, ապրուստի սղութիւնը, տնտեսական տագնապը եւ, ասոնց իբրեւ հետեւանք, ժողովուրդի ստուար մեծամասնութեան թշուառ վիճակը պարարտ դետին մը կը պատրաստեն համայնավարական մտայնութեան համար :

Կը թուի թէ հասարակաց այս վտանգին առաջքն առնելու համար որոշ հասկացողութեան պիտի գան գլխաւոր երկու կուսակցութիւնները, Ատալէթն ու Հալքը :

Մինչ այդ սակայն քաղաքական պայքարը կը շարունակուի Իսմէթ Ինէօնիւի եւ Սիւլէյման Տէմիրէլի միջեւ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՄԱՐ

Թիթօ, Գահիրէ կատարած իր այցելութեան առթիւ եւ տը Կոլ Զօր. Արէֆի այցելութեան առթիւ, անգամ մը եւս պարզեցին իրենց առաջարկները Միջին Արեւելքի տագնապին լուծումին համար :

Արէֆի ի պատիւ արտասանած իր բաժակաճառին առթիւ, նախագահ տը Կոլ յիշած է իր ծրագրին հինգ կէտերը .— Յունիս հինգէն ի վեր գրաւուած հողամասերու զինուորական եւ վարչական պարպում : ՄԱԿի կողմէ յանձնառութիւն սահմաններու ապահովութեան, խաղաղ եւ բնականոն յարաբերութեանց հաստատում Իսրայէլի եւ իր դրացիներուն միջեւ, գաղթականներու հայրենադարձ, նաւարկութեան ազատութիւն : Տը Կոլ չի ճշդեր թէ այս բոլորը հանդրուա՞ն առ հանդրուան պէտք է ըլլայ թէ մէկ անգամէն :

Նասրի հետ ունեցած խօսակցութիւններէն ետք, նախագահ Թիթօ յայտարարած է թէ մտքերու փոխանակութիւն պիտի ունենայ ամերիկեան կառավարութեան հետ Միջին Արեւելքի կացութեան շուրջ : Թիթօ սակայն հանդրուաններ կը ճշդէ եւ իբրեւ նախապայման կը դնէ իսրայելեան զօրքին քաշուիլը գրաւած հողերէն : Յետոյ՝ մնացեալը, այսինքն պատերազմը վերջացած ըլլալու յայտարարութիւն մը, Աքապայի ծոցին մէջ ազատ նաւարկութիւն, բանակցութիւններ Իսրայէլի եւ արաբական Պետութեան միջեւ, հանդրուան առ հանդրուան՝ գաղթականներու եւ Սուէզի ջրանցքէն նաւարկութեան հարցերու կարգադրութիւն : Կը մնայ որ արաբական Պետութիւններ, օրինակ Սուրիոյ պէս երկիր մը, ընդունին այս առաջարկը :

ՔԵՆԸՏԻ ԵՒ ՎԻԷԹՆԱՄ

Շիքակոյի մէջ արտասանած ճառի մը ընթացքին, գրական հանդիպումի ատեն, ծերակուտական Ռոպըրթ Քենըտի խիստ կերպով քննադատած է Ճոնսընի վիէթնամեան քաղաքականութիւնը : Քենըտի դէմ է Ճոնսընի այն յայտարարութեան թէ Վիէթքոնկ յարձակումը ձախողութիւն մը եղած է և պնդած է թէ Վիէթքոնկի կորուստները ամերիկեան պաշտպանութեան նախարարութեան յայտարարածին չափ ծանր չեն : «Պէտք է, ամէնէն առաջ, ձգենք մեր պատրանքները եւ չկարծենք թէ վերջին երկու շաբաթներու դէպքերը տեսակ մը յաղթանակ են : Սըխալ է : Աւելի յուսախաբութիւն կը պատճառէ այն իրողութիւնը որ ժողովուրդը ոտքի չելաւ Վիէթքոնկի դէմ ազատութիւնը պաշտպանելու համար : Մեր տեղեկութեանց սպասարկութեան պետը կ՚ըսէ թէ քաղաքներու վրայ յարձակող վաթսուն հազար զինուորներու քսան հազարը սպաննուած է : Եթէ մէկ մեռեալի համար երկու վիրաւոր հաշուենք, ինչ որ շատ չափաւոր գնահատում մըն է, ամբողջ թշնամի ուժը կռուելու կարելիութիւնը կորսնցուցած կ՚ըլլայ : Եթէ այդպէս է, ո՞վ է որ կը կռուի այս միջոցին » :

Քենըտիի համար, գլխաւոր սխալն է կարծել թէ Վիէթնամի մէջ Ամերիկա կրնայ զինուորական յաղթանակով մը լուծում պարտադրել : Դէպքերը ցոյց կուտան թէ այդպէս չէ, եւ պէտք էր բանակցիլ :

Նախագահ Ճոնսըն նոր հրահանգ տուած է ռմբակոծութիւնները վերսկսելու Հանոյի եւ Հայփոնկի վրայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հաղորդեն որ համալսարաններու մէջ իսկական «ըմբոստութիւն» մը ծագած է փրոֆէսէօրներուն մէջ, իբրեւ հետեւանք համալսարանական 56 դասախօսներու պաշտօնազրկման, զոր կառավարութիւնը կատարած է անցեալ շաբթու : Ներկայիս բողոքելու համար Սելանիկի համալսարանէն չորս դասախօսներ հրաժարած են : Իրենց հետեւած են 62 ուսուցիչներ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ Հինգշաբթի օր Թուլօն գնաց, ներկայ ըլլալու համար Միներվ սուզանաւին կորսուած նաւաստիներուն յիշատակին եղած արարողութեան : Տը Կոլ արարողութենէն անկախ, մտած է Էօրիտիս ընդծովեան որ իջած է ծովին խորը եւ հոն ալ ճաշած :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

ԻՐԱՔԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Ա.

ԽՄԲ.— Էրիք Ռուլօ հետեւեալ ձեւով կը ներկայացնէ, Ֆրանսայի պաշտօնական հիւրը՝ Զօր. Արէֆ :

Երբ, Զօր. Ապտէլ Ռահման Արէֆ 17 Ապրիլ 1966ին Իրաքի Հանրապետութեան նախագահ եղաւ, շատ շատեր այն նախատեսութիւնը ունեցան, թէ նոր նախագահը երկար չէր կրնար մնալ իր պաշտօնին գլխուխը : Այս կարծիքը կը հիմնուէր այն զոյգ իրողութիւններու վրայ, որ նախ՝ քաղաքական կացութիւնը անկայուն էր, ապա, պետական նոր դէմքը պատրաստուած չէր նման պատասխանատու գործ մը ստանձնելու :

Արդարեւ, երբ յաջորդեց իր եղբօր՝ մարեշալ Ապտէլ Սալամ Արէֆի, որ զոհ գացած էր օդանաւի արկածի, կը թուէր թէ զօրավար Ապտէլ Ռահման չունէր այն անհրաժեշտ տուեալները, որոնցմով կարելի է միայն կառավարել մենատիրական երկիր մը : Չունէր իր նախորդին ոչ հեղինակութիւնը եւ ոչ ալ պայքարի կամքը, որոնց շնորհիւ իր եղբայրը առաջին կարգի դեր ունեցած էր երեք յաջորդական պետական հարուածներուն մէջ : 1958ի պետական հարուածը, որուն հետեւանքով տապալեցաւ թագաւորական դահը, 1963 Փետրուար եւ Նոյեմբեր ամիսներու շարժումները՝ վերջ դնելով զօրավար Քասեմի եւ հուսկ ուրեմն Պաասի իշխանութեանց :

Ապտէլ Ռահման Արէֆ, որ համեստ եւ նոյնիսկ վախկոտ նկարագիր ունի, փառամոլութեան ոչ մէկ տենչ ունէր եւ միայն չափաւոր կերպով կը հետաքրքրուէր քաղաքականութեան ու աւելի նուազ չափով՝ իր աւագ եղբօր մութ դաւերուն : Ծնած 1916ին, Պաղտատաբնակ համեստ քաղքենի ընտանիքի մը մէջ (հայրը կը տաւագործ էր), սահմանուած էր մտնելու զինուորական ասպարէզ, ինչպէս իր կացութեան մէջ գտնուող ուրիշներ կը փափաքէին մտնել պետական – վարչական գործերու մէջ՝ ապահովելու համար բարեկեցիկ կեանք մը եւ ընկերային յառաջդիմութիւն մը, զոր թերաճ երկիրներու իշխանութիւնները կ՚ընծայեն իրենց ծառայողներուն :

Բծախնդիր մահմետական մըն է, որ կը յարգէ ոչ միայն աւանդութիւնները, այլեւ հաստատուած իշխանութիւնը : Եղած է կարգապահ սպայ թէ՛ թագաւորութեան եւ թէ՛ հանրապետութեան շրջաններուն հաւասարապէս : Համաձայն իր մասին եղած կենսագրութեան, որ պատրաստուած է պաշտօնական սպասարկութիւններու կողմէ, «օժանդակած է 1958 Յուլիս 14ի յեղափոխութեան, իբրեւ հրամանատար Պաղտատի մօտ գտնուող Ուաշաշ բանակատեղիի զրահապատ ուժերու » : Հաւանական կը թուի արդարեւ, որ մասնակցած ըլլայ իր եղբօր եւ Զօր. Քասեմի կողմէ նախաձեռնուած շարժումին, սակայն, ամէն բան կը հաստատէ, թէ մինչեւ վերջը անտեղեակ եղած է դաւին, որ վերջ պիտի դնէր Հաշեմիներու հարստութեան :

Նոյնպէս հեռու պիտի մնար նոր ղեկավարութեան շարքերուն մէջ ծայր տուած ներքին պայքարներէն : Իշխանութիւնը ձեռք ձգելէ քանի մը ամիս ետք, Զօր. Քասեմ ձերբակալել, ապա՝ դաւաճանութեան ամբաստանութեամբ դատել եւ հուսկ ուրեմն մահուան դատապարտել կուտայ Ապտէլ Սալամ Արէֆը : Սակայն միեւնոյն ատեն կարեւոր զօրագունդի մը հրամանատարութիւնը կը վստահի Ապտէլ Ռահմանի, որու հաւատարմութիւնը խնդրոյ առարկայ չէր : Չորս տարի ետք է միայն, 1962ին, որ Զօր. Քասեմ, մըղուած կասկածամտութենէ, հանգստեան կը կոչէ զայն՝ «վարչակարգին դէմ անոր ունեցած ընդդիմութեան պատճառով»...

Պաասականներու 1963 Փետրուար ութի պետական հարուածը անկիւնադարձ մը կ՚ըլլայ երկու եղբայրներուն համար : Ապտէլ Սալամ կը նշանակուի հանրապետութեան նախագահ, իսկ Ապտէլ Ռահման՝ կ՚ունենայ աստիճանի բարձրացում :

Ինը ամիս ետք, այս վերջինը առաջինի հաշւոյն 5րդ գունդին գլուխը անցած կը մտնէ Պաղտատ : Ապտէլ Սալահ ձերբազատուելով պաասական «խնամակալներէ»ն, իր ձեռքին մէջ կը կեդրնոացնէ ամբողջ իշխանութիւնը :

Ապտէլ Ռահման Արէֆ այնուհետեւ կը դառնայ աջ բազուկը եւ վստահելի անձը նոր նախագահին : Այս վերջինը իրեն կը յանձնէ բանուկ առաքելութիւններ արտասահմանի մէջ եւ պատասխանատու պաշտօններ երկրին մէջ, ինչպէս սպայակոյտի պետ եւ վարչակարգի պաշտպանութիւն : Եւ երբ Նասրի համակիր խումբը մը սպաներ, օգտուելով Հանրապետութեան նախագահի բացակայութենէն, 1965 Սեպտեմբերին կը փորձեն ձեռք առնել իշխանութիւնը, Ապտէլ Ռահման Արէֆ ձեռնհասօրէն կը զսպէ շարժումը, ցոյց տալով մեծ կազմակերպիչի մը յատկութիւններ :

(Մնացեալը յաջորդով)

ՍԱՆԱՀԻՆ ԵՒ ՀԱՂԲԱՏ

(ԱՅԴ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀԻՄՆԱԴՐՄԱՆ 1000ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

Ա.

Հեռաւոր ժամանակներից Ասիայի եւ Եւրոպայի սահմանի վրայ ընկած պատմական Հայաստանն իր անկախութեան դարերում համարւում էր ժամանակի քաղաքակիրթ եւ հզօր պետութիւններից մէկը, իսկ նուաճուած տարիներին՝ մաքառումներով եւ ընդվզումներով յղի մի վտանգ՝ բոլոր իշխողների հանդէպ : Բաւական էր, որ հանդամանքները ներէին, եւ նա նորից ոտքի էր կանգնում իր ողջ մեծութեամբ եւ ստեղծագործական բնատուր հանճարով : Դրա փայլուն ապացոյցներից մէկն էր Հայոց Բագրատունեաց թագաւորութեան ծնունդն ու հերոսական պատմութիւնը : Մեծ չէր նրա գոյատեւման շրջանը, հազիւ երկու դար, այն էլ՝ յաճախակի բռնկուող պատերազմական գործողութիւններով : Բայց մեծ եղաւ նրա հետքը ոչ միայն հայ ժողովրդի, այլեւ ողջ մարդկութեան պատմութեան մատեանում : Աղթամարն ու Անին, Հաղբատն ու Սանահինը, Գրիգոր Նարեկացին ու Գրիգոր Մագիստրոսը, Յովհաննէս Սարկաւագն ու Մխիթար Գօշը, « Սասունցի Դաւիթ » դիւցազնավէպն ու հայրէնները բաւական էին՝ հայ ժողովրդին դասելու իր ժամանակի ամէնէն առաջաւոր երկրների շարքը : Իսկ եթէ յիշենք նաեւ դրան յաջորդող կիլիկեան Հայաստանի ծնունդն ու ծաղկումը, նրա քաղաքներն ու տաճարները, բերդերը ու ամրոցները, ինչպէս նաեւ աշխարհին պարգեւած նրա տիտաններին՝ Ներսէս Շնորհալուն եւ Թորոս Ռոսլինին, Ներսէս Լամբրոնացուն ու Վարդան Այգեկցուն, ապա պատկերն աւելի պարզ կը լինի :

Հայ ժողովրդի հոգեւոր հարստութիւններին քաջատեղեակ ռուս գիտնական Վ. Բրիւսովը, խօսելով Բագրատունիների ժամանակաշրջանի գիտութեան եւ գրականութեան զարգացման աստիճանի մասին, գրում է .

« Այդ շրջանի ստեղծագործութիւնները վկայում են, որ հայ գիտնականների իմացութիւնների մակարդակն Ժ. – ԺԱ. ԴԴ. ոչնչով պակաս չէր նրանց եւրոպական գրչակիցներից » : « Կան բոլոր հիմքերը ասելու, որ Բագրատունիների ժամանակաշրջանում կրթութեան միջին մակարդակը Հայաստանում բաւականաչափ բարձր էր կանգնած, քան եւրոպական այն ժամանակուայ մի քանի երկրներում » : « Գրականութեան ստեղծուած արտադրանքը, այն ժամանակուայ պոէզիան արդէն բովանդակում է յաջորդ դարերի փարթամ ծաղկումի սաղմերը եւ մի շարք առումներով մնում է չգերազանցուած » :

Բագրատունիների թագաւորութեան անդրանիկ քայլը եղաւ ոչ միայն որոնել Արտաշիսեանների կամ Արշակունիների պետական սահմանները, այլեւ պատշաճ բարձունքի դնել կրթական, մշակութային կեանքը : Այդ նախաձեռնութիւններից մէկը, եւ թերեւս ամէնից արդիւնաւէտը, եղաւ Սանահին եւ Հաղբատ մենաստանների ստեղծումը : Անշուշտ, դրանք կենտրոններ էին, ուր պիտի հոգացուէին ժամանակի կրօնական պէտքերը, բայց դրանք միաժամանակ իրենց օրերի բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններն էին, հայ ժողովրդի դարաւոր դպրութեան լուսաւոր օջախները :

Եթէ պատկերաւոր մտածած լինելու համար թոյլ տանք մեզ սելջուքեան եւ մոնղոլական արշաւանքներին յաջորդող ժամանակաշրջանը պատկերացնել համատարած դիշերուայ սեւութեամբ, ապա այդ խաւարը փարատող ամենահզօր ջահերը կը տեսնենք Հաղբատ – Սանահինեան բարձունքներում եւ նրանց լծակից Նոր Գետիկում, մէկ էլ՝ հեռաւոր Կիլիկիայում : Այստեղից հասկանալի է, թէ որքան մեծ դեր ու ճակատագրական անելիքներ էին վիճակուած յատկապէս մայր հայրենիքի այդ սրբազան օջախներին : Այդտեղ, այդ լեռնագագաթներին, մի կողմից մարմնաւորւում էին հայ ժողովրդի ճարտարապետական փայլուն կարողութիւնները, քանդակագործական բարձրաճաշակ արուեստը, իսկ միւս կողմից ծաղկում էին գրչութեան, մանրանկարչութեան եւ մանաւանդ գիտութեան, գեղարուեստական գրականութեան, մանկավարժական ուսումնառութեան բնագաւառները :

×

Այստեղ, Սանահինի եւ Հաղբատի կրթօջախներում իրենց մեծահարուստ գիտելիքներն են ի սպաս դրել հայ դպրութեան զարգացման գործին այնպիսի խոշոր դէմքեր, որպիսիք են Դիոսկորոս Կաթողիկոսը, Անանիա Սանահնեցին, Գրիգոր Մագիստրոսը, Յովհաննէս Սարկաւագը, Գրիգոր Տուտէ որդին եւ ուրիշներ : Մինչեւ հիմա էլ Սանահինի հոյակապ կառոյցների մէջ կանգուն է « Մագիստրոսի ճեմարանը », որտեղ դասաւանդել է հայ իրականութեան այն ժամանակուայ ամենամեծ մտածողը՝ Գրիգոր Մագիստրոսը : Վերջինիս թղթերից եւ բանաստեղծութիւններից մեր դէմ է յառնում դեռ եւս իր ամբողջական գնահատութեանն սպասող փիլիսոփան, լեզուաբանը, քերականը, թարգմանիչը, բանաստեղծը, աստուածաբանը, մանկավարժը, տեսաբանը, դիցաբանը, ինչպէս նաեւ զօրականն ու զօրավարը : Նրա դրչի տակ էր, որ ծնուեց ըստ ամենայնի ամենահայրենասիրական եւ ամէնից աշխարհիկ բովանդակութեամբ գրուած առաջին կանոնաւոր բարձրարուեստ բանաստեղծութիւնը : Այստեղ նա, դիմելով ժամանակի երիտասարդութեանը, մի կողմից կոչ է անում ելնել երկիր մտած եւ « Արարատեանն գագաթ » պղծելու եկած թշնամու դէմ, իսկ միւս կողմից՝ համանման բանաստեղծութիւններ գրելու արուեստը սովորել : Ահա այդ հազուադէպ, իր տեսակի մէջ միակ բանաստեղծութիւնից մի նմոյշ, ուր նա զէնքի է կոչում ընթերցողին .

Աղէ, զինեա՛, զինուորեա՛, սպառազինեա՛
դու վառեա՛ ...
Արդ, միլարեայն դու անդեա՛, զլայնալին
հայրենին ,
Զերեքթեւեանն մխեա՛, յառաջ մատի՛ր եւ
քաղեա՛,
Այս քեզ Բելայն հաս հանդէս եւ
Թորգումեան Հայկայն ...

Միւս մեծ գիտնականն ու պատմիչը, որ գործել է Հաղբատ – Սանահինեան լեռնաստանների գագաթներին, Յովհաննէս Սարկաւագն է : Այստեղ էր, որ նա երկնեց իր մատեմատիկական, տոմարագիտական, պատմական, մեկնողական երկերը, հոգեշունչ աղօթքները եւ մանաւանդ « Առ ձագն » խոհական, դրամատիկական երկարաշունչ քերթուածը : Այստեղ է տեսական ծանրակշիռ իմացութիւնների տեսակէտից առաջին անգամ քննւում եւ լուծւում միջնադարի ամենամեծ խնդիրը՝ բնութեան եւ դոգմատիզմի յարաբերութեան հարցը եւ այն՝ յօդուտ բնութեան : Տեսութիւն, որ ժամանակի համաշխարհային մտածողութեան ամենալուսաւոր կէտերից մէկն է : Այստեղ էր, որ ծնուեց նրա միւս հանճարեղ բացայայտումը, որով տեսութեան եւ փորձի յարաբերութեան մէջ առաջնութիւնը տրւում էր փորձին :

Գիտութեանը, մանկավարժութեանը եւ փիլիսոփայութեանը անձնուրացութեամբ նուիրուած Յովհաննէս « Սարկաւագի դպրոցի մէջ էր, որ առաջին անգամ, — ասում է հայագէտ Արշակ Ալպօյաճեանը, — հանդէս եկաւ բացատրութիւնը եւ գործադրումը մի նոր մեթոտի, որ Սարկաւագից չորս հարիւր տարի յետոյ Տեքարթը եւ Պերկլին փայփայեցին եւ զօրաւոր մեթոտ անուանեցին » :

Ծանր օրեր տեսան Սանահին ու Հաղբատը, Անին ու Հայաստանը : Յունական հալածանքների յաջորդեցին սելջուկեան աւերածութիւնները, քարուքանդող տեղահանութիւնները : Յովհաննէս Սարկաւագն իր աղօթախցից երկնքի անհունին նայեց եւ մրմնջաց .

Տէր, տեսանես զվարդումն երամոց
աղաւնեաց քոց՝ յորսորդաց չարաց,
Տեսանես զգահավիժութիւն հօտի քո՝ ի
գազանաց շաղգակերաց ,
Մի անփոյթ առնէր, աղաչեմք .

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Դ.

Վահրամ Փափազեան, իր ատենին հայ մարզական կեանքին մէջ սիրուած ու գընահատուած մարզիկ մը եղած է եւ առաջին ընդհ. պատերազմէն առաջ թէ յետոյ, ըլլայ գործնական գետնի, ըլլայ բարոյապէս, օգտակար գործունէութիւն մը ունեցած է Պոլսոյ մէջ : Նոյն իսկ Հայկ. Մարզական Ընդհ. Միութիւն մը կազմելու դաղափարն ալ մէջտեղ նետած է 1911ին, ինչպէս յիշատակած եմ ժամանակին : Այդ իսկ պիտի բաւէր իրեն սրտի հրճուանք մը պատճառելու եւ իր համբաւը իր բարձրութեան վրայ պահելու :

Բայց իր հրատարակած հատորին մէջ — որքան պիտի ուզէինք որ ան երբեք այդ ձեւին տակ լոյս չի տեսներ, խնայելու համար սին ու աւելորդ վէճեր — առ հասարակ հայ մարզական շարժման եւ մասնաւորաբար Հ. Մ. Ը. Մ.ի նուիրուած բաժին մը ունի, ուր յայտնուած միտքերուն մենք բոլորովին համաձայն չենք : Հոն նշմարեցինք նոյնպէս պատմական անճշգութիւններ, զորս ժամանակին մատնանշեցի իրեն երկարաշունչ անձնական նամակով մը :

Եւ որովհետեւ ընդունեցաւ որ որոշ վրիպումներ պատահած էին, որոնք մասամբ կարելի է իր յառաջացած տարիքին ալ վերագրել, մենք ի շահ մեր գուրգուրանքին առարկայ եղող Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարկին, որուն մէջ այնքան վաստակ ունինք մենք հիներս, զգուշացանք հրապարակային նոր վէճերու դուռ բանալէ :

Բայց այս հպանցիկ ակնարկութիւնները կ՚ընեմ, նոյնքան պարկեշտութեամբ եւ անկեղծութեամբ, որուն ինք համոզուած է կը կարծեմ, ինչպէս ըրած էի ի նպաստ իրեն, 1938ին, քսանամեակի առիթով, երբ իր իրաւունքները ոտնակոխուած կամ զանց առնուած էին, հակառակ իմ փաստացի պնդումներուս : Բան մը զոր մատնանշեցի, այդ օրերուն լոյս տեսնող մարզական յօդուածաշարքին մէջ :

Ասիկա պատճառ մը չէ սակայն որ ան-

Այլ հալածեա.. ի վերայ մեր
յարձակմունս...

Սրանք են մայր հայրենիքում ծնուած այդ օրերի բանաստեղծութեան ամենահայրենասիրական տողերը, եւ դրանց բնօրրանը Հաղբատն է :

ԱՍ. ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆ

(Շար.)

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱԻՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

Յետոյ դառնալով դրան մօտ կեցող պալատական պահապաններուն դոչեց.

— Ներս վազեցէք եւ լուր տարէք որ պարտիզպան Իօմէր աղան բերուած է... ու ինք խոյացաւ դէպի երկրորդ կառքը որ քիչ մը անդին կը սպասէր եւ որուն դռնակն ալ բացուած՝ երկու հոգի մէջէն վար իջած էին :

— Փաշա էֆէնտի, վայրկեան մը շնորհ ըրէք կենալու, դոչեց հարիւրապետ Շիւքրի պէյ նախարարին ետեւէն վազելով :

— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ պիտի ըսէք, պատասխանեց նախարարը անհամբեր շեշտով մը, ետին դառնալով ու ակամայ պահ մը կենալով :

— Փաշա էֆէնտի, պարտիզպանը զըտանք եւ բերինք, այո, բայց...

— Բայց ի՞նչ, հարցուց փաշան Շիւքրի պէյի այլայլած դէմքին նայելով :

— Բայց, շարունակեց միւսը մռայլ ձայնով մը, մեռած գտանք ու դիակը միայն կրցանք բերել...

Եթէ կայծակը իր գլխուն իյնար շեշտակի այնքան սարսափահար պիտի չըլլար Շէֆիք փաշա, որքան հարիւրապետին այս խօսքերը լսելով.

— Մեռա՛ծ, մեռա՛ծ, կրկնեց ձեռքը ճակտին տանելով՝ սահմռկած երեւոյթով մը :

— Այո, մեռած գտանք զինքը, շարունակեց պալատական սպան յուսահատօրէն, նոր մեռած, հազիւ մէկ քանի ժամէ ի վեր... ուշ հասանք, եթէ ժամանակին հասնէինք, ոչ միայն մեռած պիտի չըլլար, այլ գուցէ, ո՛վ գիտէ...

Եւ հարիւրապետ Շիւքրի պէյ լռեց :

Նախարարը, բերանը կիսաբաց, աչքերը մոլորուն, իր խօսակցին կը նայէր մարդու մը պէս որուն մտածումն ու բանականութիւնը կարծես խոյս տուած է յանկարծ :

Հզօր ճիդ մը ըրաւ իր վրայ եւ յառաջացաւ դէպի կառքը որուն դռնակին մօտ կը սպասէին երկու մարդիկ, ակնածական դիրքով մը :

Շէֆիք փաշա մօտեցաւ դռնակին ու կառքին մէջ տարածուած մարմին մը նշմարեց որուն երեսը չարաշուք կերպով լուսաւորուած էր ճամբուն վրայ գտնուող լապտերին լոյսովը :

Այո, նոյնինքն պարտիզպան Իօմէրի անկենդան մարմինն էր հոն, բազմոցին վրայ տարածուողը :

— Վստա՞ք էք որ մեռած ըլլայ, հարցուց նախարարը, որ չէր ուզեր այս անակնկալ ու սոսկալի իրականութիւնը ընդունիլ ու կը ջանար որեւէ յոյսի մը կառչիլ, որքան ալ այդ յոյսը տկար ըլլար :

— Ափսո՛ս, այո՛, մեռած է, պատասխանեց Շիւքրի պէյ, եւ մահն ալ բժշկական քննութեամբ ստուգուած... երբ զինքը գտանք արդէն անկենդան դիակ մըն էր, թէեւ ինչպէս յետոյ բժիշկը ըսաւ, հազիւ մէկ երկու ժամէ ի վեր մեռած :

— Աստուած իմ, Աստուած իմ, բացագանչեց Շէֆիք փաշա յուսահատ եւ ընկճուած դէմքով մը, այս ի՛նչ դժբախտութիւն է որ կը հասնի մեզ... հիմա ի՞նչ պիտի ըսենք Սուլթանին որ ժամերէ ի վեր հրաման ըրած է Իօմէր աղան գտնել բերելու...:

— Մեր վեհափառ տիրոջ հրամանը կատարուած է, պատասխանեց սպան, քանի որ ահա Իօմէր աղան գտանք ու բերինք :

Այս խօսակցութեան միջոցին պալատական թիկնապահ մը վազելով եկաւ դիակիր կառքին քով :

— Ինչո՞ւ անմիջապէս ներս չէք մտցըներ Իօմէր աղան, քանի որ եկած է, դոչեց զրեթէ յանդիմանական շեշտով մը, Շէֆիք փաշայի երեսը նայելով :

Ոստիկանութեան նախարարը չպատասխանեց, ա՛յնքան շուարած էր որ չէր գիտեր ի՛նչ պատասխանելը :

Հարիւրապետը որ իր պաղարիւնութիւնը չէր կորսնցուցած, ըսաւ.

— Փաշա էֆէնտի, թէեւ Իօմէր աղան բերինք, սակայն, դժբախտաբար, չենք կրնար ներկայացնել մեր վեհափառ Սուլթանին, որովհետեւ մեռած է...:

— Մեռա՛ծ, կրկնեց թիկնապահը ինքն ալ ափ ի բերան մնալով :

Եւ սակայն կարելի չէր աւելի երկար ատեն մնալ հոն : Շիւքրի պէյի գալուստը եւ պարտիզպանը միասին բերելու լուրը արդէն կայծակի արագութեամբ տարածուած էր պալատին մէջ եւ աւետիսը հաղորդուած Ապտիւլ Համիտի, որ այս լուրին վրայ բոլորովին հանդարտած էր եւ անմիջապէս հրամայած որ մեծ պարզեւ մը տրուի Շիւքրի պէյի : Միեւնոյն ատեն թիկնապահը զրկած էր որպէսզի Իօմէր աղան շուտով իր մօտ բերեն :

Դիակիր կառքը առջեւէն, իսկ Շիֆիք փաշա, թիկնապահը Շիւքրի պէյ եւ իրեն հետ եղող անձերը կառքին ետեւէն, մտան Եըլտըզի պալատը եւ յամրաքայլ սկսան յառաջանալ, յուղարկաւորութեան թափօրի մը պէս :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(46 – Շար.)

ՊԱՏԱՐԱԳԱՅԻՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ ԴԱՍԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆ

—*—

ԴՎԱԴՆԵՑ

ԺԱՄԱԿ ԴԱՎԹՅԱՆ

—*—

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՀԱՄԱՐ

Հետո ինքն էլ մի քանի անգամ ուզեց ինչ-որ բան ասել, բայց ոչ մի բառ չկարողացավ արտասանել։ Ամբողջ մարմինը դողդողում էր, ինչպես ասպիկի խայթոցից հետո։ Ի վերջո, ինքն էլ չհասկացավ, թե ինչպես, ոտքերը ինքնաբերաբար շարժվեցին, և նա դուրս վազեց սենյակից։

Ամբողջ գիշերը Դվադնը չկարողացավ աչքերը փակել։ Նրա առջև անընդհատ կանգնած էր Ասպիկի ահավոր դեմքը, և նրա ականջներում հնչում էին նրա խոսքերը։ Ամբողջ գիշերը նա մտածում էր, թե ինչ անի, որ Ասպիկը չիմանա իր գաղտնիքը։ Ամբողջ գիշերը նա մտածում էր, թե ինչ անի, որ Ասպիկը չիմանա իր գաղտնիքը։ Ամբողջ գիշերը նա մտածում էր, թե ինչ անի, որ Ասպիկը չիմանա իր գաղտնիքը։

Առավոտյան, երբ Ասպիկը եկավ նրա մոտ, Դվադնը նրան ասաց.

— Ես որոշել եմ ամեն ինչ պատմել քեզ։ Ես չեմ կարող այլևս այդ գաղտնիքը իմ մեջ պահել։ Ես պետք է ազատվեմ դրանից։

Ասպիկը ժպտաց և ասաց.

— Ես գիտեի, որ դու կգաս ինձ մոտ և կպատմես։ Ես գիտեի, որ դու չես կարող այդ գաղտնիքը քեզ մոտ պահել։ Ես գիտեի, որ դու կգաս ինձ մոտ և կպատմես։ Ես գիտեի, որ դու չես կարող այդ գաղտնիքը քեզ մոտ պահել։

Դվադնը զարմացած նայեց նրան և հարցրեց.

— Ինչպե՞ս գիտեիր։ Ո՞վ է քեզ ասել։

Ասպիկը պատասխանեց.

— Ոչ ոք ինձ չի ասել։ Ես ինքս գիտեի

Պ. Վարդան Կակոյեան եւ զաւակները՝ Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գարակէօզեան եւ զաւակը, Օր. Օր. Վարդուհի եւ Սիրա-նոյշ Կակոյեան, Տէր եւ Տիկին Արշակ Մկրեան, Տէր եւ Տիկին Ներսէս Մկրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քերովբէ Նոտարեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Դժխուհի Զապունեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Վաղինակ Մկրեան եւ զաւակները, Տիկին Մարգրիտ Գույումճեան, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Կակոյեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր, զաւկին, քրոջ, հօրաքրոջ, ազգականին եւ հարսին՝

ՄԵԼԻՆԷ ԿԱԿՈՅԵԱՆԻ
(Օնեալ Մկրեան, Չենկիլէրցի)

մահը, որ պատահեցաւ Փետր. 7ին, 46 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ (10 Փետրուար) ժամը 13·30-ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը :

Մահագդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս. Մկրտիչ եկեղեցին եւ Տէսինի Ս. Աստուածածին եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի

ԶԱՊԷԼ ԵՒ ՍԱՐԳԻՍ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ

յիշատակին :

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարողներուն :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Տիկին Թագուհի Գասպարեանին իր եղբօր Գէորգ Նշանեանի մահուան առթիւ : Ցաւակցութիւն նաեւ Սէն Ժէրոմի Յարութիւնեան ընտանիքին, ողբ. ընկերուհի Տիկին Յարութիւնեանին մահուան առթիւ :

ՆՈՒԷՐ

Յարութիւն Ուշագլեանի մահուան քառասունքին առթիւ, Շալճեան ընտանիքը, Մարսէյլէն, հարիւր ֆրանք կը նուիրէ « Հայ – Բոյժ »ին :

×

Պ. Հ. Թէրզեանի (Պոլիս) յիշատակին, Ա. Տիկին Թէրզեան եւ ընտանիք, նաեւ Մելիքեան, Տօնապետեան, Տատեան, Վրդանէսեան, Թոնկուրեան ընտանիքները իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, մօրեղբօր յիշատակին յիսուն ֆրանք կը նուիրեն «Հայ-Բոյժ»-ին: (Ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 30 ֆրանք «Յառաջ»ին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ետիդարտաշեանէ (Փարիզ) 50 ֆրանք, Տիկին Աննիկ Շահլամեանէ (Փարիզ) քսան, ողբ. Անդրանիկ Տէր-Գէորգեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսկաի, Տէր եւ Տիկին Հէլվաճեանէ քսան Աղքատ հիւանդներուն, Տէր եւ Տիկին Կոսդանեան եւ Փրովանս Սիւռ 20, ողբ. Քրիստինէ Ապոյեանի մահուան առթիւ, Արսէն Գարախանեանէ ողբ. Խաչատուրեանի հոգեհանգստեան 20 ֆր.:

×

Տէսինի եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Նոր Տարուան եւ Ս. Ծնունդի տօներուն առթիւ հետեւեալ նուէրները.— Այրի Տիկին Ռօզա Փափազեան 100 ֆրանք, Պ. Ճիպրայէլ Պահատուրեան 80, Տիկին Ազնիւ Տէր – Սահակեան, յիսուն, Երամ Քըզարճեան քսան, Արտաշ Եղիաեան, Տիկին Ֆուլիկ Սալլապաշեան, բարեպաշտ օրիորդ մը, Տիկին Մառի Թաշճեան 10ական, երեք բարեպաշտ տիկիններ 5ական:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
Մարտ 29ին եւ 31ին

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ – ՄԱՐՏ 1968

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՓԱՐԻԶ	ԼԻՈՆ	ՄԱՐՍԷՅԼ
9 Մարտ — Թատերական ներկայացում Salle des Fêtes d'Issy-les-Moulineaux	17 Մարտ — Գեղարուեստական երեկոյթ Bourse du travail	3 Մարտ — Երաժշտական երեկոյթ Opéra de Marseille
10 Մարտ — Պարահանդէս Salle des Ambassadeurs	23 Մարտ — Թատերական ներկայացում Mairie du 6ème	6 Մարտ — Թատերական ներկայացում Théâtre du Gymnase
7 Ապրիլ. — Երաժշտական երեկոյթ Salle Playel	30 Մարտ — Պարահանդէս Aéroport de Bron	16 Մարտ — Պարահանդէս Hôtel Splendid

Յաջորդաբար՝ իւրաքանչիւր ձեռնարկի մանրամասն տեղեկութիւնները, ինչպէս նաեւ կազմակերպուած հրապարակային դասախօսութիւններու եւ ցուցահանդէսներու մանրամասնութիւնները

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

10 Փետրուար, Շաբաթ.— Տօն է Սրբոցն Սարգսի զօրավարին եւ որդւոյ նորին Մարտիրոսին և չորեքտասան զինուորացն: Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին:

13 Փետրուար, Երեքշաբթի.— Երեկոյեան ժամը 4·30ին կը կատարուի Տեառնընդառաջի հանդիսաւոր նախատօնակ եւ Անդաստան, տեղի կ'ունենայ մոմավառութիւն (Մլէտ) :

14 Փետրուար: Չորեքշաբթի.— Տեառնընդառաջ: Տօն է քառասնօրեայ գալստեանն Քրիստոսի ի Տաճարն: Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի առաւօտ, պատարագ :

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՀԵՐՈՍ

ՄՈՒՐԱՏԻ

(մահուան յիսնամեակին առթիւ)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան կողմէ, Կիրակի (Փետրուար 11):

ԱՌԱՒՕՏՈՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր-Լուսաւորիչ եկեղեցին
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
Թեմիս Առաջնորդ
ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ԹՐԹՌԵԱՆ

Կը հրաւիրուին անմահ հերոսին յիշատակը յարգող կազմակերպութիւններն ու անհատները:

ՑԵՐԵԿԻՆ (ժամը 13)

ՃԱՇ

Կը նախագահէ Պ. ԹՈՐՈՍ ԿՏԻԿԵԱՆ
Կը խօսի Պ. Վ. ՄԻՍԹԻՔ
Խօսնակ՝ Կարպիս Յարութիւնեան
Ծախքերու մասնակցութիւն 15 ֆրանք:
Արձանագրուիլ.— Պ. Տէրտէրեան
74, Rue Bernard du Bois
Պ. Մարտիրոսեան Հայկազ
73, Bd Georges Estrangin
Roucan-Blanc
Tél. : 53-20-49

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 25ին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Ամպասատէօրի շքեղ սրահներուն մէջ : 3 Ավընիւ Կապրիէլ, մեթրօ Քոնքորտ :

ՆԱՒԱՍԱՐԴ պարախումբ՝ ղեկավարութեամբ ԺԻՐԱՅՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ :

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 10 ֆր. Ուսանողներու կէս գին Ապահովել սեղանները, հեռ. 033-0212

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ

Գրադարանը որ կը գտնուի եկեղեցւոյ գետնայարկը, բաց է հասարակութեան, ամէն Կիրակի առաւօտ, ժամը 10էն 12:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովուրդները կ'երգեն փառատօնը տեղի կ'ունենայ այս տարի մեծ շուքով Մարտ 10ին Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին եւ նախագահութեամբ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՌՕՇԻ :

Կը մասնակցին հետեւեալ երկիրները. — Հայաստան, Պրազիլ, Սկովտիա, Ֆրանսա, Յունաստան, Իսրայէլ, Հունգարիա, Լիթուանիա, Լեհաստան, Մեքսիքա, Եուկոսլաւիա, Վիէթնամ:

Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի դրոնապաններուն :

Գիներն են, 7, 6, 5, 3 ֆրանք :

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Մայր Եկեղեցւոյ երգչախումբը Փետրուար 18ի Կիրակի օրուան համար կազմակերպած էր գեղարուեստական ցերեկոյթ – թէյասեղան մը, ինչպէս անցեալ տարի :

Ի գիտութիւն՝ կը տեղեկացուի թէ նկատի ունենալով Գերաշնորհ Սրբազան Հօր առողջական վիճակի կապակցութեամբ ստեղծուած փափուկ կացութիւնը, ի յարգանս իր պատուոյ նախագահին այդ հանդէսը տեղի չունենար առ այժմ : ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

CARNAVAL DE BINCHE

ՊԵԼԺԻՈՅ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

ՈՒՐԱԽ ԵՒ ԶՈՒԱՐԹ ՕՐ ՄԸ

Ճամբորդութիւն կազմակերպութեան անդամներուն եւ բարեկամներուն համար :

ՄԵԿՆՈՒՄ.— Փետրուար 25ին: Հաւաքուիլ՝ Կիրակի առաւօտ ժամը 7·45ին, Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Քաֆէ Թէրմինիսի առջեւ, մեկնում ժամը 8ին դէպի Պինշ, Մօ, Սուասոն, Լան, Վերվէն, Մօպէօժ ճամբով:

Ճաշ ճամբուն ընթացքին :

Ներկայ կ ըլլաք Վիոլներու եւ Մամզէլներու տողանցքին եւ զանազան խաղերուն:

Վերադարձ ժամը 17ին: Ժամանում Փարիզ ժամը 22·30ի ատենները :

Մասնակցութիւն, ամէն բան մէջը՝ 39 ֆրանք :

Սահմանափակ տեղեր :

Արձանագրուիլ մինչեւ Փետրուար 20 :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Չմոռնալ Ինքնութեան Ազգ. թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտարներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտ Ներկայացուցչական Ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի մարմիններու խումբերու ներկայացուցիչները Շաբաթ 10 Փետր. եւ Կիրակի 11 Փետր., «Ահարոնեան» ակումբի մէջ:

Շաբաթ օրուան նիստը՝ ժամը 20,30ին

ԳԻՆԵՋՕՆ

ՀԵԾԱՆԻՒԻ ԱԽՈՅԵԱՆ

ԺՕՐԺ ԳԷՈՐԳ ԹԱՃԻՐԵԱՆԻ Ի ՊԱՏԻՒ

Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ
Այս Կիրակի 11 Փետրուար ժամը 3·30ին

Կազմակերպութեամբ Հաննոյ Հայր Միութեան :

Ներկայ պիտի ըլլան Իրաքի դեսպանատան եւ ֆետերասիօնին ներկայացուցիչներ : Ֆրանսայի մէջ երեք օր, երեք գիշեր վազելուն առթիւ բաժակ պիտի տրուի ախոյեանին կռձամարտի ախոյեան Ժագ Հայրապետեանի կողմէ :

Մասնաւորապէս կը հրաւիրուին հայ երիտասարդները :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

(Ս. Պօղոս – Պետրոս)

Այս Կիրակի, ժամը 10ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ կատարուի հոգեհանգիստ հոգաբարձութեանս նորոգ հանգուցեալ անդամներէն

ԳՐԻԳՈՐ ՔԷՊԷԼԵԱՆԻ

հոգւոյն համար, անոր մահուան քառասունքին առիթով :

Արարողութեանց կը նախագահէ, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ.— Գիւտ Ծ. Վրդ. Նագգաշեան :

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, Երկուշաբթի, Փետր. 12ին, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժան, Մեթրօ Քատէ:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ Ուս. Ոստանի տընօրէն Փրոֆ. Արփիարեանի հաւանութեամբ Հայկական Տան մէջ (57 Պուլվ. Ժուռտան, Փորթ տ'Օրլէան), տեղի պիտի ունենան հայերէնի դասընթացքներ, 12 Յունարէն ի վեր, ամէն Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 20–21·30: Տիկին Էլիզ Այվազեան սիրայօժար պիտի կատարէ այս դասընթացքները : Մուտքը ազատ է:

Հայ ուսանողներու Օգն. Միութեան
Վարչութիւն

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԿԻՐԱԿԻ 11 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
DIMANCHE 11 FEVRIER 1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11134 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.134

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՇՈՒՐՋ

Դ.— ՄՈՒԹ Է ԱՊԱԳԱՆ

Հալքի շրջանային համաժողովին մէջ Ինէօնիւ պարզեց ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մէջ կուսակցութեան հետապնդած ուղղութիւնը :

Համամիտ գտնուեցաւ Կիպրոսի եւ Ատլանտեան Ուխտի մասին Սիւլէյման Տէմիրէլի կառավարութեան հետեւած քաղաքականութեան : Սակայն քննադատեց ընտրական օրէնքն ու սահմանադրութիւնը փոխելու անոր ծրագիրը :

Հաստատեց, որ իշխանութեան գլուխ գալէն ի վեր Ատալէթը միշտ յարաճուն զարգացում ցուցաբերած է : Հալքը ջանացած է քաջալերել զայն եւ օգտակար հանդիսանալ անոր ամէն անգամ, որպէսզի չկրկնուին անցեալի սխալները :

Այս առթիւ կուսակցապետը յիշած է, որ Բ. աշխարհամարտէն ետք Թուրքիոյ սպառնացող ամէնէն մեծ վտանգները արտաքին ճակատին վրայ սթալինեան Ռուսիոյ ծանօթ պահանջներն էին, իսկ ներքին ճակատին վրայ՝ ստեղծումը ուրիշ կուսակցութեանց, մասնաւորաբար ծայրայեղական հոսանքներու, որոնք դիրք ճշդեցին Հալքի դէմ : Յետոյ աւելցուցած է.

« Մենք թէ՛ նոր, բազմակուսակցական վարչաձեւը հիմնեցինք եւ թէ՛ ներքին ու արտաքին վտանգներուն կուրծք տուինք և զանոնք չէզոքացուցինք : Մեր այս ճկունութիւնը արար աշխարհ զարմացուց եւ օրինակ հանդիսացաւ շատերուն» :

Ծեր աղուէսը «համայնավարամիտ»ի ամբաստանութիւններէն ինքզինքը մաքրելու համար բուռն կերպով յարձակեցաւ Թիֆի վրայ, որ «անհանդիստ է եւ ատելութեամբ կը նայի Հալքի կեդրոնի ձախակողմը կոչուող քաղաքականութեան» :

Պատճառն այն է, որ Հալքը որդեգրած է «ընկերային ապահովութեան » դրութիւնը, բարւոքելու համար աշխատաւորներու կուսակցութիւնը :

« Մարդիկ (ակնարկութիւն Թիֆին), որոնք իրենք զիրենք ընկերվարական կը լաւանին, փորձառու եւ հին կուսակցութեան մը ընկերային ապահովութիւնը որդեգրելը տեսնելով, կը հաստատեն որ իրենց կը մնայ միայն հայրենակցին զբրկանքն ու թշուառութիւնը ըստ բախտի շահագործելը եւ անարմարտ ու անխարիսխ կազմակերպութեան մը վիճակը » :

Հալքի ընդհ. նախագահը, կը քննադատէ կառավարութիւնը, որ մեղադրելի թոյլտուութիւն ցոյց կուտայ յետադիմութեան հանդէպ եւ կը զգուշացնէ զայն այն ծանրակշիռ հետեւանքներէն, որոնք հաւանօրէն կրնան ծագիլ՝ շնորհիւ այդ թոյլտուութեան եւ մեղմ ու ներողամիտ վերաբերումին :

Վարչապետ Տէմիրէլ մամլոյ հաւաքոյթի մը ընթացքին հերքեց Ինէօնիւի այս ամբաստանութիւնը եւ յայտնեց թէ իր իրաւունքն է ապացոյցներ պահանջել հաստատելու համար իր ըսածները : Իշխանութիւնը երբեք լայնօրէն չէ քաջալերած յետադիմութիւնը երկրին մէջ, ըսաւ ու աւելցուց.

« Ինչպէս որ երկրին մէջ համայնավարութեան – Ֆաշականութեան վրայ յենող վարչաձեւ մը հիմնել բաղձացողներ կան, կրնան գտնուիլ նաեւ աստուածպետական պետութիւն մը հիմնել ուզողներ : Կարեւորն այն է, որ պետութիւնը օրէնքներով անոնց առաջքն առնէ» :

Իսկ Ատալէթի խորհրդարանական խմբակին առջեւ կառավարութեան երկամեայ գործունէութիւնը պատկերացնելէ ետք, Տէմիրէլ խստիւ ձաղկեց ծայրայեղ հոսանքներու կործանարար աշխատանքները եւ յայտնեց թէ «անկրօն եւ անաստուած խռովարարները ուշ կամ կանուխ փճանալու դատապարտուած են » :

Ծանրանալով Արեւելեան նահանգներուն մէջ « ափ մը ցուցարարներու » կողմէ կազմակերպուած հրապարակային հաւաքոյթներուն վրայ, շեշտեց թէ անոնց բուն նպատակը արեւելքի վերականգնումին սատարել չէ, այլ բարեմիտ ու ազնուասիրտ ժողովուրդը պառակտել :

Այս ակնարկութիւնը կը վերաբերի համայնավարական քարոզչութեան, որուն լծուած են «ափ մը գաղափարապաշտութեան սմսարներ, որոնք կը ջանան տընտեսական եւ ընկերային ստրկութեան մը ենթարկել ազգը » :

Պարսաւեց նաեւ շէրիաթինները, որոնք ծայրայեղ կրօնամոլութեան դիմակին տակ գործող մութ ու թունաւոր հոգիներ են :

Տէմիրէլ շեշտեց, որ կառավարութիւնը անպայման պիտի փոխէ ընտրական օրէնքն ու խորհրդարանի ներքին կանոնագիրը :

Ատալէթ կուսակցութիւնը ծրագրած է յառաջիկայ խորհրդարանական ընտրութեանց մէջ շահիլ աթոռներու երկու երրորդը, որպէսզի հնարաւորութիւն ունենայ վերաքննելու Սահմանադրութիւնը :

Ընտրական ներկայ օրէնքի «ազգային մնացորդներ»ու դրութեան շնորհիւ է, որ Թիֆը կրցաւ ոտք դնել խորհրդարանէն ներս : Այլապէս Բանուորական կուսակցութեան թեկնածուները ո՛չ մէկ շրջանի մէջ շահած էին ձայներու մեծամասնութիւնը :

Այսպէս, աջի ու ձախի միջեւ տարուբեր, դէպի ո՞ւր կ՛երթայ Թուրքիա :

Մութ է ապագան :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

(Վերջ)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՒԻԼՍԸՆ ԼՈՆՏՈՆ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ

ՎԻԷԹՆԱՄ ՄԻՇՏ ԿՐԱԿԻ ՄԷՋ

Լրագրողները, որ լսած են վարչապետ Ուիլսընի ճառը, զարմացած են եւ իրեն ալ յայտնած թէ երբեք պաշտօնական ճաշի հիւր մը, նման քաղաքական ճառ չէր արտասանած : Ուիլսըն ճշդած է.—«Միշտ կ՛ըսեմ ինչ որ կը մտածեմ : Եորքշայրէն եմ : Այդ կը նմանի Թեքսան ըլլալու Միացեալ Նահանգներու մէջ» :

Ուիլսըն անվերապահ հաամկրութիւն յայտնած է Ճոնսընի վարած վիէթնամեան քաղաքականութեան : Գոված է անոր «Սան Աթոնիոյի առաջարկները » եւ « չափաւոր» նկատած ինչ որ Ճոնսըն կ՛ընէ.— « Շատ կը պնդեն որ յանուն խաղաղութեան վերահաստատման, անդլիական կառավարութիւնը հեռանայ ամերիկեան քաղաքականութենէն եւ մանաւանդ կոչ մը ընէ ռմբակոծութեանց դադրեցման համար, առանց նախապայմանի : Ըսած եմ եւ կրկնած հարիւր անգամ երկրիս մէջ ինչպէս արեւմտեան Եւրոպա, ինչպէս ըսի Կրեմլինի մէջ. եթէ խորհէի որ այդ ձեւով պատերազմի վերջաւորութիւնը յառաջացած կ՛ըլլայ, նոյնիսկ միայն 24 ժամով, եթէ այն տպաւորութիւնն ունենայի որ այդ ձեւով ձեռք ձգուած հաշտութիւնը արդար եւ տեւական կ՛ըլլար, այն ատեն կ՛ընէի » :

Այս ձեւով անդլիական կառավարութեան աշխատաւորական վարչապետը անվերապահ կերպով կը ճշդէ իր դիրքը Միացեալ Նահանգներու կողքին :

× Սայկոնի մէջ, արդէն հարիւր հազար հոգի կայ անապաստան, իսկ յարձակումներու սկիզբէն ի վեր 311 հազար նոր գաղթական : Մամուլի թղթակիցները բոլորն ալ ահաւոր պատկեր մը կը պարզեն հարաւային Վիէթնամի ողբերգական կացութեան : Ֆրանս – Փրէս մամուլի գործակալութեան թղթակիցներէն մէկը՝ Մազիւռ, արտաքսուած է հարաւային կառավարութեան կողմէ, որովհետեւ «սխալ լուրեր հաղորդած է » :

Գլխաւոր մեղադրանքն այն է թէ թղթակիցը յայտնած է որ Վիէթքոնկը համակրութիւնը կը վայելէ հարաւային Վիէթնամի ժողովուրդին :

× Ուոշինկթընէն Արտաքին նախարարութիւնը կը հերքէ թէ հիւլէական զէնքեր տարուած ըլլան հարաւային Վիէթնամ :

Ս. Լուիզի « Փոսթ – Տիսփէյչ»ը կը պնդէ սակայն թէ Ամերիկա հիւլէական զէնք փոխադրած է հարաւային Վիէթնամ, գործածելու համար, եթէ համայնավարները սպառնան պաշարել զինակից ուժերը Քէ Սանհ :

× Կարմիր Խաչը կոչ մը ըրած է Ժընեւէն, պատերազմող կողմերուն որպէսզի նկատի առնեն առնուազն մարդասիրութեան կենսական կանոնները :

ՏԽՐՈՒՆԻ. – ԳՆԴԱՊԵՏ ԵԿՈՐ ՏԷՐ-ԱՒԵՏԻԿԵԱՆ

Թեհրանէն ցաւով կը հաղորդեն գնդ. Եկոր Տէր – Աւետիկեանի մահը, որ պատահած է Փետրուար 4ին :

Ողբացեալը, հին Ֆետայիներէն, 1903, « Մրրիկ » խումբին հետ Կովկասէն մը – տած է Սասուն եւ մասնակցած 1904ի Սասունի ապստամբութեան : Ապա, Անդրանիկի, Մուրատի, Սեպուհի եւ Քեռիի հետ, Վանի վրայով, անցած է Կովկաս : 1914ին իբրեւ սպայ մտած է կամաւորական գունդերուն մէջ :

1916ին, Կամաւորական գունդերու լուծումէն ետք, անցած է կանոնաւոր բանակ եւ Հայաստանի անկախութեան շրջանին, եղած է սպայ Հայկ. բանակի :

1921ի Փետրուարեան ապստամբութենէն ետք, անցած է Պարսկաստան, ուր ապրած է մինչեւ իր մահը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔԻ նախագահը մեկնեցաւ Շաբաթ օր : Ուրբաթ օր վայելեց Վերսայլի պալատին շքեղութիւնը : Փարիզի թաղապետարանին մէջ խօսած ճառին առթիւ, ուր Արէֆ կը ձաղկէր «սիոնական յարձակումը», երեսփոխան Ֆրետէրիք — Տիւփոն զրաւոր հարցում մը ըրած է Արտաքին նախարարին, շեշտելով թէ կարելի չէ՞ նախապէս զգուշացնել պաշտօնական հիւրերը որ չարաչար չգործածեն Ֆրանսայի հիւրասիրութիւնը, վարկաբեկելով ուրիշ ազգեր :

ՆԻԿՈՍԻԱՅԷՆ հասած լուրերու համաձայն յոյն Կիպրացիները որոնք Էնոսիս կ՛ուզեն (կցում Յունաստանի) որոշած են թեկնածու մը ներկայացնել Մակարիոսի դէմ, նախագահական մերձաւոր ընտրութեանց ատեն : Կը թուի թէ այդ թեկնածուն է Թաքիս Էվտոքաս, 45 տարեկան, բժիշկ մը, որ այս մասին մերժած է խօսիլ թղթակիցներուն :

ՅՈՐԴԱՆԱՆ – ԻՍՐԱՅԷԼ սահմանին վրայ նոր միջադէպեր պատահած են : 24 մեռեալ կայ, 60 վիրաւոր 36 ժամերու ընթացքին :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

ԻՐԱՔԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մարեշալ Արէֆի յանկարծական մահը (1966 Ապրիլին) պատճառ կը դառնայ, որ Իրաք քաղաքացիական պատերազմի մը սեմին գտնուի : Քաղաքական բոլոր կուսակցութիւնները, որոնք օրէնքէ դուրս հռչակուած էին, կ՛ուզեն ժողովուրդը մղել ըմբոստութեան՝ զինուորականները իշխանութենէն հեռացնելու համար : Բանակը, իր կարգին, խորապէս երկփեղկուած է եւ վտանգ կայ, որ բազմաթիւ հատուածներու բաժնուի՝ իւրաքանչիւրը ունենալով իր թեկնածուն յաջորդութեան համար : Զօրավար Արէֆ իր յոյսը կրնայ դնել միայն իր եղբօր համախոհներուն վրայ : Սակայն չունենալով քաղաքական դիմագիծ մը՝ ոմանց կողմէ կ՛արժանանայ նպաստաւոր ընդունելութեան, իսկ ուրիշներու կողմէ՝ բարեացակամ չէզոք դիրքի : Զեւով մը կը դառնայ հասարակաց յայտարարը ազգայնական կուսակցութիւններուն մեծ մասին համար, որոնք կ՛ընդունին, համաձայնութեան մը յանգած ըլլալու ոգիով, իրենց վստահութեան քուէն տալ : Շատերու աչքին, պիտի ըլլար « փոխանցման նախագահ » մը :

Նասր, ճիշդ է որ «բարեացակամ ճընշում » ի գործ դրաւ ի նպաստ Ապտէլ Ռահմանի : Այս վերջինը, արդարեւ, խոստացած էր որդեգրել իր եղբօր քաղաքականութիւնը՝ շարունակելով սերտ գործակցութիւնը Արաբ Միացեալ Նահանգներու հետ :

Նախագահի պաշտօնին տիրանալէ ի վեր, Զօր. Արէֆ հաւատարիմ մնաց թէ՛ իր յանձնառութեանց եւ թէ իր հիմնական սկզբունքներուն : Վերջ տուաւ «ընկերվարական միջոցներուն », հակաքիւրտ պատերազմին, առանց, սակայն, ընդունելու Զօր. Պարզանիի կողմնակիցներուն պահանջած ինքնավարութիւնը, փորձեց բարելաւել Իրաքի յարաբերութիւնները Թուրքիոյ, Իրանի եւ Սէուտական Արաբիոյ հետ եւ, միեւնոյն ատեն, զօրավիդ կեցաւ Եգիպտոսի՝ հիմնական խնդիրներու մէջ, յատկապէս Եմէնի պատերազմին եւ Իսրայէլ – Արաբ վերջին տագնապին :

Քարիւզի հարցին մէջ Զօր. Արէֆի ազգայնականութիւնը չհերքուեցաւ : Դէմ դրաւ անգլեւսաքսոն ընկերութիւններուն՝ փորձելով աւելի շատ կռթնիլ անոնց արեւմտեան մրցակիցներուն քան թէ Խորհ. Միութեան վրայ : Պաղեստինի հարցին կապակցութեամբ Զօր. տը Կոլի վերջին դիրքորոշումէն ետք, որոշեց նպաստաւորել Ֆրանսական ձեռնարկութիւնները՝ բոլոր մարզերու մէջ :

Այս նոր ուղղութիւնը խիստ ընդդիմութեանց տեղի տուաւ : «Հակաֆրանսական » խմբակ մը կազմուեցաւ Իրաքի մէջ, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու քօղարկուած համախոհներուն կողմէ, որոնց կը միանան համայնավարներու, Պասասականներու, ազատականներու եւ նոյնիսկ նասրականներու ճիգերը տապալելու զինուորական վարչակարգը : Պաղտատի համալսարանի մէջ ծայր տուած անցեալ ամսուան գործադուլներն ու ցոյցերը, խնդրագիրները, որոնք ստորագրուած էին դասախօսական կազմերու կողմէ եւ որոնք կը պահանջէին հաստատումը խորհրդարանական կեաքին, ցոյց կուտան, թէ տագնապ մը գոյութիւն ունի Իրաքի մէջ : Զօր. Արէֆ հաւանաբար դեռ ստիպուի փոթորիկներու դէմ դնել :

Թ. Ա. Թ.

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ ՉԻ ՄԵՌՆԻՐ

(ՊՕՏԼԷՐԻ ՄԱՀՈՒԱՆ
ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Dieu est le seul être qui, pour régner, n'ait même pas besoin d'exister.

C. B.

Տարին որ անցաւ, կը զուգադիպէր նաեւ Ֆրանսայի մեծագոյն բանաստեղծներէն՝ Շառլ Պօտլէրի մահուան հարիւրամեակին (31 Օգոստ. 1867)։

Տարեդարձներն են որ առիթ կը ստեղծեն վերյիշելու անուններ, երբ Պօտլէր անոնցմէ է զոր պէտք է յիշել ամէն օր, զոր պէտք է սիրել ամէն օր, զոր պէտք է սիրել ամէն օր, իր բանաստեղծու-թեամբ զանելու համար ստիպողական մխիթարութիւնը ունայնութիւն զարճած կեանքին։

Բանաստեղծը, երաժիշտը, նկարիչը իրենց մահէն անդին, կը յայտնին ասլ մարդկութեան՝ ապրելու տենչը։ Ի՞նչ կայ աւելի խրախուսիչ — մանաւանդ այս դարուս — քան Պօտլէրի մը, Վերլէնի մը կամ Վալէրիի մը մէկ տողը։ Ի՞նչկայ աւելի զօրեղ քան Պէթհովէնի մէկ որեւէ համանուագը կամ Մոցարթի աննիւթական մէկ սոնաթը, զգալու համար անմահու-թիւնը։ Սաչա Կիթըի, որ թեթեւ կտոր-ներու կողքին, ունեցած է խոր մտա-ծումներ, պարզ խօսքով մը յայտնած էր քնորոշել ամբողջ մոցարթեան երաժշտ-ութիւնը երբ կ'ըսէր ։— « Մոցարթի երաժշտութեան յայտնդող լուսթիւնն ալ իրմէ է »։ Ու ի՞նչ բան աւելի քան Սի-քստինեան մատրան մէջ փռուած Միքել-Անճելոյի արուեստը կրնայ մարդը ծուն-կի բերել։

Այս անմահներէն է, Շառլ Պօտլէր, տառապած ու տարաբախտ հանճարը ֆը-բանական դրականութեան։

Տառապած մանկութեան օրերէն իսկ, երբ իր հօրը մահէն հազիւ երկու տարի էառ, իր մայրը, որուն կապուած է հի-ւանդագին կերպով կ'ամուսնանայ կրկին։ Ինք կը զգայ մօրը սիրոյն միակ առար-կան ըլլալէ։ Հոն է օտար մը, զօրավար մը, կարգ ու կանոնի մարդ, որ եկած է խանգարելու մօր եւ զաւկին մտերմու-թիւնը։ Պօտլէր չի ներեր մօրը, եւ իր նամակները անոր ուղղուած, արձագան-գը են անոր խռոված հոգիին։

Նոր բան կարելի չէ ըսել Պօտլէրի մա-սին։ Արդէն ի՞նչ կարելի է ըսել մեծ վարպետներու մասին երբ իրենց գործն է որ կ'ըսէ ամէն բան։ Մնացեալը քննա-դատին խօսքն է եւ մանաւանդ Պօտլէրի պարագային, պարզուած է ի՞նչ աւեր կը-նան գործել քննադատները երբ չեն հաս-կընար, երբ չեն դլար։ Հարկ էր տարի-ներ սպասել որպէսզի դանուին խելացի հրատարակիչներ ու տան մարդկութեան բանաստեղծին ամբողջական գործը։

Շատ ծանօթ է բանաստեղծութեան իր միակ հատորը Ախտածաղիկները (Les Fleurs Du Mal)։ Նուագ ծանօթ են, դժբախտա-բար, իր արձակ էջերը, քննադատական յօդուածները, «Մոերիմ Տետրակները» (Սիրոս մերկացած), ուր Պօտլէր չահե-կան կարծիքներ եւ խորհրդածութիւններ ունի իր ժամանակակից դրագէտներու կամ նկարիչներու եւ դանազան նիւթերու մասին կամ Մխիթարիչ Առածներ Սիրոյ չուրջ։

Պօտլէր նաեւ թարգմանիչ է։ Երբ կը կարդայ Էտկար Փօ, անծանօթ դրագէտ մը Ամերիկայի մէջ, կապ մը կը զգայ, յայտնութիւն մը կը տեսնէ, զոր կ'ուզէ փոխանցել։ Ու կը թարգմանէ Տարօրինակ Պատմութիւններ, ծանօթացնելով մեծ դրագէտ մը, Ֆրանսայի եւ աշխարհին։

×

Իր գործը այլապէս ինքնատիպ է, նը-ման իր կեանքին, յաճախ արդիւնք իր ապրումներուն երբ կը կորսուէր ալքոլի կամ ափիոնի դինովութեան խորը։ Ինք ալ, ինչպէս բոլոր դրողները, ունեցած է եթէ ոչ ազդեցութիւններ գոնէ տպաւո-րութիւններ։ Այս առընչութեամբ, իր ամէնէն յատկանշական կտորն է՝ Վան-փիրի կերպարանափոխումները (Les Mé-tamorphoses du vampire)։ *Ռէմի ոը Կուրմոն իր «Գրական Պատմութիւններուն» մէջ, դէմ դիմաց կը հրատարակէ Պօտլէ-րի այս բանաստեղծութիւնը (որ մաս կը կազմէ «դատապարտեալ» կտորներուն) եւ Ռասինի հանրածանօթ Աթալիի երա-դը։ Շահեկան է այս բաղդատական ըն-թերցումը, ուր կը յայտնուի նաեւ լեզ-ուի երաժշտութիւնը, որու հաւասար վարպետներն են Ռասին եւ Պօտլէր։*

×

Գուցէ ոչ մէկ բան այնքան լաւ բա-ցատրէ Պօտլէրի կեանքը· որքան սա քա-նի մը տողերը, զորս կը դրէ իր Մոերիմ տետրակներուն մէջ.— « Մենութեան ըզ-գացում, մանկութենէս սկսած։ Հակա-ռակ ծնողքիս, ընկերներով չբնազատա-ուած, բայց մանաւանդ, — յաւիտենա-պէս մենաւոր ճակատագրի մը զգացումը։ Եւ սակայն, կեանքի եւ հաճոյքի քուռն զգայնութիւն մը »։

Մենութեան զգացում։ Բոլոր ժամա-նակներու մեծագոյն հարցը, որ կ'ալե-կոծէ մանաւանդ դժուարահաճները։ Տարբեր է սակայն առանձնութիւնը եւ առանձնութեան զգացումը։ Այս երկ-րորդը բարեկամ, սիրահար կամ ընկեր ունենալու հետ կապ չունի։ Ու այս վեր-ջինն է զոր ճաշակած է Պօտլէր, աւելի մինակ խառնածին հոմանուհիի մը ծո-ցին մէջ, աւելի մինակ դինուորական խորթ հօր մը հետ, քան բաժակ մը դինիի դիմաց։

Ու օր մը այդ կեանքը վերջ կը դտնէ, հիւանդանոցի մը անկիւնը, հոն ալ մի-նակ ինչպէս իր յուղարկաւորութեան օրը երբ քիչ է թիւը անոնց, որ դերեզմանի մը կը յանձնեն բանաստեղծութեան մեծ վար-պետ մը։

Վաղահաս էր մահը, ինչպէս սովորու-թիւն է ըսել, երբ մեռնողը հազիւ 46 տարեկան է, բայց բանաստեղծ էր ան, ու բանաստեղծը չի մեռնիր։

Ա. Մ.

ՍԱՆԱՀԻՆ ԵՒ ՀԱՂԲԱՏ

(ԱՅԴ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ
ՀԻՄՆԱԴՐՄԱՆ 1000ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ)

Բ.

Հաղբատ Սանահինեան մենաստանները դարեր չարունակ եղել են ոչ միայն դի-տութեան, կրթութեան, լուսաւորու-թեան տարածման խոշոր կենտրոններ, այլեւ ղրանցից անթաժան դրչութեան ու մանրանկարչութեան զարդացման վիթ-խարի օջախներ։

Այստեղ էր, որ նուիրատուութիւննե-րի, ընդօրինակութիւնների եւ չարագ-րանքների եղանակով աստիճանաբար հա-ւաքեցին մեծ քանակութեամբ ձեռագրեր պահանջ ներկայացնելով, որ ստեղծուին նաեւ յատուկ դրատուն — դրապահոցներ՝ թէ մէկում եւ թէ միւսում։

Ինչպէս յայտնի է, Հաղբատ–Սանահին մենաստանները ոչ միայն, եթէ կարելի է ասել, «Արտահանում» էին ձեռագրեր, այլեւ «ներմուծում», հաւաստարակչու-լով իրենց եւ միւս օջախների պահանջն ու առաջարկը։ Ցայտնի է, օրինակ, որ Գրիգոր Տղայ կաթողիկոսը (ԺԲ. դար) Կիլիկիայից դիմում էր Հաղբատ–Սանա-հինի միաբաններին (օրինակ՝ Գրիգոր Տուտէ Որդուն), խնդրելով «Մաշկալաթ» (այսինքն՝ մազազրաթ) հին դրքեր։ Ցայտնի է, որ Ղրիմում, Երուսաղէմում, Կիլիկիայում եւ այլուր դրւում էին ձե-ռագրեր՝ Հաղբատի եւ Սանահինի հա-մար։

*Թէ որքան ձեռագրեր են ծնունդ Հաղ-բատում եւ Սանահինում, ստոյգ տուեալ-ներ չունինք։ Եղածը վերաբերում է լոկ պահպանուածին, իսկ պահպանուածը շատ չնչին մասն է միայն ընդհանուր ամ-բողջութեան։ Ոչ լրիւ տեղեկութիւնների համաձայն այժմ Հաղբատում դրուած ձեռագրերից փրկուածների թիւը հաս-նում է ընդամէնը չորս տասնեակի, իսկ Սանահինից փրկուածներինը, երեք տաս-նեակի։ Ի՞նչ եղաւ մնացածը։ Ծանր ճա-կատագիր էր վիճակուած դրչական այդ մեծ հարստութեանը։ Դեռ վաղ ժամա-նակներում վանական միաբանները, օտար ասպատակութիւններից փրկելու նպատա-կով, ձեռագրերը տեղափոխում են մօ-տակայ անդնդախոր ձորի քարայրները։ Սերունդներ են անցնում, մոռացւում է նաեւ պահնոցների տեղը, նրանց գոյու-թիւնը։ Դրսի աշխարհում, մենաստան-ներում, տակայն, նորից հաւաքւում եւ բազմանում են ձեռագրերը։ 1776 թուա-կանին Մխիթար Իշխանը Հաղբատում «գտանէ զերկոսին վերնախորանս սուրբ Գրիգոր եկեղեցւոյ լի անհամար զրչագիր եւ երկաթագիր հնագոյն մատեանք, նոյնպէս եւ զչորեսին խորանս միջնայար-կի զանազատան »։ Նոյն հեղինակը (Ճովհ. Ղրիմեցի) վկայում է, որ չատ չանցած Հաղբատի առաջնորդ Աբրահամ Թեքիրդադցին եւ ոմն բախտահնդիր Պետրոս տիրացու յայտնաբերում են քա-րայրների ձեռագրերը եւ անհոդդաբար վանում՝ վանքում հաւաքուած միւս ձե-ռագրերի հետ միասին։ Առաւել սոսկա-լին այն է լինում, որ Աբրահամ առաջ-նորդը «ժողովեալ առհասարակ եւ զիւ-եալ իւր տան կամ երկոտասան ոտնա-չափ բարձրութեամբ » հին ու քայքայ-ուած ձեռագրերը՝ «հուր էարկ եւ այրեաց իբրեւ զանպիտան»։

ԺԹ. դարում վերոյիշեալ քարայրնե-րում, մեծ ուշացումով, ձեռագրեր են ո-րոնել անուանի մատենադարաններ Ցովսէփ Արղութեանը, Սարգիս Զալալեանը, Ա-դեքսանդր Երիցեանը, Գիւտ Ալպանեանը եւ ուրիշներ, հասնելով մասնակի ար-դիւնքի։ Մեր Մատենադարանում այժմ կան մի քանի մեծարժէք ձեռագրեր՝ հանուած այդ այրերից՝ նրանց ջանքե-րով։ Դրանցից մէկը Սանահինի հռչակա-ւոր Ճոգուկն է, միւսը՝ Ճարացած ձե-ռագիրը։ Վերջերս Մատենադարանից յատուկ արշաւախումբ դնաց եւ այդ քա-րայրներում («Աչառաց Այր», «Զառնի Այր», «Պառնի Այր», «Մակ Այր») յայ-նաբերեց Թ.–ԺԵ. դարերին պատկանող խիստ քայքայուած բազմաթիւ ձեռագրե-րի բեկորներ, կազմի տախտակների եւ կաշիների մնացորդներ, որոնք տեղա-փոխուեցին Մատենադարան։

Հաղբատ – Սանահինեան մատենադա-րանները, այդուամենայնիւ, իրենց գո-յութիւնը պահպանեցին մինչեւ 1930ական թուականները։ 1931ին այդտեղից Մատե-նադարան են տեղափոխուում հազարամ-եայ գոյատեւութեան վերջին փաստական վկաները, ընդամէնը 45 ձեռագիր (12 Հաղբատից, 33ը Սանահինից)։ Դրանից յետոյ նրանք, որպէս մատենադարաններ, աւարտում են իրենց պատմական պանծա-լի դերը։ Պիտի ասել, սակայն, որ նը-րանք հիմա էլ որոշ առումով դեռ չեն « յանձնուել »։ Ասօքը քարայր – պահ-նոցների մասին է, որոնց խորհրդաւոր խորշերում այսօր էլ շատ մատուռնքներ, ով գիտէ, դուցէ եւ ամբողջական չատ ձեռագրեր կան։

Հաղբատ – Սանահինի ձեռագրական ֆոնտերը, կազմուած լինելով հին ձեռա-գրերից, իրենց մէջ ունեցել են նաեւ խիստ հաղուագիւտ ունեկումներ, որոնցից է, օրինակ, «Թարգմանչաւիրը» կոչուած Սաղմոսարանը, որի ծնունդը կապւում է Մեսրոպ Մաշտոցի, Սահակ Պարթեւի եւ նրանց աշակերտների հետ։ Նշուած ձե-ռագրի հռչակը ժամանակին այնքան մեծ է եղել, որ Ցովհաննէս Գառնեցին ոտքով մեկնել է այնտեղ եւ ընդօրինակելով տա-րել Գառնի։ Այդ ձեռագրից նաեւ շատ ու-րիշներ էլ են օգտուել։ Մեծ հռչակ է ունեցել Սանահինի «Ճաչոց»ը։ Արուեստի բացառիկ նմոյշ է 1211 թուականին ըն-տեղծուած Յակոբ Գրչի եւ Մարզարէ Նկարչի Աւետարանը։ Այստեղ է, որ խորանների սրբազան վերնամասերում տեղ են գտել իշխանական ծագում ունե-ցող մի աղջիկ եւ մի տղայ՝ ձեռքին մեծ ճուկ։ դիմացից աւետարանական համա-բարբառների միջից, լուսում է աշխարհիկ մի անկեղծ ձայն՝ հասնելով ասես մեր ականջը ։ «Ներանիկ, քանի դաս՝ ճուկ բեր »։

Ըստ երեւոյթին Ներանիկը կամ Ներսի-նիկը ոչ այլ ոք է, եթէ ոչ Սանահինի այն մեծահարուստ Ներսէնիկի յաջորդը, որի մասին 1152 թուականի արձանագրութիւ-նըն ասում է։ «... Տուաք զտուրբ Սար-գսի տաւնն Սարգսի՝ Ներսէնեանն որէ-ւոյն»։ Ուստի նշուած ձեռագրում տակաւ-ին իրական դիմագծագիրներ։

ԱՍ. ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆ

(Շար.)

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ
ԵՒ
ՇԵՐԼՕՔ ՀՕԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՈՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

Զարաչուք իրականութիւնը անկարելի էր պահել Ապտիւլ Համիտէն եւ անմիջա-պէս իրագործիւնը իմաց տրուեցաւ իրեն։

Կը կարծուէր որ այս լուրը սոսկալի բարկութեան մը պիտի մատնէր բռնակալը, սակայն այդպէս չեղաւ։ Ապ-տիւլ Համիտ պարտիզպան Էօմէրի ազգի սպաննուած դտնուելուն լուրը լսեց տա-րօրինակ հանդարտութեամբ մը։ Կարծես առաւօտեան ի վեր կրած յուզմունքը ա՛լ անդօրութեան մատնած էին իր ջիղերը։

Մոլորուն աչքերով, կարծես երպակ մը մէջ, մտիկ ըրաւ մինչ որ իրեն պատմե-ցին առերեսէն հանդարտ կերպարանքով մը։ Միայն իր ստորին շրթունքը աւելն աւելն կը դողդողար, մատնելով իր տագ-նապը։

Ցետոյ ուղեց որ Զէրքէզ Մէհմէտ փա-շա, իր սիրական ու հաւատարիմ պալա-տականը, մանրամասնօրէն հարցաքննէ Շիւքրի պէյը, այն մասնաւոր խուցին մէջ որուն եռեւ մասնաւոր թաքստոց մը կար, ուրկէ ինք կրնար ծածկաբար լսել ամէն բան։

Հրամանը անմիջապէս գործադրուեցաւ։

ԺԲ.

ՇԻՒՔՐԻ ՊԷՅԻ ՏԵՂԵԿԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Երբ հարիւրապետ Շիւքրի պէյ մատաւ այն սրահը ուր իր տեղեկատուութիւնը պիտի ընէր, արդէն դրասեղանի մը քով բազմած դտաւ Զէրքէզ Մէհմէտ փաշան, որուն մօտ կը գտնուէին նաեւ առաջին քարտուղար Թահսին փաշա, ոստիկանու-թեան նախարար Շէֆիք փաշա եւ ուրիշ երկու երկրորդական քարտուղարներ ո-րոնք պատ սեղանի մը չուրջը նստած էին։

— Շիւքրի պէյ, սկսաւ Մէհմէտ փաշա մեղմ ու քաջալերիչ ձայնով մը, մեր վե-հափառ տէրը շատ գոհ է ձենէ ձեր ցոյց տուած փութկոտութեան եւ ծառայու-թեան համար...

— Ատառած երկար կեանք պարգեւէ մեր տիրոջ, փութաց պատասխանել սպան խորին ակնածանքով բարեւ մը տալով։

— Դուք ձեզի յանձնուած պաշտօնը յա-ջողութեամբ կրցաք կատարել, եւ եթէ իմ կարծիքս հարցնէք, ապահովաբար յանցանքը ձերը չէ։

— Ափսոս որ քիչ մը ուշ հասանք։

— Մի՛ ամաչարէք պատասխանելու եւ սպասեցէք որ խօսքս աւարտեմ... հիմա ձենէ մանրամասն տեղեկութիւններ ուզե-լով մեր նպատակն է ոչ թէ ձեզ հարցա-քննութեան ենթարկել, այլ՝ այդ տեղե-կութիւններուն չնորհիւ ձեռք ձգել այս նոր ոճիրը գործող անձերը, որոնք ապա-հովաբար կամ նախորդ ոճիրները կատա-րող նոյն անձերն են եւ կամ անոնց հա-մախոհները։

— Այս մասին քնաւ տարակոյս չկայ, արդէն նշանը մէջտեղն է, ամաչարէց կրկին պատասխանելու Շիւքրի պէյ որ հակառակ իրեն եղած արդելքին չէր կըր-նար լեզուն բռնել եւ կ'ուզէր ժամ առաջ ամէն բան ըսել։

— կրկին կը խնդրեմ մի ամաչարէք ը-սաւ Մէհմէտ փաշա քիչ մը ձայնը խօս-տացնելով, ձեր խօսքերը մեծ կարեւորու-թիւն եւ կշիռ պիտի ունենան մեր ապա-գայ խուզարկութիւններուն համար, ուս-տի պէտք է որ ուշի ուշով ձեր պատաս-խանները տաք, առանց ամենաչափօք ման-րամասնութիւն մոռնալու կամ դանց ը-նելու... ասով միայն կրնաք ա՛լ աւելի արժանանալ մեր վեհափառ տիրոջ դո-հունակութեան։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(47 – Շար.)

L'ETRANGER

Qui aimes-tu le mieux, homme énigmatique, dis ? ton père, ta mère, ta sœur ou ton frère ?

— Je n'ai ni père, ni mère, ni sœur, ni frère.

— Tes amis ?

— Vous vous servez là d'une parole dont le sens m'est resté jusqu'à ce jour inconnu.

— Ta patrie ?

— J'ignore sous quelle latitude elle est située.

— La beauté ?

— Je l'aimerais volontiers, déesse et immortelle.

— L'or ?

— Je le hais comme vous haïssez Dieu.

— Eh ! qu'aimes-tu donc, extraordinaire étranger ?

— J'aime les nuages... les nuages qui passent... là-bas... là-bas... les merveilleux nuages !

CH. BAUDELAIRE

ՕՏԱՐԱԿԱՆԸ

Ամէնէն շատ ո՞վ կը սիրես, խորհրդաւոր մարդ, ըսէ՛, հա՞յրդ, մա՞յրդ, քո՞յրըդ թէ եղբա՞յրդ :

— Չունիմ ոչ հայր, ոչ մայր, ոչ քոյր, ոչ եղբայր :

— Ընկերնե՞րդ :

— Ըսիր բառ մը՝ որուն իմաստը ցարդ չեմ կրցած հասկնալ :

— Հայրենի՞քդ :

— Կ՝անդիտանամ թէ ո՛ւր է ան :

— Գեղեցկութի՞ւնը :

— Պիտի ուզէի զայն սիրել՝ աստուծուհի եւ անմահ :

— Ոսկի՞ն :

— Ես զայն կ՝ատեմ՝ ճիշդ ինչպէս դուն կը խորշիս Աստուծմէ :

— Ա՛, տարօրինակ օտարական, ո՞րն է ուրեմն սիրածդ :

— Ես կը սիրեմ ամպերը ... ամպերը որ կ՝անցնին ... հունա՛... հունա՛... ամպերը կախարդական :

Թարգմ. Զ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ENIVREZ-VOUS

Il faut être toujours ivre. Tout est là ; c'est l'unique question. Pour ne pas sentir l'horrible fardeau du Temps qui brise vos épaules et vous penche vers la terre, il faut vous enivrer sans trêve.

Mais de quoi ? De vin, de poésie ou de vertu, à votre guise. Mais enivrez-vous.

Et si quelquefois, sur les marches d'un palais, sur l'herbe verte d'un fossé, dans la solitude morne de votre chambre, vous vous réveillez, l'ivresse déjà diminuée ou disparue, demandez au vent, à la vague, à l'étoile, à l'oiseau, à l'horloge, à tout ce qui fuit, à tout ce qui gémit, à tout ce qui roule, à tout ce qui chante, à tout ce qui parle, demandez quelle heure il est ; et le vent, la vague, l'étoile, l'oiseau, l'horloge, vous répondront : « Il est l'heure de s'enivrer ! Pour n'être pas les esclaves martyrisés du temps, enivrez-vous sans cesse ! De vin, de poésie ou de vertu, à votre guise ».

CH. BAUDELAIRE

ԳԻՆՈՎՑԷ՛Ք

Տեւապէս գինով ըլլալ: Կարեւորը ասէ. այս է հարցը միակ: Չզգալու համար ձեր ուսերը փշրող եւ ձեզ հողին կքող Ժամանակին բեռը ահաւոր՝ անհրաժեշտ է գինովնաք, եւ անընդհատ :

Ինչո՞վ սակայն: Գինիով, բանաստեղծութեամբ կամ առաքինութեամբ, ըստ կամս : Բայց՝ գինովցէք :

Իսկ թէ պատահի, երբեմն, պալատի մը սանդուխներուն վրայ, փոսի մը թարմ դալարիքին վրայ , կամ ձեր սենեակին մենութեանը մէջ տրտում, արթննաք , գինովութիւնը նուազած կամ սթափած , հարց տուէք հովին, ալիքին, աստղին , թռչունին, ժամացոյցին ամէն ինչի որ կը փախչի, ամէն ինչի որ կը հեծէ , ամէն ինչի որ կը թաւալի, ամէն ինչի որ կ՝երգէ, ամէն ինչի որ կը խօսի , հարց տուէք թէ քանին է ժամը. եւ հովը, ալիքը, թռչունն ու ժամացոյցը պատասխանեն պիտի ձեզի. ժամն է գինովնալու : Չվերածուելու համար ժամանակի բազմաչարչար գերիներուն՝ անընդհատ գինովցէք: Գինիով, բանաստեղծութեամբ կամ առաքինութեամբ. ըստ կամս :

Թարգմ. Զ. Գ.

L'ALBATROS

Souvent, pour s'amuser, les hommes d'équipage
Prennent des albatros, vastes oiseaux des mers,
Qui suivent, indolents compagnons de voyage,
Le navire glissant sur les gouffres amers.

A peine les ont-ils déposés sur les planches,
Que ces rois de l'azur, maladroits et honteux,
Laissent piteusement leurs grandes ailes blanches
Comme des avirons traîner à côté d'eux.

Ce voyageur ailé, comme il est gauche et veule !
Lui, naguère si beau, qu'il est comique et laid !
L'un agace son bec avec un brûle-gueule,
L'autre mime, en boitant, l'infirme qui volait !

Le Poète est semblable au prince des nuées
Qui hante la tempête et se rit de l'archer ;
Exilé sur le sol au milieu des huées,
Ses siles de géant l'empêchent de marcher.

CH. BAUDELAIRE

ԱԼՊԱԹՐՈՍԸ

Նաւաստիները յաճախ իբր զբօսանք կը բռնեն
Ալպաթրոսներ՝ ծովերու թռչո՛ւնն այդ մեծ ու շրքեղ ,
Որոնք կուգան, ուղեկից ընկերներու պէս մէկտեղ
Շոգենաւին հետ սահող դառն անդնդոց վրայէն :

Սակայն հազիւ թէ դրուած տախտակներուն վրայ գետնի ,
Այդ կապոյտի արքաներն՝ ամօթահար, անճարակ՝
Խեղճուկ մը վար կը ձըգեն թեւերնին լայն ու ճերմակ ,
Զերթ քովերնէն քաշքշուող, ջուրը աւլող զոյգ մը թի :

Այս ուղեւորն օդաչու ի՛նչ ձախլիկ է ու անկամ .
Ան քիչ մ՝առաջ ա՛յնքան վեհ, ինչպէ՛ս տըգեղ է հիմա .
Մին ծխամորն մը խըրել կըտուցին մէջ կը ջանայ ,
Կը կաղայ միւսն հէքին պէս, որ կը թըռէ՛ր յարաժամ :

Կը նմանի բանաստեղծն այս իշխանին ամպերու՝
Որ փոթորկին մէջ կ՝երթայ եւ է նետին անտարբեր .
Աքսորական հողին վրայ՝ ուրկէ կ՝ելլեն հայհուչներ ,
Անոր թեւերն հսկայի զինք կ՝արգիլեն քալելու :

Թարգմ. Վ. ԹԷՔԷԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (112)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Բժիշկը զարմացաւ: Ֆանթին աւելի աղէկ էր: Նեղութիւնն աւելի քիչ էր: Երակը աւելի ուժով կը զարնէր: Նորեկ կենդանութիւն մը յանկարծ հոգի կուտար այդ հալումաշ խեղճ էակին:

— Տոքթէօր, կրկնեց Ֆանթին, քոյր Սէնփլիս ըսա՞ւ ձեզի թէ պարոն քաղաքապետը մանկիկը բերելու գացած է:

Բժիշկը լռեց եւ ցաւառիթ յուզումներէ զգուշանալ պատուիրեց: Զուտ «քինքինա»յի դեղաջուր մը տուաւ նաեւ ամոքիչ ջուր մը խմցնել պատուիրեց եթէ գիշերը տենդը բռնելու ըլլար: Մեկնելու ատեն քոյրին ըսաւ.— Աւելի աղէկ է: Բարեբախտութեամբ, եթէ իրօք վաղը պարոն քաղաքապետը մանկան հետ վերադառնայ, ո՛վ գիտէ, շատ զարմանալի տագնապներ կան. մեծ ուրախութեանց յանկարծ առաջքը առնուած բան մը. քաջ գիտեմ որ ասիկա գործարանական եւ շատ յառաջացած հիւանդութիւն մըն է, բայց անանկ գաղտնիքներ են ասոնք որ... Գուցէ պիտի ազատենք հիւանդը:

ԳԼՈՒԽ ԽԸ
ՃԱՄԲՈՐԴԸ ՀԱՍՆԵԼՈՎ ԴԱՐՁԵԱԼ
ՄԵԿՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԶԳՈՒՇՈՒԹԵԱՆ
ՄԻՋՈՑՆԵՐ ՁԵՌՔ ԿԱՌՆԷ

Երեկոյեան ժամը ութին նամակատան մեծ դռնէն Արաս մտաւ այն կառքը զոր ճամբան թողուցինք: Կառքէն այն մարդը զոր դիտեցինք մինչեւ այս բոպէ, անմտադիր կերպարանքով մը պատասխաններ տուաւ պանդոկին ծառաներուն, որոնք հարցումներ ընելով փոյթ կը ցուցնէին իր կամքը կատարելու. օդնական ձին ետ զրկեց եւ պզտիկ ճերմակ ձին ալ ինքը տարաւ ախոռը կապեց, յետոյ վարի յարկը գնդախաղի սրահը մտաւ, դուռը գոցեց, նստաւ եւ սեղանի մը վրայ կռթնեցաւ: Տասնեւչորս ժամ տեւած էր այս ճամբորդութիւնը զոր վեց ժամուան մէջ ընել կը կարծէր: Ինքզինքը կ՝արդարացնէր դիտելով որ յանցանքը իրը չէր. բայց ի ներքուստ չէր նեղանար այդքան ուշացած ըլլալուն համար:

Պանդոկապետուհին եկաւ:

— Պարոնը պիտի պառկի՞, պարոնը պիտի ընթրէ՞:

Մարդը բացասական նշան մը ըրաւ գլխով:

— Չիապանը կ՝ըսէ թէ պարոնին ձին շատ յոգնած է:

Հոս, լռութիւնը խզելով պատասխանեց.

— Չին միթէ վաղը պիտի չկրնա՞յ դարձեալ ճամբայ ելլել:

— Ո՛հ, պարոնը առնուազն երկու օր հանգչելու պէտք ունի:

— Նամակատունը միթէ այս չէ՞:

— Այո, պարոն:

Պանդոկապետուհին նամակատունը տարաւ մարդը. ասիկա իր անցագիրը ցոյց տուաւ եւ հարցուց թէ կարելի՞ էր արդեօք նոյն գիշերը սուրհանդակի կառքին հետ Մ... վերադառնալ, երբ իմացաւ որ սուրհանդակին քովի տեղը պարապ էր, իրեն համար պահեց զայն եւ վարձքը վճարեց: — Պարոն, ըսաւ բաժապետը, առաւօտուն ժամը ճիշդ մէկին մեկնելու համար պէտք է որ հոս գտնուիք: Յետոյ դուրս ելաւ մարդը եւ սկսաւ շրջիլ քաղաքին մէջ:

Արաս առաջին անգամ եկած էր. փողոցները մութ էին. կը քալէր առանց դիտնալու թէ ո՛ւր կ՝երթայ: Բայց կ՝երեւար թէ դիտմամբ չէր հարցներ անցորդներուն իր ո՛ւրկէ երթալու պարտաւորիլը: Քրէնշոն անուն առուակէն անցաւ եւ ինքզինքը նեղ եւ պզտիկ փողոցներու լաբիւրինթոսի մը մէջ գտնելով մոլորեցաւ: Տեղացի մը ձեռքը մեծ լապտեր մը ունենալով կ՝երթար: Պահ մը վարանելէ ետք, որոշեց այս տեղացին դիմել, բայց նախ առջեւը եւ ետին նայեցաւ՝ կարծես վախնալով որ ուրիշ մը չսլէ իր ընելիք հարցումը:

— Պարոն, ըսաւ կը հաճի՞ք ըսել ինձ թէ ո՞ւր է արդարութեան պաշտօնատունը:

— Տեղացի չէք եղեր, պարոն, պատասխանեց տեղացին, որ բաւական ծեր մարդ մըն էր. ապա ուրեմն հետս եկէք: Ճիշդ դէպի արդարութեան պաշտօնատունին, այսինքն կուսակալին ապարանքին կողմը կ՝երթամ. վասնզի հիմա պաշտօնատունը կը նորոգուի, եւ դատաստանական նիստերը առժամանակեայ կերպով կուսակալին ապարանքին մէջ կ՝ըլլան:

— Միթէ հո՞ն կը գումարուի եղեռնական ատեանը:

— Անշուշտ, պարոն. ինչ որ այսօր կուսակալի ապարանք է, յեղափոխութենէ առաջ առաջնորդարան էր: Պ. տը Քոնզիէ որ 1782ին եպիսկոպոս էր, մեծ սրահ մը շինել տուաւ. ահա այդ մեծ սրահին մէջ կը գումարուին դատավարութիւնները:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

HYMNE

A la très chère, à la très belle
Qui remplit mon cœur de clarté,
A l'ange, à l'idole immortelle,
Salut en l'immortalité.

Elle se répand dans ma vie
Comme un air imprégné de sel,
Et dans mon âme inassouvie
Verse le goût de l'éternel.

Sachet toujours frais qui parfume
L'atmosphère d'un cher réduit,
Encensoir oublié qui fume
En secret à travers la nuit,

Comment, amour incorruptible,
T'exprimer avec vérité ?
Grain de musc qui gis invisible,
Au fond de mon éternité !

A la très bonne, à la très belle
Qui fait ma joie et ma santé,
A l'ange, à l'idole immortelle,
Salut en l'immortalité !

CH. BAUDELAIRE

ՕՐՀՆԵՐԳ

Սիրելագոյն, գեղեցկագոյն
Կընոջ, որ փայլ սրտիդ կուտայ ,
Հրեշտակի՛ն, կուռքի՛ն անմահ՝
Անմահութեան մէջը ողջո՛յն :

Կը տարածուի կեանքիս մէջ ան ,
Աղով զեղուն օդի մը պէս.
Եւ իմ անյագ հոգիէս ներս
Կը հեղու համն յաւերժութեան :

Բուրապարկի՛կ միշտ թարմ՝ խնկող
Օ՛դը խուցի մը սիրելի ,
Բուրվա՛ռ լքուած ի գիշերի՝
Որ կը մխայ գաղտ ու անշող :

Ինչպէս կրնամ քեզ, սէ՛ր անեղծ,
Նրկարագրել ճշմարտապէս ,
Քեզ, մուշկի հա՛տ, զոր ձեռք մ՝անտես
Յաւերժօրէն մէջս թաղեց ...

Ազնուագոյն, գեղեցկագոյն
Կընոջ, որ ի՛նձ կեանք, խինդ կուտայ ,
Հրեշտակի՛ն, կուռքի՛ն անմահ՝
Անմահութեան մէջը ողջո՛յն :

Թարգմ. Վ. ԹԷՔԷԵԱՆ

Կը խնդրուի ծանուցանել՝

ՏԻԿԻՆ ՄԻՔԱՅԷԼ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
(Ծնեալ Արաքսի Կիւլէսէրեան,
Չէնկիլէրցի)

մահը, որ պատահած է Փետր. 9ին, 62 տարեկանին, Ալֆորվիլ :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երեքշաբթի (Փետր. 14) առաւօտ, ժամը 10·30ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին :

Մահազդին մանրամասնութիւնները մեր յաջորդ թիւով :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սէն Ժէռոմի Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» խումբը իր խորին վշտակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Սահակ Յարութիւնեանի, ընկեր Կարպիս Յարութիւնեանի եւ ընկերուհի Ալիս Յարութիւնեանի իրենց սիրեցեալ տիկնոջ եւ մօր Տիկին Արմաւենի Յարութիւնեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովուրդները կ'երգեն փառատօնը տեղի կ'ունենայ այս տարի մեծ շուքով Մարտ 10ին Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին եւ նախագահութեամբ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՌՕՇԻ :

Կը մասնակցին հետեւեալ երկիրները. — Հայաստան, Պրազիլ, Սկովտիա, Ֆրանսա, Յունաստան, Իսրայէլ, Հունգարիա, Լիթուանիա, Լեհաստան, Մեքսիքա, Եուկոսլաւիա, Վիէթնամ:

Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի դրոնապաններուն :

Գիներն են, 7, 6, 5, 3 Ֆրանք :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 25ին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Ամպասատէօրի չքեղ սրահներուն մէջ : 3 Ավընիւ Կապրիէլ, մեթրօ Քոնքորտ :

ՆԱՒԱՍԱՐԴ պարախումբ՝ ղեկավարութեամբ ԺԻՐԱՅՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆի :

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 10 Ֆր. Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները, հեռ. 033–0212

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ

Գրադարանը որ կը գտնուի եկեղեցւոյ գետնայարկը, բաց է հասարակութեան, ամէն Կիրակի առաւօտ, ժամը 10էն 12:

Rive Gauche
IMMOBILIER
Directeur
Jacques TORANIAN
42 Bd. Arago, PARIS
— Métro : Gobelins —
Tél. : POR. 03-94 — JUS. 01-56

Vous propose deux affaires sélectionnées :

PARIS : Studio, entrée, cuisine, douches, W. C., chauffage central, sur rue, location assurée par nos soins 5400 francs annuel.
Prix de vente 54.000 francs

CHARTRES : Bien situé. Immeuble de rapport, loué à la Société Velosolex, comprenant grand magasin, nombreuses dépendances, pavillon pour personnel et bel appartement de 5 pièces. Le tout en parfait état — Prix 140.000 francs.

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

13 Փետրուար, Երեքշաբթի.— Երեկոյեան ժամը 4·30ին կը կատարուի Տեառնընդառաջի հանդիսաւոր նախատօնակ եւ Անդաստան, տեղի կ'ունենայ մոմավառութիւն (Մլէտ) :

14 Փետրուար: Չորեքշաբթի.— Տեառնընդառաջ: Տօն է քառասնօրեայ գալստեանն Քրիստոսի ի Տաճարն: Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին:

18 Փետրուար, Կիրակի.— Ղեւոնդեանց Քահանայից յառաջիկայ տօնին առիթով կը մատուցուի բազմաձայն Ս. պատարագ ժամը 10ին :

Ի ժամ Ս. պատարագի կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգիստ Փարիզի եւ շրջակայ եկեղեցիներու մէջ ծառայած վախճանեալ առաջնորդներու, հոգեւորականներու եւ դպիրներու.— Վռամշապուհ Արք. Քիպարեանի, Արտաւազդ Արք. Սիւմէեանի, Գէորգ Արք. Իւթիւճեանի, Գրիգորիս Եպս. Պալաքեանի, Կոմիտաս Վրդ. Սողոմոնեանի, Սուքիաս վրդ. Պարոնեանի, Յովհաննէս քհնյ. Հիւնքէրպէյտեանի, Սահակ Քհնյ. Իւթիւճեանի, Կոմիտաս քհնյ. Սկպեանի, Բառնաբաս քհնյ. Խնտամեանի, Աբիսողոմ քհնյ. Թորոսեանի, Մեսրոպ քհնյ. Մեսրոպեանի, Վահան քհնյ. Խոյեանի, Բարթող քհնյ. Թագըմճեանի, Գէորգ քհնյ. Դաւիթեանի, Լեւոն քհնյ. Արսլանեանի, Գարեհինքհնյ. Տէօվլէթեանի, Մկրտիչ քհնյ. Արսլանեանի, Գէորգ քհնյ. Նիզամեանի, Ներսէս քհնյ. Գանճեանի, Գրիգոր քհնյ. Ճէպէճեանի, Յուսիկ, քհնյ. Ադամեանի, Վարդան քհնյ. Պաղտատլեանի, Յարութիւն քհնյ. Ճօրթուեանի, Ադդէ քհնյ. Փայլակեանի եւ Եսայի քհնյ. Ալթունեանի հոգիներուն համար :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ Ծ. ՎՐԴ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի առաւօտ, պատարագ :

BAIL A CEDER

Դերձակի խանութ մը, 16րդ թաղամասին մէջ, ուր կարելի է նաեւ ուրիշ առեւտուր ընել : Գին 15 հազար Ֆրանք : Մատչելի վարձք : Դիմել տեղւոյն վրայ ամէն օր բացի Կիրակիէ եւ Երկուշաբթիէ :

13, Ave. Théophile-Gautier
PARIS (16e)

Կամ հեռաձայնել՝
MIRabeau 47-73

CARNAVAL DE BINCHE
ՊԵԼԺԻՈՅ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

ՈՒՐԱԽ ԵՒ ԶՈՒԱՐԹ ՕՐ ՄԸ

Ճամբորդութիւն կազմակերպութեան անդամներուն եւ բարեկամներուն համար :

ՄԵԿՆՈՒՄ.— Փետրուար 25ին: Հաւաքուիլ՝ Կիրակի առաւօտ ժամը 7·45ին, Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Քաֆէ Թէրմինիսի առջեւ, մեկնում ժամը 8ին դէպի Պինշ, Մօ, Սուասոն, Լան, Վերվէն, Մօպէօժ ճամբով:

Ճաշ ճամբուն ընթացքին :

Ներկայ կ ըլլաք Վիոլներու եւ Մամզէլներու տողանցքին եւ զանազան խաղերուն:

Վերադարձ ժամը 17ին: Ժամանում Փարիզ ժամը 22·30ի ատենները :

Մասնակցութիւն, ամէն բան մէջը՝ 39 Ֆրանք :

Սահմանափակ տեղեր :

Արձանագրուիլ մինչեւ Փետրուար 20 :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Չմոռնալ Ինքնութեան Ազդ. թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտարներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ

Մարտ 29ին եւ 31ին

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստան ապրող իր ծնողքը կը փընտռեն Աշտոյեան Արշակ կամ « Աշիկ », ծնած Լենինական 1923 Նոյեմբեր 25ին : Հայրը՝ Յարութիւն Աշտոյեան, մայրը՝ Շուշանիկ : Կը կարծուի թէ Արշակ Մարսէյլ կը գտնուի: Իրմէ կամ իր ծանօթներէն կը խնդրուի հասցէն հաղորդել.—

KINETIAN HOVSANNA
Sœur Marie-Elie
6, Place Christin
39 — ST. CLAUDE

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտ[illegible] Ներկայացուցչական Ժողովի կը հրաւի[illegible]րէ Մարսէյլի եւ շրջանի մարմիններու [illegible] խումբերու ներկայացուցիչները Շաբ[illegible] 10 Փետր. եւ Կիրակի 11 Փետր., «Ա[illegible]րոնեան» ակումբի մէջ:

Շաբաթ օրուան նիստը՝ ժամը 20,30[illegible]

ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւ[illegible] խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ [illegible]բոլոր անդամները, Երկուշաբթի, Փետ[illegible] 12ին, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժան, Մեթ[illegible] Քատէ:

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ԳԱՐՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ
ՋԱՏԻԿԸ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

1968ի առաջին հաւաքական այցելութիւնը
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

14 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԵԿՆՈՒՄ Ապրիլ 10ին — ՎԵՐԱԴԱՐՁ Ապրիլ 25ին
Երթուդարձ օդանաւով 1900 ֆրանք

Արձանագրութեան համար դիմել՝
TRANSTOUR
22, RUE DU 4 SEPTEMBRE — Tél. RIC. 77-40 — CCP 5974-66 PARIS

ուր կարելի է անձամբ դիմել Կ. ՈՒՆՃԵԱՆի, ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ ցերեկէ ետք ժամը 15–18:

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի, 13, Ռիւ տը Ֆար, ժամը 15էն 18 (այս ժամերէն դուրս հեռաձայնել՝ 46·94·11):

ԼԻՈՆԻ մէջ՝ ՊԱԼԵԱՆի, 145 Ռիւ Պարապան: Հեռաձայն 60·01·11:

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ ՆԱԶԱՐԷԹ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆի — ՏԵՍԻՆԻ մէջ՝ Կ. ԳԱՐԱՅԵԱՆԻ:

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ի
32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
13
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MARDI
13 FEVRIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11135 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.135

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԻԷԹՆԱՄ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՋԷՆՔԻ ՎԱԽԸ ԿԸ ՄՆԱՅ

ՔԼ ՍԱՆՀԻ ՁԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ ՉԻ ՍԿՍԱԾ

Հակառակ Պաշտպանութեան նախարարութեան հերքումներուն, միջազգային շրջանակներուն մէջ միշտ այն վախը կայ թէ Ամերիկա կրնայ հիւլէական զէնք գործածել Քէ Սանհի մէջ : Այս տեսակէտին ի նպաստ կը յիշուի Նիւզ Ուիքի հրատարակած կարդ մը լուրերը, ըստ որոնց ամերիկեան բանակի ընդհ. սպայակոյտի պետը՝ Զօր. Ուիլըր յայտարարած է թէ Քէ Սանհը պէտք է պաշտպանել «ամէն գնով» : Այս «ամէն գնով»ն է որ մտածել կուտայ հիւլէական զէնքի մասին : Այս խօսքերը արտասանած է ծերակուտական ժողովի մը դռնփակ նիստին : Ամէն պարագայի մէջ, հիւլէական զէնք գործածելու հաւանականութիւնը չէ հեռացած :

Կը չեշտուի նաեւ թէ Ճոնսըն դրաւոր խոստում առած է սպայակոյտի պատասխանատուներէն, որ ամէն բան պիտի ընեն Քէ Սանհը չլքելու համար : Հոս ալ, բոլորին միտքը հիւլէական զէնքի կ'երթայ : Այս ամբողջին կողքին, յիշենք նաեւ թէ Անգլիոյ վարչապետը՝ Հարոլտ Ուիլսըն, Ուոշինկթընէն մեկնելէն առաջ, յայտարարած է թէ աղետալի կ'ըլլայ եթէ Ամերիկա հիւլէական զէնք գործածէ : Ուիլսըն «խենթութիւն» որակած է նման վարկած մը, հեռատեսիլէն ըսած իր տեսակցութեան ընթացքին :

Վիէթնամի մէջ կացութիւնը միշտ ծանր է Քէ Սանհ եւ Հիւէ, բայց քանի մը օրէ Սայկոն աւելի հանդարտ է, չուկաները բաց են, ժողովուրդը կրկին անվախ կը պտրտի ու գնումներ կ'ընէ : Հիւէի մէջ կռիւները կատաղի են : Մանիները վերագրաւած են քաղաքին հարաւային մասը : Իսկ Քէ Սանհի համար, Ամերիկացիք կը սպասեն Վիէթքոնկ մեծ յարձակումի մը : Կ'ըսուի թէ 65 հազար Վիէթքոնկ կայ՝ պատրաստ կրակը նետուելու :

Միւս կողմէ Ուորհ. Միութիւնը սկսած է ճնշում բանեցնել Միացեալ Նահանգներուն վրայ, որպէսզի ընդունին բանակցութեամբ առաւելագոյն չափով կ'օգտագործէ այն յայտարարութիւնները զոր Հանոյի կառավարութիւնը ըրած էր առջի օր, ըստ որուն Հանոյ կառավարութիւնը պատրաստ է բանակցութեան թղթակիցին, որ տեսակ մը «բաց դուռ» էր բանակցութեան : Մոսկուա կը պնդէ որ բանակցութիւն ըլլայ ցորչափ ուշ չէ տակաւին : Այս «խրատները» կը տրուին դիմաւորաբար Թաս գործակալութեան մէկ հաղորդումով, զոր կը հրատարակէ Պրաւդա : Դէպերու կարծիքով, Ռուսերուն ըսածն այն է թէ անդարմելին չգործուած (պատերազմի սաստկացում առանց հակակշռի), պէտք է խաղաղութեան որեւէ կարելիութիւն ձեռքէ չհանել : «Առենն է կամ երբեք, մենք ենք ձեղի ըսողը : Եթէ Միացեալ Նահանգները իսկապէս բանակցելու տրամադիր են, ո՞վ արդեօք կ'ըլլայ որ օգտագործէն Հանոյի կառավարութեան եւ ազատագրութեան Ազգ. ճակատի առաջարկները » : Այս է Թասի ոճը :

× Ամերիկեան մասնագիտացած սպաներկութեանց համաձայն հարաւային Վիէթնամի զաղթականներու ամբողջ թիւը 521 հազարի հասած է :

× Նիւ Եորֆ Հերըլտ ամերիկեան հանրային կարծիքի քննութեան մէկ արդիւնքը կը հրատարակէ երկուշաբթի օրուան իր թիւին մէջ : Ասկէ կը պարզուի որ մինչ Դեկտեմբեր 1967ին Ամերիկացիներու 61 առ հարիւրը կողմնակից էր Վիէթնամի պատերազմին, Փետրուարին, այսինքն Վիէթքոնկի յարձակումէն ետք, այդ համեմատութիւնը բարձրացած է 74 առ հարիւրի : Բայց այդ համեմատութիւնը իր զագաթնակէտին հասած էր անցեալ Յուլիսին 83 առ հարիւրով :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ԱՐԼԻՒԻ ՄԵԿՆՈՒՄԸՆ ԵՏՔ

Ֆրանքեւիրաքեան զեկոյցը, հրատարակուած Զօր. Արխիվի Փարիզ այցելութեան առթիւ, չատ բան չըսաւ քարիւղային համաձայնութիւններու կամ զէնքի հայթայթումի մասին :

Երկու զեկավարները համաձայն են որ կարգադրութեան ոչ մէկ կարելիութիւն կայ ցորչափ զրաւած հողերը չեն պարպուած : Զեկոյցը կ'անդրադառնայ նաեւ տնտեսական լայն համագործակցութեան մը : Գալով զէնքի հայթայթումի հարցին, հաղիւ ակնարկը կայ, չեչտելով թէ «Միրաժ» օդանաւեր հայթայթել ի բաքի իրրեւ նպատակ ունի զլխաւորաբար իր անկախութիւնը ապահովել եւ օժանդակել խաղաղութեան պահպանման :

Գահիրէի մէջ, ուր հանդիպած էր, Պաղտատ վերադառնալէ առաջ, Զօր. Արխֆ յայտարարած է.— « Ֆրանսական Պետութեան նախագահը մեծ հասկացողութիւն ցոյց տուաւ մեր տեսակէտին նկատմամբ : Փարիզի խօսակցութիւնները արդիւնաւոր եղան » :

× Իսրայէլեան մամուլը խստօրէն կը քննադատէ Ֆրանսան որ «երթալով կը հեռանայ չէզոքութենէն եւ Արաբներու կողքին կը կենայ » : Ձերուզալէմ Փոսթ կը զրկ նոյնիսկ .— « Զօր. որ կոլ այսօր աւելի զղայուն կը թուի անմիջական չահերու, ինչպէս քարիւղային բաժիններ քան ռազմավիտական լայն նպատակներու հետապնդումին հանդէպ : Պատրաստ է ձգելու որ Փարիզ այցելող արաբ զեկավար մը զրպարտէ Պետութիւն մը որու հետ, Ֆրանսա դիւանագիտական բնակարան յարաբերութիւններ ունի» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Նիւ ԵՈՐՔի ազգահաւաքները ինը օրուան զործադուլէ ետք, որոշեցին աշխատիլ : Քաղաքը հարիւր հազար թոն ազբեռու մէջ մնացած է եւ առնէտներն ու համարաճարակը կը սպառնան :

ՊԱՐՍԻՑ չահը Վիէննա հասած է բժշկական քննութեան ենթարկուելու համար փրոֆ. Ֆելինկէրի բուժարանը : Կ'ըսուի թէ Շահը երիկամներէն կը տառապի եւ քանէրի մասին ալ կը խօսուի : Կինը կրընդոպի Ողիմպիականներուն եկած է, ուր պիտի զայ նաեւ Շահը Վիէննայի քննութիւններէն ետք :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ դիտուններու աշխատանքներու արդիւնքին համաձայն, մարդկութիւնը ջուրի պակասէ պիտի տառապի 2000 թուականին :

ՓԵՇՏԱՅԻ համայնավար համագումարին որ պիտի դումարուի Փետրուար 26ին, համայնավար վաթսուն կուսակցութիւն պիտի մասնակցին : Եուկոսլաւիոյ կուսակցութիւնը չէ հրաւիրուած, 12 ուրիշներ ալ յայտնած են թէ կը մերժեն ներկայ ըլլալ, անոնց մէջ՝ Քուպա :

ԱՆԴԱՐԱՅԻՆ կը հաղորդեն թէ խորհրդարանի անդամ եւ նախկին նախարար՝ Քասըմ Կիւլէք յայտարարած է թէ բերանացի հաղորդագրութիւն մը ունի՝ Թուրքիոյ ուղղուած յոյն պարագլուխներու կողմէ, ուր կ'ըսեն թէ Ճունաստան պատրաստ է լուծում մը գտնելու Թուրքիոյ հետ Եգէական ծովուն վրայ ունեցած տարակարծութիւնները խաղաղ ճամբով լուծելու համար :

«ԱՅՍ ԱՄԵՐԻԿԱ՞Ն Է ՈՐ ՊԻՏԻ ՊԱՇՏՊԱՆԷ ԹՈՒՐՔԻԱՆ»

Ազգամի մէջ, Զէքիի Ալթան կը հրատարակէ հետեւեալ յօդուածը, պոռչտուֆներով (որ տղայ ուզելու ձեւ մըն է թերեւս), նաեւ թրքական յաւիտենական խաղերու եղանակով, գոռ դժուար թէ հասկնայ Ամերիկան, ինչպէս երէկ չհասկըցաւ Եւրոպան : Ձանչնալու համար Թուրքիան, մասնագէտը պէտք է փնտռել այն ժողովուրդներուն մէջ, որոնք ծանօթ են Թուրքին խօսքին եւ ցեղային հիւանդութիւններուն, — ատոնց ծանօթ չէ Ամերիկան, որու կը ներկայացնեմ այս յօդուածը առ ի վայելում եւ ըմբռնելու համար :

— Ո՞ւր են այն մարդիկը, որ մեր երկրին ոտքը – ձեռքը ամրապէս կապկպելէ ետք Ամերիկայի յանձնեցին եւ ըսին . — Ալ առանձին չենք, Ամերիկա մեզ կը պաշտպանէ :

Ո՞ւր են այն միամիտները, որոնք կը պոռպռային թէ Ամերիկա մեր պահապանն է, առանց Ամերիկայի չենք կրնար ապրիլ, Ամերիկա եթէ մեզի զէնք չտայ, մեր մուխը կը մարի, Ամերիկա մեր ամէն ինչն է, մեր էֆէնտին, մեր առաջնորդը, մեր ազատութիւնը :

Ո՞ր Ամերիկան : Ա՞յն Ամերիկան, որ չի կրնար իր մէկ նաւը պաշտպանել Հիւսիսային Քորէայի, եւ իր դեսպանատունն ալ՝ Հիւսիսային Վիէթնամի դէմ : Ա՞յն Ամերիկան, որ Ասիոյ մէջ տեսէք թէ ինչ վիճակներու ենթարկուեցաւ, հակառակ անոր որ մեզի տուած զէնքերէն հազար անգամ աւելին սպառեց :

Հիմա տեսէք այն պետութիւնը, որուն կապած էինք Թուրքիոյ ճակատագիրը : Ափ մը Ասիացներու առջեւ քրիք քրիք եղաւ եւ իր ռազմավիտութիւնը վազուց անանկացաւ հայդուկներու արդիական կռիւին դիմաց : Եւ ըսել որ խորհեր էինք թէ առանձին չենք, այդ ժամանակավրէպ ռազմավիտութեան կապեր էինք Թուրքիոյ բախտը : Եթէ երբեք Թուրքիոյ ռազմական մեքենան զերծ պահէինք Ամերիկեան մեթոտներէն եւ համաժողովրդային պաշտպանողական մը հիմնած ըլլայինք, այսօր կ'ունենայինք այնպիսի ուժ մը՝ որ կրնար Ամերիկայի անգամ յաղթել :

Երբ Ամերիկա իր իսկ զէնքերով եւ տարին երեք հարիւր միլիառ ծախսելով պարտութեան կը մատնուի, ի՞նչպէս կ'ուզէք որ Թուրքիա ինքզինք պաշտպանէ հին օրերէ մնացած ռազմավիտոյքով մը, որուն պահեստի գործածներն անգամ որուած չեն : Ասիկա ամէնէն վիաուտրն էր այն գազրելիներէն, զոր աշխարհակալները եւ անոնց մանկլաւիկները ճաշակել տուին Թուրքիոյ :

Անոնք որոնք Ամերիկան Թուրքիոյ պահապան հրեշտակը կը նկատէին, հարկաւ լսեցին Թէ նախագահ Ճոնսըն Սպիտակ Տունէն երբ հեռաձայնով Սայկոնի ամերիկեան դեսպանատունը կը փոխուէր, զէմը դատաւ Վիէթնամի կէրիլլաները ...

Ա՞յս Ճոնսընն է որ մեզ պիտի պաշտպանէ, ա՞յս Ճոնսընըն է որ առաջնորդ պիտի ըլլայ մեզի : Թուրքիա այս մարդուն չանճնուեր է, եւ ենթարկուեր անոր անբարեկիրթ խօսքերուն, նամակներուն, խելօք –խելօք անսացեր է անոր, գլուխ ծռեր է եւ լոկ քարիւղի համար 700 միլիոն ոսկիի հարած տուեր է Ամերիկայի, որպէսզի առանձին չմնայ ...:

Իրականութեան մէջ Թուրքիա այսօր աշխարհի վրայ ամէնէն աւելի մինակ մնացած երկիրն է : Ապացոյց այն որ ՄԱԿի մէջ 4 քուէ ստացանք միայն : Մեզ ոչ Ամերիկան կրնայ պաշտպանել, ոչ ալ ՆԱԹՕի երկիրներէն մէկը, որոնց հետ դաշնակից ենք ամէն մեզքիս վրայ :

Տարիներէ ի վեր կը զրենք այս իրողութիւնները, եւ կը պնդենք թէ Թուրքիա զոհ կ'երթայ ուրիշներու եսասիրութեան, այնպիսի պետութիւններու, որոնք իրենց մէկ նաւն անգամ չեն կրնար պաշտպանել, ուր մնաց Թուրքիան ...:

Կը զրենք, չեն հաւատար մեզի, բայց յետոյ զէպքերը կուգան մի առ մի հաստատել մեր մատնանշումները : Մօտաւորապէս երեւան պիտի ելլէ այն անելը, որուն մատնուած է Թուրքիա, եւ այն ատեն զեռ քնացող մարդոց աչքերը պիտի բացուին, եւ իրենց գլուխները քարէ քար պիտի զարնեն ու պիտի հեծեծեն :

— Ա՛խ, մենք ի՛նչ ըրեր ենք :

Քառասուն տեսակ հաշիւներ խառնած ենք իրարու, կը սպասենք եւ կը յուսանք, միշտ ի խնդիր ամերիկեան չահամոլութեան :

Սպասեցէք նայինք, չիտակ պիտի ելլէ՞ն ձեր հաշիւները :

Նկատի ունեցէք որ Միջին Արեւելքի համար Ամերիկա ծրագիր մը պատրաստեց, եւ Իսրայէլը յարձակումի մղեց արաբ աշխարհին վրայ, իբր թէ արաբական ազդայնականութիւնը կասեցնելու համար, արդիւնքը այն եղաւ որ Ուորհ. մարտունակութիւնը աղուոր մը տեղաւորուեցաւ եւ խարսխեցին Միջերկրականի մէջ եւ ամերիկեան վեցերորդ նաւաբաժինը մէկ վայրկեանի մէջ կորսնցուց իր ամբողջ աղդեցութիւնը :

Ճունաստանի մէջ Ամերիկա պետական հարուած մը փորձեց, ընկերվարութեան ճամբան բանալով անոր առջեւ : Ամերիկա այսօր փէրիշան եղած է հեռաւոր Ասիոյ մէջ, ի՞նչ պիտի ընենք վաղը, երբ նոր չարժում մը սկսի Ճունաստանի մէջ, կամ նոր ճակատ մը բացուի Լատին Ամերիկայի մէջ :

Ալ պիտանի թէ Թուրքիան լոկ կը պաշտպանուի Թուրքերու կողմէ : Եւ առաջին պայման է էֆէնտի չնկատել օտարական պետութիւն մը եւ անոր չյանձնարարուած ապրանքի մը նման :

1921ին, աշխարհի վրայ տարբեր վիճակ մը կար, այն է՝ Մուսթաֆա Քեմալի հիմնած Թուրքիան : 1968ի Թուրքիոյ չրջանին հիացումով կը նայինք հեռաւոր Ասիոյ ռամիկներուն : Մինչդեռ 48 տարի առաջ անոնք մեր վրայ կը հիանային :

ՍԱՆԱՀԻՆ ԵՒ ՀԱՂԲԱՏ

(ԱՅԴ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀԻՄՆԱԴՐՄԱՆ 1000ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

(Գ. եւ վերջին մաս)

Հաղբատ – Սանահինեան մենաստանները, նուիրուած լինելով գրչութեան, դպրութեան, լուսաւորութեան, գիտութեան նպատակներին, միաժամանակ հանդիսանում էին քաղաքական կեանքի հետ կապուած կենտրոններ : Չմոռանանք, որ դրանք հիմնադրուած եւ հարստացուած էին թագաւորական ընտանիքների կողմից : Այդտեղ էին յաճախ թաղւում քաղաքական կեանքում մեծ դեր խաղացած գործիչներ՝ աւելի քան պատկառելի դարձնելով սրբավայրերի հեղինակութիւնը: Ըստ երեւոյթին, այդտեղ են պահուել նաեւ թագաւորական հին ու նոր զանազան ձեռագրեր, հրովարտակներ եւ թղթեր :

Հաղբատ – Սանահին մենաստանների աշխատանքների մէջ, առանձին տեղ էր գրաւում դաւանանքի անխոտոր ընթացքի պահպանումը՝ իւրովի թեւակոխելով ընդհուպ մինչեւ քաղաքական խոշոր իրադարձութիւնների ոլորտը : Ինչպէս երեւում է, այստեղ էր տեսական այն անխախտելի ամրոցը, որին բախւում էին յունամոլ գործիչները եւ Բիւզանդիոնի գործակալները՝ Անիի անկման նախօրեակին : Դրա փայլուն վկայութիւնն է քաղաքական առումով կասկածելի Պետրոս Գետադարձ կաթողիկոսին՝ Սանահնեցի Դիոսկորոս կաթողիկոսով փոխարինելու միջոցառումը : Ըստ երեւոյթին, դէպքերն այլ ընթացք կը ստանային, եթէ Գետադարձի կողմնակիցները նորից չհեռացնէին Դիոսկորոս Սանահնեցուն եւ տեղը չբազմեցնէին Պետրոս Գետադարձին: Շատ չանցաւ այդ օրից, երբ վերջինս Յոյներին յանձնեց քաղաքի մուտքերի բանալիները : Դիոսկորոսի առողջ եւ անդաւաճան վարքն էր պատճառը, որ իր միջավայրում նա մինչեւ վերջն էլ յորջորջուեց կաթողիկոս :

Յայտնի է նաեւ, որ այս նոյն միջավայրի այնքան անուանի գործիչ Գրիգոր Մագիստրոսն էլ գայթակղուեց՝ մտնելով Պետրոս Գետադարձի կուսակիցների շարքը : Սանահնեցիները կշտամբական նամակ են ուղարկել նրան՝ Հայոց Միջագետք: Գրիգոր Մագիստրոսը, որ արդէն զղջացել էր, տեսնելով Յոյների խաբէութիւնը, արտասուաթոր պատասխան է գրում նրանց, հաւատացնելով, որ երբեք պիտի չմոռանայ նրանց, ինչպէս «Այնոքիկ, որք վարեալք էին ի Բաբելովնէ ուխտելն առ Երուսաղէմ»: Ուշ էր արդէն: Սանահինը, սակայն, կայուն էր, արդարադատ ու ճշմարիտ՝ իր լեռնային անուաճ բարձունքների նման :

Կը կամենայինք գնահատականի խօսք ասել նաեւ Հաղբատ – Սանահինի այն դերի մասին, որ վերաբերում է Հիւսիսային Հայաստանում, Վրաստանում եւ Աղուանքում գտնուող հայ բնակավայրերի ազգային կեանքին հսկելու եւ «հովուելու» բնագաւառին : ԺԸ. դարի մի վաւերաթուղթ տալիս է մի հաղուագիւտ ցանկ, որն օգնում է տեսնելու հայ ժողովրդի ազգագրական լայնասփիւռ այն սահմանները, որոնց վրայ ժամանակին իր հոգեւոր իշխանութեան պահպանիչ թեւերն է տարածել Հաղբատը : Ըստ այդ վաւերաթղթի՝ Հայաստանի, Վրաստանի եւ Աղուանքի թագաւորները Հաղբատի իրաւունքների տակ են դնում հայաբնակ եւ լուսաւորչական հետեւեալ թեմերը (տեղանունները՝ մասամբ աղաւաղուած).

« Ալստեացն, Տաշիրն, եւ ամրոցն լօռի ... Բազանց տախտն ... Խօրանուտակոտն... Հայունւոյ եւ Ծաղկունւոյ տախտըն ... Օձնու տախտն ... Թիֆլիզ քաղաքն, վերի Գօրի, Սամշվէրդէն, Դմանիսն ու Բուղամու ձորն... վերի Ցխելվան, Թամարշէնն, Զօրինսն, Չիխօրն, Սամծուէրն եւ Մծօվրէթն... Բրինձն, Նաբաստեվն ... Սուրամն, Ղօգիցին, Ատենճ, Դիղոմն, Կախէթն, Շաքին, Վարխոան, Զուրբութի Ծայրն, բոլոր Սումխեթաց տանն, Նախէ դուռն, Ճապալայն, Ծալաւէրն ... Ախալքալաքն, Մամցխէն, ի Թմոզվին, Սաջաւախոն, Զաւպէն, Իմէրեթ, զԱրդանունն, Բուլբուլեանն, Քոբուլեանն, Աւանտալէն, Թատումն, Անողվերն, Տայօղն, Գօրականն, Զորագեղն, Կայեանն, Կայ՞եօնն, Աղէստաֆէն, Խօջաբազարն, Մահկանն, Դաքէն, Շամքօրն, Շաքէն ... Գաւազէնը, Բարամն... Մանասն ... մինչեւ ի Վօդամած՝ իւրեանց շրջակայ գիւղէրէ-իւքն » :

Այս տեղեկութիւնները միաժամանակ խօսում են ժողովուրդների բարեկամական փոխյարաբերութիւնների մասին : Պէտք է ասել, որ հէնց սկզբից Հաղբատն ու Սանահինը յարգալից վերաբերմունքի են արժանանում նաեւ վրաց թագաւորների եւ իշխանների կողմից : «Ոչ միայն թագաւորք Հայոց,— գրում է Յովհաննէս Ղրիմեցին,— այլեւ թագաւորք Վրաց պատուի կալան միշտ զայս աթոռ»: Որպէս օրինակ նա յիշում է «Դաւիթ որդի Գէորգեայ» արքային, «Գորգի քաջն՝ հայր Թամարայ թագուհւոյն » , «Թամար թագուհուն »:

Այդ բարեկամութեան բազմանշանակ դրսեւորումներից մէկն է Յովհաննէս Սարկաւագի եւ Դաւիթ Վրաց թագաւորի մտերմութիւնը : «Քարթլիս Ցխովրեբա» երկի վրացի հեղինակը գրում է, թէ Վրաց Դաւիթ արքան, որ շատ էր սիրում Հայերին (եւ կինն էլ Հայ էր), դալիս է առ ոտն «հռետորի վարդապետի՝ ի Հաղբատ՝ Սարկաւագ անուն, խոստովանէր զնա զյանցանս իւր եւ կորացուցեալ զպատուական գլուխն՝ աւրհնէր ի նմանէ ... եւ զուարճանայր արքայն եւ գովէր զդեղեցկատիպ թարգմանութիւնն Հայոց»: Այդ թարգմանութիւնը, իսկապէս, հռչակաւոր էր, որովհետեւ նկատի ունէր Հաղբատի վերոյիշեալ թարգմանչագիր Սաղմոսարանը, գտնուած Յովհաննէս Սարկաւագի ձեռքով : Ուշագրաւ է նաեւ այն պարագան, որ Վրաց Դաւիթ արքան այնքան լաւատեղեակ է եղել Հայոց լեզուին եւ դպրութեանը, որ նկատել է այդ Սաղմոսարանի ընտիր թարգմանութիւն լինելը : Ահա ազնիւ, ինքնաբուխ, հարազատ, խորամիտ եղբայրութիւն :

Հաղբատ – Սանահինում դարեր յետոյ եղել է նաեւ Վրաց Հերակլ երկրորդ թագաւորը եւ 1790ական թուականներին Հաղբատում վերահաստատել նրա՝ Կովկասահայութեան վրայ ունեցած հին իրաւունքները: Հասկանալի է, որ նա այդտեղ պիտի հանդիպած լինէր նաեւ իր վաղեմի բարեկամին եւ պալատական երգչին՝ Սայաթ – Նովային (արդէն տէր Ստեփանոս), որն այդ ժամանակ Հաղբատում տխուր կատակով մրմնջում էր.

Հաղբատի լուսարար Սայաթ – Նովէն իմ,
Մի կանթեղս վառելու ձէթ չունեմ ...

Առ հասարակ Հաղբատն ու Սանահինը հանդիսացել են արքայական մենաստաններ, եւ նրանց հետ աւելի շատ թագաւորական առօրեայ է կապուած եղել, քան որեւէ այլ մենաստանի հետ: Անհարկի կը լինէր յիշել նրանց հիմնադրման պատմութիւնը հայ Բագրատունիների թագաւորական ընտանիքների ձեռքով եւ միջոցներով այնտեղ թաղուած թագաւորների անունները, արքայական ընծայաբերութիւնների ցանկերը եւայլ :

Կիլիկեան հայ թագաւորներն անդամ, հեռուից իեռու, չէին մոռանում Հաղբատն ու Սանահինը : Յայտնի է, օրինակ, որ 1271 թուականին Լեւոն Երրորդ թագաւորը իր օծման առիթով Հաղբատին է նուիրում շատ ընծաներ, այդ թւում նաեւ «ընտիր գրչագիր օրինակ մի Սաղմոսամեկնչի Լամբրոնացւոյ »:

Ցիրաւի, մեծ եւ հարուստ է եղել Հաղբատ եւ Սանահին մենաստանների առօրեան: Նրանք ապրել են հազարամեայ մի փառահեղ ու փոթորկոտ կեանք, որի նշանաբանն են հանդիսացել հետեւեալ պատգամները, հայրենիք, ազգային անխոտոր դաւանանք, լուսաւորութիւն, մշակոյթ, ժողովուրդների բարեկամութիւն եւ խաղաղութիւն : Այդ հայրենապահպանման պատգամներով է, որ նրանք ընթացել են իրենց դժուարին ուղին՝ ձգուած Ժ. դարից մինչեւ Ի. դարը :

Պահլաւունեաց տոհմի ներկայացուցիչներից մէկը 1030ական թուականներին մի նուիրաբերութեան առթիւ Հաղբատի մասին գրել է. «Զարծու է բոյնն ի Հաղբատ »: Ցիրաւի արծուաբոյն, այդ թլուում նաեւ Սանահինը, որոնց ճարտարապետական սրբազան կամարների տակ դարեր շարունակ ապրեց եւ հզօրացաւ, մաքառեց ու դիմացաւ հայ ժողովրդի ազատասէր եւ արուեստասէր ոգին :

Մենք հպարտ ենք այդ սրբարաններով:

Աշխատենք միայն արժանի պահապան ու մեկնաբանը լինել այդ լուռ կոթողների :

ԱՍ. ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆ

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

(Ե. եւ վերջին մաս)

Ուրեմն, վերեւ տրուած պատմական սոյն տուեալներուն վրայ հիմնուելով, յստակ կ՚երեւայ թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ը ինչ պայմաններու տակ, որու նախաձեռնութեամբ եւ որոնց սկզբնական մասնակցութեամբ ծնունդ առած է :

Եթէ երբեք դէպքերը այնպէս մը դասաւորուեցան որ կարգ մը արժէքաւոր ուժեր առաջին օրերուն բացակայեցան ու յետոյ միայն մաս կազմեցին, այդ պարագան ոչինչով կը ժխտէ այս վերջիններուն անձնական արժանիքները եւ մատուցած ծառայութիւնները Հ. Մ. Ը. Մ.ին:

Եթէ հարկ է անոնք ալ հիմնադիրներու ցանկին վրայ աւելցնել, միայն այս տուեալներուն հիման վրայ է ուրեմն որ այդ նուիրագործումը կարելի է արդարացնել :

Այդ պարագային ուրեմն, այդ շարքին մաս կը կազմեն Յ. Հինդլեան, Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեան, Վահրամ Փափազեան, Վարագ Փողարեան, Գր. Մէրճանօֆ, Ժիրայր Խորասանճեան :

Հետզհետէ ու տարուէ տարի շատ ուրիշներ ալ Կեդր. վարչութեան անդամ նշանակուեցան, Միութեան յետագայ ընդհ. ժողովներու ընթացքին, բայց ի հարկէ անոնք հիմնադիրի ոեւէ հանգամանք չունէին:

Պահ մը, ես ալ, հակառակ մասնաճիւղային պատասխանատու ծաւալուն գործունէութեանս, մաս կազմեցի Կեդրոնի Աթլէթիկ յանձնախումբին, Լեւոն Յակոբեանի, Վահրամ Փափազեանի, Վրոյր Արծրունիի եւ Գրիգոր Գլճեանի հետ, զոր շարունակեցինք մինչեւ մեր Պոլսէն մեկնումը :

Մասնաւորաբար այդ օրերուն մեր յանձնախումբին վիճակուեցաւ, Պոլսոյ Միջազգ. Աթլէթիկ ախոյենական մրցումներուն մեր մասնակցութեան աշխատանքները եւ ձեւակերպութիւնները կատարել, որ սակայն անփառունակ կերպով վերջացաւ յոյն դատաւորներուն անիրաւ կողմնակալութեան պատճառաւ :

Ներկայ գրութեանս ընթացքին որպէսզի իմ բերած վկայութիւններուս վաւե-

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Պատրաստ եմ ձեր հարցումներուն պատասխանելու:

Փաշան պահ մը լռեց. սեղանին վրայ իր առջեւ դրուած թուղթերը խառնշակեց անոնց մէջ բան մը փնտռելու երեւոյթով եւ յետոյ ըսաւ.

— Անկարեւոր կէտերուն վրայէն անցնինք: Գիտենք որ Էօմէր աղան փնտռել գտնելու հրամանը ստանալուդ պէս, չորս հոգիի ընկերակցութեամբ Տօլմա Պահջէ գացիք ու հոն պատրաստ սպասող շոգեմակոյկով մը շիտակ ուղղուեցաք դէպի Պէյքօզ, իրիկուան դէմ, հաւանօրէն երբ արեւը մարը մտած էր: Մինչեւ այդ կէտը հարկ չկայ պատմելու: Հիմա մեզի ըսէք թէ Պէյքօզ հասնելէ ետքը ի՞նչ ըրիք:

— Պէյքօզի մէջ մեր խուզարկութիւնները հաղիւ կէս ժամ տեւեցին, սկսաւ պատմել Շիւքրի պէյ: Հոն ոստիկանութեան քոմիսէրը հարցուփորձելով, անմիջապէս իմացանք որ պարտիզպանը երկու օրէ ի վեր Պէյքօզէն հեռացած էր եւ ըսած էր որ ինք Գանլըճայի կողմերը պիտի երթայ ուր իբր թէ հետք մը դտած էր: Իսկոյն մեր շոգեմակոյկը վերադառնալով ճամբայ ելանք ու հասանք Գանլըճայ:

— Այդ մասն ալ կրնաք համառօտել, եթէ շատ կարեւոր չեն, ըսաւ Մէհմէտ փաշա:

— Լաւ ուրեմն, հոն եւս ի զուր զինքը փնտռելէ ետքը, նոր տեղեկութեան մը համեմատ եկանք Պէյլէրպէյ, ուր դիտէինք որ կը գտնուէր Էօմէր աղայի մէկ արհեստակիցը՝ պարտիզպան Բէշիտ որ իրեն հաշւոյն փոքրիկ բանջարանոց մը կը մշակէ լերան կողմը, դէպի Սկիւտար տանող զառիվերին վրայ եւ որ մտերիմ բարեկամն է Էօմէր աղայի: Պարտիզպան Բէշիտ շատ որոշ տեղեկութիւններ տուաւ ինծի:

— Ի՞նչ ըսաւ տեսնենք:

— Ըսաւ թէ նախորդ գիշերը Էօմէր աղա իրեն հետ անցուցած եւ գիշերն ալ միասին պառկած էր, թէ շատ յուսալից եւ ուրախ կ՚երեւար, նոյնիսկ բերնէն փախցուցած էր թէ իր փնտռած մարդիկը գտնելու վրայ էր եւ թէ շատ կարեւոր հետք մը դտած էր: Առտուն կանուխ, այսինքն այս առտու, մեկներ էր իր բարեկամին քովէն, ըսելով թէ Զամլըճայի կողմերը պիտի երթար:

— Զամլըճայի կողմե՞րը, հարցուց Մէհմէտ փաշա հետաքրքրուելով:

— Այո, շարունակեց Շիւքրի պէյ: Երբ այս տեղեկութիւնը առինք, իսկոյն ճամբայ ելանք դէպի Զամլըճա, ես եւ ինծի հետ ուրիշ երկու ընկերներ, մինչ միւս երկուքը թողուցի Բէշիտի մօտ, որովհետեւ Էօմէր աղա ըսած էր որ դուցէ գիշերը կրկին իր բարեկամին մօտ կը վերադառնայ: Մութը արդէն պատած էր չորս կողմը եւ մենք դժուարութեամբ կրնայինք վեր ելլել քարուտ զառիվերէն: Կէս ժամէ աւելի էր որ կը քալէինք ու Զամլըճայի մօտեցած էինք, առանց որոշապէս գիտնալու թէ ո՛ւր պիտի ուղղուէինք եւ որո՛ւ պիտի կրնայինք տեղեկութիւն հարցնել Էօմէր աղայի մասին, երբ յանկարծ մութին մէջ ստուեր մը նշմարեցի որ կարծես հեռուէն մեզի կը հետեւէր: Նախ առանց մեծ կարեւորութիւն տալու մեր ճամբան շարունակեցինք, ատեն ատեն ետեւնիս դառնալով, ստուերը միշտ կը հետեւէր մեզի: Որոշեցի կանգ առնել եւ տեսնել թէ ի՞նչ կ՚ուզէր այդ մարդը որ յամառօրէն մեր ետեւէն կուգար կարծես...: Մարդը առանց ուշադրութիւն դարձնելու մեր կենալուն եւ կամ ինքն ալ կենալու, ճամբան ուղղակի շարունակեց դէպի մեզի: Երբ մօտեցաւ, տեսանք որ պատանի մը էր հազիւ քսան տարեկան:

Շիւքրի պէյ. խօսքը կտրեց պահ մը, դրպանէն թաշկինակը հանեց, ճակատը սրբեց եւ շարունակեց.

— Ո՞վ ես դուն եւ ի՞նչ բան ունիս այստեղ այս ժամուն, հարցուցի պատանիին: — Ես Հայ եմ, այս կողմերը կը բնակիմ, ըսաւ անծանօթը ամենայն հանդարտութեամբ եւ ձեզի հետեւեցայ մը տածելով որ կրնամ օգտակար ըլլալ, որովհետեւ այս կողմերուն ծանօթ չէք թուիր եւ ինծի այնպէս եկաւ որ տուն մը կամ մէկը կը փնտռէք: — Այո, պատասխանեցի պատանիին, արդարեւ մէկը կը փնտռենք, բայց չեմ կարծեր որ ճանչնաս, որովհետեւ այստեղացի չէ...:

— Կարճ կապէ այդ մանրամասնութիւնները եթէ բուն խնդրին հետ կարեւորութիւն չունին, ըսաւ Մէհմէտ փաշա:

— Ընդհակառակն մեծ կարեւորութիւն ունին, պատասխանեց Շիւքրի պէյ, ինչպէս որ դուք ալ հիմա պիտի տեսնէք:

— Ուրեմն շարունակեցէք:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(48 – Շար.)

բականութիւնը իրաւացի արժէք մը ունենայ աւելցնեմ քանի մը յուշեր Հ. Մ. Ը. Մ.ի կազմութեան առաջին օրերու կապակցութեամբ, իմ անձնական յուշերէս:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի հետ իմ ալ անձնական կապս կը սկսի ճիշդ 1918 Նոյեմբերի երկրորդ կիսամսեայէն, այսինքն հիմնադրութեան առաջին օրերէն:

Զինադադարը հազիւ հռչակուած, աքսորէ առաջին վերադարձող բախտաւորներուն մաս կազմեցի: Այդ օրերուն Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմը դրուելու վրայ էր: Միաժամանակ ձեռնարկուած էր մասնաճիւղերու կազմութեան, ու առաջին առթիւ Բերայի Հ. Մ. Ը. Մ.ին:

Մարզական այս նոր շարժման առաջին լուրերը, վերադարձիս ստացայ Սիրունիէն, որ իր կարգին թաքստոցէն ելած, սկսած էր, նախապատերազմեան «Ազատամարտ»ի իբր շարունակութիւն, «Արիամարտ»ը հրատարակել եւ որ ի վերջոյ դարձաւ «Ճակատամարտ»: Սիրունին միաժամանակ կը շարունակէր իր թերթով զօրավիգ կանգնիլ նորակազմ Հ. Մ. Ը. Մ.ին, ինչպէս խոստացած էր ընել հիմնադիր իր ընկերներուն:

«Ճակատամարտ»ի խմբագրատան ընդարձակ շէնքին սրահներէն մէկուն մէջ է որ տեղի պիտի ունենային Բերայի մասնաճիւղին կազմութեան նախնական ժողովները, որուն առջի մէկ օրէն մասնակցութիւնս բերի: Ներկայ էին նոյնպէս Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադիրներէն Գրիգոր եւ Լեւոն Յակոբեանները իբրեւ Բերացիներ: Հիներու կարգին՝ մեծ թիւով նորահաս պատանիներ ու երիտասարդներ խանդավառութեամբ փարած էին շարժումին:

Բերայի մասնաճիւղին կազմութեան առաջին հաւաքոյթները յիշեալ սրահին մէջ տեղի ունենալէ յետոյ, մեր բացօթեայ գործնական փորձերուն սկսանք Էսաեան վարժարանի շրջափակին մէջ, յետագային Բանկալթիի գերեզմանատան մէկ մասը իբր մարզադաշտ յարդարելէ ու հոն փոխադրուելէ առաջ:

Անսովոր ոգեւորութիւն մը պատած էր մեզ բոլորս, պատերազմի չորս տարիներու ընթացքին բռնադատուած մնալէ ու գործելէ դադրած ըլլալէ յետոյ:

Սկսուած այս նոր գործը եւ իր առաջադրութիւնները հանրութեան ներկայացնելու ու նաեւ հիմնադիրներուն գնահատանքի եւ երախտիքի հանրային տուրք մը տալու մտօք, ինքնաբուխ կերպով գրութիւն մը պատրաստեցի «Վաղուան Հայերը» խորագրով, զոր Սիրունին հիւրընկալեց «Ճակատամարտ»ի 7 Յունուար 1919ի թիւին մէջ, այսինքն միութեան հիմնադրութենէն երկու ամիս ետք միայն:

Միւս կողմէ, իբր նախապատերազմեան մարզիկ, վաղամեռիկ նահատակ Հայկ եղբօրս հմայքին տակ որոշ փորձառութեան տիրացած, ինծի համար պատեհութիւն ստեղծուեցաւ տենդոտ գործունէութեան մը լծուելու իբրեւ խթան նորերուն: Ինչ որ չվրիպեցաւ Գրիգոր Յակոբեանի ուշադրութենէն ու իր առաջարկին վրայ Կեդրոնը զիս սկաուտական եւ մարզական կրկնակ շարժումներուն Բերայի պատասխանատու ղեկավար նշանակեց:

Թէ ինչ եղաւ մեր գործունէութիւնը այդ օրէն ասդին, Բերայէն Ատափազար եւ Գուլէլիի Կեդր. Որբանոցէն Փարիզ, այդ բաժինը տարբեր գլուխի մը կը պատկանի:

Իմ ըսելիքս այն էր որ իմ այդ զոյգ հանդամանքներովս, յաճախ կը պատահէր որ հրահանգներ ստանալու, մասնաճիւղի կազմակերպչական գործերու կամ այլ պատճառներով, պարբերաբար Կեդրոն հանդիպելու հարկին տակ գտնուէի, որ սկզբնական շրջանին միշտ Յակոբեաններու դրասենեակին մէջ հաստատուած էր: Հետեւաբար այդ օրերու անցուդարձերուն որոշ չափով տեղեակ եւ ականատես էի: Այսքանը յիշեցի, ընդգծելու համար որ իմ վկայութիւնս տասնեակ տարիներ ետք, որոշ չափով հիմնուած էր իմ անձնական շփումներուս ու յարաբերութիւններուս վրայ:

Երբ այսօր, հիմնադիրի տիտղոսը կրուախնձոր է դարձած, ինչպէս եղաւ ատեն մը «Բարձրացիր, Բարձրացուր»ի հեղինակի իրաւունքը, տեղին է յիշել որ Շաւարշ Քրիսեանի դերն ալ շատ կարեւոր է եղած այս գաղափարին յղացման մէջ:

Հայ Մարմ. Ընդհ. Միութիւն մը կազմելու ցանկութիւնը ծնած էր պատերազմէն առաջ, —ինչպէս կը հաստատէ Գ. Յակոբեան,— Շաւարշի օրերէն, երբ նահատակ վեթերանը, լայնօրէն արծարծեց զայն իր թերթին յաջորդական թիւերուն մէջ: Միայն Շաւարշ Միութիւնը կը կոչէր Հայ Մարմնամարզական Ընդհ. Միութիւն փոխանակ Մարմնակրթականի ինչ որ իր մէջ կը պարփակէ մարմնին հետ հոգիին ալ վերելքն ու ազնուացումը կերտելու գաղափարը:

Ափսոս որ ընդհ. պատերազմը վրայ հասաւ ու Շաւարշ Քրիսեանի ծրագիրը մնաց մեռեալ տառ, զոր պիտի վերակենդանացնէին իր մահէն երեք տարի ետք իր գործակիցներն ու ընկերները, գլխաւորութեամբ Գրիգոր Յակոբեանի:

Յիսնամեակի ներկայ տարեդարձին, կը խորհիմ որ անհրաժեշտ էր պատմական այս հակիրճ ծանօթութիւնները տալ, իրողութիւնը լաւ ըմբռնելու եւ անտեղի թիւրիմացութիւններու տեղի չտալու համար:

Գ. ՃՕԼՕԼԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

ԿԱՐԱՊԵՏ ՉԱՏԸՐԵԱՆ

(ՊԱՐԻԹՈՆ)

Անցեալ Երեքշաբթի Ուսանողական Ոստանի ընդարձակ թատերասրահին մէջ տեղի ունեցաւ Կարապետ Չատըրեանի երգահանդէսը:

Ըսենք նախ եւ առաջ թէ ամէն անդամ երբ կը գտնուինք երգահանդէսի մը ունկընդրութեան նոյնիսկ օփերայի մը ներկայացման՝ առաջին առթիւ ձայնի անբաւարարութեան տպաւորութիւնը կը կրենք. այն պատճառաւ որ հեռատեսիլի եւ ձայնասփիւռի կողմէ սփռուած երգերը որոնք միքրոյի անբաժանելի ընկերակցութեան եւ օժանդակութեան ապաւինած են, մեր ունկնդրութեան դրութիւնը կը ձեւափոխեն:

Սակայն, ահա վերջապէս արուեստագէտը՝ առանձին իր կոկորդին հետ, ձերբազատուած արուեստական օժանդակութենէ, ուրտեղ միայն կը յայտնուի իր արժէքը:

Մեր ազգակից համակրելի արուեստագէտը իր ուսումը առած է Պուքրէշի երաժշտանոցին մէջ:

Երգելու արուեստը իւրացուցած է իր բոլոր երանգներով եւ մեկնաբանելու իր արուեստը լաւագոյնս ցոյց տուաւ մանաւանդ զերմանական քնարական եւ ռոմանթիկ հեղինակներու Շուպէռթի, Պրահմսի եւ Շթրաուսի կտորներուն մէջ, անցնելով յետոյ Ֆրանսական դպրոցի վարպետ Ռավէլի: Ասոնց մէջ ձայնական ուժը երկրորդական կը մնայ տեղի տալով արտայայտութեան պահանջած այն նուրբ մեկնաբանութեան որ յատկանիշը կը կազմէ այս կարգի գործերուն:

Չատըրեան նախ իւրացուցած է երգերուն իմաստը, զանոնք երգելէ առաջ: Իր ձայնը ունի պարիթոնի զօրեղ հնչականութիւնը որուն հետ նաեւ երանգաւորման բացառիկ տուեալներն ալ:

Կոմիտասի դաշնաւորած երգերը որոնք ինքնուրոյն դպրոցի մը նմոյշներն են հետաքրքրութեամբ լսուեցան:

Չատըրեան մեզի նորութիւն մը բերաւ զանոնք մեկնաբանելով բացառիկ երանգաւորումով, չափազանցեալ յուզականութեամբ, նոյնիսկ տեղ տեղ քիչ մը մըթագնելով, մանաւանդ «Գարունը» եւ «Չինար ես»ը: Թերեւս ասոնց պարզունակ եւ անկեղծ մեկնաբանութիւնը նախընտրելի ըլլար:

Պարագան նոյնը չեղաւ «Քէլէ Քէլէ»ի եւ «Ծիրանի Ծառ»ի համար, որոնց մեկնաբանութիւնը տեղին էր:

Մելիքեանի եւ Սպենդիարեանի կտորները ունենալով համեմատաբար վիպական գոյն՝ լաւագոյնս արտայայտուեցան: Վերջապէս՝ Խաչատրեանի «Երջանկութեան» երգը խանդավառ ծափերու մէջ վերջացուց յայտագիրը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ

Հայաստանի պատմութեան թանգարանի ազգագրական բաժինը անցեալ տարի արտասահմանէն ստացած է ձեռագործներու հին նմոյշներ, արծաթեայ նուրբ գօտիներ, ոսկէ թելերով հիւսուած վերնազգեստներ, սփռոցներ, պատի զարդարանքներ, ժանեակներու տեսակներ:

×

ԹԻՒԵՐ ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Բնակչութեան թիւն է մօտ 150·000: Ամէն տասը օրը միջին հաշուով կը ծնին հարիւր մանուկներ, եւ տեղի կ՚ունենան 35 ամուսնութիւններ: Ծնունդը՝ 4,2 անդամ աւելի է մահերէն: Այս ցուցանիշը Մ. Նահանգներու մէջ 2,5, Գերմանիոյ մէջ՝ 1,7 եւ Անգլիոյ մէջ՝ 1,5 է:

Քաղաքը ունի քառասուն միջնակարգ դպրոց՝ երեսուն հազար աշակերտութեամբ:

ԾԻԾԱՂ

Յիմարանոցի բակին մէջ երկու խենթեր անխօս կը պտըտին:

Յանկարծ, անոնցմէ մէկը կը հարցնէ միւսին.

— Ամուսնացա՞ծ ես:

— Զիս խե՞նթ կարծեցիր, կը յարէ միւսը:

×

Ուսուցիչը.

— Տղաս, գիտե՞ս որ հին դարերուն, Արեւելքցիները բազմաթիւ կիներ կ՚առնէին իսկ Հելլէնները՝ միայն մէկ կին:

— Այո՛, պարոն, գիտեմ:

— Շատ լաւ: Կրնա՞ս ըսել թէ ինչպէս կը կոչուի մէկ կնոջ հետ ամուսնութիւնը:

— Այո՛, պարոն, միօրինակութիւն...

Սրահը ընդարձակ էր: Ունկնդիրներու ստուար թիւ մը անհրաժեշտ էր այս գեղեցիկ երգահանդէսին համար որ Փարիզեան մեր գեղարուեստական կեանքին մէջ հաճելի նորութիւն մըն էր:

Փափաքելի է որ երգահանդէսը կրկնուի մանաւանդ աւելի մատչելի կեդրոնի մը մէջ, լուրջ կազմակերպութեամբ:

Ա. Պ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (113)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Ճամբան՝ տեղացին հարցուց մարդուն.

— Եթէ դիտողութիւն մը ունիք դատի մը հանդիսական ըլլալու, քիչ մը ուշ է: Սովորաբար ժողովը ժամը վեցին կը ցրուի:

Բայց երբ մեծ հրապարակին մօտեցան, տեղացին ընդարձակ և խաւարին շէնքի մը երեսի կողմի չորս լուսաւոր երկայնաձեւ պատուհանները ցուցուց անոր եւ ըսաւ.

— Իրաւ որ բախտաւոր էք, պարոն, վասնզի ճիշդ ատենին հասաք: Սա չորս պատուհանը կը տեսնէ՞ք, այդ է ահա եղեռնական ատեանը: Լոյս կայ: Ըսել է թէ նիստը տակաւին վերջացած չէ: Կ՚երեւայ թէ դատը երկար տեւած եւ դիշերն ալ նիստ մը ընել հարկ եղած է: Դատը կարեւորութիւն մը ունի՞ ձեզի համար. միթէ եղեռնակա՞ն դատ մըն է. միթէ վկա՞յ մըն էք:

— Դատի համար չեկայ հոս. փաստաբանի մը հետ պիտի տեսնուիմ, պատասխանեց մարդը:

— Ատ ուրիշ բան է, ըսաւ տեղացին: Պարոն, ահա դուռը: Հոն է նաեւ պահնորդը: Մեծ սանդուխէն վեր ելէք:

Տեղացիին հրահանգներուն համեմատ վարուեցաւ, եւ քանի մը բոպէէն ետք կը գտնուէր սրահի մը մէջ, ուր շատ մարդիկ կային եւ ուր խումբ խումբ մարդեր պատմուճանաւոր փաստաբաններու հետ խառնուած հոս հոն կը փսփսային: Միշտ տրտմալի բան մըն է տեսնել սեւեր հագուող մարդերու այս խումբերը, որոնք դատարանի սենեակներու շեմին վրայ ցած ձայնով իրարու հետ կը փսփսան: Այս փսփսուքներէն խիստ քիչ անդամ ողորմ եւ զթութիւն կ՚ելլէ: Շատ անդամ ելածն է նախապէս վճռուած դատապարտութիւններ:

Անցնող եւ մտախոհ դիտիչ մը կը կարծէ թէ այս խումբերը տխուր փեթակներ են ուր բզզող միտքեր ամէն տեսակ խաւարային շէնքեր կը շինեն միասին:

Այս սրահը, որ ընդարձակ ճրագով մը միայն լուսաւորուած էր, եպիսկոպոսարանի հին սրահներէն մին էր, եւ իբրեւ դատարանի նախասրահ կը գործածուէր: Երկթեւ դուռով մը որ նոյն պահուն գոց էր, կը զատուէր մեծ սենեակէն ուր նիստ կ՚ընէր եղեռնական ատեանը:

Այնքան մութ էր որ մարդը չվախցաւ հարցնելու փաստաբանի մը՝ առանց անոր ով ըլլալը գիտնալու.

— Պարոն, ըսաւ, դատը ի՞նչպէս եղաւ:

— Ալ լմնցաւ, պատասխանեց փաստաբանը:

— Լմնցա՞ւ:

Այս խօսքը այնպէս ձայնով մը արտասանուեցաւ որ փաստաբանը ետեւը դառնալով, ըսաւ.

— Ներեցէք, պարոն, միթէ ազգակա՞ն մըն էք:

— Ոչ: Հոս մարդ չեմ ճանչնար: Միթէ դատապարտութի՞ւն մը եղաւ:

— Անշուշտ, գրեթէ անկարելի էր չդատապարտել:

— Բռնի աշխատութեա՞նց դատապարտութիւն:

— Մշտնջենական բռնի աշխատութեանց:

— Ուրեմն հաստատուեցա՞ւ նոյնութիւնը, կրկնեց այնպիսի տկար ձայնով մը որ հազիւ թէ կը լսուէր:

— Ի՞նչ նոյնութիւն, պատասխանեց փաստաբանը: Նոյնութիւն հաստատելու բան չկար: Դատը պարզ բան մըն էր: Կինը իր զաւակը սպաննած էր. որդեսպանութիւնը հաստատուեցաւ. դատաւորները նախապէս մտածուած չհամարեցին ոճիրը եւ կինը մշտնջենական բռնի աշխատութեանց դատապարտեցին:

— Ըսել է թէ կի՞ն է դատապարտուողը:

— Անշուշտ, ըսաւ փաստաբանը. Լիմողէն անուն աղջիկն է: Հապա ի՞նչ է ձեր հարցուցածը:

— Ոչինչ, բայց քանի որ լմնցաւ դատը, ինչո՞ւ տակաւին լուսաւոր է սրահը:

— Միւս դատին համար որ գրեթէ երկու ժամէ ի վեր սկսած է:

— Ի՞նչ է այդ դատը:

— Ա՛հ, այդ դատն ալ յայտնի բան մըն է: Ամբաստանեալը սրիկայ մը, վերապարտ մը, թիապարտ մը, գող մըն է: Ալ չգիտեմ թէ ի՞նչ է անունը: Աւազակի կերպարանք ունի: Յանցանքը հաստատուելու ալ չըլլայ, միմիայն այդպիսի կերպարանք մը ունենալուն համար թիարան կը զրկէի զայն:

— Պարոն, հարցուց մարդը, կարելի՞ է արդեօք սրահը մտնել:

— Իրաւ որ չեմ կարծեր: Սրահը ահագին բազմութեամբ լի է, բայց նիստը ընդհատուած է. դուրս ելած մարդիկ կան. նիստը նորէն սկսելու ատեն կրնաք մտնելու փորձ մը ընել:

— Ուրկէ՞ պէտք է մտնել:

— Սա մեծ դուռնէն:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

Պ. Միքայէլ Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Փիէր Պետրոսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Սերժ Խաչատուրեան, Այրի Տիկին Մկրտիչ Կարապետեան, Այրի Տիկին Թագւոր Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Կարապետեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ֆրանսուա Պետրոսեան եւ զաւակները, Պ. Ժիրայր Կարապետեան, Օր. Մարի Պետրոսեան, ինչպէս նաեւ Յ. Փափազեան, Խաչատուրեան, Փապուճեան, Մութաֆեան ընտանիքները, Այրի Տիկին Սալէեան, Վարդգէս Պետրոսեան, Քէօսէեան, Նշանեան, Այրի Տիկին Զալըքեան, Թորոս Փափազեան, Կիւլէսէրեան, Քիւրտեան, Դաւիթեան եւ Կիյոն ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր, տալոջ, հարսին, հօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՄԻՔԱՅԷԼ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
(Ծնեալ Արաքսի Կիւլէսէրեան, Չէնկիլէրցի)

մահը, որ պատահած է Փետր. 9ին, 62 տարեկանին, Ալֆորվիլ :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երեքշաբթի (Փետր. 14) առաւօտ, ժամը 10·30ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Պահատուրեանէն (Լիոն) 80 Ֆրանքի գումար մը, որ ըստ իր փափաքին Վիէնի տարեց եւ անկար հայրենակիցներուն պիտի յատկացուի :

×

Նոյնպէս Պ. Յարութիւն Զարդարեանէն ստացանք յիսուն Ֆրանք, իր ողբ. կնոջ Հերմինէ Զարդարեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Հրանդ Սեպուհեան կը նուիրեն յիսուն Ֆրանք ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Օգափ. Կայանին, ողբ. Արտեմիս Ճիլաճեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի :

Նոր Տարուան առթիւ Հայ Կարմիր Խաչի Օգափ. Կայանին կը նուիրեն Տէր եւ Տիկին Ս. Կօրկանեան 100 Ֆրանք, Տիկին Մ. Սագաեան 50, Կ. Գըլըճեան 15 Ֆր. :

Տէր եւ Տիկին Գալփաքեան (Քլիչի), Ա. Գալտըրըմճիօղլու (Էքս), Գ. Գէորգեան Քէֆէլեան, Գօճակէօղեան, Արման Խէմթէմուրեան (Քաշան), Գալուստեան, Մակարեան, Տէր եւ Տիկին Մավիլեան (Իսի), Ս. Մարգարեան, Օ. Մովսէսեան, Մալխասեանց, Տէր եւ Տիկին Վարուժան Միլօշեան, Նազարէթեան (Սէվրան), Նիկողոսեան (Առնուվիլ), Յովհ. Յովհաննէսեան (Ժիֆ Սիւր Իվէթ), Տէր եւ Տիկ. Ոսկանեան (Ժանթիյի), Յարութիւն Բիլիճեան (Նիս), Բունարճեան ընտանիք (Քոլոմպ), Ս. Փափազեան, Տիկին Փափազեան, Ա. Փանոսեան, Տիկին Ա. Բալայեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Ֆէսլեան, Տիկին Ս. Պիլէզիկճեան, Վ. Փօրթուքալեան (Էքս), Ղ. Բէիսեան (Վէնսէն), Տիկին Սարկաւագեան (Սէն Քլու), Տիկ. Սրապեան (Մօնրուժ), Շ. Սիմոնեան (Անիէռ), Հ. Սէմէրճեան (Ալֆորվիլ), Մ. Շիրինեան (Իսի), Ա. Սիրունեան, Ժ. Սարգիսեան, Ա. Սարգիսեան, Մ. Սիմոնեան, Դաւիթեան, Հ. Թօքաթլեան, Թօփալեան (Բօմէնվիլ), Չիպուքճեան (Մալաքօֆ), Հ. Թագւորեան (Անկէն), Տէր եւ Տիկին Թորոսեան (Սէն Ժէրմէն Ան լէ), Բ. Թէքեան (Արժանթէօյ), Դաւիթեան (Ֆօթօ), Տէր եւ Տիկին Թաճօեան, Վանլեան ընտանիք (Վիլժուիֆ), Վ. Վարդանեան (Շաւիլ), Երէցեան, Եղէկիէլեան, Տէր եւ Տիկին Զատէեան (Պանեէօ), Տէր եւ Տիկին Զատիկեան, Հ. Գարանֆիլեան, Տէր եւ Տիկին Ծառուկեան (Անիէռ), Տօքթ. Ն. Ակօրօֆ, Տիկին Ս. Շամլեան, Ս. Գօնեալեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Մաղաքեան (Մարսէյլ) 10ական Ֆր. :

Օր. Արթինօֆ, Պէրպէրեան, Համբարձումեան, Ներկարարեան, Տէր եւ Տիկին Մեծպահքեան, Նահապետեան, Տէր եւ Տիկին Սահաթճեան, Տէր եւ Տիկին Տիշլեան, Միքայէլեան 5ական Ֆրանք :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան հանդէսը, Կիրակի 24 Նոյեմբերին, Կռանտ Օթէլի մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

14 Փետրուար : Չորեքշաբթի.— Տեառնընդառաջ : Տօն է քառասնօրեայ գալստեանն Քրիստոսի ի Տաճարն : Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին :

18 Փետրուար, Կիրակի.— Ղեւոնդեանց Քահանայից յառաջիկայ տօնին առիթով կը մատուցուի բազմաձայն Ս. պատարագ ժամը 10ին :

Ի ժամ Ս. պատարագի կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգիստ Փարիզի եւ շրջակայ եկեղեցիներու մէջ ծառայած վախճանեալ առաջնորդներու, հոգեւորականներու եւ դպիրներու.— Վռամշապուհ Արք. Քիպարեանի, Արտաւազդ Արք. Սիւմէեանի, Գէորգ Արք. Իւթիւճեանի, Գրիգորիս Եպս. Պալաքեանի, Կոմիտաս Վրդ. Սողոմոնեանի, Սուքիաս վրդ. Պարոնեանի, Յովհաննէս քհնյ. Հիւնքէրպէյտեանի, Սահակ Քհնյ. Իւթիւճեանի, Կոմիտաս քհնյ. Սկպեանի, Բառնաբաս քհնյ. Խնտամեանի, Աբիսողոմ քհնյ. Թորոսեանի, Մեսրոպ քհնյ. Մեսրոպեանի, Վահան քհնյ. Խոյեանի, Բարթող քհնյ. Թագըմճեանի, Գէորգ քհնյ. Դաւիթեանի, Լեւոն քհնյ. Արսլանեանի, Գարեհինքհնյ. Տէօվլէթեանի, Մկրտիչ քհնյ. Արսլանեանի, Գէորգ քհնյ. Նիզամեանի, Ներսէս քհնյ. Գանճեանի, Գրիգոր քհնյ. Ճէպէճեանի, Յուսիկ, քհնյ. Ադամեանի, Վարդան քհնյ. Պաղտատլեանի, Յարութիւն քհնյ. Ճօրթուեանի, Ադդէ քհնյ. Փայլակեանի եւ Եսայի քհնյ. Ալթունեանի հոգիներուն համար :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ Ծ. ՎՐԴ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովուրդները կ'երգեն փառատօնը տեղի կ'ունենայ այս տարի մեծ շուքով Մարտ 10ին Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին եւ նախագահութեամբ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՌՕՇԻ :

Կը մասնակցին հետեւեալ երկիրները.— Հայաստան, Պրազիլ, Սկովտիա, Ֆրանսա, Յունաստան, Իսրայէլ, Հունգարիա, Լիթուանիա, Լեհաստան, Մեքսիքա, Եուկոսլաւիա, Վիէթնամ :

Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի գրանապաններուն :

Գիներն են, 7, 6, 5, 3 Ֆրանք :

CARNAVAL DE BINCHE

ՊԵԼԺԻՈՅ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

ՈՒՐԱԽ ԵՒ ՉՈՒԱՐԹ ՕՐ ՄԸ

Ճամբորդութիւն կազմակերպութեան անդամներուն եւ բարեկամներուն համար :

ՄԵԿՆՈՒՄ.— Փետրուար 25ին : Հաւաքուիլ՝ Կիրակի առաւօտ ժամը 7·45ին, Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Քաֆէ Թէրմինիսի առջեւ, մեկնում ժամը 8ին դէպի Պինշ, Մօ, Սուասոն, Լան, Վերվէն, Մօպէօժ ճամբով :

Ճաշ ճամբուն ընթացքին :

Ներկայ կ ըլլաք Վիոլներու եւ Մամզէլներու տողանցքին եւ զանազան խաղերուն :

Վերադարձ ժամը 17ին : Ժամանում Փարիզ ժամը 22·30ի ատենները :

Մասնակցութիւն, ամէն բան մէջը՝ 39 Ֆրանք :

Սահմանափակ տեղեր :

Արձանագրուիլ մինչեւ Փետրուար 20 :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Չմոռնալ Ինքնութեան Ազգ. թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտարներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19 :

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
Մարտ 29ին եւ 31ին

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 25ին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Ամպասատէօրի շքեղ սրահներուն մէջ : 3 Ավընիւ Կապրիէլ, մեթրօ Քոնքորտ :

ՆԱԻԱՍԱՐԴ պարախումբ՝ ղեկավարութեամբ ԺԻՐԱՅՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆի :

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 10 Ֆր. Ուսանողներու կէս գին
Ապահովել սեղանները, հեռ. 033-0212

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետրուար 18ը կը տօնուի Լիոնի Ազգ. Տան սրահը, Փետրուար 25ին, բակի կէսօրէ ետք :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստան ապրող իր ծնողքը կը փ... տռեն Աշտոյեան Արշակ կամ « Աշ... ծնած Լենինական 1923 Նոյեմբեր 25... Հայրը՝ Յարութիւն Աշտոյեան, մա... Շուշանիկ : Կը կարծուի թէ Արշակ Մ... սէյլ կը գտնուի : Իրմէ կամ իր ծանօթ... րէն կը խնդրուի հասցէն հաղորդել.—

KINETIAN HOVSANNA
Sœur Marie-Elie
6, Place Christin
39 — ST. CLAUDE

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

Disques Vogue

"Folklore du Monde"

Երաժշտական միջազգային հաւաքածոյին մէջ լոյս տեսած են

L'ARMENIE թիւ CLVLX 199 (խմբերգ)
LE CAUCASE թիւ CLVLX 182 (պարերգ)

Սէնֆօնիք նուագախումբ, ղեկավարութեամբ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Ձեր ազատ ժամերը անցուցէք ուկնդրելով հայրենի գեղեցիկ երաժշտութիւնը, որ միջազգային շրջանակի մէջ մեծապէս գնահատուած է

Ցանկ նախապէս հրապարակուած երգապնակներու

Եկեղեցական

թիւ 20114 (Եկմալեան պատարագ) — 20150 (Կոմիտասեան պատարագ)
20169 եւ 20172 (զանազան տօներու երգեր)

Ժողովրդական

թիւ 20157 (Reflets d'Arménie) — 20167 (Promenade en Arménie)
թիւ 20172 (Soirée Arménienne) — 20182 (Arménie Légendaire)
20176 (սէնֆօնիք երաժշտութիւն) — 10016 (մեներգ Իրիս Պիւլպիւլեանէ)

Երգապնակի տեւողութիւն 45 վայրկեան (10 – 15 կտորներով)

Ստանալու համար դիմել

Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ
14, Rue Petit, Paris (19e) — BOT. 99-22
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e).

Գին՝ 30 Ֆր.

Գաւառներու համար առաքում contre remboursement

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ — ՏՈՄՍԱԿ — ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ — ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ »Ի
32, Rue de Trévise
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

MERCREDI 14 FEVRIER 1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11136 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.136

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՕՏԱՐ ԲԱՐԵԿԱՄԻ ՄԸ ԱԿՆՈՑՈՎ

Ա.

Մեր ազգի սակաւաթիւ օտար բարեկամներէն մէկն է Մոնաքոյի եպիսկոպոսը՝ Մոնսէնեոր Ժան Բուփ, որ մեզի հանդէպ իր համակրութեան պերճախօս փաստերը գործնապէս ցոյց տուած է յաճախ :

Փարիզի Հայերը լաւ կը ճանչնան զինքը : Գերապայծառը երկու անգամ նախագահած է Մեծ Եղեռնի յիշատակի երեկոներուն, առաջինը Միւթիւալիթէի մեծ սրահին, վերջինը Փլէյէլի մէջ, յիսնամեակին առթիւ :

Մօտէն ուսումնասիրած մեր պատմութիւնը, ծանօթ է Հայոց ազատագրական շարժումներուն եւ մարտիրոսութեան : Իր ճառերուն մէջ այպանած է միշտ ցեղասպան թուրքը եւ արդարութիւն պահանջած բազմաչարչար հայ – քրիստոնեայ ժողովուրդին համար :

Ընդ առաջ երթալով Վազգէն Ա.ի հրաւէրին, Մոնսէնեոռ Բուփ 1965ի աշնան Հայաստան գացած է, ուրիշ հրաւիրեալներու կարգին, եւ ներկայ եղած կաթողիկոսի գահակալութեան տասնամեակի հանդիսութեանց, 30 Հոկտեմբեր – 7 Նոյեմբեր :

Առիթէն օգտուելով, այցելած է նաեւ Լեհաստան եւ Խորհրդային Միութիւն : Ու իր տպաւորութիւնները ամփոփած է 286 էջնող գրքի մը մէջ, որ լոյս տեսաւ վերջերս եւ որուն խորագիրն է՝

Explorations œcuméniques : Un évêque revient d'U.R.S.S.

Երեսուն էջ յատկացուցած է Հայաստանի եւ Հայերուն (էջ 173 – 202), օրագրութեան ձեւով :

Գրքի հրատարակութեան առթիւ Պ. Ժէրար Սթէֆանէսքու հրաւիրած էր գերապայծառը, որ իր տպաւորութիւններուն հաղորդակից դարձնէ նաեւ ձայնասփիւռի ունկնդիրները : Մոնսէնեոր Բուփ խօսեցաւ Փետրուար 4ի Կիրակի առաւօտ Ֆրանս – Քիւլթիւրի կայանէն, «Օրթոտոքսութիւն եւ քրիստոնէութիւն» բաժնին մէջ, ծանրանալով մասնաւորաբար Հայաստանի վրայ :

1965 Հոկտեմբեր 29ին Մոսկուա հասնելուն, օդակայանին մէջ զինքը դիմաւորած է Ռուսիոյ եւ Հիւս. Կովկասի առաջնորդ Պարգեւ Եպս. Գէորգեան, յանուն կաթողիկոսին եւ առաջնորդած երեսուն յարկանի «Ուկրայինա» պանդոկը, ուր իրմէ առաջ հասեր էին տասնեակ մը հոգեւորականներ, Հայրապետին հիւրերը :

Սեղանակից եղած է Աւստրալիոյ եւ Պուլկարիոյ հայ հոգեւոր հովիւներուն՝ Միրզայեան եւ Պալեան վարդապետներուն հետ : Երկու օր մնացեր է Մոսկուա եւ պատարագած Սէն – Լուի եկեղեցիին մէջ, Միրզայեան Վրդ.ի կարգադրութեամբ :

Երեւանն ու արուարձանները կը նը մանցնէ Հար. Ամերիկայի կամ Մերձաւոր Արեւելքի քաղաքներուն : Երկիրը նախապէս ճանչցողները կը հիանան, կ'ըսէ, կատարուած յառաջդիմութեան վրայ : Յայտներ են իրեն, որ խորհրդային վարչաձեւը թոյլ կուտայ գիւղացիներուն ունենալ սեփական տուն եւ կտոր մը հող :

Օդակայանէն ուղղակի կ'երթայ էջմիածին, որ 15 քիլոմեթր հեռու է Երեւանէն եւ որ իր համեստ տուներով ո՛չ արեւելեան, ոչ ալ խորհրդային գոյն ունի, աւելի շատ կը պահէ ցարական շրջանի բարեկեցիկ քաղաքի մը կեղծ երեւոյթը :

Երբ վանք կը հասնի, կը տեսնէ, որ շուրջ վեց հազարի հասնող բազմութիւն մը լեցուցած է արդէն մայր տաճարն ու բակը : Բարձրախօսներ կը ձայնասփռեն կաթողիկոսին քարոզը :

Գերապայծառը զարմացած է տեսնելով այսքան բարեպաշտութիւն «անաստուած երկրի» մը մէջ :

Ուշ մնացած է : Պատարագը վերջանալու վրայ է : Քանի մը վարդապետներ դժուարաւ կ'առաջնորդեն զինքը մինչեւ դաս, ուր Վազգէն Ա. իր կողքին պատուոյ տեղ մը կուտայ Մոնաքոյի եպիսկոպոսին :

Պատարագիչն է Երուսաղէմի Եղիշէ պատրիարքը : Տասնեակ մը հայ արքեպիսկոպոսներու եւ եպիսկոպոսներու հետ տաճարին մէջ են Վրաստանի պատրիարք Եփրեմ Բ., Քիեւի մետրոպոլիտը, Մոսկուայի եկեղեցական Ակադեմիայի վարիչ Փիլարտոս եպիսկոպոս, Ասորիներու կողմէ Ապունա Պետրոս, հայ աւետարականներէն վեր. Ահարոնեան եւ Քոնսիլեան, ինչպէս նաեւ հայ – կաթոլիկներու պատրիարք Իգնատիոս – Պետրոս Պաթանեան եւ Գերապայծառ Մեսրոպ Թէրզեան, Պէյրութէն :

Արարողութենէն ետք թափօրով կ'երթան խոնարհելու Յուշարձանին առջեւ Մեծ Եղեծնի, որուն յիսնեամեակն էր :

Գերապայծառին ուշադրութիւնը կը գրաւեն բարձրադիր Յուշարձանին վրայի բազմաթիւ խաչերը, որոնք պերճախօս կը թուին իրեն խորհրդային երկրի մը մէջ : «Անոնք (այդ խաչերը) արտայայտութիւնն են Հայաստանի, երկիր տառապանքի եւ հաւատարմութեան ի Քրիստոս» :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԻԷԹՆԱՄ

ՄԻՇՏ ԿԱՏԱՂԻ ԿՌԻՒՆԵՐ

ՃՈՆՍԸՆ ԼԻՆՔԸԼՆԸ Կ'ՈԳԵԿՈՉԷ

Կատաղի կռիւներ կը շարունակուին հարաւային Վիէթնամի մէջ, ուր Ամերիկացիք կը սպասեն նոր եւ ընդհանուր յարձակման մը Վիէթքոնկի կողմէ : Արդէն ներկայիս գործողութեանց նախաձեռնութիւնը Ազատ. Ազգ. ճակատին կը պատկանի : Մտահոգութիւնը մեծ է մանաւանդ՝ Քէ Սանհ, որ կտրուած արտաքին աշխարհէն ուղղակի սպառնալիքին տակն է Վիէթքոնկի :

Հիւէի մէջ կացութիւնը ալ աւելի ողբերգական է : Համայնավար դիմադրութեան գաղտնիքը հրացանի մը մէջ է որ երեք երկվայրկեանէն երեսուն գնդակ կը պարպէ : Համեմատաբար թեթեւ զէնք (մօտ հինգ քիլօ), Ա – ՔԱ 47 անունով : Իբրեւ տեսակ խորհրդային է, բայց Վիէթքոնկի գործածածները չինական պատրաստութիւն են : Նախապէս Ա. Ա. Ճ.ի բոլոր զինուորները չունէին այդ զէնքը եւ Ամերիկացիները երեք – չորս զինուորներով կը յաջողէին ազատազէնի մը յաղթել, ներկայիս ամբողջ գունդ մը պէտք է կը պատմէ ամերիկացի յիսնապետ մը, որ մասնակցած է Բ. աշխարհամարտին եւ Քորէայի պատերազմին : Շատ լաւ զէնք մըն է տունէ տուն կռիւներու համար :

Միւս կողմէ, Լը Մոնտ, Եունայթըտ Փրէսը տալով իբրեւ ազբիւր արձագանդ կը հանդիսանայ ամերիկացի երիտասարդ ենթասպայի մը յայտարարութեան, Հիւէի մասին : «Խմել եւ սպաննել, միայն այդ է զոր ըրինք հոս : Օրուան մէջ խմել, գիշերը սպաննել, երբեմն ցերեկին ալ սպաննել» : Քաղաքը փլատակներու տակ է եւ պարապ աչքերով հազուագիւտ վերապրողներ ճամբայ կը փնտռեն : Բայց ո՞ր կողմին կը պատկանին, այս է մեծ հարցը Ամերիկացիներուն համար. — «Ասոնք են որ մեր գլխաւոր խնդիրը կը ստեղծեն, կ'ըսէ ամերիկացի սպան : Ի՞նչպէս գիտնալ թէ ո՞ր կողմէն են : Ամէն մարդ ջղային կը դարձնեն» :

Հանոյէն հասած լուրերու համաձայն, Հոն Քուանի ամերիկեան օդակայանը կիսովին քանդուած է Ազգ. Ազատ. Ճակատին կողմէ եւ աւելի քան երկու հարիւր ամերիկացի մեռեալ կայ, ըստ նոյն աղբիւրէն :

× ԷՆ ՊԻ ՍԻ յայտագրի մը ընթացքին Վիէթնամի մասին, ամերիկացի երկու նախկին դեսպաններ ըսած են թէ ամերիկեան կառավարութիւնը պէտք է ընդունի որ Վիէթնամի պատերազմը կորսուած է եւ թէ նախատեսուած հեռանը կարներու չէ հասած :

Ճափոնի նախկին դեսպանը՝ Ռեսշաուը կ'ըսէ նաեւ. — «Կը խորհիմ թէ ժամանակը եկած է մեզի համար հասկնալու որ այս պատերազմը կորսնցուցած ենք, այն իմաստով որ պիտի ծառայէր փաստելու թէ ազգային ազատագրութեան պատերազմները արդիւնաւոր չեն եւ կրնանք կեցնել : Բացայայտ է որ չենք կրնար» :

× Նախագահ Ճոնսըն խօսք առնելով Լենքըլնի ծննդեան 159րդ տարեդարձի արարողութեան, չգործածելով հանդերձ Վիէթնամ բառը, ըսած է Միացեալ Նահանգները պէտք է «մէջէն ելլեն» ինչպէս ըրաւ Լենքըլն քաղաքացիական պատերազմին ատեն :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Իսրայէլի եւ Յորդանանի սահմանին վրայ միջադէպերը կը շարունակուին : Իսրայէլցի զինուորական բանբերը յայտարարած է թէ Յորդանանցիք կրակ բացած են թեթեւ զէնքերով : Ամմանի մէջ ալ, բանբեր մը յայտարարած է թէ յորդանանեան ուժերը ոչ մէկ կորուստ կրած են :

Թէ Յորդանան եւ թէ Իսրայէլ բողոք ներկայացուցած են Ապահովութեան Խորհուրդին, մէկը միւսին վրայ ձգելով յարձակումներու պատասխանատուութիւնը :

Թէլ Ավիվ ազդարարութիւն մըն ալ ըրած է Հիւսէյն թագաւորին, չէզոք երրորդի մը կողմէ, դիտել տալով իրեն որ «խաղաղութիւնն ու ապահովութիւնը կարելի են միայն այն ատեն երբ պահպանուին Յորդանան դետի երկու կողմերը եւ թէ միակողմանի հակակշիռ մը չի կրնար գոյութիւն ունենալ երկար ժամանակի համար» :

× Դամասկոսի խորհրդային դեսպան նշանակուած է Միւխիթտինով, որ ընդհանրապէս բարդ կացութեանց մարդն է : Բնիկ Ուզբեկիստանէն, այդ Հանրապետութեան կուսակցութեան գլուխը գրտնուած է 1955էն 1957 :

Գահիրէի մէջ, Ալ Ահրամը կը գրէ թէ լրտեսական ցանց մը երեւան ելած է Մարսէյլի մէջ, զոր կը ղեկավարէին իսրայելեան յատուկ սպասարկութիւնները :

× Սայկոնի մէջ քանի հարիւր դիակներ թաղուած են հասարակաց փոսի մը մէջ, փորուած Սայկոնի հարաւը գտնուող Վան Օյէթ գերեզմանատունը :

× Հիւէ ապրող 12 Ֆրանսացիներ Տա Նանկ ապաստանած են :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարը՝ Կրոմիքօ, Սոֆիա գացած է ուր կը մնայ չորս օր :

ԼՈՆՏՈՆԻ «Տէյլի Էքսփրէս»ի համաձայն, խնայողութեան քաղաքականութեան ծրագրին մէջ, Անգլիա կը նախատեսէ լքել հիւլէական զէնքերու պատրաստութիւնը 1971էն սկսեալ :

ԺԱՆ ՔԼՈՏ ՔԻԼԼԻ երկու յաղթանակ տանելով դահուկի մէջ, ստացաւ երկու ոսկի մետալ եւ մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց Ֆրանսայի մէջ : Կրընոպլի Ողիմպիականները կը շարունակուին :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն քանի մը նախարարներ «առողջական» պատճառներով պիտի քաշուին կառավարութենէն : Կասկած չկայ թէ առողջական չեն բուն պատճառները այլ պարզապէս տարակարծութեան հարց է Ճոնսընի Վիէթնամի քաղաքականութեան հետ :

ՄԱԿ–ի ընդհ. քարտուղարը որ Մոսկուա կը գտնուի կրնայ հանդիպած ըլլալ Վիէթքոնկի ներկայացուցիչին : Թէեւ լրութիւն կը պահուի այս մասին, բայց վարկածը անկարելի չի նկատուիր :

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփոխանական ժողովը նոր օրինագիծ մը պատրաստած է ամուսնալուծման համար : Կը նախատեսէ որ փոխադարձ համաձայնութեամբ կարելի է ամուսնալուծուիլ եւ կարգ մը ուրիշ նորորութիւններ որոնք յուզում պատճառած են աւանդապահ եւ պահպանողական շրջանակներուն մէջ : Երեսփոխանական ժողովը 63ի դէմ 159 ձայնով քուէարկած է օրինագիծը, որ կը ներկայացուի Լորտերու ժողովին :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ մէջ գումարուած հրեայ լրագրողներու միջազգային ժողովին առջեւ, վարչապետ՝ Լեւի Պշքոլ յայտարարած է. — «Մեր համբերութիւնը սահման ունի : Կը յայտնեմ յորդանանցի ղեկավարներուն որ լաւ չափեն իրենց արարքները» :

ՄԻԱՑԵԱԼ Նահանգներու Արտաքին նախարարութիւնը մերժած է խորհրդային յուշագիրը, որ կը բողոքէր հիւլէական ռումբ կրող ՊԷ – 52 օդանաւերու թռիչքը, ամերիկեան սահմաններէն դուրս : Մոսկուա կ'ակնարկէ անկասկած Կրօէն լատի պատահած արկածին : Արտաքին նախարարութեան բանբերը յայտարարած է թէ այդ արկածը ցաւալի էր բայց ինչ որ աւելի ցաւալի է աշխարհի լարուած մթնոլորտն է, որ անհրաժեշտ կը դարձնէ նման թռիչքներ :

ԻՏԱԼԻՈՅ փոխ – վարչապետ եւ ընկերվարական միացեալ կուսակցութեան պարագլուխ Փիէթրօ Նեննի փրոսթաթի գործողութեան ենթարկուած է :

ՓԱՐԱԿՈՒԷՅԻ նախագահ վերընտրուած է Զօր. Սթրէօսնէր :

ՄԱՌԵՇԱԼ ՓԷԹԷՆԻ յիշատակը պաշտպանելու կոչուած Միութիւնը իր անդամներուն ընդհանուր ժողով մը կը գումարէ Մարտ 8ին, ներքին նոր կանոնագիր մը մշակելու համար :

ՖՐԱՆՍԱ հինգ հարիւր հազար թոն ցորեն կը ծախէ Չինաստանի : Երկար բանակցութիւններէ ետք է, որ ի վերջոյ արտածման վկայականները տրուեցան : Չինաստան համաձայնած է այս գնումը չկապել ուրիշ գնումի մը, զոր պէտք է ընէր Ֆրանսա : Այլ խօսքով Չինաստան ալ տասը հազար թոն խոզի միս եւ ամէն տեսակի խոզեղէն կ'ուզէր ծախել Ֆրանսայի որ մերժած էր այդ գնումը առողջապահական եւ տնտեսական պատճառներով : Նման ներածում մը կրնար յեղափոխութիւն ստեղծել Պրըթաների մէջ, ուր խոզեղէնի սակը ամէն օր կ'իջնէ :

ՈՍՏԻԿՈՍ ՉՈՒՏԻՆ

ՎՐ

ՉԵԽՈՎ ՉՈՒՏԸ

ԱՐԱՔ ՂԱՋԱՐՅԱՆ

—o—

ԿՂԻ ՂՈՒԿԱՍՅԱՆԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱՀԱՐԱՆ

Ա ՄՆ

Ա ՄՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱՀԱՐԱՆ

ՂՈՒԿԱՍՅԱՆԻՆ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՉՅԱՐՄԱՐՈՂՆԵՐԸ

Մեր առողջութեան թշնամիները միայն օրկանական հիւանդութիւնները չեն: Միայն խլիրդը, թոքախտը, սրտի եւ այլ զանազան տեսակի ֆիզիքական հիւանդութիւնները չեն, որոնց վրայ այնքան հետաքրքրութեամբ կը ծռի բժշկութիւնը:

Գոյութիւն ունին հոգեկան ու մտային ուրիշ հիւանդութիւններ ալ, որոնք ֆիզիքական ախտերէն աւելի դժուար, աւելի սարսափելի են, որովհետեւ եթէ չդարմանուին, մարդը կը վերածեն նաւաբեկեալի մը, որ մահուան մէջ փրկութիւն կը փնտռէ: Այս վերջիններէն աւելի վատ են այսպէս ըսուած «հոգե – ընկերային» հիւանդութիւնները: Որովհետեւ, եթէ խելագարները չեն մտածեր հետեւաբար նաեւ չեն տառապիր, հոգեկան ախտերու տէր եղողները իրենց իմացական կարողութիւնները կը պահեն եւ այն վայրկեանէն որ հոգեկան շոք մը իրենց հաւասարակշռութիւնը կը խախտէ, սաստիկ կը տառապին, կը կորսնցնեն իրենց ինքնավստահութիւնը, մելամաղձոտութեան, ջլախտի եւ յաճախ ինքնասպանութեան կ'առաջնորդուին:

Այս «հոգե – ընկերային» հիւանդութիւնները մեծ մասամբ մտաւորական դասին մէջ կը նկատուին: Այդ դասին մէջ են անոնք՝ որոնք չկարողացան իրենց փառատենչութիւնները իրագործել, եւ որոնց չափազանցուած դիւրազգածութիւնը, դիւրութեամբ չի յարմարիր ընկերութեան պահանջներուն: Ասոնցմէ ոմանք այնքան կը տառապին, որ կը կորսնցնեն կեանքի հանդէպ ամէն հետաքրքրութիւն: Այսպէս ըսուած «ընկերային տեսակէտէ չյարմարողներն» են ասոնք:

×

Ասկէ երեսուն տարի առաջ, կին մը, Տիկին Վոլքով, այն տեսակէտը յայտնեց՝ թէ արհեստը մեծ ազդեցութիւն կ'ունենայ մարդուս հոգեկան վիճակին վրայ: Այն ժամանակ ուսանողուհի մըն էր տակաւին, սակայն շատ մը հռչակաւոր բըժիշկներ եւ հոգեբոյժներ իր տեսութիւնը ուսումնասիրեցին: Եւ իր դարմանումի մեթոտը կիրարկեցին հոգեկան հիւանդութիւններէ տառապող հինգ հարիւր հոգիի վրայ, որոնք իրենց ազգականներուն եւ բժիշկներուն կողմէ լքուած էին իբրեւ անդարմանելի: Արդիւնքները ապշեցուցիչ եղան, քանի որ հիւանդներէն 488 հոգի արմատականօրէն դարմանուեցան եւ իրենց գործերուն վերադարձան, առանց որեւէ բարդութեան պարագային:

Ֆրանսացի փրոֆէսէօր Լաւասթին, որ տիկին Վոլքովի տեսութիւնը առաջին ուսումնասիրողը եղաւ, դարմանումի մեթոտը «հոգեդաստիարակութիւն» անունով կնքեց: Նոյնիսկ իր նախաձեռնութեամբ Փարիզի մէջ հիմնուեցաւ հոգեդաստիարակութեան հաստատութիւն մը, որ կը ղեկավարուի տիկին Վոլքովի կողմէ: Այս դարմանատան առաջին ճիգը ընտրութիւնն է հիւանդներու՝ որոնք կրնան հոգեդաստիարակութեան մեթոտով դարմանուիլ:

Ախտաճանաչումը դժուար է, որովհետեւ այս հիւանդները խելագարներու եւ մելամաղձոտութենէ տառապողներու հետ նոյն ախտանշանները կը ներկայացնեն: Սակայն իրենց հասարակաց յատկանիշը այն է, որ բոլորն ալ կը տառապին այն մտածումով՝ որ չեն գործադրեր արհեստը՝ որուն համար կը զգան թէ ստեղծուած են: Հետեւաբար կը դժուարանան յարմարիլ այն ընկերութեան՝ որուն մէջ կ'ապրին:

Իրենց չափազանցուած դիւրազգացութիւնը հոգեպէս կը թմրեցնէ զիրենք: Իրենց տկարութիւնը թէեւ կ'ըմբռնեն, սակայն, կը տառապին տեսակ մը ստորակայութեան զգացումէ մը որ կը սպառնայ ինքնասպանութեան առաջնորդել զիրենք: Որովհետեւ կը կարծեն՝ թէ ընկերութիւնը մեկուսացուցած է զիրենք եւ թէ ամբողջ աշխարհը իրենց դէմ կը դառնայ:

Հոգեդաստիարակութեան դերը՝ զիրենք ուղղակի ընտելացնելն է, հասկնալը, հանդստացնելը եւ իրենց ինքնավստահութիւնը վերահաստատելը: Հոգեվերլուծումին հարկադրաբար՝ հոգեդաստիարակութիւնը հիւանդին իմացականութեան կամ հոգիին մէջ գտնուող չարիքը ուղղելու չի միտիր, այլ կ'ուղէ լաւը արժեւորել «վարդը առանց փուշերու ծաղկեցնելով», ինչպէս կ'ըսէ տիկին Վոլքով: Եւ հակառակ ուրիշ հոգեբուժական մեթոտներու, հոգեդաստիարակութիւնը գործօն եւ ուժական մեթոտ մըն է, որովհետեւ՝ հիւանդին ենթադիտակցութեան չուղղուիր: Իր նպատակըն է հիւանդը հաշտեցնել ընկերութեան հետ, արհեստի մարդին մէջ նորէն ուղղութիւն ցոյց տալ իրեն եւ զինք կրկին դասաւորել ընկերային ամբողջութեան մէջ:

Դարմանումէն ետք եթէ հիւանդը չկարենայ իր փափաքած արհեստին մէջ աշխատիլ, կրկին պիտի հիւանդանայ, Ընդհակառակն, շրջապատի մը մէջ որ

ցոյց պիտի տայ իրեն, մեծ յաջողութիւն պիտի գտնէ: Հոգեդաստիարակութեան այս գործօնը իր յաջողութեան հիմքն է: Որովհետեւ ինքնին հասկնալի է՝ թէ հոգեկան ախտէ տառապողի մը իմացական առողջութիւնը կրնայ բարելաւուիլ միայն նպաստաւոր միջավայրի մէջ:

×

Մեր շուրջ գոյութիւն ունին հարիւրաւոր մարդիկ՝ որոնք «իրենց ինքնութիւնը կորսնցուցին» որովհետեւ իրենց փափաքած արհեստին մէջ չկրցան աշխատիլ: Տիկին Վոլքով կը ներկայացնէ պարագան ճարտարապետի մը, որուն կինը կը ստիպէր որ վաճառական ըլլար, որպէսզի աւելի շատ դրամ շահէր:

Հոգեդաստիարակութիւնը մելամաղձոտութենէ եւ ինքնասպանութենէ փրկեց զինք, որովհետեւ կարելիութիւնը ընծայեց իրեն որ իր արհեստին վերադառնայ:

Ինչպէս գիտենք, մեր վանքերը քարակուռ են ու համեմատաբար դիմացկուն, իսկ Էրեբունին Թէյշիբայինի նման հսկայական հողաբլուրների վրայ է կառուցուած եւ ենթակայ է քայքայման ու ոչնչացման: Այդ շատ լաւ գիտեն մեր հնագէտները, հնագիտական կազմակերպութիւնները եւ մեր քաղաքի ղեկավարները:

Մեր կարծիքով Երեւանի գոյութեան 2750ամեակի տօնակատարութեան կապակցութեամբ պէտք է իրականացնել ճարտարապետ Մարկ Գրիգորեանի նախագիծը, որ մամուլում քանիցս արձագանգուեց: Էրեբունի բերդը պէտք է ծածկել հաւաքովի միակցուած երկաթպեթոնէ վրանով: Եւ դա, ինչպէս ասացինք, պէտք է կատարել արագ, անհըրաժեշտ միջոցներ չխնայելով: Երկուերեք հազար տարուայ մեր մայր Հայաստանի հնօրրան Էրեբունիի պահպանումը ամէն ինչից թանկ է:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՍՐՏՑԱՒ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ

«Գրական Թերթ»ի մէջ Հ. Ջրաղացպանեան կը գրէ.—

— Քսան տարի առաջ մենք շրջում էինք Կարմիր Բլուրում, հիանում ճարտարապետութեան, արուեստի հնադարեան նմոյշներով: Իսկ այժմ՝ 20 – 25 տարի յետոյ ափսոսանքով ենք տեսնում, որ Կարմիր Բլուրը դառնում է անհրապոյր հողաբլուր: Մեր հնագէտպեղողները երկու հազարից աւելի տարիներ առաջ կործանուած բերդի մնացորդները թողեցին բնութեան տարերքի քմահաճոյքին: Հնագիտական կազմակերպութիւնները եւ մեր քաղաքի ղեկավարները անուշադրութեան մատնեցին այդ հնութիւնները եւ բաւականացան միայն բեկորները թանգարաններ տեղափոխելով:

Մեր դարի համար, ընդհանրապէս, վայել չէ այդ անփութութիւնը: Որպէսզի Թէյշիբայէնի (Կարմիր Բլուրի) այդ վիճակը չկրկնուի, պէտք է եռանդուն միջոցներ ձեռք առնել Էրեբունիի պատմական յուշարձանների պահպանումը ապահովելու համար:

Մեր պատմական շատ յուշարձանների՝ Գառնիի, Զուարթնոցի եւ շատ ուրիշ վանքերի պահպանման կամ նորոգման միջոցառումները ուրախալի է, բայց դրանք համեմատաբար դանդաղ են կատարուել: Նման մօտեցումով չի կարելի Էրեբունիի պահպանումն ապահովել:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՆԴԱՍՏԱՆ գրականութեան եւ արուեստի, թիւ 17: Խմբագիր Բ. Թօփալեան: 46 Ռիւ Ռիշէ, Փարիզ (9):

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Իսկապէս երկար ապրող մարդը ան է, որ կը մեռնի՝ բայց չի մոռցուիր:

×

Խոր արմատներ ունեցող ծառը չի վախնար հովէն:

×

Ոչ մէկ բան աւելի շատ կը բանայ մարդուս աչքը, որքան որեւէ ճամբորդութիւն:

×

Կիներու ժպիտը մեզի մոռցնել կուտայ թէ որքան շուտ կ'անցնի աշունը:

×

Գինին չէ որ կը գինովցնէ, այլ տենչանքը:

×

Անպատուութիւնը կ'անցնի, պարտքը կը մնայ

×

Կին մը ղեկավարելը՝ մեծագոյն ծառայութիւնն է, զոր մարդ կրնայ մատուցանել անոր, բայց, պէտք է այնպէս ընել, որ ան կարծէ՝ թէ ինք է որ կը վարէ: Պէտք է այսպէս ընել՝ անոր արժանապատուութիւնը չվիրաւորելու համար:

ՉԻՆԱԿԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

իրեն յանձնեցէք, — հրամայեց:

Քառորդ ժամ ետք ես ու Ասլանս մեր արօտատեղիին ճամբան բռնեցինք:

Անկէ ետք՝ ես Ասլանէս բաժնուեցայ աւաղ, միայն այն ատեն, երբ հաստատ որոշեցի աղբիւրիս վերադառնալ, այլ խօսքով՝ Հայութեան վերադառնալ...

ՄԻՍԱՔ – ՄԻՐՋԷ

Թարգմ. ՍԷ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 114)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Փաստաբանը հեռացաւ մարդուն քովէն: Քանի մը բոպէի մէջ ամէն տեսակ զգացումներով դրեթէ միահագոյն կերպով յուզուած էր մարդը:

Անտարբեր մարդուն խօսքերը հետզհետէ անոր սիրտը մխուած էին իբր սառնային ասեղներ եւ իբր հրաշէկ թուրեր: Երբ տեսաւ որ դեռ բան մը լմնցած չէր կրնար ըսել թէ զգացածը զոհունակութի՞ւն էր թէ ցաւ մը:

Քանի մը խումբերու մօտեցաւ եւ ուշ դրաւ անոնց խօսակցութեան: Ատեանը տեսնելու շատ դատեր ունենալով, ժողովին նախագահը նոյն օրուան նիստին համար երկու պարզ եւ կարճ դատ նշանակած էր: Նախ որդեսպանութեան դատը սկսած էր, եւ հիմա կարդը եկած էր եղեռնագործին, վերապարտին, իր սովորական դերը խաղացողին:

Այս մարդը խնձոր գողցած էր, բայց գողութիւնը կ'երեւայ թէ լաւ մը ապացուցուած չէր. հաստատուած էր սակայն թէ անիկա Թուլոնի թիարանը նետուած էր ժամանակին: Այս պատճառաւ է որ իր դատը յոռի կերպարանք կ'առնէր: Մանաւանդ թէ հարցուփորձ ըլլալէն ետք վկայութիւններն ալ տրուած էին արդէն. բայց տակաւին ամբաստանեալը պաշտպանելու համար փաստաբանն ալ հակառակը հաստատելով անոր դատապարտութիւնը պիտի պահանջէր. հետեւաբար կէս շիշերէն առաջ չէր կրնար վերջանալ դատը, վասնզի կառավարութեան փաստաբանը յաջողած էր — եւ ամբաստանեալները ձեռքէն չէր փախցներ — խելացի տղայ մըն էր ան, որ ոտանաւոր կը շինէր: Եղեռնական իրաւաբարի սրահի դուռին քով ոտքի վրայ կայնած նուիրակ մը կը սպասէր:

— Պարոն, դուռը շուտ պիտի բացուի՞, հարցուց նուիրակին:

— Պիտի չբացուի, ըսաւ նուիրակը:

— Ինչո՞ւ. ատեանը նորէն բացուելու ժամանակ դուռը պիտի չբացուի՞, միթէ նիստը ընդհատուած չէ՞:

— Ատեանը արդէն բացուեցաւ դարձեալ, պատասխանեց նուիրակը, բայց դուռը պիտի չբացուի:

— Ինչո՞ւ:

— Վասնզի սրահը բազմութեամբ լի է:

— Ի՛նչ, ալ ուրիշ տեղ չկա՞յ:

— Եւ ոչ իսկ մարդու մը համար: Դուռը գոցուեցաւ: Ալ ոչ ոք կրնայ ներս մտնել:

Նուիրակը պահ մը լռելէն ետք շարունակեց.

— Պ. նախագահին ետեւը տակաւին երկու կամ երեք տեղ կայ, բայց Պ. նախագահը հասարակաց պաշտօնաւորներու յատկացուցած է զանոնք:

Նուիրակը այս ըսելէն ետք կռնակը դարձուց:

Մարդը գլուխը ծռելով նախասենեակէն անցաւ եւ մեծ սանդուխէն կամաց կամաց եւ կարծես ամէն մէկ աստիճանը կոխելու դեղեւելով վար իջաւ:

Հաւանական է որ ինքնիրեն հետ կը խորհրդակցէր: Առջի օրէն ի վեր իր սըրտին մէջ տեղի ունեցող սաստիկ կռիւը վերջացած չէր. եւ ամէն մէկ բոպէ նոյն կռիւին յանկարծական նոր փոփոխում մը առնելը կը տեսնէր: Երբ սանդուխին ստորոտը հասաւ, կռնակը սանդուխին տուաւ եւ թեւերը կուրծքին վրայ առաւ:

Յանկարծ թիկնոցը բացաւ, թղթակալը հանեց, մատիտը առաւ, թերթ մը պատռեց, եւ կանթեղին նշոյլին մօտենալով այդ թուղթին վրայ սա տողը գրեց.

«Պ. Մատըլէն, Մ...ի քաղաքապետ»:

Յետոյ մեծ քայլերով սանդուխէն վեր ելաւ նորէն, բազմութիւնը ճեղքեց, ուղղակի նուիրակին քով գնաց, թուղթը յանձնեց եւ իշխանաբար ըսաւ.

— Պարոն նախագահին տար ասիկա:

Նուիրակը թուղթը առաւ, նայեցաւ անդամ մը եւ հնազանդեցաւ:

ԳԼՈՒԽ ԽԹ.

ՊԱՏՈՒՈՅ ՄՈՒՏՔ

Մ...ի քաղաքապետը առանց ինքն ալ դիտնալու, դրեթէ երեւելի անուն մը առած էր: Եօթը տարիէ ի վեր Պա Պուլոնեի մէջ ըրած առաքինի գործերուն համբաւը վերջապէս պզտիկ երկրի մը սահմաններէն անցեր եւ մօտակայ երկու կամ երեք դաւառներուն մէջ տարածուեր էր: Ոչ միայն սեւ ապակեղինաց արհեստը վերահաստատելով մեծ ծառայութիւն մը ըրած էր նահանդին գլխաւոր քաղաքին, այլ նաեւ հարիւր քառասունեւմէկ դիւղերուն մէջ չկար դիւղ մը որուն բարիք մը ըրած չըլլար:

Մանաւանդ որ ի պահանջել հարկի կըրցած էր նաեւ ուրիշ նահանդներու արհեստները յառաջացնել եւ արդիւնաւորել:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ – ՄԱՐՏ 1968

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՓԱՐԻԶ	ԼԻՈՆ	ՄԱՐՍԷՅԼ
9 Մարտ — Թատերական ներկայացում Salle des Fêtes d'Issy-les-Moulineaux	17 Մարտ — Գեղարուեստական երեկոյթ Bourse du travail	3 Մարտ — Երաժշտական երեկոյթ Opéra de Marseille
10 Մարտ — Պարահանդէս Salle des Ambassadeurs	23 Մարտ — Թատերական ներկայացում Mairie du 6ème	6 Մարտ — Թատերական ներկայացում Théâtre du Gymnase
7 Ապրիլ· — Երաժշտական երեկոյթ Salle Pleyel	30 Մարտ — Պարահանդէս Aéroport de Bron	16 Մարտ — Պարահանդէս Hôtel Splendid

Յաջորդաբար՝ իւրաքանչիւր ձեռնարկի մանրամասն տեղեկութիւնները, ինչպէս նաեւ կազմակերպուած հրապարակային դասախօսութիւններու եւ ցուցահանդէսներու մանրամասնութիւնները

Այրի Տիկին Մարի Ֆերմանեան, Պ. Միշէլ – Վարուժան Պալեան, Այրի Տիկ. Տիգրանուհի Ֆերմանեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ֆերմանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ալիս Ֆենէրլեան եւ զաւակը, Տիկին Վարսենիկ Պալեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պալեան եւ զաւակները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ՍԱՐԳԻՍ ՖԵՐՄԱՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Փետրուար 9ին, 72 տարեկանին, իր բնակարանը 109 Պուլվ. Մասենա, Փարիզ (13):

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի (Փետր. 14) ժամը 14-ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, (15 Բիւ Ժան Կուժօն) ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Իվրի – Փարիզիէնի գերեզմանատուը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը: Մասնաւոր օթոքար եկեղեցիէն գերեզման երթալ փաձաքողներուն համար:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Մարիամ Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Մանուկեան, Պ. Եսայի Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Մանուկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Եղոյեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի (Փետր. 18) առաւօտ Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէն իր խոր վշտակցութիւնները կը յայտնէ ընկ. Արշակ Մկրտեանի եւ իր ընտանեկան պարագաներուն իրենց սիրեցեալ աղջկան, Տիկին Մելինէ Կակոյեանի (ծնեալ Մկրեան) դառնակըսկիծ մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Սահակ Սաղաթիէլեան եւ Յակոբեան ընտանիքը շնորհակալութիւն կը յայտնեն Բէնսիի եւ Վիլմոմպլի բարեկամներուն, ինչպէս նաեւ բոլոր անոնց որոնք իրենց ներկայութեամբ կամ նուիրատուութիւններով մասնակցեցան իրենց սուգին

ՏԻԿ ՀԱՄԱՍՓԻՒՐ ՍԱՂԱԹԻԷԼԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէն շնորհակալութեամբ ստացած է ընկ. Կարապետ Փափազեանէ քսան Ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Մելինէ Կակոյեանի (ծնեալ Մկրեան) մահուան առթիւ:

×

Հեծանիւի ախոյեան Ճորճ Թաճիրեան շնորհակալութիւն կը յայտնէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Կեդր. վարչութեան եւ պատասխանատուներուն որոնք իրմով զբաղած են եւ կարելիութիւն ստեղծած որ վազէ Փարիզի մէջ ալ, ինչպէս նաեւ Ֆրանսական հեծանիւի Ֆետերասիոնին եւ Ժաք Հայրապետեանի, որոնց աջակցութեամբ կազմակերպուած էր վելոտրոմ Սէն Տընիի իր վազքը:

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 25ին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Ամպասատէօրի շքեղ սրահներուն մէջ: 3 Ավընիւ Կապրիէլ, մեթրօ Ֆոնֆորտ:

ՆԱԻԱՍԱՐԴ պարախումբ՝ ղեկավարութեամբ ԺԻՐԱՅՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ:

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 10 Ֆր. Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները, հեռ. 033-0212

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

14 Փետրուար: Չորեքշաբթի.— *Տեառնընդառաջ: Տօն է քառասնօրեայ գալստեանն Քրիստոսի ի Տաճարն: Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին:*

18 Փետրուար, Կիրակի.— *Ղեւոնդեանց Քահանայից յառաջիկայ տօնին առիթով կը մատուցուի բազմաձայն Ս. պատարագ ժամը 10ին:*

Ի ժամ Ս. պատարագի կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգիստ Փարիզի եւ շրջակայ եկեղեցիներու մէջ ծառայած վախճանեալ առաջնորդներու, հոգեւորականներու եւ դիրներու:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՒՏ Ծ. ՎՐԴ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍ. ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Փետրուար 18ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 8ին, Ֆրանս-Քիւլթիւռ կայանէն, հայկ. երաժշտութիւնը (Արա Պարթեւեան):

Փետրուար 12ին, Սթրազպուրկի կայանէն (235 մեթր) հայկ. պատարագը (Արա Պարթեւեան):

CARNAVAL DE BINCHE

ՊԵԼԺԻՈՅ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

ՈՒՐԱԽ ԵՒ ԶՈՒԱՐԹ ՕՐ ՄԸ

Ճամբորդութիւն կազմակերպութեան անդամներուն եւ բարեկամներուն համար:

ՄԵԿՆՈՒՄ.— Փետրուար 25ին: Հաւաքուիլ՝ Կիրակի առաւօտ ժամը 7.45ին, Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Քաֆէ Թէրմիւնիսի առջեւ, մեկնում ժամը 8ին դէպի Պինշ, Մօ, Սուասոն, Լան, Վերվէն, Մօպէօժ ճամբով:

Ճաշ ճամբուն ընթացքին:

Ներկայ կ ըլլաք Վիոլներու եւ Մամզէլներու տողանցքին եւ զանազան խաղերուն:

Վերադարձ ժամը 17ին: Ժամանում Փարիզ ժամը 22.30ի ատենները:

Մասնակցութիւն, ամէն բան մէջը՝ 39 Ֆրանք:

Սահմանափակ տեղեր:

Արձանագրուիլ մինչեւ Փետրուար 20:

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Չմոռնալ Ինքնութեան Ազգ. թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտարներուն համար:

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետրուար 18ը կը տօնուի Լիոնի մէջ, Ազգ. Տան սրահը, Փետրուար 25ին, Կիրակի կէսօրէ ետք:

×

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Միութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի:

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան հանդէսը, Կիրակի 24 Նոյեմբերին, Կռանտ Օթէլի մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

×

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին թատերական ներկայացումը Կիրակի, Մարտ 24ին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը պատրաստուի տօնակատարելու Վասպուրականի Յաղթական Դիւցազնամարտի 53րդ տարեդարձը: Մեծ պատրաստութեամբ: 19, ՄԱՅԻՍ ԿԻՐԱԿԻ:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 28ին:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի թատերական ներկայացումը 4 Մայիս Շաբաթ երեկոյ, «Ֆառալիք»ի սրահը: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին տարեկան պարահանդէսը՝

ՄԱՐՏ 9ԻՆ

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը

Մարտ 10ին

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Կիրակի (Փետր. 18) կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, Ակումբին մէջ: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովուրդները կ'երգեն փառատօնը տեղի կ'ունենայ այս տարի մեծ շուքով Մարտ 10ին Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին եւ նախագահութեամբ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՌՕՇԻ:

Կը մասնակցին հետեւեալ երկիրները. — Հայաստան, Պրազիլ, Սկովտիա, Ֆրանսա, Յունաստան, Իսրայէլ, Հունգարիա, Լիթուանիա, Լեհաստան, Մեքսիքա, Եուկոսլաւիա, Վիէթնամ:

Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի դրունապաններուն եւ Պ. Գ. Պագըրճեանի, 35 Բիւ տը Թրէվիզ:

Գիներն են, 7, 6, 5, 3 Ֆրանք:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ

Մարտ 29ին եւ 31ին

BAIL A CEDER

Դերձակի խանութ մը, 16րդ թաղամասին մէջ, ուր կարելի է նաեւ ուրիշ առեւտուր ընել: Գին 15 հազար Ֆրանք: Մատչելի վարձք: Դիմել տեղւոյն վրայ ամէն օր բացի Կիրակիէ եւ Երկուշաբթիէ:

13, Ave. Théophile-Gautier
PARIS (16e)

Կամ հեռաձայնել՝

MIRabeau 47-73

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ

Գրադարանը որ կը գտնուի եկեղեցւոյ գետնայարկը, բաց է հասարակութեան, ամէն Կիրակի առաւօտ, ժամը 10էն 12:

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՅԱՐԱՏ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 15 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

JEUDI 15 FEVRIER 1968

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11137 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.137

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՕՏԱՐ ԲԱՐԵԿԱՄԻ ՄԸ ԱԿՆՈՅՈՎ

Բ.

Հոկտեմբեր 31 Կիրակիի իր օրագրութեան մէջ դերապայծառ Բուփ կը գրէ թէ այդ օրը շատ ճառեր խօսուեցան, բայց կարճ էին : Բուն ջրհեղեղը վերապահուած էր յաջորդ օրուան, երբ Կաթողիկոսի դահակալութեան տասնամեակի հանդէսին ... քառասուն ճառ պիտի լսէր իր չհասկցած լեզուով :

Այս առթիւ կ'ընէ հետեւեալ խորհրդածութիւնները.

« Ինծի համար անհասկնալի այս ճառերուն ատեն կը մտածեմ այն ցեղասպանութեան մասին, որ տեղի ունեցաւ յիսուն տարի առաջ՝ կարգ մը քրիստոնեաներու մեղսակցութեամբ եւ ուրիշներու լռութեամբ : Անոնք որ ջարդարարներու շարքին էին, կորսնցուցին պատերազմը :... Բայց ոչ – մեղսակից քրիստոնեաները անտարբեր գտնուեցան անարդարութեան հանդէպ : Զանցառութեան այս մեղքը ա՛յնքան ծանր է, որ պէտք է մղէ մեզ մասնակցելու ձեռքերնին արիւնով աղտոտած մեր եղբայրներու զղջումին եւ ապաշխարութեան ...» :

Բարեմիտ քրիստոնեայի միամիտ մտածում : Ո՞վ է զղջացողը : Ո՞վ ապաշխարողը : Ձեռքերը արիւնով աղտոտած Թո՞ւրքը : Եղբայր կոչել զայն :

« 1915ի ջարդերը, կ'եզրակացնէ, անարդարութիւնը որ կը տեւէ, ամօթ մըն են «քրիստոնեայ անուն»ին համար : Առանց համերաշխութեան չկայ տիեզերականութիւն » :

Ու կը շեշտէ թէ «կոտորակուած, տարագրուած, բզկտուած հայ ժողովուրդը կ'ապրի միշտ : Վստահ եմ թէ ամբողջ աշխարհի չորս կամ հինգ միլիոն Հայերը սրտով միացած են Էջմիածնի ուխտաւորներուն հետ : Այստեղ ներկայութեանս համար հպարտ կը զգամ ինքզինքս» :

Կաթողիկոսը իրեն յատկացուցած է վեհարանի լաւ տաքցուած եւ վանքի պարտէզին վրայ նայող հանգստաւէտ մէկ սենեակը, որուն չափ ընդարձակը երբեք չէ ունեցած կեանքին մէջ : Ընթրիքին Վազգէն Ա. բաժակաճառով մը սիրալիր խօսքեր ըսած է Ֆրանսախօս կաթոլիկութեան համար, ինք ալ փառաբանած է « Քրիստոնեայ Հայաստան»ը :

Ճառերը ընդմիջուեր են երգերով եւ երաժշտութեամբ, որոնք անջրդի անապատին մէջ ովասիսներու տպաւորութիւնն են գործեր :

Նոյեմբեր 2ին այցելեր է Երեւան, 700·000նոց այս մեծ քաղաքը, որ երեք եկեղեցի միայն ունի, մինչ 15·000 բնակիչ ունեցող Էջմիածնի մէջ կան վեցեօթը եկեղեցիներ : Այս «աղէտ»ին պատճառներէն մէկը, կը գրէ, եթէ 1918ին 30 հազար բնակիչ ունեցող մայրաքաղաքին արագ աճումն է, միւսը գլխաւորը՝ նշանաւոր «հաւատքի նուազում»ն է, համաձայն պաշտօնական վիճակագրութեանց : Սակայն հայ եպիսկոպոսները հաւաստեր են, որ Երեւանի (եւ ամբողջ Հայաստանի) բնակչութեան 80 առ հարիւրը մկրտուած է ... :

Երեւանի մէջ տեսեր է Մերձաւոր Արեւելքէն (Սուրիա, Եգիպտոս եւն.) եկող ներգաղթողներ :

Հայաստանի մայրաքաղաքին համար կ'ըսէ թէ մտաւորական փայլուն կեդրոն մըն է : Հայ գիտնականները կարեւոր մասնակցութիւն բերած են Խ. Միութեան անրջպետային յաջողութեանց : Մեծ թիւ կը կազմեն երկրորդական եւ մասնագիտական վարժարանները : Համալսարանը կը վխտայ : Աշխարհի ամէն կողմէն հայ արուեստագէտներ, գրողներ եւ գիտուններ կ'երթան Հայաստան եւ լաւ դիրքերու կը տիրանան : Մատենադարանը ունի տասը հազար ձեռագիրներ եւ չորս հազար հատուկոտորներ, մեծ մասամբ վանքերէն հաւաքուած, ինչպէս նոր բազմաթիւ եւ զմայլելի մանրանկարներ : Տնօրէնը՝ շատ համեստ հագուածքով մեծ գիտնական մը՝ իրեն նուիրած է գունաւոր գեղեցիկ մանրանկարներու գիրք մը :

Պետական ու զինուորական իշխանութիւնները մեծ պատիւներ ըրեր են կաթողիկոսին, իր հիւրերուն եւ հետեւորդներուն : Եպիսկոպոսներ ու քահանաներ ազատօրէն կը շրջագային եղեր «մկրտուածներու այս բնակչութեան մէջտեղ » :

Երեւանի մէջ խօսուած միակ լեզուն հայերէնն է, կ'ըսէ ու կ'աւելցնէ թէ անշուշտ Երեւանցիք սովորաբար ռուսերէն գիտեն եւ երես չեն դարձներ անոր : Իբրեւ ազնուական ժողովուրդ, Հայերը երախտապարտութեան արժէքը կը գնահատեն : Սակայն ամէն բանէ առաջ Հայ են եւ կ'ուզեն Հայ մնալ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՈՒԺԵՐ ՎԻԷԹՆԱՄԻ ՀԱՄԱՐ

Ամերիկեան Պաշտպանութեան Նախարարութիւնը որոշած է 10500 ՃԻ – ԱՅ զրկել Վիէթնամ : Երկար ատեն է որ Զօր. Ուեսմորլանտ յաւելեալ ուժ կը պահանջէր, այս նոր քանակով Վիէթնամի ամերիկեան ընդհ. ուժերու թիւը կը հասնի 510·500ի :

Վիէթնամի կացութիւնը չէ բարելաւուած : Ականատես թղթակիցներ կը նկարագրեն մեռած քաղաք մը՝ Հիւէ : Քանդուած 90 առ հարիւր, Հիւէ ոչ ջուր ունի, ոչ ելեկտրականութիւն : 30 հազար գաղթական կայ եւ ամէն կողմ դիակ : Յունուար 31ի յարձակումէն առաջ, Հիւէ 145 հազար բնակիչ ունէր : Փողոցներուն մէջ փոսեր կը փորուին դիակները լեցնելու համար :

Սայկոնի մէջ ալ պատուաստի արշաւ մը սկսած է վասնզի ժանտախտի վախ կայ :

× Փարիզի մէջ համայնավարներու նախաձեռնութեամբ ցոյց մը կատարուեցաւ Երեքշաբթի օր բողոքելու համար Վիէթնամի պատերազմին դէմ, Ռեփիւպլիքէն Պասթիյլ :

× Ու Թան անակնկալօրէն Փարիզ եկաւ Զորեքշաբթի օր, դէպի Նիւ Եորք վերադարձի իր ճամբուն վրայ : Խօսք կար որ տեսնուի Հիւսիսային Վիէթնամի մէկ ներկայացուցիչին հետ :

× Ամերիկացի ծերակուտականի մը համաձայն, Ճոնսըն բանագնաց մը զրկած է Հանոյ : Յայտնի չէ թէ ո՞վ է, բայց կ'ըսուի թէ ամերիկացի չէ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ արքեպիսկոպոսը՝ Գերպ. Վէօյօ մեռաւ Զորեքշաբթի վաղ առաւօտեան, շատ երկար հոգեվարքէ մը ետք : 55 տարեկան էր եւ կը տառապէր քանսերէ : Հանդիսաւոր յուղարակաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ առաւօտ :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Ողիմպիականներուն, Ֆրանսա երրորդ ոսկի մետալ մը շահեցաւ շընորհիւ Մառիէլ Կուաչելի որ առաջին հանդիսացաւ կանանց «յատուկ սլալոմին » :

ԱԹԷՆՔԻ մէջ «հաշտութեան» նպատակով եւ բարելաւելու համար աշխատաւորներու պայմանները, կառավարութիւնը 30 հազար Տրախմիի (5000 Ֆր.) դրամօժիտ պիտի տայ ամուսնանալ փափաքող աղջիկներուն :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ եւ Յորդանանի միջեւ մըթնոլորտը կը վատթարանայ : Էշքոլի ճառէն ետք, պաշտօնական զեկոյց մը հրապարակուած է Ամմանի մէջ, ուր կը շեշտուի թէ առնուազն զարմանալի է տեսնել որ Իսրայէլի վարչապետը կը խեղադիւրէ դէպքերը :

ԱՐՏԱՔԻՆ նախարար՝ Ֆանֆանիի այցելութենէն ետք, Իտալիա որոշեց տասը միլիոն տոլարի փոխատուութիւն մը ընել Ալժերիոյ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ, Պոնի կառավարութենէն 2,7էն 3 միլիառ մարքի օժանդակութիւն մը ուզած են իրենց զօրքերուն ծախքերուն համար :

ՎԱՐՇԱԻԱՅԷՆ կը հաղորդեն որ թատերգութիւն մը եւս արգիլուած է, զոր Վիէթքիէվիչ գրած էր պատերազմէն առաջ : Թատերգութիւնը ամբաստանագիր մըն է բռնակալութեան դէմ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Հանրապետութեան նախագահը Թուրքիա պիտի այցելէ, հաւանաբար 1969ին : Ուրախութեամբ ընդունած է Անգարայի հրաւէրը :

ՄԱՏՐԻՏԻ մէջ չինասէր 27 համայնավարներ ձերբակալուած են :

ԻՐԱՔ եւ Խորհ. Միութիւնը քարիւղային գործակցութեան ձեռնարկած են :

ԴԻՒԱՆԱԳԷՏԻ ՄԸ ԿԱՏԱԿԸ

ԿԱՄ... ԱՆԳԼԻԱՑԻ ՄԸ ՊԻՏԻ ՅԱՋՈՐԴԷՐ ԱԹԱԹԻՒՐՔԻ

Լոնտոնի մէջ վերջերս հրապարակուած դիւանագիտական թուղթ մը, ըստ որուն Քեմալ Աթաթիւրք անգլիացի դեսպանի մը առաջարկած է Թուրքիոյ նախագահի աթոռը, շփոթութիւն ստեղծող կատակ մըն է եղեր ...

Կատակը երեսուն տարուան անցեալ մը ունի : Հռոմի մէջ, 1938ին, անգլիացի երիտասարդ դեսպանատան կցորդ մը կատակ – հեռագիր մը շարադրած էր Պոլսոյ դեսպանին ստորագրութեամբ : Հեռագիրը զետեղուեցաւ դիւանաթուղթերու մէջ, որոնք քննուեցան վերջերս գիրքի մը պատրաստութեան համար ...

Հեռագիրը հանդիսաւորապէս հրապարակուեցաւ «Սընտէյ Թայմզ»ի Փետրուար 11ի թիւին մէջ : Քաղուած էր ողբացեալ դիւանագէտ Սըր Փիրսըն Տիքսընի կենսագրութենէն՝ իր տղուն Փիրսի կողմէ : Գիրքը՝ « կրկնակ դիւանագիտութիւն » խորագրին տակ լոյս կը տեսնէ այս շաբաթ :

Փիրս Տիքսըն եւ «Սընտէյ Թայմզ » կ'ըսեն, թէ հեռագիրը գտնուած է Սըր Փիրսընի անձնաթուղթերուն մէջ : Թուականն է՝ Նոյեմբեր 1938 : Կը թուի թէ գրուած է Թուրքիոյ անգլիական դեսպան Սըր Փըրսի Լորէյնի կողմէ եւ ուղղուած է արտաքին նախագահ՝ Հալիֆաքսի :

Դեսպանը կը նկարագրէ իր այցելութիւնը ծերունի Աթաթիւրքի, որու ընթացքին Աթաթիւրք «շատ լուրջ կերպով» առաջարկած է իրեն «իր յաջորդը դառնալ» : Թէեւ «խորապէս ազդուած », Սըր Փըրսի մերժած է :

Երկար եւ սեթեւեթ հեռագիր մըն է : Սըր Փըրսի կը նկարագրէ Աթաթիւրքը բարձերու յենած եւ բժիշկներով ու հիւանդապահունիերով շրջապատուած հոգեվարք վիճակի մէջ՝ նման Շէյքսփիրի « Ռիչըրտ Բ.ի» հերոս Ճոնի :

Աթաթիւրքի տուած պատճառաբանութիւնը՝ անգլիացի մը Թուրքիոյ նախագահ ընելու իր արտասովոր առաջարկին համար, եղած է այն, որ «իր երկար եւ արկածալի գործունէութեան » ընթացքին «գիտցած է ըստ արժանւոյն գնահատել բարեկամութիւնն ու խորհուրդը Սըր Փըրսիի, «որովհետեւ անիկա եղած է ամէնէն աւելի սերտ » :

Հեռագիրը կ'ըսէ, թէ երբ Աթաթիւրք իր առաջարկը ըրաւ, Սըր Փըրսի «քանի մը վայրկեան լուռ մտածեց » : Պատասխանեց այսպէս . «Ձերդ վսեմութիւնը իր այս առաջարկով իւրայատուկ դրուատիքը կը հիւսէ ոչ միայն ինծի՝ անձիս, այլ նաեւ նորին վեհափառութեան կառավարութեան քաղաքականութեան ...

« Լրջօրէն տարակուսեցայ, թէ իմ լաւագոյն արժանիքներս կը գտնուին վարչական ծիրին մէջ : Թուրք հանրապետութեան նախագահի պատասխանատուութիւնը հիմնովին տարբեր է անգլիացի դեսպանի մը պատասխանատուութենէն, եւ զգացի, որ իմ կարողութիւններս եւ փորձառութիւնս լաւագոյն ձեւով պիտի օգտագործուէին այս վերջին պաշտօնին մէջ ...» :

Սըր Փըրսի կ'ըսէ, թէ երբ վերջացուց իր խօսքը, Աթաթիւրք «մեծապէս ազդուած երեւած»՝ ընկողմնելով բարձերուն վրայ : Ապա բաւական կորով ունեցաւ ըսելու, թէ յուսախաբ եղած, սակայն, ըմբռնած է : Հուսկ ուրեմն «անդիտակից վիճակի մէջ ինկաւ կրկին » :

Լորտ Հալիֆաքսի ուղղելով իր խօսքը, Սըր Փըրսի կ'եզրակացնէ . « Մեծապէս երախտապարտ պիտի ըլլամ, եթէ ձեր վսեմութենէն ստանամ համաձայնագիր մը՝ իմ առած քայլիս համար :

« Խնդրեմ հաղորդեցէք թագաւորին » :

Հեռագրին մանրամասնութիւնները աւելի քան համոզիչ էին : Ոչ Փիրս Տիքսըն եւ ոչ ալ իր հրատարակիչները վայրկեանի մը տարակոյս ունեցան : Սակայն, « Սընտէյ Թայմզ»ի հրատարակութենէն քանի մը ժամ ետք, թրքական դեսպանատան բանբերը հերքեց ամբողջ պատմութիւնը :

« Անկարելի է մտածել », յայտարարեց բանբերը, «որ թրքական ազգայնականութեան հայրը մեր նախագահութիւնը օտարի մը յանձնելու մտածումը ունեցած ըլլայ » : Դեսպանատունը արագ բողոք մը ներկայացուց արտաքին նախարարութեան :

Մինչ արտաքին Նախարարութեան մեքենան սկսաւ բանիլ, հեռաձայն մը եկաւ պահպանողական կուսակցութեան երեսփոխան՝ Սըր Շարլի Մոթ – Ռէտքլայֆի կողմէ : Խոստովանեցաւ թէ երեսուն տարի առաջ, երբ դեսպանատան կցորդ էր Հռոմի մէջ, Սըր Փըրսի Լորէյնի (Պոլիս), հեռագիրները կուգային Հռոմի դեսպանատան խողովակով :

Երեկոյ մը երիտասարդը կեղծ մը կը շարադրէ իբրեւ կատակ, զոր ցոյց կուտայ իր մէկ պաշտօնակցին՝ Փիրսըն Տիքսընի, որ շատ հաւնելով կ'առաջարկէ զայն զետեղել դիւանաթուղթերուն մէջ : «Պարզ կատակ մըն էր, որ դէշ նպատակ չունէր » :

Փիրս Տիքսըն զուարճալի չէ դտած սակայն : Կարգադրեց, որ մինչեւ գիրքին վերհրատարակութիւնը, վրիպակ մը զետեղուի հատորներուն մէջ, մինչեւ որ այս պատմութիւնը բոլորովին վերնայ նոր հրատարակուելիք հատորներուն մէջ :

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՅ ՀԻՆ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

Ա.

Երեք դար առաջ, 1668ին, հայերէն գրքոյկ մը լոյս կը տեսնէր Ամսթերտամի մէջ: Հայ տպագրութեան մեծ վաստակաւորը՝ Ոսկան Երեւանցին, 1666ին, գլուխ հանելէ ետք վիթխարի աշխատանք մը, որ հայերէն Աստուածաշունչի պատկերազարդ տպագրութիւնն էր, լոյս կ'ընծայէր հիմա մեր ակնարկած այս գրքոյկը, երկու տարբեր երկեր ներմուծելով անոր մէջ — Մովսէս Խորենացիի վերագրուած Գիրք Աշխարհացը եւ Գիրք առասպելաբանութեանց, որ ծանօթ է նաեւ «Աղուեսագիրք» անունով:

Գիրք Աշխարհացը մէկն էր հայ դասական մատենագրութեան այն թանկագին էջերէն, որ կը վկայէին հայ մատենագիրներու ցոյց տուած շահագրգռութեան մասին Հայոց պատմութեան եւ Հայոց աշխարհի հորիզոնէն դուրս — դէպի ուրիշ ազգերու անցեալն ու հողը:

Գիրք Աշխարհացը թէեւ համեստ իր ծաւալով, բայց թանկագին աղբիւր մըն էր բոլոր անոնց համար որ հին աշխարհի հողամասերով կը զբաղէին, որովհետեւ ծանօթութիւնները՝ զորս կը պարունակէր ան՝ կը վերագրուէին հայ հեղինակի մը, որ ապրած էր Ե. դարուն:

Արդ, այս Աշխարհաց Գրքին մէջ տեղեկութիւններ եւս կային, որոնք կ'ակնարկէին մեր այս ափերուն եւ որոնց համեմատ Սարմատացւոց երկրին սահմանը կերկարէր «մինչեւ անծանօթ երկիր, զոր Պլաք կոչեն եւ ցուպիա լեառն հօրմէ ելանէ Տոնաւիս դետ»:

Խորենացիի վերագրուած աշխարհագրութեան մինչեւ մեր օրերը աննշմար մնացած այդ հատուածն էր, որ իր դոկտորական թէզին նիւթ ըրաւ Աուրել Տեչէյ, երեսուն տարիներ առաջ, 1938ին, իր ուսումնասիրութեան մէջ զբաղելով նաեւ ԺԳ. դարու հայ հեղինակի մը՝ Վարդան վարդապետի աշխարհագրութեամբ, ուր եւս ակնարկութիւն կար «Ուլախաց ազգի» մասին:

Աուրել Տեչէի այս ուսումնասիրութիւնը չէր կրնար բացառիկ շահագրգռութիւն չստեղծել հետեւաբար ռումէն բանասիրութեան մէջ, որովհետեւ ինչ ալ ըլլար դարը, որուն մէջ ապրած էր Խորենացին, — նոյնիսկ եթէ զայն զետեղէինք երեք դար ետք, ինչպէս փորձեցին ընել հայ բանասէրներէն ոմանք, — ծանօթութիւնները, զորս կուտար ամենահիներէն էին Վալահ անուն ժողովրդի մը գոյութեան մասին այս ափերուն վրայ, արձանագրուած պահու մը երբ ռումէն ժողովուրդը իր նախնիքներուն մասին գրաւոր փաստեր դեռ չունէր, իսկ օտար աղբիւրները շատ ժլատ էին այս հողամասերուն անդրադառնալու ատեն, անոնց վրայ Պալաք կամ Վալաք անուն ժողովուրդ մը յիշատակելու համար:

Տեչէի գրքին լոյս տեսած ատեն անոր անդրադարձան, առանձին յօդուածներու մէջ, Փրոֆ. Գրիգոր Աւագեան եւ Գրիգոր Զամպաքճեան, իսկ աւելի ետք, 1940ին այս տողերը գրողը ամբողջ գրքոյկ մը նուիրեց անոր՝ հայ երկու մատենագիրներու երկերուն մասին ռումէն հեղինակին անմատչելի մնացած ծանօթութիւններ ներկայացնելով, մասնաւորապէս Խորենացիի անձին եւ ապրած դարուն շուրջ:

Աւելորդ է ըսել որ այդ օրերուն դեռ ուժեղ էր Խորենացին յետագայ դարեր փոխադրելու ձգտումը մեր բանասէրներէն ոմանց մօտ, իսկ Գիրք Աշխարհացը անոր վերագրելու տեսակէտը ի պատուի էր տակաւին:

Պէտք եղաւ որ տարիներ անցնին որպէսզի հայ բանասիրութիւնը, մասնաւորաբար Հայաստանի մէջ, Խորենացին Ե. դար կ'եցնէ, անոր պատմութեան մէջ շփոթութիւն ստեղծող հատուածները պարզապէս յետամուտ հռչակելով, բայց միեւնոյն ատեն մերժէ Խորենացին հեղինակը ճանչնալ Գիրք Աշխարհացի:

Արդարեւ մատենագրական նոր հետազօտութիւնները զրեթէ ապացուցին թէ այդ երկը՝ որ ցարդ Խորնացիի կը վերագրուէր եւ իբր անոր հեղինակութիւնը հրատարակուած էր 1668ին եւ անկէ ետք, Խորենացիինը չէ, կասկած, զոր ատենին յայտնած էր արդէն Քերովբէ Պատկանեան հայ գիտնականը՝ Գիրք Աշխարհացի հեղինակ ենթադրելով Անանիա Շիրակացին: Աշոտ Աբրահամեանի նոր պրպտումները եկան ապացուցանելու, թէ այդ երկը իսկապէս հեղինակութիւնն է եօթներորդ դարու հայ մեծ գիտունին, որ զայն յօրինած է օգտուելով օտար, բայց մանաւանդ հելլէն աղբիւրներէ, տեսութիւն, զոր իւրացուցած է արդէն հայ բանասիրութիւնը ներկայիս:

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

ԳԼԽԱՒՈՐ ՈՃՐԱԳՈՐԾՆԵՐ — ԷՐԶՐՈՒՄԻ —

ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՆԱՀԱՆԳԻ ՄԱՍԻՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

(ՀԻՄՆՈՒԱԾ ՎԱՒԵՐԱԿԱՆ ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹԵՐՈՒ ՎՐԱՅ)

(Թուականը հին տոմարով, որովհետեւ բազմաթիւ փաստաթուղթեր հին տոմարի թուականներով գրուած են)

Ժ.

Սեպտեմբեր 18, 1914.— Կարինէն՝ Թուրքեր զէնք զրկեցին Քղի, ջարդի համար:

Հոկտ. 4, 1914.— Կրզրումի մէջ սկսան հալածել Դաշնակցականները:

Հոկտ. 15, 1914, Ռուսեւթուրք պատերազմը հազիւ սկսած Էրզրումի ռուսական հիւպատոսարանի երեք հայ պաշտօնեաները թարգման, ծառայ եւ խոհարարը՝ կախուած են Էրզրումի մէջ եւ միւս ռուս պաշտօնեաները աքսորուած Կեսարիա:

Նոյեմբեր 1, 1914.— Յարձակում թըրքական չէթէներու՝ Էրզրում քաղաքի հիւսիսը գտնուող Օձնի, Դընիկ եւ այլ գիւղերու վրայ, Հետզհետէ տարածուելով սաստկանալով 42 գիւղերու վրայ:

Նոյեմբեր 22, 1914.— Հայերու դէմ ատելութեան քարոզչութիւն Էրզրում քաղաքի եւ շրջակայից մէջ:

Դեկտեմբեր 11, 1914.— Էնվէրի յարձակումը եւ Ռուս բանակին ետ քաշուիլը: Սակայն, երեք շաբթուան ընթացքին Թրքական 3րդ բանակին պարտութիւնը Սարըզամիշի առջեւ:

Դեկտեմբեր 18, 1914.— Երզնկայի մօտեցող նոր Առաջնորդը՝ ճամբան սպաննուած է (Սահակ Վրդ. Օտապաշեան), կառավարութեան կազմակերպութեամբ:

Յունուար 10, 1915.— Էրզրումի նահանգի ամէն կողմերը հալածանք եւ բռնադրաւումներ:

Փետրուար 16, 1915.— Էրզրումի բանակին մէջ գտնուող հայ զինուորներու զինաթափումը, պատերազմական նախարարութեան կանխամտածեալ հրահանգով:

Փետրուար 17, 1915.— Հայերը բնաջնջելու հրաման:

Փետրուար 27, 1915.— Ալաշկերտի (Թօփրագ Գալէ) հայ գիւղերու մէջ՝ ջարդ ու թալան:

Ապրիլ 13, 1915.— Էրզրումի թրքական Քլըպներուն մէջ Հայերու ցանկեր կը պատրաստեն, ջարդի համար: Տեղւոյն բերդերու հրամանատար՝ գերման Զօրավար Փօսէլտըթ կը յայտարարէ՝ թէ «Հայերը որեւէ յանցանք չունին» եւ ջարդը առժամաբար կ'արգիլուի:

Ապրիլ 13, 1915.— Էրզրում նահանգի Երզնկա սանճագի միւթէսարըֆը կը սկսի հալածել Հայերը:

Ապրիլ 21, 1915.— Կը ձերբակալուին Էրզրումի մէջ 280 Հայեր, որոնց մեծ մասը կը սպաննուին:

Մայիս 3, 1915.— Էրզրումի 3րդ բանակի հրամանատար՝ Մահմուտ Քեամիլ փաշայի հրամանով՝ Էրզրում քաղաքի հիւսիսը գտնուող 42 գիւղերը, կարգաւ, կը տեղահանուին յանկարծակի: Այդ մասին, Մայիս 4ին, տեղւոյն Առաջնորդին դիմումը՝ կառավարիչ Թահսին պէյին՝ նկատի չառնուիր:

Մայիս 9, 1915.— Թորթումի շրջանի Հայ գիւղերուն մէջ, (որոնք տեղահանուած են), կը զետեղուին թուրք մուհաճիրներ:

Մայիս 12, 1915.— Էրզրումի իշխանութիւնը կը հաղորդէ ներքին նախարարութեան՝ տեղահանուած հայ գիւղերը, եւ տարագիրներուն անցնելիք ճամբաները:

Մայիս 20, 1915.— Էրզրումի հայ վանքերը աւերուած են:

Մայիսի սկիզբը՝ Երզնկայի գիւղերը, եւ 24ին՝ այդ քաղաքին Ա. կարաւանը, եւ 26ին Բ. կարաւանը ճամբայ հանուած է:

Մայիս 28, 1915.— Տեղի ունեցած է Քէմախի կիրճին մէկ ջարդը, որ տեւած է երկու օր, Մայիս 28 եւ 29ին:

Յունիս 5, 1915.— Էրզրումէն մեկնած Ա. կարաւանը որ զրկուած է դէպի Խարբերդ, եւ սպաննուած են 3000 այրեր:

Յունիս 8, 1915.— Էրզրումի Բ. կարաւանը, երեք հարիւր ընտանիք (մօտ երեք հազար անձ) ճամբայ հանուած է, որոնց ընկերացած են հարիւր ոստիկաններ:

Յունիս 9, 1915.— Էրզրումի հայ դրպրոցներուն մէջ լեցուած են թուրք մուհաճիրներ եւ Հայոց լքեալ սեփականութիւններէն մաս մը տրամադրուած է մուհաճիրներուն:

Յունիս 10, 1915.— Տարագիր կարաւանները իրարմէ 15ական մղոն հեռու պահուած են պատահած սպանութիւններէն իրարմէ լուր չունենալու համար:

Յունիս 19, 1915.— Երզնկայի լեռներուն մէջ թուրք զինուորներ եւ չէթէներ, թուրք սպաներու զեկավարութեան տակ, սպանութիւն, առեւանգում եւ կողոպուտ կատարած են:

Յուլիս 11, 1915.— Էրզրումի վալին՝ Թահսին պէյ, ծածկագրով մանրամասնութեամբ հաղորդած է կատարուած ըսպանութիւնները, կողոպուտները, առեւանգումները եւ ամբողջ «րէզալէթ»ը՝ (խայտառակ ոճիրները) իր իսկ բառով:

Յուլիս 15, 1915.— Էրզրումի 3րդ Զօրաբանակի հրամանատար Մահմուտ Քեամիլ յայտարարած է, որ պատերազմէն ետք ոչ մէկ հայ կ'ուզենք Էրզրումի մէջ:

Թրքական ցեղասպանութեան մասին՝ գերմանական երկու տեղեկագիրներ՝ մին Յուլիս 23, 1915 թուակիր, ստորագրուած Էրզրումի հիւպատոս եւ քննիչ զինուորական տեղակալ Ֆօն Շոյպնըր Ռիհթըրի կողմէ, երկրորդը՝ Գերման դնդապետ Շթանկէի կողմէ, Օգոստոս 10 – 23, 1915 թուակիր, որոշ կերպով կը պարզեն թուրք կառավարութեան եւ բանակին կատարած գազանի եւ յայտնի դաւերը՝ Հայերը բնաջնջելու, եւ անոնց սեփականութիւնները իւրացնելու համար:

Մահմուտ Քեամիլ կոչուած բորենին Էրզրումի անկումէն՝ Փետրուար 2–15, 1916էն առաջ փոխադրուած էր Կ. Պոլիս

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Թէեւ յայտնապէս կ'երեւար թէ պարտիզպանը մեռած էր արդէն, այսուհանդերձ ուզեցի անմիջապէս բժիշկ մը կանչել եւ շուրջս նայեցայ մեզ ընկերացող պատանին փնտռելու համար: Պատանին հոն չէր: Ոստիկաններէն մին զըրկեցի որպէսզի դուրսը նայի: Ոչ ոք կար դուրսը: Պատանին անյայտ եղեր էր մեզի շիփ – շիտակ մինչեւ դիակին քով առաջնորդելէ ետքը եւ մենք մեր շփոթութեան եւ իրարանցումին մէջ, բնաւ չէինք նշմարած իր անյայտացումը...:

— Տարօրինակ բան, այդ պատանին պէտք է անպատճառ գտնել, գոնէ որոշ նշաններ ունի՞ք իր մասին:

— Ինչպէս ըսի, հազիւ քսան տարեկան, հայ պատանի մըն էր, խոշոր սեւ աչերով, գիրուկ դէմքով, աշխոյժ ու մըտացի եւ բաւական մաքուր հագուած, զինքը կրնամ զանազանել հարիւր հոգիի մէջ:

— Գոնէ անունը հարցուցա՞ծ էիք:

— Ո՛չ:

— Արդէն այդ կէտը կարեւորութիւն չունի, միջամտեց Շէֆիք փաշա, եթէ գործին մէջ մեղսակցութիւն մը ունի, ապահովաբար եթէ հարցուցած ալ ըլլայիք, սուտ անուն մը պիտի տար:

— Շատ ճշմարիտ է, շեշտեց Թահսին փաշա, ինքն ալ կարծիք մը յայտնած ըլլալու համար:

— Շարունակեցէ՛ք, կրկնեց Մէհմէտ փաշա:

— Տեսնելով որ պատանին գտնել կարելի չէ, անմիջապէս ոստիկաններէն մին զրկեցի որպէսզի երթայ եւ շուտով բժիշկ մը գտնէ բերէ, իսկ ես միւս ոստիկանին օգնութեամբ պարտիզպանը հանուեցուցի որպէսզի մարմինը քննեմ եւ տեսնեմ որ որեւէ վէրքի նշան մը կա՞յ վրան, ու միեւնոյն ատեն ալ նախնական խնամքները ըրի, թէեւ վստահ ըլլալով որ որեւէ օգուտ չունէին ըրածներս: Կէս ժամ ետքը բժիշկն ալ հասաւ եւ մանրամասն քննեց դիակը եւ հաստատեց թէ խեղդամահ եղած էր եւ թէ մահը հազիւ երկու ժամ առաջ տեղի ունեցած էր: Այս գործողութենէն ետքը, այլեւս ուրիշ բան չէր մնար մեզի ընելիք այլ եթէ դիակը առնել եւ հոս փոխադրել, որովհետեւ եթէ քննութեան սկսէինք անմիջապէս, պիտի ստիպուէինք հոն մնալ երկար ատեն եւ դիտէինք որ հոս անհամբեր մեզի կը սպասէիք: Ասկէ զատ այն քննութիւնը որուն պիտի ձեռնարկէինք, կարելի էր քանի մը ժամ յետաձգել, քանի որ ոճրագործները գտնելու համար որեւէ հետք չունէինք եւ արդէն երկու ժամէ ի վեր պէտք է որ հեռացած ըլլային:

Մէհմէտ փաշա իրաւամբ քննադատելի բան մը չէր գտներ սպային արարքներուն մէջ, այսուհանդերձ ըսաւ բաւական խիստ շեշտով մը.

— Մեծ պակասութիւն մը գործած էք ձեզի ընկերացող պատանիին հետքը կորսընցնելով:

— Այս մասին բոլորովին համամիտ եմ ձեզ, միայն թէ երբ նշմարեցի պատանիին յանկարծական անյայտացումը, այն ատեն միայն հասկցայ որ դիակէն աւելի ողջերով պէտք էինք զբաղիլ... բայց արդէն բանը բանէն անցած էր: Այսուհանդերձ փաշա էֆէնտի, եթէ հրաման տաք, պատրաստ եմ անմիջապէս վերադառնալ Զամլըճա եւ խուզարկութիւններու սկսիլ թէ պատանին եւ թէ միւս անծանօթ ոճրագործները գտնելու համար:

— Անշուշտ այդ խուզարկութիւնները պիտի կատարենք, անմիջապէս, ըսաւ Մէհմէտ փաշա, բայց ատիկա այնքան կարեւոր ու դժուարին գործ մըն է որ չենք ուզեր միմիայն քեզի յանձնել...:

— Ինչպէս որ դուք յարմար կը տեսնէք, պատասխանեց սպան քիչ մը արժանապատուութիւնը վիրաւորուած ձեւով մը:

Հոս վերջացաւ Շիւքրի պէյի տեղեկութիւնը:

ԺԳ.

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏԻ ԻՐԱՏԷՆ

Կէս գիշերը շատոնց անցեր էր արդէն: Լրտեսներու եւ ոստիկաններու նոր արշաւախումբ մը մեկնած էր դէպի Սկիւտար նորանոր խուզարկութիւններու համար: Եըլտըզի պալատին մէջ իրարանցումը սակայն չէր դադրած եւ դրեթէ բոլոր պալատականները ոտքի վրայ էին. մէկ վայրկեանէն միւսը իրենց տիրոջ հրամանները ընդունելու համար:

Ապտիւլ Համիտ որ պահ մը հանդարտած կը թուէր, նորէն իր հանդարտութիւնը կորսնցուցած էր եւ պարտիզպան Էօմէրի եղերական վախճանը զինքը դարձեալ ընկղմեր էր հոգետանջ ահաբեկութիւններու մէջ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(50 – Շար.)

և պատերազմական նախարարութեան մէջ եղած էր էնվէրի խորհրդականը :

ԷՐԶՐՈՒՄԻ ԳԼԽԱՒՈՐ ՈՃԱՐԱԳՈՐԾՆԵՐԸ

Ցեղասպանական հսկայածաւալ ոճիրին մէջ դժուար է մատնանշել բիւրաւոր ոճրագործները :

Էրզրումի նահանգի մէջ՝ գլխաւոր պատասխանատուներն են.— Վալին՝ Թահսին պէյ, երեք Սանճաղներու Մուխէյսին պէյ, երեք Սանճաղներու Մուխիդդին պէյ, Էրզրումի, 19 գայմագամները, 173 մուդիրները, ոստիկանութեան տնօրէնները, չէթէները՝ իրենց հրամանատար – սպա – ներով, եւ Թրքական Յրդ զօրաբանակի հրամանատարը՝ իր սպայակոյտով, Իթթիհատի կեդրոնական եւ տեղական մարմինները եւ Թուրք երեսփոխանները :

Նմոյշի համար կուտանք գլխաւոր ոճրագործներէն մի քանիին անունները, որոնք պատմութեան մէջ յաւիտեանս անէծքած պիտի մնան իրրեւ անմեղ մանուկներ, կիներ եւ ծերեր սպաննողներ.— Ջինուորական հրամանատար՝ Մահմուտ Քեամիլ փաշա, Իթթիհատի կեդրոնի լիազօրներէն՝ Պէհաէտտին Շաքիր, ոստիկանապետ Խուլուսի, Էրզրումի Իթթիհատի քարտուղար Հիլմի, երեսփոխան Սէյֆուլլահ, Երզնկայի երեսփոխան Հալիլ, Երզնկայի մութէսարըֆ Մեհմետ, Բաբերդի գայմագամ Նուսրէթ, Արսխի (Կիսկիմ) գայմագամ Նէճաթի, չէթէնէրու զինուորական պետակալներէն՝ սպայ Նէճաթի, սպայ Սաադ : Թուրքերու լուր – տեսը՝ զէրմանացի Անտերս, եւ Իթթիհատի քննիչ պաշտօնով՝ Խոմէր Նաճի :

Օսմ. կառավարութեան կեդրոնը՝ Թալէաթի գահլիճը, եւ կեդր. յարդարարական յանձնախումբի (Թէշքիլաթը Մահսուսէի) անդամներէն՝ Տոքթ. Նազըմ, Աթըֆ, Ձէվատ, Ադիլ եւ Խալիլ պէյ (յետոյ՝ փաշա) եւ «Ձիհատ»ի հրամանին տեւող խուժանը :

Տորադաս եւ այլ հարիւրաւոր ոճրագործները ճշդելը հերքելեան աշխատանքի կը կարօտի :

Ցանցառներէն ոչ մէկը կրնայ ինք – զինքը արդարացնել, ըսելով թէ այդ ցեղասպանական ոճիրը վերէն հրամայուած էր, եւ իրենք ենթակայ էին այդ հրամաններուն : Մարդասպանական գործի մէջ ուրէք անձ կամ պաշտօնեայ, եթէ համաձայն չէ ոճիրի մը, պարտաւորուած չէ տրուած հրամանը կատարելու, կրնայ գործէ քաշուիլ, ինչպէս եղած են՝ չորս կամ հինգ Թուրք պաշտօնեաներու որոնք մերժած են, պատուախնդրութեամբ եւ հրաժարած ոճիր գործելէ, ըլլալով Թրքական բացառութիւններ :

Էրզրումի մէջ նահատակուած հարիւրաւոր եկեղեցականներէն յիշենք մի քանիները. —

Սմբատ Եպս. Սահակեան, Կարնոյ Առաջնորդ (Ասափպազարցի), որ ղրկուած էր իբր թէ ղենք ուղած ըլլալով Երզնկայէն, եւ Էրզրումի պատերազմական նախարարութեան կողմէ եղած էր էնվէրի խորհրդականը :

ՄԱՐԱՇԻ ԱՂԷՏԻՆ

48 ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՊԻՑՐՈՒԹ, 2 Փետր., (Յառաջ).— 21 Յունուար, կիրակի առաւօտն Մարաշի աղէտին 48րդ տարեդարձին առթիւ նահատակներու յիշատակին հոգեհանդստեան պաշտօն կատարուեցաւ Պէյրութի Նոր – Մարաշի թաղին Ս. Քառասուն Մանկանց եկեղեցւոյ մէջ : Օդը ցուրտ էր եւ անձրեւը անդադար կը տեղար : Ցիշեցի Միք. Նալպանտեանի մէկ հին երգը.— «Ցուրտը փչեց ձմեռն սաստիկ ձիւնը ծածկեց գետինը, ամեհայն մարդ մտաւ իւր տուն, պատսպարուել ցրտիցը» :

Մարաշ մէկն է Կիլիկիոյ հին քաղաքներէն : Պատմագէտ Փրոֆ. Եղիա Քալոնեանի գրած էր Մարաշի Ազգ. կեդր. Միացեալ վարժարանի քսյեերդը եւ եղանակն ալ յօրինած 1912ին, երբ հոն ուսուցիչ էր :

Ահա այդ երգին առաջին երկու տուները ,

Ով խետացուց վաղեմի բաղաք ,
ՄԱՐՔԱՍԻ ,
Եւ զուրգումայ իշխանաց ոստան
փառացի ,—
Կիրփարուտայ , Մուքալու եւ
Թարխուլարայ ,
Որք մըղեցին մարտ ահեղ
Եւ կառուցին շէնք շքեղ ,
Հուսկ ընկճեցան գենքերուն առջեւ
Ասուրաց :

Կոմմագենէի բաղաբ եղար անուանի ,
Դրամ ունեցար մեհենատիպով Ջահանի ,
Ջուարճաբեր այգեացըդ մէջ յոյժ
երջանիկ՝
Անտիոքոս պերճ արբայն
Հիւրասիրեց հոռոմն այն,
Որ բեզ տուաւ զանուն բո երկրորդ ,

ԳԵՐՄԱՆԻԿ :

Առաջին համաշխարհային պատերազ –

մէն ալ, 1918ին Մարաշի եւ չրջակայից վերապրողներ վերազարձան Մարաշ եւ սկսան աշխատիլ ու չէնցնել իրենց ծնունդավայրը , որովհետեւ նախ Անգլիացիներու , ապա Ֆրանսացիներու ներկայութեան ապահով կը զգային իրենք զիրենք : 1920ին սկիզբը արդէն ապահովութիւնը խանգարուած էր : Յունուար 20ին սկսաւ աղէտը : Շուրջ երկու շաբաթ տեւեցին ինքնապաշտպանութեան կռիւները : Ա. բիւնարբու Թուրքերը ի մէջ այլոց յար. ձակեցան Ս. Աստուածածնին եկեղեցիին վրայ եւ անխնայ ջարդեցին հոն ապաստանող ուխ հարիւր հոգին :

Քովի տուներէն բացուած ներքնուղիով հասեր էին եկեղեցին, որով տանիքը պէնզինով ողողեր էին եւ կրակ տուած : Տանիքը փլած էր ժողովուրդին մէկ մասը փլատակներու տակ մնալով, միւսները կրակի մէջ ողջ ողջ այրելով , նահատակուած էին :

Ահա նաեւ այդ զարհուրելի եւ աղէ – խարշ աղէտէն ուրիշ տեսարան մը, պատմուած վերապրող ականատեսի մը կող – մէ .—

« 1920 Փետրուար 10ին, ժամը 10·30ին պիչերանց ճամբայ ելանք, Մարաչէն դէպի Իսլահիյէ, քալեցինք մինչեւ յայնդրդ առտու , երբ սկսանք տեսնել ճամբուն վրայ մնացող մանուկներ եւ կիներ , որոնք անկարող էին առաջ երթալ : Անհնարագրելի վիճակ .. քիչ անդին երկու հոգի մահամերձ էին: Զիւնամրրիկ մը սկսած էր: Պատսպարող ձիւնը այնքան խիտ էր, որ առջեւնիս քանի մը ոտք տեղ դժուարաւ կը տեսնէինք : Զորս հազար հոգի կարգի մանել կը ջանային, հինգ հազար վախատականներ սարսափահար ճամբայ կ'իյնային : Զիերու խրխնջիւն, պատահ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Վառնա-ճեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ այս Կիրակի առաւօտ (Փետր. 18) Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին իր ամուսնոյն՝

Ա. ՎԱՌՆԱՃԵԱՆԻ

անոր մօերղբօր որդւոյն՝

ԱՀԱՐՈՆ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

ինչպէս նաեւ Փափազեան, Սինանեան, Ապաճեան (Պոլիս) ընտանիքներու համայն ննջեցելոց յիշատակին :

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Մարիամ Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Մանուկեան, Պ. Եսայի Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Մանուկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Եղոյեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի (Փետր. 18) առաւօտ Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէն իր խոր վշտակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Միքայէլ Պետրոսեանի, իր որդւոյն եւ պարագաներուն, իրենց սիրեցեալ կնոջ եւ մօր Տիկին Արաքսի Պետրոսեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Նոր Տարուան առթիւ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ըստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.— Տէր եւ Տիկին Մարգարեան Մ., Ոմն, Տէր եւ Տիկին Մաղաքեան Գ., Տէր եւ Տիկին Մինասեան (Ռօան), Ոմն, Տէր եւ Տիկին Մասլաքեան, Այրի Տիկին Հաճեան (Տրակինեան), Տէր եւ Տիկին Խաչէրեան Ժօղէֆ 50ական ֆրանք :

×

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները:

Նախկին գումար 7695 ֆրանք :

Տոքթ. Արտաւազդ Քրխեան Կրօնիկ Տակլճեանի մահուան առթիւ 100 ֆր., Տիկին Արմաւ Հապէշեան իր ննջեցեալներու յիշատակին հարիւր, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Զօրայեան հարիւր, Տէր եւ Տիկին Տալաքիւփէլեան հարիւր, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Ալթունեան հարիւր, Տէր եւ Տիկին Մեսրոպեան հարիւր, Տէր եւ Տիկին Յ. Ֆէսճեան, Պ. Յ. Երանեան, Պ. Ս. Պարսիկեան, Ոմն 50ական, Տիկին Մ. Ակոնայեան, Օր. Շէյտա Հաքի, Պ. Տ. Հանզատեան, Պ. Պ. Ն. Հանզատեան, 30ական, Յ. Ֆէսճեան, Պ. Տաղէսեան, Հ. Կարապետեան, Գ. Սարաֆեան, Հ. Սարաֆեան Տիկ. Պ. Տէյիրմէնճեան, Պ. Ս. Սէմէրճեան 20ական, Մ. Ունանեան, Սիրարփի Անդրէասեան, Ա. Սիմիթեան, Ս. Գասապեան, Ն. Սարաֆեան, Ք. Քէլէշեան, Արապեան ընտանիք, Մ. Մանուկեան, Յ. Քիւլահեան, Ա. Նիկողոսեան, Ն. Նիկողոսեան (Աֆիոնցի), Յ. Էօզտէժէր, Օ. Երկանեան, Յ. Նահապետեան տասնական, Խ. Ասատուրեան, Ոմն հինգական ֆրանք : Ընդհ. գումար 8905 ֆրանք :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 25ին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Ամպասատէօրի շքեղ սրահներուն մէջ : 3 Ավընիւ Կապրիէլ, մեթրօ Քոնքորտ :

ՆԱՒԱՍԱՐԴ պարախումբ՝ ղեկավարութեամբ ԺԻՐԱՅՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ :

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 10 ֆր. Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները, հեռ. 033-0212

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

18 Փետրուար, Կիրակի.— Ղեւոնդեանց Քահանայից յառաջիկայ տօնին առիթով կը մատուցուի բազմաձայն Ս. պատարագ ժամը 10ին :

Ի ժամ Ս. պատարագի կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգիստ Փարիզի եւ շրջակայ եկեղեցիներու մէջ ծառայած վախճանեալ առաջնորդներու, հոգեւորականներու եւ դիրներու :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՒՏ Ծ. ՎՐԴ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովուրդները կ'երգեն փառատօնը տեղի կ'ունենայ այս տարի մեծ շուքով Մարտ 10ին Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին եւ նախագահութեամբ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՌՕՇԻ :

Կը մասնակցին հետեւեալ երկիրները. — Հայաստան, Պրազիլ, Սկովտիա, Ֆրանսա, Յունաստան, Իսրայէլ, Հունգարիա, Լիթուանիա, Լեհաստան, Մեքսիքա, Եուկոսլաւիա, Վիէթնամ :

Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի դրոնապաններուն եւ Պ. Գ. Պագրճեանի, 35 Բիւ տը Թրէվիզ :

Գիներն են, 7, 6, 5, 3 ֆրանք :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
Մարտ 29ին եւ 31ին

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ

Գրադարանը որ կը գտնուի եկեղեցւոյ գետնայարկը, բաց է հասարակութեան, ամէն Կիրակի առաւօտ, ժամը 10էն 12 :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՖՐԱՆՍ. ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Փետրուար 18ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 8ին, Ֆրանս-Քիւլթիւռ կայանէն, հայկ. երաժշտութիւնը (Արա Պարթեւեան) :

CARNAVAL DE BINCHE

ՊԵԼԺԻՈՅ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ

ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

ՈՒՐԱԽ ԵՒ ԶՈՒԱՐԹ ՕՐ ՄԸ

Ճամբորդութիւն կազմակերպութեան անդամներուն եւ բարեկամներուն համար :

ՄԵԿՆՈՒՄ.— Փետրուար 25ին : Հաւաքուիլ՝ Կիրակի առաւօտ ժամը 7.45ին, Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Քափէ Թէրմինիսի առջեւ, մեկնում ժամը 8ին դէպի Պինշ, Մօ, Սուասոն, Լան, Վերվէն, Մօպէօժ ճամբով :

Ճաշ ճամբուն ընթացքին :

Ներկայ կ ըլլաք Վիոլներու եւ Մամզէլներու տողանցքին եւ զանազան խաղերուն :

Վերադարձ ժամը 17ին : Ժամանում Փարիզ ժամը 22.30ի ատենները :

Մասնակցութիւն, ամէն բան մէջը՝ 39 ֆրանք :

Սահմանափակ տեղեր :

Արձանագրուիլ մինչեւ Փետրուար 20 :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Չմոռնալ Ինքնութեան Ազգ. Թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտարներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19 :

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետրուար 18ը կը տօնուի Լիոնի մէջ, Ազգ. Տան սրահը, Փետրուար 25ին, Կիրակի կէսօրէ ետք :

×

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Միութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի :

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան հանդէսը, Կիրակի 24 Նոյեմբերին, Կռանտ Օթէլի մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

×

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին թատերական ներկայացումը Կիրակի, Մարտ 24ին :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը պատրաստուի տօնակատարելու Վասպուրականի Յաղթական Դիւցազնամարտի 53րդ տարեդարձը : Մեծ պատրաստութեամբ : 19, ՄԱՅԻՍ ԿԻՐԱԿԻ :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 28ին :

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի թատերական ներկայացումը 4 Մայիս Շաբաթ երեկոյ, «Ֆառալիք»ի սրահը, Բեմասիրացին կողմէ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին տարեկան պարահանդէսը՝

ՄԱՐՏ 9ԻՆ

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Կիրակի (Փետր. 18) կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, Ակումբին մէջ : Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը 20 Փետր., Երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ Է

43, Rue Richer - métro Cadet

Տիկին Ա. Բալուեան կը շարունակէ իր գործունէութիւնը : Գրատունը Բաց է ամէն օր (բացի Կիրակիէ) ժամը 10էն 12 եւ 14.30էն 19ը :

Բազմատեսակ գիրքեր.— Պատմական, բանասիրական, գրական ուսումնասիրութիւններ, վէպ, բանաստեղծութիւն : Արտասահմանեան եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններ :

Նաեւ հայկական տիսքերու ճոխ հաւաքածոյ (Ֆրանսա, Ամերիկա եւ Հայաստան պատրաստուած) :

Այցելեցէք եւ անպայման ձեր փընտրուածը կը գտնէք :

Կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ արտասահմանէն :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ
ԹԵՐԹԵՐԷՆ ԱՐՏԱՏՊԵԼ

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ — ՏՈՄՍԱԿ — ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ — ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

«ՅԱՌԱՋ»Ի
32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

ՈՒՐԲԱԹ
16
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
VENDREDI
16 FEVRIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11138 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.138

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՕՏԱՐ ԲԱՐԵԿԱՄԻ ՄԸ ԱԿՆՈՑՈՎ

Գ.

Նոյեմբեր 3ին եւ 4ին հիւրերը ներկայ եղած են երաժշտական երեկոյթներու, իսկ Նոյեմբեր 6ին՝ Օփերայի ներկայացման : Լսած են անմահ Կոմիտաս Վրդ.ի երգերն ու հռչակաւոր երգչուհի Գոհար Գասպարեանը : Նոյեմբեր 5ին այցելած են Ծաղկաձորի հնամէնի եկեղեցիները, Զուարթնոցը, Ս. Հռիփսիմէն, Շողակաթն ու Սեւանը: Նոյեմբեր 6ին ուխտի գացած են Օշական՝ Ս. Մեսրոպի դամբարանին : Նոյեմբեր 7ի Կիրակի օր չորս վարդապետներ եպիսկոպոս ձեռադրուեր են :

Տասնօրեայ հանդէսները վերջացեր են Նոյեմբեր 8ին: Գերապայծառը յաջորդ օր մեկներ է Լենինկրատ, ուր հիւրասիրուեր է մետրոպոլիտ Նիկոդիմի կողմէ, կաթողիկոսի խնդրանքով :

Մեծ գովեստով կը խօսի Վազգէն Ա.ի մասին : «Փայլուն դիւանագէտ» կ'որակէ զայն ու մեծ պատիւ մը կը սեպէ իրեն համար անոր բարեկամութիւնը վայելելը :

Ինչպէս Խ. Միութեան միւս եկեղեցիները, Հայաստանեայց եկեղեցին ալ ենթակայ է նոյն դժուարութեանց, կ'ըսէ ու կ'աւելցնէ թէ «ներկայիս կարգ մը միջոցառումներու մեղմացումը պէտք չէ մեզմէ ծածկէ անկրօնութեան եւ յարաճուն բարոյալքման տխուր իրականութիւնը» :

Ըստ իրեն, տասը եպիսկոպոսներու մականին տակ հարիւր քահանաներ լրջօրէն աւետարանը կը քարոզեն Խ. Միութեան սահմաններուն մէջ ապրող քանի մը միլիոն Հայերուն : (Ի դէպ, դիտել տանք, որ մոնսէնեոր Բուփ «Գրիգորեան» ժամանակավրէպ մակդիրը կուտայ Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցւոյ զաւակներուն) :

Զայնասփիւռէն յայտարարեց, դրքին մէջ ալ կը հաստատէ թէ կրօնական զգացումը շատ զօրաւոր է Հայաստանի, Ատրբէջանի, Վրաստանի եւ Ռուսիոյ Հայերուն մէջ: Հայ մայրեր իրենց զաւակներուն համբուրել տուեր են սուրբի պատկերները, իր կողմէ նուիրուած : Զատկին եւ մեծ տօներուն հաղորդութիւն առնողները մեծ թիւ կը կազմեն, երիտասարդներն ալ կը սիրեն եղեր որ Քրիստոսի մասին խօսուի իրենց :

Էջմիածնի դպրեվանքը ունի երեսուն աշակերտ, որոնք կը թուի թէ չեն ազդուած երկրորդական վարժարանի անաստուածեան հանդամանքէն, բսեր են իրեն :

Իր օրագրութեան վերջաւորութեան, գերապայծառը կը ծանրանայ «տիեզերականութեան »վրայ, որ իր գլխաւոր մտահոգութիւններէն մէկը կը կազմէ :

Կարգ մը դժուարութիւններ կը տեսնէ Հայաստանեայց եկեղեցւոյն միացման «տիեզերական եկեղեցի»ին: Սակայն կը շեշտէ, որ «Հայ եկեղեցին համաշխարհային կարեւորութիւն կը ներկայացնէ» :

Ցատկանշական են իր տողերը Հայոց ազգայնական ուժեղ ոգիին մասին, զոր կ'արդարացնէ : Այսպէս՝

« Եթէ Հայաստան ա'յնքան տառապած չըլլար, եթէ ցեղասպանութիւն մը, աւելի ճիշդը ցեղասպանութեանց շարք մը գերեզմանի դուռը հասցուցած չըլլար զինքը, եթէ Հայաստանի հոգեկան, մշակութային ու մարդկային արժէքները բացառիկ եղած չըլլային, կարելի էր մեղադրել իր ուժեղ ազգայնականութիւնը : Սակայն իր հերոսական վերապրումի պարագաները, իր դատին մոռացումը արդի բազմաթիւ քրիստոնեաներու կողմէ՝ որոշ իրաւունք կուտան իրեն, նոյնիսկ Աստուծոյ առջեւ, ուժգնօրէն հաստատելու իր ինքնավարութիւնը » :

Մոնաքոյի եպիսկոպոսը որոշ նախապայմանները կը թուէ եկեղեցիներու միութեան համար :Մեծ արժէք կուտայ Հայաստանեայց եկեղեցիին, որ ամուր կապուած է աւետարանի մեծ նշանաբաններուն եւ որուն պատկառելի պետը օժտուած է, կ'ըսէ, բացառիկ ձիրքերով եւ մեծապէս կը գնահատէ նորին սրբութիւն Պօղոս Զ.ի տիեզերական հիացում առթող խաղաղասիրական ձեռնարկները :

Իր օրագրութեան բաժինը փակելէ առաջ, յիշենք հացկերոյթի մը ընթացքին աշխարհականի մը խօսած ճառը, որուն կ'ակնարկէ .—

« Մենք առաքելական ենք : Կաթոլիկ պիտի ըլլանք, երբ բոլոր Հայերը միանան, ու բողոքական՝ որովհետեւ երբեք պիտի չդադրինք բողոքելէ, քանի Արարատը մնայ Թուրքիոյ մէջ ...» (էջ 183) :

Հեղինակը երկրորդ գլուխ մը եւս կը յատկացնէ մեզ՝ «Հայկական իրողութիւնը» խորագրին տակ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՆԱԿՅՈՒԹԵԱՆ ՇԱՏ ՅՈՅՍ ՉԿԱՅ

ՖԱՆՖԱՆԻ ԱԼ ՓՈՐՁԵՐ ԸՐԱԾ Է

Ուոշինկթըն հասած լուրերու եւ Տին Ռիսքի յայտարարութեանց համաձայն բանակցութիւններ բանալու նպատակով կատարուած մտքերու շօշափումները ձախողած են: Կ'ըսուէր — եւ Ուոշինկթըն չէր հերքած — թէ Յունուար 10էն ի վեր միջնորդ մը կը գտնուի Հանոյ : Կը թուի թէ ամիս մը աշխատանքներէ ետք կարելի չէ եղած լեզու գտնել : Այդ նպատակով իսկ Ամերիկացիք Վիէթքոնկ նոր յարձակումի մը կը սպասեն :

Փարիզի մէջ ալ, Ու Թան շփումներ ունեցած է եւ խօսակցութեանց արդիւնքը հաղորդած է տը Կոլի : Ու Թան անակընկալօրէն Փարիզ եկած էր հանդիպում մը ունենալու համար Մայ – Վան – Պոյի հետ, որ հիւսիս. Վիէթնամի ամէնէն բարձրաստիճան դիւանագէտն է ոչ – համայնավար աշխարհին մէջ :

Խօսակցութեանց խորքին մասին մեծ բան կարելի չէ եղած գիտնալ: Կը թուի թէ Ու Թան ուզած է շարունակել Մայ – Վան – Պոյի հետ այն խօսակցութիւնները զորս սկսած էր Նոր – Տէլհի Հնդկաստանի հիւսիսային Վիէթնամի ընդհ. հիւպատոսին հետ : Այն ատեն, ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը կարգ մը ճշդումներ ուզած էր Հօ Շի Մինհի կառավարութեան դիրքին մասին : Ընդհ. հիւպատոսը պիտի առնէր այդ տեղեկութիւնները, Հանոյի կառավարութենէն, մինչ Ու Թան ճամբայ ելած էր արդէն շարունակելով իր ճամբորդութիւնը : Լոնտոնի մէջ կ'իմանար յանկարծ թէ Նոր Տէլհի ըրած իր հարցումներուն պատասխանները կը գտնուին Փարիզ, հիւսիսային Վիէթնամի պատուիրակին մօտ: Այդ է որ պատճառ կը դառնար Ու Թանի Փարիզ այցելութեան : Ու Թանի եւ Մայ – Վան – Պոյի տեսակցութիւնը տեւած է մէկ ժամ քսան վայրկեան : Անկէ ետք տեսնուած է նախագահ տը Կոլի եւ Արտաքին նախարար՝ Քուվ տը Միւրվիլի հետ :

Հիւսիսային Վիէթնամի Փարիզի ներկայացուցիչը ծնած է 1918ին եւ երիտասարդ տարիքէն նուիրուած է ուսուցչական ասպարէզի եւ Ֆրանսերէնի դասատու եղած է Սայկոնի եւ Հանոյի լիսէներուն մէջ: Դիւանագէտ ըլլալէ առաջ, լրագրութիւն ալ ըրած է : Քաջ ծանօթ է Ֆրանսական գրականութեան ու մանաւանդ Պալզաքի, որ իր նախասիրած հեղինակներէն է : Ամուսնացած է եւ երեք զաւակներու հայր :

× Հանոյի կառավարութիւնը կը խորհի թէ վեց շաբաթ է բարեկամեցողութեան բոլոր նշանները ցոյց տուած է եւ կարելի չէ աւելի սպասել : «Նհան Տան» թերթը կը գրէ .— « Աւելին պահանջել կը նշանակէ պահանջել որ լքենք պայքարը » :

Կ'ըսուի թէ Դեկտեմբեր 29էն ի վեր Հանոյ յայտնած է թէ .— Ա) Պատրաստ է խօսակցութիւններ սկսելու երբ —առանց պայմանի — դադրին ռմբակոծութիւնները եւ պատերազմական բոլոր արարքները հիւսիսային Վիէթնամի դէմ :

Բ) Տեղեկացուցած է թէ ի՞նչ կը հասկընայ պատերազմական արարք բացատրութեամբ :

Գ) Յանձնառութիւն առած է որ այդ խօսակցութիւնները .—

1.— Որքան կարելի է շուտ կ'ըլլան այդ պատերազմական արարքներու դադրեցումէն ետք :

2.— Սկիզբէն իսկ, պիտի վերաբերին կենսական հարցերու, այսինքն հարցին կարգադրութեան խորքին մէջ :

3.— Պիտի վերաբերին թէ հիւսիսային թէ հարաւային Վիէթնամի :

4.— Կրնան վերաբերիլ նաեւ, ըստ խօսակիցներու փափաքին, այլ հարցերու, եւ ուրեմն հարաւ. արեւելեան Ասիոյ կացութեան ամբողջութեան :

× Հանոյի կառավարութեան երկու լիազօր ներկայացուցիչներ տեսնուած են Իտալիոյ Արտաքին նախարար՝ Ամինթոռէ Ֆանֆանիի հետ : Հռոմի մէջ այս առթիւ հետեւեալ զեկոյցը հրապարակուած է .— « Հանոյի կառավարութեան երկու լիազօր ներկայացուցիչներ ուզած են հանդիպիլ Իտալիոյ Արտաքին նախարարին, Վիէթնամի պատերազմին եւ անոր լուծում մը գտնելու համար հաւանական բանակցութեանց մասին խօսելու նպատակով : Հռոմ հասած են Փետրուար 4ին եւ մեկնած Փետրուար 6ին: Ֆանֆանի հաղորդած Ուոշինկթընի Արտաքին նախարարութեան խօսակցութեանց բովանդակութիւնը » :

× Սայկոնէն կը հաղորդեն թէ Վիէթքոնկի յարձակումէն ի վեր քսան հազար հոգի, բնակչութենէն, սպաննուած կամ վիրաւորուած են :

× Վերջին լուրերու համաձայն, Ամերիկացիք հրահանգ ստացած են այլեւս ձգելու Հիւէն :

Հիւէ որ մեռած քաղաք կը նկատուի, նաեւ դերեզմանի վերածուած է, փտող դիակներով փողոցներուն մէջ : Ամերիկացիք զժգոհութիւն յայտնած են որ կառավարական զօրքը թալանի կուտայ ու կը կողոպտէ մինչ քոլերան սկսած է աւեր գործել :

Քէ Սանհի կացութիւնն ալ ահաւոր է ըստ եղած նկարագրութիւններուն : Ամէն կողմ վիրաւոր եւ մեռեալ : Ու վիրաւոր վիճակի մէջ ալ, մառինները կը շարունակեն պատերազմը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ որոշեցին վերցնել արդելքը, (ամպարկօն), որ կար Յորդանանի զէնք ծախելու համար : Այլեւս պիտի հայթայթեն :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ համայնավար առաջին երկիրն է որ որոշած է բնականոն դարձնել դիւանագիտական իր յարաբերութիւնները Յունաստանի հետ : Արդարեւ Մոսկուա իր համաձայնութիւնը տուած է նոր դեսպանին նշանակումին :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը հաղորդեն թէ Ճոնսընի «մտածումներու » գիրք մը լոյս տեսած է, ճիշդ ինչպէս Մաօ Յէ Թունկի մտածումներու գիրքը : Կարմիր կողքով, խորագիրն է՝ Քուօթէյշընս Ֆրոմ Զերմըն ԷԼ ՊԻ ՃԻ : Առաջին խօսքն է՝ «հարկ եղածին չափ խելացի չեմ նախագահ ըլլալու համար » ու վերջինը՝ «ուրիշ նախագահ չունիք, միակն եմ »:

ՌՈՒՄԱՆԻԱ բաւական վարանումներէ ետքը որոշած է մասնակցիլ Փեշտայի համայնավար կուսակցութեանց խորհրդակցական ժողովին :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը Քիզինկէր իր կառավարութեան ինը անդամներով Փարիզ հասաւ : Նախարարներու կարգին է Արտաքին նախարար Վիլի Պրանտ, ինչ որ կը փաստէ թէ առկախ տարակարծութիւն չէ մնացած երկու երկիրներու միջեւ, անցեալ շաբթուան միջադէպէն ետք: Գերմանացիք պիտի փորձեն համոզել տը Կոլը, որ բանակցութիւններ սկըսին Անգլիոյ հետ, պատրաստելու համար անոր անդամակցութիւնը Հասարակաց Շուկային, հանդրուան առ հանդրուան :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿԱԼ հրաժարեցաւ Կրընոպլը երթալէ, ինչպէս նախատեսուած էր, որպէսզի կարենայ անձնապէս ներկայ ըլլալ Փարիզի Արքեպիսկոպոս՝ Կարդինալ Վէօյոյի յուղարկաւորութեան, Շաբաթ առաւօտ: Պապը Գերպ. Ֆռոսարը նշանակեց իբրեւ վարիչ Փարիզի արքեպիսկոպոսութեան մինչեւ նոր արքեպիսկոպոսի մը նշանակումը :

ԱՇԽԱՐՀԻ բոլոր թերթերը Հինգշաբթի օր հրատարակած էին Քափի հիւանդին՝ Պլայպերկի նկարը, ոտքի: Փրոֆ. Պարնարտ յայտարարած է թէ Պլայպերկ կըրնայ 15 օրէն հիւանդանոցէն ելլել :

ՉԻՆԱՑԻՔ ամերիկեան օդանաւ մը վարառած են Թոնքինի ծոցին մէջ: Ամերիկեան շրջանակները կ'ըսեն թէ օդաչուն պարտադրաբար կը գտնուէր չինական գօտիին մէջ, դժուարութիւններ ունենալով օդանաւը վարելու :

ԻՏԱԼԱԿԱՆ աջ հոսանքի պատկանող Իլ Պոռկէզէ թերթին տեսակցութիւն մը տըւած է կարդինալ Օթթավիանի եւ շեշտած թէ դէմ է որեւէ «զրոյցի» համայնավարներուն հետ : Կարդինալը կը յիշէ թէ Աճուպէյի տեսակցութենէն ետք Յովհ. ԻԳ.ի հետ, համայնավարները մէկ միլիոն աւելի ձայն ստացան իտալական ընտրութիւններուն : «Ով որ ձեռք կ'երկարէ համայնավարի մը, դէպի անոր յակում կ'ունենայ : Միշտ նոյն կարծիքն ունիմ: Խօսակցութեան եւ հանդիպումի ոչ մէկ կարելիութիւն կայ անոնց հետ»:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ համայնավար կուսակցութիւնը կ'ուզէ որ օրինաւոր գոյութիւն մը ունենայ : Արդիլուած է 1956էն ի վեր Սահմանադրական Դատարանի որոշումով : Այս առընչութեամբ մամուլի ասուլիս մը ունեցած են :

ՓՈՒԷՊԼՈՅԻ շուրջ կարելի չէ եղած որ եւ է կարգադրութիւն ընել: Բանակցութիւնները տեղ քայլ կ'ընեն : Սէուլի մէջ ալ Սայրըս Վէնսի եւ Փարք Շունկ Հիի խօսակցութիւնները անելի մէջ են: Հարաւային Քորէա կ'ուզէ որ Ամերիկա աւելի վճռական ըլլայ հիւսիսային Քորէայի նկատմամբ :

ԱՐԵՆԱԽՈՒՄԲԵՐԸ ԵՒ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԽԱՌՆՈՒԾՔԸ

Ա.

Ժողովուրդներու արենախմբային կազմը, կախում ունի անշուշտ զանոնք բաղկացնող անհատներու չորս հիմնական արիւնախմբերու համեմատութենէն :

Ներկայիս չկայ ժողովուրդ մը, ազգ մը, ցեղ մը, նոյնիսկ շատ փոքրաթիւ, որ Ա., Բ., ԱԲ. եւ Օ արիւնային խումբերէն միայն մէկը ունենայ: Բացի քանի մը հեռաւոր երկիրներու կոյս անտառներուն մէջ ապրող քանի մը բնիկ, վայրենի փոքրաթիւ ցեղերէն, որոնք քաղաքակիրթ աշխարհէն գրեթէ բոլորովին կտրուած ըլլալով, անհետանալու վրայ են :

Մշտական շփումներու, փոխ յարաբերութիւններու եւ շաղումներու հետեւանքով, որոնք հետզհետէ կ'արագանան, բոլոր ժողովուրդները չորս արիւնախմբերու խառնուրդները դարձած են, այս կամ այն արիւնախմբին յարաբերական գերակայութեամբ : Ինչ որ բացարձակապէս կը հերքէ ազգերու զտութեան կամ զտարիւնութեան տեսութիւնը, զոր Կոպինօ պաշտպանեց, մասնաւորապէս շեշտելով այդ տեսակէտէն արիական ցեղին գերակայութիւնը : Այս տեսութիւնն էր որ Հիթլէրի իբրեւ պատրուակ ծառայեց, փճացնելու համար ոչ – արիական ցեղեր, մասնաւորաբար Հրեաները եւ Գնչուները:

Երակային արիւնարկումի առթիւ կատարուած միլիոնաւոր քննութիւններուն շնորհիւ, այժմ մօտաւորապէս դիտենք չորս արիւնախմբերուն բաշխումը թէ ամբողջ մարդկութեան եւ թէ իւրաքանչիւր ժողովուրդի մէջ :

Ամբողջ մարդկութեան արենախմբային միջին համեմատութիւնն է, Ա.՝ 33,90, Բ.՝ 17,30, ԱԲ.՝ 5,40 եւ Օ՝ 43,40 առ հարիւր :

Ֆրանսայի բնակչութեան արենախմբային համեմատութիւնն է, Ա.՝ 42,60, Բ.՝ 11,20, ԱԲ.՝ 3 եւ Օ՝ 43,20 առ հարիւր :

Իսկ հայ ազգին արենախմբային տարազն է, Ա.՝ 40,3, Բ.՝ 16,6, ԱԲ.՝ 6,8 եւ Օ՝ 36,3 առ հարիւր (*):

Զանազան ժողովուրդներու արենախմբային տարազները երեւան բերած են շահեկան երեւոյթ մը : Արեւմուտքէն մինչեւ Ծայրագոյն Արեւելք, Ա. եւ Օ. խումբերու համեմատութիւնը, որ ամէնէն բարձրն է եւրոպական ազգերու մէջ, աստիճանաբար կը նուազի, իսկ Բ. եւ ԱԲ. խումբերուն տոկոսը կ'աւելնայ : Կարգ մը դիտուններու կարծիքով, ժողովուրդի մէջ որքան բարձր ըլլայ՝ Ա. եւ Օ. եւ նուազ՝ Բ. եւ ԱԲ. խումբի տէր անհատները, այնքան կը մօտենայ, մարդաբանական տեսակէտէն, եւրոպական տիպարին :

Եթէ ընդունինք այս համեմատութիւններուն տրուած մեկնութիւնը, Հայերը շատ մօտ են եւրոպական տիպարին, աւելի քան Հունդարացիները, Ռուսերը, Լեհերը, եւայլն : Մասնաւորաբար Հարաւային, Միջերկրականեան տիպարին, եթէ նկատի առնենք նաեւ մեր երկարագլխութիւնը (տոլիքոսէֆալի) որուն յատկանիշն է գանկին երկարութիւնը բաղդատմամբ անոր լայնքին :

Նոյն երեւոյթը կը հաստատէ նաեւ ցեղային յայտանիշը (**), որ Եւրոպայի ժողովուրդներուն մէջ երկուքէն վեր է (Անգլիացի՝ 4,5, Ֆրանսացի՝ 3,2, գերմանացի՝ 3,1, հայ՝ 2,01 եւայլն) : Իսկ Պոլիսէն անդին, դէպի Արեւելք, ցեղային յայտանիշը հետզհետէ կը նուազի եւ կ'իյնայ, 1,77էն (թուրք) 1,3ի (ռուս), եւ 0,50ի (հնդիկ): Եթէ հիմնուինք այս յայտանիշերուն եւ անոնց տրուած մեկնաբանութեան վրայ, Հայերուն սկզբնական բնակավայրը պէտք է փնտռել Պոլսոյ Արեւմուտքը, Պալքանեան ժողովուրդներուն (2,3էն 2,17) քով: Արդեօք այդպէս չէ՞ր շատ հեռաւոր անցեալին մէջ, քանի որ ոմանք կ'ենթադրեն թէ Հայերը՝ Թրակիայէն գաղթած են Փոքր – Ասիա :

Կը տեսնուի թէ զանազան երկիրներու բնակչութեան մէջ չորս արենախմբերու յարաբերական համեմատութիւնը, թէեւ հիմնուած տակաւին անբաւական դիտարկութիւններու եւ վիջակագրութիւններու վրայ, շահեկան տուեալներ կը հայթայթէ մարդաբանական, ցեղաբանական եւ ժողովրդագրական տեսակէտներէն: Նաեւ հոգեկենսաբանական տեսակէտէն, քանի որ, ըստ Լէոն Պուրտէլի եւ ուրիշներու տեսութեան, ժողովուրդներու խառնուածքին եւ վարուելակերպին էական գիծերը սերտ առընչութիւն ունին զանոնք բաղկացնող անհատերու արենախմբային համեմատութիւններէն եւ անոնց համապատասխանող խառնուածքներուն եւ վարմունքին հետ :

Հետեւաբար ժողովուրդներուն մէջ եւս կարելի է չորս խառնուածքներ եւ ընդհանուր ձգտումներ զանազանել, համաձայն այս կամ այն արենախմբին գերակայութեան : Արիւնախումբ մը որքան գերակայ ըլլայ ժողովուրդի մը մէջ, այնքան շեշտուած կ'ըլլան անոր անհատականութիւնը եւ Ա. Բ. ԱԲ եւ Օ. արիւնախմբերուն համապատասխանող էական գիծերը, զորս համառօտեցի նախորդ յօդուածին մէջ («Յառաջ», 1, 2, 68):

ՏՈՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

(*) Այս թիւերը արդիւնքն են ողբացեալ բարեկամիս Տոքթ. Բոսովիչի սահմանափակ քննութիւններուն, զորս կատարեց 1927ին, Փարիզի Եկեղեցիին բուժարանը այցելող մօտ չորս հարիւր գաղթականներու վրայ, մեծամասնութեամբ արեւմտահայ : (Տե՛ս «Բուժանք», 1927ի Յունիսի թիւը):

Զենք գիտեր այս ուղղութեամբ ինչ հետազօտութիւններ եւ ուսումնասիրութիւններ կատարուած են Խորհ. Հայաստանի մէջ: Շահեկան պիտի ըլլար գիտնալ հոն ապրող գաղթական արեւմտահայերու եւ տեղացի արեւելահայերուն, նաեւ շրջակայ ժողովուրդներու արենախմբային տարազը, քննութեան ենթարկուած անհատներուն սկզբնական բնակավայրը, մարդաբանական, կենսաբանական, նկարագրային յատկանիշերը, եւն.:

(**) Ցեղային յայտանիշը (Էնտիս տէ ռաս) կը ստացուի բաժնելով Ա. եւ ԱԲ. արենախմբերու գումարը, Բ. եւ ԱԲ. խմբերու գումարով :

ՀԱՅ ՀԻՆ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ռումէն ժողովուրդի պատմութիւնը եւս կը շահի այս նոր յայտնութեամբ, որովհետեւ Պալաք կամ Վալաք անուն ժողովուրդի մը յիշատակութիւնը հայ աղբիւրի մը մէջ աւելի ստոյգ կը դառնայ, Խորենացիի ապրած դարուն շուրջ տարակոյսներուն ստեղծած շփոթութենէն ազատելով այդ յիշատակութիւնը, որ կապուելով Անանիա Շիրակացիին, պատմական փաստի մը բնոյթը կը ստանայ :

Այդ կերպով կը ճշդուի նաեւ այն պարագան, թէ Պալաք անուան յիշատակութիւնը Շիրակացին ինքն է ըրած իր երկին մէջ ի ձեռին ունեցած աղբիւրներու հիման վրայ եւ ոչ թէ յետոյ ներմուծուած է հոն՝ յետագայ ընդօրինակողներու կողմէ :

Գիրք Աշխարհացի հրատարակութեան 300ամեակին առթիւ թարմացնելով այսպէս անոր ստեղծած հետաքրքրութիւնը ռումէն երկիրներու անցեալին հետ կապուած հետազօտութեանց համար, անդամ մը եւս կ'ուզէինք նշել թէ այնքան ալ զանցառելի չեն հայ աղբիւրները սոյն շրջաններուն մասին, զորս իրենց շահագրգռութեան մարզէն չեն հեռացուցած հայ մատենագիրները :

Ուշագրաւ է, որ Շիրակացիէն վեց հարիւրամեակ ետք, ԺԳ. դարուն, Վարդան Արեւելքցի եւս իր Աշխարհացոյցին մէջ ծանօթութիւններ, կուտայ նոյն այս շրջաններուն մասին, ծանօթութիւններ, որոնք, ինչպէս դիտել կուտայ Նորայրբիւզանդացի, մեծ մասամբ առնուած են Անանիա Շիրակացիի երկէն, անոնց կրցուած ըլլալով անշուշտ նորագոյն աղբիւրներէ եւս տեղեկութիւններ՝ աշխարհագրական նոր փոփոխութեանց շուրջ :

Վարդան Արեւելցին, որուն մահուան 700ամեակը, ըսենք ի դէպ, կը լրանայ յառաջիկայ տարի, երկրորդ հեղինակն է հետեւաբար, որուն աշխատասիրութեանց մէջ ռումէն ժողովրդի նախնիքը իրենց յիշատակութիւնը կը գտնեն :

Վարդան հեղինակն է նախ պատմութեան մը, ուր երրորդ խաչակրութեան (1189 – 1192) նուիրուած հատուածի մը մէջ խօսելով Ֆրետերիք Շիկամօրուսի կազմակերպած բանակին մասին, կ'ըսէ թէ անոր շարքերուն մէջ Զալահներ եւ Պուլղարներ եւս կային, զորս Բիւզանդիոն ձրի անցուց իր հողերէն :

« Իսկ Կոստանդնուպոլսացիք խնդրեցին ողորմութիւն, եւ ետումն հարիւր կենդինար ոսկւոյ եւ երկու հարիւր արծաթոյ եւ ձրի անցուցին զամենայն բազմութիւնս զոր առեալ էին ի Բլախաց եւ Բուլղարաց յոլովութեամբ գանձուց ի յանցանելն ընդաշխարհս նոցա »:

Իսկ նոյն շրջաններուն մասին Վարդան հետեւեալ տողերը ունի Աշխարհացոյցին մէջ .

« Եւ ապա յայնկոյս Դանսբար գետոյն ազգն գոթաց եւ ապա Ըռուսաց, որ Մոսկով է անուն քաղաքին որ աթոռ է ազգին Ըռուսաց եւ Ուլախաց ազգն սահմանակից է նմին եւ ապա ազգն Բուլղարաց դայ հասանէ ի Սարմատացիք եւ անտի ի վերս »:

Վարդանի Աշխարհացոյցին բոլոր տարբերակներուն մէջ միեւնոյն ձեւով չերեւար վերի հատուածը : Ծանօթ բանասէր Հայկ Պէրպէրեան, որ 1960ին լոյս ընծայեց Աշխարհացոյցը քսան ձեռագիրներու եւ չորս տպագիրներու բաղդատութեամբ, կը նշէ ծանօթագրութեան մը մէջ, թէ անոնցմէ վեցը կը յիշատակեն Վալահ ազգը «Օլախաց», «Ուֆլախաց», « Ուլախաց », «Իլախաց», «Աւլախաց» ձեւերով :

Ոգեկոչելով այստեղ Վարդանը իր մահուան մօտալուտ եօթը հարիւրամեակին առթիւ, պարտաւոր ենք զայն եւս դասել այն հայ մատենագիրներու շարքին, որոնք յիշատակած են այս շրջանները եւ անոնց ժողովուրդները իրենց երկերուն մէջ, հայ կարաւաններուն այս ափերը դալէն եւ այստեղ ասպնջականութիւն գտնելէն դեռ դարեր առաջ :

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Գէթ երկու բանի համար վստահ ենք, թէ բոլորս ալ պիտի տառապինք ու պիտի մեռնինք :

ԿՈԼՏՍՄԻԹ

×

Կը սիրեմ առանձին ըլլալ : Երբեք չգտայ ընկեր մը, որ այնքան լաւ ընկերութիւն ընէր, որքան՝ մինակութիւնը :

ԹՈՐԷՅ

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

Եւ սակայն առտուընէ ի վեր կրած ջըզային յուզումները վերջապէս զինքը զգետնեցին եւ պէտք զգաց պահ մը երթալ իր անկողնին վրայ հանդչելու, առանց աչքերը գոցել կարենալու:

Իր սովորութեան համեմատ, ուզեց որ ընթերցում մը ընեն իրեն:

Ապտիւլ Համիտ մեծ սիրահար մըն էր զգայացունց եղեռնութեանց ու ոստիկանական շահատակութեանց նուիրուած վէպերու, որոնց թարգմանութեան համար յատուկ թէ թուրք եւ թէ հայ թարգմանիչներ ունէր: Իր ամէնէն սիրած հեղինակներն էին Էմիլ Ռիշպուր, Քսավիէ տը Մոնթէփէն, Փոնսոն տիւ Թէռյլ, Կապոռիօ, Ժիւլ Մառի եւ ուրիշ այս կարգի Ֆրանսացի վիպասաններ, որոնց գործերը գրեթէ ամբողջութեամբ թարգմանել տուած էր եւ որոնց ընթերցումին մէջ կը փնտռէր, չատ անդամ, իր անքուն գիշերներուն սփոխանքը:

Վերջերս սակայն նոր հեղինակ մը զինքը բոլորովին հմայեր էր: Այդ հեղինակն էր անգլիացի Քոնըն Տօյլ գնդապետը, որուն աշխարհահռչակ Շերլօք Հոլմսի արկածալից շահատակութիւնները որոնց ամէնքն ալ խորհրդաւոր ոճիրներու շուրջ կը դառնան, տարօրինակ կերպով զինքը շահագրգռած էին:

Առանձին թարգմանիչ մը բաւական չըլլալով, երկու հոգի օրն ի բուն զբաղած էին տաղանդաւոր անգլիացի վիպասանին գործերը թուրքերէնի թարգմանելու: Ապտիւլ Համիտ յաճախ հիացած էր Շերլոք Հոլմսի վրայ, որ ամենափոքր ու աննշան հետքէ մը խորհրդաւոր եւ անլուծելի կարծուած դաղտնիք մը երեւան կը հանէր:

Իր խանդավառութիւնը Քոնըն Տօյլի մասին այն աստիճան առաջ գացած էր, որ քանի մը ամիս առաջ զայն Պոլիս հրաւիրած էր անձամբ ծանօթանալու համար հետը: Շերլոք Հոլմսի հեղինակը ընդունած էր հրաւէրը եւ Պոլիս եկած եւ իր գալուն յաջորդ շաբթուն, ուրբաթ օր մը, գացած էր Պէշիկթաշ, Սէլամլըքի արարողութեան ներկայ գտնուելու: Ըստ իրեն եղած զեկուցումին՝ արարողութենէն ետքը, Սուլթանը պիտի բարեհաճէր իր ներկայութեան ընդունելու զինքը:

Բայց արարողութենէն ետքը, Քոնըն Տօյլ ի զուր սպասեր էր Մէրասիմ Տարիէսիի մէջ որպէսզի պալատին արարողապետը գայ զինքը Ապտիւլ Համիտի քով առաջնորդելու : Ի փոխարէն արարողապետին՝ թիկնապահ մը եկած էր իմաց տալու թէ նոյն օրը Սուլթանը պիտի չկրնար զինքը ընդունիլ եւ Քոնըն Տօյլ մեկնած էր Սէլամլըքէն բաւական սրտնեղած տրամադրութեամբ մը: Թիկնապահը աւելցուցած էր թէ հաւանօրէն Վեհափառ Սուլթանը իմաց պիտի տայ թէ ո՛ր օր կրնար զինքը ընդունիլ:

Քանի մը օրեր անցեր էին ու նորէն որեւէ հրաւէր չէր ընդունած: Քոնըն Տօյլի համբերութիւնը սպառեր էր վերջապէս եւ օր մըն ալ պալատի առաջին քարտուղար Թահսին փաշայի տոմսակ մը ուղղելով՝ չոր կերպով ծանուցած էր թէ երկու օրէն կը վերադառնար Անգլիա, չկրնալով հասկնալ իր յատկապէս Պոլիս հրաւիրուելուն շարժառիթը:

Այս տոմսակը, որուն պարունակութիւնը անմիջապէս հաղորդուեցաւ Ապտիւլ Համիտի, բաւական յուզում պատճառեց բռնաւորին, այսուհանդերձ կրկին մերժեց ընդունիլ մեծանուն վիպասանը: Միայն թէ այս անդամ Սուլթանը հարկ դատեց անմիջապէս արարողապետ Իպրահիմ փաշան զրկել Քոնըն Տօյլի մօտ եւ դրամական մեծ նուէր մը եւ թանկագին ընծայ մը տալ հռչակաւոր վիպասանին, ցաւ յայտնելով միանգամայն, որ պիտի չկրնար այդ օրերը ընդունիլ մեծայարգ հիւրը եւ թէ չուզեր զինքը սպասցնել եթէ Անգլիա վերադառնալ կը փափաքի:

Վիպասանը հասկցաւ որ զինքը քաղաքավարօրէն ճամբու կը դնէին եւ հետեւեալ օրն իսկ իր պայուսակը կապելով, արեւելեան ճեպընթացով մեկնեցաւ Պոլսէն, չկրնալով մեկնութիւն մը տալ Ապտիւլ Համիտի այս տարօրինակ ընթացքին:

Քոնըն Տօյլի Պոլիս ժամանումը եւ մեկնումը անծանօթ մնացած է հասարակութեան եւ խնդրին մօտէն ծանօթ եղողները միայն գիտեն 1904ի դարնան պատահած այս միջադէպը:

Իսկ թէ ինչո՞ւ Ապտիւլ Համիտ մասնաւոր հրաւէրով զայն Պոլիս կանչելէ ետքը, չուզեց իր ներկայութեան ընդունիլ, ասոր բացատրութիւնը պարզապէս հետեւեալն է:

Սըր Արթըր Քոնըն Տօյլի Պոլիս հասնելուն հետեւեալ օրն իսկ՝ Սուլթան Համիտ «ժուռնալ» մը կը ստանար գրեթէ սա փմաստով.

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(51 – Շար.)

ՍԱՆԱՀԻՆԻ ՎԱՆՔԸ

Հայ ճարտարապետութեան սքանչելի կոթողներ են Սանահինն ու Հաղբատը, որոնց հիմնադրութեան 1000ամեակն է ներկայիս :

Պատմագիրներու վկայութեամբ Սանահինի վանքը, ինչպէս նաեւ անկէ երեք քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ գտնը-ուող Հաղբատի վանքը, հիմնադրած են Բիւզանդիոնի Ռոմանոս Ա. կայսեր կողմէ հալածուած խումբ մը հայ կրօնաւորներ՝ Ժ. դարու կէսերուն : Վանքը կառուցուած է հոն, ուր, ըստ աւանդութեան, Գրիգոր Լուսաւորիչ Դ. դարուն խաչ մը կանգնեցուցած է :

Սանահինի վանքը, հաւանաբար, հիմնուած է աւելի կանուխ, քան Հաղբատինը : Այս վարկածը կը հիմնուի նախ ճարտարապետական յաջորդական ձեւերու կիրարկումին ուսումնասիրութեան, ապա անունին (Սանահին = սա նրանից, այսինքն՝ Հաղբատէն հին) բացատրութեան վրայ :

Վանքին շինութիւնը տեւած է շուրջ երեք դար : Թերեւս այդքան չձգձգուէր կառուցումը, եթէ չզուգադիպէր թուրքսելճուկներու արշաւանքներուն (ԺԱ. դար), որմէ ետք «մօտաւորապէս 120 տարի,— ինչպէս նկատած է հայ ճարտարապետութեան մեծ երախտաւորը՝ Թ. Թորամանեան,— Հայերը չեն կարողացած դեղարուեստի կամ ճարտարապետութեան մասին մտածել ...» :

Սանահինի վանքին յուշարձանները թէեւ տարբեր դարերու արդասիք են, սակայն անոնք միասնական են իրենց յատակագիծով, ճարտարապետական – դեղարուեստական ձեւերով : Սանահինի վանքին ամբողջութիւնը բաղկացած է հինգ եկեղեցիներէ, զանգակատունէ, երկու գաւիթներէ, գրատուն – մատենադարանէ, կարգ մը մատուռ – դամբարաններէ : Համակառոյցին մէջ կը մտնեն նաեւ հոգեւոր դպրոցին սրահը (Գրիգոր Մագիստրոսի ճեմարանը), հիւրանոցը, աղբիւրը, որուն կից կը տարածուի Կիւրիկեաններու եւ Զաքարեան – Երկայնաբազուկներու տոհմական դերեզմանատունը՝ արժէքաւոր եւ նրբաճաշակ քանդակներ ունեցող խաչքարերով եւ մահարձաններով :

Վանքի գլխաւոր եկեղեցին Ամենափրկիչն է, որ կառուցուած է Աշոտ Գ. Ողորմածի կնոջ՝ Խոսրովանոյշ Թագուհիին կողմէ՝ 967 – 972ին : Շինուած է միջնադարեան Հայաստանի մէջ լայն տարածում գտած կեդրոնական զմբէթ սրահի ոճով, առանց սիւներու : Արեւելեան պատին ճակատին վրայ քանդակուած են Գուրգէն եւ Սմբատ Կիւրիկեան եղբայրներու բարձրաքանդակը՝ եկեղեցին մանրանկարը իրենց ձեռքին մէջ :

Ամենափրկիչ եկեղեցին եւ յուշարձանախումբին մաս կազմող միւս շէնքերը կառուցուած են տեղական մուգ – կապտագոյն երկաթաքարի սրբատաշ մեծ քարերով :

Սանահինի վանքին ամենահին շէնքերէն մէկը Ս. Գրիգոր եկեղեցին է : Վանքին զանգակատունը կառուցուած է ԺԳ. դարուն՝ Աբաս Բ. Բագրատունի թագաւորին օրով : Զանգակատունը ունի քառակուսի յատակագիծ, եռայարկ է՝ կամարներու վրայ յենած վեց սիւանի զմբեթով : Վերի յարկերը կարելի է բարձրանալ պատերուն կողքին շինուած քարէ աստիճաններով :

Ուշադրաւ է այն հանգամանքը, որ Սանահինի յուշարձանախումբին մէջ աշխարհիկ շէնքերը իրենց դեղարուեստական – ճարտարապետական արտայայտչականութեամբ, ճարտարագիտական մտայղացումերով նոյնքան դեղեցիկ են, որքան եկեղեցական շէնքերը : Նոյնիսկ իրենց կնիքը դրած են այս վերջիններուն վրայ : Այս տեսակէտէն ակնառու է միջնադարեան քաղաքացիական ճարտարապետութեան զարդերէն մէկը հանդիսացող գրատուն մատենադարանը՝ կառուցուած 1063ին, Դաւիթ Ա. Թագաւորի աղջիկան՝ Հրանոյշ Թագուհիին կողմէ :

Ամենափրկիչ եւ Աստուածածին եկեղեցիներուն միջեւ կը գտնուի նեղ, երկար սրահ մը, ուր տեղաւորուած էր վանքին հոգեւոր դպրոցը : Հոս դասաւանդած է միջնադարու ամէնէն զարգացած մարդոցմէն մէկը՝ Գրիգոր Մագիստրոս, որուն անունով ալ սրահը մինչեւ այժմ աւանդաբար կը կոչուի Մագիստրոսի ճեմարան :

Սանահին գիւղի հարաւ – արեւմտեան մասին մէջ կը գտնուի վանքին հետ սերտօրէն կապուած գողտրիկ կառուցուածք մը՝ աղբիւրը, որ կառուցուած է Մխիթար ճարտարապետի կողմէ՝ Զաքարէ եւ Իվանէ սպասալարներու պատուէրով : Աղբիւրին սրահը երեք կողմերէ փակուած է պատերով, իսկ հիւսիսային կողմէն ունի երկու կամարակապ բացուածքներ : Սառնորակ ջուրը կուգայ Զաթենդաղ լերան փէշերէն՝ թրծուած կաւէ խողովակներով :

Սանահինի վանքին յուշարձանները բազմաթիւ անգամներ ենթարկուած են ասպատակութիւններու եւ մատնուած են աւերածութեան : Սակայն արմատական վերանորոգումներու շնորհիւ բոլոր յուշարձաններն ալ ներկայիս կը գտնուին լաւ վիճակի մէջ :

Գ. ՇԱԽԿԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Պերնար Ֆէրոն, Լը Մոնտի արտաքին սպասարկութեան փոխ – տնօրէն եւ խորհրդային հարցերու մասնագէտ կ'անդրադառնայ «Մոռցուած բանտարկեալներու» :

Բողոքներու առիթ տուաւ, բովանդակ աշխարհի մէջ, Սինիաւսքիի, Տանիէլի, Կինզպուրկի, Կալանսքովի եւ ասոնց ընկերներուն դատավարութիւնները : Այս անուանի ամբաստանեալները միակ մտաւորականները չեն, որ «կարծիքի յանցանքի» համար արգելափակուած են Արեւելեան Եւրոպայի մէջ : Ասոնց պարագային լռութեան քօղը վերցուեցաւ : Մինչդեռ ուրիշներ դատապարտուած են գաղտնի կերպով : Եւ որովհետեւ կ'ապրին կեդրոններէ հեռու շրջաններու մէջ կամ՝ տեղեկութիւններ ստանալու շրջագիծերէ դուրս, իրենց պարտադրուած պատիժը կը կրեն ընդհանուր անտարբերութեան մը մէջ :

Պարագան է, օրինակ, Ուկրայնիացի լրագրող Շոռնովիլի, որ կ'աշխատէր Քիէվի ձայնասփիւռի կայանին մէջ : 40 տարեկան էր : 1966 Ապրիլ 16ին, պահանջուեցաւ իրմէ, որ իբրեւ վկայ ներկայանայ դռնփակ դատավարութեան մը, ուր պիտի դատուէին չորս երիտասարդ մտաւորականներ : Մերժեց վկայել, որովհետեւ օրէնքով արգիլուած էին գաղտնի դատավարութիւնները : Ասոր վրայ՝ Շոռնովիլ ամբաստանուեցաւ եւ ձերբակալուեցաւ քիչ ետք, հակառակ այն իրողութեան, որ Ուկրայնիոյ գերագոյն ատեանը անհիմն հռչակեց Լվովի դատարանին որոշումը, որուն հիման վրայ կը ձերբակալուէր ան : Խորհրդային մամուլը երբեք չարտայայտուեցաւ այս մասին : Դժուար է, արդարեւ, բացատրել թէ ի՞նչպէս կը ձերբակալուի անձ մը այն առարկութեամբ, թէ մերժած է հակօրինական քայլ մը առնել :

Սակայն միայն Խորհ. Միութիւնը չէ, որ առանձնաշնորհն ունի այս ձեւի տըխրահռչակ հարցերու : Այս ցաւոտ երեւոյթը կեանքի կը կոչուի կրկին Լեհաստանի մէջ, որուն ղեկավարները խոստացած էին 1956ին վերջ տալ ընդմիշտ սթալինեան մեթոտներուն : Անցեալ Հոկտեմբերին, երիտասարդ կին մը՝ Նինա Կարսով, դատապարտուեցաւ երեք տարուան բանտարկութեան : Ոստիկանութիւնը անոր տան մէջ գտած էր բացնամակի մը օրինակը՝ ուղղուած Վարշաւայի համայնավարներուն : Բաց – նամակին հեղինակներն էին Կարոլ Մոտզելեվսքի եւ Եասէք Կիւրօն, երկուքն ալ համայնավար կուսակցութենէն արտաքսուած շարքայիններ : Ոստիկանութիւնը ձեռք անցուց նաեւ ամբաստանեալին օրագիրը : Նինա Կարսով կը ճշդէր երկտողի մը մէջ, որ եթէ անյայտանար, իր անձնական թուղթերը պէտք է ի պահ դրուին Եակըլանի գրատան մէջ՝ հրատարակուելու համար իր մահէն 25 տարի ետք միայն :

Կը թուի, թէ չամբաստանուիր կառավարութեան դէմ խմորումներ սերմանած ըլլալու յանցանքով : Ամբաստանեալը անմիջական հրատարակութեան չսահմանուած փաստաթուղթի մը մէջ, յայտնած է գաղափարներ, որոնք խոտոր կը համեմատին ներկայ վարիչներու տեսակէտներուն :

Ապահովաբար Լեհաստանի վարիչները կ'ուզեն այս ձեւով դաս տալ եւ ազդարարել բոլոր անոնց, որոնք իրենց նման չեն մտածեր : Հսկայ ծրագիր մը երկրի մը մէջ, ուր, բարեբախտաբար, ժողովուրդը պահած է ազատ խօսելու իր սովորութիւնը :

Թ. Ա. Թ.

ՔԻՉ ՄԸ ԾԻԾԱՂ

Մարդուն մէկը գինետուն կը մտնէ քանի մը գաւաթ գինի խմելու :

Գինեպանին հետ մտերմանալով՝ անոր կը պատմէ իր ցաւերը :

— Կեանքս անտանելի դարձած է, կ'ըսէ : Չորս եղբայր ենք ու չորսս ալ կ'ուտենք ու կը քնանանք նոյն սենեակին մէջ : Ու միայն ասիկա չէ : Եղբայրներս ամէնն ալ մէյ մէկ կենդանիի հանդէպ տկարութիւն ունին :

Առաջինը՝ երկու շուն ունի :
Երկրորդը երեք կապիկ :
Երրորդը՝ տասը նապաստակ :
Խենթենալը բան մը չէ :
Որեւէ տեղէ օդ չի դար :
Չես կրնար շունչ առնել ...

— Ներողութիւն, բարեկամ, ձեր սենեակը պատուհան չունի՞, կը հարցնէ գինեպանը :

— Ունի : Երկու պատուհան ունի, կը յարէ յաճախորդը :

— Այն ատեն ինչո՞ւ չէք բանար պատուհանները :

— Ինչո՞ւ բանանք : Որպէսզի աղաւնիներս փախչի՞ն .... :

×

Յակոբիկ ձեռքը ամանը մը բռնած՝ կաթնավաճառին կ'երթայ :

— Մայրիկիս մէկ քիլօ կովու կաթ կ'ուզէ, կ'ըսէ :

— Բայց, մանչուկս, ձեռքիդ ամանը պզտիկ է, կը պատասխանէ կաթնավաճառը :

— Հոգ չէ : Ուրեմն, մէկ քիլօ այծի կաթ տուէք, կ'ըսէ Յակոբիկ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (116)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Մտախոհելէ առանց դադրելու ետեւը դարձաւ, եւ զինքը եղեռնական ատեանին սրահէն բաժնող դուռին պղնձեայ գնդակը տեսաւ : Գրեթէ մոռցած էր այս դուռը : Նայուածքը որ նախ հանդարտ էր, դուռին վրայէն չկրցաւ հեռանալ, այն պղնձեայ գնդակին հետ կապուեցաւ մը նաց. յետոյ ահաբեկ եւ անշարժ նայուածք մը եղաւ, եւ տակաւ առ տակաւ սարսափով համակուեցաւ : Մազերուն մէջէն շիթ առ շիթ քրտինք կ'ելլէր եւ ուղխօրէն կը հոսէր քունքերուն վրայէն :

Եղաւ վայրկեան մը ուր ապստամբութեամբ խառն իշխանութեամբ մը շարժում մը ըրաւ, աննկարագրելի շարժում մը որ կը նշանակէ եւ որ շատ աղէկ կը նշանակէ, խե՞նթ եմ ինչ եմ. ո՞վ կը բռնադատէ զիս ներս մտնելու : Յետոյ յանկարծ ետեւը դարձաւ, դիմացը տեսաւ այն դուռը ուրկէ ներս մտած էր. դէպի այն դուռը դնաց եւ դուրս ելաւ :

Ալ այն սենեակին մէջ չէր. դուրսն էր. փողի մը մէջ կը գտնուէր, այն փողին մէջ ուրկէ դուրս եկած էր եւ որ երկայն, նեղ, աստիճաններով եւ դռնակներով բաժնուած, ամէն տեսակ անկիւններ կազմող, հոն հոս հիւանդներու ճրագներու նման կանթեղներէ լոյս առնող փող մըն էր : Շունչ մը առաւ. մտիկ ըրաւ. ոչ առջեւի եւ ոչ ալ ետեւի կողմէն ձայն չէր առներ. սկսաւ փախչիլ իբր թէ հալածող մը ըլլար ետեւէն :

Երբ այս նեղ անցքին անկիւններուն մեծագոյն մասէն անցաւ եւ հեռացաւ, նորէն մտիկ ըրաւ : Միեւնոյն լռութիւնը, միեւնոյն մթութիւնը կը տիրէր իր բոլորտիքը : Շնչասպառ եղած կ'երեւար, ուստի պատի մը կռթնեցաւ : Պատին քարը ցուրտ, քրտինքը ճակտին վրայ կը սառէր. նորէն կանգնեցաւ սարսուռ մը զգալով :

Եւ ահա հոն մինակը, մութին մէջ ոտքի կանգնած՝ ցուրտէն եւ զուցէ ուրիշ բանէ զողալով՝ մտածեց :

Ամբողջ գիշերը մտածեր էր. ամբողջ օրը մտածեր էր. իր ներսէն միայն մէկ ձայն կը լսէր որ կ'ըսէր իրեն.— Բաբէ՛ :

Այսպէս քառորդ մը անցաւ : Վերջապէս գլուխը ծռեց, ցաւագին հառաչանք մը հանեց եւ ետ դնաց : Յամրաբար կը քալէր վատ մարդու մը պէս : Կարծես թէ խոյս տալու միջոցին ետեւէն հասած էր մէկը եւ զինքը բռնելով ետ կը տանէր :

Նորէն մտաւ խորհրդակցութեան սենեակը : Առջի տեսած բանը դուռին կըղպակին լեզուամոյթին կը նայէր՝ վագրի մը աչքը նայող դառնուկի մը պէս :

Աչքերը չէր կրնար անոր վրայէն հեռացնել : Ժամանակ առ ժամանակ քայլ կ'առնէր եւ դուռին կը մօտենար :

Եթէ մտիկ ընելու ըլլար, մօտակայ սրահին ձայնը խառնաշփոթ շշուկի մը պէս լսած պիտի ըլլար, բայց չէր ըներ, եւ չէր լսեր :

Յանկարծ դուռին քով գտաւ ինքզինքը՝ առանց ինքն ալ գիտնալու թէ ի՛նչպէս մտած էր. ջղաձգային սարսուռով մը գնդակը բռնեց :

Դուռը բացուեցաւ :

Ալ ունկնդրութեան սրահին մէջն էր :

ԳԼՈՒԽ Ծ.

ՏԵՂ ՄԸ ՈՒՐ ՀԵՏԶՀԵՏԷ ՀԱՄՈԶՈՒՄՆԵՐ ԿԸ ԿԱԶՄՈՒԻՆ

Քայլ մը առաւ, դուռը ետեւէն զոցեց մեքենաբար եւ ոտքի վրայ կեցաւ դիտելով ինչ որ կը տեսնէր :

Բաւական ընդարձակ եւ հազիւ թէ լուսաւոր սրահ մըն էր այն ուր երբեմն աղմուկ կը տիրէր, երբեմն ալ լռութիւն եւ ուր բազմութեան առջեւ եղեռնական դատի մը ամէն տարրերը կը պարզուէին իրենց զձուձ եւ սոսկալի շուքովը :

Սրահին մէկ անկիւնը ուր ինք կը գտնուէր, դատաւորներ կային որոնց կերպարանքը անուշադիր եւ պատմուճանը մաշած էր եւ որոնք իրենց եղունգը կը կրծէին կամ բիբը կը զոցէին. միւս ծայրը հնոտիներ հագած բազմութիւն մը կար, դիտած բաներն էին ամէն տեսակ դիրքով փաստաբաններ, պարկեշտ եւ անաչառ կերպարանքով զինուորներ, արատաւոր եւ հին տախտակամածներ, աղտոտ ձեղուն մը, աւելի դեղնագոյն քան թէ կանաչագոյն փռոցով մը, ծածկուած սեղաններ, ձեռքերէ սեւցած դռներ, տախտակին մէջ մխուած բեւեռներ, ծըխարանի կանթեղներ որոնցմէ աւելի մուխ քան թէ լոյս կ'ելլէր. սեղաններուն վրայ պղնձեայ աշտանակներ եւ աշտանակներուն վրայ մոմեր. մթութիւն, տձեւութիւն, տրտմութիւն, այս ամէն իրերու տեսքէն տաղտուկ եւ վեհ տպաւորութիւն մը կ'արտադրուէր, վասնզի հոն կը զգար մարդ այն մարդկային մեծ բանը որ օրէնք, եւ այն երկնային մեծ բանը որ արդարութիւն կ'անուանուի :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Վառնա-ճեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ այս Կիրակի առաւօտ (Փետր. 18) Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին իր ամուսնոյն՝

Ա. ՎԱՌՆԱՃԵԱՆԻ

անոր մօերդբօր որդւոյն՝

ԱՀԱՐՈՆ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

ինչպէս նաեւ Փափազեան, Սինանեան, Ապաճեան (Պոլիս) ընտանիքներու համայն ննջեցելոց յիշատակին :

Ի դիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Նուրիցա Խաչատուրեան կը ծանուցանէ թէ իր ողբ. ամուսնոյն

ՄԻՀՐԱՆ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի (18 Փետրուար) առաւօտ Պօմոնի Ս. Գրիգոր – Լուսաւորիչ եկեղեցին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Վարդան Կակոյեան եւ մայրը Իլիմանձա, Պ. Պ. Յակոբ Գարակէօզեան, Օր. Օր. Վարդուհի եւ Սիրանուշ Կակոյեան Պ. Արշակ Մկրեան եւ զաւակները, Նօտարեան, Զապունեան, Մկրեան եւ Կակոյեան ընտանիքները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն թէ տեղւոյս համայն Հայութեան նաեւ Իսիի Հայութեան եւ բոլոր անոնց որոնք բաժնեցին իրենց վիշտը

ՄԵԼԻՆԷ ԿԱԿՈՅԵԱՆ (Ծնեալ Մկրեան)

մահուան առթիւ :

×

Պ. Միքայէլ Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Փիէր Պետրոսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Սերժ Խաչատուրեան, ինչպէս նաեւ բոլոր ընտանեկան պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ գրաւոր, մամուլով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ, մօր եւ մեծ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ՄԻՔԱՅԷԼ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

(Ծնեալ Արաքսի Կիւլէսէրեան, Չէնկիլէրցի)

մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Անտէր հիւանդներու Ֆօնտին՝ Տիկիններ Շաքէ Մինէլեանէ 50 Ֆրանք, Անժէլ Արապեանէ 20, Մելինէ Տէրտէրեանէ 15 եւ Ոմն քսան : Ընկերուհի Կոստանեանէ 15, Հր. Բալուեանի մահուան քառասունքին առթիւ : Ընկերուհի Հերմինէ Կարապետեանէ տասը Ֆրանք : Տիկին Համասփիւռ Սագաթէլեանի մահուան առթիւ Ռէնսի – Վիլմոմպլի իր բարեկամներէն 60 Ֆրանք :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 25ին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Ամպասատէօրի շքեղ սրահներուն մէջ : 3 Ավընիւ Կապրիէլ, մեթրօ Քոնքորտ :

ՆԱԻԱՍԱՐԴ պարախումբ՝ ղեկավարութեամբ ԺԻՐԱՅՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆի :

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 10 Ֆր. Ուսանողներու կէս գին Ապահովել սեղանները, հեռ. 033-0212

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետրուար 18ը կը տօնուի Լիոնի մէջ, Ազգ. Տան սրահը, Փետրուար 25ին, Կիրակի կէսօրէ ետք:

×

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Մրութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

18 Փետրուար, Կիրակի.— *Ղեւոնդեանց Քահանայից յառաջիկայ տօնին առիթով կը մատուցուի բազմաձայն Ս. պատարագ ժամը 10ին :*

Ի ժամ Ս. պատարագի կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգիստ Փարիզի եւ շրջակայ եկեղեցիներու մէջ ծառայած վախճանեալ առաջնորդներու, հոգեւորականներու եւ դիրներու:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻԻՏ Ծ. ՎՐԴ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

22 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Հինգշաբթի, *Տօն Սրբոց Վարդանանց Զօրավարացն մերոց հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն, որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին: Ժամը 10ին կը մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ :*

Այսօր Տօնն է նաեւ անուանակոչութեան Վազգէնի Առաջնոյ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց :

Այսօր Փարիզի եւ շրջակայից Հայկական բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը ներկայ կ'ըլլայ Ս. պատարագին եւ յաւարտ պատարագի կը կատարուի Վարդանանց յիշատակին նուիրուած հանդէս:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովուրդները կ'երգեն փառատօնը տեղի կ'ունենայ այս տարի մեծ շուքով Մարտ 10ին Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին եւ նախագահութեամբ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՌՕՇԻ :

Կը մասնակցին հետեւեալ երկիրները. — Հայաստան, Պրազիլ, Սկովտիա, Ֆրանսա, Յունաստան, Իսրայէլ, Հունգարիա, Լիթուանիա, Լեհաստան, Մեքսիքա, Եուկոսլաւիա, Վիէթնամ:

Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի դրոնապաններուն եւ Պ. Գ. Պաղբրճեանի, 35 Բիւ տը Թրէվիզ :

Գիներն են, 7, 6, 5, 3 Ֆրանք :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
Մարտ 29ին եւ 31ին

CARNAVAL DE BINCHE

ՊԵԼԺԻՈՅ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ

ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

ՈՒՐԱԽ ԵՒ ԶՈՒԱՐԹ ՕՐ ՄԸ

Ճամբորդութիւն կազմակերպութեան անդամներուն եւ բարեկամներուն համար :

ՄԵԿՆՈՒՄ.— Փետրուար 25ին: Հաւաքուիլ՝ Կիրակի առաւօտ ժամը 7.45ին, Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Քափէ Թէրմինիսի առջեւ, մեկնում ժամը 8ին դէպի Պինշ, Մօ, Սուասոն, Լան, Վերվէն, Մօպէօժ ճամբով:

Ճաշ ճամբուն ընթացքին :

Ներկայ կ ըլլաք Վիոլներու եւ Մամզէլներու տողանցքին եւ զանազան խաղերուն:

Վերադարձ ժամը 17ին: Ժամանում Փարիզ ժամը 22.30ի ատենները :

Մասնակցութիւն, ամէն բան մէջը՝ 39 Ֆրանք :

Սահմանափակ տեղեր :

Արձանագրուիլ մինչեւ Փետրուար 20 :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Զմոռնալ Ինքնութեան Ազգ. Թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտարներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ (22 Փետրուար) Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 10ին, Վարդանանց Տօնի առիթով, պատշաճ ժամերգութիւն պիտի կատարուի, որուն վերջաւորութեան, դպրոցական փոքրիկներու հաղորդութիւն պիտի տրուի :

Այս առթիւ, հաւատացեալ ժողովուրդն ալ փափաքողները կրնան մասնակցիլ Ս. Հաղորդութեան :

Արարարողութեան աւարտումէն ետք, փոքրիկներու կողմէ, պիտի ըլլան, խմբերգ եւ արտասանութիւն, նուիրուած Քաջն Վարդանի եւ իրեն հետ նահատակուող հայ ուխտապահ հերոսներու յիշատակին :

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ ՊՈՆՏԱԿԱՆ ԱՄԱՍԻՈՅ

Հեղինակ՝ Գ. Յ. ՍԻՄՈՆԵԱՆ

(*Տպ. Վենետիկ*), *շքեղ տպագրութիւն, 1038 էջ, 150 նկարներով ու քարտէսներով : Ճոխ եւ շահեկան –բովանդակութիւն, փափաքողները կրնան դիմել՝ ՓԱՐԻԶ՝ Բալուեան գրատունը, 43, Բիւ Ռիշէ Փարիզ (9), ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Փասքալ, 151 Պուլվ. Միշըլէ, (9):*

Գին՝ 75 Ֆրանք

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընդ[illegible] ընկերական ժողովը այս Կիրակի (Փետ[illegible] 18) կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, Ակում[illegible] մէջ: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայ[illegible]ցուցիչը : Բոլոր ընկերներու ներկայ[illegible]թիւնը պարտաւորիչ է :

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի ընկեր[illegible]կան ընդհ. ժողովը 20 Փետր., Երեքշ[illegible]թի երեկոյեան ժամը 8.30ին : Կարեւ[illegible] օրակարգ : Բոլոր ընկերներուն ներկ[illegible]յութիւնը անհրաժեշտ է : Ներկայ կ'ը[illegible]լայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմ[illegible]տէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլ[illegible] ընկերները այս Շաբաթ (17 Փետրուար) ժամը 21ին, նախկին հաւաքատեղին :

Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներ[illegible] ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Ներկ[illegible] կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ՄԱՐՍԷՅԼ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտ[illegible] ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւի[illegible] Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր ընկերները Երկուշաբթի իրիկուն (Փետր. 26), ս[illegible]վորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ը[illegible]լայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ

Գրադարանը որ կը դտնուի եկեղեցւ[illegible] գետնայարկը, բաց է հասարակութեան ամէն Կիրակի առաւօտ, ժամը 10էն 12:

Ballet Russe IRMA GRJEBINA

CHANTS DANSES, MUSIQUES A TRAVERS L'U.R.S.S.

40 artistes — 300 costumes

CREATIONS NOUVELLES

BELFORT	Théâtre Municipal	23 Février	à 20 h. 30
NANCY	Théâtre Municipal	24 Février	à 20 h. 45
GRENOBLE	Théâtre Municipal	27 Février	à 20 h. 45
AIX-EN-PROVENCE	Théâtre Municipal	2 Mars	à 21 h.
VALENCE	Théâtre Municipal	4 Mars	à 21 h.

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՇԱԲԱԹ
17
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
SAMEDI
17 FEVRIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11139 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.139

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՕՏԱՐ ԲԱՐԵԿԱՄԻ ՄԸ ԱԿՆՈՑՈՎ

Դ.

Հայաստանէն վերադարձին, Մոնաքոյի եպիսկոպոսը 1965 Նոյեմբեր 17ին մամուլի ասուլիսի մը ձեւին տակ իր տպաւորութիւններուն հաղորդակից էր դարձուցեր փարիզեան թերթերու ներկայացուցիչները, սեղմ շրջանակի մէջ:

Լը Մոնտ, Ֆիկարօ եւ Լա Քրուա արձագանգ հանդիսացեր էին իր խանդավառ արտայայտութեանց :

Անձնական տեսակցութեան մը ընթացքին, գերապայծառը շահեկան տեղեկութիւններ տուեր էր Յառաջի մեր հայրենիքի մասին : Հիացում ունէր հանդէպ հայ ժողովուրդին, որ դժնդակ պայմաններու տակ կրցեր էր բարգաւաճ երկիր մը մէջտեղ բերել: Մեծապէս տպաւորուած էր Հայաստանի հնադարեան վանքերէն ու եկեղեցիներէն, կառուցուած ինքնուրոյն ոճով Ժ. դարէն առաջ : Ըսած էր թէ Հայերը չափազանց երախտապարտ ժողովուրդ մըն են եւ ազգութիւն ու կրօնք իրարու մէջ ձուլուած են : (Յառաջ, 20 Նոյ. 1965) :

Իր գրքի Հայերուն յատկացուած բաժնին երկրորդ մասին մէջ գերապայծառը կը խօսի Հայոց պատմութեան, կրօնքին, քաղաքական ու մշակութային կեանքին մասին, համառօտ գիծերով :

Ուրարտուէն կը սկսի եւ կը հասնի մինչեւ մեր օրերը, անցողակի յիշելով Հայկէն ու Արտաշէսը, Տիգրան Մեծն ու Տրդատը, Գրիգոր Լուսաւորիչն ու Ս. Մեսրոպը, Վարդան Մամիկոնեանն ու Աշոտ Բագրատունին, Արշակունիները, Ռուբինեաններն ու Լուսինեանները, Մոնկոլները, Թաթարներն ու Արաբները, Հռոմ ու Բիւզանդիոնը, Պարսկաստանն ու Ռուսիան : Վերջապէս Թուրքիան :

Կ'ըսէ թէ երիտասարդ Թուրքերը ազատականութենէ կը ճառէին: «Սակայն արդի աշխարհին մէջ ազատականութիւնն ու ազգայնականութիւնը իրարու հոմանիշ են դարձած, աւա՛ղ: Ահա՛ թէ ինչու ջարդերը երթալով շատցան: »

Ու կ'աւելցնէ .

«1915 Ապրիլ 24ի ջարդը, ընդլայնուած արդիական շնականութեամբ եւ բնաջընջումի մասնագիտացմամբ, ամբողջ պատմութեան ամէնէն ահռելին հանդիսացաւ: Պէտք է յիշել, որ ո՛չ մէկ ցեղասպանութիւն, նոյնիսկ Հիթլէրինը չի հասնիր այն անպատկառութեան, որ երեւան կուգայ ներքին գործոց նախարար Ժէօն – Թիւրք Թալէաթի հրամանագրին մէջ : Այս մարդուն անունը պէտք է ճանչցուի : Պէտք է կարդալ 1918ին Հալէպի մէջ գտնուած վաւերաթուղթը եւ խորհրդածել անոր վրայ :

« Կառավարութիւնը որոշած է ամբողջովին բնաջնջել Թուրքիա բնակող Հայերը : Անոնք, որ կ'անսաստեն այս հրամանին, այլեւս չեն կրնար մնալ իրենց պաշտօնին վրայ : Առանց խնայելու կանանց, մանուկներուն եւ հիւանդներու, որքան ողբերգական ալ ըլլան բնաջնջումի միջոցները, առանց մտիկ ընելու խղճի զգացումները, պէտք է վերջ տալ անոնց գոյութեան : 13 Սեպտ. 1915 : Ներքին նախարար Թալէաթ » :

Գերապայծառը կը յիշէ նաեւ Լէնկթիմուրը, որ ողջ ողջ թաղեր է չորս հազար հայ մարտիկներ եւ ձիերու սմբակներուն տակ ճզմեր է Սեբաստիոյ բոլոր երախաները: Նախորդ դարերու բազմաթիւ ուրիշ ջարդարարներ գործած են մոլեռանդութենէ մղուած՝ կարծելով թէ կը հետեւին իրենց խղճի ձայնին : Բայց անոնք բարբարոսներ էին :

Իսկ Թուրքերը գիտակցաբար խեղդած են բարոյականի զգացումը :

Մինչեւ այստեղ շատ լաւ :

Սակայն մեր բարձրաստիճան հոգեւորականը յանկարծ սայթաքում մը կ'ունենայ :Եւ փոխանակ յանդելու իր յիշած փաստերու տրամաբանական եզրակացութեան, փոխանակ անարգութեան սիւնին դամելու թուրք կառավարութիւնն ու թուրք ազգը, որ ձեռք ձեռքի տուած կազմակերպեր էին ինչպէս համիտեան համատարած ջարդերը, նոյնպէս Մեծ Եղեռնը, անըմբռնելի ձեւով կը փորձէ պաշտպանել Հայութեան դարաւոր դահիճները :

Ահա՛ թէ ինչ կը գրէ (էջ 194) .—

« ... Պէտք չէ թուրք ազգին վերագրենք 1915ի ոճիրները : Այսօր այս ազգը իր տեղն ունի միջազգային իրաւունքի պաշտպաններու շարքին եւ արժանի է յարգանքի : Մնաց որ ստոյգ է թէ 1915ի ցեղասպանութիւնը հաւանութեան(?) արժանացած է գիտութեան եւ յառաջդիմութեան սիրահար արեւմտեան քաղաքական մարդոց կողմէ : Անիկա ո՛չ թէ ատելութիւն պէտք է գրգռէ մեր մէջ, այլ՝ հեզութիւն եւ ապաշաւ» :

Քրիստոնէական անյիշաչար ներողամտութիւն բուրող իր այս անբացատրելի տողերը զարմանք ու զայրոյթ յառաջ բերած են զանոնք կարդացող մեր հայրենակիցներուն մէջ, որոնցմէ ոմանք բարեկրթօրէն բացատրութիւն ուզած են գրքի հեղինակէն, չմոռնալով իրենց երախտագիտութիւնը յայտնել Հայոց մասին իր գրած լաւ բաներուն համար :

Նամակագիր մը մասնաւորապէս դիտել տուեր է իրեն, որ եթէ թուրք ազգը յանցաւոր չէր, ի՞նչպէս կ'ըլլայ, որ «պատմութեան ամէնէն ահռելի ցեղասպան» Թալէաթի դիակը Պերլինէն հանդիսաւորապէս փոխադրուած է Պոլիս եւ ամփոփուած փառաշուք յուշադամբանի մը մէջ, որ ուխտատեղի է դարձած : Զարդարարը դարձած է ազգային հերոս եւ պաշտամունքի առարկայ նահատակ :

Գերապայծառը պատասխանելով մեր հայրենակցին, յայտնած է թէ ուրիշ Հայեր ալ լուսաբանութիւններ տուեր են իրեն եւ թէ բնաւ Պոլիս գացած չըլլալով, տեղեկութիւն չունէր Թալէաթի յուշադամբանին մասին : Ու խոստացած՝ խնդրոյ առարկայ հատուածը վերցնել, եթէ պարագաները թոյլ տան լոյս ընծայել գրքին Բ. տպագրութիւնը :

Իր նպատակն է եղած պարզապէս Թուրքիոյ վերջին քրիստոնեաներուն եւ Աթենակորաս պատրիարքի արտաքսումը չփութացնելու փափաքը :

Իր գրքի շարունակութեան մէջ այլապէս շահեկան տեղեկութիւններ կուտայ Հայաստանի եւ Սփիւռքի Հայութեան մասին, դիտուած կաթոլիկ հոգեւորականի ակնոցով :

Զանց առնելով իր «դիւանագիտական » փոքրիկ սայթաքումը եւ կարգ մը անուններու սխալ տառադարձութիւնը — անխուսափելի եւ ներելի օտարի մը համար — խոստովանի՛նք , որ Մոնաքոյի եպիսկոպոսը գնահատելի աշխատանք մը կատարած է Հայութիւնը օտարներուն ծանօթացնելու եւ Թուրքերու ցեղասպանութիւնը դատապարտելու տեսակէտէն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

(Վերջ)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՔԵԻԳԵՐՄԱՆ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ՃԱՄԲԱՅ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ ԱՆԳԼԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

Վարչապետ Քիզինկէր եւ իր կառավարութեան ինը անդամները կը շարունակեն խօսակցութիւնները Ֆրանսացի ղեկավարներուն հետ : Կը թուի թէ Գերմանացիք պիտի յաջողին համոզել Ֆրանսացիները մանաւանդ տը Կոլը : Արդարեւ առաջին օրէն իսկ համաձայնութիւն գոյացած է « առեւտրական կարգադրութիւններ » նախատեսելու համար , Մեծն – Բրիտանիոյ անդամակցութիւնը պատրաստելու նկատմամբ, Հասարակաց Շուկային մէջ: Այդ առընչութեամբ վեցերը պիտի հաւաքուին Պրիւսէլ, Փետրուար 29ին :

Առաջին օրուան ընդունելութեանց ընթացքին իսկ, շատ սիրալիր բաժակաճառեր փոխանակուած են : Նախագահ տը Կոլ շեշտեց .— « Աւելի քան երբեք Ֆրանսա եւ Գերմանիա համախոհ կը մընան» իսկ նախարարապետ Քիզինկէր՝ «Երկու բարեկամներու պէս ենք, որոնք գիտեն թէ խորքին մէջ, նոյն կարծիքն ունին » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ խաղերն ալ քաղաքական բնոյթ առնելու սպառնալիքին տակ են : Արդարեւ Ողիմպիական Կոմիտէն որ Կըրընոպլը է ներկայիս մեծամասնութեամբ (ո՛չ միաձայնութեամբ) որոշեց ընդունիլ Հարաւի Ափրիկէն, որու մասնակցութիւնը ցարդ կը մերժուէր, ցեղային խտրականութիւն կիրարկող իր վարչաձեւին համար: Խորհ. Միութիւն եւ ափրիկեան երկիրները դէմ են, հակառակ անոր որ Հարաւի Ափրիկէն որոշած է մասնակցիլ մէկ խառն (սեւամորթ եւ սպիտակամորթ) խումբով: Նախքան ընդունիլը արդէն, Խորհ. Միութիւն սպառնացած էր չմասնակցիլ այդ պարագային : Եթէ Խորհ. Միութիւն գործադրէ իր սպառնալիքը, Հոկտեմբերի Մեքսիքայի ողիմպիականները կրնան նոյնիսկ տեղի չունենալ:

ՎԻԷԹՆԱՄԻ մէջ, Մառինները կը փորձեն հիմա ալ մեթր առ մեթր վերադրաւել աւերակ դարձած Հիւէն: Ամերիկացիք ներողութիւն խնդրած են որ թիւրիմացութեան մը հետեւանքով ռմբակոծած են Սայկոնի արուարձանը (փոխանակ ռազմական կէտի մը) եւ 44 հոգի մեռած է:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ եւ Իսրայէլի միջեւ ամէնէն ծանր միջադէպը պատահած է, Յունիսի զինադուլէն ի վեր: Երկու կողմերն ալ իրարու վրայ կը ձգեն նախայարձակումը եւ կը բողոքեն Ապահովութեան Խորհուրդին : Իսրայելեան օդուժն իսկ միջամտած է :

ՊԵԼԺԻՈՅ թագաւորը «տեղեատուութեան առաքելութիւն » մը յանձնած է Սեկերսի, որու արդիւնքէն կախում ունի պելժիական ծանր տաղնապին լուծումը :

ՆԻԿՈՍԻՈՅ մէջ նախագահական ընտրութիւն կը կատարուի այս Կիրակի , առաջին անգամ ըլլալով 1959էն ի վեր: Գերպ. Մակարիոս կրկին թեկնածու է, բայց, ինչպէս գրեցինք, «Էնոսիսի » (կըցում Յունաստանի) կողմնակիցները թեկնածու մը գտած են, զոր կը ներկայացընեն Մակարիոսի դէմ՝ Տոքթ. Թաքիս Էվտոքաս :

ՅՈՅՆ երգահան (Զորպայի հեղինակ) եւ նախկին երեսփոխան» Միքի Թէոտորաքիս արտասահման պիտի չերթայ : « Կեանքս եւ գործս յոյն ժողովուրդին կապուած են, յայտարարած է :

ՖՐԱՆՍԱ եօթանասուն գնդաձիր – կառքեր ծախած է Իրաքի :

ՆԷՆՍԻ ԿՌԻՆ, քանատացի , շահեցաւ կանանց «հսկայ սլալոմը» Կրընոպլի մէջ, երկրորդ անգամ ոսկի մետալի արժանանալով : Երկրորդ է Ֆրանսացի Անի Ֆամոզ :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ համաձայն ՄԱԿի առաքելութիւնը Կիպրոսի մէջ ձախողած է :

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ կրցան համոզել Սէուլի ղեկավարները, որպէսզի ազատօրէն բանակցին ամերիկեան Փուէպլոյի համար հիւսիսային – Քորէայի հետ : Ցարդ Սէուլ անզիջող էր եւ չէր ուզեր որ Ամերիկա ինքնագլուխ գործէ :

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ՎԷՕՅՈՅԻ մարմինը Փարիզի արքեպիսկոպոսարանէն Նոթր – Տամ փոխադրուեցաւ, ուր կը կատարուի յուղարկաւորութիւնը Շաբաթ առաւօտ :

ՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. ՎԱՀԱՆ Վ. ԻՆԳԼԻԶԵԱՆԻ

Յաւով կ'իմանանք թէ Յունուար 20ին , վախճանած է Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան վաստակաւոր անդամներէն Հ. Վահան Վ. Ինգլիզեան :

Ողբացեալը ծնած էր Արդուին, 1897 – ին: Նախնական ուսումը ստացած էր ծընընդավայրին մէջ : 1912ին, Հ .Ներսէս Վ. Ակինեանի առաջնորդութեամբ Վիէննա կ'երթայ , եւ Մխիթարեան Վանքը կը կատարէ իր երկրորդական ուսումները : Աւարտելէ ետք իմաստասիրութեան եւ աստուածաբանութեան դասընթացքները , Աբեղայ կը ձեռնադրուի 1921ին: Աստուածաբանութեան տոքթորան կը ստանայ Վիէննայի համալսարանին մէջ , իբրեւ աւարտաճառ ներկայացնելով՝ «Հայաստան Ս. Գրքին մէջ »:

Հ. Վահան Վ. Ինգլիզեան իր կեանքը անցուցած է մայրավանքը, իբրեւ դաստիարակ, ընծայարանի տեսուչ եւ միաբանական վարչութեան գործօն անդամ :

1921էն սկսեալ աշխատակցած է «Հանդէս Ամսօրեայ»ի բանասիրական յօդուածներով : Հրատարակած է կարեւոր ուսումնասիրութիւն մը՝ «Հայաստան երեքգլխեան կռիւներու սկզբնաւորութեան հոսանքին մէջ » , «Ազգային մատենադարանի» շարքին մէջ: Թարգմանած է Ռ. Ֆասմէրի «Հայաստանի ոստիկաններու ժամանակագրութիւնը 833 – 887 տարիներու շրջանին »:

Իր գլխաւոր գործերը սակայն հրատարակուած են գերմաներէն, օտարներուն ծանօթացնելու համար Հայկ. հին ու նոր մշակոյթն ու գրականութիւնը : Աշխատակցած է եւրոպական զանազան դիտական հանդէսներու եւ համայնագիտարաններու, հմտալից յօդուածներով : Գերմաներէնի թարգմանած է Կորիւնի «Վարք Մաշթոցի» քննական բնագիրը : Նաեւ գերմաներէն հրատարակած է վիէննական Մխիթարեան Միաբանութեան պատմութիւնը :

Քննական միտք, հմուտ բանասէր, հայր Վահան Ինգլիզեանի վախճանը դառն կորուստ մըն է ոչ միայն իր միաբանութեան, այլեւ արտասահմանի Հայութեան համար, ուր օրէ օր վանքերէ ներս թէ դուրս, սակաւաթիւ են նման վաստակաւորներ :

ԱՐԵՆԱԽՈՒՄԲԵՐԸ ԵՒ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԽԱՌՆՈՒԾՔԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ի՞նչպէս կ'արտայայտուին ժողովուրդներու խառնուածքները :

Ա. Արիւնի յարաբերական դերակայութիւնը, ունեցող ժողովուրդները դաշնաւոր խառնուածք, նոյն տիպի անհատներուն նման զգայուն են եւ ատակ՝ գեղագիտական ստեղծագործութիւններու, անշահախնդիր հետազօտութիւններու եւ փորձարկութիւններու զիրենք հետաքրքրող խնդիրներու մասին : Կը նախընտրեն անհատականացած կազմակերպութիւնները, մտերիմ շրջապատին մէջ աշխատանքը, որ աւելի նպաստաւոր է ստեղծագործութեան եւ գիւտերու : Բայց միեւնոյն ատեն չեն ուզեր մեկուսանալ, հակամէտ ըլլալով փոխ յարաբերութիւններու :

Ընդհանրապէս խաղաղասէր են եւ պատերազմը իրենց համար հակազդելու միջոց մըն է պաշտպանելու համար իրենց ինչքը, հաւատքը, իտէալը եւ արդար նըկատուած դատ մը'

Եթէ Ա.ին հետ Օ. արիւնը ունեցողներուն համեմատութիւնը եւս բարձր է, անոնք աւելի դիւրահաղորդ եւ ընկերական կ'ըլլան, դիւրաւ կ'ըմբռնեն ուրիշներուն վիճակը, յարմարող են եւ ազատատենչ (Ֆրանսացի, անգլիացի, պելճիքացի, հռենոսեան կամ արեւմտեան գերմանացի, հայ, եւայլն) : Իսկ եթէ Ա.ին հետ, փոխանակ Օ.ին, Բ. արիւնին համեմատութիւնը բարձր է այդ ժողովուրդները դժուարութիւն կը կրեն միջավայրին յարմարելու, խստաբարոյ կ'ըլլան եւ բիրտ բնամղումներ կ'ունենան (սպանացի, արաբ, փրուսիական կամ արեւելեան գերմանացի) :

Օ. արիւնախումբի յարաբերական դերակշռութիւնը, որ մեղեդիական խառնուածքին կը համապատասխանէ, ժողովուրդներուն կուտայ չափազանց ընկերային բնաւորութիւն մը : Շատ մարդամօտ են, դիւրաւ կը դրսեւորեն իրենց ըզգացումները եւ կը յարմարին միջավայրին, ջանալով սերտ կապեր հաստատել ուրիշ ժողովուրդներու հետ : Փոխանակումներու, ընկերային գործունէութիւններու, գործնական կիրարկումներու, տնտեսական աշխատութիւններու ձիրքերը ունին : Յաճախ առեւտրական են կամ դիւանագէտ : Կռուասէր չեն, ընդհակառակն հանդարտափարոյ ըլլալով, ամէն ճիգ կ'ընեն համաձայնելու համար իրենց հակառակորդին հետ : Արտաքին երեւոյթներէն դիւրաւ կ'ազդուին եւ յաճախ որոշումներ կուտան առանց խնդրի մը խորը թափանցելու կամ անոր հեռաւոր հետեւանքները նկատի առնելու :

Եթէ Օ արիւնի դերակայութեան ենթակայ ժողովուրդները չունին բաւականաչափ Ա. արիւն, որ վերանորոգող է, կամ Բ. արիւնը, որ աւանդապահութիւնը կը յատկանշէ, անոնք իրենց դիւրին եւ արագ յարմարողութեան բերմամբ դիւրաւ կ'ապազգայնանան եւ կ'իւրացուին զիրենք շրջապատող կամ իրենց հետ ապրող եւ արիւնախմբային աւելի հաւասարակշիռ յօրինուածք ունեցող ժողովուրդներուն կողմէ (Եմէնի Հրեաները, Թունուզի Պէրպէրները) :

Բ. արիւնախմբին դերակայութիւնը, այսինքն կշռութաւոր խառնուածք ունեցող ժողովուրդները խիստ աւանդապահ կ'ըլլան, յարատեւող գործունէութեան տրամադիր, կարգապահ եւ հրամայող : Որքան բարձր ըլլայ Բ. արիւնի համեմատութիւնը, այնքան անոնք խիստ եւ անողոք կ'ըլլան իրենց որոշումներուն մէջ, զորս կը ջանան ուրիշներուն պարտադրել, նոյնիսկ բռնութեամբ, իրենց համոզումներուն եւ աւանդութիւններուն հետ : Ի բնէ կռուասէր են, վայրագ բնամղումներով : Պատերազմը անոնց համար հաճոյք մըն է եւ բնական գործունէութիւն մը, իրենց ենթարկելու համար շրջապատը (Քանթոնի Չինացիները, Մանչուրիացիները, Թաթարները) : Բայց կրնան նաեւ չափազանց միսթիք ըլլալ (Հնդիկները) :

Երբ Ա.ի կողքին Օի համեմատութիւնը եւս բարձր է, այդ պարագային հաւաքական մեծ եւ օգտաշատ աշխատանքներու, հսկայ եւ յարատեւութիւն պահանջող ձեռնարկներու ընդունակ կ'ըլլան (Ռուսերը) : Իսկ եթէ Օի տեղ Ա. կամ ԱԲ.ի համեմատութիւնը բարձր է, ընդհանրապէս լռակեաց, հանդարտաբարոյ կ'ըլլան, նըւազ մենատիրական հակումներով (Էսթոնիացիներ, Լէթոններ) :

Վերջապէս ԱԲ. արիւնախմբի դերակայութեան պարագային — խառն խառնուած — ինչ որ բաղդատաբար հազուադէպ է, ժողովուրդները բարդ զգայնութիւն մը կ'ունենան, հակասական ու տարուբերող յղացումներով : Եթէ ԱԲ.ի կողքին Ա.ի համեմատութիւնը բաւական բարձր է, խռովատանջ եւ դերզգայուն կ'ըլլան (Պալքանեան եւ Միջին Արեւելքի ժողովուրդները) : Եթէ Ա.ին տեղ Բ. արիւնը յարաբերաբար շատ է, այնքան աւելի կը հակազդեն իրենց սովորութիւններուն եւ խոր աւանդութիւններուն համաձայն (Ճափոնցի, Լեհ) :

« Ինչ որ Արեւելեան հարց կը կոչենք, կ'ըսէ Ժողէֆ Հուայթնէյ, աննմանակ տիպերու խմորումն ու բորբոքումն է» : Արդարեւ Միջին Արեւելքը մրջիւննոց մըն է Բ. եւ ԱԲ. արիւնախմբերու դերակայութիւնը ունեցող ցեղերու, որոնք հակամէտ են բախումներ ունենալու հակոտընեայ խառնուածքներ յատկանշող Ա. եւ Օ արիւններու հետ, չեն կրնար յարմարիլ անոնց եւ կենակցիլ անոնց հետ :

Մօտ երեսուն տարի առաջ սերպ մարդաբան մը Եւրոպան երկուքի բաժնած էր սահմանով մը, որ կը համապատասխանէր երկաթեայ վարագոյրին, եւ նկատած էր որ այդ սահմանէն դէպի Արեւմուտք Բ. արիւնի համեմատութիւնը միջինէն 15 առ հարիւր նուազ էր, իսկ դէպի Արեւելք՝ 15 առ հարիւր աւելի էր եւ թէ բոլոր պատերազմները, երեւութապէս քաղաքական ըլլան թէ տնտեսական, նախ եւ առաջ հոդեկենսաբանանական են, արդիւնք հակոտնեայ արիւնախմբերու եւ խառնուածքներու բաշխումին :

Այս եզրակացութիւնները վիճելի են, որովհետեւ հիմնուած են արիւնախմբերու միջին համեմատութիւններուն վրայ, որոնք հիմնովին կը տարբերին ոչ միայն մէկ ժողովուրդէն միւսը, մասնաւորաբար երբ երկրի մը բնակչութիւնը այլազան ազգերէ բաղկացած է (Խորհրդային Ռուսիա, Միացեալ Նահանդներ), այլեւ միեւնոյն երկրի զանազան շրջաններու երեւութապէս միատար բնակչութեան մէջ (Ֆրանսա, Գերմանիա, Պելժիա) :

Ինչ որ կը թուի իրական ըլլալ Ա. եւ Բ. արիւնախմբերու համապատասխանող խառնուածքներուն հակոտնէութիւնն է :

Այս տեսակէտէն հետեւեալ փորձը շահեկան է : Լիոնի ճարտարարուեստական մեծ ձեռնարկի մը աշխատանոցներուն մէջ միշտ ձգտուած մթնոլորտ մը կը տիրէր, որովհետեւ գործաւորուհիները միշտ վէճի մէջ էին : Ինչ որ աննպաստօրէն կ'անդրադառնար արդիւնաբերութեան վրայ : 1950ին աշխատանքի բաշխումը կատարուեցաւ համաձայն գործաւորուհիներու արիւնախմբերուն : Ա. աւորները տեղաւորուեցան անհատական պաշտօններու մէջ, առանձինն կամ Օ.երուն հետ, իսկ Բ.երուն տրուեցան մեքենական շղթային հրամայող կայանները : Քանի մը շաբաթ յետոյ մթնոլորտը պայծառացած եւ արդիւնաբերութիւնը աւելցած էր :

Թերեւս օր մը կարելի ըլայ, արենախմբերու եւ, Պուրտէլի տեսութեամբ, անոնց համապատասխանող խառնուածքներու վրայ հիմնուելով, յանձնարարել Ա.երուն ամուսնութիւնը Ա.երու եւ Օ.երու հետ, որոնք մեծամասնութիւն կը կազմեն, եւ Բ.երը Օ.երուն հետ, որոնք դրեթէ միշտ յարմարող բնաւորութիւն կը թուին ունենալ :

Բայց խառնուածքներու սահմանները, եթէ ոչ ժառանգական հիմնական գիծերը, այնքան անորոշ եւ անկայուն են, տարիներու ընթացքին ենթարկուելով միջավայրի ազդեցութիւններուն, որ առայժմ դժուար է արենախմբերու հետ անոնց երեւութական կապակցութենէն գործնական հետեւանքներ հանել :

ՏՈՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Ա.

Գարեգին Յովսէփեանի գրական – դիտական – հրապարակախօսական ժառանգութիւնը վիթխարի է : Մեր հոգեւոր մըշակոյթի պատմութեան մէջ չկայ մի բընագաւառ, որի մանրակրկիտ հետազօտութեանը նա նուիրած չլինի իր բեղնաւոր գրիչը, կամ հրապարակած չլինի նրա կարեւոր գրական, ինչպէս նաեւ բանահիւսական, արուեստաբանական, պատմաբանասիրական բնագիրը :

Անցեալ դարի 90ական թուականներից սկսած նա զբաղում է դիտութեամբ : Հետեւելով իր ուսուցիչ Մանուկ Աբեղեանին, նա գրի է առնում «Սասնայ Ծռերի» պատումները եւ բանահիւսական այլ սեռերը, հայ – իրանական «Ռոստոմ – Զալ» ժողովրդական վէպը, ապա գրում է այդ վէպի ուսումնասիրութիւնը՝ բաղդատելով «Շահ – Նամէ»ի հետ :

Ի. դարի առաջին տասնամեակում նա պատրաստում է հայ միջնադարեան մանրանկարչութեան շքեղ ալպոմը՝ կցելով նրան յատուկ յառաջաբան, 1913–14 թթ. բանակցութիւններ է վարում Լայփցիկում գերմանական հրատարակչութեան հետ, սակայն վաղահաս պատերազմը խանգարում է սկսած գործը ...

Հայ ժողովուրդը ձեռագրապաշտ է, հաւաքում է, պահում – պահպանում մեր հայրերի գրական վաստակները եւ պատեհ պայմաններում լոյս աշխարհ հանում գրանք : Յուսանք, որ մեծ բանասէրի գրական անտիպ վաստակն էլ ժամանակին կը հրապարակուի եւ ուրախ ընդունելութիւն կը գտնի :

Կ. ՄԵԼԻՔ – ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ

×

ԺԹ. դարու վերջերը՝ Հայութեան ազգային բուռն վերելքի ժամանակաշրջանին, ասպարէզ կ'իջնէ հայագէտներու սերունդ մը, որ բոլոր անկիւններէն կը հետազօտէ, կ'իմաստաւորէ եւ կ'արժէքաւորէ դարերով ոտնահարուած սեփական ազգին պատմութիւնը, անոր նիւթական եւ հոգեւոր մշակոյթին զանձերը :

Մանուկ Աբեղեան եւ Կոմիտաս, Նիկողայոս Ադոնց եւ Լէօ, Հրաչեայ Աճառեան եւ Ստ. Մալխասեանց, Յակոբ Մանանդեան եւ Գալուստ Տէր – Մկրտիչեան, Կարապետ Տէր – Մկրտիչեան եւ Գարեգին Յովսէփեան, ահա մօտաւորապէս բազմազան շնորհներով օժտուած գիտնականներու այն աստղաբոյլը, որուն մէջ առանձին փայլով աչքի կը զարնէ Գարեգին Յովսէփեան :

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱԻՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

«Իբրեւ ձեր Վեհափառութեան ամենահաւատարիմ եւ անձնուէր ծառան, պարտք կը զգամ ձեր բարձր ուշադրութիւնը հրաւիրել հետեւեալ տողերուս վրայ.

«Երէկ առտու արեւելեան ճեպընթացով Պոլիս հասած է, ըստ ձեր բարձր փափաքին, Անգլիացի ծանօթ վիպասան Սըր Արթըր Քոնըն Տօյլ եւ որ, ըստ տարաձայնութեան, այս օրերս պատիւը պիտի ունենայ արժանանալու ձեր Վեհափառութեան կողմէ մասնաւոր ունկնդրութեան մը : Պարտք կը զգամ այս առթիւ յայտարարել որ Քոնըն Տօյլ իրեն եղած հրաւէրը անմիջապէս ընդունելով՝ նպատակ ունի ոչ միայն ձեր Վեհափառութեան շնորհներուն արժանանալ, այլ եւ միանդամայն օգտուելով իրեն եղած թոյլտուութիւններէն, մանրակրկիտ կերպով դիտել եւ ուսումնասիրել Եըլտըզի պալատն ու ներքին կեանքը եւ նոր վէպի մը նիւթ ընել զանոնք, ի վնաս ձեր Վեհափառութեան բարձր եւ տիեզերահռչակ համբաւին : Քոնըն Տօյլ իր այս նպատակը յայտնած էր արդէն մտերիմներու եւ նոյնիսկ պայմագրութիւն մը կնքուած է այն հրատարակչին հետ որ պիտի տպագրէ սոյն վէպը :

«Իմ քաղած այս ամենաստոյգ տեղեկութիւններս պարտք կը զգամ խոնարհաբար ներկայացնել ձեր Վեհափառութեան, որպէսզի պարտ ու պատշաճը տընօրինէք ձեր բարձր կամքին համեմատ» :

Այս «ժուռնալ»ը որ ծանօթ հայ խաֆիէ մը ստորագրած էր եւ որուն գործունէութիւնը պիտի տեսնենք տակաւին այս պատմութեան ընթացքին մէջ, մտատանջութեան մատնեց Ապտիւլ Համիտի կասկածոտ երեւակայութիւնը : Իրեն համար ամէնէն անհաճոյ բանն էր եւրոպական հրատարակութիւններու մէջ երեւալ, աննպաստ գոյնով մը եւ ատոր համար ամէն զոհողութիւն կ'ընէր, յաճախ զոհ երթալով կարգ մը եւրոպացի չանթաժիստներու որոնք իր այս տկար կողմը կը շահագործէին անպատկառ կերպով :

Այս «ժուռնալ»ը որ ծայրէ ի ծայր գրուած էր առանց որեւէ հիմնական ճշմարտութեան մը եւ միմիայն մտացածին ենթադրութիւններու վրայ, բաւական եղաւ որ Ապտիւլ Համիտ հրաժարի իր խորհուրդէն եւ կասկածոտ աչքով մը նայի անգլիացի մեծանուն վիպասանին վրայ, որուն բնակած պանդոկը հետեւեալ օրն իսկ շրջապատուեցաւ լրտեսներու խումբով մը :

Շերլոք Հոլմսի համբաւաւոր հեղինակին վրայ այս միջադէպը պատմելէ ետքը, որ ցոյց կուտայ թէ Ապտիւլ Համիտ ինչ աստիճանի յարգ կ'ընծայէր անգլիացի վիպասանին, դառնանք մեր նիւթին :

Ինչպէս ըսինք, այդ իրիկունն, կամ մանաւանդ առաւօտուն, որովհետեւ արդէն լուսնալու մօտ էր, Սուլթանը երկնցած երկար ու հանդստաւէտ թիկնաթոռի մը վրայ որ յաճախ իբրեւ անկողին կը ծառայէր, մտիկ կ'ընէր Շերլոք Հոլմսի շահատակութիւնները, զորոնք իր հաւատարիմներէն մին կը կարդար :

Նորէն խորհրդաւոր ոճիրի մը պատմութիւնն էր զոր դաղտնի ոստիկանը կրցած էր երեւան հանել շնորհիւ այցաքարտի մը վրայ գրուած երկու բառերու : Այցաքարտին թուղթը, երկու բառերը, գործածուած մելանը եւ գիրերուն ձեւը բաւական եղեր էին Շերլոք Հոլմսի, կարգ մը հետեւութիւններ ընելու որոնցմով յաջողած էր երեւան հանել խորհրդաւոր ոճիրին անծանօթ մնացած հեղինակները :

Պատմութիւնը այնքա՛ն հրաշալի կերպով գրաւած էր, դաղտնի ոստիկանին հետեւութիւնները այնքա՛ն բնական, պայծառ եւ յստակ էին, որ Ապտիւլ Համիտ ափ ի բերան մնաց եւ ընթերցումը աւարտելէ ետքը, երկար ատեն մտածեց անոր վրայ :

— Ա՛խ, կը խորհէր ինքն իրեն, եթէ կարելի ըլլար Շերլոք Հոլմսի պէս մէկը ունենալ, արդեօք որքան դիւրին կերպով երեւան պիտի հանուէին զինքը օրերէ ի վեր տագնապի մատնող անձերը, մանաւանդ որ այժմ անոնց կողմէ գրուած թուղթ մըն ալ ունէր իր քովը եւ յետոյ ուրիշ շարք մը հետքեր որոնք թէեւ բաւական տարտամ ու անորոշ էին, սակայն Շերլոք Հոլմսի պէս մէկու մը համար նոյնիսկ չափազանց պայծառ ու որոշ պիտի ըլլային :

Այս մտածումներէն տարուած, յանկարծ դարձաւ դէպի ընթերցողը եւ հարցուց.

— Արդեօք կը կարծե՞ս որ իրաւցնէ գոյութիւն ունեցած է Շերլոք Հոլմսը թէ պարզապէս հեղինակին երեւակայութենէն ծնած անձ մըն է :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(52 – Շար.)

Ծնած էր Պարսկահայքէն զաղթած ծնողքներէ՝ 1867ին, Ջիվանշիր գաւառի Մաղաւուզ (Զարդախլու) գիւղը : Նիւթական անձուկ պայմաններու հետեւանքով ուշիմ պատանին երկար ատեն կը դեգերի գիւղական դպրոցներու մէջ, մինչեւ որ վերջապէս 1882ին, բարեկամներու միջնորդութեամբ, կը յաջողի դառնալ Գէորգեան Ճեմարանի, Էջմիածին, սան: 1888ին, տակաւին ճեմարանի ուսանող, կը ձեռնադրուի սարկաւագ եւ ընդմիշտ իր կեանքը կը կապէ եկեղեցիին: Այսուհանդերձ կը շարունակէ հետաքրքրուիլ հայագիտական հարցերով : Նոյն 1888ին, « Արարատ»ի մէջ լոյս տեսած իր մէկ յօդուածով կ'արժանանայ յատուկ ուշադրութեան : Իսկ յաջորդ տարիներուն , երբ նորընծայ սարկաւագը Էջմիածինի մոկացի զաղթականներէն եւ Ապարանի գիւղերէն գրի կ'առնէ « Սասնայ Ծռեր » ժողովրդավէպին քանի մը նոր պատումները, ինչպէս նաեւ բանահիւսական այլ արժէքաւոր նիւթեր եւ Թիֆլիսի մէջ զանոնք երկու հատորով («Սասնայ Ծռեր» եւ «Փշրանքներ ժողովրդական բանահիւսութենէն») կը հրատարակէ , մամուլին մէջ կ'արժանանայ Մանուկ Աբեղեանի գնահատականին : 1892ին , բազմաթիւ դժուարութիւններէ ետք, կը յաջողի մեկնիլ Գերմանիա՝ ուսանելու : Շուրջ վեց տարի ուսանելէ ետք Լայփցիկի, Հալէի եւ Պերլինի համալսարաններուն մէջ եւ մասնագիտանալէ ետք յատկապէս աստուածաբանութեան եւ փիլիսոփայութեան պատմութեան մէջ, 1897ին Լայփցիկի համալսարանէն կը ստանայ փիլիսոփայութեան վարպետի աստիճան : Նոյն տարին կը վերադառնայ Էջմիածին եւ կը կարգուի ճեմարանի հայ մատենագրութեան եւ աստուածաբանութեան ուսուցիչ : Կը սկսի Գ. Յովսէփեանի գիտական, մանկավարժական եւ եկեղեցա-վարչական գործունէութեան բուռն շրջանը : Երեւանի թեմական դպրոցի վերատեսուչ (1901 – 1904), Գէորգեան ճեմարանի տեսուչ (1905, 1916 – 1917), «Արարատ» հանդէսի խմբագիր (1906 – 7), Ռուսաստանի, Խրիմի եւ Նոր Նախիջեւանի Թեմի առաջնորդ (1927) , Կաթողիկոսի լիազօր նուիրակ արտասահմանի մէջ (1934), Ամերիկայի Թեմի առաջնորդ (1938), Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս (1943էն մինչեւ իր արդասաւոր կեանքին վերջը՝ 1952):

Իր բովանդակ կեանքի ընթացքին պայքարած է իր ժողովուրդին հոգեւոր եւ Ֆիզիքական գոյութեան համար : Եւ հարկ եղած պարագային, ինչպէս Սարտարապատի հերոսամարտին , զէն ի ձեռին պայքարի ելած է իր ազգին գոյութեան սպառնացող թշնամիին դէմ եւ հերոսական արարքներու համար արժանացած է քաջութեան Գէորգեան շքանշանին :

Ս. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՔԱՍԹՐՕ-ՄՈՍԿՈՒԱ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԻՆՉՈ'Ի ՎԱՏԹԱՐԱՑԱՆ

Իր իշխանութեան գլուխ դալու իններորդ տարեդարձին , Ֆիտէլ Քասթրօ պենզին հայթայթելու համար բաժնետոմսի դրութիւնը հաղորդեց , վառելանիւթերուն վրայ ուրիշ քննութիւններ հրահանգեց եւ կիներու զինուորագրման համար մեքենան շարժման մէջ դրաւ :

Քանի մը վայրկեանի մէջ, Հավանայի բնակիչները , որոնք կը պատրաստուէին — վառելանիւթի խնայողութեան համար չկատարուած — զինուորական տողանցքը դիտել, սկսան հաւաքուիլ «Յեղափոխութեան Պաշտպանութեան Կոմիտէի » դրասենեակներուն առջեւ՝ պենզինի բաժնետոմս հայթայթելու դիմում կատարելու համար :

Քուպացիները Նոր Տարին սկսան ուրիշ հրահանգով մըն ալ՝ իրենց «զօտիները սեղմել »:

×

Ամերիկայի մէջ տեղեկութեանց մասնագէտները համոզուած են՝ թէ նոր զբրկանքները արդիւնք են Քասթրոյի եւ Խորհրդային Միութեան միջեւ յարաբերութիւններու խախտումին :

Հակառակ անոր որ մօրուսաւոր մենատէրը հրապարակաւ շնորհակալութիւն յայտնեց Ռուսիոյ քարիւղի առաքումներուն համար , որոնք գոյատեւելու հնարաւորութիւն տուին իր տնտեսութեան , նշաններ կան՝ թէ Մոսկուա կը սկսի աւելի ժլատ ըլլալ քուպացի յեղափոխականին հանդէպ , որ օրական մէկ միլիոն տոլարի ապրանք կ'ըլլայ Ռուսերուն :

Խորհ. Միութիւնը կրնայ ուրիշ շատ մը երկիրներու քարիւղ տալ քաղաքական նպատակներու համար : Քասթրօ շատ ծախսոտ դուրս եկաւ : Եւ կը թուի թէ Մոսկուա որոշած է այսուհետեւ Քուպայի տնտեսութեան գոյատեւման համար անհրաժեշտ կենսական պահանջներուն օգնել միայն :

Մոսկուայի եւ Հավանայի միջեւ տարակարծութիւնները երեւան եկան բաւական ժամանակ առաջ : Դեկտեմբերի վերջերը, Կրեմլին տեղեկացուց՝ թէ կը մը տադրէ իր առեւտուրը աւելցնել Լատին Ամերիկայի «կապիտալիստական » կառավարութիւններուն հետ, այդ բանը Քուպան ուզէ կամ ոչ : Ինչպէս ծանօթ է , այս կառավարութիւններուն հետ Քասթրօ ոչ միայն առեւտրական յարաբերութիւններ չի պահեր , այլեւ ամէն ինչ կ'ընէ՝ զանոնք ձախողեցնելու համար :

Ծանօթ է՝ թէ 1967ի վերջերը Քուպայի ներկայացուցչութիւն մը շաբաթներ անցուց Ռուսիոյ մէջ, ջանալով 1968ի համար առեւտուրի եւ օգնութեան նոր համաձայնութիւն մը յաջողցնել: Ներկայացուցչութեան անդամները ի վերջոյ ձեռնունայն մեկնեցան , հակառակ անոր՝ որ ներկայիս բանակցութիւնները կը շարունակուին :

Կասկած չկայ՝ թէ Քասթրօ պիտի ուզէր որ Մոսկուայէն իր կախում ունենալը դադրի, որպէսզի կարենայ աւելի «կարծը» փոխարժէք պահանջել Արեւմուտքի հետ իր բանակցութիւններուն մէջ :

Շաքարը իր միակ յոյսը կը մնայ , սակայն, իր բերքի հինգ միլիոն թոնէն Ռուսիա կէսը պիտի առնէ, Քուպայի իրեն ունեցած պարտքին համար :

Համայնավար Չինաստան եւ միւս համայնավար երկիրները մէկ միլիոն թոն եւս պիտի ստանան : Տեղական սպառումը չորս հարիւր հազար թոն կը պահանջէ : Հետեւաբար կը մնայ միայն մէկ միլիոն թոն, զոր Քասթրօ պիտի կարենայ ազատ շուկային տրամադրել — եւ հոն ալ խնդրական է թէ պիտի կրնայ լաւ գիներ գտնել :

×

Վերջին ամիսներուն Քուպայի հիմնական ճարտարարուեստները ընդարձակուեցան : Սակայն ասիկա նոր հարցեր ստեղծեց Քասթրոյի համար, որովհետեւ ելեկտրականութեան եւ այլ ճարտարարուեստներու արդիւնաբերութեան յաւելումը քարիւղի պահանջն ալ աւելցուց, շատ աւելի այն քանակէն, զոր տրամադիր է տրամադրել Մոսկուա :

Սննդեղէնի մարզին մէջ, կացութիւնը տագնապալի է :

Միայն մանուկները եւ հիւանդները կաթ կը գտնեն : Միսը սակաւ է: Մարդ գլուխ սննդեղէնի սպառումը ներկայիս աւելի քիչ է բաղդատաբար այն շրջանին , երբ Քասթրօ իշխանութիւնը ստանձնեց :

Վերջին հաշուով, Քուպայի դիմադրաւած հարցը նոյնն է անոր հետ, զոր կը դիմադրաւէր երբ Միացեալ Նահանգները կղզիի ամէնէն մեծ յաճախորդն էին : Ներկայիս Քասթրօ իրրեւ մեծագոյն յաճախորդ Ռուսիան ունի : Եւ այս յաճախորդը շատ աւելի «յամառ» ու պահանջկոտ է, քան էր Ամերիկան ...:

Թարգմ. Սէ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ծանօթ նկարիչ Ռիշար Ժերանեանի գործերը կը ցուցադրուին Ռէնի (Պրըթանը), ձայն – պատկերասփիւռի տան սրահը , այս Երկուշաբթիէն սկսեալ մինչեւ Փետրուար 29 :

ՄԱՆՐԱՎԷՊԵՐ

Արիտիպպոսի աշակերտներէն մէկը , օր մը պարծենալով ըսաւ՝ թէ փիլիսոփայական շատ մը գործեր կարդացած է .

Փիլիսոփան պատասխանեց .

— Շատ ուտողները չեն որ կը գիրնան, այլ՝ լաւ մարսողները ...:

×

Հին Հելլադայի եօթը իմաստուններէն Թալէս Միլիսիոս, օր մը, երբ աչքերը աստղերուն յառած կը քալէր , յանկարծ, փոսի մը մէջ ինկաւ :

Այս արկածը տեսնելով՝ պառաւ մը , հեգնական ժպիտով անոր ըսաւ .

— Երբ ոտքերուդ առջեւ եղածը չես տեսներ, ի՞նչպէս կ'ուզես երկինքին մէջ գտնուածները տեսնել ...:

×

Հարուստ մարդուն մէկը, օր մը իր գեղեցիկ զարդեղէնները ցոյց տուաւ Դիոգինէսին, որ անոնց նայելէ ետք ըսաւ.

— Շնորհակալ եմ որ ինծի հետ կը բաժնես այս սքանչելի բաները :

Հարուստը զարմացած հարցուց .

— Ի՞նչ կը նշանակէ այս խօսքդ : Քեզի ո՞վ ըսաւ որ հետդ կը բաժնեմ այս զարդեղէնները :

Դիոգինէս յարեց :

— Բայց անշուշտ կը բաժնես, քանի որ թոյլ կուտաս որ անոնց նայիմ : Անոնց նայելէ տարբեր բան մը կ'ընե՞ս դուն :

×

Անաքարսէս երբ իմացաւ՝ թէ Սողոն օրէնքներ կը պատրաստէր Աթէնք քաղաքին համար, ըսաւ .

— Օրէնքները կը նմանին սարդի ոստայններուն, որոնցմէ փախուստ կուտան մեծ ճանճերը եւ որոնց մէջ կը բռնուին միայն փոքր ճանճերը :

×

Խումբ մը խմած Աթենացիներ, օր մը իրենց ճամբուն վրայ հանդիպեցան Պիսիսթրաստոսի կնոջ ու զռեհիկ խօսքերով նախատեցին զայն :

Յաջորդ օրը երբ սթափեցան՝ զգացին իրենց սխալը եւ Պիսիսթրաթոսին ներկայացան ու լալով ներողութիւն խնդրեցին :

Մեծհոգի իշխանը ըսաւ .

— Կը սխալիք , բարեկամներ : Երէկ , բնաւ դուրս չելաւ կինս :

×

Մարդուն մէկը, օր մը փիլիսոփայ Արիսոպպոսին ըսաւ՝ թէ կորնթացի Լայիսը, որուն հետ կը կենակցէր ան, զայն չէր սիրեր :

— Հո՛գս, պատասխանեց փիլիսոփան:Կը կարծեմ թէ ձուկերն ալ զիս չեն սիրեր , սակայն, ասիկա պատճառ մը չէ որ ա խորժակով չուտեմ զանոնք :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (117)

ԹՃՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Բազմութեան մէջէն ոչ ոք ուշադրութիւն ըրաւ իրեն: Ամէնքը տեղ մը կը նայէին, եւ այստեղն էր նախագահին ձախ կողմի պատին քով եւ պզտիկ դուռի մը մօտ դրուած փայտէ նստարան մը: Այս նստարանին վրայ որու լոյս կուտային բազմաթիւ մոմեր, երկու զինուորի մէջտեղ նստած մարդ մը կար:

Այս մարդն էր ամբաստանեալ մարդը: Չփնտռեց բայց տեսաւ զայն: Իր աչքերը բնականաբար դէպի նստարանը ուղղուեցան կարծես նախապէս զիտնալով թէ ուր էր այդ դէմքը :

Ինքզինքը տեսնել կարծեց, անշուշտ դէմքով բացարձակապէս իրեն չէր նմաներ. բայց իրեն պէս ծեր էր, դիրքովը, տեսքովը, տնկուած մազերովը, խարտեաշ եւ անհանդարդ բիբովը, պլուզով այդ մարդը ճշդապէս էր ինչ որ էր ինք Տ... մտած օրը՝ ատելութեամբ համակուած եւ սրտին մէջ պահելով այն ամէն ահռելի եւ սոսկալի խորհուրդները, զոր տասնեւինը տարուան մէջ թիարանի քարայատակին վրայէն ժողվելէն դիզած էր:

Սարսուռով մը ըսաւ իւրովի.— Աստուած իմ, միթէ այսպէ՞ս պիտի ըլլամ նորէն: Այդ անձը առնուազն վաթսուն տարեկան կ'երեւար: Չեմ գիտեր ի՛նչ բիրտ, ահաբեկ եւ ապուշ երեւոյթ մը ունէր:

Երբ դրան ճռինչը լսուեցաւ, տեղ տրուեցաւ որ անցնի: Նախագահը գլուխը դարձուց եւ հասկնալով որ եկող անձը Մ...ի Պ. քաղաքապետն է, բարեւ տուաւ: Ընդհանուր դատախազը որ իր պաշտօնատունին գործերուն պատճառաւ շատ անդամ Մ... զացած եւ Պ. Մատըլէնը տեսած էր, ճանչցաւ զայն եւ նոյնպէս բարեւեց: Բայց ինք հազիւ թէ նշմարեց իրեն տրուած բարեւները: Տեսակ մը բանդագուշանքով դրաւուած էր եւ կը նայէր:

Սրահին մէջ դատաւորներ եւ ատենադպիր մը, ոստիկանութեան զինուորներ եւ անագորոյն հետաքրքիրներու բազմութիւն մը կը տեսնէր, զոր արդէն ժամանակին անդամ մը, այսինքն քսանեւեօթը տարի առաջ տեսած էր: Նորէն կը տեսնէր այս աղետալի բաները, որոնք իր առջեւն էին. կը շարժէին, կը կենային, ոչ թէ ջանադրութիւններով յիշատակ մը կ'արթննար մտքին մէջ, ոչ թէ սին երեւոյթ մը կը տեսնէր իր երեւակայութեան մէջ, այլ իրական զինուորներ եւ իրական դատաւորներ, միսով եւ ոսկորով կազմուած իրական մարդերու իրական բազմութիւն մըն էր տեսածը: Ալ բանը լմնցած էր. կը տեսնէր որ իր անցեալին սարսափելի տեսարանը իրողութեան ամէն սարսափներովը նորէն կ'երեւար եւ կենդանութիւն կ'առնէր իր բոլորտիքը:

Այս տեսարանը եւ իրողութեան սարսափները բացէ ի բաց իր առջեւ կը տեսնէր:

Զարհուրեցաւ, աչքերը զոցեց եւ սրտին ամէնէն խորին անդունդներէն պոռաց. ամենեւին :

Ճակատագիրը, որ անոր ամէն դաղափարները կը զզրդէր եւ զրեթէ խելքը գլուխէն կ'առնէր, ողբերգային խաղ մը խաղացած էր՝ հոն ուրիշ Ժան Վալժան մը բերելով՝ եւ իրօք ամէն մարդ Ժան Վալժան կ'անուանէր այդ մարդը որ կը դատուէր:

Կենացը ամէնէն սարսափելի միջոցին ներկայացումը կը տրուէր իր առջեւ եւ տուողն ալ ուրուականն էր. ո՛հ, անլուր տեսարան:

Ամէն ինչ անթերի էր. միեւնոյն հանդերձանքը կար, դիշերուան միեւնոյն ժամն էր. զրեթէ միեւնոյն դէմք ունեցող դատաւորները եւ հանդիսականներն էին: Միայն թէ նախագահին գլխուն վերեւը խաչելութիւն մը կար, մինչդեռ իր դատապարտութեան ժամանակի դատարաններուն մէջ չկար այս բանը:

Երբ դատուած էր ինք, Աստուած բացակայ էր:

Ետեւը աթոռ մը կար, մտածելով թէ պիտի կրնար տեսնուիլ, սաստիկ վախցած եւ աթոռին վրայ իյնալու պէս նըստած էր: Երբ նստաւ, դատաւորներուն դրասեղանին վրայ խաւաքարտերու կոյտին ետեւ զետեղուեցաւ դէմքը. սրահին բազմութեան չցուցնելու համար: Հիմա կրնար տեսնել առանց տեսնուելու: Անթերի կերպով հասկցաւ իրերու իսկական վիճակը, եւ կամաց կամաց հանդչեցաւ, մինչեւ այն աստիճան հանդարտեցաւ որ ալ կրնար մտիկ ընել:

Երդմնառու դատաւորներէն մին ալ Պ. Պամաթապուան էր:

Աչքերը չորս կողմը ժուռ ածեց Ժավէրը տեսնելու համար, այլ չտեսաւ:

Վկաներուն նստարանը՝ ատենադպիրին սեղանին ետեւի կողմն ըլլալով չէր երեւար իրեն: Մանաւանդ թէ ինչպէս ըսինք քիչ մը առաջ, սրահին լոյսը քիչ էր:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ – ՄԱՐՏ 1968

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՓԱՐԻԶ

9 Մարտ — Թատերական ներկայացում
Salle des Fêtes d'Issy-les-Moulineaux

10 Մարտ — Պարահանդէս
Salle des Ambassadeurs

7 Ապրիլ — երաժշտական երեկոյթ
Salle Pleyel

ԼԻՈՆ

17 Մարտ — Գեղարուեստական երեկոյթ
Bourse du travail

23 Մարտ — Թատերական ներկայացում
Mairie du 6ème

30 Մարտ — Պարահանդէս
Aéroport de Bron

ՄԱՐՍԷՅԼ

3 Մարտ — երաժշտական երեկոյթ
Opéra de Marseille

6 Մարտ — Թատերական ներկայացում
Théâtre du Gymnase

23 Մարտ — Պարահանդէս
Hôtel Splendid

Ցաջորդաբար՝ իւրաքանչիւր ձեռնարկի մանրամասն տեղեկութիւնները, ինչպէս նաեւ կազմակերպուած հրապարակային դասախօսութիւններու եւ ցուցահանդէսներու մանրամասնութիւնները

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Նուրիցա Խաչատուրեան կը ծանուցանէ թէ ին ողբ· ամուսնոյն

ՄԻՀՐԱՆ ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանդստեան պաշտօն կը կատարուի այս կի – րակի (18 Փետրուար) առաւօտ Պօմոնի Ս. Գրիգոր – Լուսաւորիչ եկեղեցին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Սիրանոյշ Զաքրեան իր ամուս – նոյն Գէորգ Զաքրեանի յիշատակին 20 ֆրանք կը նուիրէ «Ցառաջ»ի բարգաւաճ – ման :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Համասփիւռ Սաղաթէլեանի մահ – ուան առթիւ, Րէնոի – Վիլլօմպլի բարե – կամները կը նուիրեն 65 ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, ի նպաստ Հայ կարմիր Խաչի բարեգործական ձեռնարկներուն :

×

Նոր Տարուան առթիւ Հայ կարմիր Խա – չի Օղափ· կայանին կը նուիրեն . Պ.Պայ – րամեան (Բ. անդամ ըլլալով) 50 ֆրանք, Օր· Է· Ճիվէլէկեան եւ Տէր եւ Տիկին Եարըմեան (կարժ լէ կօնէս) , Պ. Ռ. Շահմիրեան 10ական ֆրանք :

ԽՆՋՈՅՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳԵՆԴԱՆ

Կազմակերպուած կապոյտ Խաչի Փա – րիզի մասնաճիւղի կողմէ :

24 Փետրուար, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 18 – 23, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ :

Զուարթ մթնոլորտ, գեղարուեստական բաժին :

Ճաշագին 10 ֆրանք :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
Մարտ 29ին եւ 31ին

ԼՈՑՄ ՏԵՍԱՒ

ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ ՊՈՆՏԱԿԱՆ ԱՄԱՍԻՈՅ

Հեղինակ՝ Գ· Յ· ՍԻՄՈՆԵԱՆ

(Տպ· Վենեփիկ), չքեղ ապագրութիւն, 1038 էջ, 150 նկարներով ու քարտէսնե – րով : Ճոխ եւ չահեկան –րովանդակու – թիւն , փափաքողները կրնան դիմել՝ ՓԱՐԻԶ՝ Բալուեան գրատունը, 43, Րիւ Ռիշէ Փարիզ (9), ՄԱՐՍԷՅԼ՝ փասքալ , 151 Պուլվ· Միշըլէ, (9):

Գինն՝ 75 ֆրանք

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետրուար 18ը կը ծօնուի Լիոնի մէջ, Ազգ· Տան սրահը, Փետրուար 25ին, կի – րակի կէսօրէ ետք:

×

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Մը – ութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի Թատերական ներկայացումը 4 Մայիս Շաբաթ երեկոյ, «Ցառաջ»ի սրահը, Բեմասիրացին կողմէ :

Մանրամասնութիւնները յայտրդով:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՓԱՐԻԶԻ Ս· ՅՈՎՀ· ՄԿՐՏԻՉ

18 Փետրուար, Կիրակի.— Ղեւոնդեանց Քահանայից յառաջիկայ ոճնին առթիով կը մատուցուի բազմաձայն Ս· պատարագ ժամը 10ին :

Ի ժամ Ս .պատարագի կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանդիստ Փարիզի եւ չըր – ջակայ եկեղեցիներու մէջ ծառայած վախ – ճանեալ առաջնորդներու, հոգեւորական – ներու եւ դիրներու :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ Ծ· ՎՐԴ· ՆԱԳԱՇԵԱՆ

22 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Հինգշաբթի, Տօն Սրբոց Վարդանանց Զօրավարացն մերոց հա – զար երեսուն եւ վեց վկայից , որք կա – տարեցան ի մեծի պատերազմին: Ժամը 10ին կը մատուցուի հանդիսաւոր Ս· պա – տարագ :

Այսօր Տօնն է նաեւ անուանակոչութեան Վազգէնի Առաջնոյ Սրբազնազոյն Կաթո – ղիկոսին Ամենայն Հայոց :

Այսօր Փարիզի եւ չրջակայից Հայկա – կան բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը ներկայ կ'ըլլայ Ս· պատարագին եւ յա – ւարտ պատարագի կը կատարուի Վար – դանանց յիշատակին նուիրուած հանդէս:

CARNAVAL DE BINCHE

ՊԵԼՃԻՈՑ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ

ՀԱՆԴԻՍԱԽԻՒՆԸ

ՈՒՐԱՒ ԵՒ ԶՈՒԱՐԹ ՕՐ ՄԸ

Ճամբորդութիւն կազմակերպութեան ան – դամներուն եւ բարեկամներուն համար :

ՄԵԿՆՈՒՄ .— Փետրուար 25ին: Հաւաք – ուիլ՝ կիրակի առաւօտ ժամը 7·45ին , Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Քափէ Թէր – մինիսի առջեւ , մեկնում ժամը 8ին դէպի Պինշ, Մօ, Սուասոն, Լաո, Վեր – վէն, Մօպէօժ ճամբով:

Ճաշ ճամբուն ընթացքին :

Ներկայ կ ըլլաք Վիոլներու եւ Մամզել – ներու տողանցքին եւ զանազան խաղե – րուն:

Վերադարձ ժամը 17ին: Ժամանում Փարիզ ժամը 22·30ի առեններըը :

Մասնակցութիւն, ամէն բան մէջը՝ 39 ֆրանք :

Սահմանափակ տեղեր :

Արձանագրուիլ մինչեւ Փետրուար 20 :

ԿԱՐԵՒՈՐ .— Ջմռոնալ Ինքնութեան Ազգ· թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտար – ներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե – ղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցա – նէ թէ (22 Փետրուար) Հինգշաբթի առա – ւօտ ժամը 10ին, Վարդանանց Տօնի ա – ռիթով, պատշաճ ժամերգութիւն պիտի կատարուի , որուն վերջաւորութեան , դպրոցական փոքրիկներու հաղորդութիւն պիտի տրուի :

Այս առիթ , հաւատացեալ ժողովուրդն ալ փափաքողները կրնան մասնակցիլ Ս· Հաղորդութեան :

Աբարբարոզութեան աւարտումէն ետք, փոքրիկներու կողմէ, պիտի ըլլան, խմ – բերգ եւ արտասանութիւն , նուիրուած Քաջն Վարդանի եւ իրեն հետ նահատակ – ուող հայ ուխտապահ հերոսներու յիչա – տակին :

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովուրդները կ'երգեն փառատօնը տեղի կ'ունենայ այս տարի մեծ չուքով Մարտ 10ին Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրո – նին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Տեսուչ փարիզի համալսարանին եւ նա – խագահութեամբ ՏԻԿ· ԺԱՆ ՌՕՇԻ :

Կը մասնակցին հեռուեռալ երկիրները . — Հայաստան, Պրազիլ, Սկովտիա , Ֆը – րանսա, Յուգոսլաւիա, Իսրայէլ, Հունգա – րիա, Լիբանանիա, Լեհաստան, Մեքսի – ա, Նուկոսլաւիա, Վիէթնամ:

Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի դըռ – նապաններուն եւ Պ. Գ. Պազըրճեանի , 35 Րիւ տը Թրէվիզ :

Գիները են, 7, 6, 5, 3 ֆրանք :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՖՐԱՆՍ· ՋԱՅՆԱՄԱՓԻՒՌԻՆ

Փետրուար 18ին, Կիրակի առաւօտ ժա – մը 8ին, Ֆրանս–Ֆիլմիւռ կայանէն, Հայկ· երաժշտութիւնը (Արա Պարթեւ – եան):

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԵՆ.— Հ· Յ·Դ· Ան կոմիտէի ընդ – կան ընդհ· ժողովը այս Կիրակի (Փետ 18) կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Ակոմպի մէջ: Ներկայ կ'ըլլայ Կ· Կ·ի ներկայա – ցուցիչը : Բոլոր ընկերներու ներկայու – թիւնը պարտաւորիչ է :

ՏԻՍԻՆ.— Հ· Յ· Դ· Կոմիտէի ընկեր – կան ընդհ· ժողովը 20 Փետր·, երեքշաբ – թի երեկոյեան ժամը 8·30ին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներուն ներկա – յութիւնը անհրաժեշտ է : Ներկայ կ'ըլ – լայ Կ· Կ·ի ներկայացուցիչը :

ԼԻՈՆ.— Հ· Յ· Դ· Վարանդեան կոմի – տէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ (17 Փետրուար) ժամը 21ին, նախկին հաւաքատեղին :

Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Ներկայ կ'ըլլայ Կ· Կ·ի ներկայացուցիչը :

ՄԱՐՍԷՅԼ Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէի ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ չրջանի բոլոր ընկերները Երկուշաբթի իրիկուն (Փետր· 26), սո – վորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլ – լայ Կ· Կ·ի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ· Դ· «Րաֆֆի» խում – բի ժողովը Ուրբաթ (Փետրուար 23) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկեր – ներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 25ին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր , Ամպասատէօրի չքեղ սրահ – ներուն մէջ : 3 Ավբնիւ կապրիէլ , մեթր Քոնֆորտ :

ՆԱԽԱՍԱՐԴ պարախումբ՝ ղեկավարու – թեամբ ԺԻՐԱՅՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆի :

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ
Մուտք 10 Ֆր· Ուսանողներու կէս գի – Ապահովել սեղանները , հեռ· 033-022

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ·	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ·	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ ապգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԿԻՐԱԿԻ
18
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
DIMANCHE
18 FEVRIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11140 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.140

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓԵՏՐՈՒԱՐԵԱՆ ԱԶԱՏԱՄԱՐՏԸ

Կարելի չէ տարբեր կերպով որակել, ինչ որ պատահեցաւ 1921 Փետրուար 18-ին՝ այսօր՝ պատմական դէպքէն 47 տարի ետք, երբ կիրքերը հանդարտած են եւ կանխակալ ատելութիւնները որոշ չափով մեղմացած, երբ մարդիկ պարտաւոր են տրամաբանօրէն, պաղարիւն դատողութեամբ եւ առարկայականօրէն քննել անցեալը :

Փետրուարեան ազատամա՛րտ :

Մէկը ա՛յն սխրագործութիւններէն, որոնց նմանները ոսկի տառերով արձանագրուած են հայ ազգի դարաւոր ու փառաւոր պատմութեան էջերուն մէջ :

Համրանք չունին հայկական ազատամարտները :

Ազատութեան գաղափարը ծնած է հայ ազգին հետ եւ ամուր խարսխած անոր հոգիին մէջ :

Վկայ՝ մեր պատմահայր Խորենացին, որ Հայոց պատմութեան արշալոյսը կը բանայ Հայկ նահապետի դիւցազնամարտով՝ ընդդէմ հզօր աշխարհակալ Բէլի : Յանո՛ւն ազատութեան : Յանո՛ւն ինքնուրոյն գոյութեան :

Վկայ՝ օտար, հզօր աշխարհակալներու իրերայաջորդ արշաւանքները, աւերումներն ու սրածութիւնները, որոնց բոլորին քաջաբար, դիւցազնօրէն կուրծք է տրուած հայ ազգը, դիմադրած է ու տոկացած համբերատարութեամբ :

Հերոսաբար մղած է անթիւ, անհամար անհաւասար կռիւներ՝ որակով ու քանակով դերակշիռ բռնակալ, թշնամի ուժերու դէմ :

Առ ոչինչ դրած է ջարդարարներու ցեղասպանական դիւային ծրագիրները :

Պահած, պաշտպանած է իր Ֆիզիքական գոյութեան հետ նաեւ իր հոգեկան, քաղաքակրթական, մշակութային արժէքները, կրօնքն ու լեզուն, ազգութիւնն ու իր սրբութիւնները :

Այսօր ալ հայրենի երկրէն դուրս գոյութեան, ազգապահպանման, ինքնապաշտպանութեան հերոսամարտ կը մղէ, յանուն ազատութեան :

Հինգուկէս դար օտարի լուծին տակ հեծելէ, վերջին շրջանին արեան հեղեղներուն մէջէն քալելէ, ճակատագրական պահուն Արարատեան դաշտին մէջ առիւծի պէս կռուելէ ետք վերջապէ՛ս 1918 Մայիս 28ին կը ստեղծուէր անկախ Հայաստան մը, մեր հայրենի պատմական հողերու մէկ մասին վրայ :

Մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներու եւ դարերու ընթացքին անարդ բռնակալներու եւ անխիղճ թշնամիներու սուրին զոհ անթիւ, անհամար հայորդիներու արեան գինը մասամբ կը հատուցուէր :

Հազիւ երեսուն ամիս էր շնչած նորաստեղծ Հայաստանի Հանրապետութիւնը, որ մէկ կողմէ երկրին մէջ նուիրուած էր դարմանելու աննախընթաց պատերազմի մը բացած անհուն վէրքերը, վերջ տալու համաճարակներուն, պատսպարելու որբերն ու այրիները, կարգի դնելու վարչական մեքենան ու բանակը, միւս կողմէ արտաքին աշխարհի մէջ ամուր հիմերու վրայ դնելու հայրենիքի իրական եւ իրաւական ճանաչումը, երբ հարաւն ու հիւսիսը, տակաւին երէկ թշնամի իրարու, ձեռք ձեռքի կուտային քանդելու համար մեր անկախութիւնը : Իրարու միջեւ բաժնելու համար մեր մինուճարը :

Հայաստանը դրաւող կարմիր բանակը փոխանակ շարունակելու վէրքերը դարմանելու գործը, ահուսարսափի, արհաւիրքներու նոր փոթորիկ մը կը յարուցանէր Հայաստանի մէջ, մայրաքաղաքէն մինչեւ յետին գիւղերը :

« Սոցիլիզմ կառուցել»ու մոլուցքէն բռնուած՝ բոլշեւիկները, դրժելով իրենց դրաւոր, պաշտօնական խոստումները, սկսան հալածել իշխանութիւնը համաձայնութեամբ իրենց յանձնող դաշնակցական կառավարութեան վարիչ դէմքերը, զորս բանտարկեցին : Զմրան ցուրտ եղանակին աքսորեցին հայկական բանակի 1500 սպաները : Բռնադրաւեցին խեղճ ժողովուրդի բնակարաններն ու ուտեստեղէնը : Ջնջեցին մարդկային ազատութեան տարրական իրաւունքները :

Բաժակը յորդեցաւ, երբ 1921 Փետրուարի 17ին սկսան կացիններով սպաննել բանտարկեալները :

Ընդվզումը ժողովրդական էր, տարերային, ինքնաբուխ, առանց կանխապատրաստութեան :

Ազատութեան բարիքները վայելող Հայաստանի քաղաքացիները չէին կրնար հանդուրժել բոլշեւիկեան բռնակալութեան, կարմիր բանակայիններու խրժդրժութեանց :

Լենինն անգամ յետագային պիտի այպանէր Հայաստանը դրաւող քաղաքային ու զինուորական իշխանութեանց հակամարդկային արարքները :

Փետրուար 18ի ապստամբութիւնը եղբայրասպան կռիւ չէր, այլ խսկական ազատամարտ :

Կարելի չէ հերքել փաստերը :

Պատմութիւնը իր վճիռը արձակած է արդէն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՃՈՆՍԸՆ ԵՒ ԲՐԵԺՆԵՒ ՃԱՌԵՐ ԿԸ ԽՕՍԻՆ

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՅՈՅՍ ՉԿԱՅ

Լենինկրատի մէջ Բրեժնեւ խիստ ճառ մը կ՚արտասանէր. սովորական մեղադրանքներու շարքով, ուր մասնաւոր նորութիւն մը չկար : Կը թելադրէր Ամերիկայի որ իմաստութեան ճամբան բռնէ եւ բանակցի, աւելցնելով թէ հակառակ պարագային Խորհ. Միութիւնը ամէն տեսակէտով պիտի օգնէ հիւսիսային – Վիէթնամի : Տեսակ մը պատասխան էր Բրեժնեւի այն անակնկալ մամուլի ասուլիսը զոր Ճոնսըն կատարեց վերջին պահուն : Միացեալ Նահանգներու նախագահը կը շեշտէր թէ վերջին շաբաթներու ընթացքին կատարուած բոլոր շփումները ցոյց կուտան թէ Հանոյ որեւէ ձեւով տրամադիր չէ բանակցելու : « Չեմ խորհիր թէ Հանոյ աւելի պատրաստ է բանակցելու հիմա, քան տարի մը, երկու տարի կամ երեք տարի առաջ» շեշտեց նախագահը :

Ճոնսըն ըսած է նաեւ թէ շուտով 525 հազարնոց ամերիկեան զօրքին բանակը պիտի բարձրանայ Վիէթնամի մէջ : Թէ Զօր. Ուիսթմորլանտ իր վստահութիւնը կը վայելէ (ծերակուտականներ ըսած էին թէ անկարող զինուորական մըն է) :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՔԵՒԳԵՐՄԱՆ խօսակցութիւնները շատ լաւ արդիւնք տուին եւ զոհ ձգած են Պոնի եւ Փարիզի քաղաքական շրջանակները : Տը Կոլ յայտարարած է թէ «Եթէ միասին չըլլանք բան մը պիտի պակսի աշխարհի » :

ՊԵԼԺԻԱ նախընտրեց Միրաժ Ե. Ֆրանսական օդանաւներ գնել, փոխանակ ամերիկեան ԷՖ Եի : Ապսպրանքը (մօտ հարիւր օդանաւ) 750 միլիոն ծանր Ֆրանք պիտի արժէ :

ՀԻՒՍԷՅՆ թագաւորը բացէ ի բաց դատապարտեց Արաբներու ահաբեկչական արարքները :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ Թաս գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ ինը «հակայեղափոխականներ » գնդակահարուած են յիսուն հազար հոգիի առջեւ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ տասնեւերկու գընդապետներ քաղաքային դարձան պետական բարձր պաշտօնեայ մնալու համար :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Աշնան Երեւան պիտի նշէ իր հիմնադրութեան 2750ամեակը :

Այս կապակցութեամբ կազմուած յոբելենական յանձնախումբը Փետրուար 2ի իր նիստին մէջ ճշդած է այն աշխատանքները, որոնք պիտի կատարուին ըստ արժանւոյն տօնելու համար յոբելենական թուականը :

— Երեւանի հարաւ – արեւելեան ծայրամասին կը բարձրանայ Արին – Բերդ բլուրը : 2750 տարի առաջ այս վայրին մէջ հիմնադրուեցաւ Էրեբունի ամրոցը, որ դարձաւ Երեւանի բնօրրանը :

Յոբելեանին կապակցութեամբ նախատեսուած է մասնակի կերպով վերաշինել ամրոցը : Բլուրին ստորոտին պիտի հաստատուի թանգարան մը, որ պիտի ունենայ իր յարակից բաժինները Կարմիր բլուրի եւ Շէնգաւիթի մէջ :

Միեւնոյն ատեն նախատեսուած է բարեկարգել ամրոցին շրջակայքը, շինել յատուկ ճամբայ, իսկ բլուրին լանջին վրայ հաստատել հանրային պարտէզ մը՝ 2750 ծառերով :

Պիտի վերաշինուի նաեւ Կարմիր Բլուրի ամրոցը իր առանձին մասերով : Ծրագրուած է հոն եւս հաստատել հանրային պարտէզ մը : Նոյն ձեւի աշխատանքներ պիտի կատարուին նաեւ Շէնգաւիթի մէջ :

Նախատեսուած է վերաշինել կարգ մը հին կառուցուածքներ եւ բարեկարգել անոնց շրջակաները : Ասոնց շարքին են Ուրարտուի ժամանակաշրջանի ջրանցքը, Աւանի եւ Քանաքեռի յուշարձանները, « Կաթողիկէ » (ԺԳ. դար) եւ «Զօրաւոր» եկեղեցիները, «Գէոյ – Մէճիտ» մզկիթը, Հրազդանի հին կամուրջը եւայլն :

Բոլոր յուշարձանները պիտի ունենան բացատրական տախտակներ, իսկ գիշերները պիտի լուսաւորուին :

Քաղաքին մեծ չէնքերէն մէկուն վրայ պիտի զետեղուի խճանկար (մոզայիք) նշանատախտակ մը (փանօ)՝ նուիրուած հայ ժողովուրդին պատմութեան :

Յոբելեանի օրերուն տեղի պիտի ունենան հրապարակային ներկայացումներ, հայկական ժողովրդական խաղեր, բարեկենդանային երեկոներ, նուագահանդէսներ եւ երգի տօներ : Նոյնպէս պիտի կազմակերպուին ցուցահանդէսներ եւ ներկայացուի Երեւանի պատմութեան նուիրուած համանուն ժապաւէնը :

Ծրագրուած է լոյս ընծայել բազմաթիւ գիրքեր՝ նուիրուած Երեւանի պատմութեան : Հրապարակ հանել յոբելենական պահարաններ եւ դրոշմանիշեր, Ալպոմներ եւ յուշանուէրներ :

Այդ օրերուն պիտի յայտարարուի Երեւանի նուիրուած լաւագոյն երգին անունը : Ու պիտի տրուի մրցանակ՝ անոր հեղինակին :

ՄԻԼԱՆՕ

ՀԱՅ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԻԼԱՆՕ.— (Յառաջ, հեռաձայնով).— Չորեքշաբթի գիշեր, Փետրուար 14, Փիրելլի հաստատութեան Օտիթորիոմի ընդարձակ սրահին մէջ, հայ եւ մանաւանդ իտալացի բազմահարիւր ունկնդիրներու ներկայութեան տեղի ունեցաւ հայկ. ճարտարապետութեան նուիրուած հրապարակային դասախօսութիւնը նախաձեռնութեամբ Իտալահայ Մշակութային Միութեան :

Ճարտարապետներ Ալփակօ Նովէլլօ, Յարութիւն Գազանճեան եւ Արմէն Մանուկեան փոխն ի փոխ խօսեցան իւրաքանչիւրը իրեն յատուկ նիւթի մը շուրջ : Զեկուցումներուն կ՚ընկերանար երկու հարիւրէ աւելի գունաւոր լուսանկարներու լուսարձակումը : Յուցադրութիւնը, որ երկու ժամ լարուած հետաքրքրութեան տակ պահեց ունկնդիր հասարակութիւնը արձանագրեց բացառիկ յաջողութիւն :

ՊՈԼԻՍ

ԽՈՍՐՈՎ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ Է ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Փետր. 13) կ՚իմանանք թէ Խոսրով Եպիսկ. է – միրզեան Փետրուար 9էն ի վեր անյայտ կը մնայ : Այդ օրը Պատրիարքարան չէ գացած ու բնակարանն ալ չէ գտնուած : Բոլոր փնտռտուքները ապարդիւն եղած են : Այս առթիւ պատրիարքութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հրապարակած է .—

ԶԵԿՈՅՑ ԿՐՕՆ. ԺՈՂՈՎԻ

Կրօնական Ժողովս խոր վիշտով եւ մեծ մտահոգութեամբ լսեց իր Նախագահ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօրմէն, թէ չորս հինգ օրերէ ի վեր մէջտեղ չէ Տ. Խոսրով Եպիսկ. Էմիրզէեան, եւ թէ՝ իր թափած ջանքերը, ինչպէս նաեւ անոր հարազատներու եւ մօտիկ մտերիմներու փնտրտուքները ապարդիւն անցած են իր հետքը գտնելու :

Ժողովս, նախ քան իր վերջնական որոշման յանգիլը, պատշաճ նկատեց քանի մը օր եւս սպասել, ենթադրելով որ Խոսրով Սրբազան հոգեկան խռովքի մէկ պահուն, կամ ջղային զգացական վիճակի մը մէջ տուած ըլլայ որոշում մը, որուն յոռի հետեւանքներուն կ՚անդրադառնայ՝ իր հոգեկան եւ մտքի անդորրութիւնը գտնելէ յետոյ՝ եւ կը վերադառնայ իր բնական եւ հոգեւոր տունը :

ԴԻՒԱՆ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ
ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՈՅ

ԽՄԲ.— Վերջին պահուն, Պոլսէն հասած լուրերու համաձայն, եպիսկոպոսը գտնուած է, բայց կը մերժէ շարունակել իր հոգեւորական կեանքը : Մանրամասնութիւնները՝ մեր յաջորդ թիւով :

«ԵԴԻՆ ՋԻՍ ՊԱՀԱՊԱՆ ԱՅԳԵՍՏԱՆԻ, ՋԱՅԳԻՆ ԻՄ ՈՋ ՊԱՀԵՅԻ» (*)

13 *Փետրուար*։— Երեկոյին , Տէրնտասին բոցերը կը ճարճատէին փողոցներուն մէջ, ցերեկի պէս լուսաւորելով : Այդ պահուն է որ աշխարհ եկած եմ :

Այսօր, Տառապանքին բոցերը կը ճարճատին մարմնոյս մէջ, երբ օրը կ'երեկոյանայ՝ ամբողջացնելով եօթանասուն տարիները :

Ուրեմն, եօթանասուն տարեկամ եմ :

Տէրնտասը կը վերջանայ ահա, բոցերը կը նուազին, ջերմութիւնը կը սպառի , մոխիրը կը շատնայ :

Ջերմաչափ կոչած են զին :

Ակնարկութիւն այն ոգեւորութեան , որ կ'ածի, — ճիշդ ինչպէս կը բարձրանայ հիւանդին ջերմութիւնը ,— երբ կ'այցելեմ հայկական մեր բազմութեանց , տարբախը ինչպէս ես , հոգմատատան ինչպէս ես :

Ու նաեւ հիւանդ , ինչպէս ես :

Հիւանդը այն չէ միայն , որ 40 աստիճան ջերմութեամբ պառկած , աչքերը դրան յառած , կը նայի թէ ո՛վ պիտի դայ բժշկապե՞տը թէ ... Գարբիէլ Հրեշտա – կապետը :

Հիւանդ մը եւս արտասահմանի Հայութիւնը :

Պատեհութիւնն ունեցած եմ չրջագա –

յելու արեւելքէն արեւմուտք : Եւ բազմի – ցըս՝ այս երկրին (Ֆրանսա) զանազան անկիւնները, ուր որ կը պլպլայ հայկա – կան ճրագ մը :

Ժամանակին , ոչ այնքան հին, երբ թողլով Փարիզը՝ կ'իջնէինք դաւտա , եւ կարճ ժամանակ մը եաք կը վերադառնա – յինք Փարիզ՝ նոյն պէս կարմրած՝ հա – բաւի արեւով , մեր երակներուն մէջ ա – րիւնը դինիի պէս տաք ու պղպջուն , կը յայտարարէինք երջանկօրէն .

— Հայացա՛նք , հայացա՛նք , Հա՛յ դար – ձանք վերստին :

Վասնզի մեր խանդավառութիւնը կը բարձրանար 40 աստիճան , մեր յոյսերը ծաղիկ կը բանային , մեր երազները կը բռնկէին , հրթիռ կ'արձակէր մեր Հայու – թիւնը , եւ երկինքը մեր գլխուն վերեւ ամպհովանի կը կազմէր լուսազարդ ,

Գնաց գարուն , եկաւ աշուն ,
Կտրաւ ջրիկ աղբիւրներուն ,
Կտրաւ ձէնիկ կաթաւներուն ...

Ահա թէ ինչո՛ւ տարբեր է պատկերը , այսօր :

Այժմ դաւտն է կարօտ՝ հայանալու , Հայ դառնալու : Եւ ի՛նչ ջերմեռանդու – թեամբ եւ զորովանքով , ի՛նչքան սրբա – զան նուիրումով կը սպասէ անոր որ Հա – յու ջերմութիւն կը բաշխէ իրենց : Կարօտ՝ հայերէն «արեւհամ» բարբառին , կարօտ՝ հացի պէս տաք եւ քաղցրահամ մեր լեզ – ուին , առաջորուն՝ հայ բնաչխարհին յիշա – տակներուն զրկանքով , սերունդ մը կայ դեռ , ճիշդ ինչպէս «առ դեաս Բաբելաց – ւոց» լացող ժողովուրդը , որ իւղի նման կ'այրի , կը ճենճերի ու կը հատնի :

Ահա մեր օրերու հիւանդը :

Ու կը կանչե՛ն , կը կանչե՛ն , կրակէ ծովն ինկած մէկու մը պէս կը կանչեն :

×

Անոնցմէ մէկուն մօտն էի անցեալ ա – մառ , ընկերոջ մը քոյրը :

Տարիներու տանջանքը աչքերուն մէջ , հոգմակոծ , ճզաւորուր , բայց դեռ ծա՛ռ – որ կը ծառանայ , «ճղները իրար կու – տայ» , կը կանդնի այլինեներուն մէջ՝ ճամ – բուն բերանը , ու բարեւ կուտայ ոտաւո – րին , հարցում կուտայ ճիւաղին .

— Խարրիկ մը չունե՞ս ...

Կը մօտենամ , պահ մը կ'արձանանամ առջեւը .

— Ես Նարդունին եմ :

Քիչ մնաց որ ծունկի գար՝ ձեռքերը տարածած , գլուխը դեմին կախած :

Երեւէ՛ երաւ , երեւէ՛ երաւ ,
Յարդը բեզի , մեզի ցորեաւ :

Գոհ է մէկով որ կը բարձրացնէ Հայու ջերմութիւնը :

— Մայրի՛կ , ո՛վ դուն սիրելի , յարդ չէ՛ միայն , տես ոսկիի գոյնը , հովը կար – ծես ոսկի՛ կը տանի :

×

Կաթիլ մը Հայութիւն անծայրածիր դարնանային անտառներու խորը , ուր դիւղ մը օրրան է դարձեր ու կը ճօճի կա – նանչ ալիքներու վրայ : Իր ժողովուրդը կորսնցուցած , մենութեան վիշտով հա – մակուած Հայուհի մը իր լեզուն կը վե – տէ ոտաւորին եւ ճիւաղին չրթներուն վրայ :

— Ես Նարդունին եմ , կ'ըսեմ :

— Թող որ համբուրեմ քեզ եւ հայ լեզ – ուին կարօտս առնեմ :

Հայոց լեզո՛ւն , հէքեաթ մը : Պիտի պատմուի օր մը թէ կարիճներ , հէքեա – թին կարիճներուն նման պիտի երթան , ծով մտնեն , քարայր մտնեն , վիշապներու բերանը մտնեն՝ որոնելու եւ դտնելու համար այն դանձը , աշխարհ – արժող հարստութիւն մը , Հայոց լեզուն

Բանաստեղծ Ահարոն ինքզինք , կ'ան – ուանէր «մահուան փեսայ» , ես ինքզինքս կ'անուանեմ «Հայոց լեզուին փեսան» : Ինչ որ նոյն բանը կը նշանակէ :

Ափսո՛ս :

×

Միայն ջերմաչափ մը չեզայ :

Ծաղրեցի մեր Մխիթարիանները , հեղնե – ցի մեր հաւաքական ձեռնարկները , քըն – նադատեցի մեր կազմակերպութիւնները :

Դառապարտեցի ինչ որ կը հիմնար եւ չէր նորոգուեր :

Թող ներէ ողբացեալ Տիկին Տիրուհի Մխսքեանը , զոր չատ կը նեղացնէի՝ « Մանկապարտէզ » անուանելով կապոյտ Նաչը , ոչինչ դտնելով նոր , արդի ժա – մանակներու վայլն ունեցող ձեռնարկ՝ այդ կազմակերպութեան մէջ : Թող ներէն Ամերիկայի մեր ընկերուհիները , որոնց տեղեկագիր մը ներկայացուցի այս բա – ռերով .—« Հեռուէն լերան մը տպաւորու – թիւնը կը թողուր վրաս՝ ձեր կազմակեր – պութիւնը , եկայ տեսայ մօտէն որ բլո՛ւր մը անդամ չէ » :

Մտիկ ըրէք եւ մի՛ չարանաք :

Աչխատած եմ երկու կազմակերպու – թիւններու մէջ .

1.— Յարդգող .— Գրողներու Միութիւն մըն էր , վարեցի տիրաբար : Ամէն անդամ որ մէկը ուզէր դասախօսութիւն մը տալ , դասախօսութիւնը կը պահանջէի ձեռա – գիր : Որպէսզի ի հարկին՝ իր անունով կարդայի դասախօսութիւնը , երբ դասալիք ըլլար , բաւական համարելով իր անունով դասախօսութեան մը յայտարարութիւնը Յառաջի մէջ (անձախառնութիւն) : Գազու – թին մէջ չատեր կը յիշեն Յարդգողի կոչ – մակերպած մէկ հանդէսը , — Հինգ զգա – յարաւիներու հանդէս , իրական նորու – թիւն նոյնիսկ Ֆրանսացիներու համար : Չեմ ուզեր խօսիլ Յարդգողին բերքին մասին : Բայց կ'ուզեմ որ մարդ չմոռնայ այն ձեռնարկը , որ պատմական է — ժողովրդական համալսարան : Այն չրջա – նին մեծ մտաւորականներ կ'ապրէին Փա – րիզի մէջ : Իւրաքանչիւրը հրաւիրելով դասախօսելու՝ որոչ նիւթերու մասին , 25 Ֆրանք վճարելու համար իւրաքանչիւր դասախօսի՝ երկու Ֆրանք կը զանձուէր ունկնդիրներէն եւ ես , նախազահ , սրահին դուռը կը նստէի զանձելու համար երկու Ֆրանքը : Նիւթերն էին Հայոց պատմու – թիւն , Հայոց գրականութեան պատմու – թիւն , Հայերէն լեզու , Ֆրանսերէն լեզու , տոմարակալութիւն , նոյնիսկ իրաւագի – տութիւն : Դասախօսներ էին Փրոֆ . Ա – դոնց , Ս . Վրացեան , Ա . Խոնդկարկան , Ա . Զօպանեան , Մ . Տէրպէտէրեան , Դաւիթ – Բէկ եւ ուրիչներ : Այնքան ընդունելու – թիւն դտաւ այս ձեռնարկը , որ դաւաղի եւ արտասահմանէն ուղեցին հետեւիլ դա – սախօսութեանց , ուստի վճարովի քար – տուղար մը նշանակուեցաւ , որ գրի առ – նէ դասախօսութիւնները , բազմագրէ եւ գրկուի արտասահման : Շատ էի ծանրա – բեռնուած , ուստի կը փնտռէի մէկուն մը՝ ուրիշին ուսերուն վրայ նետելու համար բեռը : Եւ երբ Սանասարեանցիներու Մի – ութիւնը , որ հարուստ էր , առաջարկեց Ժող . Համալսարանին ծախքերը հոգալ՝ պայմանաւ որ Սանասարեան կոչուի հա – մալսարանը , յանձնուեցաւ Սանասար – եանցիներուն , որ չկրցան .. չարունա – կել երկար : Նոյն չրջանին Ռուսերն ալ սկսան նման ձեռնարկ մը , — անոնց կը տեւէ տակաւին :

Դատեցէք :

2 . Զոմ .— Սկիզբէն իսկ վարեցի այս Մի – ութիւնը : Աչխատանքս եղաւ նախ հա – մակերպելու տրամադրութիւնը տրա – տախիլ ջնջել այս դժբախտ տղոց հոդինե – րէն : Ընդոստ դարձուցի , կռիւներ եղան : Ատոնք պիտի չպատմեմ , — այս տղոց ցրուած էին ազարակներու մէջ , դիմ – դելու սենեակներ վարձեցինք Փարիզ ու դաւտի մէջ , որքան հնարկուեցաւ , (անդամ մը նման նպատա – կով Թուռ զացած էի , ցուր էր տրուած պատկան մարմիններուն , որոնք զիս չդ – տան ... յաջորդ թիւով վերա – դառնալ Փարիզ) : Պիտի չպատմեմ հայե – րէնի դասերու ձեռնարկները , դուս առա – ջի՛նը Զոմն է կազմակերպած Ֆրանսայի

(*) Այս հատուածին շուրջ , որ հաղ – ուած է երգ երգոցէն (Ա . 5) , երկար վի – ճաբանութիւններ են կատարուած ,— կը բաղկանայ երկու պարբերութիւններէ , բայց երկրորդը , ըստ Ռընէ Տիւսոյի , հասարակ կլոզ (glose) մըն է : Արդարեւ երբայերէն եւ յունարէն օրինակները շաղկապ չունին եւ կապուած չեն իրարու , մինչ մեր թարգմանիչները (եւ ուրիշներ) կը գործածեն «զի» շաղկապը , որ տար – բեր իմաստ , տարբեր բացատրութիւն կու տայ խօսքին : Ինծի կը թուի թէ աւելորդ է շաղկապը : Բանգէտ մըն ալ ծիծաղելի բացատրութիւն մը կուտայ , այգին հա – մարելով ... սիճակոկ , իսկ այգեստանը՝ եկեղեցի , — Քրիստոնեայ մատենագիրներ – րու բանգիտութիւն (*Սրբազան Բառարան* լատիներէնէ ֆրանսերէն . հրատ . Միները) :

Չեմ ուզեր աւելի կանգ առնել , տեղը չէ :

Այս գրութեան իբրեւ խորագիր առնը – ուած ձեւով՝ մէկ պարբերութիւնը ան – կախ առնուած է միւսէն , ըսելու համար թէ հառհայկական ոգեւորութեան հա – մար աշխատողը երբեմ չմտածեց իր իսկ անձնական կեանքը ոգեւորելու մասին , եւ հիմա ի՛նքն է կարօտ ոգեւորութեան ու ջերմութեան : Ամբողջ գրութեան ի – մաստը ահաւասիկ :

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ
ԵՒ
ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՈՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Վեհափառ տէր , պատասխանեց միւ – սը , մարդկային երեւակայութիւնը , ա – ռանց իրականութեան օժանդակութեան չի կրնար ստեղծել այսքան զարմանալի պատահարներ եւ ինծի այնպէս կուզայ որ հեղինակը իր պատմութիւններուն մէջ ճշմարիտ իրողութիւններ կը պատմէ եւ թէ Շերլոք Հոլմսը ոչ թէ երեւակայական անձ մըն է , այլ իրաւցնէ մէկը որ գոյու – թիւն ունեցած է :

— Ինծի ալ այնպէս կը թուի , ըսաւ Ապտիւլ Համիտ , հեղինակը առանձին չէր կրնար երեւակայել այս ամէնը : Շերլոք Հոլմս անպատճառ գոյութիւն ունի , ու – ղէ տարբեր անունով մը :

Այս խօսքերուն վրայ պահ մը լռութիւն տիրեց : Ապտիւլ Համիտ խոր մտածումի մէջ թաղուած կը թուէր եւ իր քով ըլլա – լուն չէր նշմարեր :

Ճանկարծ դարձաւ փր քով դտնուղ ընթերցողին :

— Անմիջապէս Իզդէթ փաչան հոս կան – չել տուր , ըսաւ :

Մարդը փութաց սենեակէն դուրս ել – լել տիրոջ հրամանը կատարելու համար :

Տասը վայրկեան եաքը Սուլթանին սի – րելի քարտուղարը դուր գունէն արթնցու – ցած ու բերած էին , եկաւ իր տիրոջ քով :

— Իզդէթ , ըսաւ Ապտիւլ Համիտ , իր սիրականին , անմիջապէս Լոնտոն Միւ – զիւրիս փաչային ծածկագիր հեռագիր մը տուր եւ ըսէ որ անպատճառ Շերլոք Հոլմ – սը դտնելով՝ հետը պայմանաւորուի եւ Պոլիս դրկէ ... :

Իզդէթ փաչա որչափ որ իր տիրոջ ա – մէն տեսակ արտառոց հրամաններուն վարժուած էր եւ «Գլխուս վրայ , էֆէն – տիս» ըսելու պատրաստ , այսուհանդերձ չկրցաւ իր զարմանքը զսպել իրեն եղած այս հրամանին վրայ եւ հարցական ու – նուղ հաւատարիմ պալատականը որ պատկառելի մօրուքով վաթսուն տարե – կան մօտ անձ մըն էր , չէր համարձա – կեր իր տիրոջ մտածումը վրդովել , նոյն – իսկ ամենափոքր չշնկոցով մը :

— Շերլոք Հոլմս , ահա՛ ինծի պէտք ե – ղած անհրաժեշտ մարդը , կը մռմռար Ապտիւլ Համիտ ինքնիրեն խօսելով , մի – այն ան կրնայ այս խորհրդաւոր դաղտ – նիքը լուծել :

Այս մտածումը կը սկսէր սեւեռուն դա – դափար մը ըլլալ իրեն համար :

Յ

ՖՐԱՆՍԻՍԿԱ ԼՅԱՊՈՒՆՈՎԱ

ԴԱՇՏԻ ԴՈՒՇԸ

ՊՈՒԺՈՒՔ

ԺԱՂՈՎ ՊԱՇՏՈՒՆ

—*—

ՅԱՐՈՒՄԸ ԱՐԴԵՆ ՀԱՍԵԼ ԷՐ ՀՈԳՆԵՐԸ ՄԱՐՄՆԻ ՀԱՄԱՐ։ ՆԱ ՉԻՄԱՑԱՎ ՈՐ ՊԱՏՐԱՍՏՆԵՐԸ ՉԵՆ ԿՈՐՑՐԵԼ ՈՒ ՄԱՐՄՆԻ ՀԱՄԱՐ ՉԵՆ ՊԱՀԱՆՋՎՈՒՄ ՆՈՐ ՊԱՏՐԱՍՏՆԵՐ։ ՆԱ ՄՏԱԾ Է, ՈՐ ՄԱՐՄՆԻ ՀԱՄԱՐ ՊԵՏՔ Է ՈՒՆԵՆԱԼ ՄԻԱՅՆ ՄԵԿ ՊԱՏՐԱՍՏ։ ՈՒ ՆԱ ՉԻ ԿԱՐՈՂԱՆԱ ՈՒՂԵՎՈՐԵԼ ՄԻ ՔԱՆԻ ՕՐ։ ՆԱ ՊԵՏՔ Է ՈՒՆԵՆԱ ՄԻ ՔԱՆԻ ՊԱՏՐԱՍՏ, ՈՐՊԵՍԶԻ ՀԱՆԳԻՍՏԸ ՉԱՐՈՒՆԱԿՎԻ։

ՆԱ ՉԻ ԿԱՐՈՂԱՆԱ ՄՏԱԾԵԼ, ՈՐ ՄԱՐՄՆԻ ՀԱՄԱՐ ՊԵՏՔ Է ՈՒՆԵՆԱԼ ՄԻԱՅՆ ՄԵԿ ՊԱՏՐԱՍՏ

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Էպոյեան յիսուն Ֆրանք կը նուիրեն Կապ. Խաչի կայանին, Սարդիս Ֆէրմանեանի մահուան առթիւ :
(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Կապ. Խաչի Մարսէյլի (քաղաք) մասնաճիւղը փոխան ծաղկեպսակի 50 Ֆր. կը նուիրէ «Հայ – Բոյժ»ին եւ 20 Ֆրանք «Յառաջ»ի 20, Մարսէյլի Առաջնորդարանին եւ 20 Սէն Լուի եկեղեցւոյ, Պ. Գէորգեանի մահուան տխուր առթիւ :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Արշակ եւ Վարսենիկ Մկրեանի եւ Կակոյեան ընտանիքին, իրենց զաւկին եւ հարսին՝ Մելինէ Կակոյեանի, կսկծալի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղիկի 30 Ֆրանք կը յատկացնէ Պրեվանի հիւանդներուն :

Նոյն տխուր առթիւ, մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է յիսուն Ֆրանք Տիկին Լուսինէ Տէր – Վարդանեանէ եւ երեսուն Ֆր. Տիկին Ովսաննա Պետրոսեանէ եւ զաւակներէն, փոխան ծաղկեպսակի :

×

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Պ. Միքայէլ Պետրոսեանի եւ ընտանիքին Տիկին Արաքսի Պետրոսեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

Այս տխուր առթիւ, մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 30 Ֆր. Տիկին Նշանեանէ, փոխան ծաղիկի յատկացուելու համար հիւանդներուն :

ԽՆՋՈՅՔ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ :

24 Փետրուար, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 18 – 23, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ :

Զուարթ մթնոլորտ, գեղարուեստական ժին, մասնակցութեամբ ՍԱՅԱԹ – ՆՈՎԱ համոյթին :

Ճաշագին 10 ֆրանք :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 25ին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Ամպասատէօրի շքեղ սրահներուն մէջ : 3 Ավընիւ Կապրիէլ, մեթրօ Քոնքորտ :

ՆԱՒԱՍԱՐԴ պարախումբ՝ ղեկավարութեամբ ԺԻՐԱՅՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆի :

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 10 Ֆր. Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները, հեռ. 033–0212

POUR

VENDRE

ACHETER

LOUER

AGENT IMMOBILIER AGREE AIF

Consultez en toute confiance

Jacques TORANIAN

DIRECTEUR DU CABINET

RIVE GAUCHE IMMOBILIER

sur rendez-vous

à l'AGENCE ou à DOMICILE

TÉLÉPHONE :

POR 0394 — JUS 0156

42, BOULEVARD ARAGO — PARIS

Métro : Gobelins

ESTIMATION GRATUITE

10ème année

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

22 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Հինգշաբթի, Տօն Սրբոց Վարդանանց Զօրավարացն մերոց հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն, որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին: Ժամը 10ին կը մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ :

Այսօր Տօնն է նաեւ անուանակոչութեան Վազգէնի Առաջնոյ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց :

Այսօր Փարիզի եւ շրջակայից Հայկական բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը ներկայ կ'ըլլայ Ս. պատարագին եւ յաւարտ պատարագի կը կատարուի Վարդանանց յիշատակին նուիրուած հանդէս :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅ ՈՒՍ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
Լ ԻՈ Ն

Այս Երեքշաբթի (Փետր. 20) ժամը 20·30ին Հայոց եկեղեցւոյ սրահը, 295 Ռիւ Պուալօ :

Դասախօս՝ ՄՕՐԻՍ ԱԹԺԷՐ

Նիւթ.— Հին եւ նոր Հայաստան (Ճամբորդութիւն արեւելեան Թուրքիա եւ Խորհ. Հայաստան), լուսարձակումներով :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ (22 Փետրուար) Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 10ին, Վարդանանց Տօնի առիթով, պատշաճ ժամերգութիւն պիտի կատարուի, որուն վերջաւորութեան, դպրոցական փոքրիկներու հաղորդութիւն պիտի տրուի :

Այս առթիւ, հաւատացեալ ժողովուրդն ալ փափաքողները կրնան մասնակցիլ Ս. Հաղորդութեան :

Արարարողութեան աւարտումէն ետք, փոքրիկներու կողմէ, պիտի ըլլան, խմբերգ եւ արտասանութիւն, նուիրուած Քաջն Վարդանի եւ իրեն հետ նահատակուող հայ ուխտապահ հերոսներու յիշատակին :

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

CARNAVAL DE BINCHE

ՊԵԼԺԻՈՅ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ

ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

ՈՒՐԱԽ ԵՒ ԶՈՒԱՐԹ ՕՐ ՄԸ

Ճամբորդութիւն կազմակերպութեան անդամներուն եւ բարեկամներուն համար :

ՄԵԿՆՈՒՄ.— Փետրուար 25ին: Հաւաքուիլ՝ Կիրակի առաւօտ ժամը 7·45ին, Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Քաֆէ Թէրմինիսի առջեւ, մեկնում ժամը 8ին դէպի Պինշ, Մօ, Սուասոն, Լան, Վերվէն, Մօպէօժ ճամբով:

Ճաշ ճամբուն ընթացքին :

Ներկայ կ ըլլաք Վիոլներու եւ Մամզէլներու տողանցքին եւ զանազան խաղերուն:

Վերադարձ ժամը 17ին: Ժամանում Փարիզ ժամը 22·30ի ատենները :

Մասնակցութիւն, ամէն բան մէջը՝ 39 Ֆրանք :

Սահմանափակ տեղեր :

Արձանագրուիլ մինչեւ Փետրուար 20 :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Զմոռնալ Ինքնութեան Ազգ. թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտարներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH »

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովուրդները կ'երգեն փառատօնը տեղի կ'ունենայ այս տարի մեծ շուքով Մարտ 10ին Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին եւ նախագահութեամբ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՌՕՇԻ :

Կը մասնակցին հետեւեալ երկիրները. — Հայաստան, Պրազիլ, Սկովտիա, Ֆըրանսա, Յունաստան, Իսրայէլ, Հունգարիա, Լիթուանիա, Լեհաստան, Մեքսիքա, Եուկոսլաւիա, Վիէթնամ:

Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի դրոնապաններուն եւ Պ. Գ. Պագըրճեանի, 35 Ռիւ տը Թրէվիզ :

Գիներն են, 7, 6, 5, 3 Ֆրանք :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետրուար 18ը կը տօնուի Լիոնի մէջ, Ազգ. Տան սրահը, Փետրուար 25ին, Կիրակի կէսօրէ ետք:

×

ԱՊՐԻԼ 24-Ը
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Մրութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի թատերական ներկայացումը 4 Մայիս Շաբաթ երեկոյ, «Ֆառալիք»ի սրահը, Բեմասիրացին կողմէ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան հանդէսը, Կիրակի 24 Նոյեմբերին, Կռանտ Օթէլի մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

Հ. Յ. Դ.

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը 20 Փետր., Երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8·30ին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ՄԱՐՍԷՅԼ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր ընկերները, Երկուշաբթի իրիկուն (Փետր. 26), սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Բաֆֆի» խումբի ժողովը Ուրբաթ (Փետրուար 23), ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

OFFRE D'EMPLOI

On cherche vendeurs sur marché, ayant permis de conduire, agés de 21 à 27 ans.

MOURADIAN GEORGES

2, Avenue de Rosny

93 — Neuilly-Plaisance

Tél. : 927-57-15

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ

Մարտ 29ին եւ 31ին

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Վահրամ Պասմաճեան կը փնտռէ իր եղբօր զաւակը՝ Ստեփան Քամանջեան, որ 1941ին մեկնած է Հայաստանէն ճակատ: Հայաստանի մէջ ունի իր մայրը՝ Իսկուհի եւ 27 տարեկան աղջիկ մը՝ Աղաւնի: Ունի նաեւ երկու եղբայր՝ Ազատ եւ Ռուբէն: Լուր ունեցողներէն գրել՝ Վահրամ Պասմաճեանի,

85, Rue Longue des Capucins

MARSEILLE (1er)

37-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՐՏ 3 ԿԷՍՕՐԷ ԵՏՔ ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ

SALLE DE LA CHIMIE

28 bis, Rue Saint-Dominique — Paris (7e) — Métro : Invalides

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ

M. ANDRÉ BASDEVANT

Inspecteur Général au Ministère de la Jeunesse et des Sports

Սկաուտական յայտագիր: Երգեր, պարեր եւ ներկայացումներ Գայլիկներուն եւ Սկաուտներուն կողմէ: Տեսարաններ Ամերիկայի Ճէմպորիէն «Օր մը բանակավայրին մէջ՝ Բանակումի կրակը»:

Թատերական ներկայացում հայերէն, հայկական պարեր, եւայլն

ՄՈՒՏՔ 10 եւ 5 ՖՐԱՆՔ — ՊԻԻՖԷ

ԳԱՐՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՋԱՏԻԿԸ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

1968ի առաջին հաւաքական այցելութիւնը ՀԱՅԱՍՏԱՆ

14 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԵԿՆՈՒՄ Ապրիլ 10ին — ՎԵՐԱԴԱՐՁ Ապրիլ 25ին

Երթուդարձ օդանաւով 1900 ֆրանք

Արձանագրութեան համար դիմել՝

TRANSTOUR

22, RUE DU 4 SEPTEMBRE — Tél. RIC. 77-40 — CCP 5974-66 PARIS

ուր կարելի է անձամբ դիմել Կ. ՈՒՆՃԵԱՆի, ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ ցերեկէ ետք ժամը 15–18:

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի, 13, Ռիւ տը Ֆար, ժամը 15էն 18 (այս ժամերէն դուրս հեռաձայնել՝ 46·94·11):

ԼԻՈՆԻ մէջ՝ ՊԱԼԵԱՆի, 145 Ռիւ Պարապան: Հեռաձայն 60·01·11:

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ ՆԱԶԱՐԷԹ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆի — ՏԵՍԻՆԻ մէջ՝ Կ. ԳԱՐԱՅԵԱՆի:

ՅԱՐԱՏ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 20 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

MARDI 20 FEVRIER 1968

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11141 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.141

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Եկեղեցին հայկական բարձր
բերդն է հաւատքին
Իմ պապերուն, որ հողէն զայն
քար առ քար հանեցին ...

Սեւ էջ մը եւս Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցւոյ ժամանակակից տոմարներուն մէջ : Քիչ անդին տրուած են մանրամասնութիւնները գայթակղելի պատմութեան մը, որու հերոսը կը հանդիսանայ դեռ վերջերս օծուած (1966 Նոյեմբեր 3, Էջմիածին) եպիսկոպոս մը :

Մենք չենք սիրեր գայթակղութիւնները, մանաւանդ երբ անոնք գործն են բարձրաստիճան հոգեւորականներու : Բայց չենք ալ բաժներ բարեպաշտ հաւատացեալներու այն կարծիքը թէ «պէտք է ծածկել, պէտք է մեր մէջ պահել, որ պէսզի չարատաւորուի Հայոց եկեղեցին» : Լռութիւնը ոսկի չէ միշտ : Դժբախտաբար սաղիմական գայթակղութեան թափել տուած մելանը դեռ չչորցած, կը ծագի պոլսականը : Փորձառութիւնը ցոյց տուաւ թէ երբ ազգ ղեկավարելու կամ ներկայացնելու յաւակնութիւնն ունեցող մարդիկ, ոչ բարոյականի գիտակցութիւնն ունին, ոչ ալ ակնածանք հանրային կարծիքին հանդէպ, բանաւոր թէ գրաւոր դատապարտութիւններն ալ բան չեն փոխեր : Բայց հանրային կարծիքին ճիտին պարտքն է արձագանգ հանդիսանալ ժողովուրդին վրդովումին :

Երբ արմատախիլ ժողովուրդ մը, ցըրուած չորս հովերուն, միամտութիւնն ունի իր հոգեւոր ղեկավարներէն սպասելու իր յոյսն ու լոյսը, անոնց տարրական պարտքն է տէր մնալ իրենց կոչումին :

Ո՞ւր կը մնայ անմահ Թէքէեանի «Հաւատքի Բերդը» երբ մէկը ելլէ դարաւոր Ձեռագիրներ աճուրդի հանելու, կամ ուրիշ մը, յիշելով Լոնտոնի տխրահռչակ կարգաթողին «Սիրում եմ մի կնոջ» հաւատոյ հանգանակը, ամերիկեան պանդոկներու մէջ առնէ իր շունչը :

Խոսրով չեպիսկոպոս, նախ Կիլիկեան միաբան, ապա Էջմիածնական, տարաբախտ Կաթողիկոսէ մը ստացած է վարդապետական իր աստիճանը, ու եպիսկոպոս ձեռնադրուած է Ամենայն Հայոց Հայրապետին կողմէ : Այդ առթիւ «Էջմիածին» (Յունուար 1967) կը վկայէ. — «Գեր. Տ. Խոսրով եպիսկոպոսը գտնւում է իր հոգեւոր եւ իմացական ուժերի հասունութեան եւ ծաղկման շրջանում : Սրբազանը հաւատաւոր, պատրաստուած իր կոչման եւ իր պարտականութիւններին նուիրուած հոգեւորական է» : Պարզուեցաւ՝ որ չէ : Եւ այս գայթակղութիւնները վերջ պիտի չունենան եթէ հոգեւորական կեանքը չդադրի ըլլալէ պարզապէս ծոյլի փրկարար արհեստ մը, այլ մնայ ինչ որ պէտք է ըլլայ՝ կոչումի ասպարէզ :

Թող խիստ գտնեն մեզ, անոնք որ շատ ներողամիտ ըլլալով բոլոր սքեմաւորներու հանդէպ, այնքան երես տուին մեր կղերին, որ ան դադրեցաւ յարգելէ իր հօտն ու ժողովուրդը :

Մենք բծախնդիր ենք մեր Եկեղեցւոյ եւ եկեղեցականներու պատուին : Մանաւանդ մեր սերունդը, որ ի՛ր Հողը չունեցաւ իր ոտքին տակ, մե՛ր սերունդը որ սրբութիւններու կարիքն ունի, որոնց կոչումը պէտք է ըլլայ բարոյական դաստիարակը հանդիսանալ ցիրուցան բազմութիւններու ու վառ պահել Լուսաւորչի կանթեղը :

Որպէսզի տոկայ Եկեղեցին Հայկական եւ կարենանք միշտ ըսել. — «Եւ զանգակներն են բոմբիւն եւ երգն է միշտ՝ յաղթութիւն» :

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐ ՎԻԷԹՆԱՄԻ ՄԷՋ

ՃՈՆՍԸՆ ՆՈՐ ՈՒԺ ԿԸ ՂՐԿԷ

Մօտ քառասուն քաղաքներ եւ գիւղեր Վիէթքոնկի յարձակման ենթարկուեցան առջի օր : Բայց այս անգամ թեթի յարձակումներուն ծաւալը չունէին : Սայկոն եւ արուարձանները ամէնէն շատ վընասուած են, մանաւանդ օդակայանը : Արձակուրդի մեկնող Մառիններ չեն կըրցած, օդակայանը անգործածելի դարձած ըլլավ :

Հիւէի մասին տրուած բոլոր մանրամասնութիւնները միշտ սարսափ կ՚ազդեն : Լը Մոնտ ամէն օր առանձին շրջանակի մէջ կը պատմէ ողբերգութիւնը այս կայսերական ու պատմական քաղաքին, որ ամէնէն սիրունը կը նկատուէր հարաւարեւելեան Ասիոյ : Այսօր միայն դիակ, դաղթական եւ աւերակ ունի :

Նիւ Եորքէն կը հաղորդեն թէ հիւսիսային Վիէթնամը տեղեկացուցած է Ու Թանը, որ տրամադիր է զինուորական գործողութիւններու պակսեցումի մասին խօսելու Ամերիկացիներուն հետ, հաւանական բանակցութեան ատեն : ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը համոզուած է — աւելի քան երբեք — որ եթէ ամերիկեան ռմբակոծութիւնները դադրին, բանակցութիւններ կը սկսին :

Միւս կողմէ Ճոնսըն անակնկալօրէն հիւսիսային — Քարոլայն գացած է անձամբ ճամբու դնելու համար չորս հազար վայրաչուներ, որոնք Վիէթնամ կ՚երթային : Աւելի ետք գացած է Էլթորօ (Քալիֆորնիա), ուրկէ կը մեկնէին 6500 Մառիններ :

× Կոսիգին ճառ մը արտասանած է Մինսքի մէջ, որու ընթացքին առաջին անգամ ըլլալով ընդունուած է թէ Խորհ. Միութիւնը կ՚օգնէ ոչ միայն հիւս. Վիէթնամի այլեւ Ազատագրական Ազգ. Ճակատի (Վիէթքոնկ) :

Անդրադառնալով Միջին Արեւելքի, Կոսիգին շեշտած է թէ Մոսկուա կողմնակից չէ նոր պատերազմի մը եւ կ՚ուզէ որ պահպանուի Իսրայէլի գոյութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հաղորդեն թէ քրտական օրաթերթ՝ Ալ Թաախի (Եղբայրութիւն) արտօնութիւն ստացած է լոյս տեսնելու, արաբերէն լեզուով : Միակ անհատական օրաթերթն է որ լոյս կը տեսնէ Իրաքի մէջ :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Ձմրան 10րդ Ողիմպիականները վերջ գտան Կիրակի օր, հանդիսաւոր արարողութեամբ, որու ներկայ եղաւ Փոմփիտու, յանուն Հանրապետութեան նախագահին : Այդ առթիւ Ժան-Քլօտ Քիլի ստացաւ իր երրորդ ոսկի մետալը : Այս Ողիմպիականներուն ընդհանուր դասաւորումին մէջ, առաջին կը հանդիսանամ Նորվեկիա, 14 մետալով : Երկրորդ՝ Խորհ. Միութիւն 13, 3րդ Աւըստրիա 11 եւ չորրորդ Ֆրանսա 9 մետալով, որու չորսը՝ ոսկի (երեքը՝ Քիլի, մէկը՝ Կուաչել) :

ՀԱՐԱՒԻ կառուղիին վրայ ահաւոր արկած մը պատահած է առջի օր, որու հետեւանքով 8 հոգի մեռած են եղերական պայմաններու մէջ : Ցանցաւոր կառքը՝ Մուսթանկ մը, անբացատրելի պատճառներով շեղած է յանկարծ ու գացած զարնուած հակառակ կողմէն եկող երկու կառքերու : Ու երեք կառքերը կրակ առած են եւ ութ դիակներ մնացած միայն, որոնք անճանաչելի էին : Ի վերջոյ պարզուած է թէ Մուսթանկի մէջ էին, երեք տղայ : Աղջիկներեն են 17 եւ 19 տարեկան Մառիանն եւ Միշէլ Ալեքսանեան (Ալէ տէ Մուլինօ, Իսի) եւ իրենց ընկերուհին :

ԿԷՆՍՊՈՒՐԿԻ խնդիրը չէ վերջացած Խորհ. Միութեան մէջ : Քսանեւչորս խորհրդային գրագէտներ նոր նամակ մը գրած են բողոքելու համար դատավարութեան պայմաններուն դէմ : Հոն կ՚ըսուի ի մէջ այլոց. — «Կը թուի թէ դատարանը խրամատներ բացաւ մեր արդարութեան կանոններուն մէջ, ինչ որ լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ մեզի եւ մեր երկրին բարեկամներուն եւ վերջապէս պատճառաբանութիւններ կուտայ մեր դաղափարական թշնամիներուն, աննպաստ ձեւով ներկայացնելու համար Խորհ. Միութիւնը : Ամօթալի դատավարութիւնները նախապատերազմեան շրջաններուն, երբեք պիտի չջնջուին մեր յիշողութենէն : Մեր վարչաձեւի հաստատումէն յիսուն տարի ետք, պէտք է՞ կրկին անտարբեր վկաներն ըլլանք կեղծաւոր մեթոտներու, անցեալէն վերածնած ...» :

ՊԵՐԼԻՆԻ (Արեւմտեան), Հռոմի, Միլանոյի եւ Լոնտոնի մէջ ցոյցեր եղած են Վիէթնամի պատերազմին դէմ : Արեւմտեան — Պերլինի ցուցարար ուսանողներուն մէջ կը գտնուէր Արտաքին նախարար Վիլի Պրանտի տղան, որ քանի մը ժամ ձերբակալուած է : Լոնտոնի մէջ չորս հարիւր կիներ լուռ ցոյց մը կատարած են Թրաֆալկար Սքուէր, ցուցատախտակներով ուր գրուած էր« Մեծն Բրիտանիոյ կիները կը խնդրեն որ վերջ տրուի Վիէթնամի ջարդին » :

ԽՈՍՐՈՎ ԵՊՍ. ԷՄԻՐԶԷԵԱՆ ԳՏՆՈՒԵՑԱՒ ԶԸՐԱՂԱՆ ՊԱՆԴՈԿԻՆ ՄԷՋ

ԶԻՆՔԸ ՈՒՂԻՂ ՃԱՄԲԱՅ ԱՌԱՋՆՈՐԴԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ԲՈԼՈՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ Ի ԴԵՐԵՒ ԵԼԱՆ

ԽՄԲ. — Մարմարա Փետրուար 15ի իր թիւով հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ Խոսրով Եպիսկ.ի մասին.

Հայց. Եկեղեցիին համար ցաւալի էջ մը փակուեցաւ երէկ, երբ օրերէ ի վեր անյայտ մնալէ, հանրային մտքին մէջ զանազան հարցականներ ստեղծելէ ետք, վերջապէս երեւան ելաւ Խոսրով եպիսկոպոսի գտնուած վայրը :

Ծանօթ է մեր ընթերցողներուն, թէ Խոսրով եպիսկ. Ուրբաթ օր անակնկալ կերպով անյայտացած էր եւ նկատի ունենալով որ ամուսնալուծեալ կնոջ մը անունն ալ խառնուած էր հարցին, բոլորիս եւ բովանդակ համայնքին մտահոգութիւնը այն էր, որ Խոսրով եպսկ. հոգեկան հիւանդ մը եւ մոլորեալ մը դարձած էր դժբախտաբար եւ անհրաժեշտ էր դիմել կարելի բոլոր միջոցի զինքը տարհամոզելու անհեռատես ու անդարմանելի քայլեր առնելէ եւ իր վերադարձի բոլոր դրուները փակելէ առաջ, զինքը դէպի ուղիղ ճամբան առաջնորդելու համար :

Օրեր ամբողջ կատարուած փնտռտուքներէ ետք, վերջապէս երէկ կէսօրին կարելի եղած է գտնել անոնց հետքը ստուգելով որ անոնք կը գտնուին Պէշիկթաշի Զըրաղան պանդոկը : Անմիջապէս նոյն վայրը փութացած են Պէյօղլուի թաղականութեան ատենապետ Պ. Թագւոր Գամէր, որ առաջին իսկ վայրկեանէն ամէն միջոցի դիմած էր գտնելու համար զինքը եւ եպիսկոպոսի ամէնէն մտերիմ բարեկամներէն Տիգրան Գէորգեան, որոնք ժամերով կը խօսին իրեն, համոզելու համար թէ սխալ ընթացքի մէջ կը գտնուի :

Հակառակ այդ բոլորին Խոսրով եպիսկոպոս անդրդուելի կը մնայ եւ կը պատասխանէ թէ ինք այլեւս դրժած է իր ուխտը եւ հետեւաբար անկարելի է իրեն համար վերադարձ մը, դէպի հոգեւոր կեանք :

Ան, իր խօսքերուն կ՚աւելցնէ թէ իր որոշումը վերջնական էր եւ այդ պարագան նամակով հաղորդած էր Պատրիարքին :

Արդարեւ, օրերէ ի վեր ծանօթ էր նաեւ մեզի եւ տարաձայնուած էր թէ Խոսրով եպիսկոպոս Ուրբաթ օր իր անյայտացման օրն իսկ Պատրիարքարան յանձնած էր երկտող մը որով Պատրիարք Հօր կը տեղեկացնէր թէ ինք այլեւս պիտի չկարենայ շարունակել հոգեւոր իր պարտականութիւնը : Ան այս երկտողը ստորագրած էր իր աշխարհական անունով Անդրանիկ Էմիրզէեան, ինչ որ ցոյց կուտար թէ կանխամտածուած եւ վճռական քայլի մը եւ կացութեան մը առջեւ կը գտնուի Պատրիարք Սրբազանը, որ հակառակ այդ իրողութեան, հայրաբար մինչեւ վերջին պահը, կ՚ուզէ բաց դուռ մը ձգել մոլորեալ եպիսկոպոսին առջեւ, իր հոգեկան տագնապներուն եւ խռովեալ վիճակին դարման մը գտնելու մտահոգութեամբ :

Այս պայմաններու տակ Պ. Թագւոր Գամէր եւ Տիգրան Գէորգեան կը բաժնուին պանդոկէն եւ կացութենէ տեղեակ կը պահեն Պատրիարք Հայրը որ իր կարգին կացութիւնը կը հաղորդէ Շահան Եպիսկ. Սվաճեանի եւ կը թելադրէ որպէսզի թէ Պատրիարքարանի անունով եւ թէ իբրեւ Կրօնական Ժողովի ատենապետ եւ օծակից եղբայր անմիջապէս այցելէ Խոսրով եպիսկոպոսին եւ կատարէ անհրաժեշտ թելադրութիւնները եւ եթէ հնարաւոր ըլլայ զինք անմիջապէս Պատրիարքարան առաջնորդէ :

Ժամը 2ի մօտ պանդոկ կը հասնի նաեւ Շահան Սրբազան՝ իր եղբօր հետ եւ հոն կը գտնէ Խոսրով եպիսկոպոսի եղբայր՝ Հայկը որ ի զուր կը սպասէր իր եղբօր վերադարձին :

Այս կացութեան առջեւ Շահան Սրբազան հաղորդակցութեան մէջ կը մանէ Պատրիարք Հօր հետ եւ կը տեղեկանայ թէ Խոսրով եպիսկոպոս տեսնուած է Հիլթընի մէջ : Շահան Սրբազան անմիջապէս կ՚երթայ Հիլթըն, ուր նախ կէս ժամ կ՚ունենայ առանձին տեսակցութիւն մը եւ կը ջանայ համոզել զինքը իր առած սխալ քայլէն հրաժարեցնելու համար : Ինչպէս աւելի առաջ, Խոսրով Եպիսկ. Շահան Սրբազանի եւս կը յայտնէ թէ ինք տուած է արդէն իր հրաժարականը եւ աշխարհական դարձած եւ հետեւաբար իրեն համար այլեւս անկարելի է վերադառնալ եկեղեցականութեան :

Շահան Սրբազան մինչեւ ուշ ժամերուն կը մնայ Հիլթըն բայց երբ կը տեսնէ թէ կը գտնուի անկարելիութեան մը դիմաց, կը բաժնուի պանդոկէն եւ ժամը մէկին կը հեռաձայնէ Պատրիարք Հօր որ մինչեւ գիշերուան այդ ժամը բարի լուրի մը կը սպասէր :

Այս կացութեան առջեւ, Կրօնական Ժողովը այս առաւօտ կ՚ունենայ բացառիկ նիստ մը եւ որոշ է որ կարգալոյծ պիտի հռչակէ Խոսրով եպիսկոպոսը :

Ի՞ՆՉ Կ՚ԸՍԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ

Այս առաւօտ հեռաձայնով խօսեցանք Պատրիարք Հօր հետ, որ զգալապէս յուզուած իր ցաւը յայտնելէ ետք հետեւեալը ըսաւ մեզի.

Նման ցաւալի դէպքերը աղէտներ են, որոնք կրնան պատահիլ թէ եկեղեցիին մէջ եւ թէ կեանքի մէջ : Բոլորիս ու մանաւանդ մեր Եկեղեցիին անցեալ ըլլայ » :

ՆԱՏԱԼԻ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍ

ՎԵ

ԵՐԿՈՒՇ ՀՈՒՐԸ

ՊՈՒՇԿԻՆԻ ԿԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՎԵԼԱ

(Շարունակություն անցյալ համարից)

Ես ամբողջ գիշերը չքնեցի։ Ամբողջ գիշերը ես մտածում էի Ռուզանի մասին։ Ես ինձ հարց էի տալիս, թե ինչպես կարելի է այդ աղջկան ինձ կին դարձնել։ Ես ինձ հարց էի տալիս, թե ինչպես կարելի է նրան ինձ հետ տանել Ամերիկա։ Ես ինձ հարց էի տալիս, թե ինչպես կարելի է նրան ինձ հետ տանել Ամերիկա, առանց նրա հոր՝ Ալեքսանդր Ալեքսանդրովիչ Ռոստովցևի համաձայնության։ Ես ինձ հարց էի տալիս, թե ինչպես կարելի է նրան ինձ հետ տանել Ամերիկա, առանց նրա հոր համաձայնության, որովհետև ես գիտեի, որ Ռուզանի հայրը երբեք չի համաձայնի, որ նա ինձ հետ գնա Ամերիկա։

Ես գիտեի, որ Ռուզանի հայրը ինձ ատում է, որովհետև ես հրեա եմ։ Ես գիտեի, որ Ռուզանի հայրը ինձ ատում է, որովհետև ես հրեա եմ, և որ նա ինձ ատում է ոչ միայն որպես հրեայի, այլև որպես ռուսական բանակի սպայի, որովհետև ես ռուսական բանակի սպա եմ։ Ես գիտեի, որ Ռուզանի հայրը ինձ ատում է նա

ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Գ. Յովսէփեան, Սրուանձտեանէն եւ Աբեղեանէն ետք, եղած է «Սասնայ Ծռեր» ժողովրդական մեծ վէպին երրորդ յայտնագործողը եւ բանասիրական մեծարժէք նիւթերու հաւաքիչն ու հրատարակիչը :

Միջնադարեան մատենագրութիւն, հընագիտութիւն, արուեստ, պատմութիւն. ահա այն հիմնական ճիւղերը, որոնց շուրջը կեդրոնացած է իր հետազօտական ճարտար միտքը : Միջնադարեան Հայաստանի պատմութենէն կ'առանձնացնէ յատկապէս Ժ. – ԺԵ. դարերու ժամանակաշրջանը, երբ հայկական ուրոյն վերածնունդին հետեւանքով ծայր աստիճան կը զարգանայ եւ կը բարգաւաճի մեր մշակոյթը : Միջնադարու իր հետազօտութիւնը կը սկսի մատենագրութենէն եւ մանաւանդ քիչ ուսումնասիրուած հեղինակներու կեանքէն եւ գրական ստեղծագործութիւններէն : Իր գիտական գործունէութեան երրորդ շրջանէն ի վեր (1897-էն ետք) Յովսէփեան գրա – բանասիրական հետազօտութեան կ'ենթարկէ Մխիթար Սասնեցիի, Խոսրովիկ Թարգմանիչի, Թովմայ Մեծոփեցիի, Մխիթար Այրիվանեցիի, Յովասափ Սեբաստացիի կեանքն ու գրական վաստակը եւ զանոնք կ'արձանացնէ տարբեր ժամանակներու լոյս տեսած (1899, 1914, 1918, 1931) մենագրութիւններու եւ անոնց կից համապատասխան աղբիւրներու եւ գրական յուշարձաններու մէջ : Եթէ յիշեալ հեղինակներուն նուիրած աշխատութիւնները շահեկան են իրենց հմտութեամբ եւ կարգ մը բանասիրական կնճռոտ հարցերու լուծումով, միւս կողմէ տարիներու մեղուաջան աշխատանքի մը պտուղը եղող «Յիշատակարանք ձեռագրաց» աշխատութեան առաջին հատորը (1951ին, երկրորդ հատորը կը մնայ տակաւին անտիպ) իր ընդգրկած Ե. ԺԳ. դարերու ձեռագիրներու յիշատակարաններուն պատմական արժէքաւոր նիւթերով եւ, մանաւանդ, հեղինակին բազմահմուտ ծանօթագրութիւններով՝ հայ բանասիրութեան փառաւոր յուշարձաններէն մէկն է : Բանասիրութիւնը, սակայն, խորահմուտ գիտնականի մեծ կերպարին միայն մէկ դիմագիծը կը բնորոշէ : Ան նոյնքան պատմագէտ է եւ հնագէտ, առաւել եւս՝ արուեստի պատմաբան : Ըլլալով Պետերբուրգի կայսերական հնագիտական ընկերութեան անդամ՝ գիտական նկատառումներով, ինչպէս նաեւ հոգեւոր պաշտօնի բերումով կը շրջի հայրենի երկրին հնավայրերն ու արտասահմանի հայաշատ մշակութային կեդրոնները եւ ամէն տեղ ինքնամոռաց եռանդով մասունք առ մասունք, բեկոր առ բեկոր կը հաւաքէ պատմական, հնագիտական, վիմագրական, մանրանկարչական, ճարտարապետական, քանդակագործական, զարգանկարչական եւ կիրառական մանր արուեստներու վերաբերեալ նիւթեր : Ասոնց, ինչպէս նաեւ մատենագրական աղբիւրներու հիման վրայ, տարիներու ընթացքին կը ստեղծուին պատմա – հնագիտական եւ արուեստաբանական մեծարժէք հետազօտութիւններ, որոնք ամփոփուած են ութ պրակներէ բաղկացած հետեւեալ երեք աշխատութիւններու մէջ. «Խաղբակեանք կամ Պռոշեանք Հայոց պատմութեան մէջ» (1928 – 1942, 1942–43), «Նիւթեր եւ ուսումնասիրութիւններ հայ արուեստի եւ մշակոյթի պատմութեան» (1935, 1943, 1944, 1951) եւ «Հաւուց Թառի ամենափրկիչը եւ նոյնանուն յուշարձաններ հայ արուեստի մէջ» (1937) : Առաջինը, որ հեղինակին գլուխ – գործոցը կարելի է համարել եւ կը կրէ «Պատմագիտական ուսումնասիրութիւն» ենթախորագիրը, միայն պատմութիւն չէ նեղ առումով. հեղինակը, ինչպէս ինք ալ կը հաւաստէ, Զաքարեաններու շրջանին ծագում առած հայ իշխանատուներուն պատմութիւնը առանցք դարձնելով, կը վերարտադրէ ոչ միայն Արեւելեան Հայաստանի աւելի քան հինգ հարիւր տարուան քաղաքական կեանքին պատմութիւնը, այլեւ յատկապէս կը պարզէ երկրին շինարարական, մշակութային, գեղարուեստական ստեղծագործութիւններուն պատկերը՝ իր բոլոր ելեւէջներով, իբրեւ «պատմութեան էութիւն եւ անցաւոր երեւոյթներու մէջ ամենամնայունը» : Եւ ընդհակառակն, երկրորդ եւ երրորդ աշխատութիւններուն մէջ, որոնք նուիրուած են հայ միջնադարեան արուեստին եւ մշակոյթին զանազան երեսներուն (հայկ. տաճարներու նախնական զմբեթաւորումը, խաչարձաններու ծագումն ու զարգացումը, դերեզմանային կոթողներու հնագիտական իմաստաւորումը, Էջմիածնի տաճարին նկարազարդումն ու ծաղկազարդումը, մանրանկարչական տարբեր ոճերու եւ ուղղութիւններու առանձնայատկութիւնները եւայլն), Յովսէփեան հետեւողական կերպով միշտ կուտայ տուեալ յուշարձաններու ծագման ժամանակաշրջանի եւ պատմական դրդապատճառներու մանրամասն պատկերը՝ աղբիւրներու եւ նիւթի բանասիրական ըստոյգ ճշդումներով :

Այսպէս, պատմական, բանասիրական, արուեստագիտական տարբեր մեթոտներու եւ քննութիւններու միասնութեամբ, յիշեալ, ինչպէս նաեւ այլ աշխատանքներու մէջ, Գ. Յովսէփեան բազմակողմանի կերպով ցայտուն կը դարձնէ եւ կը պարզաբանէ Արեւելեան Հայաստանի միջնադարեան պատմութեան եւ մշակոյթին առանձին երեսներն ու համապարփակ պատկերը՝ զրեթէ իր բոլոր էական արտայայտութիւններով : Ահա թէ ինչու ան կը նկատուի հայ միջնադարեան արուեստի մեր առաջին իսկական պատմաբանը եւ Հայաստանի նոյն շրջանի պատմութեան արուեստաբանը :

Ս. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՓԱՌԱՏՕՆԸ ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

Մարտ 10ին, մտքի ու գիտութեան վառարան Սորպոնի ընդարձակ դահլիճին կամարները պիտի գղրդան կրկին, միջազգային Ֆոլքլորի փառատօնին, ուր մենք Հայերս, բացառիկ ու փայլուն յիշատակ մը թողած ենք, տարիներ շարունակ, մեր երգերով ու պարերով, ու յաճախ խլած առաջնութեան դափնին :

Վստահ ենք որ պարազան նոյնը պիտի ըլլայ այս տարի ալ, շնորհիւ «Նաւասարդ» պարախումբին, որուն վստահուած է ներկայացնել հայկական բաժինը :

Կազմուած մեծ մասամբ՝ երկու սեռէ հայ ուսանողներէ եւ համալսարանաւարտներէ, պարախումբը իր ամբողութեան մէջ կատարեալ ներդաշնակութիւն մը կը կազմէ, ու շնորհիւ իրենց մէջ տիրող համերաշխ ու կարգապահ ոգիին, ու նաեւ իրենց յարատեւ ու յամառ աշխատանքին, խումբը կարճ ժամանակի մէջ, յաջողած է միջազգային առաջնակարգ դիրքի մը հասնիլ : Ապացոյց ան որ անդադար մասնակցութեան հրաւէրներ կը ստանայ, ըլլայ փարիզահայ բարենը – պաստ միութիւններու, ըլլայ Ֆրանսական փառատօներու կազմակերպիչներու կողմէ, Փարիզի, արուարձաններու կամ դաւառի մէջ, ուր անոնք ամէն տեղ հայ անունին պատիւ բերող յաջողութիւններ կ'արձանագրեն :

Իրենց վերջին ելոյթը ունեցան, Պրիւսէլի հայ գաղութին կազմակերպած տարեկան պարահանդէսին, ուր ականատեսներու վկայութեամբ, ստեղծած են արտակարգ խանդավառութիւն մը Պելճիքահայ գաղութին մէջ :

Փարիզի եւ արուարձաններու Հայերը, ինչպէս միշտ, այս տարի ալ խուռներամ ներկայ պիտի ըլլան անշուշտ, ըմբոշխնելու համար, միջազգային Ֆոլքլորի գեղարուեստական վայելքի մը զուգընթաց, իրենց ցեղին կենսունակ ու կայտառ պարողներուն եւ շնորհալի պարուհիներուն յայտնաբերած արուեստը, զոր կ'արժէ քաջալերել ու գնահատել :

Կը թուի թէ, այլեւս լոյսի այս հաստատութեան՝ Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին բեմը, տեսակ մը փորձաքար է որուն բովէն պէտք է անցնի որեւէ Ֆոլքլորիկ խումբ, տարեկան այս փառատօներու ընթացքին, եթէ կը ցանկայ, հանրային կեանքի մէջ վաւերական արժէքի մը հասնիլ :

Ամէն յոյս ունինք որ «Նաւասարդ» պարախումբը իր յաջողութիւններուն վրայ պիտի աւելցնէ ուրեմն նոր յաղթանակ մը եւս :

Մաղթելի է խումբին նորանոր վերելքներ որոնք ոչ միայն հրճուանք կը պատճառեն զիրենք սիրող Ֆրանսահայ գաղութին, այլեւ հայրենի ժողովուրդին, իրենց քոյրերուն եւ եղբայրներուն, որոնք ջերմութեամբ եւ սիրով կը լեցուին, ամէն անդամ որ օտար երկինքի տակ ծնած իրենց ցեղակիցներուն յաջողութեանց արձագանգը կը հասնի իրենց : Այդ սըրտաղեղ արտայայտութիւններուն ականատես եղանք նախանցեալ տարի, երբ մեր այս տղաքն ու աղջիկները հայրենի բեմերու վրայ իրենց համեստ շնորհները ցուցադրեցին :

Ահա թէ ինչու, կը յուսանք, որ ինչպէս ամէն տարի, Սորպոնի սրահը խուժող հանդիսականներուն մէջ, մեծ թիւ մը պիտի կազմեն Հայերը :

Հոգեկան այս վայելքը ամբողջական պիտի ըլլայ մանաւանդ անոր համար որ, միեւնոյն օրը եւ միաժամանակ տարբեր ժողովուրդներու ընտրեալ պարախումբերն ալ, ոմանք համբաւի տիրացած «փրօֆէսիօնէլներ», ուրիշներ զուտ իբր սիրողներ, պիտի զան իրենց ազգային ուրոյն ու տոհմիկ պարերով, հանդէսին գեղարուեստական մակարդակը բարձրացընելու, ինչ որ առիթ պիտի ընծայէ, բաղդատական եզր մը որոնելու, մասնակցող խումբերու կատարողական արժէքներուն մէջ :

Յիշատակենք, բացի Հայերէն, մասնակցող միւս ազգութիւններն ալ, որոնց կարգին Ֆրանսա, Պրազիլիա, Սկովտիա, Յունաստան, Իսրայէլ, Հունգարիա, Լիթուանիա, Լեհաստան, Մեքսիկա, Եուկոսլաւիա, Վիէթնամ :

Ամէն տարի կազմակերպչական այս հսկայ աշխատանքը, որ միայն հաւաքական ուժերով կարելի է իրականացնել, միշտ առանձինն գլուխ կը հանեն — ու ասիկա անընդհատ 22 տարիներէ ի վեր— գաղափարը յղացող երկու մտաւորական քոյրեր, Արաքսի եւ Հայկանուշ Թորոսեան, ի նպաստ Սէնթ – Իլէռ տիւ Թուվէի ուսանողական բուժարանին, որուն գնահատելի նիւթական աջակցութիւն մը կ'ապահովեն ամէն տարի, հանդէսին ամբողջ հասոյթը յատկացնելով այդ նպատակին :

Համալսարանի տեսուչ Պ. Ժան Ռօշի հովանաւորութիւնն ու ներկայութիւնը իր յարգելի տիկնոջ կողքին, գրաւական մը կը կազմէ թէ ձեռնարկը որքան գնահատուած է վերին մարմնին կողմէ, իբրեւ հանրային բարենպատակ գործ :

Շնորհաւորելի են Թորոսեան քոյրերը ու ի մասնաւորի այս տարուան առանձինն կազմակերպիչ Հայկանուշը, որ եթէ անցեալին իր երգով ու գրաւիչ ձայնով հայ բեմերու սիրուած երգչուհին էր, այսօր միջազգային գետնի վրայ նուիրուած է հանրօգուտ գործունէութեան մը, որուն վերջին փաստը պիտի տեսնենք յառաջիկայ Մարտ 10ի Կիրակին :

Գ. Ճ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (119)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Արդ, փաստաբանը նախ խնձորի գողութեան ինչ ըլլալը բացատրել սկսած էր. բացատրութիւն զոր դեղեցիկ ոճով տալը դժուար բան է. բայց Պոսիւէն անդամ դամբանական մը ճառելու ատեն ստիպուեցաւ հաւի մը ակնարկել եւ կրցաւ պերճ ոճով մը բացատրել ակնարկութիւնը : Փաստաբանը հաստատած էր թէ ամբաստանեալին խնձոր գողցած ըլլալը իրապէս ապացուցուած չէր :

Իր պաշտպանեալին՝ զոր փաստաբանը իբր անոր պաշտպան՝ Շանմաթիէօ կ'անուանէր իր կարծիքին վրայ հաստատ մընալով, պատի վրայէն անցնիլը կամ ոստ մը կտրելը ոչ ոք տեսած էր :

Ամբաստանեալը բռնուած էր՝ ձեռքը ունենալով այն ոստը (զոր փաստաբանը կամովին «ոստիկ» կը կոչէր), բայց կ'ըսէր թէ դետնէն գտած եւ առած էր զայն : Հակառակը հաստատող ապացոյցը ո՞ւր էր : — Անշուշտ պտուղի գող մը պատի մը վրայէն ելլելով արտը մտած, այդ ոստը կոտրած, գողցած եւ վախէն շփոթելով նետած էր զայն. անշուշտ գող մը կար : Բայց ո՞վ էր ապացուցանողը թէ այդ գողը Շանմաթիէօն էր :

Բան մը միայն : Իր վաղեմի եղեռնագործ մը ըլլալը :

Փաստաբանը կը խոստովանէր թէ դժբախտաբար անոր այս յատկութիւնը բոլորովին հաստատուած էր. ամբաստանեալը Ֆավրոլ բնակած էր. հոն յատանութիւն ըրած էր. Շանմաթիէօ անունը կրնար Ժան Մաթիէոյէն առաջ եկած ըլլալ. ասոնց ամէնն ալ իրաւ էր. վերջապէս չորս վկաներ առանց դեղեւումի եւ իրական ճանաչումով կը հաստատէին թէ Շանմաթիէօ թիապարտ Ժան Վալժանն էր. այս տեղեկութեանց եւ վկայութեանց իբր պատասխան փաստաբանը իր պաշտպանեալին ժխտողական պատասխանը յառաջ կը բերէր. պատասխան որ իր հաշիւին կուգար, բայց ենթադրելով, թէ Ժան Վալժան եղեռնագործն է ան, միթէ պէ՞տք էր հետեւցնել թէ խնձորի գողն ալ ան էր. ըլլայ ըլլայ, կասկած մըն էր այդ եւ ոչ թէ ապացոյց մը :

Ստոյգ է որ, ինչպէս փաստաբանն ալ «իր անկեղծութեամբ» կը պարտաւորուէր խոստովանիլ, «պաշտպանողութեան յոռի դրութիւն մը» ընտրած էր : Ամբաստանեալը ամէն բան կ'ուրանար, թէ՛ գողութիւնը եւ թէ վաղեմի եղեռնագործ մը ըլլալը :

Այս վերջին կէտին նկատմամբ խոստովանութիւն մը ընելը անտաբակոյս աւելի աղէկ պիտի ըլլար իրեն համար եւ իր դատաւորները ներողամտութեան պիտի տրամադրէր : Փաստաբանը խրատուած էր որ խոստովանի վաղեմի դատապարտեալ մը ըլլալը, բայց ամբաստանեալը յամառութեամբ չէր ուզած հաւանիլ, կարծելով թէ անշուշտ ամէն բան պիտի ազատէ՝ բան մը չխոստովանելով : Իր այս յամառութեամբը կը սըխալէր, բայց պէտք չէ՞ր նկատել անոր կարճամտութիւնը :

Այս մարդը յայտնապէս ապուշ մըն էր : Թիարանին մէջ երկարատեւ դժբախտութիւն մը, թիարանէն դուրս ալ երկարատեւ թշուառութիւն մը կրելով, բոլորովին ապուշ դարձած էր, եւայլն եւայլն : Ազէկ չէր պաշտպաներ ինքզինքը, բայց միթէ դատապարտուելու պատճա՞ռ էր այս :

Փաստաբանը Փըթի Ժերվէս խնդիրը չէր ուզեր, վասնզի ամբաստանութեան մէջ չկար այդ : Փաստաբանը խօսքը կը վերջացնէր՝ աղերսելով դատաւորներուն եւ ատեանին, որ եթէ Ժան Վալժանի ինքնութիւնը յայտնի կ'երեւար իրենց՝ աքսորէ փախչող եւ դատապարտուող յանցաւորներու համար նշանակուած թեթեւ պատիժներ սահմանէ անոր եւ ոչ թէ այն զարհուրելի պատուհասը որու կ'ենթարկուի վերապարտ վաղեմի եղեռնագործ մը :

Ընդհանուր դատախազը պաշտպան փաստաբանին առարկութիւնները հերքելու համար պատասխան տուաւ : Սովորաբար, ինչպէս ամէն ընդհանուր դատախազները, նոյնպէս եւ ան ազդու ձեւով եւ կորովապէս պատասխանեց :

Շնորհաւորեց պաշտպան փաստաբանը իր «ուղղասիրութեան» համար, եւ վարպետութեամբ անոր այս ուղղասիրութենէն օգուտ քաղեց :

Փաստաբանին ըրած բոլոր դիջումները իբր զէնք ամբաստանեալին դէմ գործածեց : Փաստաբանը կը խոստովանէր կարծեմ թէ ամբաստանեալը Ժան Վալժանն է : Ուստի ընդհանուր դատախազը այս կէտը բռնեց : Ըսել է թէ այդ մարդը Ժան Վալժանն էր : Ամբաստանութեան այս կէտը հաստատուած էր եւ ալ վէճի տակ չէր կրնար իյնալ :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ - ՄԱՐՏ 1968

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՓԱՐԻԶ	ԼԻՈՆ	ՄԱՐՍԷՅԼ
9 Մարտ — Թատերական ներկայացում Salle des Fêtes d'Issy-les-Moulineaux	17 Մարտ — Գեղարուեստական երեկոյթ Bourse du travail	3 Մարտ — Երաժշտական երեկոյթ Opéra de Marseille
10 Մարտ — Պարահանդէս Salle des Ambassadeurs	23 Մարտ — Թատերական ներկայացում Mairie du 6ème	6 Մարտ — Թատերական ներկայացում Théâtre du Gymnase
7 Ապրիլ· — Երաժշտական երեկոյթ Salle Pleyel	30 Մարտ — Պարահանդէս Aéroport de Bron	23 Մարտ — Պարահանդէս Hôtel Splendid

Յաջորդաբար՝ իւրաքանչիւր ձեռնարկի մ անրամասն տեղեկութիւնները, ինչպէս նաեւ կազմակերպուած հրապարակային դասախօսութիւններու եւ ցուցահանդէսներու մանրամասնութիւնները

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Ժաք Քէչեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Քէչեան եւ իրենց աղջիկը, Պ. Չինոզեան եւ Տիկինը՝ ծնեալ Քէչեան, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները եւ բարեկամները սրտի խոր կըսկիծով կը ծանուցանեն իրենց հրօ եւ մեծ հօր՝

ՏՈՔԹ. ՄԿՐՏԻՉ ՔԷՉԵԱՆի

մահը, որ պատահեցաւ Փետրուար 17ին, 86 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երեքշաբթի (Փետր. 20) առաւօտ ժամը 9·30ին Մարսէյլի Ս. Սահակ - Մեսրոպ Մայր եկեղեցին (Փրատօ), ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Սէն - Փիէր գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

Ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ, կը խնդրուի փոխան ծաղկեպսակի նուէրներ ընել բարեսիրական կազմակերպութեանց :

Պ. Հայկ Մազմանեան, Այրի Տիկին Սաթենիկ Նախըշքերեան (Եգիպտոս), Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պետրոսեան եւ զաւակը Անդրանիկ Պետրոսեան (Եգիպտոս), Տէր եւ Տիկին Զօհրապ Նախըշքերեան եւ զաւակները (Եգիպտոս), Պ. Սէթ Տապաղեան եւ Օր. Մատլէն Տապաղեան, Այրի Տիկին Արաքսի Հանչէրեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Հանչէրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Ժամկոչեան եւ զաւակները՝ Բաֆֆի եւ Աստղիկ, Տէր եւ Տիկին Ժաք Հանչէրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Վարդան Նիկողոսեան, զաւակներն ու թոռները, Տէր եւ Տիկին Սիրական Նիկողոսեան, Այրի Տիկին Ռոզ Պասմաճեան եւ զաւակները՝ Օր. Օր. Վարդանոյշ եւ Սիրանոյշ Պասմաճեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Համբառձում Ունանեան, Տէր եւ Տիկին Տիրան Ունանեան եւ զաւակները ու Օր. Էլիզ Ունանեան (Պոլիս), խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ, հօրաքրոջ, հարսին, կնքամօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՀՐԱՆՈՅՇ ՄԱԶՄԱՆԵԱՆի

անակնկալ մահը, որ պատահեցաւ Փետրուար 16ին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի (Փետր. 21), ժամը 14ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախարբերդցիական Հայր. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղը, իր բոլոր անդամներուն կողմէ խոր ցաւակցութիւն կը յայտնէ Այրի Տիկին Սառա Վարդանեանի, իր զաւակներուն եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին Վարդան Վարդանեանի մահուան տխուր առիթով երկարատեւ եւ անբուժելի հիւանդութենէ մը ետք :

Հայրենակից Վարդանեանը մասնաճիւղիս լաւագոյն եւ հաւատաւոր անդամներէն մէկն էր, յարգանք իր յիշատակին :

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Ռոզ Հանըմեան, իր ամուսնոյն՝ Արտաւազդ Հանըմեանի մահուան 23րդ տարեդարձին առթիւ 20 ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

22 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Հինգշաբթի, *Տօն Սրբոց Վարդանանց Զօրավարացն մերոց հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն, որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին: Ժամը 10ին կը մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ :*

Այսօր Տօնն է նաեւ անուանակոչութեան Վազգէնի Առաջնոյ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց :

Այսօր Փարիզի եւ շրջակայից Հայկական բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը ներկայ կ'ըլլայ Ս. պատարագին եւ յաւարտ պատարագի կը կատարուի Վարդանանց յիշատակին նուիրուած հանդէս :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ (22 Փետրուար) Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 10ին, Վարդանանց Տօնի առիթով, պատշաճ ժամերգութիւն պիտի կատարուի, որուն վերջաւորութեան, դպրոցական փոքրիկներու հաղորդութիւն պիտի տրուի :

Այս առթիւ, հաւատացեալ ժողովուրդն ալ փափաքողները կրնան մասնակցիլ Ս. Հաղորդութեան :

Արարարողութեան աւարտումէն ետք, փոքրիկներու կողմէ, պիտի ըլլան, խմբերգ եւ արտասանութիւն, նուիրուած Քաջն Վարդանի եւ իրեն հետ նահատակուող հայ ուխտապահ հերոսներու յիշատակին :

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մարսէյլի Ս. Սահակ - Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակց. վարչութիւնը, կը յայտարարէ թէ այս Կիրակի կը կատարուի Սրբոց Վարդանանց Զօրավարաց տօնը : Հանդիսութեանց կը նախագահէ եւ պատարագը կը մատուցանէ Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեան, որ եւ կը քարոզէ օրուան տօնին առթիւ :

Քարոզէն անմիջապէս ետք կը կատարուին Հայրապետական մաղթանք՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետ՝ Վազգէն Կաթողիկոսի անուան տօնին առիթով : Իսկ յետ պատարագի՝ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն՝ վասն համօրէն նընջեցելոցն մերոց :

Սկիզբ ժամերգութեան 8, պատարագ՝ 10, քարոզ՝ 11, Հայրապետական մաղթանք 11·20, հոգեհանգիստ 12:

ԽՆՋՈՅՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ :

24 Փետրուար, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 18 - 23, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ :

Զուարթ մթնոլորտ, գեղարուեստական ժին, մասնակցութեամբ ՍԱՅԱԹ - ՆՈՎԱ համոյթին :

Ճաշագին 10 ֆրանք :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ

Մարտ 29ին եւ 31ին

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 25ին, ժամը 16էն մինչեւ կէս դիշեր, Ամպասատէօրի շքեղ սրահներուն մէջ : 3 Ավընիւ Կապրիէլ, մեթրօ Քոնքորտ :

ՆԱՒԱՍԱՐԴ պարախումբ՝ ղեկավարութեամբ ԺԻՐԱՅՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆի :

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 10 Ֆր. Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները, հեռ. 033-0212

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 3 Մարտ 1968, ժամը 16–24

«Les Ambassadeurs»

3, AVENUE GABRIEL — CHAMPS ELYSEES

Նուագախումբ ՄՕՐԻՍ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

(Պար՝ եւրոպական եւ հայկական երաժշտութիւնով)

JACQUES-PAUL HOVNANIAN (Grenoble)

(Կովկասեան եւ հայկական պար եւ երգ)

ELECTION MISS CROIX ROUGE — COTILLONS

Մուտք 10 ֆրանք — *Ուսանողներու կէս գին*

Ապահովել տոմսերը եւ սեղանները հեռաձայնելով Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղի — ELY 67-03

Հ. Յ. Դ.

ՏԻՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը 20 Փետր., Երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8·30ին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ՄԱՐՍԷՅԼ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր ընկերները, Երկուշաբթի իրիկուն (Փետր. 26), սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Բաֆֆի» խումբի ժողովը Ուրբաթ (Փետրուար 23), ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ընկ. ժողովը այս Հինգշաբթի (22 Փետրուար), ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կը խնդրուի չբացակայիլ: Կարեւոր օրակարգ :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովուրդները կ'երգեն փառատօնը տեղի կ'ունենայ այս տարի մեծ շուքով Մարտ 10ին Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին եւ նախագահութեամբ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՌՕՇԻ :

Կը մասնակցին հետեւեալ երկիրները. — Հայաստան, Պրազիլ, Սկովտիա, Ֆրանսա, Յունաստան, Իսրայէլ, Հունգարիա, Լիթուանիա, Լեհաստան, Մեքսիքա, Եուկոսլաւիա, Վիէթնամ:

Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի դրռնապաններուն եւ Պ. Գ. Պագըրճեանի, 35 Բիւ տը Թրէվիզ :

Գիներն են, 7, 6, 5, 3 ֆրանք :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Վահրամ Պասմաճեան կը փնտռէ իր եղբօր զաւակը՝ Ստեփան Քամանջեան, որ 1941ին մեկնած է Հայաստանէն ճակատ: Հայաստանի մէջ ունի իր մայրը՝ Իսկուհի եւ 27 տարեկան աղջիկ մը՝ Աղաւնի : Ունի նաեւ երկու եղբայր՝ Ազատ եւ Ռուբէն: Լուր ունեցողներէն գրել՝ Վահրամ Պասմաճեանի,

85, Rue Longue des Capucins
MARSEILLE (1er)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅ ՈՒՍ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Լ Ի Ո Ն

Այս Երեքշաբթի (Փետր. 20) ժամը 20·30ին Հայոց եկեղեցւոյ սրահը, 295 Բիւ Պուալօ :

Դասախօս՝ ՄՕՐԻՍ ԱԹԺԷՐ

Նիւթ.— Հին եւ նոր Հայաստան (Ճամբորդութիւն արեւելեան Թուրքիա եւ Խորհ. Հայաստան), լուսարձակումներով :

CARNAVAL DE BINCHE

ՊԵԼԺԻՈՅ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

ՈՒՐԱԽ ԵՒ ԶՈՒԱՐԹ ՕՐ ՄԸ

Ճամբորդութիւն կազմակերպութեան անդամներուն եւ բարեկամներուն համար :

ՄԵԿՆՈՒՄ.— Փետրուար 25ին: Հաւաքուիլ՝ Կիրակի առաւօտ ժամը 7·45ին, Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Քաֆէ Թէրմիւնիսի առջեւ, մեկնում ժամը 8ին դէպի Պինշ, Մօ, Սուասոն, Լան, Վերվէն, Մօպէօժ ճամբով:

Ճաշ ճամբուն ընթացքին :

Ներկայ կ ըլլաք Վիոլներու եւ Մամզէլներու տողանցքին եւ զանազան խաղերուն:

Վերադարձ ժամը 17ին: Ժամանում Փարիզ ժամը 22·30ի ատենները :

Մասնակցութիւն, ամէն բան մէջը՝ 39 ֆրանք :

Սահմանափակ տեղեր :

Արձանագրուիլ մինչեւ Փետրուար 20 :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Չմոռնալ Ինքնութեան Ազգ. Թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտարներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

ՅԱՌԱՋԸ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
21
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MERCREDI
21 FEVRIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

993Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11142 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.142

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԴԻՒՑԱԶՆԱՄԱՐՏԸ

Ա.

Հայաստանեայց առաքելական եկեղե – ցին տասնեւհինգ դարէ ի վեր այս եղա – նակին կը տօնէ յիշատակը Սրբոց Ղեւոնդ– եանց Էահանայիցն եւ Սրբոց Վարդանանց Զօրավարացն մերոց, հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն որք կատարեցան ի մեծ ճա– կատամարտին Աւարայրի, ի թուին 451 :

Ղեւոնդ երէց, Ցովսէփ կաթողիկոս եւ իրենց հոգեւորական նահատակ ընկերնե – րը, Վարդան Մամիկոնեան, իր զինակից նախարարներն ու Աւարայրի պատուոյ դաշտին վրայ դիւցազնօրէն կռուող եւ հերոսի լուսապսակին արժանացող քաջա– մարտիկ զինուորները խաչն ու աւետա – րանը պաշտպանելով ընդդէմ զրադաշ – տական կրօնքին, իրականին մէջ կ'ապա– հովէին Հայութեան գոյութիւնը, իրբեւ ազգ :

Մեր նախահայրերը դժբախտ ընտրու – թիւն մըն էին ըրեր իրբեւ հայրենիք՝ հաստատուելով աշխարհագրականօրէն աննպաստ պայմաններ ներկայացնող հո – ղամասի մը վրայ :

Այս հանգամանքն է եղած պատճառը մեր բոլոր դժբախտութեանց, դարերու ընթացքին :

Հայաստան դարձած է կռուախնճոյր պինքը չբնապատող աշխարհակալ, հզօր պետութեանց միջեւ եւ չարաչար տու – ժած միշտ՝ իրբեւ քաւութեան նոխազ :

Այդպէս էր երէկ : Այդպէս է այսօր :

Հակառակ բոլոր աննպաստ պայմաննե– րուն՝ աշխարհագրական թէ քաղաքական, հակառակ իր վրայ ի գործ դրուած ամէն կարգի բարոյական եւ ռազմական ճըն – շումներուն, Հայութիւնը պահած է իր անհատականութիւնը, իր ինքնուրոյն դի– մագիծը, իր կրօնքն ու լեզուն եւ հա – ւած մինչեւ մեր օրերը :

Զորրորդ դարու վերջերը մեր հայրե – նիքը աքցանի մէջ էր առնուած երկու աշ– խարհակալ պետութեանց կողմէ : Արեւ – մուտքէն բիւզանդական կայսրութիւնը, արեւելքէն Սասանեան Պարսկաստանը :

Մէկը քրիստոնեայ, միւսը՝ զրադաշ – տական :

Երկուքն ալ կը ձգտէին կլլելու Հայաս– տանը եւ ձուլելու Հայութիւնը :

Բիւզանդիոն ամէն ապրանքի կը դի – մէր օրթոտոքս դարձնելու համար իր ազ– դեցութեան զօրութեան տակ ապրող Հայերը, դանոնք իր ամենակուլ հալոցքին մէջ լու – ծելու համար :

Պարսիկները չհանդուրժելով իրենց սահմաններուն վրայ քրիստոնեայ ազգի մը գոյութեան, ամէն ճիգ կը փորձէին իրենց հեթանոսական կրօնքը պարտադրե– լու համար Հայերուն :

Հարեւան աշխարհակալ զոյգ պետու – թեանց ձուլման ձգտումները չատ աւելի չեշտուած հանգամանք ստացան 387ին, երբ Պարսից Թագաւոր Շապուհ Գ. (383– 388) եւ Բիւզանդիոնի կայսր Թէոդոս Մեծ Տիգրոնի մէջ կնքեցին համաձայնագիր մը, որով երկարու մէջեւ կը բաժնէին Հայաս– տանը :

Ժամանակաւորապէս Հայաստան կ'ու – նենար երկու Թագաւոր : Բիւզանդական բաժինին մէջ (Եփրատեան Հայաստան) կը Թագաւորէր Արշակունի Արշակ Գ., մայ– րաքաղաք ունենալով Երզնկան : Պարս – կական Թագաւորն էր Խոսրով Գ., մայ– րաքաղաքը՝ Դուին :

Բաժանումը անհաւասար էր : Բիւզան– դական Հայաստանը պարսկականին մէկ հինգերորդին չափ էր միայն : Մինչեւ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՔԵՒԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻ ՄԻՋԱԴԷՊ

ՊԵԼԿՐԱՏ ԿԱՄԲԱՍՏԱՆԷ ՓԱՐԻԶԸ

Կիրակի գիշեր ռումբ մը կը պայթէր Փարիզի Եուկոսլաւ դեսպանատան ա – կումբին մէջ (Պուլվ. Տէլսէր) , որու հե– տեւանքով մէկ մեռեալ եւ 17 վիրաւոր կայ : Կիրակի օրերը, հոն կը հաւաքուին դաղթական եուկոսլաւ երիտասարդները , քանի մը ժամ անցընելու համար : Փարի– զի մէջ ներկայիս 15 հազար Եուկոսլաւ կայ :

Կը կարծուի թէ ահաբեկչական այս ա– րարքը Ուսթաչիներուն գործն է եւ այդ իսկ պատճառով, Պելկրատի կառավա – րութիւնը չատ խիստ բողոք մը ներկա – յացուց Ֆրանսական կառավարութեան , որ չատ բարեացակամ է Ուսթաչիներու նկատմամբ : Այս անունով ծանօթ են Խրուաթները, հակահամայնավար ապստա– մանականները, որոնց ծրագիրն է՝ անկախ եւ կաթոլիկ խրուաթ պետութիւն մը, ան – չատուած օրթոտոքս Սերպիայէն : Ա – սոնց գլուխն էր Պաւելեիչ անուն մէկը , որ կը վայելէր Հիթլերի եւ Մուսոլինիի աջակցութիւնը , երբ 1941ին գերմանա – կան զօքը Եուկոսլաւիա կ'արշաւէր : Այն ատեն «Պոկլաւնիկ»ը (առաջնորդ) դարձած էր եւ զանգուածային ջարդեր կազմակերպած էր : Շատ երկար չէր տե – ւեր սակայն իրենց իշխանութիւնը եւ բո– լոր պատասխանատու Ուսթաչիները զա – նազան անկիւնները կ'ապաստանէին : 1956ին Պաւելեիչ Մատրիտ կը հաստատ – ուէր, ուր կը հիմնէր Խրուաթ ազատա – գրական չարժումը : Իր մահէն հաք (1959) իր կցորդը՝ Լուպուրիկիթ չար – ժումին գլուխը կ'անցնէր : Մատրիտ , Փարիզ եւ Միւնիխ Ուսթաչիներու կեդ – րոնատեղիները կը նկատուին եւ այդ քա– ղաքներուն մէջ դաղտնի պայքարը սուր է իրենց եւ Թիթոյի միջեւ :

Այս ահաբեկչական արարքին առիթ կը յիշուի նաեւ թէ Թիթոյի ոստիկանութիւ– նը վերջերս առեւանդած էր իրենց մէկ պետը՝ կանոնիկոս Տրականովիչ, ինչ որ կրնայ պատճառ նկատուիլ փոխ – վրէժ – ժի :

Կանոնիկոսը յանկարծ անհետացած էր անցեալ Սեպտեմբերին Հռոմ կատարած մէկ ճամբորդութեան ընթացքին : Վեր –

---

600 թուականը բիւզանդեւպարսկական սահմանագիծը պիտի կազմէին մէկ կող – մէ կարին (Էրզրում, որ այն ատեն կը կոչուէր Թէոդոսուպոլիս՝ Մեծն Թէոդո – սի անունով) , միւս կողմէ Մարտիրոս – պոլիս (ներկայիս Մուֆարդին) :

Բիւզանդիոն տեղի տուած էր Պարս – կաստանի : Արեւելքի քրիստոնէութեան միջնարերդը — Հայաստանը — յանձնած էր արեւապաշտ Սասանեաններուն :

Երկու տարի ետք, Արշակ Գ. հրաժա– րեցաւ գահէն եւ արեւմտեան Հայաստան դարձաւ պարզապէս բիւզանդական նա – հանգ մը :

Արեւելեան Հայաստանի մէջ հայ թա – գաւորները իշխանութեան գլուխ մնացին մինչեւ 428, երբ Արտաշէս Գ. երիտա – սարդ Թագաւորի դահաւրկումով վերջ դտաւ Արշակունեաց Թագաւորութիւնը :

Հայաստան սկսաւ կառավարուիլ Պար– սիկ մարզպաններով, որոնք դաժան մի – ջոցներու գիմեցին մազդէական կրօնքը պարտադրելու համար Հայերուն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՇՆՈՐՀՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ

ԿՐՕՆ. ԺՈՂՈՎԸ ԳՈՒՄԱՐՈՒԵՑԱՒ

ԺՈՂՈՎԸ ԻՐ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔ– ՆԵՐԷՆ ՈՒ ՇՆՈՐՀՆԵՐԷՆ ՄԵՐԿԱՑԱՒ ՆԿԱՏԵՑ ՆԱԽԿԻՆ ԽՈՍՐՈՎ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԸ

ՁԵԿՈՒՑՑ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ

Կրօնական ժողովս 15 Փետրուար 1968 Հինգշաբթի օր, կրկին գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ, նախագահու – թեամբ Ամեն. Մ. Պատրիարք Հօր, եւ վերստին մանրամասնօրէն քննեց նախկին Եպիսկոպոս Խոսրով Քիւրկեանի չատ ցաւալի խնդիրը :

Նախ ժողովս իր ամենապատիւ Մ. Նա– խագահէն տեղեկացաւ թէ դռնուած է հետքը կորուսեալին – Զինքը անել կա – ցուներ մը ապատելու համար Ամեն. Մ. Պատրիարք Հօր թափած ջանքերը եւ անսահման բարեացակամութիւնը եւ նե– րողամտութիւնը, ինչպէս նաեւ Կրօն. Ժողովի ատենապետ եւ իր օծակից եղբօր Գեր. Տ. Շահան Մ. Եպիսկոպոսի անճնա– պէս հանդիպումը ենթակային, խօսակ – ցութիւնը եւ թախանձանքները, վերջա – պէս՝ կարգ մը չատ պատուական ապրա – հիններու միջամտութիւնները եւ թելա – դրութիւնները դժբախտաբար ապարդիւն մնացած են տարհամոզելու համար զին – քը, որպէսզի վերադառնայ իր մոլար ճա– նապարհէն :

Ժողովս ցաւով կարդաց երբեմնի Ե – պիկոպոսին 9 Փետրուար 1968 թուակիր, Մ. Պատրիարք Հօր ղրկած ապահովագր – եալ նամակը, ուր կ'ըսէր . «Որոշեցի սա վայրկեանէն սկսեալ թողուլ եկեղեցական կարգս եւ դասուիլ աշխարհականաց կար– գը » եւ ստորագրած էր աշխարհական ա– նունով՝ «Անդրանիկ Էմիրզեեան» :

Կրօնական ժողովս համոզում դոյացու– ցած ըլլալով որ նախկին Եպիսկոպոսը կորնչուցած է իր մտքին կրօնական ու բարոյական պայծառութիւնը եւ ինկած է կոյր բնազդական ուժերու ցանցին մէջ , ուրկէ միայն աստուածային հրաշք մը դինքը կրնայ փրկել , եւ ապառած նկատե– լով իր կողմէ ըլլալիք բոլոր կարելի ճի – գերը եւ միջոցները դինք փրկելու համար , սրտի խոր ճմլումով կը տեղեկացնէ մեր հոգեւորական դասուն, պաշտօնական մարմիններուն եւ համայն հաւատացեալ ժողովուրդին , որ Խոսրով Եպիսկոպոս ուխտազրուժ եղած է իր եկեղեցիին եւ իր աստպարէզին, առնուազն հինգ անգամ անոր հաւատարիմ մնալու ուխտ ընելէն՝ եւ աչխարհիկ կեանքէ հրաժարման խոս – տում տալէն յետոյ :

Կրօն. Ժողովս պաշտօնապէս կը յայ – տարարէ, թէ յիշեալ նախկին հոգեւորա– կանը մերկացած է իր բոլոր եկեղեցական իրաւունքներէն եւ չնորհքներէն :

Պատրիարքութեան իրաւասութեան չրջանակին մէջ պատահած զրեթէ աննա– խընթաց այս դէպքը կը հաղորդուի Նորին Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց, ի վերջնական տնօրի – նութիւն :

Աստուած անսասան պահէ Հայաստան– եայց Առաքելական Ս. Եկեղեցին իր նը – ւիրապետական Աթոռներով, Հոգեւորա – կան Դասով եւ համայն հաւատացեալ ժո– ղովուրդով :

ԴԻՒԱՆ ԿՐՕՆ. ԺՈՂՈՎՈՑ
ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ՀԱՅՑՈՑ
ԹՈՒՐՔԻՈՑ

×

ԽՄԲ.— Այս պաշտօնական զեկոյցէն զատ թուրքերէն թերթերը Ա. լա Ֆրանս – Տիմանչ ընկարագրութիւններով կը լեցնեն իրենց սիւնակները , սիրային արկածները պատմելով «պատրիարքական փոխանորդ 36ամեայ Տոն Ժուանին» եւ իր «Անահի – տին » :

Ամօթ հայ եկեղեցւոյ այս անարժան սպասաւորին, որ նման բայլ մը առնելէ ետք, փոխանակ անկիւն մը բաշուելու լուռ ու մունջ, պանդոկէ պանդոկ կը պտըտի իր սիրուհիին հետ, հրապարա – կային բնոյթ տալով իր արարքին եւ հարսնիքի հրաւէրներ կարդալով գինքը փարախը առաջնորդել ուզողներուն :

« ՊՐԱԻԴԱ» կը դրէ թէ հերձուած մը ծագած է համայնավար յոյն կուսակցու – թեան մէջ : Կեդրոնական կոմիտէի մէկ տեղեկագիրը կը հաղորդէ իր դլխաւոր անդամներէն երեքին արտաքսումը :

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ երեք տարի բանտար– կութեան դատապարտուած է Եանուչ Շափթանցքի, հեղինակը երդիծական օ – փերայի մը, որ չատ խիստ է վարչակար– գին հանդէպ :

ՍՊԱՆԻՈՑ մէջ անմիջական կը նկատ – ուի Ֆրանքոյի յաջատարութիւնը , որու ընթացքին ինք պիտի նչանակէ իր յաջոր– դը : Այդ առընչութեամբ դումարուած է « Թագաւորութեան Խորհուրդը », որ ա– մէնէն կարեւոր խորհրդակցական կազ – մակերպութիւնն է Սպանիոյ մէջ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը խիստ միջոցներ առնելէ ետք ամերիկացի այն պրօսաչրջիկներուն դէմ որոնք կ'ուզեն արտաքսման երթալ, կը փորձէ միւս կողմէ քաջալերել օտարներու Ամերիկա պրօսաչրջիկութիւնը, որոշ դեղչեր որո – չելով օդանաւային տոկերու եւ պանդոկ – ներու վրայ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՃՈՆՍՐՆ երկար տեսակցու – թիւն մը ունեցած է Այզընհաուըրի հետ, Վիէթնամի մասին : Նախկին նախագահը պօրավիզ կը կենայ Ճոնսընի :

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԱԼՈՅՍԸ

Ա·

Բրիտանական կայսրութիւնը հետզհետէ թողուց զաղթավայրերը, որոնց մի – բանալու համար մեծածախս պատերազմ – ներ մղած էր: Կ'ըսէին, թէ «բրիտանա – կան դրօշին վրայէն արեւը մարը չի մա – ներ», իսկ այսօր անգլիական հորիզոնն ալ մշուշապատ է: Անցեալին հռոմէական կայսրութիւնն ալ ընդարձակ երկիրներ, դանազան ժողովուրդներ կառավարեց: Կայսրութիւնը հիմնուեցաւ Կարկեդոնի ուերակներուն վրայ, տիրեց ծովուն, տեւեց հինգ դար, որքան տաեն որ Հռոմ պահեց կեդրոնական վարչութիւնը, կազ – մակերպեց ներքին եւ արտաքին կեանքը, պահպանեց խաղաղութիւնը յարկելով իւ – րաքանչիւր ժողովուրդի սովորոյթներն ու աւանդութիւնները: Կայսրութիւնը քայ – քայուեցաւ ներքին կազմալուծումով եւ արտաքին պատճառով՝ բարբարոսներու արշաւանքով:

Երկարատեւ ճիգով Անգլիա հիմնեց զաղթային կայսրութիւն մը: Ֆրանսական Յեղափոխութեան եւ կայսրութեան դէմ մղած պատերազմներուն եւ զինակիցներուն ալ առած օժանդակութեանց Անգ – լիա ծախսեց հարիւր յիսուն միլիառ ֆր – անք, բայց չհեցաւ Ֆրանսական, սպա – նական, հոլանտական զաղթավայրերը, տկարացուց հակառակորդներուն նաւա – տորմները, ապահովեց ծովերու տիրա – պետութիւնը:

Ծովերէն ապահով, ցամաքային ճամ – բաներու զաղթավայրերը պաշտպանելու համար: Վտանգը հիւսիսէն էր, որով – հետեւ ցամաքային ուղիով Ռուսիա կըր – նար սպառնալ Հնդկաստանի: Կայսրու – թեան մտահոգութիւնն եղաւ կանխել վը – տանգը ամբարտակ պետութիւններ պաշտպանելով: Մասնակցեցաւ Ղրիմի պատերազմին տկարացնելու համար հա – կառակորդը, պաշտպանելու համար Մի – ջերկրականը: Երեսփոխան մը Հա – մայնքներու խորհրդարանին մէջ կ'ըսէր, թէ անգլիական նաւատորմին համար ծախսուած է երկու հարիւր յիսուն մի – լիոն սթերլին, որպէսզի ապահովէ ծովե – րու տիրապետութիւնը (17 Փետրուար 1852):

Արեւը մարը կը մտնէ հնդկական կայս – րութեան վրայ, նաւատորմը կը հեռանայ Ծայրագոյն Արեւելքէն եւ արաբական երկիրներէն, կը հեռանայ Սուէզէն, ո – րուն տիրապետութեան համար այնքան պայքար մղեց Ֆրանսայի դէմ: Անգլիա – կան դրամը, որ միջազգային էր, կը թա – ւալի արագընթաց ոսոումներով: Հելլէն պատմաբանը, Թուկիտիտէս, խօսելով Ա – թէնքի փոքրիկ կայսրութեան մասին՝ կ'ըսէր· « Մարդկային բոլոր գործերը ճակատագրուած են անկումի »: Իրմէ հետք հայրենակիից Պողիբոս Կարկեդոնի հրկիզումին դիմաց Հռոմի ապագայ ան – կումը կը նախատեսէր:

Ամէն կենսաւոր էակ եւ ամէն ընկերու – թիւն կը ծնի, կ'աճի եւ կը մահանայ: Ոչ մէկ անհատ կը խուսափի տիեզերական օրէնքէն: Ամէն ընկերութիւն տոհմիկ կեանքէ կը բարձրանայ մինչեւ կայսրու – թիւն, երբեմն յամրօրէն, երբեմն անա – կընկալ կերպով եւ հետզհետէ կը քայ – քայուի արտաքին բռնութեամբ վարիչ դասակարգի անհետացումով, զանգուած – ներու մէջէն ընտրանի մը ունենալու ան – կարողութեամբ:

Անգլիա դառնութեամբ կը տեսնէ խոր – հըրդային նաւերու ներկայութիւնը Մի – ջերկրականի մէջ դիւանագիտական եւ քաղաքական նշանակալի յաղթութիւն մըն է եւ հաւանական կը դտնէ տեւականու – թիւնը: Իրականութիւն մըն է, որուն դէմ ոչինչ կրնան ընել անգլիական եւ ա – մերիկեան ուժերը, առանց ծանր բար – դութեանց: « Երբ երկու պատերազմիկ – ներ կը տկարանան, երրորդ մը կ'օդ – տուի »: Խորհրդային Միութիւնը չահե – կաւ «անգլօսաքսոններու երբեմնի աղէ – տութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ»: Ձին – ուորական օժանդակութեան կ'ընկերա – նայ մասնագէտներու ներկայութիւնը յա – ռաջիմական երկիրներու մէջ: Լոնտոնի յոռետես մամուլը կը դրէ· «Փորձառու – թիւնը կ'ուսուցանէ որ ուսուցիչները կըր – նան թելադրել աշակերտներուն քաղաք – կան դաղափարներ ընդարձակ չարժում – ներ կատարելու պահպանողական վհա – պետներու եւ պետերու հանդէպ: Խոր – հրդային նաւերու ներկայութիւնը ըս – պառնալիք մըն է միջերկրականեան աւա – զանի ապահովութեան համար »:

Խորհրդային նաւերը կը սպասեն Սուէ – զի բացումին՝ կարմիր Ծովէն անցնելու համար:

Հանրապետական Եմէնի կառավարու – թիւնը Խորհրդային Միութեան առաջար – կած է Աէնի ծովային եւ օդանաւային խարիսխները, փոխարէն ստանալով պին – ուորական, տնտեսական օգնութիւններ, կարմիր Ծովու եւ Հնդկեան Ովկիանոսին մէջ նոր տորմիղի մը ներկայութիւնը, անգլիական տեղատուութեան փոխարէն, աւելի մտահոգութիւն կը պատճառէ ա – րեւմտեան դինակցութեան, որուն պար – բերական նիստին մէջ Տին Ռուսք կը յայ – տարարէր, թէ եմէնը պիտի ըլլայ ռուս դործունէութեան խարիսխը արաբական թերակղզիին մէջ եւ Ափրիկէի մէջ: Ար – դէն օդանաւերով Սովետները կը ռմբակո – ծեն արքայական կայանները: Անցնելով դէպի Սէուտական Արաբիա եւ Քուէյթ, խորհրդային ուժեր պիտի չկանան ներքին չարժումներ առաջացնել, արդիլելու հա – մար քարիւղի արտածումները դէպի Եւ – րոպա:

ՄՈՐԻՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

(Շար·)

ՀԻՆ ԵՐԵՒԱՆԸ

Երեւանի 2750ամեակին առթիւ բազմա – թիւ յօդուածներ եւ մենագրութիւններ լոյս կը տեսնեն Հայաստանի մասուլին մէջ՝ Երեւանի մասին:

Ստորեւ յօդուած մը, որ կը ներկայա – ցընէ Երեւանի անցեալը իբրեւ պատմու – թիւն:

— Բազմադարեան եւ ելեւէջներով հա – րուստ պատմութիւն ունի Երեւանը: Հին չրջաններէն ի վեր վայրը եղած է մար – դաբնակ: Այս վայրին մէջ վեց հազար տարի առաջ, ճիշդ Շէնգաւիթի թաղա – մասին մէջ, կը դտնուէր պղինձի – քա – րեդարեան բնակավայր – ամրոցը, որուն հետքերը՝ բնակութեան տուներ, դերեզ – մանատուն, դէպի Հրազդան տանող ջուրի անցքեր, կը նշմարուին մինչեւ այսօր:

Սակայն Երեւանի պատմութիւնը, իբ – րեւ քաղաք, կը սկսի 8րդ դարուն (Ք· Ա·), երբ Ուրարտուի Արգիշտի Ա· թա – գաւորը 782ին (Ք· Ա·) այսօրուան Երե – ւանի հիւսիս – արեւելքը, Արին – Բերդ բլուրին վրայ կը հիմնադրէ էրեբունի քաղաքը, որ յետագային, հաւանաբար 6րդ դարուն (Ք· Ա·), հայերէն տառա – դարձութեամբ կոչուած է Երեւան: Այդ թուականէն հարիւր տարի ետք, այսօր – ուան քաղաքին հարաւ – արեւմտեան մա – սին մէջ՝ կարմիր բլուրի վրայ կը կա – ռուցուի ուրիշ քաղաք մը՝ Թէյշէբայի – նին, որ սակայն կարճատեւ կեանք մը ունեցաւ (6րդ դարուն սկիզբը, Ք· Ա· կը քանդուի Սկիւթացիներու կողմէ): Մինչ – դեռ էրեբունի – Երեւանը կը չարունակէ իր զոյութիւնը, 4–3րդ դարերուն (Ք·Ա·) նախկին տեղէն «տեղափոխուելով » դէպի հարաւ – արեւմուտք, դէպի այսօրուան քաղաքին կեդրոնը:

Էրեբունին Ուրարտուի ժամանակաշրջա – ջանին կարեւոր բերդ էր, ինչպէս նաեւ պետութեան հիւսիսային չրջանի դլխա – ւոր կեդրոնն ու մեծազոյն քաղաքը: Բերդը, իշխանական պալատը, մեհեան – ները, մինչաբերդին պարիսպը, Աքամեն – եաններու չրջանի սիւնազարդ հանդիսա – սրահը, դանազան որմնանկարները, Ու – րարտացի թագաւորներու մակագրու – թեամբ սպասարանները ու վահանները, արդուզարդի առարկաները ցոյց կուտան, որ էրեբունին անուանի քաղաք մըն էր ընդհանրապէս:

Մեր մատենագրութեան մէջ Երեւանը կը յիշատակուի Է· դարուն սկիզբները· մեծ բնակավայր էր եւ ունէր իր բերդը: Թ· – Ժ– դարերուն երկրին ընդհանուր զարգացման հետ կը յառաջդիմէ նաեւ Ե – րեւանը: Այդ ժամանակներուն անիկա արդէն կը յիշատակուի իբրեւ «մեծ ա – ւան », «դիւղաքաղաք» կամ «քաղաքա – դիւղ»: Սակայն մինչեւ ԺԹ· դարու երկ – րորդ կէսը Երեւանը երկրին չափանիշով երկրորդական – երրորդական կարգի քաղաք էր: Զարգացած աւատապետա – թեան ժամանակաշրջանին՝ Թ·–ԺԹ· դա – րերուն Արարատեան աշխարհի անուանի քաղաքները, յատկապէս Անին, Դուինը եւ Կարսը զարձած էին երկրին տնտեսա – կան եւ մշակութային կարեւորագոյն կեդրոնները: Երեւանի եւ միւս փոքրիկ քաղաքներու ազդեցութիւնը կը սահմա – նափակուէր իրենց զաւառի չրջաններուն մէջ: ԺԹ· դարու երկրորդ կիսուն, երբ երկրին մէջ կը հաստատուի օտարներու՝ Մանզկներու եւ ապա Թուրք – Թաթար – ներու տիրապետութիւնը, Հայաստանի ծաղկուն քաղաքներու տնտեսական եւ մշակութային կեանքը աստիճանաբար կը մարի, անոնք կը կորսնցնեն իրենց նախ – կին փառքն ու արժէքը՝ վերածուելով սո – վորական բնակավայրերու, կամ ալ՝ ընդմիշտ կը չքանան պատմութեան թա – տերաբեմէն: Քիչ թէ շատ զարգացում կ'արձանագրեն այն քաղաքները, որոնք զարձած էին օտարներու հաստատած այս կամ այն վարչական կեդրոնները:

Առնցմէ մէկն ալ Երեւանն էր, որ ԺԸ· դարու 40ական թուականներէն սկսեալ զարձած էր նախկին Այրարատեան «աշ – խարհի » մեծ մասը ընդդրկող կուսակա – լութեան՝ Երեւանի խանութեան կեդրոնը: Այդ ժամանակէն սկսեալ Երեւանը մեր մատենագիրներու երկերուն մէջ կը յի – շատակուի իբրեւ «Այրարատեան աշխար – հի մայրաքաղաք», թէեւ Հայաստան չու – նէր իր պետականութիւնը եւ ենթակայ էր օտարներու ծանր տիրապետութեան:

Երեւան չունեցաւ բախտը բնական ըն – թացքով զարգանալու, անոր պատմու – թիւնը լեցուն է աւերումներով, կոտորած – ներով, մահասփիւռ հիւանդութիւննե – րով: Միայն Թուրք – պարսկական տի – րապետութեան չրջանին՝ ԺԶ· – ԺԷ· դա – րերուն քաղաքը աւելի քան 14 անդամ ան – ցած է ձեռքէ – ձեռք եւ ենթարկուած ա – ւերումներու: Քաղաքին համար առանձ – նապէս ծանր հետեւանքներ ունեցած են 1604ի Շահ Աբասի նուաճումը, որուն հրամանով Պարսկաստանի խորերը քշ – ուեցան Այրարատեան աշխարհի եւ անոր կեդրոնը հանդիսացող Երեւանի բնակչու – թեան կարեւոր մասը, 1724ի Թրքական ազետաբեր նուաճումը եւ 1679 Յունիսի սկիզբները տեղի ունեցած կործանարար երկրաչարժը, որուն հետեւանքով վա – տակներու վերածուեցան բնակելի թա – ղամասերը, եկեղեցիներն ու մզկիթները, Հրազդանի կամուրջները, իր անտիկու – թեամբ Արեւելքի մէջ այնքան հռչակ ու – նեցող բերդն ու անոր պարիսպները, ին – նին պալատը: Աւելի քան երեք հարիւր տարի տեւած այդ մռայլ ժամանակաշրջա – նին Երեւան դրկուեցաւ բարեկարգ քա – ղաք դառնալու հնարաւորութիւններէն: Քաղաքը այցելած չատ հեղինակներ պատ – կը ներկայացնեն իբրեւ ոչ մեծ, յետա – մնաց, նեղ, ծուռումուռ փողոցներով, փոչեթաթախ եւ ցեխոտ, կաւակերտ տու – ներով, տարափոխիկ հիւանդութիւննե – րով լեցուն ասիական գաւառական աիպի քաղաք էր: Զարգացած աւատապետա – թեան ժամանակաշրջանին՝ Թ·–ԺԹ· դա – րերուն Արարատեան աշխարհի անուանի քաղաքները, յատկապէս Անին, Դուինը եւ Կարսը զարձած էին երկրին տնտեսա – կան եւ մշակութային կարեւորագոյն կեդրոնները: Երեւանի եւ միւս փոքրիկ քաղաքներու ազդեցութիւնը կը սահմա – նափակուէր իրենց զաւառի չրջաններուն մէջ: ԺԹ· դարու երկրորդ կիսուն, երբ երկրին մէջ կը հաստատուի օտարներու՝ Մանզկներու եւ ապա Թուրք – Թաթար – ներու տիրապետութիւնը, Հայաստանի ծաղկուն քաղաքներու տնտեսական եւ մշակութային կեանքը աստիճանաբար կը մարի, անոնք կը կորսնցնեն իրենց նախ – կին փառքն ու արժէքը՝ վերածուելով սո – վորական բնակավայրերու, կամ ալ՝ ընդմիշտ կը չքանան պատմութեան թա – տերաբեմէն: Քիչ թէ շատ զարգացում կ'արձանագրեն այն քաղաքները, որոնք զարձած էին օտարներու հաստատած այս կամ այն վարչական կեդրոնները:

Առնցմէ մէկն ալ Երեւանն էր, որ ԺԸ· դարու 40ական թուականներէն սկսեալ զարձած էր նախկին Այրարատեան «աշ – խարհի » մեծ մասը ընդդրկող կուսակա – լութեան՝ Երեւանի խանութեան կեդրոնը: Այդ ժամանակէն սկսեալ Երեւանը մեր մատենագիրներու երկերուն մէջ կը յի – շատակուի իբրեւ «Այրարատեան աշխար – հի մայրաքաղաք», թէեւ Հայաստան չու – նէր իր պետականութիւնը եւ ենթակայ էր օտարներու ծանր տիրապետութեան:

Երեւան չունեցաւ բախտը բնական ըն – թացքով զարգանալու, անոր պատմու – թիւնը լեցուն է աւերումներով, կոտորած – ներով, մահասփիւռ հիւանդութիւննե – րով: Միայն Թուրք – պարսկական տի – րապետութեան չրջանին՝ ԺԶ· – ԺԷ· դա – րերուն քաղաքը աւելի քան 14 անդամ ան – ցած է ձեռքէ – ձեռք եւ ենթարկուած ա – ւերումներու: Քաղաքին համար առանձ – նապէս ծանր հետեւանքներ ունեցած են 1604ի Շահ Աբասի նուաճումը, որուն հրամանով Պարսկաստանի խորերը քշ – ուեցան Այրարատեան աշխարհի եւ անոր կեդրոնը հանդիսացող Երեւանի բնակչու – թեան կարեւոր մասը, 1724ի Թրքական ազետաբեր նուաճումը եւ 1679 Յունիսի սկիզբները տեղի ունեցած կործանարար երկրաչարժը, որուն հետեւանքով վա – տակներու վերածուեցան բնակելի թա – ղամասերը, եկեղեցիներն ու մզկիթները, Հրազդանի կամուրջները, իր անտիկու – թեամբ Արեւելքի մէջ այնքան հռչակ ու – նեցող բերդն ու անոր պարիսպները, ին – նին պալատը: Աւելի քան երեք հարիւր տարի տեւած այդ մռայլ ժամանակաշրջա – նին Երեւան դրկուեցաւ բարեկարգ քա – ղաք դառնալու հնարաւորութիւններէն: Քաղաքը այցելած չատ հեղինակներ պատ – կը ներկայացնեն իբրեւ ոչ մեծ, յետա – մնաց, նեղ, ծուռումուռ փողոցներով, փոչեթաթախ եւ ցեխոտ, կաւակերտ տու – ներով, տարափոխիկ հիւանդութիւննե – րով լեցուն ասիական գաւառական աիպի

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ եւ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՈՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

Իր այս լաւ տրամադրութեան առաջին արդիւնքը եղաւ ներում չնորհել Ալի Օս – մանի որ ԵՀնի Մահալլէի ծանօթ դէպքե – բէն ի վեր պալատին մէջ արդելափակ կը մնար:

Ներգ երիտասարդը թէեւ ելլտըզի մէջ որեւէ խոչտանգումի չէր ենթարկուած եւ իրեն ամէն հանգստութիւն ընծայուած էր եւ նոյնիսկ մանուկը խնամք տարուած էր կերակուրներու եւ անկողնի համար, այսուհանդերձ չատ մեծ յուսահատու – թեան մատնուած էր, որովհետեւ իր պատճառաւ հայրն ալ կը տուժէր եւ աչ – քէ կ'իյնար, ուստի Ապտիւլ Համիտի այս ներումը չափազանց ուրախացուց զինքը եւ սովորական ազօթքներն ու մաղթանք – ները ընելէ ետքը, վեհափառ Սուլթանին արեւչատութեանը համար, վերադարձաւ իր պաշտօնին զլուխը, ինչպէս որ հրա – ման եղած էր:

ԳԼՈՒԽ ԺԴ·

ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ ՊՈԼԻՍ ԿԸ ՀԱՍՆԻ

Իրդէթ փաչա, հակառակ Լոնտոնի դես – պանին հետապիրներուն, տակաւին չէր հաւատար թէ իրօք կարելի եղած էր դոր – ծադրել Ապտիւլ Համիտի իրաւէն:

— Արդեօք դեսպանը մեր քիթի՞ն կը խնդայ կամ արդեօք ուրիշներ իրեն քի – թի՞ն խնդացած են, կը մտածէր ինքնի – րեն, բայց եւ այնպէս դոհ էր որ իր վե – հափառ տիրոջ կամքը կատարուած էր եւ անոր դրդռուած վիճակը հանդարտած:

Պահանջուած 500 ոսկին դրկելէն երկու օր ետքը, հետեւեալ կարճ հեռադիրը հա – սաւ Ելլտըզի պալատը:

«Մաք Լայն Լոնտոնէն ճամբայ ելաւ դէպի Փարիզ, ուրկէ Արեւելեան ճեպընա – թացով Պոլիս կը հասնի: Հանճեցէք զինքը դիմաւորելու համար մէկը դրկել կայա – ռան»:

Որոշեալ օրը, 1904 Հոկտ· 7, առաւօտ – ժամը ըստ եւրոպական տաւնին, վար – ձու պարզ կառքով մը, Սուլթանին երկ – րորդ քարտուղար Իրդէթ փաչա, առանց հետեւորդի, Սիրքէճիի կայարանը կը հասնէր ու կառապանին վարձքը վճարելէ եւ կառքը ճամբելէ ետքը, կը մտնէր ա – ռաջին եւ երկրորդ ուղեւորներու յատ – կացուած սպասման սրահը:

Ապտիւլ Համիտի սիրական ու ամենա – զօր պալատականը այնքա՜ն պարզ ու խո – նարհ կերպարանք մը ունէր որ ոչ ոքի ուշադրութիւնը դրաւեց, մանաւանդ որ դինքը ճանչցող մէկը չկար, այդ միջոցին կայարանին մէջ:

Սրահ մտած պահուն՝ դուռը կեցող պաշտօնեային ձեռքի տոմսակը երկնցնե – լով հարցուց·

— Ե՞րբ կը հասնի արեւելեան ճեպընա – թացը:

— Ժամը տասնեւմէկին:

Իրդէթ փաչա ժամացոյցը նայելով՝ ինքնիրեն ու բաւական բարձր ձայնով մը ըսաւ·

— Ուրեմն դեռ կէս ժամու չափ տաեն կայ:

— Նոյնիսկ աւելի, պատասխանեց պաշ – տօնեան կարծելով թէ խօսքը իրեն կ'ուղ – ղուէր, որովհետեւ, աւելցուց, ճեպընա – թացը քառորդ մը ուշ մնացած է եւ հա – կիւ տասնեւմէկին մօտերը պիտի հասնի:

Պալատականը սիկարէթ մը վառեց եւ դէպի պիւֆէն ուղղուեցաւ եւ քոնեաք մը ապսպրելով՝ ի մի ումպ խմեց, յետոյ կարծես ճանչցուելու կամ ուշադրութիւն չդրաւելու համար, անկիւն մը քաշուե – ցաւ եւ դրպանէն օրաթերթ մը հանելով՝ սկսաւ կարդալ:

Սրահին մէջ բաւական բազմութիւն արդէն հաւաքուած էր, մանաւանդ պան – դոկի թարդմաններ եւ միջնորդներ որոնք որսի հոտ առած անդղներու պէս կը սպասէին հոն:

Կային նաեւ մէկ քանի լրտեսներ որոնք եկած էին հանտղ ճամբորդները քննելու եւ կասկածելի երեւցող մարդիկը հետա – պնդելու համար: Այս լրտեսներէն մին թէեւ ճանչցաւ Իրդէթ փաչան, բայց չհա – մարձակեցաւ նոյնիսկ քովը մօտենալու փորձ ընել: Միայն թէ միտքը դրաւ հետեւէն հետեւ դալն իր աչքէն չվրիպե – ցնելու:

Քսան վայրկեանի չափ իր թերթը կար – դալէ ետքը, պալատականը դալն ծալեց ու դրպանը դրաւ· յետոյ կրկին մօտե – նալով պիւֆէին, քոնեաք մը եւս ապսպ – րեց ու խմեց:

Կառախումբի ժամանումին տաեղը մօ – տեցած էր ու կայարանի քարափին վրայ ողեւորութիւն մը կը տիրէր: Բեռնարար – կառքերու թաւալումին ձայները կը լսո – ւէին ինչպէս նաեւ բեռնակիրներու երկաթուղիի պաշտօնեաներուն պոռչը – տուքը: Իրդէթ փաչա քարափին վրայ ե – լաւ եւ ուղղուեցաւ միւս կողմը ուր պիւ – տի կենար կառախումբը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(55 – Շար·)

քաղաք մը : Յիշատակութեան արժանի անոր քիչ թէ շատ նշանաւոր կառոյցները կը սահմանափակուէին բերդով, խանի պալատով, քանի մը եկեղեցիներով եւ նոյնքան մզկիթներով : Թուրքերն ու Պարսիկները կը կատարէին բռնութիւններ, կամակայութիւններ և նոյնիսկ թալան : Չկար օրէնք, կարգ ու կանոն : Առանձնապէս սանձարձակ էին խաները, որոնք օժտուած էին արեւելեան բռնակալներու գրեթէ բոլոր իրաւունքներով, ընդհուպ մինչեւ մահապատիժ սահմանելը : Քաղաքը քիչ թէ շատ շօշափելի յառաջդիմութիւն արձանագրած է ԺԹ. դարու առաջին քառորդին : Քաղաքին բնակչութեան թիւը այն ժամանակ մօտ 11·500 էր : Ծաւալով թէեւ քիչ, սակայն աշխոյժ էր առեւտուրը : Արեւելեան Հայաստանը երբ Ռուսաստանի կցուեցաւ Երեւան ունէր եօթը իջեւան եւ 851 խանութ ու կրպակ : Շուկաներուն եւ խանութներուն մէջ կը վաճառուէին թարմ, չորցուած պտուղներ, գինի, բամպակ, հացահատիկներ, բանջարեղէն, տնային գործածութեան իրեր, բանուածքներ, գորգեր, քարաղ եւայլն : Քաղաքին տնտեսական կեանքին մէջ կարեւոր դեր կը խաղային նաեւ արհեստները, այդեգործութիւնը եւ բանջարաբուծութիւնը : Արհեստաւորները համաձայն իրենց արհեստին կազմած էին համքարութիւններ («եղբայրութիւններ»), որոնք իրենց գործերը կը վարէին սովորութիւններով (ակաթով) : Արհեստներուն մէջ առանձնապէս ցայտուն էին որմնադրութիւնը, ներկարարութիւնը, դարբինութիւնը եւն : Կային նաեւ ջրաղացներ, ձիթհանքեր, գինկեր եւ տնայնագործական մանրմունր ուրիշ ձեռնարկութիւններ :

Ռուս – պարսկական երկրորդ պատերազմի ժամանակ (1826 – 1828) Արեւելեան Հայաստանի մեծագոյն մասը կը կցուի Ռուսիոյ : 1827 Հոկտեմբեր մէկին ռուս բանակը, օժանդակութեամբ հայ կամաւորներու եւ Երեւանցիներու, կը գրաւէ Երեւանը, որ 1828ին կը դառնայ նախկին Երեւանի եւ Նախիջեւանի խանութիւններէն կազմուած հայկական մարզ, իսկ 1840ին՝ Երեւանի գաւառին կեդրոնը : Յետագայն վարչական նոր փոփոխութիւններով կը դառնայ Երեւան նահանգի կեդրոնը (1850) :

Պարսկական լուծէն ազատելէ ետք եւս, մինչեւ 70ական թուականները, նշանակելի յառաջդիմութիւն մը չարձանագրէր քաղաքը : 1880ին անոր բնակիչներուն թիւը նոյնիսկ չէր հասներ 15 հազարի : 1901ին քաղաքը երկաթուղիով միացուեցաւ Թիֆլիսի, 1908ին՝ Ջուղայի հետ : Այնուհետեւ, 1913ին քառասուն աղբիւրներէ ջրմուղով ջուր մատակարարուեցաւ քաղաքին :

ԺԹ. դարու վերջերը Երեւանի տնտեսական եւ մշակութային զարգացումը բաւական արագ թափով կը կատարուի : Յաջորդաբար կը հաստատուին նոր ձեռնարկութիւններ՝ Թափրովի – Շուստովի, Սարաջեւի եւ ուրիշներու գինիի – քոնեակի գործարանները, բամպակը զտող ձեռնարկութիւններ, մեքենաներու գործարան, գինկեր, ջրաղացներ, ներկատուներ, պահածոներու գործարաններ եւայլն : Սակայն ասոնք, բացառութեամբ Շուստովի գինիի – քոնեակի գործարանին, որ մեծ հռչակ ձեռք ձգած էր իր ընտիր քոնեակներով, փոքր ձեռնարկութիւններ էին՝ հիմնուած ձեռքի աշխատանքի վրայ : Ասոնց մէջ Շուստովի գործարանն էր միայն, որ ունէր իր ելեկտրակայանը (1907էն) :

Քարակերտ շէնքերը քիչ էին : ԺԹ. դարու երկրորդ կիսուն բացուեցան նաեւ քանի մը դպրոցներ :

Թ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

«ԱՊՇԱԾ ԵՒ ԱՊՈՒՇՅԱԾ»

Յօդուածի ձեւով հրատարակութեան տրուած նամակի մը մասին է նորէն խօսքը : Բայց այս անգամ Հայաստանի մէկ քաղաքացիին կամ ուսանողին ստորագրութիւնը չի կրեր նամակը, կը կրէ թուրք բանակին մէջ իր զինուորական ծառայութիւնը կատարած նախկին թըրքահպատակի մը ստորագրութիւնը (*) : Թրքական բանակի այս հայ բանակայինը բախտ ունեցած է իր երկու տարին անցընել հայկական հողի վրայ : Արարատի ստորոտը : Օր մը, երեք ամերիկացի դիտնականներու եւ քանի մը Թուրքերու հետ վեհափառ լերան գագաթը բարձրանալու առիթ մը կը տրուի իրեն : Ուխտագնացութեան երկրորդ օրը, 1800 մեթր բարձունքէ մը կը շարունակեն մագլցումը եւ երեկոյեան դէմ, բարենպաստ կէտէ մը կը տեսնեն հրաշքը, «լոյսերի ծով Երեւանը» : Ամերիկացիները լուռ կը դիտեն, իսկ միւսները .

« Տանիկները ապշած եւ ապուշցած, իրարու կը նայէին՝ այս ի՛նչ հրաշք է ըսելով : Անշուշտ սպաները գիտէին եւ ըսին, թէ ասիկա Երեւանն է, բայց գրելկարդալ չգիտցող զինուորները տակաւին ապշած կը նայէին եւ իրենց հայեացքները չէին կրնար բաժնել լոյսերը դէպի երկինք ցոլացնող այդ քաղաքէն » :

«Այս ի՛նչ հրաշք է» : Անշուշտ : «Մեզ հայ են ասում », պիտի ըսէր Պարոյր Սեւակ : Երկինքն ի վեր լոյս ցայտեցնելու եւ երկինքն ի վեր գմբէթ, կոթող կոթողային ուրիշ կառոյցներ արձակելու խառնուածք մը ունի մեր ժողովուրդը, ու ասիկա, ամէնուն վկայութեամբ, առաւելագոյն չափով մը դրսեւորուած է Լուսաւորչի կանթեղին տակ :

Առարկայական աշխարհին տրուած պատկերը, ներքին հանդերձանքի մը ցոլացումը կը համարուի ընդհանրապէս եւ անճիշդ չէ հաստատումը : Մարդիկ իրենց տունը, քաղաքը, քաղաքակրթութիւնը կը կառուցանեն, կը յարդարեն այդ օրէնքով : Հայը կ՚ուզէ դեղեցկացընել, ջահավառել իր քաղաքը, երկիրը, կ՚անհանգստանայ, առանց աշխարհին եւ ներաշխարհին միջեւ ներդաշնակութիւն մը հաստատելու : Այսպէս են աշխարհի բոլոր Թուրքերը, միայն թէ՝ Թուրքը Թուրք է, ուրիշ է իր ներաշխարհը : Աւերակի տեսիլք մը կայ անոր հոգիին մէջ, արեան խնջոյքներ սարքելու հեշտանք՝ մը, հրդեհի երազ : Ու այն պահուն, երբ ի վիճակի չէ կիրարկել իր խառնուածքին այս երեսը, կը ցուցադրէ միւսը, կը սկսի աշխարհին նայիլ «ապշած եւ ապուշցած » :

Թուրքերը ապշելու եւ ապուշնալու ուրիշ առիթներ պիտի ունենան անպայման ու ատիկա ամէնէն աւելի կրնայ պատահիլ հոն, ուր սրբապղծօրէն կը շրջագային այսօր ...:

Պ. Ս.

«Ազդակ»

(*) «Յառաջ», Յունուար 30 «Արարատի գագաթէն Երեւանը տեսայ » :

ՔԻՉ ՄԸ ԾԻԾԱՂ

Երկու բարեկամներ կը ցրուցեն :

— Գիտե՞ս, նշանածէս զատուեցայ, կ՚ըսէ առաջինը :

— Ինչո՞ւ : Ի՞նչ պատահեցաւ, հարց կուտայ երկրորդը :

— Ինծի հարցուց թէ պարել գիտեմ :

— Եւ դուն նախատի՞նք նկատեցիր այդ հարցումը :

— Անշուշտ : Հարցումը ըրաւ երբ միասին կը պարէինք ...:

×

Բժիշկը հիւանդին .

— Այսօր ձեզի աւելի լաւ կը տեսնեմ : Աւելի դիւրաւ կը հազաք –

Հիւանդը՝ զայրոյթը զսպելով .

— Այո, տոքթոր, որովհետեւ, ամբողջ գիշերը փորձ կ՚ընէի ...

×

Հիւսիսային Բեւեռէն վերադարձած մէկը, բարեկամներ ու շրջանակի մը առջեւ խօսելով կ՚ըսէ՝ թէ Հիւսիսային Բեւեռի մէջ, որոշ շրջան մը, օրը բազմաթիւ շաբաթներ կը տեւէ :

Ներկաներէն միամիտին մէկը կը հարցընէ .

— Իրա՞ւ : Այն ատեն օրականները քանի՞ են այնտեղ ...

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Յունուար 23 – 28ին Երեւանի մէջ տեղի ունեցան Խորհ. Միութեան պասքէթպոլի «Ա.» խումբի երկրորդ ենթախումբին մրցումները :

Մրցումներուն մասնակցեցան վեց խումբեր՝ ապահովելու համար առաջին եւ երկրորդ տեղերը, որպէսզի իրաւունք ունենան մասնակցելու եզրափակիչ մրցումներուն :

Երեւանի « Բուրեւեստնիկ» խումբը առաջին առթիւ մրցած է Մոսկուայի «ըՍպարտակ»ին հետ : Խաղը աւարտած է ի նպաստ Հայերուն՝ 72 – 56 : Երկրորդ մրցումը ունեցած են Աշխաբադի «Զահմեդի»ին իետ : Արդիւնքը նոյնպէս զոհացուցիչ եղած է 72 – 57ով : Երկրորդ մրցումը՝ Քիշնեւի «Ինժդորոտրոյ»ի դէմ՝ 81 – 67 արդիւնքը տուած է :

Չորրորդ մրցումին (Լենինկրատի բանակի խումբը) Երեւանցիները թոյլ զտնուած են : Մրցումը շահած են Ռուսերը 84 – 77 արդիւնքով :

Ամէնէն դժուար հանդիպումը վերապահուած էր վերջին մրցումին : Երեւանցիները այս անգամ պէտք է մրցէին անպարտելի նկատուած եւ առաջին դիրքի վրայ գտնուող Մոսկուայի «Բուրեւեստնիկ»ի հետ : Բարեբախտաբար հայ մարզիկները բացառիկ խաղարկութիւն մը ունեցած են եւ պարտութեան մատնած են Ռուսերը՝ 72 – 66 արդիւնքով :

Այս յաղթանակով Երեւանի խումբը՝ « Բուրեւեստնիկ» առաջին տեղը գրաւեց Բ. ենթախումբին մէջ :

Երեւանի խումբը այժմ իրաւունք ունի Փետրուարին Վիլնիւսի եւ Մարտին Ալմա – Աթայի մէջ մասնակցելու եզրափակիչ մրցումներուն :

Յաղթանակի մը պարագային կ՚անցնի «Ա.» խումբին առաջին ենթախումբին :

ԿԱՐՄԻՐ ԵՐԳԻԾԱՆՔ

Մոսկուայի մէջ, Համայնավար կուսակցութեան անդամ մը, բարեկամի մը հետ զրուցելով՝ կ՚ըսէ .

— Ժամանակին, մեր բոլոր արբանեակներուն, բոլոր Ժողովրդային Հանրապետութիւններուն աչքերը ուղղուած էին դէպի Մոսկուա ...

Բարեկամը կը հարցնէ .

— Իսկ հիմա՞ ...

— Հիմա՝ կարծես թէ շիլ դարձած են բոլորը եւ անոնց մէկ աչքը ուղղուած է դէպի Ռումանիա :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (120)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Հոս ընդհանուր դատախազը վարպետութեամբ խօսքը շրջելով ոճրագործութեան սկզբնական աղբիւրները, պատճառները քննեց եւ որոտաց «վիպային հեղինակութեանց դէմ, որոնք այդ ժամանակ նոր կ՚երեւային «սատանական հեղինակութիւն» անունով, անուն մը որ «Քոթիտիէն» եւ «Օրիֆլամ» թերթերու բանաղատները տուած էին անոնց :

Շանմաթէոյին կամ լաւ եւս է ըսել Ժան Վալժանի յանցանքին սկզբնապատճառ համարեց այն ամբարիշտ զրութիւնները, ճշմարտութեան զոյն տալով իր առարկութեանց : Այս դիտողութիւններէն ետք սկսաւ նոյնիսկ Ժան Վալժանի վրայ խօսիլ :

Ի՞նչ էր այս Ժան Վալժանը : Նկարագրեց անոր ի՛նչ ըլլալը, ըսելով թէ հրէշ մըն էր ան եւայլն, եւայլն : Այս տեսակ նկարագրութեանց օրինակը Թերամէնի պատմութեան մէջ կայ. թէեւ ողբերգութեան օգուտ մը չունի, բայց ամէն օր մեծ ծառայութիւններ կը մատուցանէ ատենական ճարտասանութեան : Ունկնդիր հանդիսականները եւ երդմնառու դատաւորները «սարսռեցան» : Այս նկարագրութիւնը վերջացնելէ ետք, անշուշտ հետեւեալ օրը առաւօտ կուսակալութեան պաշտօնական լրագրին բուռն աւիւն մը ներշնչելու դիտմամբ ատենաբանական շարժում մը ընելով կրկնեց :

— Ահա այսպիսի թափառասուն, մուրացիկ, ապրելու միջոց չունեցող եւայլն մարդ մըն է, իր անցեալովը յանցական գործողութեանց սովորող եւ ինչպէս կը հաստատէ Փըթի Ժերվէի նկատմամբ գործած ոճիրը՝ թիարան մնալովը հանդերձ տակաւին անուղղայ անձ մը, գողութեան յանցանքն բրած միջոցին հասարակաց ճամբուն վրայ, արտին պատէն քանի մը քայլ անդին եւ տակաւին գողօնն ալ ձեռքը բռնած ատեն բռնուող այսպիսի մարդ մը կ՚ուրանայ մինչեւ անդամ իր ինքնութիւնը : Բացի հարիւրաւոր ապացոյցներէ, զոր չենք ուզեր նորէն յիշել, չորս վկայ ունինք որոնք զինքը կը ճանչնան մէկն է Ժավէր, ոստիկանութեանտեսուչ արդարասէրն Ժավէր. միւս երեքն ալ իր անուանարկութեան վաղեմի ընկերները, որոնք են Պրըվէ, Շընիտիէօ եւ Քոշփայլ անուն վաղեմի եղեռնագործները :

Ամբաստանեալը այս միաբերան վկայութիւնները հերքելու համար ի՞նչ կ՚ըսէ : Կ՚ուրանայ. ի՛նչ յամառութիւն, Պ. դատաւորնե՛ր, արդարութիւնը պիտի գործադրէք եւ... եւայլն :

Մինչդեռ ընդհանուր դատախազը կը խօսէր, ամբաստանեալը բերանաբաց մըտիկ կ՚ընէր զարմանալով միանգամայն քիչ մըն ալ հիանալով : Յայտնի էր թէ կը զարմանար տեսնելով թէ մարդ մը այդպէս խօսիլ դիտէր :

Մերթ ընդ մերթ ամբաստանական ատենաբանութեան ամէնէն «ազդու» պարագաներուն մէջ, երբ մանաւանդ ճարտասանութիւնը չկրնալով զսպուիլ՝ նշաւակիչ մակդիրներու զեղումով մը կը յորդի, եւ մրրիկի մը պէս ամբաստանեալը կը պատէ, կը պաշարէ, ամբաստանեալը կամաց մը դլուխը աջ կողմէն ձախ եւ ձախ կողմէն աջ կողմը կ՚օրօրէր, տրտմալի եւ անբարբառ բողոք, որով դատական բանակռիւները սկսելէն ի վեր կը բաւականանար ան : Իր քով գտնուող հանդիսականները քանի մը անդամ անոր մեղմիւ սա խօսքը ըսելը լսեցին.

— Ահա ասանկ կ՚ըլլայ Պ. Պալուային չհարցնելը :

Ընդհանուր դատախազը դատաւորներուն դիտել տուաւ ամբաստանեալին ապուշի դիրք մը բռնելը, զոր անշուշտ դիտմամբ բռնած էր, եւ որ այդ մարդուն ոչ թէ կարճամտութիւնը, այլ վարպետութիւնը, խաբէութիւնը, արդարութիւնը խաբելու սովորութիւնը կը յայտնէր եւ անոր սոսկալի ապիրատութիւնը բոլորովին երեւան կը հանէր :

Վերջացուց խօսքը՝ Փըթի Ժերվէի դատն ալ ետքէն տեսնելու թէութիւն ցուցնելով եւ սաստիկ պատիժ մը տրուիլը պահանջելով :

Այս պատիժը, ինչպէս կը յիշենք, առ այժմ մշտնջենական բռնի աշխատութեանց դատապարտուիլ էր :

Պաշտպան փաստաբանը ոտքի վրայ ելաւ. նախ «պարոն ընդհանուր դատախազը» շնորհաւորեց իր «սքանչելի ատենաբանութեան» համար, յետոյ կարողութեան ներածին չափ հերքողական պատասխան մը տուաւ, բայց կը տկարանար, յայտնի էր թէ բռնելու կէտ չէր մնար ձեռքը :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

Պ. Հայկ Մաղմանեան, Այրի Տիկին Սաթենիկ Նախըշքերեան (Եգիպտոս), Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պետրոսեան եւ զաւակը Անդրանիկ Պետրոսեան (Եգիպտոս), Տէր եւ Տիկին Զօհրապ Նախըշքերեան եւ զաւակները (Եգիպտոս), Պ. Սէթ Տապաղեան եւ Օր. Մատլէն Տապաղեան, Այրի Տիկին Արաքսի Հանչէրեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Հանչէրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Ժամկոչեան եւ զաւակները՝ Բաֆֆի եւ Աստղիկ, Տէր եւ Տիկին Ժաք Հանչէրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Վարդան Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Շոքոլոզեան եւ զաւակը, Տիկին Ֆնար Նիկողոսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Սիրական Նիկողոսեան, Այրի Տիկին Ռոզ Պասմաճեան եւ զաւակները՝ Օր. Օր. Վարդանոյշ եւ Սիրանոյշ Պասմաճեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Համբարձում Ունանեան, Տէր եւ Տիկին Տիրան Ունանեան եւ զաւակները ու Օր. Էլիզ Ունանեան (Պոլիս), խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ, հօրաքրոջ, հարսին, կնքամօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՀՐԱՆՈՅՇ ՄԱԶՄԱՆԵԱՆԻ

անակնկալ մահը, որ պատահեցաւ Փետրուար 16ին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի (Փետր. 21), ժամը 14ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արուսեակ – Անդրանիկ Տէր – Գէորգեան, կը ծանուցանէ թէ, հոգեհանդստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ (25 Փետրուար), Մարսէյլ Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցին իր ամուսնոյն՝

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՏԷՐ – ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Գարեգին Յովսէփեան եւ զաւակները (Իսի), Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տօնիկ եւ զաւակները (Սէնթ Անթուան, Մարսէյլ), Այրի Տիկին Վարդանեան եւ զաւակները, Անդրանիկ, Մուրատ, Լեւոն իրենց ընտանիքներով խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն Սէնթ Անթուանի, Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան, դպրաց դասու, սրբազան հօր, Տարօն վարդապետի, եւ բոլոր անոնց որ անձամբ, գրաւոր, ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօրեղբօր, հօր եւ խնամիին ԳՐԻԳՈՐ ՏՕՆԻԿ ՅՈՎՍԷՓ-եան (Անդրանիկի զինուոր) մահուան առթիւ (Մենտիլցի) :

ՓԵՏՐՈՒԱՐԵԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն կը տօնէ Փետրուարեան Ապստամբութեան տարեդարձը Ռիւ Ժէի Սէն Լուի սրահը (25 Փետրուար), Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, ընկերահամակրական խնջոյքով, գեղարուեստական բաժին տեղւոյս երիտասարդներու եւ Կապ. Խաչի աշակերտներու կողմէ, կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն ու համակիրները :

Ճոխ պիւֆէ :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

ԽՆՋՈՅՔ – ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի կողմէ, այս Կիրակի կէսօրէ ետք, Հայ Ազգ. Տան սրահը :

Գեղարուեստական յայտագիր :

Պիւֆէ ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

22 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Հինգշաբթի, Տօն Սրբոց Վարդանանց Զօրավարացն մերոց հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն, որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին: Ժամը 10ին կը մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ :

Այսօր Տօնն է նաեւ անուանակոչութեան Վազգէնի Առաջնոյ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց :

Այսօր Փարիզի եւ շրջակայից Հայկական բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը ներկայ կ'ըլլայ Ս. պատարագին եւ յաւարտ պատարագի կը կատարուի Վարդանանց յիշատակին նուիրուած հանդէս:

25 Փետրուար · Կիրակի.— ԲՈՒՆ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ: Սկիզբ Մեծ Պահոց : Այս Կիրակիէն սկսեալ խորանին վարագոյրը փակ կ'ըլլայ եւ զոց պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին:

29 Փետրուար, Հինգշաբթի · — Այսօրուընէ սկսեալ ամէն Հինգշաբթի երեկոներ ժամը 6·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենայ ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն, ամբողջ Մեծ Պահոց ընթացքին : Միւս օրերն են Մարտի 7, 14, 21, 28 եւ Ապրիլ 4 :

× Մեծ Պահոց բոլոր Կիրակիներուն, այսինքն Մարտ 3ին, 10ին, 17ին, 24ին եւ 31ին յաւարտ Ս. պատարագի կը կատարուի ԱՐԵՒԱԳԱԼի ժամերգութիւն : Այս օրերուն ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ արարողութիւնները տեղի կ'ունենան պատարագի եւ Արեւագալի միջեւ ժամը 11ին:

×

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Վաչէ վրդ. Իգնատիոսեան :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Հինգշաբթի ժամը 10·30ին, կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ Սրբոց Վարդանանց տօնի առթիւ: Երգեցողութիւնք կը կատարուին դպրոցի աշակերտութեան կողմէ : Կը կատարուի նաեւ հայրապետական մաղթանք Ամենայն Հայոց Վազգէն Կաթողիկոսի անուան տօնին առթիւ : Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւորյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ (22 Փետրուար) Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 10ին, Վարդանանց Տօնի առիթով, պատշաճ ժամերգութիւն պիտի կատարուի, որուն վերջաւորութեան, դպրոցական փոքրիկներու հաղորդութիւն պիտի տրուի :

Այս առթիւ, հաւատացեալ ժողովուրդն ալ փափաքողները կրնան մասնակցիլ Ս. Հաղորդութեան :

Արարարողութեան աւարտումէն ետք, փոքրիկներու կողմէ, պիտի ըլլան, խմբերգ եւ արտասանութիւն, նուիրուած Քաջն Վարդանի եւ իրեն հետ նահատակուող հայ ուխտապահ հերոսներու յիշատակին :

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակց. վարչութիւնը, կը յայտարարէ թէ այս Կիրակի կը կատարուի Սրբոց Վարդանանց Զօրավարաց տօնը : Հանդիսութեանց կը նախագահէ եւ պատարագը կը մատուցանէ Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեան, որ եւ կը քարոզէ օրուան տօնին առթիւ :

Քարոզէն անմիջապէս ետք կը կատարուին Հայրապետական մաղթանք՝ Ամենոյն Հայոց Հայրապետ՝ Վազգէն Կաթողիկոսի անուան տօնին առիթով : Իսկ յետ պատարագի՝ մասնաւոր հոգեհանդստեան պաշտօն՝ վասն համօրէն նընջեցելոցն մերոց :

Սկիզբ ժամերգութեան 8, պատարագ՝ 10, քարոզ՝ 11, Հայրապետական մաղթանք 11·20, հոգեհանդիստ 12:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

37-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՐՏ 3 ԿԷՍՕՐԷ ԵՏՔ ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ

SALLE DE LA CHIMIE

28 bis, Rue Saint-Dominique — Paris (7e) — Métro : Invalides

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ

M. ANDRÉ BASDEVANT

Inspecteur Général au Ministère de la Jeunesse et des Sports

Սկաուտական յայտագիր: Երգեր, պարեր եւ ներկայացումներ Գայլիկներուն եւ Սկաուտներուն կողմէ: Տեսարաններ Ամերիկայի Ճէմպորիէն «Օր մը բանակավայրին մէջ՝ Բանակումի կրակը»:

Թատերական ներկայացում հայերէն, հայկական պարեր, եւայլն

ՄՈՒՏՔ 10 եւ 5 ՖՐԱՆՔ ՊԻՒՖԷ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 3 Մարտ 1968, ժամը 16–24

«Les Ambassadeurs»

3, AVENUE GABRIEL — CHAMPS ELYSEES

Նուագախումբ ՄՕՐԻՍ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

(Պար՝ եւրոպական եւ հայկական երաժշտութիւնով)

JACQUES-PAUL HOVNANIAN (Grenoble)

(Կովկասեան եւ հայկական պար եւ երգ)

ELECTION MISS CROIX ROUGE — COTILLONS

Մուտք 10 ֆրանք — Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել տոմսերը եւ սեղանները հեռաձայնելով Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղի ELY 67-03

ԽՆՋՈՅՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ :

24 Փետրուար, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 18 – 23, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ :

Զուարթ մթնոլորտ, գեղարուեստական ժին, մասնակցութեամբ ՍԱՅԱԹ – ՆՈՎԱ համոյթին :

Ճաշագին 10 ֆրանք :

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր ընկերները, Երկուշաբթի իրիկուն (Փետր. 26), սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Բաֆֆի» խումբի ժողովը Ուրբաթ (Փետրուար 23), ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ընկ. ժողովը այս Հինգշաբթի (22 Փետրուար), ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կը խնդրուի չբացակայիլ: Կարեւոր օրակարգ :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, Կրընոպլի, Լանսէյի եւ Բընաժի բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին դպրոցին սրահը: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովուրդները կ'երգեն փառատօնը տեղի կ'ունենայ այս տարի մեծ շուքով Մարտ 10ին Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին եւ նախագահութեամբ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՌՕՇԻ :

Կը մասնակցին հետեւեալ երկիրները. — Հայաստան, Պրազիլ, Սկովտիա, Ֆրանսա, Յունաստան, Իսրայէլ, Հունգարիա, Լիթուանիա, Լեհաստան, Մեքսիքա, Եուկոսլաւիա, Վիէթնամ:

Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի գրանապաններուն եւ Պ. Գ. Պագըրճեանի, 35 Բիւ տը Թրէվիզ :

Գիներն են, 7, 6, 5, 3 ֆրանք :

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿ

Վարձու է կահաւորուած սենեակ, մէկ հոգինոց (նախընտրաբար ուսանող), օդաւէտ պարտէզներու վրայ, լոգարան, խոհանոցի կարելիութիւն :

Դիմել Սէֆէրեան,
12, Place d'Anvers, Paris (9e)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
Մարտ 29ին եւ 31ին

CARNAVAL DE BINCHE

ՊԵԼԺԻՈՅ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ

ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

ՈՒՐԱԽ ԵՒ ԶՈՒԱՐԹ ՕՐ ՄԸ

Ճամբորդութիւն կազմակերպութեան անդամներուն եւ բարեկամներուն համար :

ՄԵԿՆՈՒՄ.— Փետրուար 25ին: Հաւաքուիլ՝ Կիրակի առաւօտ ժամը 7·45ին, Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Քաֆէ Թէրմինիսի առջեւ, մեկնում ժամը 8ին դէպի Պինշ, Մօ, Սուասոն, Լան, Վերվէն, Մօպէօժ ճամբով:

Ճաշ ճամբուն ընթացքին :

Ներկայ կ ըլլաք Վիոլներու եւ Մամզէլներու տողանցքին եւ զանազան խաղերուն :

Վերադարձ ժամը 17ին: Ժամանում Փարիզ ժամը 22·30ի ատենները :

Մասնակցութիւն, ամէն բան մէջը՝ 39 ֆրանք :

Սահմանափակ տեղեր :

Արձանագրուիլ մինչեւ Փետրուար 20 :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Զմոռնալ Ինքնութեան Ազգ. թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտարներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
22
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
JEUDI
22 FEVRIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11143 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.143

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԴԻՒՑԱԶՆԱՄԱՐՏԸ

Բ.

Տիզբոնի պարսկերէնլեզուանդական հա–մաճախակիները դարաշրջան մը պիտի բնաւ Հայոց պատմութեան մէջ :

Ոչնչ կրնայ իր Հայոց պատմութեան մէջ այդ համաճախակիներին իրրեւ թուա–կան կ'ընդունի 390ը (փոխանակ 387ի) ու կ'ըսէ թէ այդ օրէն կը սկսի Հայաստանի համար անվերջ հալածանքներու շրջան մը :

Պարսիկները կը ստանային առիւծի բա–ժինը : Կրնայ առաւելութիւն մը կը նկա–տէ ասիկա հայապահպանման տեսակէ–տէն : Որովհետեւ եթէ Թէոդոս բիւզան–դական կայսրութեան կցած ըլլար Հա–յաստանի մեծագոյն մասը , հայ քրիս–տոնէութիւնը ամբողջովին ենթակայ պի–տի ըլլար օրթոտոքսներու դաւանական ճնշումին : Եւ այդ ճնշումը ա՛յնքան ու–ժեղ կրնար ըլլալ, որ Հայաստանեայց ե–կեղեցին կը կլլանուէր բիւզանդականին կողմէ : Ու ի վերջոյ Հայաստան կը կոր–սընցնէր իր հայկականութիւնը :

Մինչ մազդէական Պարսկաստան , թէ–եւ իրրեւ քրիստոնէութեան հակառա–կորդ , ծանր հալածանքներու կ'ենթարկէր Հայերը , սակայն միւս կողմէ պատճառ կը դառնար , որ անոնք պահպանեն իրենց հոգեկան անկախութիւնը (էջ 166) :

Հայոց պատմութեան ամէնէն դժնդակ օրերն էին : Հայոց նախարարներուն մի–ջեւ չկար միաբանութիւն : Մրցակցու–թիւնը աւերներ կը գործէր : Ոմանք Բիւ–զանդիոնի կողմը կը բռնէին, ուրիշներ՝ Պարսկաստանի :

Բարեբախտութիւն մըն էր, որ այդ ժամայ օրերուն Հայաստան ունէր երեք լուսափայլ դէմքեր, որոնք պիտի կեր–տէին Հայոց Ոսկեդարը , — Վռամշա–պուհ թագաւոր, Սահակ Պարթեւ հայրա–պետ եւ Մեսրոպ Մաշտոց :

Պարսից Վռամ Դ. թագաւորը (392 – 414) Մոսրով Գ.ի փոխարէն Հայաստանի թագաւոր կարգած էր անոր եղբայրը՝ Վռամշապուհ, որ քաջալերեց երկու դիտ–նական հոգեւորականները, որոնք մշա–կութային անկախութիւն պիտի ապահո–վէին հայ ազգին :

Մեսրոպ Մաշտոց տքնաջան աշխատան–քով պիտի հնարէր Հայոց գրերը : Սահակ Պարթեւ եւ Թարգմանչաց հոյլը անմիջա–պէս պիտի ձեռնարկէին Աստուածաշունչի թարգմանութեան : Ցետագային կորիւն պիտի գրէր Ս. Մեսրոպի կեանքը, եզ–նիկ՝ եղծ աղանդոցը , Մորենացի Հայոց պատմութիւնը , եւայլն :

Հայաստանեայց եկեղեցին կը ձերբա–զատուէր ասորերէնի եւ յունարէնի տի–րապետութենէն : Մինչեւ գարու այդ խա–ւարակուռ օրերուն անկախութենէ զրկը–ւած եւ զոյգ թշնամիներու անվերջ հա–լածանքներուն ենթակայ Հայութիւնը կը սահեցնէր Մեսրոպեան ոսկեդինիկ դասա–կան լեզուն , զայն հասցնելով իր բարձ–րագոյն աստիճանին : Լեզու՝ որ հիացում կը պատճառէ ցարդ արեւմուտքի գիտնա–կաններուն իր ճոխութեամբ եւ գեղեց–կութեամբ :

Քրիստոնէութիւնը խոր արմատ կը ձը–գէր Հայոց հոգիին մէջ՝ չնորհիւ Սուրբ Գրոց թարգմանութեան եւ եկեղեցական արարողութեանց հայացման :

Սահակեան թագաւորներու հալածանք–ները աւելի եւս ամրապնդեցին քրիստո–նէութիւնը Հայաստանի մէջ : Հալածանքը տարածանք է, կ'ըսէ ժողովրդական ի–մաստութիւնը :

Ո՛րքան հալածեցին մեզ մեր թշնամի–ները մեր կրօնքին ու ազգութեան հա–մար, ա՛յնքան աւելի զօրացաւ մեր մէջ ինքնապաշտպանութեան բնազդը , ա՛յն–քան աւելի ուժգին կառչեցանք մեր հա–տաքին ու լեզուին , միջին դարէն մին–չեւ մեր օրերը :

Քաջն Վարդան Մամիկոնեան եւ ընկեր–ները , Ոսկեդարի ոգիով թրծուած , պի–տակցաբար նետուեցան կռուի դաշտը , Պարսից զերակշիռ ուժերուն , փիղերով պաշտպանուած բանակին դէմ եւ իրենց սուրբ արիւնով ներկեցին Աւարայրի դաշտը , յանուն խղճի ազատութեան , յա–նուն ազգապահպանման :

Հազար երեսուն եւ վեց հերոս նահա–տակները զէն ի ձեռին առիւծի պէս կըռ–ուելով Ցաղկերտ Բ.ի սպառազէն զին–ուորներուն դէմ՝ ո՛չ միայն փրկեցին Հա–յութեան պատիւը , այլև տարին բարոյա–կան յաղթանակ մը թշնամիին դէմ եւ ար–ծարծեցին հայրենասիրութեան կրակը հայորդիներու հոգիին մէջ :

Սասանեան ինքնակալը բարոյապէս պարտուեցաւ : Տեսաւ թէ ի զուր էին Հայերը մազդէական զարձնելու իր ճի–գերը : Դադրեցուց հալածանքները կրօ–նական դետնի վրայ :

Սպարապետ Վարդան Մամիկոնեանի Աւարայրի մէջ ինկած սուրը վեր առաւ իր եղբօրորդին՝ Վահան Մամիկոնեան, որ տարիներով հրոսակային կռիւ մղեց Պարսիկներուն դէմ իր զինուորներով , ապաստանած Հայաստանի անառիկ լեռ–ներուն :

Պարսից Վաղարշ թագաւորը պարտա–ւորուեցաւ 484ին , Աւարայրէն երեսունե–րեք տարի ետք, դաշնագիրը կնքել Նը–ւարսակի մէջ Վահան Մամիկոնեանի հետ : Հանդիսաւորապէս ճանչցաւ Հայոց կրօ–նական ազատութեան իրաւունքը : Ցմահ Հայաստանի մարզպան կարգեց զայն : Ինքնավարութիւն չնորհեց Հայաստանի :

Վահան յաղթական մուտք գործեց Մեծ Հայաստանի մայրաքաղաքը՝ Դուին , ժո–ղովուրդի խանդավառ ցոյցերուն մէջ : Յովհան Մանդակունի՝ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը հայրենասիրէ խօսքերով ողջունեց Մամիկոնեան հերոսը, որ չա–րունակած էր իր հօրեղբօր՝ Կարմիր Վար–դանի կէս ձգած գործը եւ յաղթանակով պսակած զայն :

Վարդանանց դիւցազնամարտի արձա–գանգը Աւարայրէն հասած էր մինչեւ Նը–ւարսակ :

Հայոց պատմութեան վրայ ոսկեդարը – ուսած նոր էջ մը կ'աւելնար :

Վարդանանց ոգին վառ պիտի մնար զարերով օտար բռնակալներու լուծին ենթակայ Հայերու հոգիին մէջ :

Անթեղուած կրակը բոցեր պիտի արձա–կէր մեր օրերուն : Նոր հերոսներ պիտի ծնէին նուիրուելու համար հայ ազգի ա–զատագրութեան : Զէյթուն, Սասուն , Վասպուրական, Տարօն, Եդեսիա, Շա–պին Գարահիսար, Մուսա Լեռ նահատակ–ները պիտի ըլլային դէպի Սարդարապատ տանող ճամբուն վրայ, որ պիտի յանդէր Հայաստանի անկախութեան :

Դարձեալ Վարդանանց ոգին էր , որ պիտի ներշնչէ հայ ժողովուրդի ձեռքը՝ տարեթա–կին ընդվզումով մը՝ 1921 Փետրուար 18–ին , հայրենի երկիրէն դուրս քշելու համար օտար բռնակալը :

Այդ ոգին կենդանի է այսօր ալ մեր հայրենիքին մէջ, ուր երիտասարդութիւ–նը կը պահանջէ մեր հողերը : Եւ վառ ու կենդանի պիտի մնայ յաւիտեան, մինչեւ վերջնական յաղթանակ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ ԵՐՐՈՐԴ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԻ ՄԸ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆ

ՀԻՒԷի ԿՌԻՒՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐՋԱՑԱԾ

Ֆրանսական հեռատեսիլը ցոյց տուաւ առջի գիշեր Հիւէի աւերակները : Քաղաք մը, որու անունը մնացած է միայն : Եւ ըսել թէ Հիւէ ծանօթ էր իբրեւ չատ սիրուն ու պատմական գոհար – քաղաք մը : Վնասները մեծ են ամէն կողմ ու Հիւէի քաղաքապետը , տեղեկացուցած է Ամերիկացիները,որ հրապարակաւ պի–տի զնդակահարել տայ Վիէթքոնկի գերի–ները :Անոնց մէջ կայ Հիւէի նախկին ոստի–կանապետը, որ Վիէթքոնկի միացած էր պատերազմական ապստամբութեան տաեն, երկու տարի առաջ :

Միւս կողմէ Վիէթքոնկի ճնշումը կը ծանրանայ Սայկոնի չուրջը եւ հոն է որ Ամերիկացիք նոր յարձակումի կը սպա–սեն : Ամերիկեան տեղեկատուութեանց պատասրկութեանց համաձայն 15 հազար Վիէթքոնկ կամ հիւսիսային Վիէթնամցի համախմբուած են Սայկոնի չուրջը :

Քէ Սանհ ալ ամէն օր ողբերգական ժա–մեր կ'ապրի : Մ'չուչը արդէք եղած է որ պարենաւորումը ապահովող օդանաւերը կարենան էջք կատարել : Կռիւներն ու ռմ–բակոծութիւնները կը չարունակուին ա–մէն կողմ :

× Բրիտանական հեռատեսիլէն Օլիվըր Թոմ, որ Պի Պի Սիի փարիզի թղթակիցն է, յայտնած է թէ Ու Թան Զորեքչաբթի օր պիտի յայտնէ նախագահ Ճոնսընի, որ հիւսիսային Վիէթնամը հետեւեալ ձեւը կը նախատեսէ բանակցութիւնները սկսե–լու համար :—

Ա) Ուռչինկթըն պիտի յայտարարէ որ ռմբակոծութիւնները կը դադրեցնէ հիւ–սիսային Վիէթնամի վրայ ,

Բ) Հիւսիսային Վիէթնամը ի պատաս–խան ռմբակոծութիւններու յանձն պիտի առնէ նախ յարգել զինադուլ մը, ապա երկրորդ հանդրուանով մը՝ քաշել հարա–ւային Վիէթնամէն զօրքին մէկ փոքր մա–սը :

Ըստ բրիտանացի լրագրողին , ասոնք այն պատասխաններն են զոր Ու Թան առած է Փարիզի հիւսիսային Վիէթնամի պատուիրակէն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մեծն ԲՐԻՏԱՆԻԱ կը նախընտրէ չա–րունակել իր փորձերը Հասարակաց Շու–կայէն ներս մտնելու համար քան ընդու–նել կիսամիլիոնոցներ : Այդ առընչութեամբ պիտի չարունակէ իր չփումները անոնց հետ որոնք ամուր կողմնակիցներն են իր անդամակցութեան : Այդ պատճառով վարչապետ Ուիլսըն ոչ մէկ զոհացում կը ստանայ Փարիզի Ֆրանքֆուրտեան խո–սակցութիւններէն :

ՔԱՆԱՏԱՑԻ մէջ քաղաքական տագնապ մը ծագած է, կառավարութիւնը փոքրա–մասնութեան մէջ մնացած ըլլալով : Քը–ւէարկութեան տրուած բանաձեւը կը վե–րաբերէր տուրքերու չաւելումին : Որ–հրդարանը 82ի դէմ 84 ձայնով դէմ քը–ւէարկեց : Վարչապետ Փիրսըն որ ճա–մայիքա կը պտնուէր որոշեց Օթաուա վե–րադառնալ :

ԹՈՒՐԻՈՅԻ մէջ հակամերիկեան նոր ցոյցի մը հետեւանքով 42 հոգի վիրաւո–րուած են : 36 հոգի ձերբակալուած է : Ցոյցը կազմակերպած էին ծայրայեղ–ձախ ուսանողները, բողոքելու համար ա–մերիկեան հիւանդանոցի մը չինութեան դէմ :

ՅՈՐԴԱՆԱՆ ծագած տագնապը կրնայ իրականին մէջ նուազագոյն չարիք մը նը–կատել, որ առաջքն առած է աւելի ծանր դէպքերու : Աշնօթ է որ թագաւորը զա–տապարտած էր ահաբեկչական արարքնե–րը , որոնք կը պատրաստուին յորդա–նանեան հողին վրայ : Այդ դատապար–տութիւնը կը դատապարտուէր սակայն վարչապետին կողմէ : Իրականին մէջ , վարչապետը հրապարակաւ կը հերքէր իր Ներքին նախարարին յայտարարութիւն–ները — եղած 48 ժամ առաջ — որոնք ու–րիշ բան չէին սակայն քան թագաւորին խօսքերուն կրկնութիւնը : Ներքին նա–խարարը, հաստատելով Հիւսէյնի խօս–քերը, կ'ըսէր թէ կառավարութիւնը խոս–օրէն պիտի պատժէ անոնք որ փոխ վը–րէժի պատրուակներ հայթայթեն թշնա–միին : Պէտք չէ անտեսել նաեւ թէ թա–գաւորին ու իր Ներքին նախարարին յայ–տարարութիւնները չատ պաղ ընդունե–լութիւն գտած էին արաբական երկիրնե–րու մէջ : Ցայսալ դեռ քանի մը օր ա–ռաջ յայտարարել տուած էր ձայնասփիւ–ռէն թէ «պաղեստինեան գոմանտոները արար ազգին պատիւն ու յոյսն են » : Ներկայիս մթնոլորտը ծանր է Յորդանա–նի մէջ եւ զրաքննութիւն հաստատուած է :

Վիէննայի մարզիկները ցոյցեր կատա–րած են Ֆրանսական դեսպանատան առ–ջեւ բողոքելու համար Քիլլիի երրորդ ոս–կի մետալին դէմ : Ծանօթ է որ Կարլ Շը–ռանց երկու «դուռ» փախցուցած էր եւ այդ պատճառով առաջին կը նկատուէր Քիլլի, երկար վէճերէ ետք : Շռանց կ'ա–ռարկէր թէ հանդիսատես մը արդելք ե–ղած է իրեն :

ՓԱՐԻԶի սակարանին ֆոմիները զոր – ծաղուլի մէջ են :

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ 4,50 առ հարիւրի յաւելում մը կը նախատեսէ պետական պաշտօնեաներուն համար : Աշխատանքի նախարարը կը նախատեսէ նաեւ նուազա–գոյն ամսականը (ամիկ) 500 ֆրանքի բարձրացնել (ներկայիս 371 ֆր. է) : Սմիկի ենթակայ են, այսինքն այդպիսա–կանէն աւելի չեն ստանար երկու հարիւր հազար բանուոր :

ՌԵԺԻՍ ՏԸՊՐԷ որ վերջերս ամուսնա–ցաւ կարճ մեղրալուսնի մը արտօնութիւն ստացած էր :

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆի մէջ երկրաշարժ մը ե–ղած է առջի օր : 13 հոգի մեռած են եւ 15 ծանր վիրաւոր կայ : Այս Էֆթթրա – թիոս կղզիին տուներուն ութսուն առ հա–րիւրը քանդուած է : Լէմնոս կղզիին մէջ ալ տուներ վլած են :

ԵՐԳՋՈՒհի Մերէյլ Մաթիէօ որ կառքի արկած մը ունեցաւ առջի օր կրընոպլէն վերադարձին, աւելի ծանրօրէն վիրաւոր–ուած է քան ինչ որ կը կարծուէր սկիզբը : Քանի մը ամիս անշարժութեան դատա–պարտուած է, ողնայարը վիրաւորուած ըլլալով :

ՀԱՐԱՒԱՑԻՆ Քորէայի ձայնասփիւռի առեւտրական կայանին համաձայն, Մի–ացեալ Նահանգները վերջնապէս պիտի տան հիւսիսային Քորէայի Փուէպլոյի խնդրին առթիւ :

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԱԼՈՅՍԸ

Բ.

Տարի մը առաջ Անգլիոյ կառավարու – թիւնը յայտարարեց , թէ երկրին տնտե– սութիւնը չի թոյլատրեր , ապագային եկա – մուտին եօթը առ հարիւրը յատկացնել զինուորական ծախսերու , ուստի ստիպ– ուած է վերջ տալ երբեմնի պաղթավայ – րերու պաշտպանութեան :

Անգլիա Հնդկաց Ովկիանոսի պաշտպա– նութիւնը կը թողու Մ .Նահանգներուն : Աւստրալիա եւ Նոր Զելանտա դժգոհ մը– նացին : Սինկափուրի վարչապետ Փիւան Իու Լոնտոն փութաց տարհամոզելու Անգլիոյ վարչապետը : Աւստրալիա ուժ – դնօրէն բողոքեց զինուորական պիւտճէի նուազեցումին դէմ : «Փոխանակ խնայ – ղութիւնը Սինկափուրի եւ Մալայզիայի համար կատարուած ծախսերէն ընելու , Անգլիա զեղչելու է Եւրոպայի մէջ կա – տարած ծախսերը » :

Հակառակ Ուոշինկթընի , Սինկափուրի և Աւստրալիոյ պնդումներուն , Աշխատաւո– րական կառավարութիւնը վճռական քայ– լով կը հեռանայ Ովկէանէն : Վարչա – պետ Ատլըն յայտարարեց , թէ տնտե – սական դժուարութիւնները այնքան ծա – նր են որ , կարելի չէ դադրեցնել տալ զժգոհներուն : Անգլիա պէտք ունի խնա– յողութեան , պէտք ունի զրամագլուխի զարգացնելու համար ճարտարարուեստը , աւելցնելու արտադրութիւնը , աւելցնելու համար արտածումները :

Եւ սակայն Սինկափուրի եւ Մալայ – զիայի վարիչները կը սպառնան Լոնտոնի զրամատունէն քաշել իրենց զրամագլ – լուխները , չուրջ վեց հարիւր միլիոն ըս– թերլին եւ փոխանակել ճափոնական զր – ամի հետ : Հաղիւ թէ Անգլիա հեռանայ Ծայրագոյն Արեւելքէն , ճափոն կը զբ– աւէ հրապարակը , համայնավարները կը քաջալերուին եւ դուրս կը հանեն Անգլիացիները Հոնկ Քոնկէն քանըչորս ժամէն : Աւստր կը սպասէ Զինաստան :

Անգլիա կը քաշուի Հնդկաց Ովկէանո – սի երկիրներէն , որոնց անկախութիւն տուաւ եւ խոստացաւ պաշտպանել զա – նոնք հաւանական յարձակումներու դէմ : Վարչապետը յայտարարեց , թէ տնտեսա– կան անհրաժեշտութիւն մըն է զործողու– թիւնը :Լոնտոնի անկախ թերթը կ'ար – զարացնէ , որովհետեւ «չատ ծանր է այնքան զինուոր պահել , ռազմամթերք հայթայթել , երբ սթերլինը կը կորսըն– ցնէ իր արժէքը, արտածումները նուա– զած են : Բայց թողուլ Պարսից ծոցը՝ սը– խալ մըն է եւ կրնայ ազէտ մը ըլլալ : Երկու կացութիւնները նման չեն , ինչ որ բարիք մըն է մէկուն համար , անհրա – ժեշտօրէն բարիք մը չէ միւսին համար» : Իսկ տնտեսական թերթը երկուքն ալ սը– խալ կը զտնէ :

Անգլիա Գերմանիոյ մէջ ունի վաթ – սուն հազար զինուոր : Բանակին տարե– կան ծախսն է 180 միլիոն սթերլին : Մի – ջին Արեւելքի մէջ ունի 26·850 զինուոր , ծախսը վաթսուն միլիոն սթերլին : Ծայ– րագոյն Արեւելքի մէջ՝ 54 հազար , ծախ – սը՝ 225 միլիոն , Միջերկրականի մէջ կը ծախսէ 67 միլիոն : Ընդհանուր զումարը կը հասնի 567 միլիոն սթերլինի :

Գերմանիոյ մէջ անգլիական բանակին ծախսերը հետզհետէ կ'աւելնան : Այս տարի մասնագէտներու հաշիւով դու – մարտակի մը ծախսը վեց անգամը աւելի պիտի ըլլայ 1961ի ծախսէն : Կրնայ Սու– էզէն անդին զտնուող երկիրներէն հեռա – նալ , բայց կարելի չէ թողուլ Գերմա – նիան եւ վտանգել Ատլանտեան Զինակ – ցութիւնը : Անգլիա կ'առաջարկէ Գեր – մանիոյ մասնակցել ծախսերուն , քանի որ անգլիական զինուորները կը մնան երկրին պաշտպանութեան համար : Գերմանիա կը պատասխանէ . « Կը մնան մեր երկրին մէջ պաշտպանելու համար եւրոպան եւ Անգլիան» : Գերմանիոյ զրամն ալ վտան– գի մէջ է , Գերմանները կը յիշեն անցեա– լի անկումը :

Անգլիացիները աննշան մեծամասնու – թեամբ իշխանութիւնը յանձնեցին Աշխա– տաւորական կուսակցութեան : Պահպա – նողականը չունի վարդապետութիւն մը , բայց կը ջանայ զործադրել միւսին վար– դապետութեան հակառակը : Աշխատա – ւորականը վարդապետութիւն մը ունի , կը ջանայ խուսափիլ անկէ , որովհետեւ նկատի ունենալու է իրականութիւնը : Կ'ըսեն , թէ Լենին 1917 Հոկտեմբերին իշ – խանութեան ելլելէն առաջ տեսաւ , թէ կարելի չէր վարդապետութեան յարմար– ցնել իրականութիւնը , սկսաւ իր վար – դապետութիւնը պատշաճեցնել իրակա – նութեան :

Անգլիոյ վարչապետը նման կացութեան մը առջեւ զտնուեցաւ : Սթերլինի տագ – նապը արդիլեց Աշխատաւորական ծրա – զիրը կիրարկելու , Ընկերվարականը զարձաւ վարիչ մը , նոր զրամատիրու – թիւն մը սկսաւ զործադրել , անգլիական հանդէսի մը խմբագրին համաձայն « Անգլիական Աշխատաւորական կուսակ– ցութիւնը զրամատիրական աշխարհի քա– զաքական ամենամեծ ուժերէն մէկն է » : Պահպանողական երեսփոխան մը կ'ըսէր · « Ուրիշը կը զործադրէ նոր ընկերվա – րութիւն մը , անտեսանելի ընկերվարու – թիւն մը » : Ընկերվարութիւնը միշտ պայքարած է անհատական սեփականու – թեան դէմ : Անգլիոյ մէջ զանգուածը , 71 առ հարիւրը կը կազմէ եւ ունի մի – այն հինդ առ հարիւր զրամագլուխ : Ու– րիշը չփոխեց այս կացութիւնը , ոչ ալ փորձեց փոխելու : Ճարտարարուեստի վարիչները սեփականատէր են 28 հա – զար միլիոն սթերլին արժող բաժնեթուղ– թերու : Պետութիւնը սեփականատէր է պետականացած ճարտարարուեստներու ,

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԼԵՒՈՆ ԵՐԱՄԵԱՆ

Ամէն անգամ երբ այս սիւնակներուն մէջ կը ներկայացնեմ նոր դէմք մը հայ թատրոնի պատմութենէն , անշուշտ կը զբզբեմ հին ազբիւրներ , կը թղթատեմ հին հրատարակութիւններ , անոնցմէ զա– զելու համար հայ թատրոնի այս կամ այն զործիչին կեանքին ու թատերական զոր– ծունէութեան մասին ճշգրիտ տեղեկու – թիւններ , անոնց կցելով երբեմն իմ ան– ձնական տպաւորութիւնները :

Ցաճախ աճնապէս ծանօթ եղած չեմ ըլլար«դէմք»ին , որուն տպաւորութիւննե– րըս հիմնուած կ'ըլլան միայն ու միայն պրպտումներուս վրայ :

Բայց այն պարագային երբ «դէմք»ը ծանօթ մըն է եղած լինի , ապրած եմ ա– նոր մտերմութեանը մէջ եւ մտնաւանդ երբ անոր հետ ունեցած եմ նաեւ բեմա – կան զործակցութիւն , այն ժամանակ ա – տիկա կը զառնայ լինի համար աւելի սիրելի , աւելի մտերիմ , եւ այդ իսկ պատճառով ալ զինքը ներկայացնելու իմ ձեւս կը ստանայ խանդաղատանքի առա – ւել չունչ մը :

Լեւոն Երամեան այս վերջին զասակար– դին կը պատկանի : Վասնզի այս դմայ – լելի արուեստագէտը մօտէն ճանչցայ 1926ին , Փարիզի մէջ , ուր եկած էր Հա– յաստանէն : Տարի մը ամբողջ ան մնաց Փարիզ , տուաւ ներկայացումներ մաս – նակցութեամբ իր կնոջ՝ տաղանդաւոր դերասանուհի Աստղիկ Երամեանի , ինչ – պէս նաեւ Փարիզահայ դերասաններու , որոնց կարզին նաեւ այս տողերը ստորա– գրողը :

Արտակարգօրէն համակրելի , բարե – կիրթ , ընկերասէր անձ մըն էր Լեւոն Ե– րամեան : Հաճելի էր իր խօսակցութիւ – նը , անոր համար մանաւանդ որ ան՝ տէր ընդհանուր լայն զարզացումի մը , ի վի – ճակի էր բերուն դաղափարներ արտաբե – րել զրական ու դեղարուեստական բազ – մաթիւ հարցերու վերաբերմամբ :

Լեւոն Երամեան ծնած էր 1892ին , Թիֆլիզի մէջ :

Իր նախնական կրթութիւնը ստացած էր նոյն քաղաքի Ներսիսեան վարժարանին մէջ , որուն լրիւ դասընթացքը աւարտած էր 1909ին :

այսինքն՝ ազգային հարստութեան 42 առ հարիւրը : Եւ սակայն պարտական է հան– րութեան : Տնտեսագէտի մը համաձայն , պետութեան հանրային պարտքը նկատի առնելով պետութեան սեփականութիւնը 14 առ հարիւր կը մնայ :

ՅՈՐԻՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

(Շար.)

Թատրոնի սէրը իր մէջ բոյն զրած ու հետզհետէ աճած է տակաւին աշակերտա– կան չրջանէն : 1910ին իրրեւ սկանակ զե– բասան կը մասնակցի իր ծննդավայրին « Նոր Տրամա» թատերական կազմակեր– պութեան ներկայացումներուն , ապա՝ 1913 – 1916 կը մասնակցի զարձեալ Թիֆ– լիզի Զուբալովի ժողովրդական տան ներ– կայացումներուն :

Նախ քան ամբողջովին բեմին նուիր – ուիլը Լեւոն Երամեան անցած է կեանքի բազմազան բովերէն : Ցաճախած է նաեւ Պետերբուրգի Հոզերուժական ինստիտու– տը , ապա յաճախած է Թիֆլիզի Պետա– շէնսկիի անտեսական վարժարանը եւ ա– ւարտած է անոր դասընթացքները : Աչ – խատած է զանազան հիմնարկութիւննե – րու մէջ իրրեւ հաշուապահ եւ վարած է ուսուցչական պաշտօններ Զանգեզուրի մէջ : Այս արուեստագէտ հոգին լուսի կատարած է նաեւ իր քաղաքացիական պարտականութիւնը , իրրեւ զինուոր ծառայելով էրզրումի եւ Սարըզամիշի մէջ :

Անգրկովկասի մէջ խորհրդային կար– զերու հաստատումէն ետք է որ Լեւոն Ե– րամեան բոլորովին բեմին կը նուիրուի , խաղալով տարբեր թատրոններու մէջ , բայց , ինչպէս կը զրէ զերասանին կեան– քին ու զործին նուիրուած զրքոյկին հե– ղինակը՝ «... Նրա արտիստական տա– ղանդը վերջնականապէս ձեւաւորուեց եւ զարգացաւ Բաքուի հայկական թատրո– նում , նրա կեանքի վերջին տասնամեա– կում (1928 – 1938)» :

Բնութիւնը առատաձեռն էր եղած Լե– ւոն Երամեանի հանդէպ · բարեձեւ մար– մին , վայելուչ հասակ , տպաւորիչ աչ– քեր , սիրուն դէմք եւ մանաւանդ հաճելի ու տպաւորիչ ձայն , այս բոլորը առատա– օրէն ընծայուած էին իրեն : Ու Լեւոն Ե– րամեան , չնորհիւ բնատուր այս առաւե– լութիւններուն , ընտրած ու իրեն մաս– նագիտութիւն էր զարձուցած «սիրահար հերոս»ի բեմական սեռը :

Դժբախտաբար , այս պարագան բան մը պակսեցուցած էր Լեւոն Երամեանի ըս– տեղծագործական անսպառ յատկութիւն– ներէն , որովհետեւ ան , բեմին վրայ մէկ սիրուն երեւոյթ մարմաջէն տարուած վակուեցաւ բեմական միակ սեռի մը նեղ սահմաններուն մէջ ու մնաց անոր զերին :

Հայ բեմերու վրայ եղած են բազմա– թիւ այլ զերասաններ որոնց բեմական սեռը եղած է երիտասարդ – սիրահարի տիպարը , եւ սակայն անոնք յաճախ ձեռք զարձած են տարբեր սեռի տիպարներու ալ մեկնաբանութեան եւ յաջողութիւն են ըզ– տած : Օրինակ՝ Յովհաննէս Զարիֆեան , «Հին Աստուածներ»ու քնքոյշ Աբեղան երբեմն էր նաեւ նոյն խաղին խստամբեր Վանահայրը , կամ «Թայֆուն»ի Տոքթ· Տոկերամոն եւ կամ Պարոնեանի Պաղտա– սարը ... : Արշաւիր Շահխաթունին , հայ բեմերու լաւագոյն Սէյրանը («Նա– մուս») եղած է , բայց նաեւ ողբացեալ արուեստագէտը նոյնքան յաջողութեամբ

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ եւ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱԻՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

Հեռուէն յանկարծ սուլիչի հատու ձայն մը լսուեցաւ :

— Կուգայ , զոչեցին ամէն կողմէ :

Րոպէ մը ետքը կրկին սուլում մը , յետոյ անիւներու թաւալումին ու վայ – րաչարժի փչփչոցին ձայնը եւ ահա երեւ– ցաւ արեւելեան ճեպընթացի երկար վա– կոններու չարքը , որ ամէհի զազանի մը պէս սողալով ու ոլորուելով կը յառաջա– նար , սպառնական ձեւով մը :

— Ուշադրութիւն , մէկ կողմ քաշուե – ցէք , զոչեց կայարանապետը մէկ քանի անհամբերներու որոնք քարափին եզեր – քին մօտեցած էին :

Բայց կառախումբը արդէն իր վնասքը մեղմացուցած էր ու վեհափառ հանդար – տութեամբ մը կը մօտենար կայարան , մինչ վակոններու պատուհաններէն դուրս կ'երկարէին ուղեւորներու զլուխներ ո – րոնք ծանօթներ ու բարեկամներ կը փնտ– րտէին քարափը կեցող բազմութեան մէջ :

Իզդէթ փաշա որ կռնակը երկաթէ սիւ– ներէն մէկուն տուած ու ձեռքը սիկարէթ մը , անտարբեր կերպարանքով կը դիտէր պատուհանէն դուրս երկարող զլուխները , երբոր կառախումբը բոլորովին կանգ ա– ռաւ եւ ճամբորդները սկսան վար իջնել , տեղը թողուց եւ եկաւ առաջին կարզի վակոններուն քով :

Այդ վակոններէն մէկուն պատուհանէն զլուխ մը կ'երեւար , անգլիական քե – փիով ծածկուած : Մօրուքն ու պեխերը ամբողջովին ածիլուած , նուրբ քիթով , կարմիր երեսներով ու մտացի եւ վառ – վռռուն աչքերով մարդ մըն էր : Տարիքը կարելի չէր որոշել , բայց մազերը դի – տողը պիտի դուշակէր որ 45էն 50 տարե– կան ըլլալու էր , որովհետեւ արդէն բա – ւական ճերմակ թելեր կ'երեւային , բայց իր դէմքը բորովին երիտասարդ մնա – ցած էր :

Այս մարդը խուզարկու ակնարկով մը չորս կողմը կը նայէր , կարծես ծանօթ մը փնտռելու համար , սակայն ճամ – բորդները զիմաւորելու եկող բազմու – թեան մէջ ոչ ոք ուշադրութիւն կը դար– ձընէր իրեն :

— Մեր սպասած մարդը այս ըլլալու է , խորհեցաւ ինքնիրեն Իզդէթ փաշա :

Նոյն միջոցին պանդոկի թարգման մը մօտեցաւ պատուհանին եւ իր ներկայա – ցուցած պանդոկին անունը տալով , տոմ– սակ մը երկարեց անոր :

Մարդը ձեռքովը բացասական նշան մը ընելով , բարձր ձայնով ըսաւ թուր – քերէն լեզուով .

— Եօք , եօք , խոթէմդզ , պէհիմ էվ վար :

Թրքերէնով ըսուած այս կցկտուր խօս– քերը իրենց ազդեցութիւնը ունեցան : Պանդոկի թարգմանը եւ իրեն քով զըտ – նուող ուրիշ մէկ քանի նմանօրինակ միջ– նորդներ տեսնելով որ անծանօթը թրքե – րէն կը խօսի , հեռացան քովէն , մտա – ծելով .

— Պոլսեցի օտարական մը ըլլալու է , մեզի համար հազ չկայ այստեղ :

Այն ատեն մարդը պատուհանէն հեռա– ցաւ եւ վայրկեան մը ետքը քարափին վը– րայ իջաւ , ձեռքը կաշիէ փոքրիկ պայու– սակ մը բռնած :

Իզդէթ փաշա խնդուն իր քովը զնաց :

— Բարեւ , պարոն Մաք Լայն , բարի ե– կաք , ըսաւ Ֆրանսերէնէն լեզուով :

Միւսը կասկածոտ նայուածք մը ուղ– ղեց իրեն եւ պատասխանեց .

— Կը ներէք , ձեզ ճանչնալու պատիւը չունիմ :

Սուլթանին քարտուղարը առանց խօսք մը ըսելու , անմիջապէս թղթապանակին մէջէն այցետոմսը հանեց ու անծանօթին ներկայացուց :

Մարդը ակնարկ մը նետեց այցետոմսին վրայ եւ զուարթ դէմքով մը զոչեց .

— Օ՛ , չատ լաւ ուրեմն ... երջանիկ եմ ձեզ ճանչնալու պատիւը ունենալու , այո , նոյնինքն Մաք Լայնն եմ , աւտհասիկ իմ քարտս :

Եւ ինքն ալ իր կարզին իր այցետոմսը ներկայացուց փաշային , յետոյ աւելցուց .

— Եթէ կ'ուզէք , կրնանք մեկնիլ :

— Բայց նախ պէտք է բեռները առնենք :

— Ա՛հ ատոնք բեռներս , պատասխանեց Անգլիացին , իր ձեռքի փոքրիկ պայու– սակը ցոյց տալով :

— Բայց միթէ ուրիշ սնտուկ չունի՞ք :

— Ո՛չ , սնտուկով ճամբորդելու վար– ժուած եւ նոյնիսկ այս պայուսակը ծանր բեռ մըն է լինելի համար , բայց ըս– տիպուեցայ հետս առնել , որովհետեւ չոր օր չարունակ պիտի ուղեւորէի :

Նոյն միջոցին տախկանութեան երկու պաշտօնեաներ եկան Անգլիացիին անցա– դիրը քննելու :

— Գործերնուդ գացէք , զոչեց Իզդէթ փաշա հրամայական չեշտով մը :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(56 Շար.)

եւ մեծ արուեստով մեկնարկած է տգեղ, չար, նենգամիտ ու հակակրելի Ֆրանցի («Աւազակներ») տիպարը : Աւելորդ կը նկատեմ այլ օրինակներ եւս տալ, հաստատելու համար այս վարկածը :

Արդէն այս առթիւ ցաւով արտայայտուած են Լեւոն Երամեանի աւագ արուեստակիցները : Վահրամ Փափազեան գրած է. « ... Սիրուն տղայ էր եւ մարդիկ հաւատացրին նրան (աւելի շատ՝ կանայք), թէ Լեւոնը ծնուած էր սիրահարի ամպլուայի համար, այդ գեղեցիկ կարծիքը սայթաքման վէմ եղաւ Լեւոնի համար եւ նա կառչելով այդ մտապատկերին, չտեսաւ ու չզարգացրեց իր սեփական ներաշխարհի հարստութիւնները, որոնք բարի բնութիւնը չէր զլացել նրա համար ...» :

Իր կարգին դերասանուհի Ժասմէն եւս, դնահատելով հանդերձ Լեւոն Երամեանի բեմական անստգիւտ յատկութիւնները, ափսոսանքով նկատած է թէ՝ «... Անշուշտ, իբրեւ արտիստ ունէր նաեւ թերութիւններ, յաճախ չափից աւելի ձգտում էր բեմում գեղեցիկ երեւալ, մոռնալով որ դրա կարիքն ամէն տեղ անհրաժեշտ չէր : Տարիների ընթացքում, ի հարկ է, նա կը զգար եւ կը վերացնէր սիրողական ժամանակներից ժառանգած մասնակի թերութիւնները, սակայն, ցաւոք սրտի, կրճատուեցին նրա կեանքի տարիները եւ նա հեռացաւ հայ թատրոնից, չաւարտելով իր արուեստի վերջին մենախօսութիւնը ...» :

Այսուհանդերձ, ինչպէս կը վկայէ ժամանակակից մամուլը, Լեւոն Երամեան մնաց Բաքուի «Հայ Տրամա»ի ճանչցուած, ժողովրդականութիւն վայելող դերասանը : Իր անունը Յովհաննէս Աբելեանի եւ դերասանուհի Ժասմէնի անուններէն անմիջապէս ետքը կուգար իբրեւ ամէնէն յայտնի դէմքը Բաքուի հայ թատերական շարժումին : Իր մահէն ետք ալ այդ թատրոնը կոչուեցաւ «Լեւոն Երամեան» թատրոն, ի յարգանս իր յիշատակին :

Լեւոն Երամեանի գլխաւոր դերերը եղած են՝ Սէյրան («Նամուս»), Դաթօ («Դաւաճանութիւն»), Թովմաս («Դատաստան»), Պէպօ (համանուն), Կարոլոս («Աւազակները»), Ֆերտինանտ («Սէր եւ Խարդաւանք») : Նեղնամով («Անմեղ մեղաւորները»), Պղատոն Կրեչէտ (համանուն), Թուսիան («Սպաննուած աղաւնի»), Գորոյեան («Հողմերի քաղաք») :

Այս վերջին դերը՝ Գորոյեան եղած է Լեւոն Երամեանի բեմական կարեւոր յաղթանակներէն մին, տրուած ըլլալով որ «Հողմերի քաղաք»ի հեղինակը իր հերոսին իբր նախատիպար ընտրած է Բաքու քաղաքի շատ սիրելի մէկ անձը, անուանի յեղափոխական Ստեփան Շահումեանը :

Լեւոն Երամեան վաղաժամ մահ մը ունեցաւ : 1938ին երբ դեռ չէր թեւակոխած յիսուն տարեկանը : Ծանօթ չեմ իր մահուան պարագաներուն, բայց կը խորհիմ թէ ատիկա արդիւնքը եղաւ այն սպառիչ աշխատանքին զոր վաղամեռիկ արուեստագէտը տարաւ անդուլ եւ անդադար, ի փառս հայ թատրոնին :

Եւ յումպէտս չանցան իր ջանքերը եւ ժողովուրդը վարձահատոյց եղաւ իր յիշատակին հանդէպ, քանի որ այսօր կայ ու կը գործէ «Լեւոն Երամեան» թատրոնը :

Այս քանի մը տողերը թող մխիթարանքի խօսքեր ըլլան իր այրիին՝ տաղանդաւոր դերասանուհի սիրելի Աստղիկին համար, որ այսօր սգաւոր՝ կը շարունակէ ծառայել յօգուտ մայրենի բեմին :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՆԱՐԵԿԱՑԻՆ ՌՈՒՄԱՆԵՐԷՆ

« Հայ բանաստեղծութեան ծանօթանալը պէտք է պարտադիր ըլլայ իւրաքանչիւր կրթուած մարդու համար ...»

Վ. ԲՐԻՒՍՈՎ

Գրիգոր Նարեկացիի «Մատեան ողբերգութեան » քերթուածը տեսակ մը ներշնչարան եղած է բազմաթիւ գրագէտներու համար, ինչպէս, օրինակ, Մեծարենց, Սիամանթօ, Թումանեան, Իսահակեան, Վարուժան, Ինդրա, Տէրեան, Զարենց :

Միքայէլ Նալբանդեան Նարեկացիի գործը բնութագրած է իբրեւ «գործ արդար եւ անզոնդական », իսկ բինկեանցի պատանին՝ «գրական հսկայ» անուանած է հեղինակը :

Եւ ահա վերջերս Պուքրէշի մէջ լոյս տեսնող ռումէն պարբերականներէնմէկուն մէջ հրատարակուեցաւ Նարեկացիի կեանքին եւ գործունէութեան նուիրուած ուսումասիրութիւն մը եւ «Մատեան ողբերգութեան » երկէն որոշ հատուածներու թարգմանութիւնը՝ հեղինակութեամբ Վազգէն Ա.ի :

Հայ միջնադարեան գրականութեան ռումաներէն թարգմանութեան նուիրուած ամէնէն ծաւալուն հաւաքածոն լոյս տեսած է 1923ին Պուքրէշի մէջ, «Հայկական քնարերգութենէն» խորագրով (թարգմանիչներ՝ Միրչեայ Գէորգիու եւ Գր. Աւագեան, յառաջաբանը՝ Գր. Զալխուշեան) : Հոն ներկայացուած էին նմոյշներ Ներսէս Շնորհալիէ, Յովհաննէս եւ Կոնստանդին Երզնկացիներէ, Մկրտիչ Նաղաշէ, Գրիգոր Աղթամարցիէ, Նահապետ Քուչակէ, Երեմիա Քէօմիւրջեանէ, Նաղաշ Յովնաթանէ, Սայաթ – Նովայէ եւ ուրիշներէ :

Սակայն այդ հաւաքածոյէն դուրս մընացած էր Նարեկացին : Այս առումով ալ Վազգէն Ա.ի՝ Նարեկացիէն կատարած ռումաներէն թարգմանութիւնը կարեւոր բաց մը կը գոցէ, ռումանացի գրասէրին ներկայացնելով միջնադարու հայ հանճարեղ բանաստեղծը :

Գր. Նարեկացիի կեանքին եւ գործունէութեան նուիրուած յառաջաբանին մէջ հեղինակը կը ճշդէ Նարեկացիին տեղն ու արժէքը հայ գրականութեան պատմութեան մէջ : Այս առթիւ կը ներկայացնէ մեր պատմութիւնը՝ հինէն մինչեւ Նարեկացի : Ապա հետեւեալ ձեւով կը բնորոշէ անոր արժէքը, « Հայ բովանդակ բանաստեղծութեան մէջ ուղիներ բացած է եւ մէկն է հայ գրական լեզուն ստեղծողներէն», հուսկ ուրեմն կ՚անդրադառնայ Նարեկացիի գրական ժառանգութեան եւ, մասնաւորապէս, անոր նշանաւոր «Մատեան ողբերգութեան » երկին :

Կ՚եզրափակէ ուսումնասիրութիւնը հետեւեալ միտքով. «Իր արիւնլուայ եւ բըզըկտուածսիրտով, սակայն թեւաւոր միտքով եւ լուսաւոր զգացումներով, Գրիգոր Նարեկացի իր աղօթքին մէջ հասաւ բանաստեղծական արուեստի բարձունքին »:

Նարեկացիի աշխարհաբար թարգմանութիւնն անգամ կապուած է լուրջ դըժուարութիւններու հետ : Առհասարակ դժուար եղած է Նարեկացիին յատուկ ներաշխարհին ահեղ պոռթկումները արդի լեզուին վերածելը՝ միեւնոյն ատեն հաւատարիմ մնալով անոր ոգիին եւ շունչին : Թարգմանողը պէտք է լաւապէս գիտնայ երկու լեզուներ՝ գրաբար եւ թարգմանուած լեզուն :

« Հատուածներ Գրիգոր Նարեկացիի ստեղծագործութիւններէն » խորագրին տակ Վազգէն Ա. թարգմանաբար ներկայացուցած է որոշ հատուածներ «Մատեան ողբերգութեան » երկէն : Այդ շարքին նաեւ ժողովրդականութիւն վայլող « Որդի Աստուծոյ...»ն եւ «Ընկալ քաղցրութեամբ ...»ը :

Վազգէն Ա.ի թարգմանութիւններուն մէջ կը զգացուի անոր հմտութիւնը ոչ միայն հայերէն, այլեւ ռումաներէն լեզուին մէջ : Արդարեւ, երբ ընթերցողը նարեկեան գրաբար բնագիրը կը համեմատէ ռումաներէն թարգմանութեան հետ, անվերապահ կերպով կը զգայ, թէ թարգմանիչը հարազատ մնացած է մեծ բանաստեղծին ոգիին եւ ոճին : Արդարեւ, Նարեկացիի պատկերաւոր լեզուն չէ վերածուած բառերու պարզ թարգմանութեան, այլ, ընդհակառակն, կը փայլի իր արուեստի շունչով եւ յուզարանութեամբ : Միեւնոյն ատեն կը համապատասխանէ միջնադարեան ռումանական գրական ոճին, միանգամայն տպաւորիչ է, երաժշտական եւ կշռութաւոր :

Կարելի է յուսալ, որ մօտ ատենէն ռումանացի գրասէրները առիթը կ՚ունենան ծանօթանալու Նարեկացիի ամբողջ գործին :

Ս. ՔՈԼԱՆՋԵԱՆ

Ս. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԼԵՒՈՆ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Լիբանահայ նկարիչ Լեւոն Ժամկոչեանի ցուցահանդէսին առթիւ, Վենետիկ, իտալացի արուեստաբան Տոմենիքօ Քարա կը գրէ ի մէջ այլոց.

Լեւոն Ժամկոչեանի մտային եւ նկարչական յառաջընթացը իր ցայտուն դիմագիծը կը գտնէ ընդծովեայ յուզումնալից խռնումներու փոխաբերութիւններուն մէջ :

... Ծովային այս տարրին մէջ առաւելութիւն կը ստանան հեռաւոր անորոշ ժամանակներէն թաղուած մնացորդներ գտնելու անհրաժեշտ ձգտումը իբրեւ վերստացում բուսական կեանքին հետ կապ ունեցող զգացումներու եւ երեւակայութեան :

... Երբեմն կը կարծուի, թէ Ժամկոչեան իր նիւթը ներկայացնելու համար կ՚օգտագործէ խաբուսիկ եւ աւելորդ փըրփուրներ, այլաբանութիւններ, մինչդեռ վերջաւորութեան յայտնի կը դառնայ ներքին ազնուական ինքնակենսագրութիւն մը՝ դրեթէ զգացական կատարելութեամբ խորհրդանշականին եւ խոկումին միջեւ :

Շատ հաւանօրէն Հայաստանը՝ լեցուն արեւելեան բոյրերով եւ Կովկասի առասպելներով, Սարոյեանի պէս, կ՚օժանդակէ իրեն եւս ընկողմնիլ մտային խոկումներու մէջ :

Սակայն ասոնք մշակութային հարցեր են, որոնք կը վերաբերին երկար դարերու ընթացքին ցոյց տրուած սիրոյն՝ հանդէպ կորսուած հայրենիքին, եւ երեւան կուգան «Ընդծովեայ Ովասիս»ով :

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Երաժշտութիւնը՝ համամարդկային լեզուն է :

ԼՈՆԿՖԵԼԼՕ

×

Որեւէ ժամանակ, ազգերու բախտը կախում ունի քսանեւհինգ տարեկանէն վար իր երիտասարդներու զաղափարներէն :

ԿԷՕԹԷ

×

Երիտասարդները կրնան ինքզինքնին իմաստուն նկատել, ինչպէս որ գինովները իքզինքնին բաւական պայծառամիտ կը նկատեն :

ՉԵՍԹԸՐՖԻԼՏ

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

ԳԼՈՒԽ ԾԱ.

ԺԽՏՈՂԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

Դատական վիճաբանութեանց վերջ տալու ժամանակը եկած էր : Նախագահը ոտքի վրայ կանգնեցուց ամբաստանեալը եւ ըստ սովորութեան հարցուց անոր.

— Ուրիշ ըսելիք մը ունի՞ս ինքզինքդ պաշտպանելու համար : Մարդը որ ոտքի վրայ կանգնած էր եւ սոսկալի գլխարկ մը կը դարձնէր ձեռքին մէջ, կարծես թէ չլսեց :

Նախագահը կրկնեց նոյն հարցումը :

Այս անգամ մարդը լռեց : Կ՚երեւայ թէ հասկցաւ : Արթնցող մարդու մը պէս շարժում մը ըրաւ, աչքերը բոլորտիքը ժուռ ածեց, բազմութեան, զինուորներուն, իր փաստաբանին, դատաւորներուն, ժողովին նայեցաւ, իր նստարանին առջեւ դրուած տախտակամածին եզրին վրայ դրաւ ահագին ձեռքը, անգամ մըն ալ նայեցաւ եւ ուղղակի ընդհանուր դատախազին նայելով յանկարծ սկսաւ խօսիլ : Կարծես ժայթքում մըն էր : Խօսքերը անյարմար, բարկանալի, յախուռն եւ խառնիխուռն կերպով կ՚ելլէին բերնէն, եւ լսողը կը կարծէր թէ անոնք համայնապէս դուրս ելլելու համար կ՚աճապարէին :

— Ահա ըսելիքս : Փարիզի մէջ, ըսեմ նաեւ, պարոն Պալուի քով սայլագործութիւն ըրած եմ : Տաժանելի արհեստ մըն է այս. սայլագործ մը բարեսիրտ վարպետներու քով միշտ բացօթեայ տեղ, դաւիթներու մէջ, հիւղերու տակ կ՚աշխատի. բնաւ փակ գործանոցի մէջ չաշխատիր, վասնզի ընդարձակ տեղ պէտք է :

Զմեռը այնքան ցուրտ կ՚ըլլայ, որ գործաւորները տաքնալու համար իրենց թեւերը մէկմէկու կը զարնեն, բայց վարպետները չեն թողուր. կ՚ըսեն թէ ժամանակի կորուստ է ան :

Փողոցները սառով ծածկուած ժամանակ ձեռքով երկաթ բռնելը տաժանելի բան մըն է : Ասանկ աշխատող մարդ մը շատ շուտ կը ծերանայ : Ամէնէն երիտասարդը այս արհեստին մէջ ծեր կ՚ըլլայ : Երբ քառասուն տարու կ՚ըլլայ, ալ ոչինչ կը դառնայ :

Ես յիսունեւերեք տարու էի. շատ նեղութիւններ կը կրէի՝ մանաւանդ բանուորներէն, որոնք չար մարդեր էին : Երբ մարդ երիտասարդութիւնը կը կորսնցնէ, այնինչը անպիտան մարդ, այսինչը՝ ապուշ ծերուկ կ՚անուանէ զայն : Ալ օրը երեսուն սու կը վաստկէի կարելի եղածին չափ քիչ վարձք կը տրուէր ինձ : Վարպետները ծերութենէս շահ կը հանէին :

Ես այս վիճակին մէջ էի, աղջիկս ալ դեռը լաթ կը լուար : Ան ալ քիչ բան կը վաստկէր : Աղէկ դէշ կ՚ապրուէինք : Ան ալ տառապանք կը կրէր. անձրեւին, ձիւնին, բռնաշունչ հովին չնայելով ամբողջ օրը մինչեւ կէս մէջքը կծկուած տաշտին մէջ լաթ կը լուար. ձիւն ալ դալու ըլլար, ստիպուած էր լուալ : Կան մարդիկ որոնք շատ ճերմակեղէն չունին եւ որոնք մինչեւ ուշ ատեն կը սպասեն. եթէ չլուալու ըլլար, ալ յաճախորդները կը կորսընցնէր : Տախտակները աղէկ կցուած չեն. ամէն տեղէ ջուր կը կաթի վրան : Միջաղգեստները բոլորովին կը թրջուին, տակէն ալ վրայէն ալ : Ջուրը մինչեւ ոսկրին ծուծը կ՚անցնի :

Աղջիկս Անֆան Բուժի լուացարանը աշխատեցաւ, ուր ջուրը ծորակներէ կուգայ : Տաշտի մէջ լուալու չի նմանիր այս : Պէտք է ծորակին առջեւ կենալով լուալ, եւ ետեւի կողմը դառնալով աւազանին մէջ նորէն թրջել լաթերը : Տեղը գոց տեղ մը ըլլալով, ցուրտը նուազ զգալի է, բայց եռացող ջուրի շոգի մը կայ որ սարսափելի է եւ մարդու աչքը կը կուրցնէ :

Իրիկուան ժամը եօթնին տուն կը դառնար աղջիկս եւ այնքան յոգնած կ՚ըլլար որ շուտ մը կը պառկէր : Էրիկէն ծեծ կ՚ուտէր : Վերջապէս մեռաւ : Շատ երջանիկ կեանք մը չանցուցինք : Պարկեշտ աղջիկ մըն էր ան. պարահանդէս չէր երթար, հանդարտ կը կենար : Կը յիշեմ որ բարեկենդանի վերջին օր մը ժամը ութին պառկեցաւ :

Ահաւասիկ վիճակս : Բայց ես ալ ի՛նչ աւանակ եմ որ հարցուցէք կ՚ըսեմ : Փարիզ անդունդ մըն է. ո՞վ կը ճանչնայ Եղբայր Շանմաթիէօն : Բայց ըսի թէ Պ. Պալուի քով աշխատած եմ. հարցուցէք անոր : Հիմա չեմ գիտեր թէ ի՛նչ կ՚ուզէք ինձմէ :

Մարդը լռեց, եւ ոտքի վրայ մնաց :

Շուտ շուտ, բարձր, հաստ, բիրտ եւ կերկերուն ձայնով եւ բարկալի վայրենական միամտութեամբ մը ըսած էր այս բաները :

Անգամ մը խօսքը ընդհատած էր բազմութեան մէջ մէկը բարեւելու համար :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Կրօնիկ Տակլճեան եւ զաւակները՝ Սօնա, Սարգիս եւ Վաղարշ, Քրխեան եւ Ուրբաթեան ընտանիքները եւ ընտանեկան համայն պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք աճամբ, գրաւոր, մամուլով, ծաղկեպսակով կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, փեսային եւ ազգականին

ԿՐՕՆԻԿ ՏԱԿԼՃԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Մելինէ Կակոյեանի մահուան առթիւ Պ. Մարտիրոս Ադամեանէ եւ զաւակներէն 50 Ֆր., կարիքաւորներու համար, փոխան ծաղկեպսակի :

×

Որբ. Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Կ. Փափազեանէ եւ Տիկին Նազիկ Փափազեանէ (Գանատա) յիսունական Ֆրանք ողբ. Տոքթ. Կիւլպէնկեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի :

×

Որբ. Օգն. Մ. շնորհակալութեամբ ստացած է յիսուն Ֆրանք Տիկին Պ. Սիրաքեանէ Պ. Հայկ Գալէնտէրի մահուան քառասունքին առթիւ :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովուրդները կ'երգեն փառատօնը տեղի կ'ունենայ այս տարի մեծ շուքով Մարտ 10ին Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին եւ նախագահութեամբ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՌՕՇԻ :

Կը մասնակցին հետեւեալ երկիրները. — Հայաստան, Պրազիլ, Սկովտիա, Ֆրանսա, Յունաստան, Իսրայէլ, Հունգարիա, Լիթուանիա, Լեհաստան, Մեքսիքա, Եուկոսլաւիա, Վիէթնամ:

Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի դրոնապաններուն եւ Պ. Գ. Պագրճեանի, 35 Բիւ տը Թրէվիզ :

Գիներն են, 7, 6, 5, 3 Ֆրանք :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ

Մարտ 29ին եւ 31ին

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Միութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի թատերական ներկայացումը 4 Մայիս Շաբաթ երեկոյ, «Ֆառալիք»ի սրահը, Բեմասիրացին կողմէ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան հանդէսը, Կիրակի 24 Նոյեմբերին, Կռանտ Օթէլի մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

×

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին թատերական ներկայացումը Կիրակի, Մարտ 24ին :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը պատրաստուի տօնակատարելու Վասպուրականի Յաղթական Դիւցազնամարտի 53րդ տարեդարձը : Մեծ պատրաստութեամբ: 19, ՄԱՅԻՍ ԿԻՐԱԿԻ :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 28ին :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ - ՄԱՐՏ 1968

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՓԱՐԻԶ

9 Մարտ — Թատերական ներկայացում

Salle des Fêtes d'Issy-les-Moulineaux

×

10 Մարտ — Պարահանդէս

Salle des Ambassadeurs

×

7 Ապրիլ. — Երաժշտական երեկոյթ

Salle Pleyel

ԼԻՈՆ

17 Մարտ — Գեղարուեստական երեկոյթ

Bourse du travail

×

23 Մարտ — Թատերական ներկայացում

Mairie du 6ème

×

30 Մարտ — Պարահանդէս

Aéroport de Bron

ՄԱՐՍԷՅԼ

3 Մարտ — Երաժշտական երեկոյթ

Opéra de Marseille

Կը մասնակցին.— ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՆ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի եւ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (դաշնակ) :

Orchestre des Concerts Classiques

Direction. — POL MULE :

Concerto pour Piano (Aram Katchatrian)

Concerto pour Piano No 3 (*Beethoven*)

6 Մարտ — Թատերական ներկայացում

Théâtre du Gymnase

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի թատերախումբին կողմէ.— Արցունքի հովիտ (Աւետիս Ահարոնեան) :

23 Մարտ — Պարահանդէս

Hôtel Splendid

Յաջորդաբար՝ իւրաքանչիւր ձեռնարկի մանրամասն տեղեկութիւնները, ինչպէս նաեւ կազմակերպուած հրապարակային դասախօսութիւններու եւ ցուցահանդէսներու մանրամասնութիւնները

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

22 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Հինգշաբթի, Տօն Սրբոց Վարդանանց Զօրավարացն մերոց հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն, որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին: Ժամը 10ին կը մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ :

Այսօր Տօնն է նաեւ անուանակոչութեան Վազգէնի Առաջնոյ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց :

Այսօր Փարիզի եւ շրջակայից Հայկական բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը ներկայ կ'ըլլայ Ս. պատարագին եւ յաւարտ պատարագի կը կատարուի Վարդանանց յիշատակին նուիրուած հանդէս:

25 Փետրուար. Կիրակի.— ԲՈՒՆ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ: Սկիզբ Մեծ Պահոց : Այս Կիրակիէն սկսեալ խորանին վարագոյրը փակ կ'ըլլայ եւ գոց պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին:

29 Փետրուար, Հինգշաբթի. — Այսօրուընէ սկսեալ ամէն Հինգշաբթի երեկոներ ժամը 6·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենայ ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն, ամբողջ Մեծ Պահոց ընթացքին : Միւս օրերն են Մարտի 7, 14, 21, 28 եւ Ապրիլ 4 :

× Մեծ Պահոց բոլոր Կիրակիներուն, այսինքն Մարտ 3ին, 10ին, 17ին, 24ին եւ 31ին յաւարտ Ս. պատարագի կը կատարուի ԱՐԵՒԱԳԱԼի ժամերգութիւն : Այս օրերուն ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ արարողութիւնները տեղի կ'ունենան պատարագի եւ Արեւագալի միջեւ ժամը 11ին:

×

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Վաչէ վրդ. Իգնատիոսեան :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՍԷՆԹ-ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

Փալէ տ'Իվէրի

սրահներուն մէջ, Փետրուար 25ին, ժամը 21էն մինչեւ լոյս :

Նուագախումբ ԺԱՔ ԹԱԹՈՒՆ

երգ Ալիս Ալթունեան

ԽՆՋՈՅՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ :

24 Փետրուար, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 18 - 23, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ :

Զուարթ մթնոլորտ, գեղարուեստական ժին, մասնակցութեամբ ՍԱՅԱԹ - ՆՈՎԱ համոյթին :

Ճաշագին 10 ֆրանք :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Հինգշաբթի ժամը 10·30ին, կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ Սրբոց Վարդանանց տօնի առթիւ: Երգեցողութիւնը կը կատարուին դպրոցի աշակերտութեան կողմէ : Կը կատարուի նաեւ հայրապետական մաղթանք Ամենայն Հայոց Վազգէն Կաթողիկոսի անուան տօնին առթիւ : Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ (22 Փետրուար) Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 10ին, Վարդանանց Տօնի առիթով, պատշաճ ժամերգութիւն պիտի կատարուի, որուն վերջաւորութեան, դպրոցական փոքրիկներու հաղորդութիւն պիտի տրուի :

Այս առթիւ, հաւատացեալ ժողովուրդն ալ փափաքողները կրնան մասնակցիլ Ս. Հաղորդութեան :

Արարարողութեան աւարտումէն ետք, փոքրիկներու կողմէ, պիտի ըլլան, խմբերգ եւ արտասանութիւն, նուիրուած Քաջն Վարդանի եւ իրեն հետ նահատակուող հայ ուխտապահ հերոսներու յիշատակին :

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մարսէյլի Ս. Սահակ - Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակց. վարչութիւնը, կը յայտարարէ թէ այս Կիրակի կը կատարուի Սրբոց Վարդանանց Զօրավարաց տօնը : Հանդիսութեանց կը նախագահէ եւ պատարագը կը մատուցանէ Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեան, որ եւ կը քարոզէ օրուան տօնին առթիւ :

Քարոզէն անմիջապէս ետք կը կատարուին Հայրապետական մաղթանք՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետ՝ Վազգէն Կաթողիկոսի անուան տօնին առիթով : Իսկ յետ պատարագի՝ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն՝ վասն համօրէն նընջեցելոցն մերոց :

Սկիզբ ժամերգութեան 8, պատարագ՝ 10, քարոզ՝ 11, Հայրապետական մաղթանք 11·20, հոգեհանգիստ 12:

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 25ին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Ամպասատէօրի շքեղ սրահներուն մէջ : 3 Ավընիւ Կապրիէլ, մեթրօ Քոնքորտ :

ՆԱԻԱՍԱՐԴ պարախումբ՝ ղեկավարութեամբ ԺԻՐԱՅՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆի :

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 10 Ֆր. Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները, հեռ. 033-0212

ՓԵՏՐՈՒԱՐԵԱՆ

ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն կը տօնէ Փետրուարեան Ապստամբութեան տարեդարձը Ռիւ Ժէի Սէն Լուի սրահը (25 Փետրուար), Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, ընկերահամակրական խնջոյքով, գեղարուեստական բաժին տեղւոյս երիտասարդներու եւ Կապ. Խաչի աշակերտներու կողմէ, կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն ու համակիրները :

Ճոխ պիւֆէ :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

ԽՆՋՈՅՔ - ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի կողմէ, այս Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 15ին, Հայ Ազգ. Տան սրահը :

Գեղարուեստական յայտագիր :

Պիւֆէ ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր ընկերները Երկուշաբթի իրիկուն (Փետր. 26), սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Բաֆֆի» խումբի ժողովը Ուրբաթ (Փետրուար 23) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ընկ. ժողովը այս Հինգշաբթի (2[illegible] Փետրուար), ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կը խնդրուի չբացակայիլ: Կարեւոր օրակարգ :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, Կրընոպլի, Լանսէյի եւ Բընաժի բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին դպրոցին սրահը: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս Կիրակի (2[illegible] Փետրուար) կէսօրէ ետք ժամը 17ին, Զ. Զատիկեանի սրճարանի վերի յարկը: Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՈՒՐԲԱԹ
23
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
VENDREDI
23 FEVRIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11144 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.144

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽՃԱՆԿԱՐ ԵՐԿԻՐ ՄԸ

Ֆրանսական մամուլն ու ձայնասփիւռը քանի մը օրէ ի վեր կը խօսին Խրուաթներու եւ անոնց յեղափոխական Ուսթաշի կազմակերպութեան մասին : Պատճառը անցեալ Կիրակի իրիկուն Փարիզի եուկոսլաւ դեսպանատան կից ակումբին մէջ պայթած ռումբն է, որուն հետեւանքով մէկ մեռեալ եւ քսան վիրաւոր կային, բոլորն ալ եուկոսլաւ :

Այս եղեռնափորձին հեղինակը կամ հեղինակները չգտնուեցան : Սակայն ոստիկանութիւնը կը կասկածի Ուսթաշիներու վրայ, որոնք Եւրոպայի զանազան երկիրներուն, մասնաւորապէս Գերմանիոյ մէջ ունին իրենց գաղտնի կազմակերպութիւնները :

Ուսթաշիներու մասին շատ խօսուեցաւ 1934 Հոկտեմբերին, երբ Եուկոսլաւիոյ թագաւոր Աելքսանդր հազիւ ոտք կոխած Ֆրանսական հողը, Մարսիլիոյ մէջ մահափորձի ենթարկուեցաւ կազմակերպութեան երիտասարդ մէկ անդամին կողմէ : Եղեռնափորձին զոհ գնաց նաեւ Ֆրանսայի արտաքին նախարար Լուի Պարթու, որ կառքին մէջ թագաւորի կողքին էր նստած :

Ուսթաշիներու պետն էր Անթէ Փավելիչ, որ սերտ կապեր հաստատած էր Հիթլէրի եւ Մուսոլինի հետ : Եւ համաշխարհային երկրորդ պատերազմին, երբ Գերմանները գրաւեցին Եուկոսլաւիան, անկախութիւն շնորհեցին Խրուաթիոյ : Անթէ Փավելիչ հասաւ իր փառքի գագաթնակէտին : Սակայն երկար պիտի չտեւէր խրուաթ ազգայնականներու ուրախութիւնը :

Դաշնակիցներու յաղթանակը վերջ տուաւ նացիներու եւ Ֆաշիստներու սխրագործունեանց : Անոնց պաշտպանեալները փախուստի ճամբան բռնեցին : Փավելիչ ալ ապաստանեցաւ Սպանիա, ուր եւ մեռաւ անփառունակ, շուրջ տասը տարի առաջ :

Խրուաթները տարագրութեան մէջ ունին ուրիշ ազգայնական կազմակերպութիւններ ալ, որոնցմէ մէկուն պետը՝ Պրանքօ Եէլիչ՝ Պերլինի մէջ յայտարարած է թէ իրենք օտար հողի վրայ ո՛չ մէկ եղեռնափորձ կատարելու ծրագիր ունին :

Ամէն պարագայի վստահութեամբ կրնանք արձանագրել, որ Հայկական Հարցէն զատ բազմաթիւ ուրիշ անլոյծ հարցեր կան աշխարհի երեսին :

Խրուաթներու հարցը մէկն է անոնցմէ :

Հին դարերուն Խրուաթիան մաս կը կազմէր հռովմէական կայսրութեան : Խրուաթները այդ հողամասին վրայ հաստատուեցան վեցերորդ դարուն : Ժ. դարուն Տոմիսլաւ տիրեց ամբողջ երկրին եւ հիմը դրաւ արքայական հարստութեան մը, 925ին դառնալով թագաւոր Խրուաթիոյ : Դաշինք կնքեց Բիւզանդիոնի հետ ընդդէմ Պուլկարներուն եւ իր սահմանները ընդարձակեց Դրավայէն մինչեւ Ադրիական ծով :

Անկախ Խրուաթիոյ վերջին թագաւորը սպաննուեցաւ 1097ին Հունգարիոյ դէմ պատերազմի ընթացքին : Հունգարիոյ թագաւորը Քալման 1102ին բարձրացաւ Խրուաթիոյ գահը : Այնուհետեւ ամբողջ ութ հարիւր տարի օտարի տիրապետութեան տակ պիտի մնար երկիրը : Պահ մը Վենետիկցիները պիտի տիրանային Տալմացիոյ մեծագոյն մասին : 1526ին օսմանեան կայսրութիւնն ու Հունգարացիք իրարու միջեւ պիտի բաժնէին զայն :

1669ին Կարլովիցի դաշնագիրը Թուրքերու ձեռքէն ազատեց Խրուաթիան : Նափոլէոն 1805ին խրուաթեւսլովենեան հողերը միացնելով կազմեց Իլլիւրեան նահանգները : 1822ին Խրուաթիա վերստին զտաւ իր նախկին սահմանները եւ Հունգարիոյ հետ իր կապերը վերահաստատուեցան, որոշ ինքնավար վարչաձեւով :

Առաջին աշխարհամարտի վաղորդայնին, աւստրեւհունգար կայսրութեան քայքայումէն ետք, 1918 Հոկտեմբեր 29-ին Խրուաթ խորհրդարանը երկրին անկախութիւնը հռչակեց եւ միացաւ նորակազմ սերպ – խրուաթ – սլովեն թագաւորութեան, որուն մէջ տիրապետող դերը կը ստանձնէր Սերպիա :

Այս եռագլխանի թագաւորութիւնը 1931 Սեպտեմբերին կ՚առնէր Եուկոսլաւիա անունը, զոր կը պահէ մինչեւ այսօր :

Աւստրեւհունգար կայսրութիւնը խճանկար պետութիւն մըն էր օսմանեան կայսրութեան պէս : Իր մականին տակ միացած էին բազմաթիւ ազգեր, որոնք նոյն լեզուն չէին խօսեր եւ նոյն կրօնքը չունէին :

Եուկոսլաւիա իբրեւ ժառանգորդներէն մէկը հապսպուրկեան կայսրութեան, իր կարգին դարձած է խճանկար երկիր մը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՑՈՅՑԵՐԸ Ի ՆՊԱՍՏ ՎԻԷԹՆԱՄԻ

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ ՎԻԷԹՆԱՄԻ ՄԷՋ

Ամէն կողմ, մահ եւ արիւն երկրի մը մէջ որ դժոխք դարձած է : Ռմբակոծութիւնները կը շարունակուին, Մառիններ, ինչպէս կը նկարագրէ Շօվէլ, կ՚իյնան իրարու ետեւէ, մինչ բոլոր երիտասարդները Վիէթքոնկի շարքերը մըտած են :

Մինչ հոն արիւն կը թափի ու Վիէթքոնկ նոր եւ անմիջական յարձակում մը կը յայտարարեն թռուցիկներ, Փարիզի մէջ ալ մեծաքանակ ոստիկանական ուժեր պաշարած էին Քոնքորտի հրապարակը, Զորեքշաբթի իրիկուն, պաշտպանելու համար ամերիկեան դեսպանատունը : Արդարեւ Լատինական թաղը հաւաքուած էին աւելի քան ութ հազար հոգի բողոքելու համար Վիէթնամի պատերազմին դէմ : Հիւսիսային Վիէթնամի եւ Վիէթքոնկի զոյգ դրօշները կը ծածանէին Սորպոնի վրայ, քիչ ետք վար առնուած, կրկին կը բարձրացուէին : Կրակի մը տրուէր Ճոնսընի պատկերին վրայ շինուած մանքէն մը : Առժամապէս կը փոխուէին փողոցներու եւ վարժարաններու անունները այսպէս Պուլվ. Սէն Միշէլը կը դառնար՝ «հերոսական Վիէթնամի պողոտայ», Սէն Լուի լիսէն՝ «Նկույէն – Վան – Թրոյ» (անունն է Ազգ. ճակատի մէկ ռազմիկին որ հրապարակաւ գնդակահարուեցաւ Սայկոն, հարաւային Վիէթնամի բանակին կողմէ) : Իրիկունն ալ Սիրք տ՚Իվէրի մէջ երեք հազար հոգի ներկայ կ՚ըլլային հանրաժողովի մը, կազմակերպուած Վիէթնամի պատերազմին դէմ բողոքելու համար :

× Պերլինի մէջ 150 հազար հոգի ցոյց մը կ՚ընէին առջի օրուան հակամերիկեան ցոյցին հակազդելու համար, այս անգամ հակահամայնավար նշանախօսքերով :

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ԹՐՔԱՎԱՐԻ ՆԻՍՏԵՐ ԹՈՒՐՔ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն Փետրուար 18 թուականով :—

Պիւտճէի վիճաբանութիւնները երէկ ալ շարունակուեցան Ազգ. Ժողովին մէջ, բայց նորէն կռիւ ծագեցաւ եւ ծեծկուուքը դժուար զսպուեցաւ ԱՓականներու եւ Հալքեաններու միջեւ : Մանաւանդ դիշերային նիստին ջղագրգիռ մթնոլորտ մը կը տիրէր, եւ կիրքերը բոլորովին բորբոքեցան, երբ ԱՓականները բանաձեւ մը տուին Ազգ. Ժողովին, վիճաբանութիւնները բաւ համարելով : ԹԻՓական Զէթին Ալթան հեգնական շեշտով մը ըսաւ— Մեծամասնութիւն ունիք, բայց ծանրութիւն չունիք :

Այս խօսքը ամբողջովին ելեկտրականացուց մթնոլորսը, Հալքեաններէն ոմանք ձայնակցեցան Զէթին Ալթանի, եւ ԱՓականներու բազմութիւն մը բեմին առջեւ հաւաքուելով խոյացաւ Հալքեաններու վրայ : Կռիւ եւ ծեծկուուք, հայհոյանք եւ նախատինք իրարու խառնուեցան, երկու հակառակորդ կողմերը կոկորդ կոկորդի եկած էին : Հալքեան երեսփոխան Նազմի Օկուզ եւ ԱՓական երեսփոխան Էօմէր Էքին իրարու օձիքին կառչած էին եւ զիրար կը նախատէին : Օկուզ բռունցք մը զարկաւ Էքէնի որ փոխադարձել ուզեց, բայց երեսփոխաններ եւ նախարարներ իրենց միջեւ մտան եւ կռուարարները բաժնեցին : Այդ պահուն, ԱՓական երեսփոխան Մէհմէտ Աթէշօղլու կ՚ըսէր Օկուզի. — Պիտի սպաննեմ քեզ : Եւ դառնալով Հալքեան խմբակին, կ՚աւելցնէր .— Զեզի Ինէօնիւն ալ չի կրնար փրկել, Ինէօնիւն ինքզինքն ալ չի կրնար փրկել :

Ուրիշ ԱՓական երեսփոխան մըն ալ Իհսան Աթաէօվ, պոռաց. — Զէթին Ալթան բացաւ բերանը, բայց բռունցքը տեսնելուն պէս կծիկը դրաւ :

Երբ կիրքերը հանդարտեցան, Պիւտճէի վիճաբանութիւնները շարունակուեցան մինչեւ ուշ ատեն :

ՄԱՐԴԸ ՈՒՐԻՇՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ ԱԼ ԿԸ ՄՏԱԾԷ...

ՊՈԼՍՈՅ ԿԱՐԳԱԹՈՂԸ ՊԻՏԻ ՊԱՅՔԱՐԻ ... ԿՈՒՍԱԿՐՕՆՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Պոլսոյ թերթերէն կը տեղեկանանք թէ թուրք թերթերուն բերնի ծամոց եղած է կարգաթող Էմիրզեանի պատմութիւնը : Հիւրիէթ, Ագշամ եւ ուրիշներ իրարու հետ կը մրցին նկարներ ու սիրային նկարագրութիւններ հրատարակելով : Մենք տեղ պիտի չտանք այդ խայտառակութիւններուն : Արդէն ցարդ եղածներն ալ շատ շատ էին, մանաւանդ այն խնդրանքները զորս ըրին Պոլսոյ աշխարհական թէ հոգեւորական անձնաւորութիւնները ետ բերելու համար Խոսրով չեպիսկոպոսը, կարծես ձեռքէ չփախցնելիք ապրանք էր : Յիշենք միայն թէ մարդը անձնասէր չըլլալով իր կրօնակիցներուն մասին ալ կը մտածէ եւ որոշած է պայքարիլ կուսակրօնութեան դէմ : Այս առընչութեամբ հետեւեալ տեղեկութիւններ կ՚առնենք Մարմարայէն :

ԷՄԻՐԶԷԵԱՆ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ՈՐ ԿՈՒՍԱԿՐՕՆՈՒԹԻՒՆԸ ՋՆՋՈՒԻ

« Ագշամ » եւս այսօր կը զբաղի Էմիրզեանի խնդրով, եւ կ՚ըսէ թէ ան հոգեւորականութենէ հրաժարած է եւ կը կենակցի Անահիտ Էրթաշգըրան անուն սիրուհիին հետ :

«Ագշամ » տեսակցութիւն մը ունեցած է Անդրանիկ Էմիրզէեանի եղբօր հետ, որ ըսած է.— Ան սքեմը թողուց այլեւս, պիտի ամուսնանայ, կը փափաքի որ զինք հանգիստ ձգեն : Որոշած է պայքարիլ կուսակրօնութեան դէմ, եւ պիտի աշխատի որ այս սխալ օրէնքը բարեփոխուի եւ գոնէ իր յաջորդները հանգիստ ընեն :

« Ագշամ » կ՚աւելցնէ թէ Հայոց կրօնական կանոններուն համաձայն քահանաներու համար ամուսնութիւնը պարտաւորիչ է, իսկ վարդապետ եւ եպիսկոպոսներ պարտաւոր են կուսակրօն մնալ, ինչ որ ծանր անիրաւութիւն մըն է, եւ խնդիրը յանգած է մինչեւ Կաթողիկոսին » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ խորհրդային դեսպանատան դէմ մահափորձ մը եղած է առջի օր : Վնասները մեծ չեն, բայց «Թաս» գործակալութեան համար գրգռութիւն մըն է ամերիկեան իշխանութեանց մեղսակցութեամբ :

ԱՄՄԱՆԷՆ կը հաղորդեն թէ բանակը « պատրաստ է հարուածելու ռեւէ մէկը որ թագաւորին վրայ յարձակի » : Միւս կողմէ 70 հազար գաղթականներ հեռացած են Յորդանան գետի շրջանէն, իսրայելեան ռմբակոծութիւններուն իբրեւ հետեւանք : Ողբերգական վիճակ մը ըստեղծուած է մանաւանդ որովհետեւ հեղեղանման անձրեւները կը տեղան ամբողջ Միջին Արեւելքի վրայ օրերէ ի վեր :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԷՆ արտաքսուած է ՊԻ ՊԻ ՍԻի եւ Օպզերվըրի անդլիացի թղթակիցը : Այս առթիւ հրապարակուած զեկոյցը կ՚ըսէ .— « Յոյն իշխանութիւնները կը խորհին թէ Պ. Ֆայնըր թղթակցութիւններ կ՚ընէր, զուրկ առարկայութենէնէ» :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ վարչապետը Թեհրան պիտի երթայ պաշտօնական այցելութեան Մարտին եւ Շահին հետ բացումը կատարէ Սպահանի երկաթի գործատան, որ շինուեցաւ խորհրդային աջակցութեան շնորհիւ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Նախարարաց Խորհուրդը պատուոյ լեգէոնի ասպետ նշանակեց Ժան – Քլօտ Քիլին, Մարիէլ Կուաչէլը եւ Անի Ֆամոզը, արժանիքի ազգ. կարգ ալ շնորհեց Իզապէլ Միռի, Կրընոպլի Ողիմպիականներուն ատեն իրենց տարած յաղթանակներուն համար դահուկի մրցումներուն :

ՔԱՆԱՏԱՅԻ վարչապետը՝ Փիրսըն պիտի չհրաժարի, բայց որոշեց վստահութեան քուէ ուզել :

ՓԵՇՏԱՅԻ մէջ քանի մը օրէն կը բացուի համայնավար կուսակցութեանց խորհրդակցական ժողովը : Գլխաւոր նիւթերն են՝ Չինաստանի ազգայնամոլութիւնը եւ աշխարհակալութեան անմարդկային երեւոյթը : Յարդ մասնակցիլ ընդունած են 70 կուսակցութիւններ :

ՊԵԼԺԻՈՅ մէջ տագնապը սուր բնոյթ ունի : Երկրին ամէնէն կարեւոր կուսակցութիւնը՝ ընկերային – քրիստոնեայ « պայթած » է : Այլ խօսքով տարակարծութիւնը խոր է Ֆլաման եւ Ֆրանսախօս հոսանքներուն միջեւ : Ֆրանսախօս թեւին նիստէն ետք, նախագահը յայտարարած է թէ Ուալօն ընկերային – քրիստոնեաները առանձին պիտի ներկայանան ընտրութեանց :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ երկրաշարժին հաշուեկշիռն է՝ քսան մեռեալ եւ 15 վիրաւոր : Կացութիւնը ծանր է որովհետեւ նոր ցընցումներու վախ կայ :

ՆԱՏԱԼԻ ՀՈՒՅԶԸ

ԿԻ

ՇԵՂՈՒԹ ՀՈՂԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆՏԱՆԵԱԿԱՆ ՊԱՏՄՎԱԾՔ

ՄԱՍ ԴԱՇՏՄԱ

Ամառվան գիշեր չգոմաշտեցիների համար ոչ միայն հանգստի ժամանակ է, այլև ամենաեռուն աշխատանքի։ Ամբողջ գիշեր ոչխարները պետք է արածեցնել, որպեսզի ցերեկը, երբ տապը սկսում է տանջել անասուններին, նրանք հանգիստ կարողանան կանգնել ստվերում։ Ամառային գիշերները կարճ են, և հովիվները քիչ են քնում։

Ամառ էր։ Ես ապրում էի Ղարաքիլիսայի գոմաշտեցիների մոտ։ Ամեն առավոտ, երբ արևը դեռ չէր բարձրացել, ես արթնանում էի ոչխարների բզզոցից։ Ոչխարները, որ գիշերը հանգիստ էին կանգնած եղել, հենց որ արևի առաջին ճառագայթները հայտնվում էին, սկսում էին ոտքերով հող փորել, ինչպես ասում են գոմաշտեցիները՝ «ոտքերով հող էին ուտում»։ Ես գիտեի, որ դա նշան է, որ ոչխարները պատրաստվում են արածելու գնալ։ Ես վեր էի կենում, հագնում էի իմ հագուստները, վերցնում էի գավազանս և գնում էի ոչխարների մոտ։

Ոչխարները, որ գիշերը հանգիստ էին կանգնած եղել, հենց որ տեսնում էին ինձ, սկսում էին բզզալ։ Ես գիտեի, որ դա նշան է, որ նրանք ուզում են արածելու գնալ։ Ես գավազանս ձեռքիս առնում էի, ոչխարները հետևում էին ինձ, և մենք գնում էինք դեպի արածելու տեղը

ԳԻՏԱԿԱՆ

Երկար ժամանակ աստղագէտները ընդհանրապէս այն տեսակէտը կը պաշտպանէին, թէ երկրագունդին բնական արբանեակը՝ լուսինը բոլորովին պաղ երկնային մարմին մըն է: Ներկայիս, այս տեսակէտը անհիմն կը նկատուի: Կը կարծուի, թէ լուսնի վրայ գոյութիւն ունին շողարձակ նիւթեր, իսկ ժամանակաւոր հրաբխային գործունէութիւնը թոյլ կուտայ ենթադրել, որ անոր ընդերքին մէջ բաւական բարձր ջերմութիւն մը գոյութիւն ունի:

Կորքի քաղաքէն երկու գիտնականներ՝ Վ. Թրոյիցքի եւ Վ. Քրոթիկով օգտագործելով նոր եղանակ մը՝ լուսնի ռատիօ շողարձակումներու ուսումնասիրութեան համար, յայտնաբերեցին տաք ճառագայթներու գոյութիւնը: Այս ուսումնասիրութեան հիման վրայ գիտնականները եզրակացուցին, թէ շողարձակ տարրերու խտութիւնը լուսնի վրայ 6–7 անգամ աւելի մեծ է քան երկրին վրայ: Եթէ այս ենթադրութիւնը հաստատուի, կը նշանակէ որ լուսնի մակերեսէն մօտաւորապէս 70 մեթր խորութեամբ, ջերմութիւնը պէտք է հասնի մօտ հազար աստիճանի, ինչ որ կարծուածէն աւելի բարձր է:

տարներուն հետ: Անարդար է թոշակները միշտ բարձրացնել, որ մեզ սովի պիտի մատնէ, երբ բանուորը կը շահի 150 առ հարիւր աւելի քան 1915ին՝ անպայման պարտութիւն կը բերէ բոլոր շուկաներուն վրայ դրացի ապրանքներէն»:

Անգլիոյ մէջ սպառումը շատ, խնայողութիւնը՝ նուազ, Աշխատաւորականներ ալ բաշխելու աշխատեցան, քան արտադրելու:

Անգլիա կը փափաքի մտնել Հասարակաց Շուկայի մէջ՝ ընդունելով Հռոմի դաշինքը, սակայն Ֆրանսայի Նախագահը կը հակառակի, թէեւ Հոլանտա, Պելժիա, Իտալիա համաձայն են: Գերմանիա համոզուած է, որ անգլիական մասնակցութիւնը կենսական է Համայնքին ապագային համար, որովհետեւ վեցերու անհամաձայնութիւնը կրնայ վտանգել գերման տնտեսութիւնը, դարձեալ զօրաւոր եւ անկախ Եւրոպա մը իրականացնելու համար անհրաժեշտ է Անգլիոյ եւ Սկանտինաւեան երկիրներու մասնակցութիւնը: Գերմանիոյ արտաքին նախարար Պրանտ Լոնտոնի մէջ յայտարարեց, թէ «մենք համաձայն ենք Անգլիոյ մուտքին: Ուիլսըն ճիշդ ըսաւ, թէ սոյն որոշումը պատմական է Անգլիոյ համար: Եւ կ'աւելցընեմ որ Եւրոպայի համար ալ որոշումը պատմական է»: Պրանտի համաձայն, Ֆրանսայի ընդդիմութիւնը կը վնասէ թէ՛ Գերմանիոյ եւ թէ Համայնքին:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ, («Յառաջ»).— Սեբաստացի անմահ հերոս Մուրատի յիշատակին հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ Փետրուար 11ին, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, խուռներամ հայրենակիցներու ներկայութեան:

Արարողութեան նախագահեց առաջնորդ Թրթռեան Եպս., որ իր քարոզին բնաբան ընտրեց Պօղոս առաքեալի կեանքն ու գործը եւ եզրակացուց: «Առաքեալը յանուն լոյսին պայքարեցաւ խաւարին դէմ, իսկ Մուրատները մաքառեցան ի խնդիր ազատութեան: Երկու պարագաներուն ալ յաղթանակը նուիրեալներուն եւ հերոսներուն համար էր»:

Յիշատակի ճաշը տեղի ունեցաւ ժամը 13ին: Սրահը լեցուած էր հոծ բազմութեամբ:

Օրուան բանախօսն էր Վ. Միսթիք, որ ներկայացնելէ ետք Մուրատի դիմագիծն ու անոր կատարած մեծ գործը մեր իրականութեան մէջ, յայտարարեց, թէ «Մուրատները կը նմանին ջրվէժներու, որոնք խորտակելով ամէն արգելք՝ կը հոսին մինչեւ իրենց նպատակակէտը»:

Խօսեցան նաեւ Ն. Նիկողոսեան, Կ. Ճանիկեան, Ս. Յարութիւնեան եւ տողերս գրողը, որոնք, իրենց կարգին, պանծացուցին հերոսը:

Ընդհանուր խանդավառութեան մէջ տեղի ունեցաւ նուիրահաւաքում մը, որմէ կարճ ժամանակուան մէջ գոյացաւ 1500 ֆրանք:

Ճոխ էր գեղարուեստական բաժինը շնորհիւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն, որոնք երգերով, արտասանութիւններով հայեցի շունչ պարգեւեցին ներկաներուն:

Մեծ Հայուն եւ յեղափոխականին նուիրուած յիշատակի օրը նախաձեռնած եւ կազմակերպած էր Սեբաստիոյ նահանգի Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը:

Գեղեցիկ գաղափար մը, որ պսակուեցաւ յաջողութեամբ:

Ա. ԱՐՄԱՂԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍԱՐՏԱՐԱՊԱՏԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ, գրեց գլխաւոր սպայակոյտի գնդապետ՝ Ալեքսանտր Կ. Շնէուր (թարգմ. Ա. Ամուրեան): Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Քալիֆորնիոյ Կ. Կոմիտէին: Ֆրէզնօ, 1967:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԿՐԹԱԹՈՇԱԿԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Կրթական Կեդր. Յանձնախումբը 1968 – 1969 դպրոցական տարեշրջանի համար՝ համալսարանական ուսմանց յատուկ թոշակներու բաշխումին մասին կը ծանուցանէ հետեւեալը, շահադրգռուողներուն ի դիտութիւն:

1. Միութիւնը ներկայիս ունի 137 թոշակընկալ սաներ, որոնցմէ 27ը այս տարի իրենց ընթացքը կ'աւարտեն: Ուրեմն, իրենց ուսումը դեռ պիտի շարունակեն 110 հոգի, որոնք կրթաթոշակ պիտի ստանան յառաջիկայ շրջանին եւս, եթէ յաջողութեամբ անցընեն տարեվերջի իրենց քննութիւնները:

2. Նկատի առնելով մեր վարժարաններուն համար լուրջ պատրաստութեան տէր ուսուցիչներ ունենալու անհրաժեշտութիւնը, Կրթ. Յանձնախումբը նպատակայարմար կը դտնէ՝ վերջին քանի մը տարիներուն նման, այս շրջանին եւս, զանազան ճիւղերու հետեւող վերոյիշեալ 110 ուսանողներուն կատարուելիք վճարումներէն ետք, կրթաթոշակներու մնացեալ դումարը տրամադրել հայ ուսուցիչներու կատարելագործումի ծրագրին եւ սահմանափակ թիւով նոր թեկնածուներու:

3. Կրթաթոշակի այս յատկացումներէն կրնան օգտուիլ, նախ, արդէն իսկ պաշտօնի վրայ գտնուող հայ ուսուցիչներ, որոնք մասնաւորաբար կը յանձնարարուին իրենց վարժարաններուն տնօրէնութեան կամ վերահսկիչ մարմիններուն կողմէ:

4. Երկրորդ, համալսարանական ընդհանուր ուսմանց համար թեկնածու ներկայացողները պէտք է անպայման երկրորդական վարժարանի մը վկայականը ունենան ի ձեռին, ապա թէ ոչ իրենց դիմումը անպատասխանի պիտի մնայ:

5. Բոլոր թեկնածուները, ուսուցիչ թէ պարզ ուսանող, Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Եւրոպայի մէջ իրենց դիմումը պիտի կատարեն Միութեան հետեւեալ մարմիններուն.

Armenian General Benevolent Union
District Committee of Lebanon
P. O. Box 715
BEIRUT, LEBANON
Armenian General Benevolent Union
District Committee of Syria
P. O. Box 348
ALEP, SYRIA
Union Générale Arménienne
de Bienfaisance
Comité Central pour l'Europe
11, Square Alboni, PARIS (16e)
FRANCE

6. Միութեանս այս Յանձնաժողովները հարկ եղած հարցարանները պիտի զրկեն թեկնածուներուն, որոնց թղթածրարները տեղական Կրթ. Յանձնախումբերը ուսումնասիրելէ ետք պիտի փոխանցեն Կեդրոն՝ արժանաւոր թեկնածուներու մասին իրենց պատճառաբանեալ յանձնարարութեամբ:

7. Ուրիշ վայրերու թեկնածուները, ուսուցիչ թէ ուսանող, ուղղակի պիտի դիմեն Կեդր. վարչութեան, ստորեւ տրուած հասցէով:

8. Բոլոր թեկնածուները, Լիբանանէն, Սուրիայէն, Եւրոպայէն եւ ուրիշ վայրերէ, իրենց դիմումները վերեւ յիշուած մարմիններուն մօտ պէտք է կատարեն մինչեւ 1 Ապրիլ, 1968: Այդ թուականէն անմիջապէս ետք անոնց պիտի զրկուին հարցարաններ, որոնց տրուած պատասխաններուն եւ զանոնք հաստատող փաստաթուղթերուն հիման վրայ նկատի պիտի առնուին իրենց խնդրանքերը:

9. Միութեան Եւրոպայի, Լիբանանի եւ Սուրիոյ մարմինները թեկնածուներուն թղթածրարները Նիւ Եորք պիտի հասցընեն մինչեւ Մայիս 15 եւ Կեդր. Վարչ. Ժողովի Կրթ. Յանձնախումբը զանոնք քննելով կրթաթոշակներու բաշխումը պիտի առնուին իրենց խնդրանքները:

10. Ներկայիս իրենց ուսումը շարունակող Հ. Բ. Ը. Միութեան սաները, ընթացիկ դպրոցական տարեշրջանի վերջաւորութեան, իրենց քննութեանց արդիւնքը եւ կարգափոխութեան ու շրջանաւարտութեան պարագաները պէտք է մինչեւ Յուլիս 1 հաղորդեն ուղղակի Կեդր. Վարչութեան:

11. Ըստ Կեդր. Կրթ. Յանձնախումբի որոշման, իրենց համալսարանական ուսման ընթացքին առանց Կեդրոնի գիտութեան ճիւղ փոխող սաները կը դադրին կրթաթոշակ ստանալէ:

Աւելցնենք նաեւ թէ կրթաթոշակ չի յատկացուիր այն թեկնածուներուն, որոնց վերջին տարուան նիշերու ընդհանուր միջինը ութսուն առ հարիւրէն պակաս է:

12. Մասնաւոր հիմնադրամէ մը կրնան օգտուիլ Ամերիկաբնակ պատանիներ եւ պարմանուհիներ, որոնք կը փափաքին արտասահմանի հայ վարժարանի մը մէջ ազգային ուսում ստանալ: Այսպիսիները կրնան դիմել ուղղակի Կեդր. Վարչութեան:

Այս յայտարարութիւնը միաժամանակ հրատարակութեան կը տրուի Ամերիկայի եւ արտասահմանի հայ թերթերուն մէջ:

ԴԻՒԱՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉ. ԺՈՂՈՎԻ

Նիւ Եորք, 16 Փետր. 1968

K. Guiragossian, Executive Director
Armenian General Benevolent Union
109 East 40th Street
NEW-YORK, N.Y. 10016 — U.S.A.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (122)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Այս հաստատական խօսքերը զոր կարծես թէ պատահաբար եւ առանց ինքն ալ դիտնալու կ'ըսէր, հեծկլտանքի պէս կ'ելլէին բերնէն, եւ ամէն մէկ խօսքը արտաբերելու ժամանակ փայտ ճեղքող փայտահարի մը պէս շարժում մը կ'ընէր: Երբ դադրեցաւ խօսելէ, ունկնդիրները քահ քահ խնդացին: Մարդը ունկնդիրներուն նայեցաւ, եւ տեսնելով որ կը խընդան եւ չհասկնալով թէ ինչո՛ւ կը խընդան, ինքն ալ սկսաւ խնդալ:

Աղետալի բան մըն էր այս:

Նախագահը որ ուշադիր եւ բարեսէր մարդ մըն էր, խօսիլ սկսելով յիշեցուց «պարոն դատաւորներուն» թէ Պ. Պալու, վաղեմի սայլագործ վարպետը, որու քով ամբաստանեալը աշխատած ըլլալը յայտնած էր, պարապ տեղը յիշուած էր: Սնանկացած էր ան եւ կարելի եղած չէ դտնել զինքը. յետոյ դէպի ամբաստանեալը դառնալով ստիպեց զայն որ մտիկ ընէ իր ըսելիքին եւ շարունակեց.

— Այնպիսի կացութեան մը մէջ կը դտնուիս, ուր պէտք է խորհիլ: Ամենածանր կասկածներ կան վրադ, եւ կրնան ամենածանր հետեւութիւններ ունենալ: Ամբաստանեա՛լ, քու շահուդ համար վերջին անգամ մըն ալ կը հարցնեմ. սա երկու եղելութեանց նկատմամբ յայտնի եւ ստոյգ պատասխան տուր: Առաջին. Փիէրոնի արտին պատէն անցնելով ոստը կոտրեցի՞ր եւ խնձորները գողցա՞ր, այսինքն պատէ մը անցնելով գողնալու ոճիրը գործեցի՞ր. այո՛ կամ ոչ, պատասխան տուր: Երկրորդ. Ժան Վալժան անուն ազատագիր վաղեմի թիապարտը գո՞ւն ես թէ ոչ, պատասխան տուր:

Ամբաստանեալը լաւ մը հասկցող եւ տալիք պատասխանը դիտցող յաջողակ մարդու կերպարանքով գլուխը շարժեց: Բերանը բացաւ, դէպի նախագահը դարձաւ եւ ըսաւ.

— Նա՛խ եւ առաջ...:

Յետոյ գլխարկին նայեցաւ, ձեղունը նայեցաւ եւ լռեց:

— Ամբաստանեա՛լ, կրկնեց ընդհանուր դատախազը խիստ ձայնով մը, ուշադրութիւն ըրէ: Քեզի հարցուած բաներուն եւ ոչ մէկուն պատասխան տուիր: Շփոթիլդ քու դատապարտութիւնդ է: Յայտնի է թէ անունդ Շանմաթիէօ չէ. թէ Ժան Վալժան վաղեմի եղեռնագործն ես դու ի սկզբան Ժան Մաթիէօ անունը կրելով, որ մօրդ անունն է. թէ Օվէրնեը գացած ես եւ թէ Ֆավըրոլ ծնած եւ հոն յատանողութիւն ըրած ես: Յայտնի է թէ պատին վրայէն անցնելով Փիէրոնի արտէն հասուն խնձորներ գողցար: Թող պարոն դատաւորները դատեն:

Ամբաստանեալը ի վերջոյ նստած էր. ուստի նորէն ելաւ յանկարծ երբ ընդհանուր դատախազը լմնցուց խօսքը եւ պոռաց.

— Զարասիրտ մարդ մըն ես դու: Ահա ասիկա ըսել կ'ուզէի, բայց ի սկզբան չկրցայ յիշել որ ըսէի: Ես բան չգողցայ. ամէն օր ուտեստ ունեցող մարդ մը չեմ:

Այլեւիյէն կուգայի. ճամբայ ելլելէս առաջ տեղատարափ անձրեւ մը եկած եւ դաշտերը բոլորովին դեղին զոյն առած էին. լճակներու ջուրերը կը յորդէին, եւ աւազներու մէջէն ճամբու եզրին վրայ միայն խոտի շիւղեր կ'ելլէին երբ քալելով կուգայի, կտրուած եւ դետինը նետուած ոստ մը գտայ որու վրայ խնձոր կար. առի ոստը առանց դիտնալու թէ փորձանք մը պիտի բերէր գլխուս: Այս պատճառաւ երեք ամիսէ ի վեր բանտարկուած եմ, եւ հոն հոս կը քաշկըռտուիմ:

Յետոյ խօսելու կը հրաւիրուիմ, բայց չեմ կրնար խօսիլ. ինծի դէմ կը խօսուի. պատասխան տուր կ'ըսուի ինձ: Զինուորը որ բարեսիրտ տղայ մըն է՝ արմուկս կը դրդէ եւ կամաց մը կ'ըսէ.— Պատասխանէ: Բացատրութիւն տալ չեմ դիտեր. ես ուսումնական չեմ, խեղճ մարդ մըն եմ: Անիրաւութիւն մըն է իմ այս վիճակս չտեսնել: Գողութիւն չըրի, դետինը բան մը կար առի:

Ժան Վալժան կ'ըսէք, Ժան Մաթիէօ կ'ըսէք: Այդ անձերը չեմ ճանչնար: Գիւղացի են ատոնք: Պ. Պալուին քով աշխատած եմ, որ Օփիթալի Պուլվարը կը բնակէր: Անունս Շանմաթիէօ է: Ուր ծնած ըլլալս լսելով մեծ դէշութիւն կ'ընէք, վասնզի ես չեմ դիտեր թէ ո՞ւր ծնած եմ:

Ամէն մարդ տուն չունի որ տունի մէջ ծնի: Երանի թէ ունենայի: Կարծեմ թէ հայրս, մայրս ճամբաները թափառող անձեր էին, բայց լաւ չեմ դիտեր: Երբ պըզտիկ էի, անունս Պզտիկ էր: Հիմա անունս Ծերուկ է: Ահա ասոնք են մկրտութեան անուններս: Ինչպէս կ'ուզէք այդպէս հաւատացէք:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պուէրնէն Տէր եւ Տիկին Բարդէն Քէ – չիչեան ցաւակցութիւն կը յայտնեն Տակ– ճեան եւ Քըխեան ընտանիքներուն, կրօ– նիկ Տակճեանի մահուան առթիւ եւ փո– խան Ծաղկեպսակի քսան Ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչին, 15 «Հայ – Բոյժ»ին (ըս– տանալ «Յառաջ»էն) եւ 15 Ֆր. «Յառաջ»ի բարեգործման :

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Գարեգին Հաբէլեան ողբ. Տիկին Գրօնիկ Գարա – Սարգիսեանի յի – շատակին, փոխան ծաղկեպսակի կը նը– ւիրեն տասը Ֆր. «Յառաջ»ին :

×

Այրի Տիկին Ա. Իբգրանեան յիսուն Ֆր. կը նուիրէ «Հայ – Բոյժ»ին Անդրանիկ Տէր – Գէորգեանի մահուան առթիւ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախոբբ. Հայր. Միութեան Ֆրան – սայի շրջանի Կեդր. վարչութիւնը իր խո– րին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Վ. Վարդանեանի, իր զաւակնե – րուն, թոռներուն եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց ամուսինին, հօր եւ մեծ հօր Վարդան Վարդանեանի (Կառ– տան) ցաւալի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները յատկացուելու համար եկեղեցւոյ եւ աթոռներու նորոգութեան :

Ֆրանք

Նախկին ցանկին դումարը 275.268.50

Տէր եւ Տիկին Արտաչէս Բամպուքճեան իրենց տան դանճանակի հասոյթը 120 *Ֆր, Տիկին Բերուզ Եսայեան եւ զաւակը Պ. կարապետ Եսայեան փոխան Ծաղկեպսա– կի Սարգիս Ֆէրմանեանի մահուան առ – թիւ* 100, *Պ. Մարկարեանց Յովսէփ Ա. – թանասեանի մահուան առթիւ փոխան Ծաղկեպսակի յիսուն, Մոսկոֆեան ըն – տանիք Սարգիս Ֆէրմանեանի մահուան առթիւ փոխան Ծաղկեպսակի* 30, *Տէր եւ Տիկին Տիգամեան Յովսէփ Աթանասեա– նի մահուան առթիւ փոխան Ծաղկեպսակի* 25, *Տէր եւ Տիկին Ցարութիւն Գալֆեան Հայկ Գալուստեանի մահուան առթիւ փո– խան Ծաղկեպսակի քսան Ֆրանք :*

Ընդհ. դումար՝ 275,613,50 :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի խը – նամակալութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է ողբ. Արսէն Փափազեանի կը – տակարար Մարմինէն 10.000 *Ֆրանք, որ պիտի յատկացուի չորս սանուհիներու տարեթոշակին, յաւերժացնելու համար հանգուցեալին յիշատակը :*

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՍԷՆՔ-ԷՔՒԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սե– րունդի :

Փալէ տ'Իվէրի

սրահներուն մէջ, Փետրուար 25*ին, ժա – մը* 21*էն մինչեւ լոյս :*

Նուագախումբ ԺԱՔ ԹԱՔՈՒՆ

երգ. Ալիս Ալթունեան

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովուրդները կ'երգեն փառատօնը տեղի կ'ունենայ այս տարի մեծ չուքով Մարտ 10*ին Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրո– նին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ՝*

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին եւ նա – խագահութեամբ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՌՕՇԻ :

Կը մասնակցին հետեւեալ երկիրները. — Հայաստան, Պրազիլ, Սկովտիա, Ֆը– րանսա, Յունաստան, Իսրայէլ, Հունգա– րիա, Լիբանանիա, Լեհաստան, Մեքսի – ա, Նուկոսլաւիա, Վիէթնամ:

Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի զբօ– նապաններուն եւ Պ. Գ. Պաղըճեանի, 35 Րիւ տը Թրէվիզ :

Գիները են, 7, 6, 5, 3 ֆրանք :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

25 Փետրուար. Կիրակի.— *ԲՈՒՆ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ : Սկիզբ Մեծ Պահոց : Այս կիրակիէն սկսեալ խորանին վարագոյրը փակ կ'ըլլայ եւ զոց պատարագ կը մա – տուցուի ժամը* 10*ին :*

29 Փետրուար, Հինգշաբթի. — *Այսօրուընէ սկսեալ ամէն Հինգշաբթի եւ– րեկոներ ժամը* 6.30*ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ու– նենայ ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն, ամ – բողջ Մեծ Պահոց ընթացքին : Միւս օ – րերն են Մարտի* 7, 14, 21, 28 *եւ Ապրիլ* 4 :

× *Մեծ Պահոց բոլոր կիրակիներուն, այսինքն Մարտ* 3*ին*, 10*ին*, 17*ին*, 24*ին եւ* 31*ին յաւարտ Ս. պատարագի կը կա – տարուի ԱՐԵՒԱԳԱԼԻ ժամերգութիւն : Այս օրերուն ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ արարո – ղութիւնները տեղի կ'ունենան պատարա– գի եւ Արեւագալի միջեւ ժամը* 11*ին :*

×

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի կը պատարագէ եւ կը քա– րոզէ Վաչէ Վրդ. Իգնատիոսեան :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ կրօն. Ընկերակց. վարչութիւ– նը, կը յայտարարէ թէ այս կիրա – կի կը կատարուի Սրբոց Վարդանանց Զօ– րավարաց տօնը : Հանդիսութեանց կը նախագահէ եւ պատարագը կը մատուցա– նէ Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեան, որ եւ կը քարոզէ օրուան տօնին առթիւ :

Քարոզէն անմիջապէս ետք կը կատար– ուին Հայրապետական մաղթանք՝ Ամե – նայն Հայոց Հայրապետ՝ վազգէն Կաթողիկոսի անունէն տօնին առիթով : Իսկ յետ պատարագի՝ մասնաւոր հոգե – հանգստեան պաշտօն՝ վասն համօրէն նըն– ջեցելոցն մերոց :

Սկիզբ ժամերգութեան 8, *պատարագ՝* 10, *քարոզ՝* 11, *Հայրապետական մաղ – թանք* 11.20, *հոգեհանդիստ* 12:

×

ԼԻՈՆ, Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մեծ Պահոց ընթացքին, ամէն Հինգ – շաբթի եւ Շաբաթ երեկոները, երեկոյ – եան ժամը 5*ին, տեղի պիտի ունենան, Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, Մեծ Պահոց յա– տուկ արարողութիւններ, որոնց ընթաց – քին պիտի տրուին աւուր պատշաճի քա – րոզներ : Իսկ, Կիրակի օրերը, յաւարտ Ս. պատարագի տեղի պիտի ունենան «Ա– րեւագալի ժամերգութիւններ» :*

ԽՆՋՈՅՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ

Կազմակերպուած կապոյտ Խաչի Փա – րիզի մասնաճիւղի կողմէ :

24 Փետրուար, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 18 – 23, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 *Րիւ Պլէօ :*

Զուարթ մթնոլորտ, գեղարուեստական ժիւն, մասնակցութեամբ ՍԱՅԱԹ – ՆՈՎԱ համոյթին :

Ճաշագիւն 10 ֆրանք :

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՑԱՐԳԱՆՔԻ ԵՒ ՑՈՒՇԻ

ԵՐԵԿՈՑ

Նուիրուած, բանաստեղծ

ՑԱԿՈԲ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 21*ին, Ռեժանի վերնայարկը (Մեթրօ Քաստէ) կը նախագահէ՝ ԴՐԻԳՈՐ – ՎԱՀԱՆ կը խօսի ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ*

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ ՊՈՆՏԱԿԱՆ ԱՄԱՍԻՈՅ

Հեղինակ՝ Գ. Ց. ՍԻՄՈՆԵԱՆ

(*Տպ. Վէնեթիկ*), *չքեղ տպագրութիւն,* 1038 *էջ,* 150 *նկարներով ու քարտէսնե – րով : Ճոխ եւ չահեկան –բովանդակու – թիւն, փափաքողները կրնան դիմել՝ ՓԱՐԻԶ՝ Բալուեան գրատունը,* 43, *Րիւ Ռիշէ Փարիզ* (9), ՄԱՐՍԷՅԼ՝ *Փասքալ,* 151 *Պուլվ. Միշլէ,* (9):

Գինը՝ 75 *ֆրանք*

ՓԵՏՐՈՒԱՐԵԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Ց. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմի– տէն կը տօնէ Փետրուարեան Ապստամ – բուԹեան տարեդարձը Ռիւ Ժէի Սէն Լուի սրահը (25 *Փետրուար*), *Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը* 3*ին, ընկերահամակրական խնջոյքով, գեղարուեստական բաժին տեղւոյս երիտասարդներու եւ Կապ. Խա– չի աշակերտներու կողմէ, կը հրաւիր – ուին բոլոր ընկերներն ու համակիրները :*

Ճոխ պիւֆէ :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

ԽՆՋՈՅՔ – ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպութեամբ Հ. Ց. Դ. «Վա – րանդեան» կոմիտէի կողմէ, այս Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 15*ին, Հայ Ազգ. Տան սրահը :*

Գեղարուեստական յայտագիր :

Պիւֆէ ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

Հ. Ց. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. «Րաֆֆի» խում– բի ժողովը Ուրբաթ (Փետրուար 23) *ժամը* 21*ին, Մշակոյթի Տան մէկ, 17 Րիւ Պլէօ : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկեր– ներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :*

*ԻՍԻ.— Հ. Ց. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէ– էի ընկ. ընդհ. ժողովը այս Կիրակի (*25 *Փետրուար) կէսօրէ ետք ժամը* 3*ին, Զ. Զաւարկեանի սրճարանի վերի յարկը : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկա– յութիւն : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :*

ՄԱՐՍԷՅԼ. Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիր Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր ընկերները երկուշաբթի իրիկուն (Փետր. 26), *սո– վորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլ– լայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :*

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Ց. Դ. Եօթնեղբայր– եան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, Կրընոպլի, Լանսէյի եւ Բլեն– ժի բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20.30*ին դպրոցին սրահը : Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը : Բոլոր ընկեր– ներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :*

37-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՃՇՐՋԱՆԻ

ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՐՏ 3 ԿԷՍՕՐԷ ԵՏՔ ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ

SALLE DE LA CHIMIE

28 bis, Rue Saint-Dominique — Paris (7e) — Métro : Invalides

Կ'ՆԱԽԱԳԱՀԷ

M. ANDRÉ BASDEVANT

Inspecteur Général au Ministère de la Jeunesse et des Sports

Սկաուտական յայտագիր : Երգեր, պարեր եւ ներկայացումներ Գայլիկներուն եւ Սկաուտներուն կողմէ : Տեսարաններ Ամերիկայի ճէմպորիէն «Օր մը բանակավայ– րին մէջ՝ Բանակումի կրակը» :

Թատերական ներկայացում հայերէն, հայկական պարեր, եւայլն

ՄՈՒՏՔ 10 եւ 5 ՖՐԱՆՔ — ՊԻՒՖԷ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 3 Մարտ 1968, ժամը 16–24

«Les Ambassadeurs»

3, AVENUE GABRIEL — CHAMPS ELYSEES

Նուագախումբ ՄՕՐԻՍ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

(Պար՝ եւրոպական եւ հայկական երաժշտութիւնով)

JACQUES-PAUL HOVNANIAN (Grenoble)

(Կովկասեան եւ հայկական պար եւ երգ)

ELECTION MISS CROIX ROUGE — COTILLONS

Մուտք 10 ֆրանք — *Ուսանողներու կէս գին*

Ապահովել տոմսերը եւ սեղանները հեռաձայնելով Հայ կարմիր խաչի կեդրոնատեղի ELY 67-03

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ

Մարտ 29ին եւ 31ին

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Մի– ութեան, Ապրիլ 28*ին, Կիրակի :*

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւ – ղին Թատերական ներկայացումը կ'ըլ – լայ, Մարտ 24*ին :*

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿ

Վարձու է կահաւորուած սենեակ մը մէկ հոգինոց (նախընտրաբար ուսանող) օդալէտ պարտէզներու վրայ, լոզարան հոհանոցի կարելիութիւն :

Դիմել Սէֆէրեան,

12, Place d'Anvers, Paris (9e)

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 25*ին, ժամը* 16*էն մինչեւ կէս գիշեր, Ամպապատկօրի չքեղ սրահ – ներուն մէջ : 3 Ավբընիւ Կապրիէլ, մեթրօ Քոնքորտ :*

ՆԱԽԱՍԱՀՄ պարախումբ՝ ղեկավարու– թեամբ ԺԻՐԱՅՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆի :

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 10 *Ֆր. Ուսանողներու կէս գին*

Ապահովել սեղանները, հեռ. 033–0213

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՇԱԲԱԹ
24
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
SAMEDI
24 FEVRIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11145 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.145

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽՃԱՆԿԱՐ ԵՐԿԻՐ ՄԸ

Բ.

Եուկոսլաւիա, զոր Արեւելահայերը կը տառադարձեն Իւգոսլաւիա ձեւով, կը նշանակէ հարաւային Սլաւներու երկիր :

Կը բաղկանայ վեց հանրապետութիւններէ եւ կը կոչուի «Եուկոսլաւիոյ դաշնակցային ժողովրդական հանրապետութիւն »:

Դաշնակցութիւնը կազմող վեց հանրապետութիւններն են՝ Սերպիա, Խրուաթիա, Սլովենիա, Պոսնա – Հերսէք, Մակեդոնիա եւ Գարատաղ : Տարածութիւնն է 255·804 քառ. քիլոմեթր, բնակչութիւնը՝ շուրջ քսան միլիոն : Մայրաքաղաքն է Պելկրատ, գլխաւոր քաղաքներն են՝ Զաղրէպ (Խրուաթիոյ մայրաքաղաքը), Պոս Լուպլիանա (Սլովենիա), Սարայէվօ (Պոսնա – Հերսէք), Սկիւպ (Մակեդոնիա) եւ Բիյեքա (Ֆիումէ):

1912ի Պալքանեան պատերազմին է, որ Մակեդոնիա բաժնուելով Օսմ. կայսրութենէն՝ միացաւ Սերպիոյ : Գարատաղ անկախ պետութիւն էր՝ մայրաքաղաք ունենալով Չէթինեէն եւ 1912 – 13 մասնակցած էր Պալքանեան պատերազմին՝ ընդդէմ Թուրքիոյ, Սերպիոյ, Պուլկարիոյ եւ Յունաստանի կողքին : Պոսնա – Հերսէք 1908ի Օսմ. Սահմանադրութենէն ետք կցուած էր Աւստրեւհունգարիոյ, որուն մաս կը կազմէին, 1914էն առաջ, Սլովենիա, Խրուաթիա, Սլաւոնիա եւ Տալմացիա : Բ. աշխարհամարտէն առաջ Իտալիոյ կը պատկանէին Զարայի (Զատար) շրջանը, քանի մը կղզիներ, Իստրիա եւ Ֆիումէ :

Այսպէս, Եուկոսլաւիա իսկ եւ իսկ կը կազմէ խճանկար երկիր մը :

Բնակչութիւնը կ'աճի անընդհատ : 1921ին, 12·545·000 էր : Վերջին պատերազմին կորսնցուց 1·700·000 հոգի : Հակառակ այս մեծ կորուստին, 25 տարուան ընթացքին եօթնուկէս միլիոնի յաւելում ունեցած է :

Վերջին մարդահամարին համաձայն բնակչութիւնը կը ներկայացնէր հետեւեալ պատկերը, — 7·419·500 Սերպ, 4·266·000 Խրուաթ, 1·669·500 Սլովեն, 1·298·500 Մակեդոնացի, 556·500 Գարատաղցի, 927·500 Ալպանացի, 556·500 Մաճառ, 182 հազար Թուրք (իսլամ Պոշնաք), 117·000 Չեխոսլոչաք, 60 հազար Ռումանացի, 62 հազար Պուլկար, 60 հազար Գերմանացի (1940էն առաջ կէս միլիոն էին, Հիթլէրի օրով եւ պատերազմէն ետք տեղափոխուեցան) :

Քսաներորդ դարուն, երբ ազգայնական ոգին տիրական դեր կը կատարէ աշխարհի մէկ ծայրէն միւսը, երբ նոյնիսկ Ասիոյ եւ Ափրիկէի յետամնաց ցեղերն անդամ անկախութեան կը ձգտին, դըժուար է մէկ մարդու, մէկ կուսակցութեան կամ մէկ ազգի տիրապետութեան ենթարկել այլազան տարրեր, որոնք չեն պատկանիր նոյն ցեղին ու կրօնքին :

Սերպերու գերակայութեան դէմ պայքար սկսան Խրուաթները առաջին օրէն իսկ, երբ կազմուեցաւ Սերպերու, Խրուաթներու եւ Սլովեններու թագաւորութիւնը 29 Հոկտեմբեր 1918ին՝ Պալքանեան պատերազմի հերոս Փէթէր Ա. Քարաեորկէվիչի մականին տակ :

Իրենց անցեալ պատմութեամբ, կրօնքով, ազգային աւանդութիւններով, ընկերային ու տնտեսական կարգուսարքով եւ լեզուով Խրուաթները կը տարբերէին Սերպերէն : Այս վերջինները օրթոտոքս են, մինչ Խրուաթները կը պատկանին կաթոլիկ եկեղեցւոյ : Սերպերէնը ռուսերէնի պէս կը գրուի Կիւրեղեան (սիրիլիք) տառերով, խրուաթերէնը՝ լատինականով : Պետական լեզուն սերպեւխրուաթերէն է :

Խրուաթ գիւղացիական կուսակցութիւնը՝ Ստեֆան Բատիչի ղեկավարութեամբ բուռն ընդդիմութիւն ցոյց տուաւ Պելկրատի կառավարութեան կեդրոնացման խիստ քաղաքականութեան դէմ : 1920 Նոյեմբերի ընտրութեանց մէջ լայն մեծամասնութիւն չահեցաւ : Սակայն Բատիչ մերժեց մասնակցիլ խորհրդարանի նիստերուն, պահանջելով «տիէթ»ի մը գումարումը Զաղրէպի մէջ, բանակցելու համար կեդրոնի կառավարութեան հետ : Կուսակցութեան ծայրայեղ տարրերը նոյնիսկ կ'ուզէին Հանրապետութեան վերածել թագաւորութիւնը :

Եուկոսլաւիոյ նոր սահմանադրութիւնը քուէարկուեցաւ 1921 Յունիս 28ին, առանց խրուաթ երեսփոխաններու մասնակցութեան :

Փէթէր Ա.ի մահով, 1921ին գահ բարձրացաւ իր որդին Ալեքսանդր Ա., որ ուզեց երկաթեայ բազուկով կառավարել երկիրը : Լուծեց Գիւղացիական կուսակցութիւնը եւ ձերբակալեց Բատիչը :

1925 Յուլիս 14ին համաձայնութիւն գոյացաւ կեդրոնի կառավարութեան եւ խրուաթ կուսակցութեան միջեւ եւ գիւղացիական մը իբրեւ նախարար մտաւ վարչապետ սերպ Փաշիչի դահլիճին մէջ :

1928 Յունիս 20ին Գարատաղցի երեսփոխան մը խորհրդարանի նիստի ընթացքին սպաննեց Բատիչը, եղբօրորդին եւ ուրիշ խրուաթ երեսփոխան մը :

Կացութիւնը ծանրացած էր : Ալեքսանդրը թագաւոր 1929 Յունուար 1ին կախակայեց Սահմանադրութիւնը եւ մենատիրական վարչաձեւ հաստատեց : Բատիչի յաջորդեց Մաչէք :

Խրուաթները աւելի սաստկացուցին իրենց ընդդիմութիւնը Պելկրատի կառավարութեան դէմ : 1930ին ստեղծեցին Ուսթաշիներու յեղափոխական եւ ազգայնական գաղտնի կազմակերպութիւնը, նախագահութեամբ Անթէ Փավէլիչի :

Ինչպէս ըսինք, Ուսթաշիները 1934 Հոկտեմբեր 9ին Մարսիլիոյ մէջ սպաննեցին Ալեքսանդր Ա.ը, որուն յաջորդեց իր անչափահաս որդին՝ տասնեւմէկ տարեկան Փէթէր Բ.ը, խնամակալութեամբ իշխան Փաւելի :

Վարչապետ Ստոյատինովիչ (1935 Մայիս — 1939 Փետր.) շարունակեց հանգուցեալ թագաւորին մենատիրական վարչաձեւը : Խրուաթներն ալ խստացուցին իրենց պայքարը :

Երկրորդ աշխարհամարտի նախօրեակին, 1939 Օգոստոս 26ին ստեղծուեցաւ Խրուաթիոյ բանովինան, լայն ինքնավարութեամբ :

Գերմանական գրաւումը 1941ին պիտի փոխէր Եուկոսլաւիոյ դիմագիծը : Խրուաթիա անկախութիւն պիտի հռչակէր : Թագաւոր պիտի կարգուէր Սպոլետայի դուքսը, որ առիթ պիտի չունենար գահ բարձրանալու :

1942 – 45 Խրուաթիա պիտի ենթարկուէր Գերմանեւիտալական ազդեցութեան, ի վերջոյ 1945 Նոյեմբերին պիտի կազմէր Եուկոսլաւիոյ դաշնակցային ժողովրդական հանրապետութեան վեց հանրապետութիւններէն մէկը :

Մարէշալ Թիթոյի անկախ համայնավարական վարչաձեւին տակ Եուկոսլաւիա կ'ապրի խաղաղ շրջան մը : Գաղափարական տարակարծութիւններ պարբերաբար ներքին ցնցումներ կը պատճառեն, ինչպէս Ճիլասի պարագային :

Խրուաթ հայրենասէրները չեն յուսահատած : Տարագրութեան մէջ կը շարունակեն իրենց գաղտնի գործունէութիւնը, այն հաւատքով, որ պիտի հասնին իրենց երազի իրականացման, — անկախ Խրուաթիոյ ստեղծումին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ-ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄՄԱՆԻ ՄԷՋ

Հակառակ երեւոյթներուն, Ուրբաթ օր դեռ չէր ծագած սպասուած տագնապը Ամմանի մէջ : Լիբանանեան մամուլն ալ կը սպասէր վարչապետին հրաժարականին :

Ամէն պարագայի մէջ տարակոյս չկայ որ կառավարութեան մէջ անախորժ մըթնոլորտ մը կը տիրէ :

Պէյրութի Ալ Ճարիտայի համար, Յորդանանի վարչապետին հրաժարումը կասկած չի վերցներ : Լիբանանեան թերթը կը նախատեսէ նոյնիսկ կազմութիւնը, նոր կառավարութեան մը, որու պիտի նախագահէ պաղեստինեան անձնաւորութիւն մը Յորդանանի արեւմտեան ափէն :

Ըստ Ալ Ճարիտայի, յաջորդ վարչապետը կրնայ ըլլալ խորհրդարանի նախկին նախագահ՝ Քասըմ Ռիմավի կամ Աքրամ Զուայթէր (ներկայիս նախարար) :

Լիբանանեան մամուլին համաձայն այս ձեւով Հիւսէյն կ'ուզէ հանդարտեցնել Պաղեստինցիները, որոնք զօրավիգ կը կենան ահաբեկչական արարքներու հակառակ խորայելեան փոխադարձութեանց, ռմբակոծութիւններով գաղթականներու կայաններուն վրայ :

Բայց ներկայ վարչապետը, որ չվարանեցաւ հերքելու թագաւորը, բացէ ի բաց, այդ ժողովուրդին համակրութիւնը կը վայելէ եւ նոյնիսկ «զօրավար մարդու» համբաւ կը վայելէ Ամմանի մէջ : Այդ պարագային կարելի չէ մտածել որ Հիւսէյն զայն հեռացնէ :

Այս նոյն վարչապետն է — Պահեաթ Թալհունի, որ յայտարարած է յատուկ զեկոյցով մը — « Միտք չունիմ նախարարական բարեփոխման ձեռնարկելու » :

Յայտարարած է նաեւ թէ գաղթականաց կայանները պիտի տեղափոխուին խորայելեան յարձակմանց ենթակայ չըլլալու համար : Վերջապէս կրկին խօսած են Երուսաղէմի մասին : Պետական նախարար Ապտէլ Մոնէյմ Ռիֆայի նախագահութեան ներքեւ յորդանանցի երկու հարիւր անձնաւորութիւններ ուսումնասիրած են Ս. Քաղաքին կանոնագրին հարցը եւ խորայելեան գրաւումէ զայն փրկելու միջոցները : Որոշուած է 34 անդամներէ բաղկացած մնայուն կոմիտէ մը կազմել Ծերակոյտի նախագահ Նայէր Էլ Միւֆթիի նախագահութեան տակ : Կառավարութիւնը տրամադիր է ստիպողական բողոք մը ներկայացնելու Ապահովութեան խորհուրդին, իբրեւ հետեւանք Իսրայէլի մերժումին ՄԱԿի բանաձեւերը գործադրելու, Ս. Վայրերու եւ Երուսաղէմի վերաբերեալ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺԸՆԵԻԻ Եկեղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդի գործադիր կոմիտէն, որ համախմբումն է ութսուն երկիրներու 220 ոչ – կաթողիկէ եկեղեցիներու, յանձնարարած է իր քարտուղարին որ Յունաստան երթայ, մօտէն քննելու համար քաղաքական բանտարկեալներու վիճակը : Կ'ըսուի թէ անոնց հանդէպ վերաբերումը դէշ է, Ամնիսթի Ինթըրնէշընըլ կազմակերպութիւնը նոյնիսկ չարչարանքներու մասին կը խօսի, իր վերջին տեղեկագրին մէջ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ եւ Թուրքիոյ միջեւ յարաբերութեանց որոշ մեղմացում կայ : Արդարեւ երկու կառավարութիւնները որոշած են ներկայացուցիչներ նշանակել առկախ հարցերը ուսումնասիրելու համար, գլխաւորաբար փոքրամասնութեանց հարցերը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ հասած կարգ մը լուրերու համաձայն քաղաքական երկու հարիւր բանտարկեալներ ծոմ կը պահեն Վլատիմիր բանտին եւ աշխատանքի երկու կայաններու մէջ : Բանտարկեալները, ի շարս որոնց՝ Եուրի Տանիէլ, կ'ուզեն որ քաղաքական բանտարկեալի վարչակարգ վայելեն եւ ոչ՝ հասարակ ոճրագործի :

ՍԱՅԿՈՆԻ ամերիկեան զինուորական կեդրոնը հրահանգ տուած է, իր զինուորներուն՝ « ետ առէք Հիւէն, ամէն գնով» : Պատերազմի սկիզբէն ի վեր ամէնէն ծանր կորուստները կրած են Ամերիկացիք, այս վերջին շաբաթը՝ 543 մեռեալներով : Հանօյ կը սպառնայ իր կարգին գնդակահարել ամերիկացի գերիները, եթէ ինչպէս Սայկոն յայտարարեց Ամերիկացիներու ձեռքը գերի ինկած Հիւսիսային Վիէթնամցիները կամ Վիէթքոնկները գնդակահարուին :

ՄՕՐԻՍ ՌՈՍԹԱՆ, անդրանիկ զաւակը Էտմոն Ռոսթանի եւ Ռոզըմոնտ Ժերարի, մեռաւ առջի օր 76 տարեկանին : Բանաստեղծ եւ թատերագիր, հաւանաբար մեծ բան չմնայ իր գործէն որ քնարական ոճէ մը դուրս մեծ բան չէր ներկայացներ : Մօրը մահէն ետք (որու կապուած էր հիւանդագին կերպով) քաշուած էր եղբօրը՝ մեծ Ժան Ռոսթանի մօտ, Վիլ տ'Ավրէ :

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՓԱՂԱՆԳԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Երկուշաբթի, 19 Փետրուար, երեկոյեան ժամը 7·30ին, Լիբանանեան Փաղանգաւորներու Քաղաքական դիւանը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէն գումարեցին միացեալ ժողով մը Պէյրութի ժողովրդային Տան մէջ :

Յետ խորհրդակցութեան, հրատարակուեցաւ հետեւեալ հաղորդագրութիւնը.

« Փաղանգաւորներու Քաղաքական Դիւանը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէն, նկատելէ ետք երկու կուսակցութեանց տեսակէտի կատարեալ նոյնութիւնը երկիրը հետաքրքրող հիմնական խնդիրներու շուրջ, անդամ մը եւս կը հաստատեն իրենց ամբողջական համաձայնութիւնը եւ երեսփոխանական յառաջիկայ ընտրութիւններուն գործակցելու՝ իրենց հաստատ որոշումը » :

Բ. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԸ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼՔԸ

« Ընկերվարութիւն եւ գաղթատիրութիւն » ընդհանուր խորագրին եւ «Բ. Միջազգայինը եւ Արեւելքը » խորագրին տակ Փիէր Վիտալ – Նաքէ շահեկան յօդուած մը(*) ստորագրած է որ գրախօսական մըն է այդ խորագիրը կրող գիրքին զոր ստորագրած են Մատըլէն Ռեպերիու եւ Ժորժ Հաուփթ :

Այս գրախօսականին մէջ, Վիտալ – Նաքէ կը յիշէ նաեւ ազգայնական շարժումներ եւ կարգ մը ուրիշ գիրքեր որոնք կ'անդրադառնան «Դաշնակցական ընկերվարականներու դերին 1908–12ի պարսկական յեղափոխութեան մէջ» :

(*) Լը Մոնտ, Փետրուար 23 :

ՄՏՈՐՈՒՄՆԵՐ ՉՈՐՐՈՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՑՈՒ ՓՈԽԱՐԷՆ

Ա.

— Հայրիկ, չէ՞ որ Հայաստանը Խորհ. Միութեան մէջ է մտնում : Ինչո՞ւ մեր պատմութեան դասագրքում այդ մասին ոչ մի բառ չկայ :

— Ի՞նչպէս թէ չկայ :

— Չկայ, էլի : Ամբողջ գիրքը կարդացել եմ, ոչ մի բառ չկայ Հայաստանի մասին : Չե՞ս հաւատում, նայիր : Միայն մի տեղ է խօսում Հայերի մասին , ահա :

Եւ աղջիկս բաց արեց «Զրոյցներ ՍՍՀՄ պատմութիւնից » չորրորդ դասարանի դասագրքի 81րդ էջը եւ սկսեց կարդալ.

« Ցարական կառավարութիւնը տարբեր ժողովուրդների միջեւ թշնամութիւն էր բորբոքում ... Մի անգամ Բաքուի փողոցներում չորս օր շարունակ ադրբեջանցիների եւ Հայերի միջեւ արիւնահեղ կռիւներ էին տեղի ունենում ...»:

— Այս է միայն, սրանից բացի, ոչ մի բառ չկայ Հայաստանի մասին, — ասաց աղջիկս :

Բաւական ուշադիր ծանօթացայ գրքին : Իրօք, հայ եւ ադրբեջանցի ժողովուրդների երբեմնի թշնամանքը մատուցող այդ պարբերութիւնից բացի, ուրիշ ոչինչ չըկար, եթէ չհաշուենք 128րդ էջում օգտագործուած Անդրկովկաս բառը, այն էլ այսպիսի մատուցմամբ. «... Ցուրտ ձըմռանը մեզ տաքացնում է այն մորթեղէնը, որ տալիս են Միջին Ասիայի ու Անդրկովկասի ոչխարաբոյծները ...»:

Դասագիրքը կազմուած է ոչ թէ հայկական ու Հայաստանի , այլ Ռուսաստանի Ֆեդերացիայի դպրոցների չորրորդ դասարանցիների համար : Միանգամայն հասկանալի է, թէ ինչու են այստեղ հիմնականում տեղ գտել ռուս ժողովրդի պատմութեանը վերաբերող զրոյցները : Ըստ երեւոյթին գիրքը կազմողները նկատի են ունեցել մեծ մանկավարժ, ռուսական մանկավարժական գիտութեան եւ Ռուսաստանում ժողովրդական դպրոցների հիմնադիր Ուշինսկու «Ռուսական դպրոցները ռուսական դարձնելու անհրաժեշտութեան մասին » նշանաւոր յօդուածը, որտեղ ասուած է.

« Մեր դաստիարակութեան նկատմամբ Արեւմուտքի դաստիարակութեան ամենախիստ , առաւել աչքի ընկնող տարբերութիւնը ամենեւին էլ այն չէ, որ Արեւմուտքում գերադասւում է կլասիկ լեզուներ սովորելը , ինչպէս ոմանք ջանում են հաւատացնել մեզ, այլ այն, որ արեւմուտքի մարդը, ոչ միայն կրթուածը , այլեւ նոյնիսկ կիսակիրթը, միշտ ամէնից շատ եւ ամէնից աւելի մօտ է ծանօթ իր հայրենիքին՝ իր հարազատ լեզուին , գրականութեանը , պատմութեանը , աշխարհագրութեանը , վիճակագրութեանը, քաղաքական յարաբերութիւններին , ֆինանսական դրութեան եւայլն , իսկ ռուս մարդը ամէնից քիչ է ծանօթ հէնց այն բանին, ինչ որ ամէնից աւելի է մօտ նրան՝ իր հայրենիքին եւ այն ամէնին, ինչ վերջինիս է վերաբերում»:(«Մանկավարժական ընտիր երկեր», հատոր 2, էջ 303):

Շարունակելով իր միտքը, Ուշինսկին գրում է . «Ինչո՞ւ ռուս երեխան պատմութեանը ծանօթանալիս մինչեւ օրս իր աշխատանքն սկսում է ոչ թէ Ռուրիկով, այլ Նաբուպալասարով , իսկ աշխարհագրութեանը ծանօթանալիս՝ ոչ թէ Քիեւով ու Մոսկուայով, այլ մի ինչ որ Սիտնէյով կամ Վանտիմենիան երկրով ...»: Անհրաժեշտ է « ... Միւս բոլոր գծերը » յարգելու փոխարէն վերցնել «իր հայրենիքը յարգելու գիծը», նրա համար, «որպէսզի մեր հայրենիքում օտարերկրացի չդառնանք »:

Իրաւացի պահանջ, որ վերաբերում է ոչ միայն ռուսական դպրոցներին :

Դժբախտաբար այդ լիովին արդարացի սկզբունքով չի առաջնորդուել մեր հանրապետութեան լուսաւորութեան նախարարութիւնը : Ռուսաստանի դպրոցների համար կազմած դասագիրքը մեքենականօրէն թարգմանել եւ մատուցել են Հայաստանի դպրոցականներին:

Կարելի էր գրքում տպագրուած զրոյցները տեղայնացնել, աւելի մատչելի դարձնել հայ երեխային՝ պահպանելով խորհրդային հայրենասիրութեան ոգին : Այսպէս օրինակ, գրքի ներածութիւնում տպագրուած է « Մեր հայրենիքը ՍՍՀՄն է» զրոյցը : Խօսելով այն մասին, որ մեր հայրենիքը շատ մեծ է, «այնքան մեծ , որ նրա լայնարձակ տարածութիւնների վրայ արեգակը համարեա երբեք մայր չի մտնում», որպէս հեռաւորութեան չափանիշ զրոյցում յիշատակւում են Մոսկուան ու Վլադիվոստոկը , Չուկոտկան , Կամչատկան: Մինչդեռ որպէս հեռաւորութեան չափանիշ , մեր հայրենիքի լայնարձակութեան չափանիշ կարող էին լինել Երեւանն ու Մոսկուան, Երեւանն ու Լենինգրադը, Երեւանն ու Վլադիվոստոկը, Չուկոտկան, Կամչատկան : Ոչ միայն կարելի, այլեւ մանկավարժօրէն անհրաժեշտ էր, որ Հայաստանում սովորող երեխան յօդուածում բերուած օրինակները ստանար իր ծննդավայրի հետ կապուած, իր ճանաչած տեղանուններով : Նոյն զրոյցում խօսելով այն մասին, որ մեր երկրում շատ ժողովուրդներ են ապրում, գրուած է՝ «Ռուսները, Ուկրանիացիները, Բելոռուսները, աղղախները եւ միւս ժողովուրդները ստեղծել են իրենց հանրապետութիւնները : Այդպիսի 15 հանրապետութիւն կայ »: Ինչո՞ւ երեխան 4րդ դասարանից չիմանայ, որ Հայաստանն էլ խորհրդային մեծ Միութեան իրաւահաւասար հանրապետութիւններից մէկն է :

Գրքում կայ մի զրոյց Կզըլ – Կում անապատի պեղումների մասին, որտեղ յայտնաբերել են հնագոյն մի քաղաք՝ իր փողոցներով ու թագաւորական պալատներով : « Պեղումներ կատարւում են մեր երկրի շատ վայրերում, — ասուած է զրոյցի վերջում , — առանձնապէս հնադարեան Քիեւի, Նովգորոդ, Մոսկուա քաղաքներում , ամենուրեք , որտեղ հընում մարդիկ են ապրել » :

Իսկ ինչո՞ւ հայ երեխայի դասագրքում այդ ամէնի կողքին չլինի նաեւ Կարմիր Բլուրի եւ Արինբերդի, Սեւանայ լճի ափամերձ բնակավայրերի եւ Մեծամորի , Անիի, Գառնիի պեղումների մասին: Ինչո՞ւ չնշել, որ այդ պեղումներից մէկի շնորհիւ պարզուել է 2750ամեայ Երեւանի հիմնադրման տարեթիւը :

Մի այլ զրոյցում խօսւում է.«կեչու կեղեւի փաթաթների»՝ բերեոստագրերի մասին: Լաւ է, թող երեխան իմանայ : Բայց ինչո՞ւ չիմանայ նաեւ մեր աշխարհահռչակ մագաղաթների մասին, որոնք շատ աւելի հին են, քան բերեոստագրերը:

Երբ դասագրքում զրոյց է տպագրւում բանաւոր ստեղծագործութիւնների մասին, ինչու չխօսուի նաեւ մեր հոյակապ ասքի՝ «Սասունցի Դաւիթ » Էպոսի եւ հայ ժողովրդական հրաշալի հէքեաթների մասին :

Դասագրքի երկրորդ բաժնում զրոյցներ են տպագրուած Ռուսաստանի հեռաւոր անցեալի մասին : Այդ զոյցներից կարելի է իմանալ , թէ ինչպիսին է եղել սլավոնական գիւղը մինչեւ Քիեւեան պետութեան կազմաւորումը , ինչպէս է ստեղծուել Քիեւեան Ռուսիան, ինչպիսին է եղել նրա մայրաքաղաք Քիեւը, ովքեր են վանական – տարեգիրները, որոնց շնորհիւ մենք իմանում ենք, թէ ինչպէս է կառուցուել Սոֆիայի մայր տաճարը , Քիեւի իշխաններն ինչ արշաւանքներ են ունեցել , ինչպէս է Ռուսիան պայքարել մոնղոլ Թաթարների դէմ, երբ է մղուել Կուլիկովեան ճակատամարտը , մի խօսքով այն ամէնը, ինչ կապուած է ռուս մեծ ժողովուրդի պատմութեան հետ :

Ոչ մի բառ, ոչ մի խօսք, թէ ինչպիսին է եղել հայ ժողովրդի հեռաւոր անցեալը, ինչպիսին է եղել հայկական գիւղը , երբ է ստեղծուել հայկական պետականութիւնը , ով է Մեսրոպ Մաշտոցը եւ երբ են ստեղծուել հայկական գիրն ու գրականութիւնը, ովքեր են Արշակունիները, Բագրատունիները, ինչպէս է հայ ժողովուրդը մարտնչել օտար զաւթիչների դէմ, երբ է եղել Աւարայրի ճակատամարտը, ինչպէս եւ երբ են կառուցուել Գառնիի հեթանոսական տաճարն ու Գեղարդը, Էջմիածնի մայր եկեղեցին ու Զուարթնոցը, հայ ժողովրդի ազգային հպարտութեան այդ հոյակերտ կոթողները:

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

«Գրական Թերթ»

ԹՐՔԱԿԱՆ ՍՏԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԷՐԶՐՈՒՄԻ, ԵՐԶՆԿԱՅԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

« ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆԱԳԻՏԱՐԱՆ»Ի ՄԷՋ

(ԺԲ. եւ վերջ)

ԻՍԹԱՆՊՈՒԼԻ համալսարանէն երեք թուրք փրոֆէսէօրներ, իբր աշխատակից Բրիտանական Համայնագիտարանի , տեղեկութիւններ կուտան Երզնկայի , Էրզրումի եւ ընդհանրապէս Թուրքիոյ մասին, եւ չեն դադրիր ստելէ :

Բրիտանական Համայնագիտարանի 1967ի տպագրութեան 8րդ հատորին մէջ՝ (էջ 692), աշխարհագրութեան թուրք ուսուցիչներ՝ Նէճաէթ Թունճ Տիլէք, Սըրրի Էրինճ ԷՍ. ԷՌ. ԷՆ. Թու եւ ԷՆ. ԹՈՒ Էրօլ Թիւրմէրթէքին՝ կ՚ըսեն, թէ 19րդ դարու կիսուն Էրզինկեանը եւ Էրզրումը շատ բարգաւաճ քաղաքներ եղած են ճարտարարուեստով , բայց հայկական Բայըթըրները (խռովարարները) ռուսական գրաւման շրջանին, բնակչութիւնը նուազեցուցած են :

Նենգամիտ թուրք « փրոֆէսէօր »ներ թող անգամ մը աչքէ անցընեն իրենց պաշտօնաթերթ «Թագվիմը Վէքայի»ի 1919-1920ի թիւերը տեսնելու իրենց կատարած ցեղասպանութիւնը իրենց յիշած այդ քաղաքներուն մէջ :

Բրիտանական Համայնագիտարանի խմբագրապետը՝ Պ. Ուօրէն Ի. Փրիս կը յայտնէ, թէ ներկայ համայնագիտարանը 36 միլիոն բառ կը պարունակէ, եւ տասը հազար Էքսփըրթներ (մասնագէտներ) կ՚աշխատակցին անոր եւ 37 հազար յօդուածներ կը պարունակէ : Եւ, թէ իրենք բոլոր գրուածները կը քննեն եւ ապա տպագրութեան կուտան : Հապա ինչո՞ւ հրատարակած են երեք թուրք փրոֆէսէօրներու գրած սուտերը :

Հայերը ե՞րբ «բայըթ» ըրին «նուազեցընելու » համար Երզնկայի բնակչութիւնը: Արդեօք խմբագրապետը եւ իր օգնականները քննեցի՞ն այդ յօդուածը, եւ եթէ քննեցին ու արտօնեցին, աւելի դէշ, որ իրենց անգիտութիւնը ցոյց կուտայ Թուրքիոյ արդի պատմութեան մասին:

Իբր ճշմարտութիւն՝ կուտանք կարգ մը անկողմնակալ փաստեր , թէ Թուրքիոյ այդ շրջաններուն , Հայաստանի վեց նահանգներու , եւ այլ վայրերու Հայերը որոնց կարգին Էրզրումի Հայերը, ոճրագործ թուրք կառավարութիւն մը իր կազմած ծրագրով , կանխամտածութեամբ , կիներ, մանուկներ, ծերեր կոտորած է, եւ նոյնիսկ պետութեան ծառայող զինուորները, բանուորները դաւադրօրէն , մարդկային բոլոր օրէնքներու հակառակ, բնաջնջած է :

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱԻՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Ուրեմն, Պ. Մաք Լայն, Պոլիսը կը ճանչնաք արդէն, ես կը կարծէի որ առաջին անգամն է ձեր հոս գալը:

— Ճիշդ է, առաջին անգամն է որ ոտքըս Պոլիս կը դնեմ, բայց այս առտու շողեկառքին մէջ բաւական ուսումնասիրեցի Պոլսոյ վրայ խօսող ուղեւորական գիրք մը, այնպէս որ քաղաքը բաւական կը ճանչնամ:

Կառքը կամուրջին վրայէն կ՚անցնէր, Մաք Լայն մի առ մի մատնանիշ ըրաւ Սառայ Պուռնուն, Ոսկեղջիւրը, Գատը Գիւղը, Սկիւտարը, Կղզիները, եւայլն... Իզզէթ փաշա, աչքերը խոշոր խոշոր բացած կը նայէր այդ տարօրինակ մարդուն, որ չորս օրուան մէջ, կրցած էր լեզու սորվիլ բաւական եւ մանրամասնօրէն ճանչնալ քաղաք մը ուր տակաւին ոտք դրած չէր:

— Կարծեմ այս անգամ Սուլթանը իր ուղած մարդը գտաւ, կը խորհէր ինքն իրեն:

Յետոյ, բարձր ձայնով ըսաւ իր խօսակցին.

— Գիտէ՞ք արդեօք, թէ մեր վեհափառ տէրը ի՞նչ ծառայութիւն կը սպասէ ձենէ:

— Ձեր Լոնտոնի դեսպանը այդ մասին որոշ բան մը չըսաւ, գիտեմ միայն թէ Սուլթանը կ՚ուզէ օգտուիլ իմ գաղտնի ոստիկանի ճարպիկութենէս:

— Շատ ճիշդ է. ժամանակէ մը ի վեր կարգ մը խորհրդաւոր ոճիրներ գործուած են Պոլսոյ մէջ որոնց հեղինակները, հակառակ մեր ոստիկանութեան ջանքերուն, մինչեւ այսօր կարելի չէ եղած ձեռք ձըգել եւ մեր վեհափառ տէրը որ հանրային ապահովութեան համար մեծ հոգածութիւն ունի...

— Աւելի ճիշդը իր անձնական ապահովութեան համար, ընդմիջեց Անգլիացին ամենայն պաղարիւնով:

— Ի՞նչ ըսել կ՚ուզէք, ըսաւ պալատականը սրտնեղութեամբ մը, զոր չկրցաւ զսպել:

— Ըսել կ՚ուզեմ որ խնդիրը հանրային ապահովութեան վրայ չէ, այլ Սուլթանին անձնական ապահովութեան վրայ եւ հարկ չկայ որ կեղծ ու պատիր խօսքերով գիրար անօգուտ տեղը խաբելու ջանքեր ընենք, որոնք ուրիշ բանի չեն ծառայեր եթէ ոչ մեր տեսնելիք գործը դժուարացընելու:

— Բայց Սուլթանին անձնական ապահովութեան հետ ի՞նչ կապակցութիւն ունին մեր մայրաքաղաքին այս կամ այն կողմը գործուած ոճիրները:

— Կը տեսնեմ որ դժուար պիտի ըլլայ ինձ օգտակարապէս գործ տեսնել, եթէ շարունակէք այդ կերպով վարուիլ: Պէտք է անկեղծ ըլլաք եթէ կ՚ուզէք յաջողիլ: Արդ, կ՚ըսեմ որ խորհրդաւոր ոճիրները ուղղակի եւ սերտօրէն կապ ունին Սուլթանին անձնական ապահովութեան հետ, եթէ այդպէս չըլլային, եթէ այդ մասին ապացոյցներ չունենայիք, երբեք ձեր վեհափառ տէրը պիտի չշահագրգռուէր այդ ոճիրներով եւ ոչ ալ այսքան գաղտնի կերպով պիտի ուզէր զիս իր ծառայութեան մէջ ունենալ: Այդ ոճիրները ուղղակի կապակցութիւն ունին Ապտիւլ Համիտի անձին հետ եւ հետեւաբար այն անձերը որոնք կը հետապնդէք, սովորական ոճրագործներ չեն, այլ դաւադիրներ, որոնք որոշ քաղաքական նպատակ մը ունին, որովհետեւ կարելի չէ որ այդ դաւադրութեան մասնակցողները ամէնքն ալ Սուլթանին անձնական թշնամիները ըլլան: Այսպէս ուրեմն ոճիրի խօսքը պէտք չէ ընել: Ձեր դէմը ունիք քաղաքական գաղտնի կազմակերպութիւն մը, որ թաքուն նպատակներու հասնելու համար, պէտք զգացած է շարք մը ոճիրներ գործելու, ինչ որ այդ տեսակ պարագաներու մէջ սովորական է: Եւ որովհետեւ իրենց նպատակը բնականաբար ներկայ կառավարութեան դէմ է, որուն գլուխն ու մարմնացումը Սուլթանն է իր բացարձակ տիրապետութեամբ՝ հետեւաբար Ապտիւլ Համիտ ամէն ջանք ի գործ կը դնէ բնաջինջ ընելու համար կազմակերպութիւն մը որ իր իշխանութեան կը սպառնայ: Ահա ճշմարտութիւնը զոր դուք ալ հասկցած էք եւ որ պէտք է բացայայտ կերպով ըսէք եւ ոչ թէ ջանաք ծածկել զայն:

Մաք Լայնի խօսքերը այնքան ճշմարիտ էին որ Իզզէթ փաշա չկրցաւ որեւէ հերքում տալ անոնց:

— Այո՛, կմկմաց, խնդիրը գաղտնի ընկերութեան մը շուրջը կը դառնայ...

— Եթէ այդպէս չըլլար , Սուլթանին հոգն անգամ պիտի չըլլար, պատասխանեց Անգլիացին:

Այս խօսքերուն վրայ պահ մը լռութիւն տիրեց: Կառքը արագօրէն կ՚ընթանար Թօփհանէի մեծ ճամբէն եւ նորեկը ուշադիր կը նայէր իր շուրջը հետաքրքիր եւ խուզարկող նայուածքով մը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(58 – Շար.)

Թրքական պաշտօնական ստախօսութիւն մը եւս կուտանք ստորեւ, Էրզրումի եւ այլ քաղաքներու մասին. —

« Թուրք կառավարութիւնը Հայոց ջարդի մասին եղած իրողութիւնը վճռապէս կը հերքէ, հետեւեալ կերպով. — Օսմանեան երկիրներու մէջ ջարդ կատարուած ըլլալու պարագան բացարձակապէս սուտ է. Էրզրումի, Դերջանի, Ակնի, Սասունի, Պիթլիսի, Մուշի եւ Կիլիկիոյ Հայերը, ոչ մէկ ատեն, ընդհանուր խաղաղութիւնը վրդովող որեւէ քայլ առած չեն, հետեւաբար Օսմանեան պաշտօնատարներուն կողմէ որեւէ միջոց ձեռք առնելու հարկ տեսնուած չէ »:

Այս ստախօսութիւնը հրատարակուած է Թրքական ինքնարդարացման գրքին մէջ էջ 239 եւ նոյն ստութեան դերմաներէնը հրատարակուած է Վիէննայի «Նոյէ Ֆըրայէ Փրէսսէ»ի Յունիս 6, 1915, թիւ 1842ի մէջ Նօ. 10–11ի մէջ:

Ամէնէն անպատկառ սուտ մը դարձեալ, որովհետեւ ականատես դերման հիւպատոսներ, զինուորականներ մանրամասն լուրեր տուած են Հայերու տարագրութեան եւ ջարդերու մասին, Պերլինի կառավարութեան ուղղակի կամ Կ. Պոլսոյ մէջ իրենց դեսպանատան՝ Թուրքիոյ զինակիցին: Մէկդի դնենք նոյնիսկ Ամերիկեան հիւպատոսներու, միսիոնարներու, դթութեան քոյրերու ականատեսի վկայութիւնները:

Ըստ Թուրք փրոֆէսէօրներու ցափըռտուքին «Արմէնիէն (բայըց) բայըց հէտ տէմէճինկ էֆֆէքց, էնտ էմիկրէյշըն մըչ բիտիւսըտ փափիւլէյշըն»: Հատ. 8 էջ 692: Հապա ի՞նչ ըսել որ Էրզրումի նահանգին 217·500 Հայութեան 90 առ հարիւրէն աւելին ջարդի եւ տարագրութեան ենթարկած են: Եւ առանց ամչնալու յանցանքն ալ կը ձգեն զոհերուն վրայ, ու միամիտները կը խաբուին այդ սուտերէն, փոխանակ ճիգ մը ընելով, ստուգելու զանոնք:

Գէթ աչքէ անցընէին Ամերիկեան դեսպանին տեղեկագիրները եւ դերման արտաքին նախարարութեան փաստաթուղթերը: Թրքական վայրենութեան չափը դիտնալու համար, հարկ է յիշատակել նաեւ այն վանտալութիւնը, որբապղծութիւնը, որ գործուած է Թուրքերու կողմէ՝ հայ մեռելներու, դերեզմաններու վրայ: Ինչպէս Էրզրումի, եւ այլ հայաբնակ քաղաքներու մէջ: Սրբատաշ շիրմաքարերով եւ տապանաքարերով շինեցին ակումբներ եւ այլ թրքական զին. շէնքեր:

Թուրք կառավարութիւնը եւ խայտաբղէտ թրքասէրները կը մտածեն որ սուտով, հերքումով, չխոստովանելով, ցեղասպանական իրողութիւնները ծածկուած կը մնան:

Անոնք կը մոռնան սակայն, թէ պատմութիւնը արձանագրած է ամբողջ ճըշմարտութիւնը:

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

ԷՐԶՐՈՒՄԸ, որ սիրտն է Ուիլսընեան

Ո՞ԻՐ...

— * —

Ո՞ւր պիտի ըլլայ ճամբորդիս
Հանգրուանը վերջնական.
Արմաւենիի՞ մը տակ հարաւի՝
Թէ թմբիի մը տակ Հռենոսի.
Անապատի՞ մը մէջ արդեօք
Պիտի թաղեն զիս օտարներ,
Եւ կամ արդեօք պիտի հանգչիմ
Աւազի՞ն մէջ ծովու մ'եզրին ...:

Ի'նչ ալ ըլլայ՝ միեւնոյնն է,
Պիտի պարուրէ զիս հո'ս թէ հո'ն
Լայնածիր երկի՛նքն Աստուծոյ:
Եւ իմ վրաս, մութ գիշերին,
Երկնքին վրայ պիտի յածին
— Իբր կանթեղ մեռեալի —
Փայլուն աստղերն երկնային ...:

ՀԱՅՆՐԻԽ ՀԱՅՆԷ

25 Հոկտ. 1967

Թարգմ. նորոգ հանդուցեալ եղբօրս՝ Տիրայրին յիշատակին:

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

Հայաստանին եւ անոր կարեւոր քաղաքներէն մին, հռչակաւոր՝ իր եկեղեցիներով, իր գիւղերով եւ իր պատմական եւ աշխարհագրական աժէքով, իր ռազմական դիրքով եւ հաղորդակցութեան միջոցներով՝ այսօր թէեւ իր բնիկները ջարդով պակսած եւ իր գիւղերը աւերուած են, դարձեալ օր մը պիտի շէննան սակայն Հայու քրտինքով: Հոն բերուած Թուրք մուհաճիրները չեն կրնար արմատանալ:

Վերջացնելով, կ'ըսենք, թէ Էրզրումի նահանգի Հայերուն կորուստը՝ Արեւմըտեան Հայաստանի եւ Թուրքիոյ այլ վայրերու Հայերու ընդհանուր կորուստին մէկ տասներորդն է միայն: Հայուն պահանջը, իր հայրենի հողին եւ նիւթական վնասին եւ թափուած արեան հաշիւը բաց կը մնայ, Հայը կը պայքարի եւ պիտի պայքարի մինչեւ ձեռք բերէ իր իրաւունքը, արդարութիւն եւ ազատութիւն: Կը հաւատանք որ մարդկութիւնը հետզհետէ պիտի ճանչնայ իրաւունքի դերազանցութիւնը բռնութեան եւ բռնաղբաւումի վրայ, եւ ատոր համար է որ համայն Հայութիւնը կը ձգտի զայն ձեռք բերել:

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

Հ. ՎԱՀԱՆ ԻՆԳԼԻԶԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Խորունկ կսկիծով կարդացի «Յառաջ»ի 17 Փետրուար թիւին մէջ վիէննական Մխիթարեան վանահօր Հայր Վահան վրդ. Ինգլիզեանի վախճանման գոյժը:

Հանդուցեալը իր վերջին նամակներէն մէկուն մէջ կը յայտնէր, որ հայ նորեկ տղու մը Վիէննայի մէջ դպրոց տեղաւորելու գործով տեղէ տեղ դիմումներ կատարած էր եւ յանկարծ ուժասպառ ինկած՝ վանք վերադարձած էր: Հակառակ շատ մը դարմանումներու՝ ծունկերը դողդղալու հիւանդագին վիճակը կը շարունակուէր: Գրած էի իրեն դերմանական դեղեր ղրկելու մասին, բայց պատասխանած էր թէ իր վրայ հոգացող բըժըշկապետին վրայ շատ վստահութիւն ունի: Իսկ վերջին բացիկով մը կը տեղեկացնէր թէ հիւանդանոց կը փոխադրուի:

Հայր Ինգլիզեանի հետ մեր ծանօթութիւնը երեսուն տարի առաջ սկսաւ, երբ ան Աբբահայր Հապողեանի հետ Պերլին եկաւ վանքի հիթլերական դրաւման փորձերուն դէմ դիմումներ կատարելու համար եւ ես ալ Տոքթ. Պաուլ Ռորբախի հետ Վիէննա գացի Աւստրիայի Հայերն եւս հետապնդումէ փրկելու խնդրով: Ծանօթ է որ 12 – 2 – 1938ին Հիթլէր միացուց Աւստրիան Մեծն Գերմանիոյ եւ Սայս – Ինկուարտի աւստրիական կառավարութեան ներքին գործոց ձեռնարկներէն չէր վրիպած Մխիթարեան վանքին, տպարանին եւ կալուածներուն ձեռք զարնելը: Արագ որոշումով վանքին ներկայացուցիչները այդ օրերուն Պերլին եկան եւ կեդրոնական կառավարութեան եկեղեցական հարցերու վերին հաստատութեան մօտ դիմում կատարեցին հայ եւ դերման միութեան գործակցութեամբ:

Պաշտօնական դիմումին նախապատրաստութեան համար զումարուեցաւ հայկական լայն ժողով մը այն ատենի գաղութային վրչ. ժողովի նախագահ Պ. Գեղամ Տէր – Յարութիւնեանի տունին մէջ, որուն մասնակցեցան վարչութեան անդամները, հայ եւ դերման միութեան վարչութիւնը եւ ծանօթ երեւելիներ: Վիէննայի հիւրերը պարզեցին վանքին գրաւման երեւոյթը եւ որոշուեցաւ ամէն գնով արգիլել հիթլէրեան այդ ձեռնարկը, որ հակառակ իսկ էր իրենց յայտարարած մշակութային պահպանման ըսկըզբունքներուն՝ երբ Հայերը ճանչըւած էին արդէն իբր մշակութապէս հին արեւելեան ազգերէն մէկը:

Իբր այդ ժողովին մասնակցող վարչական անդամներէն մնացող քիչերէն մէկը, կը յիշեմ Հայր Վահան վրդ. Ինգլիզեանը, որ ամէն ջանք թափելով աշխուժօրէն կը ներկայանար Աբբահօր հետ Տոքթ. Ռորբախի, Դոկտ. Արեղեանի, Գեղամ Տէր – Յարութիւնեանի եւ նորոգ հանդուցեալ եղբօրս՝ Դոկտ. Տիրայր Ֆըրունճեանի առաջնորդութեամբ, որպէսզի վանքին դրաւման արգելքը վերցուէր Պերլինէն տրուելիք կեդրոնական հրամանով մը: Ինչպէս ծանօթ է այս ձեռնարկը յաջողութեամբ վերջացաւ եւ վանքը փրկուեցաւ. իսկ Բ. աշխարհամարտին ընթացքին հազարաւոր գաղթականներու համար դարձաւ լուսատու եւ օժանդակ կեդրոն մը՝ ցոյց տալով եղբայրական բարոյական օգնութիւն:

Հայր Վահանի հետ մեր ծանօթութիւնը վերանորոգուեցաւ Հայր Ակինեանի մահէն ետք, երբ կը վարէր «Հանդէս Ամսօրեայի» խմբագրութիւնը: Իբր միակ բանասիրական հանդէս, այս թերթին խմբագրութիւնը անհամար հարցումներ կը ստանար դիտնական կաճառներէ եւ աշխատողներէ, որոնց պատասխանելու ծանր բեռը խմբագրին վրան էր: Հայր Վահան գրած է նաեւ շատ մը յօդուածներ հայ բանասիրական նիւթեր դերմանական հանդէսներու մէջ պարզելու համար: Իր ուսումնասիրական գործերը հայ բանասիրական տեսակէտէն մեծ արժէք կը ներկայացնեն եւ խորազննին պրպտումներու արդիւնք են:

Յարգա՛նք ազնիւ բարեկամին յիշատակին եւ գրչի վաստակաւորին, որուն կեանքը զոհաբերութիւն եղաւ իր ազգին եւ հայ բանասիրութեան:

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ԿԱՐՄԻՐ ԵՐԳԻԾԱՆՔ

Արեւելեան Պերլինի մէջ, նոր նշանակուած պաշտօնեայ մը կը մօտենայ իր ճիւղի տնօրէնուհիին եւ կ'ըսէ.

— Ներողութիւն, Տիկին տնօրէնուհի... Տնօրէնուհին՝ որ միջին տարիքով ու խոժոռ դէմքով կին մըն է, զայրացած կը գոչէ.

— Ի՞նչ ըսիր: «Տիկին» տնօրէնուհի՞: Չե՞ս դիտեր որ «ընկերուհի» պէտք է ըսես: «Տիկին» եւ «պարոն» չկան այլեւս: Անդամ մըն ալ այդ սխալը չգործես: Հիմա ըսէ տեսնեմ, ի՞նչ կ'ուզես:

— Ընկերուհի, եթէ կարելի է, այսօր քիչ մը կանուխ մեկնիմ, որովհետեւ, թատրոն երթալու համար տոմսակ պիտի առնեմ:

— Թատրո՞ն: Ի՞նչ ներկայացում կ'ուզես տեսնել:

Պաշտօնեան պահ մը կը վարանի, եւ ի վերջոյ կ'ըսէ.

— « Քամելիազարդ ... ընկերուհին » ... (Տիկինը):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (123)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Իրաւ է որ Օվէրնեը եւ Ֆավըրոլ գացած եմ. ի՛նչ զարմանալի բան. միթէ կարելի բան չէ՞ Օվերնեը գացած ըլլալ՝ առանց թիարանը նետուած ըլլալու: Նորէն կ'ըսեմ թէ ես Շանմաթիէօ տիպարն եմ. Պարոն Պալուին տունը աշխատած եմ, բնակած եմ: Ձեր գրաբանութիւններով ալ գլուխս կը ցաւցնէք: Ինչո՞ւ ամէն մարդ ետեւէս ինկեր է կատաղի մարդերու պէս:

Ընդհանուր դատախազը ոտքի վրայ կանգնած էր. խօսքը նախագահին ուղղելով ըսաւ.

— Պարոն նախագահ, ամբաստանեալը քանի որ խառն ի խուռն կերպով այլ մեծ վարպետութեամբ մը կ'ուրանայ ամէն բան, քանի որ այս կերպով վարուելով ապուշ մը ձեւանալ կ'ուզէ, — թէ իմաց կուտանք իրեն որ պիտի չյաջողի այս նըպատակին հասնելու, — կ'ուզենք որ հաճիք, հաճի նաեւ ժողովը նորէն ատեանը կոչելու Պրըվէ, Քոշփայլ եւ Շընիտէօ դատապարտեալները, ոստիկանութեան տեսուչ Ժավէրը եւ վերջին անգամ մըն ալ զանոնք հարցուփորձելու որպէսզի ամբաստանեալին նոյնիսկ Ժան Վալժան ըլլալը հաստատուի:

— Պարոն ընդհանուր դատախազին դիտել կուտամ, ըսաւ նախագահը, թէ ոստիկանութեան տեսուչ Ժավէր իր պաշտօնին վերաբերող գործի մը համար մօտակայ նահանգի մը գլխաւոր քաղաքը երթալու հարկադրուելով, վկայութիւնը տալէ ետք ատեանին քաղաքէն մեկնեցաւ, պարոն ընդհանուր դատախազին եւ ապաստանեալը պաշտպանողին հաւանութեամբ հրաման տուինք որ մեկնի:

— Իրաւունք ունիք, պարոն նախագահ, պատասխանեց ընդհանուր փաստաբանը: Քանի որ Պ. Ժավէր բացակայ է, կարծեմ թէ կը պարտաւորիմ պարոն երդմնառու դատաւորներուն յիշեցնել ինչ որ քանի մը ժամ առաջ հոս մեր առջեւ ըսաւ ան: Ժավէր յարգի մարդ մըն էր որ անաչառ եւ անթերի ուղղասիրութեամբ պատիւ կը բերէ ստորին այլ կարեւոր պաշտօններու: Ահաւասիկ իր տուած վկայութիւնը.

«Եւ ոչ իսկ հարկաւորութիւն ունիմ այն բարոյական կասկածներուն եւ շօշափելի ապացոյցներուն, որով կը հաստատուի թէ սուտ են ամբաստանեալին ուրացողական պատասխանները: Կատարելապէս կը ճանչնամ զայն: Այս մարդուն անունը Շանմաթիէօ չէ. Ժան Վալժան անունով խիստ չարասիրտ եւ խիստ ահարկու եղեռնագործ մըն է ան: Երբ իր պատիժին պայմանաժամը լրացաւ, իշխանութիւնը ակամայ արձակեց զայն: Տասնեւինը տարի շղթայակապ աշխատութիւն կրած է որոշ գողութեան մը համար: Հինդ վեց անգամ փախչելու փորձեր ըրած է: Փըթի Ժերվէ եւ Փիէրոն գողութիւններէն զատ, կասկած ունիմ թէ Տ...ի առաջնորդ լուսահոգի գերապայծառ եպիսկոպոսին տունէն ալ գողութիւն մը ըրած է: Շատ անգամ տեսած եմ զայն երբ Թուլոնի թիարանը թիապարտներու պահնորդին քով օգնականի պաշտօն կը վարէի: Կը կրկնեմ թէ կատարելապէս կը ճանչնամ զայն»:

Այս ճիշդ վկայութիւնը բազմութեան եւ դատաւորներու վրայ ազդու տպաւորութիւն մը ըրաւ: Ընդհանուր փաստաբանը խօսքը վերջացնելով պնդեց թէ քանի որ Ժավէր բացակայ է, միւս երեք վկաները, այսինքն Պրըվէ, Շընիթէօ եւ Քոշփայլ կրկնեն իրենց վկայութիւնը, եւ մի առ մի հարցաքննուին հրապարակաւ:

Նախագահը նուիրակի մը հրաման տըւաւ եւ վայրկեան մը ետք վկաներուն սենեակին դուռը բացուեցաւ: Նուիրակը զինու զօրութեամբ իրեն օգնելու պատրաստ զինուորի մը հետ ներս բերաւ Պրըվէ դատապարտեալը: Հանդիսականները վարանումի մէջ էին եւ ամէն կուրծքերը կարծես կը բախէին, իբր թէ ամէնքն ալ մէկ հոգի ունեցած ըլլային:

Վաղեմի եղեռնագործ Պրըվէ բանտարկեալներու յատուկ սեւ եւ գորշագոյն բաճկոնակ մը հագած էր: Պրըվէ գրեթէ վաթսուն տարեկան անձ մըն էր, գործի մարդու մը դէմքը եւ սրիկայի մը կերպարանքը ունէր:

Առուտուրը եւ սրիկայութիւնը երբեմն կը միանան: Նորանոր յանցանքներով դարձեալ բանտ մտած եւ բանտապահի պէս բան մը եղած էր: Պրըվէ այնպիսի մարդ մըն էր որու համար իր մեծերը կ'ըսէին թէ կ'աշխատի օգտակար ըլլալու: Բանտի քահանաները պարտաւորութիւնը կատարելու մասին լաւ վկայութիւն կուտային անոր:

Չմոռնանք ըսելու թէ այս դէպքը վերահաստատութեան ժամանակ տեղի կ'ունենար:

— Պրըվէ', ըսաւ նախագահը, ոճրագործութեան համար դատապարտուած եւ խայտառակուած մարդ մըն ես, հետեւաբար չես կրնար երդում առնել:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻԻԿՕ

(Շար.)

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Իզմիրի եւ շրջաններու Հայր. Միութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ վարչութեանս անդամուհիներէն Տիկին Մարի Ֆերմանեանի իր ամուսնոյն

ՍԱՐԳԻՍ ՖԵՐՄԱՆԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առիթով :

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ

Տիկին Ազատ Ճենազեանէ տասը Ֆր. :

ՓԵՏՐՈՒԱՐԵԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն կը տօնէ Փետրուարեան Ապստամբութեան տարեդարձը Ռիւ Ժէի Սէն Լուի սրահը (25 Փետրուար), Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, ընկերահամակրական խնջոյքով, գեղարուեստական բաժին տեղւոյս երիտասարդներու եւ Կապ. Խաչի աշակերտներու կողմէ, կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն ու համակիրները :

Ճոխ պիւֆէ :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

ԽՆՋՈՅՔ – ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի կողմէ, այս Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 15ին, Հայ Ազգ. Տան սրահը :

Գեղարուեստական յայտագիր :

Պիւֆէ *ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է*

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՍԷՆԹ-ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

Փալէ տ'Իվէրի

սրահներուն մէջ, Փետրուար 25ին, ժամը 21էն մինչեւ լոյս :

Նուագախումբ ԺԱՔ ԹԱԹՈՒՆ

երգ Ալիս Ալթունեան

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովուրդները կ'երգեն փառատօնը տեղի կ'ունենայ այս տարի մեծ շուքով Մարտ 10ին Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին եւ նախագահութեամբ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՌՕՇԻ :

Կը մասնակցին հետեւեալ երկիրները. — Հայաստան, Պրազիլ, Սկովտիա, Ֆրանսա, Յունաստան, Իսրայէլ, Հունգարիա, Լիթուանիա, Լեհաստան, Մեքսիքա, Եուկոսլաւիա, Վիէթնամ:

Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի դրռնապաններուն եւ Պ. Գ. Պագրճեանի, 35 Ռիւ տը Թրէվիզ :

Գիներն են, 7, 6, 5, 3 Ֆրանք :

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը Կիրակի (3 Մարտ) կէսօրէ ետք ժամը 17ին, Պ. Զ. Զատիկեանի սրճարանի վերի յարկը : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայ կ'ըլլան Է. Է.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՄԱՐՍԷՅԼ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր ընկերները, Երկուշաբթի իրիկուն (Փետր. 26), սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, Կրընոպլի, Լանսէյի եւ Բընաժի բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին դպրոցին սրահը: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Հայկ. դպրոցի Կրթ. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Մարտիրոս Ադամեանէ եւ զաւակներէն 50 Ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Մելինէ Կակոյեանի մահուան առիթով :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

25 Փետրուար. Կիրակի.— *ԲՈՒՆ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ: Սկիզբ Մեծ Պահոց : Այս Կիրակիէն սկսեալ խորանին վարագոյրը փակ կ'ըլլայ եւ զոց պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին:*

29 Փետրուար, Հինգշաբթի. — *Այսօրուընէ սկսեալ ամէն Հինգշաբթի երեկոներ ժամը 6·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենայ ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն, ամբողջ Մեծ Պահոց ընթացքին : Միւս օրերն են Մարտի 7, 14, 21, 28 եւ Ապրիլ 4 :*

× *Մեծ Պահոց բոլոր Կիրակիներուն, այսինքն Մարտ 3ին, 10ին, 17ին, 24ին եւ 31ին յաւարտ Ս. պատարագի կը կատարուի ԱՐԵՒԱԳԱԼի ժամերգութիւն : Այս օրերուն ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ արարողութիւնները տեղի կ'ունենան պատարագի եւ Արեւագալի միջեւ ժամը 11ին:*

×

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Վաչէ վրդ. Իգնատիոսեան :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԼԻՈՆ, Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մեծ Պահոց ընթացքին, ամէն Հինգշաբթի եւ Շաբաթ երեկոները, երեկոյեան ժամը 5ին, տեղի պիտի ունենան, Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, Մեծ Պահոց յատուկ արարողութիւններ, որոնց ընթացքին պիտի տրուին աւուր պատշաճի քարոզներ : Իսկ, Կիրակի օրերը, յաւարտ Ս. պատարագի տեղի պիտի ունենան «Արեւագալի ժամերգութիւններ» :

ԽՆՋՈՅՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ :

24 Փետրուար, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 18 – 23, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 *Ռիւ Պլէօ :*

Զուարթ մթնոլորտ, գեղարուեստական ժին, մասնակցութեամբ ՍԱՅԱԹ – ՆՈՎԱ համոյթին :

Ճաշագին 10 ֆրանք :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 25ին, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Ամպասատէօրի շքեղ սրահներուն մէջ : 3 Ավընիւ Կապրիէլ, մեթրօ Քոնքորտ :

ՆԱՒԱՍԱՐԴ պարախումբ՝ ղեկավարութեամբ ԺԻՐԱՅՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆի :

Նուագախումբ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 10 Ֆր. Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել սեղանները, հեռ. 033–0212

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՒ ՅՈՒՇԻ

ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած, բանաստեղծ

ՅԱԿՈԲ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 21ին, Ռեժանի վերնայարկը (Մեթրօ Քատէ)

Կը նախագահէ՝ ԳՐԻԳՈՐ – ՎԱՀԱՆ

Կը խօսի ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ ՊՈՆՏԱԿԱՆ ԱՄԱՍԻՈՅ

Հեղինակ՝ Գ. Յ. ՍԻՄՈՆԵԱՆ

(Տպ. Վենետիկ), շքեղ տպագրութիւն, 1038 էջ, 150 նկարներով ու քարտէսներով : Ճոխ եւ շահեկան –բովանդակութիւն, փափաքողները կրնան դիմել՝ ՓԱՐԻԶ՝ Բալուեան գրատունը, 43, Ռիւ Ռիշէ Փարիզ (9), ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Փասքալ, 151 Պուլվ. Միշըլէ, (9):

Գին՝ 75 Ֆրանք

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՔԻ Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Չորեքշաբթի օր (Փետր. 28):

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐ

Թատերական ներկայացումներ

Մարտ 29ին եւ 31ին

37-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՐՏ 3 ԿԷՍՕՐԷ ԵՏՔ ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ

SALLE DE LA CHIMIE

28 bis, Rue Saint-Dominique — Paris (7e) — Métro : Invalides

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ

M. ANDRÉ BASDEVANT

Inspecteur Général au Ministère de la Jeunesse et des Sports

Սկաուտական յայտագիր: Երգեր, պարեր եւ ներկայացումներ Գայլիկներուն եւ Սկաուտներուն կողմէ: Տեսարաններ Ամերիկայի Ճէմպորիէն «Օր մը բանակավայրին մէջ՝ Բանակումի կրակը»:

Թատերական ներկայացում հայերէն, հայկական պարեր, եւայլն

ՄՈՒՏՔ 10 եւ 5 ՖՐԱՆՔ ՊԻՒՖԷ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 3 Մարտ 1968, ժամը 16–24

«Les Ambassadeurs»

3, AVENUE GABRIEL — CHAMPS ELYSEES

Նուագախումբ ՄՕՐԻՍ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

(Պար՝ եւրոպական եւ հայկական երաժշտութիւնով)

JACQUES-PAUL HOVNANIAN (Grenoble)

(Կովկասեան եւ հայկական պար եւ երգ)

ELECTION MISS CROIX ROUGE

Մուտք 10 ֆրանք

Ապահովել տոմսերը եւ սեղանները հեռ աձայնելով կեդրոնատեղի

COTILLONS

Ուսանողներու կէս գին

Հայ Կարմիր Խաչի

ELY 67-03

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

CAT

(Club des Anciennes du Tebrotzassère ou des amis du Tebrotzassère)

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ SOIRÉE DANSANTE

Շաբաթ, Մարտ 9, ժամը 19·30էն սկսեալ

SALONS DE L'HOTEL MODERNE

8 bis, Place de la République

Orchestre Anglais LES PSYCHIADELIQUES

Երիտասարդական մթնոլորտ Հանելի ժամեր

ENTREE 10 FRS.

Ballet Russe IRMA GRJEBINA

CHANTS DANSES, MUSIQUES A TRAVERS L'U.R.S.S.

40 artistes — 300 costumes

CREATIONS NOUVELLES

NANCY	Théâtre Municipal	24 Février	à 20 h. 45
GRENOBLE	Théâtre Municipal	27 Février	à 20 h. 45
AIX-EN-PROVENCE	Théâtre Municipal	2 Mars	à 21 h.
VALENCE	Théâtre Municipal	4 Mars	à 21 h.

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԿԻՐԱԿԻ
25
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
DIMANCHE
25 FEVRIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — 11146 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.146

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՀԱՆՋԸ

Ամերիկահայ գաղութի անցեալին, ներկային ու ապագային մասին մեր գրածները (Յառաջ, 14 Նոյ. 1967, 27 – 31 Յունուար 1968) որոշ հետաքրքրութիւն առաջ բերած են Հիւսիսային ու Հարաւային Ամերիկայի մէջ, ուր Հայապահպանումը օրակարգի հարց է միշտ: Օրուան անմիջական պահանջը :

Ծանօթ հայրենակից մը, որ 45 տարիէ ի վեր Միացեալ Նահանգները հաստատուած՝ որոշ դիրքի տիրացած է եւ մօտէն կը ճանչնայ հայ գաղութի կեանքը, սրտցաւ տողերով հաղորդակից կը դարձնէ մեզ իր մտահոգութեանց, հիմնուած իր փորձառութեան վրայ :

Իր կարծիքով, Ամերիկայի մեր գաղութը տակաւին մէկ – երկու սերունդ կրնայ պահել իր հայկական դիմագիծը՝ անդլիերէնով : Եւ թէ «եկեղեցին ամէնէն քիչ օգտակար եղող ազդակն է ազգապահպանման տեսակէտէն » :

1914ի պատերազմէն առաջ Ամերիկա գացող մեր հայրենակիցները մեծ մասամբ ամուրի գիւղացիներ էին, որոնք անդլիերէն չէին գիտեր, մեծ ճիգ ալ չէին ըներ սորվիելու, որովհետեւ իրենց նպատակն էր քիչ մը դրամ շահելէ ետք հայրենիք վերադառնալ եւ ընտանիք կազմել:

Շատեր նոյն գործարանին մէջ կ'աշխատէին, նոյն տան կամ թաղամասին մէջ համախումբ կ'ապրէին: Ունէին իրենց ակումբները, ուր միշտ իրարու կը հանդիպէին : Շատեր կ'անդամակցէին քաղաքական կամ բարեսիրական կազմակերպութեան մը : Յետագային կազմուեցան նաեւ հայրենակցական միութիւններ :

Քաղաքական դժբախտ պայմաններու բերումով նախապատերազմեան այս սերունդը չկրցաւ վերադառնալ հայրենիք եւ տուն – տեղ եղաւ Ամերիեայի մէջ :

Աւելին : Հայաստանի անկախութեան բարձումէն, Կիլիկիոյ պարպումէն, Իզմիրի աղէտէն եւ դաշնակիցներու Թուրքիայէն հեռացումէն ետք ջարդերէ ու տարագրութենէ վերապրող բեկորներ եւ Մ. Նահանգներու մէջ ազգական ունեցողներ առանց սեղմումներու գացին աւելնալու ամերիկահայ հին գաղութին վրայ:

Ազգապահպանման տեսակէտէն առաւելութիւն մըն էր համախումբ ապրիլը :

Ֆրանսայի մէջ ալ հո'ն, ուր Հայերը թաղի մը կամ արուարձանի մը մէջ միասին կ'ապրին, երկար ատեն կրնան դիմակալել ուծացման ու ձուլման վտանգին եւ պահել իրենց ազգային դիմագիծը :

Մեծ քաղաքներու մէջ ցիրուցան ապրողները կամ պզտիկ քաղաքներու կամ գիւղերու մէկ անկիւնը նետուած բեկորներն են, որ կորսուելու աւելի շատ հակամէտ են: Մանաւանդ երբ անոնք կ'ամուսնանան օտարներու հետ :

Ձուլման համար նախաքայլ մըն է անուններու փոփոխութիւնը : Ֆրանսայի մէջ շատ քիչեր կը փոխեն իրենց անունը կամ մականունը, կամ երկուքը միաժամանակ, մասնաւորապէս երբ հպատակութիւն կը ստանան : Օրէնքը թոյլատու է այս մասին :

Ամերիկայի մէջ աւելի ընդհանրացած է դժբախտաբար այս հիւանդութիւնը : Անձնական, առեւտրական շահերն են դրդիչը անուանափոխութեան : Երբեմն ալ՝ «սնոպիզմ»ը եւ ստորադասութեան ըզգացումը: Ապրելով տեղացիներու շրջապատին ու միջավայրին մէջ, այդ միջոցին դիմողները կ'ուզեն ծածկել իրենց ծագումը՝ աւելի յարդ ու պատիւ վայելելու կամ աւելի դիւրութեամբ դրամ վաստակելու հեռանկարով :

Անուն փոխողները եւ հայերէն չսորվելով տեղական բարբառը մայրենի լեզու դարձնողները մինչեւ ե՞րբ կրնան պահել իրենց Հայութիւնը :

Երբեմն կը հանդիպինք Լեհաստանէն կամ Հունգարիայէն եկող Հայերու, որոնց նախահայրերը դարեր առաջ հաստատուած են այդ երկիրներուն մէջ: Ասոնք բառ մը հայերէն չեն գիտեր : Իրենց անունն ու մականունն ալ օտար են, ո'չ մէկ աղերս ունին հայկականի հետ :

Այս մարդիկ, ոչ մէկ շփում ունին Հայութեան հետ: Միայն թէ կը յիշեն եւ առիթը ներկայանալուն պարծանքով կը յայտնեն թէ ծագումով Հայ են :

Ի՞նչ օգուտ ազգին համար այս տեսակ Հայերէն :

Այս վիճակի՞ն պիտի մատնուին վաղը մեր գաղութները արեւմուտքի քաղաքակիրթ երկիրներուն մէջ :

Այդքան յոռետես չենք մենք :

Արագութեան ներկայ դարուն մէջ ազգապահպանման ազդակները աւելի շատ են:

Յիշե'նք անոնցմէ մէկը.—

Հայրենիքի եւ սփիւռքի միջեւ յաճախակի շփումները, որոնք մեծ դեր կրնան կատարել այս մարդին մէջ, պայմանաւ որ քաղաքական կամ գաղափարական գոյն չտրուին անոնց, պառակտելով Հայութիւնը :

Եկեղեցին կարեւոր դեր կատարած է ժամանակին: Վերջին տարիներուն ամերիկահայ գաղութի «երկփեղկում»ն է, որ պատճառ դարձած է կողմերու եկեղեցաշինական մրցակցութեան :

Սակայն այդ մրցակցութենէն շահողները եղած են ո'չ թէ կուսակցութիւններ, այլ տէրտէրներն ու վարդապետները, կ'ըսէ մեր ամերիկահայ բարեկամը, որ կ'աւելցնէ թէ «դրամը հոսեցաւ եկեղեցական բերելու եւ կերակրելու համար : Դպրոցի մասին մտածող չեղաւ եւ սակայն կային կազմակերպութիւններ, որոնց միակ նպատակը կրթական էր » :

Ազգապահպանման համար կենսական ազդակ էին դպրոցները : Նոր սերունդը անոնց մէջ է, որ պիտի թրծուէր հայկականութեամբ :

Հիմա տակաւին ուշ չէ, ո'չ մէկ բան ուշ է կեանքի մէջ :

Քալիֆոռնիան տուաւ օրինակը, ամէնօրեայ երկու դպրոց բանալով : Պիտի ըսէք կաթիլ մը ջուր ովկէանոսին մէջ : Սակայն այդ կաթիլը կրնայ թթխմորի դեր կատարել :

Ո՞ր օրուան կը սպասեն Ամերիկայի միւս հայաշատ քաղաքները : Մեր հայրենակիցները հարստացած են հիմա եւ կրնան հոգալ բացուելիք դպրոցներու ծախքերը :

Ա'յս է օրուան պահանջը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԼՊՈՒԼՆ ԱՒԱՐԱՅՐԻ

Ո՛նց գաս, իմ լուսնակ, հեզիկ ու հանդարտ
Համասփիւռ լուսովդ ի լեռ, ձոր եւ արտ,
Եւ ի Նահապետս, որ մտօք մոլար
Գիշերաժամիկ ժուռ գամ յԱւարայր,
Ուր քաջ ու աննըման հարք մեր Հայկազունք
Ընկան գետ հըսկայ, կանգնեցան զուարթունք,
Միթէ գա՞ս սըփռել ոսկերաց սրբոց
Ձիւնափայլ ամպէդ ոսկեթել ծածկոց,
Թէ ներմակ ճակտիդ թէպէտ եւ պայծառ
Քաջացս արենէն կապե՞ս կարմիր վառ,
Թէ լըռիկ – մընջիկ ապշի՞ս տակաւին,
Թէ ի՞նչպէս ընկաւ Վարդանն ահագին,
Մահու սեւ ըստուերն ի սիրտ թըշնամեաց,
Զհոգին ձըգելով յերկին առ Աստուած:
Դու այլ, ո'վ Տըղմուտ, տրտում ու արիւնոտ,
Որ լալով ոլրիս ի մէջ շամբերուդ :
Եւ հովիկդ, որ գաս ի Մակուայ քարէն
Կամ ի ծեր Մասեաց սըրբազան սարէն :
Դու այլ ինձ նըման դողդող եւ երեր
Թոյլ թեւօք անցնիս սարեր ու ձորեր,
Անտառէ անտառ, տերեւէ տերեւ
Կոծկոծելով գաս ի դաշտիս վերեւ,
Զայս մաշած շընչիս վերջին հառաչանք
Ձըգել ի Հայոց սըրտից արձագանգ :
Ո՛հ դու բարեկամ այրած սըրտերու,
Խօսնակ գիշերոյ, հոգեակ վարդերու,
Երգէ՛ պըլպուլիկդ, երգէ՛ ի սարէդ,
Զանմահ քաջքն Հայոց երգէ՛ հոգւոյս հետ,
Թադէի Վանուց ձէնիկդ ինձ դիպաւ,
Սըրտիկս, որ ի խաչն էր կիպ, թունդ առաւ,
Ի խաչին թեւէն թըռայ ու հասայ,
Գըտայ զքեզ ի դաշտ քաջին Վարդանայ :
Պըլպո՛ւլ, քեզ համար մեր հարքն ասացին,
Թէ չէ հաւ՝ պըլպուլ մեր Աւարայրին,
Եղիշեայ հոգեակն է քաղցրազրուցիկ,
Որ զՎարդան ի վարդըն տեսնու կարմրիկ,
Ձըմեռն յանապատ կու գնայ կայ ի լաց,
Գարունն յԱրտազ գայ ի թուփ վարդենեաց,
Երգել ու կանչել յԵղիշէին ձայն
Թէ պատասխանիկ մ'արդեօք տայ Վարդան :
Թէ կիսահոգի պըլպուլիս նըման
Ձէնիկս հասնի ձեզ, որդի՛ք Թորգոմեան,
Որդի՛ք, որոնց հարք քաջք ու առաքինիք
Լըցուցին զդաշտեր, գըրքեր ու զերկինք,
Թէ ի ծով սրտիդ կաթիլ մ'արունիկ
Կայ թէ Հայ աղբիւրըն կամ Պահլաւիկ,
Թէ զփառքն հայրենեաց ձեզ այլ գըրէք փառս,
Հետ Նահապետիս ելէք ի յԱրտազ :

Հ. ՂԵՒՈՆԴ ԱԼԻՇԱՆ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կաթողիկէ աշխարհը ընդհանրապէս, Ֆրանսայի Կաթողիկէ եկեղեցին մասնաւորաբար, մեծ կորուստ մը ունեցան վախճանումովը Նորին Ամենապատուութիւն Կարդինալ ու Փարիզի Արքեպիսկոպոս Փիէռ Վէօյօի, ականաւոր եկեղեցական մը, որ սիրալիր յարաբերութեան մէջ էր Հայրապետական Պատուիրակ՝ Բարձր. Տ. Սերովբէ Արք. Մանուկեանի հետ :

Այս մեծ սուգին Փարիզի Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցին իր մասնակցութիւնը բերաւ. զրկելով առանձին առանձին, Փարիզի նախկին Արք.ին Նորին Ամենապատուութիւն Կարդինալ Ֆէլթէնի եւ Թեմին Առաքելական Տեղապահին Գերաշնորհ Ֆրօսար Եպս.ի հետեւեալ հեռագիրը.

« Խորապէս ազդուած ականաւոր եկեղեցական Կարդինալ Վէօյօի վախճանման տխուր լուրէն, ձեզի հետ ենք աղօթքներով, կը յայտնենք մեր, ինչպէս նաեւ եկեղեցւոյ վարչական մարմիններուն ու ամբողջ Հայ Համայնքին կողմէ, ամէնէն անկեղծ ցաւակցութիւններ :

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Կաթողիկոսական Պատուիրակ Եւրոպայի
Առաջնորդ Փարիզի »

Սրբազան Հայրը Փարիզէն բացակայ ըլլալով, չկրցաւ անձամբ ներկայ ըլլալ եկեղեցական արարողութեան : Իր անունով Սրբազան Հօր փոխանորդը՝ Հոգշ. Տ. Գիւտ Ծ. Վրդ. Նազգաշեան, ընկերակցութեամբ եկեղեցւոյ վարչութեան ատենապետ Պ. Սեդրակ Քարեանի եւ Հոգաբարձութեան ատենապետ Պ. Աղեքսանդր Օհանեանի, ներկայ եղան յուղարկաւորութեան, որ տեղի ունեցաւ Շաբաթ օր, 17 Փետրուար 1968, Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ մէջ : Սրբազան Հայրը այս առթիւ հետեւեալ պատասխանները ստացաւ :

« Զափազանց ազդուած ձեր մասնակցութենէն մեր վիշտին եւ աղօթքին, ձեզի կը յայտնենք, ինչպէս եկեղեցւոյ վարչական մարմիններուն ու ամբողջ հայ համայնքին, մեր եղբայրական եւ յարգալիր երախտագիտութիւնը :

Ֆրօսար եւ Բեզերիլ
Եպիսկոպոսներ »

« Շնորհակալ ենք այն սիրալիր ուշադրութեան համար, զոր հաճեցաք ցոյց տալ Նորին Ամենապատուութիւն Կարդինալ Վէօյօի վախճանման առթիւ. կը խնդրեմ որ ընդունիք մեր երախտագիտական անձնուէր զգացումները: Տէքան եպիսկոպոսէն իմանաք, որ ներկայիս դարմանատուն կը գտնուիք: Կը ներկայացընենք արագ ապաքինումի մեր սրտաքին մաղթանքները :

Կարդինալ Ֆէլթէն»

×

Սրբազան Հայրը կը բոլորէ ապաքինման իր շրջանը Փարիզէն մօտաւորապէս հարիւր քիլոմեթր հեռու դարմանատան մը մէջ՝ լաւագոյն պայմաններու մէջ : Իր առողջական վիճակը յարատեւ բարելաւումի մէջ է :

Կը սիրենք յուսալ, որ ի մօտոյ զինք մեր մէջ կ'ունենանք :

ԴԻՒԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԶՕՐԱԿՈՉԻ ԿԸ ԴԻՄԷ
ՍԱՍՏԻԿ ԿՌԻՒՆԵՐ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Ամերիկայի Պաշտպանութեան նախարարութիւնը որոշեց 48 հազար պահեստի զինուոր կանչել դրօշի տակ, Ապրիլին, ասոնց մէջ կան 4000 մառին :

Միւս կողմէ, անակնկալ կերպով Սայկոն մեկնած է ամերիկեան սպայակոյտի պետը՝ Զօր. Ուիլըր ընկերակցութեամբ խումբ մը ռազմագէտ սպաներու :

Տեղւոյն վրայ կացութիւնը միշտ ողբերգական է : Հարաւային Վիէթնամցիք եւ Ամերիկացիք անխնայ կռիւներէ ետք վար առած են Հիւէի վրայ ծածանող հիւսիսային Վիէթնամի դրօշակը, եւ բարձրացուցած հարաւային Վիէթնամի դրօշակը :

Քէ Սանհի վրայ ալ Վիէթքոնկի յարձակումները կը շարունակուին նոյն թափով :

× Միացեալ Նահանգներու եկեղեցիներու խորհուրդը կոչ մը ըրած է որպէսզի Ամերիկացիները դադրեցնեն իրենց ռըմբակոծութիւնները :

× Քորէայի դաշնակից ուժերու նախկին հրամանատար Զօր. Քլարք յայտարարած է թէ կողմնակից է հիւլէական զէնքերու գործածութեան «եթէ անհրաժեշտ ըլլայ եւ նկատի չառնելով հանրային կարծիքը » :

—o—

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Զախի դաշնակցութիւնը Շաբաթ օր ժամը 11ին հրապարակեց փաստաթուղթ մը ուր պարզուած են Զախի դաշնակցութեան եւ համայնավար կուսակցութեան տեսակէտները ընդհ. քաղաքականութեան մը շուրջ արտաքին թէ ներքին : Դէպքը ինքնին կարեւոր է: 1934էն ի վեր նման բան չէր եղած :

Հայ Քերթողութեան Աստեղը

(ՍԻԱՄԱՆԹՈՅԻ ԾՆՆԴԵԱՆ
ՅՕԱՄԵԱԿԻՆ ԱՒԹԻՒ)

«Ան արաբական նժոյգ մ'է եւ կարապ մ'է միանդամայն»· այս խօսքերը վա – րուժանն է գրել իր աւազ գրչակից՝ Սիամանթոյի մասին :

Արաբական նժոյգ, տարերային թափի, ծառագումի, ընդվզումի, առնութեան խորհրդանիշն է սա :

Տարերային թափով , ծառագումով , ընդվզումով ու առնութեամբ էին չնչում Սիամանթոյի տողերը, երբ նա իր ժողո – վըրդի տառապանքն էր եղերզում , եր – գում հայորդիների վրէժն ու հերոսու – թիւնը, հողեւարքի եւ յոյսի ջահերը , բարեկամի առաքած կարմիր լուրերի ցա – ւըն ու տուայտանքը ···:

Եւ ապա՝ « կարապ մ'է միանդամայն», քնքշութեան ու դեղեցկութեան խորհուրդ – դանիչն է սա :

Անոնցմէ քնքշութեամբ, դեղեցկու – թեան զարմանալի ղգացողութեամբ էին չնչում Սիամանթոյի տողերը , երբ նա երգում էր իր «մաքրաթեւ երազը », եր – կիր հայրենին :

Ընդվզում եւ քնքշանք ··

Իրականութիւն եւ երազ ···

Իրականութեան ու երազի բախման ողբերգութիւնն է Սիամանթոյի ստեղծա – գործութեան մէջ: Աչխարհի բոլոր մեծ բանաստեղծների ստեղծագործութիւննե – րըն առհասարակ ծնունդ են այդ նոյն բախման :

Բայց Սիամանթոյի պատկերած իրակա – նութիւնը չատ էր ուրիշ, չատ էր մոայլ ու արիւնոտ : Թերեւս աչխարհի ոչ մի բանաստեղծ երբեւէ կանդնած չի եղել այդքան ահաւոր իրականութեան դէմ · մի ամբողջ ժողովրդի ազգային ու սո – ցիալական ողբերգութիւնն էր դա, մի ամբողջ ժողովրդի լինելու եւ չլինելու ողբերգութիւնը :

Մի սքանչելի բանաստեղծութիւն ունի Սիամանթոյ, ուր այդ իրականութեան ու երազի բախումը չատ խոր ու չատ նուրբ է ապրուած :

Եւ մաքրաթեւ երազիս հետ մինակ էի
հովիտներուն մէջ հայրենի,
Քայլերս էին թեթեւ, ինչպէս քայլերը
խարտիշագեղ եղնիկին ,
Եւ զուարթութեամբ կը վազէի,
կապոյտէն եւ օրերէն բոլորովին գինով·
Աչքերս ոսկիով եւ յոյսով եւ հոգիս
Աստուածներով լեցուն ···

Եւ բանաստեղծը իր խորհրդաւոր սը – րընդի ճիւղն է կարում, որպէսզի երգի աղամանդեայ առուակը, առուաւոտուայ զեփիւռը, աղբիւրների մեղեդին: Բայց յանկարծ հողում արձնանում են բոնա – կալի եաթաղանից ընկած մեռելների յիչատակները, բանաստեղծի չունչը մեռ – նում է ·

Եւ երգիս տեղ՝ շիք առ շիք , շիք առ շիք
արցունքներս էին, որ իմկան վար···

Արեւմտեան Հայաստանի Ակն քաղա – քում էր ծնուել Սիամանթոն: Հայրենն – րի, սիրային չքնաղ երգերի օրօրան էր Եփրատի ժայռերէն հովտալանջերին ծը – ւարած, այգեստաններով մէջ կորած այս դիւղաքաղաքը: Զնայած ահաւոր իրակա – նութեանը, երգն ու տաղը միչտ քաղաքի չուրթին է եղել : Մանկուց սիրոյ երգն է մտել բանաստեղծի էութեան մէջ : Եւ մայլ պայմաններում Սիամանթոն, հաւա – նաբար, հայրենի քաղաքի զուարթ հայ – րենների աւանդները չարունակէր : Բայց այդ ժամանակ ու այդ պայմաններում նը – րան սրի պէս կոփուած տողեր էին պէտք: Եւ Սիամանթոն սիրային ոչ մի տող չգրեց :

Աւետիք Իսահակեանը պատմում է, որ մի ազամ Սիամանթոն իր մօտ սիրային բանաստեղծութիւններ է կարդում եւ տե – ղըն ու տեղը պատռում, ասելով, որ ինքն իրաւունք չունի ազգային ողբերգութիւ – նից զատ այլ բաների մասին գրել : Բա – նաստեղծի բոլոր այլ ղգացմունքները , վարուժանի արտայայտութեամբ, «Հայ – րենիքի դիակներով էին թմբուած»: Եւ երգչուհի Մանիկ Պէրպէրեանին անուա – նօրէն սիրահարուած բանաստեղծը ինք – նազոհութեամբ ու ասպետաբար հրաժար – ւում է սիրոյ երգից, իր ժողովրդի «Ա – պետականը » գրելու համար :

Եւ ով գիտէ, թերեւս, գեղուհի մը ,
պուրակի մը եզերքէն ,
Ոսկի ողկոյզ մը եւ սափորով՝ ումպ մը
գինի մատուցանէ ,
Թերեւս հոգիս հասկնայ եւ բրոջ մը պէս
ինծի ժպտի···
Բայց չեմ ուզեր ես երազել ,
կանգ մի առներ, երիվար :

Եւ կանգ չառաւ նրա երիվարը · Նա անցաւ աւերակուած քաղաքների ու դիւ – ղերի, մոխիրների ու դիակների , սուլ – թանական Թուրքիայի նիւթած նախճիր – ների միջով , իր ժողովրդի դաժան ճա – կատագրի միջով : Նրա ասպետ հեծեալը, որի սուրը կոփածոյ տողն էր ,իր երգե – րով յոյս ու հաւատ, կամք ու կորով ներ – շնչեց տարաբախտ ժողովրդի զաւակնե – րին: Նա բանաստեղծի արդարութեամբ ծառս եղաւ աչխարհի անարդարութեան դէմ ու թքեց նրա ճակատին : Նա ներ – շնչուած ու զօրեղ տողեր գրեց, երբ 1905 թուականին Կովկասում եւս բարձրացաւ ռուսական յեղափոխութեան ալիքը : Այդ յեղափոխութեան մէջ նա յոյս ունէր տես – նելու նաեւ իր ժողովրդի ազատագրու – թիւնը : « Կովկաս » բանաստեղծութեան մէջ նա գրեց ·

Ինչ ոսկեղէն դարագլուխ է այս ,
Եւ շղթաներու ինչ զայրագին փշրտում·
Եւ ապա՝
Ցարկ, Կովկաս, աւերակեալ ու
արցունքոտ Հայաստանին աչքերը
Էեզի կը նային ···
Ցարկ, ազատաբեր հարուածիդ շուինգը
Մասիսէն ի Տաւրոս եւ մինչեւ
Հայրենիքին խորերը կը թնդայ···

Ազատութեան, արդարութեան, «մար – մարեղէն յոյսին » երգիչն ու «հսկայա – ձեւ ռահվիրան » եղաւ Նա: Երգեց ցաւն ու տառապանքը , հայրենի տան «ափ մը մոխիր»ն ու անդրչիրիմեան աղաղակնե – րը, մահուան տեսիլներն ու Մաչտոցի դիւտի վտանգը· երգեց վսեմ արուեստով, ղարմանալի ինքնատիղութեամբ , երգեց ինքնամոռաց, ինքնազոհ մի նուիրումով եւ հայ ժողովրդի համար դարձաւ յաւէտ սիրելի անուն :

ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

ՄՏՈՐՈՒՄՆԵՐ ԶՈՐՐՈՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՅՈՒ ՓՈԽԱՐԷՆ

(Բ· եւ վերջին մաս)

Գրքի յաջորդ բաժնում տպագրուած դրոյցները պատմում են, թէ ինչպիսին է եղել Ռուսաստանը ճորտատիրական կար – գերի օրօք, երբ է Մոսկուան դարձել ռուսական պետութեան մայրաքաղաք , ինչպէս է Մոսկուան միաւորել ռուսական հողերը, ինչպէս է կառուցուել Կրեմլը, ինչպէս է չորս հարիւր տարի առաջ , 1564 թուին, ռուս առաջին տպագրիչ Իվան Ֆէոդորովը տպագրել ռուսական առաջին գիրքը : Պատմում է, թէ ինչպէս է տպ – րել ճորտ գիւղացին , ինչպէս են նրանք տպատամբել Ստեփան Ռազինի եւ Պուգա – չովի գլխաւորութեամբ , ինչպէս է Ուկ – րանիան երեք հարիւր տարի առաջ միա – ւորուել Ռուսաստանի հետ, ովքեր են Լոմոնոսովն ու Պուշկինովը, Դեկաբրիստ – ները, Զերնիչեւսկին եւ Նեկրասովը :

Այս ամէնը չատ լաւ է: Բայց ինչո՞ւ հայաստանցի գրքոցականը չի մտանում, որ գոնէ Պետր Ալեքսեեւի, Իվան Բ – րուչկինի, Նիկոլա Բառմանի կողքին ե – գել են Բոգդան Կնունեանցը, Սուրէն Սպանդարեանը , Ստեփան Շահումեանը , «Կովկասի Լենինը », ինչպէս անուանում էին նրան, եղել է լեգենդար Կամօն եւ հայ յեղափոխականների մի ամբողջ բանակ : Քաղաքացիական պատերազմի մասին դրոյցներից Հայաստանցի 4րդ դասարան – ցին ինչո՞ւ չի մանայ, որ լենինեան մեծ գործի յաղթանակի համար քաղաքացիա – կան պատերազմի տարիներին հայ ժողո – վուրդն էլ իր հսկայական աւանդն է նը – գրել : Չի մանայ Արեւմտեան ռազմաճա – կատի գլխաւոր հրամանատար Ալեքսան – դրը Միասնիկեանի, երկաթեայ դիվի – զիայի հրամանատար լեգենդար Գայ – (Հայկ Բժչկեան), 12րդ բանակի հրամա – նատար Գասպար Ոսկանեանի եւ մի չարք անուանի հայ զօրահրամանատարներիմա – սին, որոնք անգերազնահատելի ծառա – յութիւններ են մատուցել խորհրդային ժողովրդին եւ որոնց անունները համար ճակօրէն կարելի է դնել Ֆրունզէի, Բու – դեննոյ, Եգորովի, Տուխաչեւսկու, Ջա – պայեւի, Կոտովսկու եւ միւս զօրավար – ների անունների կողքին :

Ինչո՞ւ 4րդ դասարանցին իր դասագր – քից չի մանայ Հայաստանում խորհրդային կարգերի հաստատման համար մղուած վտրդը իր ազատութեան յոյսը կապել Ռուսաստանի հետ, եւ 1828 թուականին Արեւելեան Հայաստանը միացել Ռուսաս – տանին : Ինչո՞ւ Հայաստանցի գրքոցա – կանը չի մանայ, որ դեռեւս 7րդ գարում ունեցել ենք մաքի այնպիսի հսկայ, ինչ – պիսին Անանիա Շիրակացին է ,որ եղել է հանճարեղ Նարեկացի, որ հայ ժողովրդի լաւագոյն զաւակները գարեր չարունակ մարտնչել են հայրենիքի ազատութեան համար, որ Զերնիչեւսկու եւ Նեկրասովի կողքին եղել է Միքայէլ Նալբանդեան, որ դեռ եւս անցեալ գարի 50ական թուա – կաններին ըմբոստ պոռթկումով գրչել է.

— Ազատութիւն, — գոչեցի , —
Թող որոտա՛ իմ գլխին
Փայլակ , կայծակ, հուր, երկաթ ,
Թող դաւ դնէ թշնամին ,
Ես մինչ ի մահ, կախաղան ,
Մինչեւ անարգ մահու սիւն ,
Պիտի գոռամ, պիտ կրկնեմ
Անդադար՝ ազատութի՛ւն :

Կարծում եմ այս բանաստեղծութիւնը երեխայի վրայ աւելի ներգործուն ազդե – ւորութիւն կը թողնի, քան գրքում թարգմանաբար տպագրուածը :

Առաւել մտածել են տալիս դասագրքի այն գրոյցները , որոնք պատմում են, թէ մեր հայրենիքի աչխատաւորները ինչպէս են պայքարել կապիտալիստական կարգե – րի դէմ : Գրոյցներ կան այն յեղափոխա – կանների մասին, որոնք մարտնչել են գա – րիզմը տապալելու համար : Եւ ոչ մի խօսք, հայ յեղափոխականների մասին :

Ինչո՞ւ Հայաստանցի գրքոցականը չի – մանայ, որ Պետր Ալեքսեեւի, Իվան Բ – րուչկինի, Նիկոլա Բառմանի կողքին ե – գել են Բոգդան Կնունեանցը, Սուրէն Սպանդարեանը , Ստեփան Շահումեանը , «Կովկասի Լենինը », ինչպէս անուանում էին նրան, եղել է լեգենդար Կամօն եւ հայ յեղափոխականների մի ամբողջ բանակ :

Քաղաքացիական պատերազմի մասին դրոյցներից Հայաստանցի 4րդ դասարան – ցին ինչո՞ւ չի մանայ, որ լենինեան մեծ գործի յաղթանակի համար քաղաքացիա – կան պատերազմի տարիներին հայ ժողո – վուրդն էլ իր հսկայական աւանդն է նը – գրել : Չի մանայ Արեւմտեան ռազմաճա – կատի գլխաւոր հրամանատար Ալեքսան – դրը Միասնիկեանի, երկաթեայ դիվի – զիայի հրամանատար լեգենդար Գայ – (Հայկ Բժչկեան), 12րդ բանակի հրամա – նատար Գասպար Ոսկանեանի եւ մի չարք անուանի հայ զօրահրամանատարներիմա – սին, որոնք անգերազնահատելի ծառա – յութիւններ են մատուցել խորհրդային ժողովրդին եւ որոնց անունները համար ճակօրէն կարելի է դնել Ֆրունզէի, Բու – դեննոյ, Եգորովի, Տուխաչեւսկու, Ջա – պայեւի, Կոտովսկու եւ միւս զօրավար – ների անունների կողքին :

Ինչո՞ւ 4րդ դասարանցին իր դասագր – քից չի մանայ Հայաստանում խորհրդային կարգերի հաստատման համար մղուած

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ
ԵՒ
ՇԵՐԼՈՔ ՀՕԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱԽՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

Գրպանչն քարտէս մը հանեց եւ սկսաւ զննել զայն, իրենց գտնուած տեղը ճըշ – դելու համար, յետոյ գրպանչն տեարակ մը հանելով, մատիտով չատ մը ծանօ – թագրութիւններ գրեց :

Իզզէթ փաչա քիչ մը առաջուան խո – սակցութենչն նեղուած, կառքին անիւնը քաչուած՝ անընդհատ կը ծխէր :

— Այս մարդը, իր այս ազատախօսու – թեամբը, պիտի չկրնայ մեր մէջ երկար տեղ մնալ, կը մատծէր ինքնիրեն եւ ե – թէ լնդի հետ խօսածին պէս խօսի նաեւ Սուլթանին, կարծեմ տակաւին գործի չսկսած՝ պիտի ստիպուինք գինքը ճամ – բու գնել :

Այս մտածումը, չիտակը խօսելու հա – մար, չատ անհաճոյ չէր պալատականին որ իր միւս ընկերակիցներուն պէս, միչտ կասկածոտ ու նախանձոտ աչքով կը դիտէր ոեւէ նոր անձի մը պալատի ծառայութեան մէջ մտնելը: Եւ արդէն իսկ պալատականը սկսած էր վախ զգալ այս մարդէն որուն ուչիմութիւնն ու խել – քը գինքը կը զարմացնէին: Եթէ յաջողէր Սուլթանին համակրանքը շահիլ եւ եթէ կարենար իրեն յանձնուած գործը կատա – րել, ապահովաբար այն ատեն Ապտիւլ Համիտի ամբողջ վստահութիւնը պիտի գրաւէր ու պալատին մէջ ամենազօր դէր – քի մը տիրանար, ինչ որ բնաւ նեղնգաւոր պալատականին գործին չէր գար: Այս պատճառաւ թէ մէկ կողմէ գժգոհութիւն կը զգար Մաք Լայնի խօսքերէն եւ թէ միւս կողմէ ուրախ էր այդ մարդուն գրե – թէ կոչտութեան մօտեցող անկեղծու – թենչն:

Կառքը պէչիկթաչ հասնելով ուղղուե – ցաւ գէպի այն գառիվայրը, որ Եըլտըզի պալատը կ'առաջնորդէր օճապտոյտ ճամ – բով մը:

— Ահաւասիկ մեր վեհափառ Սուլթա – նին պալատը, ըսաւ Իզզէթ փաչա ցոյց տալով ճերմակ չէնք մը որ վերը, ծառե – րուն մէջ կը բարձրանար եւ որուն կը մօտենայինք հետզհետէ :

Անգլիացին իր խուզարկու ակնարկը ուղղեց գէպի ցոյց տրուած կողմը:

— Հիանալի դիրք մը ունի ձեր Սուլ – թանին պալատը, առանց տեսնուելու ու – զիչներէն, գրեթէ ամբողջ մայրաքաղաքը աչքին առնելն է, հիանալի դիրք արդա – բեւ կասկածոտ վեհապետի մը համար··· եւ սակայն չէ, աւելցուց, դիմացի կողմը ուրիչ դիրք մը կայ որ կարծես չատակա – պէս չինուած է Եըլտըզը դիտելու հա – մար···

Եւ Անգլիացին մատնանիչ ըրաւ ասիա – կան եղերքը ու աւելցուց·

— Արդեօք Սկիւտարը չէ՞, դիմացի ե – դերքը գտնուող դիւղը:

— Այո՛, պատասխանեց պալատականը:

— Իսկ անոր վրայ բարձրացող բլո՞ւրը:

— Զամլըճայի լեռն է, որ անուանի է իր ջուրով:

— Գիտեմ թէ Պոլիս տեսակ տեսակ պատուական ջուրեր ունիք որոնց մէկն ալ կրնայ Զամլըճայինը ըլլալ, սակայն չեմ կարծեր որ ուրիչ բլուր մը ունենաք ա՛նքան չարմար որքան Զամլըճան, Եըլ – տըզի դէմ դաւելու իրրեւ կեդրոն ծառա – յելու համար··· Եըլտըզի Պալատը պար – զապէս Զամլըճայի տիրապետութեան ներքեւ է··· ահա ինչ որ կը տեսնեմ:

Այս դիտողութիւնը ընելէ ետքը Մաք Լայն լռեց, մինչ Իզզէթ փաչա աննչմա – րելի սարսուռ մը ունեցաւ: Արդարեւ, անմիջապէս յիչեց թէ պարտիզպան Իւ – մէր այդ կողմերը կը հետապնդէր իրենց փնտռած անձերը եւ թէ Զամլըճայի մէջ, պարտէզի մը տնակին մէջ մեռած գըտ – նուելէ էր քանի մը օր առաջ, իր մարմ – նով վայր կրելով խորհրդաւոր գրու – դիրերը:

— Այս մարդը յայտնի կը տեսնուի որ պիտի յաջողի իր պաշտօնին մէջ, մտա – ծեց պալատականը:

Վերջապէս հասան պալատի մուտքի մեծ դրան առջեւ: Կառքին վարձքը վճա – րելէ ետքը, երկուքը միասին ուղղուե – պալատ, մինչ ծառայ մը եաեւնուն կից թար ճամբորդին պայուսակը ձեռքը բռ – նած:

Իզզէթ փաչա Անգլիացին առաջնորդե – յատկապէս անոր համար պատրաստուա – յարկաբաժինը, որ կը բաղկանար եր – զարդարուն սենեակներէ· մին ննջասե – կակ, միւսը զարդասենեակ եւ երրորդ աչխատութեան խուց մը: Զարդասենեա – կին կից կը գտնուէր լոգարան մը իր ա – բողջ մասերով:

— Ձեզ առանձին կը թողում հոս, ըսաւ Իզզէթ փաչա, որպէսզի պահ մը հանգիս – տանաք ճամբու յոգնութիւններէն, եր – երեք բանի մը պէտք ունենաք, ա՛ստու – սիկ էլեկտրական զանգակը··· յաջո – սպասաւոր մը յատկացուած է ձեզի հա – մար որ անդլերէն ալ կը հասկնայ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(59 – Շար·)

ՖԱՆՏԱՍՏԻԿ

ՊՈՒՏՈՆ ՆԱՍԱՉԸ

ՁՎԱԾՔՈՒՆ

ԺԱՀՎԱ ԴՎԱՉՈՒՆ

—*—

ՆԱՊՈԼԵՈՆ·ՈՒԸ

Ֆրանսերէնէ

Թարգմանեց՝ Ա. Ա.

Ա

Ֆրանսայի հարաւային կողմերը, Մարսէլիայէն ոչ հեռու, Ռոնա գետի ափերուն վրայ, գեղեցիկ տեղ մըն է Լա Ռեոլ անունով։ Հոն կը բնակէր Ժան Նաւասարդ, որ ծովակալ Պոնաբարտէի ընկերներէն եղած էր։ Ժան Նաւասարդ ծնած էր Մարսէլիա, ուր իր հայրը ունէր մեծ առեւտրական գործ մը։ Ան ալ հօրը հետ կը զբաղէր առեւտուրով, մինչեւ որ 1793 թուականին Ֆրանսայի մէջ սկսաւ ահաւոր ժամանակ մը։ Ժան Նաւասարդ, որ ազատասէր սկզբունքներ ունէր, ուզեց ինքզինքը նուիրել հայրենիքին պաշտպանութեան։ Ան ալ ուրիշ շատ երիտասարդներու պէս, կամաւոր մտաւ հանրապետական բանակին մէջ

Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Թադէոսեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Դէհլիրճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Մարի Մանուկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարդիս Թադէոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Թադէոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արթիւր Աւետիքեան եւ զաւակը, ինչպէս նաեւ Մանիկեան, Այանեան, Թուֆանեան, Թօքաթլեան, Նիկողոսեան, Թորգոմեան, Հոպճանեան, Մինէճեան, Փանոսեան, Պօտուռեան, Թաթարեան, Պալեան, Նալչաճեան եւ Գասապեան ընտանիքները սրտի անհուն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ զաւկին, եղբօր, մօրեղբօր, հօրեղմօր եւ ազգականին՝

ՅԱԿՈԲ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆի
(Գորգի նորոգիչ)

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ 21 Փետրուար 1968ին, 39 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի 26 Փետրուար, Երկուշաբթի ժամը 16ին, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, մարմինը պիտի փոխադրուի դիւղին դերեզմանատունը :

Ցաւակցութիւնք տոմարի ստորագրութեամբ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԻՍԻ.— Տէր եւ Տիկին Կղեմէս Ալեքսանեան, Պ. Վարդան Ալեքսանեան, Այրի Տիկին Ալեքսանեան եւ ընտանեկան պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց զաւակներուն, քոյրերուն եւ թոռնիկներուն

ՄԱՐԻԱՆ ԵՒ ՀՌԻՓՍԻՄԷ
ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆԻ

եղերական մահուան առթիւ (զոհ կառքի արկածի) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սիւզմէճեան ընտանիքը խորին շնորհակալութիւն կը յայտնէ Լիոնի Դաւիթ վարդապետ Սահակեանի, Լիոնի եւ Տէսինի Քհնյ. Հայրերուն, Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութեան երախտագիտական ազնիւ զգացումներու արտայայտութեան եւ բոլոր անոնց, որոնք բաժնեցին իրենց մեծ վիշտը Արսէն Սիւզմէճեանի մահուան առթիւ :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովուրդները կ'երգեն փառատօնը տեղի կ'ունենայ այս տարի մեծ շուքով Մարտ 10ին Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին եւ նախագահութեամբ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՌՕՇԻ :

Կը մասնակցին հետեւեալ երկիրները. — Հայաստան, Պրազիլ, Սկովտիա, Ֆրանսա, Յունաստան, Իսրայէլ, Հունգարիա, Լիթուանիա, Լեհաստան, Մեքսիքա, Եուկոսլաւիա, Վիէթնամ:

Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի դրոնապաններուն եւ Պ. Գ. Պագըրճեանի, 35 Ռիւ տը Թրէվիզ :

Գիներն են, 7, 6, 5, 3 ֆրանք :

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը Կիրակի (3 Մարտ) կէսօրէ ետք ժամը 17ին, Պ. Զ. Զատիկեանի սրճարանի վերի յարկը : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայ կ'ըլլան Է. Է.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՄԱՐՍԷՅԼ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր ընկերները, Երկուշաբթի իրիկուն (Փետր. 26), սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ - ՄԱՐՏ 1968

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՓԱՐԻԶ

9 Մարտ — Թատերական ներկայացում
Salle des Fêtes d'Issy-les-Moulineaux

×

10 Մարտ — Պարահանդէս
Salle des Ambassadeurs

×

7 Ապրիլ. — Երաժշտական երեկոյթ
Salle Pleyel

ԼԻՈՆ

17 Մարտ — Գեղարուեստական երեկոյթ
Bourse du travail

×

23 Մարտ — Թատերական ներկայացում
Mairie du 6ème

×

30 Մարտ — Պարահանդէս
Aéroport de Bron

ՄԱՐՍԷՅԼ

3 Մարտ — Երաժշտական երեկոյթ
Opéra de Marseille

Կը մասնակցին.— ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏ[illegible] երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Կ[illegible] ՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի եւ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍ[illegible]ԵԱՆ (դաշնակ) :

Orchestre des Concerts Classiques
Direction. — POL MULE :
Concerto pour Piano (Aram Katchatri[illegible]
Concerto pour Piano No 3 (*Beethoven*)

6 Մարտ — Թատերական ներկայացում
Théâtre du Gymnase

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի թատերախումբին կողմէ.— Արցունքի հովիտ (Աւետիս Ահարոնեան) :

23 Մարտ — Պարահանդէս
Hôtel Splendid

Յաջորդաբար՝ իւրաքանչիւր ձեռնարկի մանրամասն տեղեկութիւնները, ինչպէս նաեւ կազմակերպուած հրապարակային դասախօսութիւններու եւ ցուցահանդէսներու մանրամասնութիւնները

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

29 Փետրուար, Հինգշաբթի. — Այսօրուընէ սկսեալ ամէն Հինգշաբթի երեկոներ ժամը 6.30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենայ ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն, ամբողջ Մեծ Պահոց ընթացքին : Միւս օրերն են Մարտի 7, 14, 21, 28 եւ Ապրիլ 4 :

× Մեծ Պահոց բոլոր Կիրակիներուն, այսինքն Մարտ 3ին, 10ին, 17ին, 24ին եւ 31ին յաւարտ Ս. պատարագի կը կատարուի ԱՐԵՒԱԳԱԼի ժամերգութիւն : Այս օրերուն ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ արարողութիւնները տեղի կ'ունենան պատարագի եւ Արեւագալի միջեւ ժամը 11ին:

×

ԼԻՈՆ, Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մեծ Պահոց ընթացքին, ամէն Հինգշաբթի եւ Շաբաթ երեկոները, երեկոյեան ժամը 5ին, տեղի պիտի ունենան, Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, Մեծ Պահոց յատուկ արարողութիւններ, որոնց ընթացքին պիտի տրուին աւուր պատշաճի քարոզներ : Իսկ, Կիրակի օրերը, յաւարտ Ս. պատարագի տեղի պիտի ունենան «Արեւագալի ժամերգութիւններ» :

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿ

Վարձու է կահաւորուած սենեակ մը, մէկ հոգինոց (նախընտրաբար ուսանող), օդաւէտ պարտէզներու վրայ, լոգարան, խոհանոցի կարելիութիւն :

Դիմել Սէֆէրեան,
12, Place d'Anvers, Paris (9e)

POUR
VENDRE
ACHETER
LOUER

AGENT IMMOBILIER AGREE

Consultez en toute confiance

Jacques TORANIAN

DIRECTEUR DU CABINET
RIVE GAUCHE IMMOBILIER

sur rendez-vous
à l'AGENCE ou à DOMICILE

TÉLÉPHONE :
POR 0394 — JUS 0156

42, BOULEVARD ARAGO — PARIS
Métro : Gobelins

ESTIMATION GRATUITE

10ème année

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
Մարտ 29ին եւ 31ին

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՔԻ Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Զորեքշաբթի օր (Փետր. 28):

37-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՐՏ 3 ԿԷՍՕՐԷ ԵՏՔ ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique — Paris (7e) — Métro : Invalides

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ

M. ANDRÉ BASDEVANT

Inspecteur Général au Ministère de la Jeunesse et des Sports

Սկաուտական յայտագիր: Երգեր, պարեր եւ ներկայացումներ Գայլիկներուն եւ Սկաուտներուն կողմէ: Տեսարաններ Ամերիկայի Ճէմպորիէն «Օր մը բանակավայրին մէջ՝ Բանակումի կրակը»:

Թատերական ներկայացում հայերէն, հայկական պարեր, եւայլն

ՄՈՒՏՔ 10 եւ 5 ՖՐԱՆՔ — ՊԻԻՖԷ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 3 Մարտ 1968, ժամը 16–24

«Les Ambassadeurs»

3, AVENUE GABRIEL — CHAMPS ELYSEES

Նուագախումբ ՄՕՐԻՍ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ
(Պար՝ եւրոպական եւ հայկական երաժշտութիւնով)

JACQUES-PAUL HOVNANIAN (Grenoble)
(Կովկասեան եւ հայկական պար եւ երգ)

ELECTION MISS CROIX ROUGE
Մուտք 10 ֆրանք

COTILLONS
Ուսանողներու կէս գին

Ապահովել տոմսերը եւ սեղանները հեռաձայնելով կեդրոնատեղի

Հայ Կարմիր Խաչի
ELY 67-03

ԳԱՐՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԶԱՏԻԿԸ ԷԶՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

1968ի առաջին հաւաքական այցելութիւնը
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

14 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԵԿՆՈՒՄ Ապրիլ 10ին — ՎԵՐԱԴԱՐՁ Ապրիլ 25ին
Երթուդարձ օդանաւով 1900 ֆրանք

Արձանագրութեան համար դիմել՝

TRANSTOUR

22, RUE DU 4 SEPTEMBRE — Tél. RIC. 77-40 — CCP 5974-66 PARIS

ուր կարելի է անձամբ դիմել Կ. ՈՒՆՃԵԱՆի, ամէն Զորեքշաբթի եւ Շաբաթ ցերեկէ ետք ժամը 15–18:

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի, 13, Ռիւ տը Ֆար, ժամը 15էն 18 (այս ժամերէն դուրս հեռաձայնել՝ 46.94.11):

ԼԻՈՆԻ մէջ՝ ՊԱԼԵԱՆի, 145 Ռիւ Պարապան: Հեռաձայն 60.01.11:

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ ՆԱԶԱՐԷԹ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆի — ՏԵՍԻՆԻ մէջ՝ Կ. ԳԱՐԱՅԵԱՆԻ:

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
27
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MARDI
27 FEVRIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — 11147 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.147

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ

ՁԱԽ ԵՒ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՏԵՍԱԿԷՏ ԿԸ ՊԱՐԶԵՆ

Ութ ամիս հարկ եղաւ որ համայնավար կուսակցութիւնը եւ Զախի Դաշնակցութիւնը յաջողին հաւաքական յայտարարութեամբ մը պարզել իրենց տեսակէտները : Բուն նպատակն էր հասարակաց քաղաքականութեան մը հիմը ներկայացնել , որ, ի պահանջել հարկին, կրնայ կիրակուիլ եթէ ընդդիմութիւնը իշխանութեան գլուխ գայ :

Եթէ կարելի չէ ըսել թէ այս յայտարարութիւնը իսկական ծրագիր մըն է, պէտք է ընդունիլ սակայն թէ երկու կազմութիւնները կրցած են անկեղծութեամբ արտայայտուիլ եւ շեշտել թէ ո՞ւր համաձայն են, եւ՝ ո՞ւր չեն :

Ընդհանուր ձեւով կարելի է ըսել թէ համաձայն են ներքին ճակատի գլխաւոր հարցերուն շուրջ մինչ հիմնական տարակարծութիւններ կը մնան արտաքին քաղաքականութեան մէջ :

ՆԵՐՔԻՆ ՃԱԿԱՏ.— Հիմնարկութեանց մասին, համայնավար կուսակցութիւնը այլեւս Սինէ Քուա Նոն պայման չըներ Սահմանադրութեան փոփոխութիւնը այլ կը գոհանայ կարգ մը բարեփոխումներով, որոնց շուրջ գրեթէ համաձայն է Զախի Դաշնակցութեան հետ : Երկուքն ալ համաձայն են որ 16րդ յօդուածը (բացարձակ իրաւասութիւններ Հանրապետութեան նախագահին) ջնջուի : Համայնավար կուսակցութիւնը կ՝ուզէ որ Հանրապետութեան նախագահը առանձին չկրնայ լուծել Խորհրդարանը, այլ այդ որոշումին համար անհրաժեշտ ըլլայ նախարարապետին ալ համաձայնութիւնը: Զախը կը խորհի թէ այդ պարտաւորութիւնը կը դժուարացնէ կառավարական ներքին տագնապի մը լուծումը : Երկուքն ալ համաձայն են որ Հանրապետութեան նախագահին պաշտօնին ժամանակաշրջանը հինգ տարի ըլլայ փոխանակ եօթնի : Դէմ են անհատական իշխանութեան եւ կ՝ուզեն հաստատել «հարազատ եւ արդիական ժողովրդապետութիւն մը»:

Տնտեսական եւ ընկերային հարցերուն համար, ըսենք թէ Զախը աւելի խոհեմ է քան համայնավար կուսակցութիւնը : Մինչ այս վերջինը կ՝ուզէ ամէն բան ազգայնացնել, Զախի Դաշնակցութիւնը աւելի սահմանափակ է այդ ուղղութեամբ եւ կը նախընտրէ հանդրուան առ հանդրուան տալ որոշումները : Կ՝ուզէ ազգայնացնել գործի դրամատուները, բայց կը խորհի թէ անհատական ձեռնարկը պէտք է մնայ, անոր տալով ազգային շահի համապատասխան հեռանկարներ : Համայնավարը կուսկցութիւնը կը յիշէ թէ այսօր չորս միլիոն բանուոր կայ որ ամիսը վեց հարիւր Ֆրանքէն պակաս կը շահին եւ կը խորհի թէ ոչ մէկ ամսական այդ դումարէն ցած պէտք է ըլլայ :

Երկու կազմութիւններն ալ կը քննադատեն կոլիստ մատակարարութիւնը :

Համայնավար կուսակցութիւնը կ՝ուզէ որ ընտրութիւններու համար կրկին գործադրուի համեմատականի դրութիւնը :

ԱՐՏԱՔԻՆ ՃԱԿԱՏ.— Հոս, գրեթէ համաձայնութեան կէտ չկայ : Զախի Դաշնակցութիւնը կ՝ուզէ որ Եւրոպայի կառուցումը յաջողի, ինչ որ կրնայ դիւրացնել շատ մը ուրիշ հարցերու լուծումը: Համայնավար կուսակցութիւնը կ՝ընդդիմանայ ազգայնական կղզիացման եւ միաժամանակ ազգ. « հրաժարումի » : Կը նկատէ որ Ազգ. անկախութիւնը կենսական հիմերէն է դեմոկրատ արտաքին քաղաքականութեան մը : Համայնավար կուսակցութիւնը կ՝ուզէ որ 1969ին Ֆրանսա չնորոգէ իր մասնակցութեան պայմանագրութիւնը Ատլանտեան Կազմակերպութեան :

Երկու կազմութիւնները համաձայն են որ Արեւելեան Գերմանիան իրականութիւն մըն է եւ ուրեմն պէտք է բարելաւուին երկու Գերմանիաներու յարաբերութիւնները: Կը ճանչնան Օտէր – Նայս սահմանը, չեն ուզեր որ Գերմանիա Հիւլէական զէնք ունենայ , բայց Զախը կը թելադրէ տնտեսական համագաշնակցութեան մը հաստատումը երկու Գերմանիաներու միջեւ : Համայնավար Կ. Կոմիտէն կ՝ուզէ որ Ֆրանսա ճանչնայ արեւելեան Գերմանիան :

Վիէթնամի համար երկու կողմերը կ՝ուզեն որ ռմբակոծութիւնները դադրին , Ֆրանսա ճանչնայ հիւսիսային Վիէթնամը: Համայնավարները կը խորհին թէ Ազատագրական Ազգ. Ճակատը (Վիէթքոնկ) միակ հարազատ ներկայացուցիչն է հարաւային – Վիէթնամի ժողովուրդին: Զախի համար Վիէթքոնկը ներկայացուցչական կազմութիւն մըն է: Կը փափաքի որ ասիական հարաւ – արեւելքի լայն շրջան մը չէզոքացուի :

Միջին Արեւելքի համար համայնավարները նախապայման կը նկատեն իսրայելեան զօրքին քաշուիլը գրաւած հողերէն մինչ Զախին համար բանակցութեան մը արդիւնքը կրնայ ըլլալ միայն :

Ապազինման համար, երկու կողմերն ալ համաձայն են որ Ֆրանսա պէտք է հրաժարի հիւլէական զինումէն :

Ինչպէս ըսինք եթէ կարելի չէ այս ամբողջը կառավարական ծրագիր նկատել , պէտք է ընդունիլ թէ կարեւոր քայլ մըն է զոր առած են Համայնավար եւ Զախ , սեւ ճերմակի վրայ դնելով ամէն ինչ որ զիրենք կը միացնէ եւ կը բաժնէ : Անշուշտ շատ բան կը փոխուի երբ մարդ իշխանութեան գլուխ կուգայ, այսինքն պատասխանատու կը դառնայ եւ չկայ քաղաքական հոսանք մը որ կարենայ լիովին գործադրել իր ծրագիրն , ու մանաւանդ իր խոստումները երբ կը դադրի ընդդիմութիւն ըլլալէ եւ ձեռք կ՝առնէ իշխանութեան զեկը :

ՆԻԻ ԵՈՐՔ

ՈՒ ԹԱՆԻ ՃԱՌԸ

ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը յուզիչ կոչ մը ըրած է առջի օր որպէսզի պատերազմը դադրի : «Անձկութեան եւ խորշումի զգացում մը կ՝ունենայ աշխարհ, ի տես պատերազմին յարատեւ վայրագութեան եւ ծաւալման: Աղիողորմ բան է հանդիսատես ըլլալ անմեղ քաղաքայիններու հոգեվարքին, որոնք չեն գիտեր իսկ թէ բուն հարցը ի՞նչ է : Աւելին՝ զոհերու թիւը , զօրքին մէջ, միշտ կ՝աւելնայ : Պատերազմին սոսկումը իրեն հաւասարող միայն մէկ բան ունի՝ իր աւելորդ բնոյթը : Ոչ յաղթանակ կրնայ ըլլալ, ոչ պարտութիւն, միայն աճող տառապանքներ, մեռեալներ եւ օրէ օր աւելի մեծաքանակ քանդումներ : Վիէթնամի վերապրիլն իսկ խնդրոյ առարկայ է: Ժամանակը եկած է կեցնելու » :

ՎԻԷԹՆԱՄ

ՆՈՐ ՈՒԺԵՐ Կ՝ՈՒԶՈՒԻ

Սպայակոյտի ընդհ. պետ Զօր. Ուիլը Սայկոնէն վերադարձին, յայտարարեց Ուոշինկթընի մէջ թէ անմիջական կերպով ութ հարիւր թռան եւ հարիւր հազար զինուոր պէտք է Վիէթնամի համար : Հիւէն ինկած է Ամերիկացիներուն ձեռքը, բայց Պիւռոսի յաղթանակին նմանող յաղթանակ մը կարելի է նկատել Հիւէի վերագրումը :

Ներկայիս Զօր. Ուեսթմորլատ չի գիտեր թէ ուրկէ՞ պիտի գայ յարձակումը , որպէսզի կարենայ դէմ դնել :

Առաջին անգամ ըլլալով Ամերիկացիք ռմբակոծեցին Հանոյի նաւահանդիստը եւ ձայնասփիւռի կայանները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՊ. ՄԱԿԱՐԻՈՍ հինգ տարուան համար Կիպրոսի նախագահ վերընտրուեցաւ, ձայներու 90 առ հարիւրը ստանալով : Թեկնածու էր նաեւ յոյն յիմարաբոյժ մը :

ՊԵԼԺԻՈՅ Ֆապիոլա թագուհին գործողութեան ենթարկուեցաւ Կիրակի օր : Այս գործողութեան նպատակն էր անհետացնել բոլոր արգելքները որ կը մնան զաւակ ունենալու համար : Ծանօթ է որ Ֆապիոլա, քառասուն տարեկան, երեք անգամ յղի մնացած է եւ միշտ վիժում ունեցած է : Վերջին անգամ աւելի ծանր էր պարագան (արգանդէն դուրս յղութիւն) : 15 օր հիւանդանոց պիտի մնայ :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ մեծ շուքով կը տօնէ խորհրդային բանակին յիսնամեակը: Կրեմլինի մէջ, Բրեժնեւ Կեդր. Կոմիտէի մէկ յայտարարութիւնը կարդացած է, ուր կը ջատագովուին հայրենիքի պաշտպաններուն պրոլետարական եւ պատերազմական առաքիութիւնները : Պաշտպանութեան նախարարը՝ Կրեչքօ , իր կարգին խօսք առնելով ծանրացած է ամերիկեան յարձակողականութեան վրայ եւ յիշած Պոնի վրէժխնդիր ոգիին վը տանգները :

ՀԱՅՖԱՅԻ մեծ բաբբունապետը ընդդիմացած է Իսրայէլի նախկին վարչապետ՝ Պին Կուրիոնի թոռան հարսնիքին սպայի մը հետ, որովհետեւ «ոչ մէկ փաստ ունի թէ աղջիկը հրեայ է»: Արդարեւ ցեղապաշտութեան եւ ցեղային ու կրօնական խտրականութեան դէմ պայքարողներու երկրին մէջ — Իսրայէլի մէջ — միայն կրօնական ամուսնութիւնը արտօնուած է եւ ըստ հրեայ աւանդութեան, հրեայ է ան՝ որ կը ծնի հրեայ մօրմէ: Արդ Օրդ. Պեն Կուրիոնի մայրը, ծագումով անգլիացի դաւանափոխ եղած է, բայց ոչ մէկ վկայական գտնուած է , որ փաստէ այդ դաւանափոխութիւնը : Կը փնտռեն ...:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հաղորդեն որ երեք բարձրաստիճան սպաներ կղզիները աքսորուած են :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ, Ներքին նախարարը արդիլեց բոլոր ցոյցերը : Արդարեւ ուսանողները ցոյց մը ըրած էին, բողոքելու ամար օդաչուներու հանդէպ դատարանին բարեացակամութեան : Այս օդաչուները կը դատուէին իբրեւ պատասխանատու Ցունիսի աղէտին : Որոշուեցաւ կրկին դատել :

ԻԷՌԻ (Վառի նահանգ) թաղապետական ընտրութիւններուն յաղթական ելան ձախերը իրենց միացեալ ցանկով : Այս ձեւով եւ առաջին անգամ ըլլալով Իէռ համայնավար քաղաքապետ մը ունի :

ՎԱՏԻԿԱՆ հարիւր միլիառ լիռի բաժնեթուղթ ունի (800 միլիոն Ֆրանք) Իտալիոյ մէջ, ինչ որ իրեն երեքէն չորս միլիառ լիռ տարեկան եկամուտ կ՝ապահովէ : Այս լուրը հաղորդեց ելմտական նախարարը, որպէսզի որոշուի թէ Վատիկան պէտք է՞ տուրք վճարէ թէ ոչ : Եթէ վճարէ, միկ միլիառ լիռ պարտք կ՝ունենայ Պետութեան : Ասկէ զատ դեռ ահագին շէնքերու եւ կալուածներու տէր է :

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ԲՈՒՌՆ ՎԷՃ ԵՒ ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԿՌԻՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ԵՐԲ ԹՈՒՐՔԸ ԹՈՒՐՔ ԿԸ ԾԵԾԷ

Արիւնալի դէպքերը, ծեծը ու խոշտանքումները կը շարունակուին թրք. Ազգ. Ժողովին մէջ պիւտճէի վիճաբանութիւններու առթիւ ընդդիմադիր Ինէօնիւի եւ վարչապետ Տէմիրէլի ելոյթներէն ետք , մթնոլորտը աւելի կը լարուի ու երեսփոխանները, այսինքն ազգի մը ընտրեալները, կը սկսին իրար ծեծել: Հետեւեան մանրամասնութիւնները կը քաղենք Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն .

ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐԸ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ ՓՈԽԱԴՐՈՒԵՑԱՆ

Թիփական երեսփոխաններու խոշտանքումին շուրջ մանրամասնութիւններ կը տրուին այսօր : Ափական ջղագրգռուած երեսփոխանները, Համիտ Ֆէնտօղլու , Գասըմ Օնատըմ , Շատի Փէհլիվանօղլու , Աթա Պատուր, Իսմէթ Անկը եւ ուրիշներ խոյացան Թիփական շարքերուն վրայ, երբ Ներքին նախարար Ֆարուք Սիւքան կ՝ամբաստանէր Թիփը եւ կ՝ըսէր թէ ան կը գործէ Մոսկուայէ տրուած հրահանգներու համաձայն, իսկ Զէթին Ալթան կը պոռար իրենց.— Դուք էք որ հրաման կը ստանաք Ամերիկայէն :

Այս մթնոլորտին մէջ է որ Ափական երեսփոխանները սկսան բռունցքի հարուածներ իջեցնել Թիփականներուն, որոնք փոքրաթիւ էին: Թիփական Սատուն Արէնի աչքը բռունցքի հարուածով մը ուռեցաւ , Բիզա Գուաս, Քէմալ Նէպիօղլու եւ Թարըք Զիյա Էքինճի չարաչար ծեծուեցան, Զէթին Ալթան եւ Եունուս Գօչաք բռունցքի հարուածներէն զատ աքաշիներ ալ ստացան , եւ վիրաւորուեցան : Զէթին Ալթան վար ինկաւ Գասըմ Օնատըմի բռունցքի մէկ հարուածով, եւ Ափականները դետինը կիցերով հարուածեցին զայն , մինչեւ որ կէս մարած վիճակի մէջ դուրս փոխադրուեցաւ: Եունուս Գօչաք ալ արիւնլուայ վիճակի մէջ հիւանդանոց փոխադրուեցաւ : Թիփականներէն ամէնէն լաւ կռուողն էր Ալի Գարճը , որ քանի մը հոգիի բռունցք փակցուց եւ անոնց դէմքը կապուեցաւ: Ափական Պտհէմ Գըլըճօղլու ուզեց միջամտել , եւ ձեռքէն վիրաւորուեցաւ : Հալքեաններն ալ ըստ բախտի բռունցքներ ստացան :

« ՕԳՆՈՒԹԻ՛ՒՆ, ՄԱՐԴ ԿԸ ՄԵՌՑՆԵՆ »

Արիւնալի կռիւը 15 – 20 վայրկեան տեւեց , եւ Ափականները անխնայ զարկին եւ աքացեցին Եունուս Գօչաքը , որուն գլուխը պատռած էր : Կ՝ըսուի թէ ատրճանակով մը զարկած էին գլխուն , եւ ան դետին փռուած էր: Ափականները այդ վիճակի մէջ ալ շարունակեցին կիցեր զարնել Գօչաքի գլխուն, կուրծքին եւ փորին, նոյն պահուն Համիտոյի ատրճանակը դետին ինկաւ, եւ Հալքեան երեսփոխանուհի Նէրմին Նէֆթճի պոռաց .— Օգնութի՛ւն, այստեղ մարդ կը սպաննեն: Համիտօ դետնէն վերցուց զէնքը եւ հեռացաւ, Եունուս Գօչաք դետինը պառկած էր, գլուխը, դէմքը, բաճկոնը, ամէն կողմը արիւններու մէջ :

Դէպքին ականատես եղաւ Ապահովութեան ընդհ. տնօրէնի օգնական Իսմայիլ Էրքուլօղլու , որ երկու անգամ սրտի տագնապ ունեցաւ, եւ Եունուս Գօչաքի հետ միասին հիւանդանոց փոխադրուեցաւ : Դէպքը ցաւ պատճառեց ամէնուն :

ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏ ՄԸ

Ա.

Հայ ստեղծագործ միտքը միջնադարուն առաւել մեծ բարձրութեան հասաւ հետեւեալ երկու բնագաւառներուն մէջ. դրքի եւ գրչութեան, ապա ճարտարապետութեան եւ քանդակազարդութեան : Արուեստի այդ երկու ճիւղերը, միջնադարուն, համադրական էին: Արդարեւ, իւրաքանչիւր կոթողի մը կերտումին համար անհրաժեշտ էր ունենալ զանազան արհեստներու եւ արուեստներու մասնագէտներ :

Գրչական յուշարձանի մը կերտումին համար պէտք էր գրչի, մանրանկարչի եւ դեղարուեստագէտ – կազմարարի մը համագործակցութիւնը : Ճարտարապետական կոթողին գլխաւոր գործիչներն էին, նախագիծը պատրաստողէն զատ, քանդակազարդող վարպետները : Այդ երկու բնագաւառներու արուեստագէտներուն տարբերութեան առաջին եւ կարեւոր յատկանիշը նիւթն էր. առաջին բնագաւառի արուեստագէտին նիւթը մագաղաթն ու թուղթն էր, որուն վրայ գոյներու միջոցաւ կ'արտայայտէր իր մտայղացումները գրչի եւ վրձինի օգնութեամբ. երկրորդ բնագաւառի աշխատողին հիմնական նիւթը ամուր քարն էր, որուն վրայ երկաթէ ու պողպատէ գործիքներով եւ դիծերու, շրջանակներու ու աղեղներու անսահման երանգաւորումներու միջոցաւ, արուեստագէտը կը դրոշմէր իր մտքերն ու գաղափարները :

Նիւթին, գործիքներուն, արտայայտչական բազմաթիւ այլ միջոցներուն տիրապետելու բարդութիւնը, հարկաւ նաեւ անհատական նախասիրութիւնն ու ունակութիւնը, միջնադարուն ծնունդ տուած էին տարբեր արուեստներու եւ արուեստագէտներու, որոնց խմբական ջանքերով ստեղծուած են գրչութեան եւ ճարտարապետութեան մեր հոյակապ յուշարձանները :

Եզակի չեն նաեւ այն դէպքերը, երբ երեւան եկած են անհատներ՝ բազմաթիւ շնորհներով, որոնց յորդառատ մտայղացումներուն իրագործման համար արուեստի մէկ ճիւղին սահմանները կը դառնար անձուկ : Այսպիսիները իրենց հարուստ ներաշխարհը պարպելու համար կը թեւակոխէին արուեստի այլ բնագաւառներու մէջ եւս :

Այսպիսի բազմարուեստ եւ բազմատաղանդ ստեղծագործողներէն է Մոմիկը, որ աշխատած է իբրեւ գրիչ, մանրանկարիչ, քանդակագործ եւ ճարտարապետ :

Մոմիկի կենսագրութեան վերաբերեալ տեղեկութիւնները պահպանուած են իր կերտած յուշարձաններուն վրայ գրած կամ փորագրած յիշատակարաններուն եւ արձանագրութիւններուն մէջ :

Ծնած է պատմական Վայոց ձոր գաւառի (Եղեգնաձորի շրջան) Վերին Ուլդիւր գիւղը՝ ներկայ Աղաւնաձոր եւ Ռինդ գիւղերուն մէջտեղ : Ծննդեան ստոյգ թուականը յայտնի չէ, թէեւ Վիէննայի մէջ գտնուող ձեռագրի մը մէջ, որ կազմուած է 1283ին, կայ Մոմիկի մանրանկարը եւ յիշատակարանը : Բայց չունի ստոյգ թուական, հետեւաբար կրնայ ետքէն պատրաստուած ըլլալ. ստոյգ թուականը՝ 1292ին Մոմիկի գրած մէկ ձեռագիր աւետարանն է՝ հեղինակին յիշատակարաններով : Նկատի ունենալով վերոյիշեալները՝ պէտք է հաւանական համարիլ, որ ան ծնած է ԺԳ. դարու 60ական թուականներուն :

Մոմիկի ուսումնառութեան եւ գործունէութեան շրջանը կը զուգադիպի իր ծննդավայրին՝ Վայոց Ձորի պատմութեան մէջ աննախադէպ փայլուն ժամանակաշրջանին : ԺԳ. դարու երկրորդ եւ ԺԴ. դարու առաջին կիսուն այդ գաւառին մէջ հաստատուած էին Օրբելեան եւ Պռօշեան մեծ տոհմերը. այս վերջիններուն տիրոյթին մէջ կը գտնուէր Գլաձորի նշանաւոր համալսարանը, որուն շուրջ կը համախմբուէին օրուան հայ անուանի մտաւորականները եւ ուսումնատենչ երիտասարդութիւնը : Իսկ Օրբելեաններու տիրոյթին մէջ կը ծաղկէր Նորավանքը, ամբողջ Սիւնեաց մետրոպոլիտի կեդրոնը, որ կը գլխաւորէր առաջնակարգ մտաւորական, պատմագիր Ստեփանոս Օրբելեանը : Գլաձորի համալսարանը եւ Նորավանքը Մոմիկի ծննդավայրէն հաղիւ 10 – 15 քիլոմեթր հեռու էին : Անշուշտ, ան այդ երկու կարեւոր կեդրոններուն հետ կապուած էր մանկութեան եւ ուսումնառութեան տարիներէն : Եթէ Գլաձորի համալսարանին հետ անոր կապին ապացոյցը միայն նկարչական աշխատութիւններն են, որոնցմով ան կը համարուի Գլաձորի մանրանկարչութեան հիմնադիրը, ապա քանդակագործական եւ ճարտարապետական աշխատանքները, ինչպէս նաեւ հանրային գործունէութիւնը սերտ կերպով կապուած են Օրբելեան տոհմի անդամներուն եւ Նորավանքին հետ : Նշելի փաստ է, որ թաղուած է Նորավանքի մէջ, ուր մենք յայտնաբերեցինք անոր գերեզմանաքարխաչքարը՝ 1339 թուականով :

Ս. ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

ՁՄՐԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՕՐ ՄԸ ԳԱՅԼԵՐՈՒ ՀԵՏ...

«Հայտէ», տղաս, մեծ քերիչը առ, դնա հնձան տանիքին ձիւնը վար տուր... հրամայեց աղաս քիչ մը կակուղ շեշտով :

Ուրիշ առթիւ իր հրամանները խիստ էին, հատու, կտրուկ, նոյնիսկ սպառնական, այս տեղուն անոնցմէ տարբեր բան մըն էր, կակուղ պատուէրներ կարծես :

Ինք մեկնեցաւ շուկայ : Ես ներս մտայ, ամրացուցի տրեխներուս կապերը, կարկըտան վերարկուս ուսերուս անցուցի, մեծ քերիչը ուսիս դուրս ելայ հնձանին ճամբան բռնելու համար :

Դուրսը ձիւնը մարդու մէջքի հասակ ունէր, ճամբաները, ձոր ու արահետներ հարթ – հաւասար դաշտագետինի վերածուած էին : Ճամբաներու եզերքի լայնկեկ թուփերը ամբողջութեամբ ձիւնի տակ ծածկուած, գոսացած ծառերու կմախքներն էին որ ցցուած էին անկէ դուրս :

Հնձանը շատ հեռու չէր տունէն պէտք էր բարձրանայի քաղաքին կռնակը շոյող բլուրը, անկէ իջնէի ձորակը որուն շրթունքին կառչած էր հնձանը : Հեռուն՝ քանդուած հայկական գիւղ մը, աջին չափաւոր տարածութեան մը վրայ Էրանոս աղային «խոնաղը» :

Տունէն դուրս, երբ աչքս նետեցի մեր պատուհանին, տեսայ քրոջս կէս մարմինը կախուած էր հոնկէ մտահոգիչ արտայայտութիւններով : «... Ո՞ւր կ'երթաս տղայ, խենթեցար ... այս ձիւն – ձմեռով մինչեւ «կէատուկ»ը ելլես կը սառիս, ձիւնին մէջ կը թաղուիս կը մնաս, յետոյ ... յետոյ... թիզ մը տղայ մինակդ ո՞ւր :

— Աղան հրամայեց, պէտք է երթամ, — ըսի կտրուկ, — ու շարունակեցի ճամբաս :

Քանի մը քայլի վրայ դէմս ելաւ մեր դրացի քիւրտ Իպիշը, «ո՞ւր տղայ» : հնձան կ'երթամ ըսի, — հաստատուն շեշտով մը :

— Մինա՞կդ, մինա՞կդ, — կրկնեց երկու անգամ խորհրդաւոր կերպով :

— Այո մինակս : Ի՞նչ կայ որ, առաջի՞ն անգամն է որ հնձան կ'երթամ մինակս, — ըսի առանձին հպարտութեամբ մը : Իպիշը ուսերը թոթվեց ու շարունակեց ճամբան :

Մինչեւ քաղաքին ծայրամասը ուր երթեւեկէ որոշ չափով բացուած էր ճամբան, քալեցի հաստատուն քայլերով, բայց երբ բլուրը բարձրացայ եւ հոնկէ դիտեցի անծայր, հարթ – հաւասար տարածութիւնները անդրադարձայ որ այնքան ալ դիւրին պիտի չըլլար հնձանը հասնիլս :

Յետոյ, քրոջս, քիւրտ Իպիշին մտահոգիչ արտայայտութիւնները թեթեւ վախ մը յառաջացուցին, որուն յստակ բացատրութիւնը դեռ չէի կրնար տալ : Ի՞նչ կար, ի՞նչ կրնար ըլլալ մտահոգիչ տունէն հնձան երթալու ճամբուն վրայ : Առաջին անգա՞մն էր որ կը կարէի ճամբան ... Օր եղած էր որ, քանի մը անգամ գացած – եկած էի : Ձի՞ւնը... առաջին անգա՞մն էր որ ձիւն կը տեսնէի :

Հեռուն, ձորակի կուշտին, թուփերու նմանող սեւ կէտեր նշմարեցի, ինծի այնպէս թուեցաւ թէ կը շարժէին անոնք, ու յանկարծական վախ մը պատեց ամբողջ էութիւնս : Ի՞նչ էին ատոնք, այդ շարժող թուփերը : Կանդ առի, աչքերս սրած լաւ մը դիտեցի : Ոչ, կասկածամտութիւնն էր, երեւակայական տեսիլք էր, շարժում չկար հոն :

Բայց ներսս բոյն դրած վախը չհեռացաւ ինձմէ, այլ, ընդհակառակն քանի քայլերս յառաջացան այնքան սաստկացաւ անոր թափը : Այժմ լիովին կ'անդրադառնայի քրոջս եւ քիւրտ Իպիշին կասկածոտ արտայայտութիւններուն »... ո՞ւր կ'երթաս ... մինա՞կդ ... խենթեցա՞ր ...

Դէպի թուփերը երկարող ճամբաս փոխեցի եւ փորձեցի քայլերս արագացնել : Հասնիլ, որքան կարելի է շուտ հասնիլ հնձանը : Իյնալ – ելլելով, երբեմն մինչեւ կիսամասս ձիւնին մէջ թաղուելով վերջապէս հասայ հնձան : Փա՛ռք քեզ Աստուած ...

Ներս մտայ, փայտէ պատրաստ աստիճանը դրի ցուիքին, մեծ դուռը ամուր փակած տանիք բարձրացայ, վեր քաշելով նաեւ շարժուն աստիճանը : Ճամբուն կէսը կտրած էի, կը մնար միւս կէսն ալ կտրել եւ յաղթական տուն վերադառնալ կուշտ սրտով ծիծաղելու համար վախկոտ Իպիշին եւ նոյնքան վախկոտ քրոջս վրայ : Քերիչը ձեռքս երբ զբաղած էր ձիւնը վար թափելով տանիքէն երդ մը մոլտալով, յանկարծ, չան ոռնոց մը հասաւ ականջիս : Ի՞նչ, ոռնո՞ց ... բնազդօրէն կանգ առի եւ նայուածքս ուղղեցի ականջիս հասնող ոռնոցին կողմը : Օ՛, Աստուած իմ, ինչ, ինչ տեսնեմ, դիմացի բլուրէն դէպի հնձան կ'իջնէին մէկ – երկու, չորս հինգ, վեց – եօթը գայլեր սպիտակ ձիւնին վրայ թռվռտելէն :

Սարսափը բռնեց ամբողջ էութիւնս, քարացած կանգնած էի տեղս, քերիչը կարծես կպած էր մատներուս ... Յետոյ թեթեւ սթափում մը, ինչ պէտք էր ընէի այդ գազաններու ճիրաններէն ազատելու համար :

Հնձանին յառաջամասը բարձր էր, հոգկէ վախ չկար, շատ – շատ կրնային շուրջի ցած ցանկապատէն ներս ցատկել : Ետեւի մասը թէեւ որոշ բարձրութիւն մը ունէր, բայց ծանօթ էի, լսած էի գայլու ինքնայատուկ խորամանկութիւններուն մասին, կրնային հնար մը գտնել ու տանիք բարձրանալ, ահա այն ատեն արեւս խաւարած կ'ըլլար ...

Կը մտածէի շարժուն աստիճանը դնել եւ Բուխերիկին ծայրամասը բարձրանալ եթէ յաջողէին այդ բանը ընել :

Կրակէ աչքերով, լայն բացած կլափ-

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱԻՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Շատ շնորհակալ եմ ձեր հոգածութենէն, պատասխանեց Մաք Լայն պալատականը ճամբու դնելով, առ այժմ բանի մը պէտք չունիմ, եթէ հարկ ըլլայ զանգակը կը զարնեմ :

Անգլիացիին առաջին գործը եղաւ, երբ առանձին մնաց, հանուիլ ու պաղ ջուրի լոգանք մը ընել. յետոյ, մէկ քանի մարմնամարզական շարժումներ ընելէ ետքը հագուեցաւ եւ սկսաւ ուսումնասիրել Պոլսոյ նկարագրութիւնը ընող անգլերէն նոր հրատարակուած գիրք մը, յաճախ գիրքին մէջ յիշուած անունները փնտռելով իր առջեւ պարզուած քարտէսի մը մէջ :

Կէսօրուան մօտ սպասաւորը ներկայանալով հարցուց հիւրին թէ կ'ուզէ՞ր ճաշել :

— Անշուշտ, պատասխանեց Մաք Լայն զուարթօրէն :

— Եթէ կը փափաքիք, ձեր ճաշը հոս կը բերենք :

— Շատ աղէկ կ'ըլլայ :

Քիչ մը ետքը արծաթեայ սպասներով խոշոր ափսէի մը մէջ, ճաշը բերուեցաւ :

Անգլիացին ափսէին մէջ դրուած գինիի շիշը առաւ ու ակնարկ մը նետեց վրան :

— Շաթօ Լաֆիթ, ըսաւ ինքնիրեն, ապահովաբար այստեղ աւելի լաւ կը խնամեն գաղտնի ոստիկանները քան Անգլիոյ մէջ... Ապտիւլ Համիտ գործիս պիտի գայ. այս մարդը իբրեւ ագահ կ'ամբաստանեն, բայց եւ տեսնեմ որ ճշմարիտ ճէնթլմէնի մը պէս կը մեծարէ իր հիւրերը... իցի՛ւ թէ աւելի կանուխ ճանչցած ըլլայի զինքը... միայն թէ, եթէ կարելի ըլլար ճաշէն առաջ դաւաթ մը ուիսքի խմել... :

Նոյն միջոցին սպասաւորը ներս մտաւ շիշ մը ջուր եւ աման մը սառ բերելով :

— Արդեօք ուիսքի կը գտնուի՞ այստեղ, հարցուց Մաք Լայն, որովհետեւ սովորութիւն ունիմ ճաշէն առաջ դաւաթ մը խմելու :

— Ճիշդ ես ալ կ'ուզէի հարցնել թէ Այրի՞շ թէ Սքօչ ուիսքի կը գործածէք, ըսաւ սպասաւորը :

— Սքօչ ուիսքի Սոտա փութըրով, պատասխանեց Մաք Լայն, բոլորովին զուարթացած սպասաւորին խօսքերէն :

Վայրկեան մը ետքը արդէն ուիսքիի առաջին դաւաթը պարպած՝ երկրորդին կը սկսէր :

Ճաշէն ետք, երբ բազմոցին վրայ երկընցած իր Հաւանայի սիկառը կը ծխէր հեշտամոլ հանգստաւէտութեամբ մը, դուռը զարնուեցաւ :

— Մտէ՛ք, ըսաւ Մաք Լայն :

Դուռը բացուեցաւ եւ սեմին վրայ երեւցաւ Իզզէթ փաշա :

— Կը յուսամ որ գոհ մնացիք մեր կերակուրներէն, ըսաւ պալատականը դէպի Անգլիացիին մօտենալով, եթէ երբեք դիտողութիւն մը ունիք, յայտնեցէք, որովհետեւ մեր վեհափառ տէրը մասնաւորապէս հրամայած է որ ամէն կերպով հոգ տարուի ձեր հանգստութեան :

— Շատ շնորհակալ եմ իմ մասիս ցոյց տրուած հոգածութենէն, բայց կրնաք վստահ ըլլալ, որ ամէն կերպով գոհ եւ հանգիստ եմ :

Քաղաքավարական խօսքերու այս փոխանակումէն ետքը, Սուլթանին քարտուղարը թիկնաթոռի մը մէջ նստաւ, սիկարէթ մը վառեց եւ լուրջ դէմք մը առնելով ըսաւ.

— Վահափառ Սուլթանը կը փափաքի այսօր իսկ ձեզ իր ներկայութեանը ընդունելու եւ ժամէ մը պատիւ պիտի ունենամ ձեզ իր մօտ առաջնորդելու, բայց նախ եւ առաջ կ'ուզեմ ձեզ մանրամասնորէն բացատրել թէ ինչո՛ւ համար պէտք ունեցանք ձեր փորձառութեան եւ աննման տաղանդին դիմելու :

— Ամենայն ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընեմ ձեր խօսքերուն :

Իզզէթ փաշա սկսաւ մի առ մի պատմել Գանտիլլիի խորհրդաւոր սպանութիւնները, Եէնի Մահալլէի դէպքերը, պարտիզպան Էօմէրի սպաննումը, եղած ապարդիւն խուզարկութիւնները, դիակներու վրայ տեսնուած գիրերն ու թուանշանները, սուրհանդակ աղաւնիին սուլթանին ձեռքով զարնուիլը ու վզէն թուղթ մը գտնուիլը, վերջապէս բոլոր այն դէպքերը զորս մեր ընթերցողները գիտեն :

Մաք Լայն ամենախորին ուշադրութեամբ հետեւեցաւ այս պատմութեան ատեն ատեն ծանօթութիւններ գրելով ձեռքը գտնուած փոքրիկ տետրակի մը մէջ :

Պալատականը իր մանրակրկիտ պատմութեան մէջ բան մը չէր ըսած աղաւնիին վիզէն գտնուած փոքրիկ տոմսակին պարունակութեան մասին :

Երբ իր խօսքը աւարտեց՝ Անգլիացին հարցուց.

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(60 – Շար.)

ՊԵՐՊԵՐԱԿԱՆ

ՊՈՒՇՆ ՈՒՆԱՔ

ԴՎԺԴՈՒՆ

—*—

ԿԱՐՃ ՊՎԱՅԻ

ՅՈՒՆԱՔ ՄԸ

Ցաւալի էր թէ հարսը իրմէ առաջ տառապանքի մէջ ինկած էր։

— Նուիրական մեծ, բայց նաեւ ծանր պարտականութիւն է մայրութիւնը։ Ինչպէս ըսի, ես ալ ունեցայ վերջին հարսանիքը։ Ամէն ինչ պատրաստ էր։ Ամէն ինչ կարգադրուած։ Ոչ մէկ մանրամասնութիւն մոռցուած։ Ամէն ինչ կարգին։ Ամէն ինչ ինծի համար։ Ես ալ ամէն ինչ ինծի համար կ՚ուզէի։ Ամէն ինչ ինծի համար կ՚ուզէի։ Ամէն ինչ ինծի համար կ՚ուզէի։

37-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՐՏ 3 ԿԷՍՕՐԷ ԵՏՔ ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ

SALLE DE LA CHIMIE

28 bis, Rue Saint-Dominique — Paris (7e) — Métro : Invalides

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ

M. ANDRÉ BASDEVANT

Inspecteur Général au Ministère de la Jeunesse et des Sports

Սկաուտական յայտագիր: Երգեր, պարեր եւ ներկայացումներ Գայլիկներուն եւ Սկաուտներուն կողմէ: Տեսարաններ Ամերիկայի Ճէմպորիէն «Օր մը բանակավայրին մէջ՝ Բանակումի կրակը»:

Թատերական ներկայացում հայերէն, հայկական պարեր, եւայլն

ՄՈՒՏՔ 10 եւ 5 ՖՐԱՆՔ — ՊԻՒՖԷ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 3 Մարտ 1968, ժամը 16–24

«Les Ambassadeurs»

3, AVENUE GABRIEL — CHAMPS ELYSEES

Նուագախումբ ՄՕՐԻՍ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

(Պար՝ եւրոպական եւ հայկական երաժշտութիւնով)

JACQUES-PAUL HOVNANIAN (Grenoble)

(Կովկասեան եւ հայկական պար եւ երգ)

ELECTION MISS CROIX ROUGE — COTILLONS

Մուտք 10 ֆրանք — *Ուսանողներու կէս դին*

Ապահովել տոմսերը եւ սեղանները հեռաձայնելով կեդրոնատեղի — Հայ Կարմիր Խաչի ELY 67-03

Այրի Տիկին Սրբուհի Փէկմէզեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Փէքմէզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Իվ Մազէ, Այրի Տիկին Ծաղկուհի Օտապաշեան եւ զաւակները (Հայաստան), Օր. Օր. Փէկմէզեաններ, Տէր եւ Տիկին Խանասլանեան եւ զաւակները (Հայաստան), Խնամիք՝ Տէր եւ Տիկին Վ. Պապուխեան եւ զաւակը (Ամերիկա,) ինչպէս նաեւ՝ Էլլէզեան, Հայկազեան, Փափազեան, Տէր – Պօղոսեան եւ բոլոր պարաները ցաւով կը ծանուցանեն՝ իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, մօրեղբօր՝

ՃԱՆԻԿ ՄԿՐՏԻՉ ՓԷԿՄԷԶԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ 4 Փետր. 1968ին, իր բնակարանին մէջ: Թաղումը կատարուեցաւ՝ 7 Փետրուարին, մարմինը ամփոփուեցաւ՝ Մազարկի գերեզմանատան մէջ: Մարսէյլ:

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Նուրիձա Խաչատուրեան իր ամուսնոյն Միհրանի հոգեհանգստեան առթիւ (Փետր. 18) 50ական ֆր. կը նուիրէ «Հայ – Բոյժ»ի եւ «Յառաջ»ի:

«ՀԱՅ–ԲՈՅԺ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

«Հայ –Բոյժ»ի բարգաւաճման համար հետեւեալ նուէրները եղած են բաժանորդներու եւ ընկերներու կողմէ: Իսի լէ Մուլինոյէն՝ Երուանդ Տասնապետեան 100 ֆրանք: Նշան Դարբինեան, Յարութիւն Շիրվանեան, Առաքել Սերոբեան, Տիկին Մարիամ Ղուկասեան 50ական: Գ. Յովսէփեան եւ Տ. Շահինեան 20ական: Յ. Գալուստեան տասը ֆրանք: Սերոբ Խաչատուրեան (Եղօ) 50 եւ Կրօնիկ Տակըլճեանի մահուան առթիւ 40 ֆրանք:

Ֆրէզնոյէն Ստեփան Միսքճեան, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս «Հայ – Բոյժ» կը նուիրէ Հերմինէ Զուռնաճեանի եւ Վահրամ Սօֆեանի (Ֆրէզնօ), Մառի Դաւիթեան (Նիւ – Եորք), Տոքթ. Օննիկ Փափազեանի, Կարապետ Սէմիզեանի, Զարուհի Սրապեանի (Մարսէյլ), Զգօն Զավուշեանի (Լարիսա) եւ Տիկին Արաքսի Ֆէնէրճեանի (Գավալա), Վ. Քիւփճեանի (Սելանիկ):

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

Տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը
Ամպասատէօրի սրահին մէջ
Կիրակի, Մարտ 3ին

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Les Monuments Arméniens du IVe au XVIIe siècle

par

EDOUARD UTUDJIAN

Ed. A. MORANCÉ — Paris
Prix 49 Fr. chez l'auteur
94, Rue St. Lazare — PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն շնորհակալութեամբ ըստացած է երեսուն ֆր. Տէր եւ Տիկին Արշակ Մկրեանէ, իրենց սիրեցեալ աղջկան Տիկին Մելինէ Կակոյեանի (ծնեալ Մկրեան) մահուան տխուր առթիւ:

×

Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը շնորհակալութեամբ ստացած է երեսուն ֆրանք Տէր եւ Տիկին Արշակ Մկրեանէ իրենց սիրեցեալ աղջկան Տիկին Մելինէ Կակոյեանի (ծնեալ Մկրեան) մահուան տխուր առթիւ:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

29 Փետրուար, Հինգշաբթի. — *Այսօրուընէ սկսեալ ամէն Հինգշաբթի երեկոներ ժամը 6.30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենայ ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն, ամբողջ Մեծ Պահոց ընթացքին: Միւս օրերն են Մարտի 7, 14, 21, 28 եւ Ապրիլ 4:*

× *Մեծ Պահոց բոլոր Կիրակիներուն, այսինքն Մարտ 3ին, 10ին, 17ին, 24ին եւ 31ին յաւարտ Ս. պատարագի կը կատարուի ԱՐԵՒԱԳԱԼի ժամերգութիւն: Այս օրերուն ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ արարողութիւնները տեղի կ'ունենան պատարագի եւ Արեւագալի միջեւ ժամը 11ին:*

×

ԼԻՈՆ, Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մեծ Պահոց ընթացքին, ամէն Հինգշաբթի եւ Շաբաթ երեկոները, երեկոյեան ժամը 5ին, տեղի պիտի ունենան, Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, Մեծ Պահոց յատուկ արարողութիւններ, որոնց ընթացքին պիտի տրուին աւուր պատշաճի քարոզներ: Իսկ, Կիրակի օրերը, յաւարտ Ս. պատարագի տեղի պիտի ունենան «Արեւագալի ժամերգութիւններ»:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ. — Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները, փոխան ծաղեկպսակի: Ողբ Տիկին Էֆթիկ Աբրահամեանի թաղման առիթով, Պ. Պ. Յ. Մարդարեանէ եկեղեցին 10 ֆր., Գ. Փալամուտեանէ ծերանոցին 10, Յ. Մարդարեանէ քսան եւ Վ. Կիրակոսեանէ 10 աղքատախնամին: Ողբ. Ճանիկ Մկրտիչ Փէքմէզեանի թաղման առթիւ, Պ. Պ. Ստեփանեանէն քսան առաջնորդարանին, Տէր եւ Տիկին Ժան Ակինեանէ քսան, Տէր եւ Տիկին Կիւրճեանէ քսան, Տէր եւ Տիկ. Զ. Ալիքսանեանէ տասը եկեղեցւոյ պայծառութեան: Ողբ. Տիկ. Սրբուհի Մըսըլեանի թացման առթիւ, նախկին «Արմենիա» երգչախումբի անդամներէն 30 ֆր. եկեղեցւոյ պայծառութեան:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ ՊՈՆՏԱԿԱՆ ԱՄԱՍԻՈՅ

Հեղինակ՝ Գ. Յ. ՍԻՄՈՆԵԱՆ

(Տպ. Վենետիկ), չքեղ տպագրութիւն, 1038 էջ, 150 նկարներով ու քարտէսներով: Ճոխ եւ շահեկան –բովանդակութիւն, փափաքողները կրնան դիմել՝ ՓԱՐԻԶ՝ Բալուեան գրատունը, 43, Բիւ Ռիշէ Փարիզ (9), ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Փասքալ, 151 Պուլվ. Միշըլէ, (9):

Գին՝ 75 ֆրանք

ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ ԾԱՆՕԹ՝
ՆԿԱՐԻՉ

ՍԻՐՈՒՆ ԱՏԸՆԻ

(ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ)

Նկարչական ցուցահանդէսը կը բացուի Մարտ 15ին, (մինչեւ Ապրիլ 1):

GALERIE R. DUNCAN
31, Rue de Seine
Paris (6e) — DAN. 99-35

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ
Մարտ 29ին եւ 31ին

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՊՐԻԼ 21ԻՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Միութեան, Ապրիլ 28ին, Կիրակի:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին թատերական ներկայացումը Կիրակի, Մարտ 24ին:

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի թատերական ներկայացումը 4 Մայիս Շաբաթ երեկոյ, «Ֆառալիք»ի սրահը, Բեմասիրացին կողմէ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան հանդէսը, Կիրակի 24 Նոյեմբերին, Կռանտ Օթէլի մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը պատրաստուի տօնակատարելու Վասպուրականի Յաղթական Դիւցազնամարտի 53րդ տարեդարձը: Մեծ պատրաստութեամբ: 19, ՄԱՅԻՍ ԿԻՐԱԿԻ:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 28ին:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ժողովուրդները կ'երգեն փառատօնի տեղի կ'ունենայ այս տարի մեծ շուքով Մարտ 10ին Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ՝

ԺԱՆ ՌՕՇԻ

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին եւ նախագահութեամբ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՌՕՇԻ:

Կը մասնակցին հետեւեալ երկիրները — Հայաստան, Պրազիլ, Սկովտիա, Ֆրանսա, Յունաստան, Իսրայէլ, Հունգարիա, Լիթուանիա, Լեհաստան, Մեքսիքա, Եուկոսլաւիա, Վիէթնամ:

Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի դրոնապաններուն եւ Պ. Գ. Պագըրճեանի 35 Բիւ տը Թրէվիզ:

Գիներն են, 7, 6, 5, 3 ֆրանք:

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը Կիրակի (3 Մարտ) կէսօրէ ետք ժամը 17ին, Պ. Զ. Զատիկեանի սրճարանի վերի յարկը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՔԻ Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Զորեքշաբթի օր (Փետր. 28):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանի Արարատ քաղաքի բնակիչներէն Շահբազեան Աշխէն, որ կ'ապրի Սբանդարեան փողոց թիւ 12, կը փնտուի իր եղբայրը Խիմոեան Շաթօ Աղաբեկի որը 1940ին մեկնած է ճակատ, եղբօր անունն է Ստեփան, քոյրը՝ Աշխէն եւ մայրը՝ Աղիզ: Կը խնդրուի իր մասին լուր ունեցողներէն իմացնել՝

Eglise Arménienne de Prado
339, Ave. du Prado, Marseille (8e)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
28
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MERCREDI
28 FEVRIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11148 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.148

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՄԻՅ ՀԻՒԻՍՄԱՆՍ

(1871 – 1968)

Կիրակի օր, 25 Փետրուար, ձայնաս – փիւռը հաղորդեց մահը Քամիյլ Հիւիսմանի, Պելժիայի (Ֆլաման) աշխարհահռչակ մեծ մարզուն, որուն անունը սերտ – չակ մեծ մարզուն, որուն անունը սերտ – օրէն կապուած է ընկերվարական Միջազ – գայինի եւ Պելժիայի պատմութեան հետ:

Ծնած էր Պրիւքսէլ մէջ (Լիմպուրգ) 1871ին: Իոր ծերութեան մէջ՝ 97 տարե – կանին հրաժեշտ կուտայ կեանքին, ա – նանց դաղար տալու հանրային դործու – նէութեան, որուն պիտի նուիրուէր ամ – բողջ ուժ տասնեակ տարիներ:

Զինքը ճանչցանք Ընկերվարական Մի – ջազգայինի համագումարներուն մէջ, ո – րոնց կը մասնակցէր ամէն անդամ, հա – ւատարմօրէն, հակառակ իր յառաջացած տարիքին:

Երիցագոյն անդամն էր միշտ համագու – մարներուն եւ իբրեւ վատակաւոր, վե – թերան ընկերվարական, բոլորին յար – դանքն ու մեծարանքը կը վայելէր: Որ – պիսի ակնածանքով կ'ունկնդրուէին իր խօսքերը երիտասարդ պատդամաւորներու կողմէ: Ա՛յնքան մեծ էր իր հեղինակու – թիւնն ու հմայքը:

Վերջին անդամ կը բացակայէր Սթոք – հոլմի 1966 Մայիսի համագումարէն, որ – կարութեան պատճառաւ, սակայն ղրկած էր իր պատգամը:

Լաւ կը ճանչնար Հայերը: Ու մեր ա – մէն հանդիպումին. կը յիշէր Ռոստոմը, որ Հ. Ց. Դաշնակցութեան կողմէ մաս – նակցած էր Ընկերվարական Միջազդայի – նի Սթոքհոլմի համագումարին եւ իրեն նուիրած հայկական երգ մը, ձայնադըր – ուած ու դեղազարդուած, զոր կը պա – հէր իբրեւ թանկագին յիշատակ մը:

Իր միւս ընկերվարական մեծանուն հայրենակիցներուն՝ Էմիլ Վանդէրվէլտի եւ Լուի տը Պրուքէրի պէս ինք ալ մեծ համակրանք ունէր Հայութեան եւ անոր դատին հանդէպ ու ջերմ խօսքերով կ'ար – տայայտէր զայն, ամէն անդամ որ Մի – ջազգայինը բանաձեւ կը քուէարկէր ի նը – պաստ մեզ:

Երիտասարդ տարիքէն մտած էր ընկեր – վարական կուսակցութեան շարքերը: Ժ. դարու վերջին տասնամեակներուն Եւրոպայի մէջ ընկերվարական դաղափա – րականին շուրջ համախմբուած էին բազ – մաթիւ մտաւորականներ:

Անոնցմէ մէկն էր Քամիյլ Հիւիսմանս, որուն պիտի վիճակուէր խիստ կարեւոր դեր մը՝ նախ Ընկերվարական Միջազդա – յինի, յետոյ իր հայրենիքին՝ Պելժիայի քաղաքական կեանքին մէջ:

Անխոնջ աշխատող՝ հմուտ էր հինդ լե – զուներու, ունէր լայն ընդհանուր դարդա – ցում եւ օժտուած էր վարչական կարո – դութեամբ: Համեստ էր բնաւորու – թեամբ:

Պելժիայի ընկերվարական կուսակցու – թիւնը կազմուեցաւ 1885ին: Զորս տարի ետք յարեցաւ երկրորդ Միջազդայինին, երբ անոր հիմք դրուեցաւ Փարիզի մէջ 1889 Յուլիս 14ին, Պաստիլլի դրաւման հարիւրամեակին տօնակատարութեան օ – րը:

Պելժ կուսակցութիւնը չուտով ա՛յնքան զօրացաւ, որ առաջնակարդ դեր ստանձ – նեց Միջազդայինի մէջ:

Էմիլ Վանդէրվէլտ 1900ին ընտրուեցաւ նախագահ երկրորդ Միջազդայինի եւ մինչ վերընտրուեցաւ մինչեւ 1923, երբ Համպուրկի համագումարին մէջ, որուն կը մասնակցէր Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը, լուծուեցաւ անիկա եւ փոխարէն ստեղ – ծուեցաւ Բանուորական Միջազդայինը:

Քամիյլ Հիւիսմանս 1905ին ընտրուեցաւ երկրորդ Միջազդայինին քարտուղար իր ձեռքին մէջ կեդրոնացնելով ամէն աշխա – տանք եւ այդ պաշտօնին վրայ մնաց մին – չեւ 1923:

Երկրորդ աշխարհամարտի ձախորդ օ – րերուն Բանուորական Միջազդայինի կեդ – րոնը կը դտնուէր Պրիւսէլ: 1940 Մար – տին նախագահ ընտրուած էր Քամիյլ Հիւիսմանս: Նոյն տարուան Մայիսին Գերմաննները գրաւեցին Պելժիայի մայ – րաքաղաքը եւ կ'սպասփոն ձեռք անցուց Միջազդայինի բոլոր վաւերաթուղթերը, ընդ որս ցանկը անդամ կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն, անոնց հասցէնե – րով:

Այդ դրաման արդիւնքներէն մէկն ալ այն եղաւ, որ Հ. Ց. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը 1940ի Օդոստոսին փա – րիզի մէջ կէսթափոյի դատական ատեա – նին առջեւ հարցաքննութեան ենթարկուե – ցաւ:

Միջազդայինի նախագահ Հիւիսմանս Լոնտոն ապաստանեցաւ, քարտուղար Ֆրիտրիխ Ատլէր դնաց Նիւ Եորք: Իսկ դործադիր մարմնի միւս անդամները ցըր – ուեցան ի սփիւռս աշխարհի: Հայքայուե – ցաւ Բանուորական Միջազդայինը, որ 1923ին փոխարինած էր 1889ին հիմնուած Ընկերվարական Բ. Միջազդայինը:

1951 Յուլիսի սկիզբը «Ընկերվարական Միջազգային» անունին տակ վերակազ – մուեցաւ անիկա Ֆրանքֆուրթի համա – դումարին մէջ, որուն կը մասնակցէին Հ. Ց. Դաշնակցութեան պատդամաւորները:

Մեր ողբացեալ բարեկամը չմասնակցե – ցաւ նորակազմ Միջազդայինի դործադիր մարմնին, ծանրաբեռնուած ըլլալով իր երկրի քաղաքական վարչական դործերով:

Առաջին անդամ երեսփոխան ընտրուե – ցաւ 1910ին՝ իբրեւ թեկնածու ընկերվա – րական կուսակցութեան: Այնուհետեւ չարունակ պիտի վերընտրուէր: Միակ մարդն է, որ 55 տարի (1910 – 1965) եր – եսփոխան է եղած: Ինը տարի ալ վա – րած է խորհրդարանի նախագահութիւնը՝ 1936 – 1939 եւ 1954 – 1958:

Երկու անդամ կոչուած է կրթական նա – խարարի պաշտօնին, 1925 – 1927 եւ 1947 – 1949: Վան Աքէրի դահլիճի հրաժարու – մէն ետք ձախ կառավարութեան վարչա – պետ դարձաւ կարճ չրջան մը, 1964 Օ – դոստոսէն 1947 Մարտ:

Իրբեւ Ֆլաման ազդայնական՝ իր երի – տասարդ տարիքին, 1890էն սկսեալ բուռն պայքար մղած է Վալոններու դէմ: Ցա – ջողած է կանոի համալսարանին մէջ Ֆը – րանսերէնի կողքին ընդունիլ տալ Ֆլա – մաներէնը:

Աւելի հասուն տարիքին չերմ պաշտ – պան եղած է Պելժիայի միասնականու – թեան: Իր հայրենակիցներու վերջին ցոյցերը ցաւ պատճառած էին իրեն ան – չուշտ:

Տարիներով քաղաքապետն է եղած Պել – ժիայի մեծ նաւահանդիստին՝ Անվէրսի, ուր մնայուն բնակութիւն էր հաստա – տած:

Գաղափարականով ընկերվարական եւ հանրապետական՝ իր երկրին ծառայած է չորս թագաւորներու օրով (Լէոփոլտ Բ., Ալպէր Ա., Լէոփոլտ Գ. եւ Պոտու – էն), բարեկամ էր նաեւ Էլիզապէթ թա – գուհիին:

Մօտէն ճանչցած էր Լէնինն ու Տրոց – կին, երբ եւրոպայի մէջ տարագիր էին անոնք եւ ինք Բ. Միջազդայինի ընդհա – նուր քարտուղարն էր:

Շուրջ տասը տարի առաջ Մոսկուա այ – ցելեց Խրուշչեւի հրաւէրով եւ իր տպա – ւորութիւններուն հաղորդակից դարձուց մեզ համագումարի դադարի պահուն, առանձին խօսակցութեան ընթացքին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԵՇՏԱ

ԺՈՂՈՎԸ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ 65 ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐԿԱՅ ԵՆ

Համայնավար կուսակցութեանց խոր – հըրդակցական վեհաժողովը բացուեցաւ առջի օր, Փեչտայի մէջ: Ներկայ են 65 կուսակցութիւններու երկու հարիւր պատուիրակները: Մէջն ըլլալով՝ Մար – թինիք, Կուատըլուփ, հիւսիսային Իրլան – տա: Բացակայ են Չինաստան, Ասիական այլ երկիրները, Եուկոսլաւիա եւ Ռուպա: Այս ժողովին «անառակ որդին» կը մնայ Ռումանիա, որ կը մասնակցի վարանում – ներէ ետք, բայց ոչ մէկ տրամադրութիւն ունի ամէն բանի «այո՛» ըսելու: Այսպէս ի յառաջագունէ ճղճած է թէ Ռումանիա պիտի չընդունի մեծամասնութեան որեւէ որոշում այլ իր կեդրոնական կոմի – տէին կը վերապահէ վերջին խօսքը: Ռումանացիք դէմ են որ այս ժողովը յա – յտրդ ժողովին թուականն ու վայրը որո – շէ: Ռումանացիք կը պնդեն որ նման ժո – ղով մը պէտք է համաշխարհային ըլլայ, ընդդրկելով ոչ միայն Չինաստանը եւ միւս բացակաները այլեւ օրինակի համար Իսրայէլի երկու կուսակցութիւնները՝ խորհրդարանականը եւ հայրենասիրական: Ռումանացիք կը մերժեն նաեւ դատա – պարտել, նոյնիսկ վիճաբանիլ Չինաստա – նի ներքին թէ արտաքին քաղաքականու – թեան մասին:

Ժողովին բացումը կատարեց Քատար, ապա ճղճուեցաւ օրակարդը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ Արտաքին նախարարը է – պան յայտարարեց թէ Իսրայէլ համա – ձայն է բանակցելու արաբ Պետութիւն – ներու հետ ՄԱԿի հովանաւորութեան տակ: Այս կէտը դիջում մը կը նկատուի թէլ Ավիվի կողմէ տրուած ըլլալով որ ցարդ Իսրայէլ չէր ուզեր ՄԱԿի որեւէ միջամտութիւն:

ՍԹՈՔՀՈԼՄԻ մէջ ուր կը դտնուի ներ – կայիս, Անդրէաս Փափանարէու յայտա – րարեց թէ դլուխը կ'անցնի յոյն Ապդ. Ա – դատագրման չարժումին:

ԱՓՐԻԿԵԱՆ 32 երկիրներ յայտնեցին թէ պիտի չմասնակցին Մեքսիքոյի Ողիմ – պիականին: Այս որոշումը հետեւանք է հարաւի – Ափրիկեան մասնակցութեան: Ինչպէս ըսինք հարաւի – Ափրիկէն միշտ կը դործադրէ ցեղային խտրականութեան քաղաքականութիւն մը:

ՆԱԽԱՐԱՐԱՊԵՏ Փոմփիտու նախարա – րական մամուլի քանամեակի ճաշին ըն – թացքին խոտորէն քննադատած է համայ – նավար եւ Ձախի դաշնակցութեան համա – ձայնադիրը, որ «խոստովանութիւնն է թէ ձախի կուսակցութիւնները խաբած են ընտրողները անոնց ծրադրի մասին խօ – սելով»: Մի թերան պիտի պատասխանէ ուրբաթ օր:

Բարեկամական կապեր հաստատած էր նոյնիսկ ... Մաօ Ցէ Թունկի հետ:

Իր մահով ընկերվարութիւնը կը կոր – սընդնէ իր բազմավաստակ վեթերան դոր – ծիչը, Պելժիան իր պետական մեծ դէմ – քը, մարդկութիւնը իր լաւագոյն զաւակ – ներէն մէկը եւ Հայութիւնը ազնիւ բարե – կամ մը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՁՕՐ. ՃԻԱՐ

ԱՍԻՈՅ ՐՈՄԷԼԸ

Բրիտանական *էքոնոմիսթ* թերթը հե – տեւեալ ձեւով կը ներկայացնէ Հիւսիսա – յին Վիէթնամի մեծ ռազմագէտը. —

Վիէթնամի մէջ սկսաւ ընդհանուր ճա – կատամարտը, որուն կը սպասուէր բա – ւական ատենէ ի վեր: Ցարձակողականը կը վարէ Հիւսիսային Վիէթնամի մեծ ռազմապետը՝ զօրավար Ճիաբ, որ իր եղակի զոհաբերութեամբ եւ մաթեմատի – կական ճշդութիւնով, իր կազմակերպած տեղին եւ արագ խոյանքներով, Վիէթ – նամի Րոմէլը կը նկատուի: Անոնք որ հիացան Րոմելի ռազմափառական տա – ղանդին վրայ, չեն ուրանար նաեւ Հիւսի – սային Վիէթնամի բանակներուն վերի հրամանատար Ճիաբի արտակարգ կարո – ղութեան: Զայն կը նկատեն մեր դարուն ամէնէն խիղախ եւ արթնամիտ զօրական – ներէն մէկը, որ դիտէ իր հրամանին տակ խմբուած ուժերը չարժման մէջ դնել կայծակի արագութեամբ եւ չանթահարիչ անակնկալներ յղանալ ու դործադրել: Այս բարեմասնութիւններով, զօրավար Ճիաբ ամէնուն կը պարտադրէ իր արժա – նիքը, իբր դինուորական հնարամտու – թեան իսկական աղբիւրն մը: Ապացոյց այն՝ որ չարթուն մը ընթացքին, չորս – դեցաւ բոլորովին նոր եւ ազդու յատկա – նիշ մը տալ հայդուկային պատերազմին եւ իր վարած իւրաքանչիւր արչաւանքին իր ուրոյն կնիքը դրոշմել:

Կարելի է մեծ նմանութիւն մը տեսնել Զօր. Ճիաբի եւ մեր դարուն մէկ տարբեր համբաւին, Րոմելի միջեւ: Այս վերջի – նը, 1944ին, երբ կը պատերազմէր հիւ – սիս – արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, դի – տէր թէ կացութիւնը քաղաքական չէր ապագային համար, եւ իր չահած յաղ – թանակները պիտի չկրնային զինուորա – պէս փրկել Գերմանիան: Կը յաղդէր, բայց յուսահատական կռիւ մըն էր իր մղածը:

Այս ճակատագրական նմանութիւնն ալ ակներեւ է Ճիաբի եւ Րոմելի միջեւ: Անցեալ աշունէն ի վեր, Զօր. Ճիաբ ձեռք առած է բանակին դլուխը, եւ մասնագիտօ – րէն հասցուցած է հայդուկային դունդե – րը, բայց հոդեբանական տեսակէտով իր ստանձնած դերը աւելի չատ քաղաքական է, քան թէ դինուորական: Ճիաբ յարձա – կողականի անցաւ ամէնէն յարմար առի – թին, անակնկալի բերելու համար Ամերի – կան եւ դաշնակից ուժերը, եւ հաչուա – թեան համար կարելի եղածին չափ նպաս – տաւոր դետին մը պատրաստելու: Վիէթ – քոնկի հայդուկներուն այս վերջին յար – ձակումները երէկ երեք տարի առաջ դոր – ծուէին, պատերազմը ապահովաբար վերջ պիտի դտնէր կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ, եւ Հարաւային Վիէթնամ ամբողջո – վին պիտի մտնէր համաչխարհներու հա – կակշռին տակ: Այսօր, այսպիսի հաւա – նականութիւն մը խնդրոյ առարկայ չէ այլեւս: Ճիշդ է որ Ամերիկացիք զօրնդակ կացութեան մը մատնուած են, իրենց դեսպանատունն անդամ մեծ դժուարու – թեամբ պաշտպանեցին: Հարաւ. Վիէթ – նամի այլազան քաղաքներուն մէջ Վիէթ – քոնկի տարրերը թափանցած են, եւ երէկ ամբողջովին արմատախիլ չըլլան, Ամե – րիկացիները դէմ յանդիման պիտի դան աւելի ծանր բարդութիւններու:

«ԷՔՈՆՈՄԻՍԹ»

ԲԱՑԱՌԻԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԷՄՔ ՄԸ

(Յ. ՕՇԱԿԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Տխուր օր մը այսօր: Յակոբ Օշականի մանուան 20րդ տարելիցն է :

Ուրախ լուր մը այսօր: Օշականի որդին, Վահէ Օշական, հօրը ձեռագիրներէն երկու տետրակ յանձնեց «Ազդակ»ի խմբագրութեան : Այդ ձեռագիրները կը կազմեն մուտքը « Համապատկեր»ի Զ. հատորին, որ լոյս պիտի տեսնէ այս տարի «Համազգային»ի տպարանէն :

« Համապատկեր »ը իբրեւ յղացում ու իրագործում սովորական ձեռնարկ մը չէր հայ գրականութեան մէջ, աննախընթաց մնաց, ինչպէս աննախընթաց էր Օշական երեւոյթը ու աննախընթաց կը մնայ այսօր :

Մեծ Եղեռնը նախորդող տարիներուն, Օշական եւ իր տարեկիցներէն քանի մը ուրիշ տաղանդաւոր երիտասարդներ, իրենց տեսիլքներէն ու եռանդէն մղուած՝ « Հայաստանեայց գրականութեան » խնդիրը նետեցին հրապարակ, միաժամանակ կռիւ յայտարարելով գրականութիւնը շահագործող ու չարաշահող բոլոր փղշտացիներուն դէմ, սուտ դպիրներուն դէմ, ներկուած զգացումներ ու ժանեակ ու փրփուր ու լուսին եւ այլ անկեղան բաներով ասպարէզը ողողած պաշտօնական դրչակներուն դէմ: Հայ ժողովուրդին իսկութիւնը, հարազատ, մաքուր, առողջ ակերու մէջ ցեղին ոգիին հանդիպելու որոնման տենդ մը կը բերէին անոնք, եւ այդ տենդին հաւատարիմ մնաց Օշական մինչեւ վերջ, վիպական, դատողական, բանաստեղծական իր բոլոր ձեռնարկներուն ընթացքին :

« Համապատկեր » շարքին հինգ հատորները լոյս տեսած են արդէն ու մենք խօսած ենք անոնց մասին: Լոյս կը տեսնէ նորը եւ կը խօսինք նաեւ նորին մասին : Մեծանուն գրագէտին մահուան քսանամեակն է այսօր եւ պիտի ուղէինք այս սուղ սիւնակները քանի մը ընդհանուր հաստատումներով լեցնել, կրկնել.

« Երեւայթ մըն էր Օշական արեւմտահայ գրականութեան մէջ, փոքր ժողովուրդներուն մէջ քիչ անգամ պատահելի իմացական ճառագայթում մը: «Մանկութիւն չունեցաւ » անիկա, երիտասարդութեան՝ ապրեցաւ Թուրքին մղձաւանջը, ու մեռաւ՝ փշապսակը գլխուն : Կեանքէն անցաւ բացառիկ ծնունդներուն ի վերուստ սահմանուած յաւիտենական ճակատագրով : Ստեղծեց ու հալածուեցաւ: Իր արուեստին հանդանակը եղաւ Հայաստանեայց գրականութիւնը : Փնտռեց հայ հոգին : Փնտռեց կեանքը, անդիմակ, անշպար կեանքը, նորը, իրաւը, խորունկը : Հեռու մնաց սովորական չափանիշներէն, ու վեր՝ առօրեայէն ու առօրեայ մարդոց մտահոգութիւններէն : Մտածածը յայտարարեց, տեսիլքները նուաճեց ու գերադասեց ճշմարտութիւնը: Ճշմարիտ արուեստագէտին տիպարն է անիկա մեր մտքին մէջ :

Լայն, համապարփակ միտք մըն էր Օշական, խուզարկու, հեռահայեաց ու ըստեղծագործ կարողութիւններով օժտուած արտակարգ տաղանդ մը: Մարդկային միտքը, հոգին, խուլ բնազդները շահագրգռող բոլոր հարցերը համագոյ են ու փառակից իր գրականութեան մէջ : Սուզումը, վերլուծումը, դատումը՝ քով քովի : Այս հանգամանքները բարձունքէ բարձունք առաջնորդեցին զինք, ու իրմով՝ մեր գրականութիւնը : Ընդարձակեց մեր փոքր ածուն, նոր պատուհաններ բացաւ հայ դպրութեան վրայ ու կըտակեց՝ արուեստի նոր տախտակներ :

Կրնանք ըսել թէ դպրոց չտեսաւ Օշական: Այսուհանդերձ, կախարդական անուն մը դարձաւ ուսուցչական ասպարէզին մէջ, խորհրդանշան մը՝ հայ քննադատութեան համար, ու բարձունք մը՝ վիպական կալուածէն ներս » :

Անտրէ Մօրուա իր «Բաց նամակ՝ երիտասարդի մը » անուն գրքոյկին մէջ, հեղինակներ կը յանձնարարէ իր հերոսին, կը պեղէ դարերը ու կը թուէ պայծառանուն բազմաթիւ դէմքեր, բայց կըռահելով նամակի խճողումի հետեւանքով անոր ընելիք հաւանական առարկութիւնը, կուտայ եօթը հեղինակի անուն — Հոմերոս, Մոնթէնեը, Շէյքսփիր, Պալզաք, Թոլսթօ, Փրուստ եւ Ալէն :

Եթէ բազմաղբաղ հայ ընթերցող մը նման պահանջ մը ներկայացնէր մեր գրականութեան առընչութեամբ՝ իրեն տըրուելիք եօթը անուններէն մէկը անպայման Օշականը պիտի ըլլար :

Բացառիկներուն մէջ բացառիկ դէմք մըն էր Օշական եւ իր գրականութիւնը ընթերցողին որակը բացայայտող ապահով փորձաքար մը :

Պ. ՍՆԱՊԵԱՆ

ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏ ՄԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Նախքան Մոմիկի արուեստի գործերուն անցնիլը, կարեւոր կը նկատենք անոր կենսագրութեան մէջ աւելցնել շատ հաւանական ենթադրութիւն մը: Ըսինք, որ Մոմիկ հիմնականին մէջ աշխատած է Նորավանքի մէջ, ուր սկիզբը առաջնորդ էր Ստ. Օրբելեան պատմագիրը. յայտնի է, որ իշխանազուն պատմագիրը ձեռնադրութիւն ստանալու համար 1285ին մեծ շքախումբով մեկնեցաւ Կիլիկիա, ուր այն ժամանակ կը գտնուէր Հայոց կաթողիկոսարանը : Դէպքերու բերումով, ամբողջ տարի մը Օրբելեան մնաց հոն: Կ՚ենթադրենք, որ Մոմիկ կը գտնուէր Օրբելեանի շքախումբին մէջ, որովհետեւ կան ձեռագիրներ կիլիկեան ծագումով, որոնց մանրանկարները կը վերագրուին Մոմիկի եւ որոնք, մեր կարծիքով, կրնային կատարուիլ այդ հարկադրական ուշացման տարիներուն :

Այս ենթադրութիւնը հաստատող փաստերէն մէկն ալ այն է, որ Մոմիկ իր գրչագրական եւ նկարչական գործերը կը ստորագրէր ծրող, գծող, գրիչ եւ հկարիչ կոչումները գործածելով, իսկ քարգործականները՝ վարդպետ (կը նշանակէ ճարտարապետ): Բայց առիթով մըն ալ կը գործածէ քարտուղար կոչումը, որ անոր արուեստներուն հետ կապ չունի. այդ կոչումը, ըստ երեւոյթին, կը վերաբերի Օրբելեանի շքախումբին մէջ անոր կատարած պարտականութիւններուն :

Մոմիկի գործերէն մեզի հասած են հետեւեալները.

1. Մանրանկարներ՝ ձեռագիր հաւաքածոյի մը մէջ, որ կազմուած է 1283ին, Կիլիկիոյ Մլիճի վանքին մէջ եւ հիմա կը գտնուի Վիէննա :

2. Գրած եւ մանրանկարներով զարդարած է աւետարան մը 1292ին: Կը գտնուի Երեւանի Մատենադարանը, ձեռագիր՝ 2848 :

3. 1302ին նկարազարդած է պատմագիր Ստ. Օրբելեանի աւետարանը, որու գրիչն է Յովհաննէս :

4. Ենթադրաբար, արուեստագիտական համեմատութեան հիման վրայ, Մոմիկին կը վերագրուի Կիլիկիոյ Կեռան թագուհիի աւետարանին մանրանկարները (Մատենադարան, ձեռագիր՝ 6764) եւ ուրիշ աւետարան մը եւս՝ գրուած 1309ին (Մատենադարան, ձեռագիր՝ 3399):

5. Խաչքար, բարձրարուեստ գործ մը, շինուած Օրբելեան իշխանուհի Թամթա Խաթուն տիկնոջ պատուէրով: Այս գործը 1308ին Նորավանքէն տեղափոխուած է Էջմիածին՝ կաթողիկոսական պալատը :

6. Խաչքար, որ գրուած է Նորավանքի դաւիթին մէջ, պատմագիր Ստ. Օրբելեանի յիշատակին :

7. Երեք – չորս խաչքարեր եւս կան Նորավանքի մէջ, որոնք թէեւ Մոմիկի ստորագրութիւնը չեն կրեր, բայց ամենայն հաւանականութեամբ անոր ձեռքի գործն են :

8. Օրբելեաններու իշխանական տան կեդրոնատեղի Արփա գիւղի գողտրիկ դմբեթաւոր եկեղեցին, որ կառուցուած է Մոմիկի կողմէ 1321ին :

9. Բուրթելաշէն կամ սուրբ Աստուածին կոչուող եռայարկ եկեղեցին՝ Նորավանքի մէջ, կառուցած – աւարտած է Մոմիկ 1339ին : Մոմիկի գրչագրական եւ մանրանկարչական աշխատանքներուն արժէքը առաջին անգամ 1292ին հաստատած են Յովհաննէս եւ Թադէոս, որոնք պատուիրած էին աւետարան մը : Ահա այդ յիշատակարանին մէջ գրուած գնահատանքը. « ... Մոմիկ անուն բազմիմաստ եւ հանճարեղ յարուեստ գրչի եւ նկարագրութեան »: Իսկ ժամանակակից ուսումնասիրողները արուեստագէտը համարած են Գլաձորի մանրանկարչական դպրոցին հիմնադիրը :

Կեանքին երկրորդ կէսը Մոմիկ նուիրած է քարագործական արուեստին : Իր առաջին գործը չքնաղ խաչքար մըն է կերտուած 1308ին, իսկ Բուրթելաշէն կոչուող Սուրբ Աստուածածին եկեղեցին աւարտած է իր կեանքին վերջին տարին՝ 1338ին :

Հայ իշխանական մեծ տոհմերը իրենց տիրոյթի սահմաններուն մէջ կը կատարէին բազմազան կառուցումներ եւ ատոր համար կը պահէին շինարարներու մասնաւոր խումբեր, գլխաւոր շինարարճարտարապետ, ինչպէս նաեւ դրան ճարտարապետ, որ ԺԲ. – ԺԳ. դարերուն կը կոչուէր վարդպետ: Օրբելեան տոհմի դրան ճարտարապետը մինչեւ ԺԳ. դարու վերջը Սիրանես վարդպետն էր, որուն յաջորդած է Մոմիկ : Այդ իսկ պատճառով ալ Մոմիկի գործերը պահպանուած են տոհմի իշխանական կեդրոն Արեւնի գիւղին եւ հոգեւոր կեդրոնի Նորավանքի մէջ :

Մոմիկի քարակերտ յուշարձանները արուեստի կատարեալ գործեր են : Անոր խաչքարերը իրենց նրբութեամբ եւ մոթիվներու բազմազանութեամբ երբ համեմատուին ուրիշ վարպետներու գործերու պատկերներ : Ճարտարապետական թիւն մը՝ քանդակուած են նաեւ սուրբերու պատկերներ: Ճարտարարապետական գործերէն Արենիի եկեղեցիին գողտրիկ դմբեթաւոր տաճար մըն է, որուն վրայ կը նշմարուի մեծ վարպետին խնամքոտ ձեռքերուն հետքերը : Իսկ Նորավանքի Բուրթելաշէն տաճարը մեր ճարտարապետութեան մէջ հազուագիւտ երկյարկանի կառուցուածք է, որուն գլխուն եղած է սիւնազարդ կլոր սրահ մը, բաց կողմերով դմբէթ : Շինութեան այդ մասը այժմ փլած է, բակին մէջ ինկած սիւնաբեկորներուն վրայ կան իշխաններու եւ սուրբերու բարձրաքանդակներ : Իսկ շէնքին երկու յարկին մուտքերը, լուսամուտները եւ պատերուն ակնառու տեղերը զարդարուած են սքանչելի քանդակներով :

Ս. ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆ

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Երբ կնոջ մը տկարութիւնը ծանօթ է շատերուն, ամէնքը կը դատապարտեն զայն իրենց շրթներով, բայց անոր կը ներեն իրենց սրտով :

ԱԼՖՐԷՏ ՏԸ ՎԻՆԵԻ

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ

ԵՒ

ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Ի՞նչ գրուած էր սուրհանդակ աղաւնիին վզէն գտնուած տոմսին մէջ:

— Այդ բանը վեհափառ Սուլթանը ինք անձամբ պիտի հաղորդէ ձեզ, որովհետեւ թուղթը իր քովն է եւ իրմէ զատ ոչ ոք զայն տեսած ու կարդացած է:

— Կը զարմանամ որ այսքան նշաններէ ետքը տակաւին մինչեւ հիմա չէք կրցած այդ ոճիրներուն հեղինակները ձեռք անցընել:

— Միթէ դուք կը յուսա՞ք դիւրաւ գտնել զանոնք:

— Ձեռքովս գրածի պէս:

Մաք Լայն այնքան վստահօրէն արտասանեց այս բառերը որ Իզզէթ փաշա հիացական նայուածք մը նետեց այս տարօրինակ մարդուն վրայ:

— Ուրեմն, ինչպէս ըսի, որոշեալ ժամուն պիտի գամ ձեզ վեհափառ Սուլթանին քով առաջնորդելու:

— Միշտ ձեր տրամադրութեան տակն եմ:

Պալատականը մեկնեցաւ, առանձին ձգելով Անգլիացին՝ որ սկսաւ ուշի ուշով կարդալ քիչ մը առաջ տետրակին մէջ գրած ծանօթութիւնները:

— Այս ի՛նչ ապուշ դաւադիրներ են, կը մռլտար քթին տակէն. ի՞նչ պէտք ունին դիակներուն վրայ մէկ-մէկ նշան դնելու, այս ի՛նչ անիմաստ ցուցամոլութիւն է, միթէ երբեք տեսնուա՞ծ է այդպիսի անխոհեմութիւն... եւ յետոյ ընտրած տեղերնին շատ յայտնի համարձակ տեղ մըն է... կ՚երեւայ թէ այս մարդիկը իրենց երկրի ոստիկանութեան վրայ բնաւ հաւատք կամ համարում չունին... այս ամէնուն մէջ եթէ վարպետութեամբ եղած գործ մը կայ, այն ալ Եէնի Մահալլէի տունէն իրենց խոյս տալն է... ասիկա անբացատրելի կը մնայ կամ մէկ կերպով կը բացատրուի, այսինքն թէ նոյնիսկ զիրենք հալածողներուն մէջ մեղսակից ունինք որոնք դժուարին պարագաներու օգնութեան կը հասնին... եթէ այդ մարդիկը յաջողած են նոյնիսկ Եըլտըզի պալատին մէջ համախոհներ ունենալ, այն ատեն գործս քիչ մը կը դժուարանայ... պէտք չէ որ իմ խօսքերս, ծրագիրներս, շարժումներս որեւէ կերպով այդ մարդոց հաղորդուին...:

Եւ Մաք Լայն նոր սիկառ մը վառելով սկսաւ ժուռ գալ սենեակին մէջ, յետոյ դաւաթ մը ուիսքի պատրաստեց եւ սկսաւ ումպ ումպ խմել :

— Հաւանական է որ ասոնք իրենց մարդիկը ունենան այս պալատին մէջ, շարունակեց ինքնիրեն խորհրդակցելով, ու այն ատեն, ինչպէս կ՚ըսէի, ոչ միայն իմ գործս կը դժուարանայ, այլ եւ վիճակս վտանգաւոր կը դառնայ... վարպետութեամբ հրամցուած սուրճ մը կամ ըմպելի մը կրնայ զիս մէջտեղէն վերցընել, ասոնք ընդհանրապէս սովորական բաներ են Արեւելքի մէջ... այն ծառան, որ ինծի յատկացուած է ո՞վ կրնայ վըստահեցնել որ այդ գաղտնի մարմինին մէկ անդամը չէ. որովհետեւ յայտնի կ՚երեւայ թէ գործերնիս ընդարձակ կազմակերպութիւն ունեցող մարմինի մը հետ եւ ոչ թէ տեղական մէկ քանի դաւադիրներու հետ է ... մարդիկը նոյնիսկ օդային թղթակցութիւն մը հաստատած են:

Այս խորհրդածութիւնները ընելով՝ Մաք Լայնի քիչ մը առաջուան զուարթութիւնը տեղի կուտար ծանր մտատանջութիւններու առջեւ: Կրկին քանի մը ումպ ուիսքի խմեց եւ շարունակեց ժուռ գալ սենեակին մէջ:

— Լաւագոյնն է գործը կարելի եղածին չափ շուտ լմնցնել ջանալ ու վերադառնալ տեղս, եզրակացուց:

Յետոյ, գրասեղանին առջեւ անցնելով հապճեպով նամակ մը գրեց իր կնոջ, իր Պոլիս հասնիլը ծանուցանելու համար Նախկին գաղտնի ոստիկանը ամուսնացած եւ չորս զաւակներու տէր էր: Նամակը հազիւ թէ աւարտած էր երբ դուռը զարնելով Իզզէթ փաշա կրկին երեւցաւ:

— Եկայ ձեզ նորին վեհափառութեան քով առաջնորդելու համար, ըսաւ:

— Պատրաստ եմ, կրնանք մեկնիլ:

Պալատականը աչք մը նետեց Անգլիացիին հագուստին վրայ:

— Կը տեսնեմ որ տակաւին բոլորովին պատրաստ չէք, ըսաւ, եւ հագուստներ չէք փոխած:

— Հագուստը փոխե՞լ, բայց ի՞նչպէս կ՚ուզէք որ փոխեմ քանի որ ուրիշ հագուստ առած չեմ հետս...:

— Վեհափառ Սուլթանին ներկայանալու համար զոնէ սեւ ռըտէնկոթ հագնիլ անհրաժեշտ է...:

— Ուրեմն յետաձգենք մեր այցելութիւնը մինչեւ որ հատ մը կարենամ ճարել:

— Սակայն Սուլթանը հրամայեց որ իսկոյն ձեզ իր քով առաջնորդեմ...:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(61 – Շար.)

ՖՈՏՈՀԱՋԻԼ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

ՊՎԻՃՆԵՐ

—*—

ՆԱՊՈԼԵՈՆ ԵՐ

— Գ. ՄԱՐՏԻՆԵԱՆ, արտասահման մեկնելէ առաջ, ինձ հետ ունեցած հանդիպումին, ինծի ըսաւ թէ ան ամէն ինչ կ՚ուզէ գրել, բայց ոչ հրատարակել։ Ան կ՚ուզէ գրել միայն իր համար, որպէսզի ինքզինքը ստուգէ, ինքզինքին հետ խօսի, ինքզինքը գտնէ։ Ան կ՚ուզէ գրել, որպէսզի ինքզինքը չկորսնցնէ։ Ան կ՚ուզէ գրել, որպէսզի ինքզինքը չմոռնայ։

— Գ. ՄԱՐՏԻՆԵԱՆ, արտասահման մեկնելէ առաջ, ինձ հետ ունեցած հանդիպումին, ինծի ըսաւ թէ ան ամէն ինչ կ՚ուզէ գրել, բայց ոչ հրատարակել։ Ան կ՚ուզէ գրել միայն իր համար, որպէսզի ինքզինքը ստուգէ, ինքզինքին հետ խօսի, ինքզինքը գտնէ։ Ան կ՚ուզէ գրել, որպէսզի ինքզինքը չկորսնցնէ։ Ան կ՚ուզէ գրել որպէսզի ինքզինքը չմոռնայ։

— Ինչո՞ւ, ըսի ես։ Ինչո՞ւ կ՚ուզէք գրել միայն ձեզի համար, ինչո՞ւ չէք ուզեր հրատարակել։ Ինչո՞ւ կ՚ուզէք ինքզինքը չկորսնցնել։ Ինչո՞ւ կ՚ուզէք ինքզինքը չմոռնալ։

— Ես կ՚ուզեմ գրել, որովհետև ես ինքզինքս կ՚ուզեմ գտնել։ Ես կ՚ուզեմ գրել, որովհետև ես ինքզինքս կ՚ուզեմ չկորսնցնել։ Ես կ՚ուզեմ գրել, որովհետև ես ինքզինքս կ՚ուզեմ չմոռնալ։ Ես կ՚ուզեմ գրել, որովհետև ես ինքզինքս կ՚ուզեմ գտնել։ Ես կ՚ուզեմ գրել, որովհետև ես ինքզինքս կ՚ուզեմ չկորսնցնել։ Ես կ՚ուզեմ գրել, որովհետև ես ինքզինքս կ՚ուզեմ չմոռնալ

37-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՐՏ 3 ԿԷՍՕՐԷ ԵՏՔ ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ

SALLE DE LA CHIMIE

28 bis, Rue Saint-Dominique — Paris (7e) — Métro : Invalides

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ

M. ANDRÉ BASDEVANT

Inspecteur Général au Ministère de la Jeunesse et des Sports

Սկաուտական յայտագիր: Երգեր, պարեր եւ ներկայացումներ Գայլիկներուն եւ Սկաուտներուն կողմէ: Տեսարաններ Ամերիկայի Ճէմպորիէն «Օր մը բանակավայրին մէջ՝ Բանակումի կրակը»:

Թատերական ներկայացում հայերէն, հայկական պարեր, եւայլն

ՄՈՒՏՔ 10 եւ 5 ՖՐԱՆՔ — ՊԻԻՖԷ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 3 Մարտ 1968, ժամը 16–24

«Les Ambassadeurs»

3, AVENUE GABRIEL — CHAMPS ELYSEES

Նուագախումբ ՄՕՐԻՍ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

(Պար՝ եւրոպական եւ հայկական երաժշտութիւնով)

JACQUES-PAUL HOVNANIAN (Grenoble)

(Կովկասեան եւ հայկական պար եւ երգ)

ELECTION MISS CROIX ROUGE — COTILLONS

Մուտք 10 ֆրանք — *Ուսանողներու կէս գ*

Ապահովել տոմսերը եւ սեղանները հեռաձայնելով կեդրոնատեղի — Հայ Կարմիր Խաչի ELY 67-03

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Փէնթաքլը Հինգշաբթի իրիկուն կը ներկայացնէ շուետացի կարգ մը արուեստագէտներ, որոնց կարգին Տիկին Անի Կասէր – Լիլժեֆորս, ծանօթ եւ տազանդաւոր հայ դաշնակահարուհին: Նուագահանդէսը տեղի կ'ունենայ այս Հինգշաբթի իրիկուն Փավիյօն տը Մարսանի սրահը, 107 Բիւ տը Ռիվոլի) ժամը 20·30ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Միսաք Երանեանէ (Պուա Քոլոմպ) քսան ֆրանք իր երէց որդւոյն Ժիրայրի, գործատեղիին մէջ քննութեանց նորանոր յաջողութեան առթիւ:

×

Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները՝ ողբ. Տիկին Բաստրմաճեանի մահուան առթիւ: Այրի Տիկին Վարդանոյշ Սէֆէրեան յիսուն ֆրանք, Թորոս Սէֆիլեան, Յակոբ Մէլէմէթճեան, Այրի Տիկին Միհրանեան տասնական, Աբրահամ Մանկասարեան եւ Փանոս Գայսէրլեան հինգական ֆր. կը նուիրեն թաղիս եկեղեցւոյ: Սեդրակ Սամուէլեան քսան ֆր. Առաջնորդարանին:

Թաղականութիւնը ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ննջեցեալի պարագաներուն:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայկական Շաբաթի առթիւ Մարսէյլի մէջ կազմուած է մասնաւոր յանձնախումբ մը, հետեւեալ անձերէ.— Պ. Պ. Արշամ Պապայեան, Արմենակ Գումրուեան, Գառնիկ Տէրոյեան, Արամ Շեխիկեան, Յակոբ Շեխիկեան, Արմէն Թադոյեան, Մուրատեան, Իվ Գասպարեան, Յակոբեան:

Այս յանձնախումբը իր բարոյական եւ նիւթական օժանդակութիւնը կը բերէ բոլոր ձեռնարկներուն համար: Առաջին առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները.— Արշամ Պապայեան, Արման Գումրուեան, Ժորժ – Արմէն Թադոյեան 500ական ֆր. Արմենակ Ենովքեան, Շեթիւ, Պեն Սասոն, Լէյպովիչի, Ժիրօ, Պոքասեան Միրիճան, Ժողէֆ Մարաշլեան, Տոքթ. Կիրակոսեան, Տոքթ. Ռեվըլէն, Քլօտ Յակոբեան, Կռեկուառ Մահտէսեան, Իվոն Մէսճեան հարիւրական: Կռեկուառ Գրիգորեան 200, Ժողէֆ Լեւի, Ստեփան Աւադեան, Նեւշեհիրլեան 50ական ֆրանք:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Յ. Հաբէլեան, ողբ. Տիկին Կրօնիկ Գարասարդիսեանի մահուան առթիւ (Թարառ) փոխան ծաղկեպսակի քսան ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանի Արարատ քաղաքի բնակիչներէն Շահբազեան Աշխէն, որ կ'ապրի Սբանդարեան փողոց թիւ 12, կը փնտռէ իր եղբայրը Խիմոեան Շաթօ Աղաբեկի, որը 1940ին մեկնած է ճակատ, եղբօր անունն է Ստեփան, քոյրը՝ Աշխէն եւ մայրը՝ Ազիզ: Կը խնդրուի իր մասին լուռ ունեցողներէն իմացնել՝

Eglise Arménienne de Prado
339, Ave. du Prado, Marseille (8e)

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ

Այցելու մը 40 ֆրանք կը նուիրէ:

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը Կիրակի (3 Մարտ) կէսօրէ ետք ժամը 17ին, Պ. Զ. Զատիկեանի սրճարանի վերի յարկը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՔԻ Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Զորեքշաբթի օր (Փետր. 28):

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, այս Երկուշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 4ին, եկեղեցւոյ սրահը:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ

Մարտ 29ին եւ 31ին

GALERIE DE SEVRES
2, Rue Dupin — PARIS (6e)
(Métro : Sèvres-Babylone)

L'ARMENIE

VUE PAR

MUTAFIAN

Vernissage :

Le 1er Mars de 17 à 20 h.
Ouvert jusqu'au 23 Mars
de 10 h. 30 à 12 h. et de 15 h. à 19 h.
Sauf Dimanche et Lundi

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

GERMAIN SANCHEZ

Agent Immobilier Agréé

Mandataire en Vente de Fonds de Commerce, Affilée à la Caisse de Garantie

31 bis, Avenue du Maréchal de Lattre de Tassigny à CHARENTON-LE-PONT

Tél. : 368-03-13 et 56-46

VOUS PROPOSE :

Métro CHARENTON-ECOLES : de beaux PAS DE PORTE, avec appartement situation commerciale de tout premier ordre, et de nombreux pas de porte à : ALFORTVILLE — MAISONS-ALFORT — SAINT MAURICE — PORTE DE PANTIN (Rue de Paris)

ALIMENTATIONS GENERALES — EPICERIES FINES — CAVES — PAQUETAGE — EPICERIE — BUVETTE — CREMERIE

Fonds de commerce d'ELECTRICITE — ELECTRO-MENAGER
AMEUBLEMENTS D'ENFANTS

Sur très grandes Artères Commerciales :

1) TRES BON MAGASIN DE FLEURS :
Boutique, arrière-boutique, cuis. 2 caves, grande réserve, 2 pièces — Bail au 1er Avril 1964.
2) Fonds de PUERICULTURE — VOITURES — LITS JOUETS — AMEUBLEMENT D'ENFANTS.
3) Divers fonds de commerce de PRET A PORTER — CONFECTION — TAILLEUR — COUTURE — LINGERIE.
4) MEUBLES — DECORATION.
5) LINGERIE BONNETERIE — LIBRAIRIE — PAPETERIE — JOURNAUX — BAZAR — COULEURS — JOURNAUX.
6) Un fonds de MAROQUINERIE — VOYAGE — PARAPLUIES, à céder pour raison de santé.
7) A NANCY, un TRES BEAU CINEMA avec possibilité de changement de commerce.
8) A ALFORTVILLE, Rue Véron — PAS DE PORTE : Boutique — Trois pièces — dépendances 300 m2 env.
A ALFORTVILLE — Rue Louis Blanc — Local cimenté 80 m2 avec eau, électricité, téléphone.
A ALFORTVILLE — Fonds de CORDONNERIE, avec très beau logement — poss. chang. commerce.

Nous avons également très beaux STUDIOS — APPARTEMENTS A LOUER et à VENDRE — des PAVILLONS A VENDRE — IMMEUBLES DE RAPPORT — TERRAINS — PRIX très INTERESSANTS.

Possibilité de Longs Crédits — grand choix d'affaires sélectionnées à PARIS et en BANLIEUE.

Prière de prendre rendez-vous pour visiter.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ – ՄԱՐՏ 1968

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՓԱՐԻԶ

9 Մարտ — Թատերական ներկայացում
Salle des Fêtes d'Issy-les-Moulineaux

×

10 Մարտ — Պարահանդէս
Salle des Ambassadeurs

×

7 Ապրիլ — Երաժշտական երեկոյթ
Salle Pleyel

ԼԻՈՆ

17 Մարտ — Գեղարուեստական երեկոյթ
Bourse du travail

×

23 Մարտ — Թատերական ներկայացում
Mairie du 6ème

×

30 Մարտ — Պարահանդէս
Aéroport de Bron

ՄԱՐՍԷՅԼ

3 Մարտ — Երաժշտական երեկոյթ
Opéra de Marseille

Կը մասնակցին.— ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի եւ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (դաշնակ):

Orchestre des Concerts Classiques
Direction. — POL MULE :
Concerto pour Piano (Aram Katchatrian)
Concerto pour Piano No 3 (Beethoven)

6 Մարտ — Թատերական ներկայացում
Théâtre du Gymnase

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի թատերախումբին կողմէ.— Արցունքի հովիտ (Աւետիս Ահարոնեան):

23 Մարտ — Պարահանդէս
Hôtel Splendid

Յաջորդաբար՝ իւրաքանչիւր ձեռնարկի մանրամասն տեղեկութիւնները, ինչպէս նաեւ կազմակերպուած հրապարակային դասախօսութիւններու եւ ցուցահա նդէսներու մանրամասնութիւնները

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
29
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
JEUDI
29 FEVRIER
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11149 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.149

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԱՐԴԱՐԱՑՆԵԼ

— Հայրի՛կ, ինչո՞ւ մեր պատմութեան դասագրքում Հայաստանի մասին ո՛չ մի բառ չկայ, կը հարցնէ չորրորդ դասարանի աշակերտուհին միամտաբար իր հօր, չէ՞ որ Հայաստանը Խորհ. Միութեան մէջ է մտնում :

Ու հայրիկը՝ Արշալոյս Սարոյեան՝ անզօր գոհացուցիչ պատասխան տալու իր աղջկան՝ «մտորումներ»ու մէջ կ՚ինյայ, թռիչք տալով իր հայրենասիրական զեղումներուն եւ արդար դառնութեանց (Յառաջ, 24 եւ 26 Փետր.) :

Յարերու «իմպերիլախտական» խոտելի վարչաձեւին տակ Հայաստանը ռուսական մեծ կայսրութեան յետամնաց մէկ ծայրագաւառն էր : Այդ շրջանին մեղադրելի չէր այնքան, երբ երեսի վրայ կը ձգուէր, անտես կ՚առնուէր Հայաստանը :

Սակայն ի՞նչպէս արդարացնել Կրեմլինի վերաբերումը հանդէպ մեր մինուճարին, որ այսպէս թէ այնպէս, բայց վերջապէս հաւասարազօր մէկ անդամն է Խորհրդային Միութեան :

Մոսկուայի դիւանագիտական այս բարձր քաղաքականութեան ո՛չ անմեղ ու միամիտ աշակերտուհիին խելքը կը հասնի, ոչ ալ՝ խելահաս եւ Հայոց պատմութեան տեղեակ հայրենասէր հօրը :

Ի վերջոյ մենք ալ ազգ ենք եւ ունինք մեր պատմութիւնը :

« Ռուսաց մե՛ծ ազգը » տակաւին գոյութիւն չունէր աշխարհի երեսին, երբ մեր «փոքր ածուն», թէեւ քանակով քիչ, որակով շա՛տ բարձր էր : Թէեւ ամփոփուած փոքր, սահմանափակ տարածութեան մը վրայ, սակայն «արութեան» մեծ գործեր է կատարած :

Այն շրջանին, երբ այսօրուան Ռուսիոյ անսահման տարածութիւններուն վրայ ապրող մարդիկ տգիտութեան մէջ կը խարխափէին, Հայը քաղաքակիրթ ազգ էր, փառաւոր պատմութիւն եւ մշակոյթ ունէր, սեփական գիր եւ լեզու էր ստեղծած եւ Ոսկեդար կերտած հինգերորդ դարուն :

Ռուսացման քաղաքականութիւն չէ հապա՞ ինչ է Հայաստանի դպրոցներուն պարտադրել « Ռուսաստանի Ֆեդերացիայի դպրոցների չորրորդ դասարանցիների համար » կազմուած դասագիրքը :

Տարակոյս չկայ, որ միւս դասարաններու յատուկ դասագրքերն ալ ռուսերէնէ թարգմանութիւններ են, նոյն ոգիով գրուած :

Ռուս մե՛ծ մանկավարժ Ուշինսկիի վարդապետութիւնն է, որ կը կիրարկեն եղեր Մոսկուայի վարիչները, այն է «ռուսական դպրոցները ռուսական դարձնել » :

Ուրեմն ցարերու «իմպերիալիստական » քաղաքականութի՞ւնն է, որ կը շարունակուի «աշխարհի առաջին ընկերվարական երկրին» մէջ : Ո՞ւր մնաց ազգերու ինքնորոշման եւ ինքնուրոյնութեան ըսկզբունքը : Ինչո՞ւ այս շեղումը Լենինի գծած ուղիէ :

Սարոյեան արդար ընդվզումով կը մեղադրէ Հայաստանի լուսաւորութեան նախարարութիւնը, որ «Ռուսաստանի դպրոցների համար կազմած դասագիրքը մեքենականօրէն թարգմանել եւ մատուցել են Հայաստանի դպրոցականներին » :

Համայնավար կուսակցութեան սկզբունքն է վառ պահել «խորհրդային հայրենասիրութիւն»ը Միութեան տասնեւ հինգ հանրապետութիւններու այլազան ազգերու հոգիին մէջ :

Կէս դարու փորձառութիւնը ցոյց տուաւ սակայն, որ խորհրդային հայրենասիրութեան պարտադրումը չէ կրցած արգելք հանդիսանալ ազգային հայրենասիրութեան զարգացումին :

Կ՚ապրինք շրջան մը, երբ գոյնզգոյն եւ յետամնաց ցեղերու մէջ անդամ ազգայնական ոգին, տեղական հայրենասիրութիւնը արթնցած է :

Կարելի չէ թիավարել հոսանքն ի վեր :

Ամէն դար իր պահանջն ունի :

Ամէն բանէ առաջ Հայը կ՚ուզէ Հայ մընալ, մանաւանդ իր հայրենիքին մէջ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԵՇՏԱՅԻ ԺՈՂՈՎԸ

ՌՈՒՍԵՐԸ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՈՒՆԻՆ

Ինչպէս գրած էինք, Երկուշաբթի օր բացուեցաւ Փեշտայ համայնավար խորհրդաժողովը, որ սկիզբէն իսկ դժուարութիւններու բախեցաւ : Արդարեւ Ռումանիա, ու նաեւ Իտալիոյ կ՚ուզեն որ ժողովը հրապարակային բնոյթ ունենայ եւ նիստերու մանրամասնութիւնները ինչպէս նաեւ պատգամաւորներու ելոյթները լայն արձագանգ գտնեն մամուլին մէջ : Շատ բան կը փոխուի անշուշտ եթէ նիստերը կորսնցնեն իրենց գաղտնի բնոյթը եւ հրապարակուի նաեւ ծանօթ իրողութիւն մը՝ այն, որ Խորհ. Միութիւնը դադրած է ըլլայ գերիշխան կուսակցութիւնը ,որու «ամէն» կ՚ըսեն բոլոր «քոյր» կուսակցութիւնները :

Ապստամբական ոգիին պարագլուխը կը մնայ Ռումանիա, բայց առանձին չէ : Իտալացիք — որոնք արեւմտեան աշխարհի համայնավար կարեւորագոյն կուսակցութիւնը կը ներկայացնեն — սկսած են գլուխ բռնել, չեն ուզեր որ ժողովին պարտադրուի օրակարգ մը ու կը բանաձեւեն իրենց բողոքը, ըսելով .— «Բոլոր ժողովներուն մեզի կը ներկայացուի հիմնական ծրագիր մը, առանց նախապէս մեզի հետ խորհրդակցութեան նստելու : Անշուշտ կը հրաւիրուինք որ խորհրդակցինք, բայց ի վերջոյ գօտի մըն է որ մեզ կը խեղդէ : Ինչ որ պէտք է, նախ ազատ վիճաբանութիւնն է ներկայացուած բոլոր կուսակցութեանց, առանց նախապատրաստուած ծրագրի » :

Ժողովը բացած էր հրաւիրողը՝ Հունգարիոյ կուսակցութեան պարագլուխը Եանոս Քատար : Կ՚առաջարկէ որ իւրաքանչիւր երկրի մէջ կազմուի «հակաշխարհակալ » ճակատ մը, որ համախմբէ բոլոր յառաջդիմականները : «Իւրաքանչիւր կուսակցութիւն, կ՚ըսէ Քատար, կը գործէ տարբեր պայմաններու մէջ եւ այդ զանազանութիւնը շատ բնական է վասնզի կը պատկերացնէ աշխարհի այսօրուան կացութիւնը : Իրողութիւն է թէեւ որ մեր շարժումը ներկայիս միասնականութեան պակաս ունի, ինչ որ կը տկարացնէ մեր հաւաքական ուժին արդիւնաւորութիւնը եւ աշխարհակալներուն կուտայ խաղեր սարքելու կարելիութիւններ » :

Ընդհանուր մթնոլորտէն կը թուի թէ, երիտասարդական շարժում մը ծագած է, գլխաւորութեամբ Ռումանիոյ, Իտալիոյ եւ հետեւողութեամբ Չեխոսլովաքիոյ եւ Լեհաստանի, որ կ՚ուզէ բան մը փոխել : Եթէ Ռուսերը կ՚ուզեն որ խօսուի միայն զիրենք միացնող հարցերու շուրջ, միւսները, ընդհակառակն կ՚ուզեն որ լուսաբանուին այն հարցերուն շուրջ, որոնք զիրենք կը բաժնէ : Ռուսերը կ՚ըսեն շարքերը սեղմենք, յանուն միասնականութեան, ընդդէմ աշխարհակալութեան եւ պատերազմին վտանգին » : Ընդհակառակն, Իտալացիք կը յայտարարեն .— « Մեր կարծիքով, հարցը շարքերը խըտացնելու մէջ չէ այլ՝ ընդլայնելու : Հըրաւիրենք Թիթօն, չենք կրնար միշտ հեռու պահել : Բանանք մեր «վեհաժողովը» բոլոր հակաշխարհակալ խմբակցութեանց մէջն ըլլալով Ափրիկէի եւ Ասիոյ ոչ – համայնավար կուսակցութիւնները, որոնք կը պայքարին նոյն հեռանկարներուն համար եւ նոյնիսկ եթէ երկրի մը մէջ երկու համայնավար կուսակցութիւն կայ (կ՚ակնարկէ Իսրայէի) երկուքն ալ հրաւիրենք » :

Իտալական պատուիրակութիւնը, առաջին նիստին արդէն առաջարկած է որ յետագայ վիճաբանութեանց ատեն, քաղաքականութիւնը դաղափարաբանութենէն զատորոշուի : Իտալացիներուն համար աշխարհակալութեան դէմ պայքարը, Վիէթնամի պատերազմը, Միջին Արեւելքի տագնապը, մէկ բան է եւ չին համայնավարութեան յեղաշրջումի գնահատման ուսումնասիրութիւնը կամ միասնականութեան հարցը, ուրիշ բան է :

Ներկայիս նիստերու մասին կարելի է միայն այն տեղեկութիւններն ունենալ զորս կուտան, թէեւ իւրաքանչիւր պատուիրակութիւն արտօնութիւն ստացած է իր տեսակէտները պարզելու եթէ յարմար նկատէ :

Այսպէս ամերիկեան համայնավար կուսակցութեան Ա. քարտուղարը մամուլի ասուլիս մը տուած է եւ ճշդած հետեւեալ կէտերը.— Ա) Ընդհանուր քաղաքականութեան տեսութիւնները պիտի շարունակուին քանի մը օր, նախքան հարցերու խոր քննութիւնը : Բ) Խորհրդակցական ժողովը հաւանաբար դեռ տասը օր տեւէ : Գ) Պէտք է արդիւնաւոր ծրագիր մը գտնէ ամերիկեան աշխարհակալութեան դէմ պայքարելու համար : Դ) 63 անդամներէ բաղկացած քարտուղարութիւն մը հաստատուեցաւ, բաղկացած ներկայ պատուիրակութեանց «երկրորդներէն » : Ե) Համաշխարհային խորհրդաժողովը պիտի գումարուի նոյնիսկ եթէ բոլոր կուսակցութիւնները չընդունին մասնակցիլ : Այդ ժողովը բաց պիտի չըլլայ ոչ – համայնավար յառաջդիմական կուսակցութեանց առջեւ :

Վերջին լուրերու համաձայն Սուսլովի միջամտութիւնը արդիւնք տուած է եւ որոշուած է համաշխարհային խորհրդաժողովը գումարել Մոսկուայի մէջ, 1968ի վերջ կամ 1969ի սկիզբը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԿԱՄՈՒՏԻ յայտարարութեանց պայմանաժամը երկարաձգուեցաւ մինչեւ Երկուշաբթի, Մարտ 4 :

ԿԷՆՍՊՈՒՐԿԻ հարցը դեռ փակուած չէ : Առջի օր «Իզվեստիա» կը հրատարակէր բաց նամակ մը որ կը կրէր ուսանող Սոկոլովի ստորագրութիւնը : Ծանօթ է որ Կէնսպուրկի դատավարութեան ատեն շատ յիշուեցաւ այս ուսանողին անունը : Ծագումով ռուս վենեցուալացի ուսանող մըն է որ Դեկտեմբերին ձերբակալուեցաւ Մոսկուա, արտասահմանի ԷՆ ԹԷ ՍԷ կազմակերպութեան ի նպաստ իր տարած գործունէութեան համար : Կէնսպուրկի դատավարութեան ատեն Սոկոլով վկայութեան համար բանտէն դուրս հանուած էր բայց նիստերը դռնփակ ըլլալով ոչ ոք գիտէ թէ ի՞նչ ըսուեցաւ եւ ինչ փաստուեցաւ հոն : Այս բաց նամակով Սոկոլով կ՚անիծէ ԷՆ ԹԷ ՍԷն (արտասահման գործող ռուս գաղթականներու հակահամայնավար կազմակերպութիւն) եւ կը յայտնէ թէ «Կէնսպուրկ, Կալանսքով եւ Տոպրոպոլսկի անուն գրագէտ չի ճանչնար այլ միայն իրենց հայրենիքին դէմ յանցաւորներ » : Կը մնայ գիտնալ թէ ի՞նչ արժէք կը ներկայացնէ նամակը մէկուն որ ձերբակալուած է եւ խորհրդային ոստիկանութեան ձեռքն է ... :

ՊՈՆԻ կառավարութիւնը դժուարութեան մատնուած է այն ամբաստանութիւններուն պատճառաւ որոնց ենթակայ է նախագահ Լիւպքը : Արեւելեան Գերմանիան է որ կրկին կը մեղադրէ արեւմտեան Գերմանիոյ Հանրապետութեան նախագահը անցեալին նացիական գործունէութեան համար : Կ՚ըսուի թէ Լիւպքը Հիթլէրի օրով արդելափակման կայաններու սահմանուած հիւղակներու գործատուն մը վարած է : Քիզենկէրի կառավարութիւնը կ՚ուզէ որ առաջքն առնէ հրաժարումի մը որ ծանր տագնապ մը կրնայ ստեղծել երկրին մէջ :

ՊԱՐՍԻԿ ծոցին ինը իշխանապետութիւնները պիտի միանան 1971ին երբ բըրիտանական զօրքը հեռանայ շրջանէն :

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ մեռած քաղաքին մէջ, Հիւէ, աղէսեալները փողոցէ փողոց կը թափառին, ինչպէս կը նկարագրեն մամուլի թղթակիցները : Քաղաքը ութսուն առ հարիւր քանդուած է : Միւս կողմէ Զօր. Ուիլըր ընդունուած է Ճոնսընի կողմէ եւ Սպիտակ Տան մէջ, միասին կը խորհրդակցին զինուորական լուծումներ գտնելու համար Վիէթնամի մէջ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Մշակութային նախարարը 34 տարի է առաջին անդամ ըլլալով Մոսկուա գնաց : Պիտի այցելէ նաեւ զանազան քաղաքներ :

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՊԵՏՐՈՍ (ՓԻԷՐ) ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Յաւով կը տեղեկանանք, որ Կիրակի առաւօտ Փատուայի մէջ իր մահկանացուն կնքած է Պետրոս (Փիէր) Պապիկեան, յետ կարճատեւ հիւանդութեան :

Ողբացեալը ծնած էր Տրապիզոն, շուրջ 71 տարի առաջ : Հայրը՝ Իշխան՝ Վանեցի էր, մայրը՝ Եւդոկիացի : Նախնական կրթութիւնը ստացած էր իր ծննդավայրի Մխիթարեան վարժարանին մէջ : Յետոյ Վենետիկ երթալով մտած էր Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանը, որուն ընթացքը աւարտած էր 1915ին :

Տարիներով ուսողութեան ուսուցիչ եղած է նոյն դպրոցին մէջ : Փատուայի համալսարանէն վկայուած է իբրեւ ճարտարապետ : Վենետիկի եւ Թրիէսթէի շրջանին մէջ (Ուտինէ) բազմաթիւ հանրօգուտ եւ ճարտարարուեստական ձեռնարկներ իր տաղանդին դրոշմը կը կրեն :

Յիշենք նաեւ Մեսթրէ – Վենետիկ կամուրջը եւ Թորվիսկոզան որ ամբողջութեամբ իր ձեռարկերտն է :

Առաջին աշխարհամարտի ճակատագրական օրերուն յօդուածներ հրատարակած է իտալական թերթերու մէջ հայկական ջարդերու մասին եւ գործակցած է իտալերէն Արմենիա պարբերաթերթի հրատարակութեան : Լոյս ընծայած է նաեւ իտալերէն գրքոյկ մը Հայկական Հարցի մասին :

Քանի մը տարի առաջ իտալական ընկերութիւնը, որուն գլխաւոր ճարտարագէտն էր, մասնաւոր առաքելութեամբ մը զինքը զրկած էր Հայաստան, տեղւոյն վրայ ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար : Ընկերութիւնը նպատակ ունէր մեր հայրենիքին մէջ արուեստական կերպասի գործարան մը բանալու :

Մեր ցաւակցութիւնները Այրի Տիկին Պապիկեանի, զաւակներուն, ինչպէս նաեւ Տիկին Հ. Մութաֆեանի եւ Պօղոսեան ու Տամլամեան ընտանիքներուն :

ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիան մօտերս լոյս պիտի ընծայէ Փրոֆ. Արամ Ղանալանեանի «Աւանդապատում» ծաւալուն աշխատութիւնը՝ նուիրուած հայ ժողովրդական աւանդութիւններու :

« Հայրենիքի Ձայն » շաբաթաթերթը աշխատութեան մասին գաղափար մը տալու համար, լոյս ընծայած է հեղինակին այս յօդուածը և նմոյշներ՝ աշխատութեան մէջ տեղ գտած երեք հարիւր աւանդութիւններէն :

Յաջորդով նմոյշներ ժողովրդական աւանդութիւններէն :

×

Հայ ժողովրդական բանահիւսութեան շատ տարածուած եւ բուն ազգային ըստեղծագործութիւններից են աւանդութիւնները: Աւանդութիւններով են շընչում Հայաստանի սարերն ու ձորերը, ժայռերն ու քարերը, դաշտերն ու անտառները: Իւրաքանչիւր լիճ ու գետ, աղբիւր ու առու, բոյս ու կենդանի մեր երկրում ապրում է իր աւանդութեամբ : Աւանդութիւնների մէջ դրոշմուած է Հայաստանի գաւառների, քաղաքների, գիւղերի, բերդերի, կամուրջների, ճանապարհների, վանքերի, խաչքարերի ու գերեզմանների պատմութիւնը : Բազմաթիւ աւանդութիւններ կան մեզանում՝ հիւսուած ժողովրդի կեանքում բախտորոշ դեր խաղացած ազգային հերոսների եւ մշակոյթի գործիչների մասին :

Ժողովրդական աւանդութիւնները ծագել են իրականութիւնն ըմբռնելու գործնական անհրաժեշտութիւնից : Նրանց մէջ դրսեւորուած է հասարակական լայն զանգուածների ձգտումը՝ հասկանալու եւ իմաստաւորելու արտաքին աշխարհի գաղտնիքները : Լինելով աշխարհաճանաչողութեան իւրայատուկ միջոցներ, աւանդութիւնները միաժամանակ նաեւ բանաստեղծական ստեղծագործութիւններ են, բնութեան եւ մարդկային կեանքի երեւոյթների գեղարուեստական ընկալման ինքնօրինակ արտայայտութիւններ :

Աւանդութիւնները ընդհանրապէս երեք կարգի են. ստուգաբանական, բացատրական եւ վարքաբանական :

Ստուգաբանական աւանդութիւնների միջոցաւ ժողովուրդը ձգտել է իմաստաւորել իրեն անհասկանալի բառերն ու անուանումները (անձնանուններ, տեղանուններ, առարկայական անուններ), պարզել լեզուի առեղծուածները : Լեզուաբանների համար յաճախ անընդունելի այդ ստուգաբանութիւններից շատերը նշանակալից հետաքրքրութիւն են ներկայացնում բանագէտների, ազգագրագէտների եւ պատմաբանների համար, քանի որ դրանք իւրովի բացայայտում են տուեալ առարկայի, անձնաւորութեան երեւոյթի մասին ժողովրդի հասկացողութիւնները ու պատկերացումները :

Բացատրական աւանդութիւնների օգնութեամբ մեկնաբանւում են բնութեան եւ հասարակական կեանքի այլազան երեւոյթների յառաջացման պատճառները, հիմնաւորւում նրանց զոյատեւման հանգամանքները : Բազմաթիւ սերունդների աշխատանքային կենսափորձի վրայ հիմնուած ճշմարտացի շատ բացատրութիւնների հետ, այստեղ յաճախ հանդիպում են եւ այնպիսիք, որոնք արտացոլում են մարդկանց պատկերացումների եւ իմացութիւնների վաղնջական աստիճանները :

Վարքաբանական աւանդութիւնները համապատասխան տեղեկութիւններ են հաղորդում իրական ու ստեղծական զանազան անձանց կեանքից, դրսեւորում ժողովրդի վերաբերմունքը պատմական այս կամ այն գործչի նկատմամբ : Նրանց մէջ խստագոյնս դատապարտւում ու մերկացւում են ժողովրդի թշնամիները, մեծարանքի արժանանում նրա բարօրութեան, ազատութեան համար հոգացող հայրենանուէր գործիչները :

Հայոց աւանդութիւնների միջից դառնում է ինքը՝ հայ ժողովուրդը, իր խկատիպ նկարագրով, իր աշխարհընկալումով ու հնամենի հաւատալիքներով, հասարակական, քաղաքական կեանքով, բազմահարուստ մշակոյթով, կենցաղով, ազգային հոգեբանութեամբ ու բնաւորութեամբ, ազատ եւ անկախ ապրելու անկոտրում կամքով, ստեղծագործ խոյանքներով եւ լուսաւոր ապագայի վառ հաւատով :

Հայկական աւանդութիւնները աչքի են ընկնում իրենց աշխարհագրական եւ ժամանակագրական լայն ընդգրկումով: Ինչպէս արեւելեան, այնպէս էլ արեւմտեան Հայաստանի տարբեր գաւառների, քաղաքների ու գիւղերի կեանքը պատկերող շատ ստեղծագործութիւնների հետ, նրանց մէջ առկայ են եւ այնպիսի աւանդութիւններ, որոնք նուիրուած են հեռաւոր ու մօտիկ ուրիշ վայրերում ապրող Հայութեանը : Հայկական լեռնաշխարհում ապրած նախագարեան հասարակութեան զոյն արտացոլողաւանդութիւնների կողքին, մենք ունինք այնպիսի ստեղծագործութիւններ, որոնց մէջ արձագանգ են գտել հայ ցեղի կազմաւորման եւ հայկական պետականութեան հիմնադրման շրջանի երեւոյթները: Զգալի թիւ են կազմում հայկական աւատատիրութեան վաղ եւ ուշ դարաշրջաններին վերաբերող աւանդութիւնները : Աչքի են ընկնում յատկապէս Պարսից շահերի բռնիշխանութեան, արաբական խալիֆայի, Մոնղոլների ու Թաթարների աւերիչ արշաւանքների միջոցին Հայաստանում տիրած ծանրը իրադրութեան մասին պատմող ստեղծագործութիւնները : Շատ են այն աւանդութիւնները, որոնք անդրադարձնում են թուրք բարբարոսների տիրապետութիւնը Հայաստանում եւ հայ ժողովրդի մղած երկարամեայ ազատագրական պայքարի դրուագները : Ուշադրաւ աւանդութիւններ կան նաեւ Հայոց պատմութեան նոր եւ նորագոյն շրջանների քաղաքական, ռազմական ու մշակութային կարեւոր իրադարձութիւնների վերաբերեալ :

Ի տարբերութիւն Հայոց հին եւ միջնադարեան մատենագիրների պատմական աշխատութիւնների, որոնք կրում են իրենց վրայ առանձին հեղինակների դասային նկրտումների ու անձնական միտումների որոշակի կնիքը եւ «Հայոց պատմութիւն» վերնագրի տակ ներկայացնում են գլխաւորապէս թագաւորական ու իշխանական տների, երկրի աշխարհիկ ու հոգեւոր տէրերի կեանքն ու կենցաղը, հայ ժողովրդական աւանդութիւնների մէջ, իբրեւ աւանդախօսների բազում սերունդների հաւաքական ջանքերի եւ նրանց բազմակողմանի, անաչառ ու ճշմարտացի մօտեցման արդասիք, մենք գտնում ենք Հայաստանի բնակչութեան հոծ զանգուածների ընդհանրական ձգտումներն ու ակնկալութիւնները, նրանց համազգային հոգեբանութիւնը եւ Հայոց պատմութիւնն իր ամենալայն առումով : Յատկանշական է, որ այդպիսի արժէք ու նշանակութիւն ձեռք են բերել միայն Հայոց հին ու միջնադարեան այն մատենագիրների աշխատութիւնները, ովքեր, հետեւելով Մովսէս Խորենացու ուսանելի օրինակին, իրենց «Պատմութիւններում» պատշաճ տեղ են յատկացրել ժողովրդական բանահիւսութեան եւ մասնաւորապէս աւանդութիւնների պահպանած թանկարժէք տուեալներին :

Պատահական չէ, որ հայ դասական ամենանշանաւոր հեղինակները՝ Աբովեանն ու Նալբանդեանը, Աղայեանն ու Պռօշեանը, Բաֆֆին ու Մուրացանը, Թումանեանն ու Իսահակեանը իրենց ստեղծագործութիւններում այնքան լայն տեղ են յատկացրել աւանդութիւններին, առիթ բաց չթողնելով իրենց դրական խօսքն ասելու նրանց մասին : Առանձնապէս հետաքրքիր են այս տեսակէտից աւանդութիւններում արտայայտուած բարձր գաղափարների, նրանց ժողովրդային էութեան եւ հայրենաշունչ ոգու վերաբերեալ Աւ. Իսահակեանի յայտնած հետեւեալ մտքերը. «Լեգենդները մի որեւէ ժողովրդի լաւի, ազնիւի, վեհի, գեղեցկի, ցանկութիւնների իրականացումներն են : Մարդկային տենչերը, ձգտումները առասպելների, լեգենդների մէջ են գտնում բաւարարութիւն, վարձատրութիւն : Ժողովուրդը հաւատում է իր ազգային լեգենդներին, նրանց իրական լինելուն պատմականութեանը : Նրա համար լուսաւորիչը եղել է, հաւատում է Խոր Վիրապին, Տրդատին, Մասիսից բերած քարերին, Նոյեան Տապանին, Եղիշէի գերեզմանին, Սասունցի Դաւթի Ջրաղացին ... Երբ այլեւս դադարում է հաւատալուց, նա չորանում է, կորցնում է երկրի պոէզիայի զգացումը, նրա նուիրականութիւնը : Երկիրը, հայրենիքը դառնում է նրա համար օտար երկիր, անտարբեր վերաբերմունքով »:

Մեծ է Հայոց ազգային աւանդութիւնների ճանաչողական արժէքը : Ճիշդ է, նրանց մէջ բացակայում է ստոյգ ժամանակագրութիւնը, մի պատմական անձնաւորութեան կատարած գործը երբեմն վերագրւում է մէկ ուրիշի, սակայն դրանով նրանք չեն դադարում կարեւոր ըսկզբնաղբիւրներ եւ պատմութիւնը լուսաւորող ճառագայթներ լինելուց, քանի որ նրանց մէջ իւրովի դրսեւորուած է առարկայական իրականութիւնը եւ իշխում է պատմութեան տրամաբանութիւնը :

Իբրեւ դարերից եկած եւ դարեր վերապրած ստեղծագործութիւններ, աւանդութիւնները յաճախ աւելի տոկուն են, քան նոյնիսկ գրաւոր աղբիւրները : Շատ բան, որ չի մնացել անգամ որձաքարերին դրոշմուած վիմական արձանագրութիւնների մէջ, կուլ գնալով տարերքին կամ մարդու աւերիչ ձեռքին, պահպանուել է ժողովրդի դիմակայուն յիշողութեան մէջ եւ յարատեւելով հասել է մինչեւ մերօրերը :

Աներկբայ է նաեւ աւանդութիւնների գեղարուեստական արժէքը : Պարզ ու զուսպ, միաժամանակ գրաւիչ ու հետաքրքրական կարճ բանաւոր մանրապատումներ են դրանք եւ աչքի են ընկնում իրենց անզարդ ոճով, սակաւադէպ, կրաւուկ ու կարճ երկախօսութիւններով, իրականի ու ստեղծականի ներդաշն հիւսուածքով : Աւանդութիւնների գործող անձանց մէջ ժողովուրդը յաջողութեամբ խտացրել է հասարակական տարբեր խաւերի ներկայացուցիչների բնորոշ ու տիպական գծերը, կատարել գեղարուեստական ինքնատիպ ընդհանրացումներ : Աւանդութիւններին առանձակի հմայք է հաղորդում բնութեան ծոցում ծնուած ու հասակ առած ժողովրդական աւանդախօսների պատկերաւոր երեւակայութիւնը՝ բնութիւնից մարդուն շնորհուած մեծագոյն պարգեւներից մէկը :

Ա. Զ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԲՌՆԱՒՈՐԸ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ԴԷՄ

— Այն ատեն դուք վճռեցէք թէ ի՛նչ պէտք է ընեմ, որովհետեւ ես կարող չեմ այս հանգոյցը լուծել, պատասխանեց Անգլիացին քիչ մը սրտնեղած երեւոյթով մը:

Պալատականը պահ մը մտածեց, յետոյ վճռաբար ըսաւ.

— Լա՛ւ, այդպէս կ՚երթանք իր մօտ, քանի որ ուրիշ կերպ կարելի չէ:

— Ուրեմն մեկնինք:

Եւ երկուքը մէկտեղ դուրս ելան սենեակէն:

ԳԼՈՒԽ ԺԵ.

ՄԱՔ ԼԱՅՆ ԳՈՐԾԻ ԿԸ ՍԿՍԻ

Ապտիւլ Համիտ խիստ սիրալիր կերպով ընդունեցաւ իր հիւրը, առանց անոր արդուզարդի թերութեան ուշադրութիւն դարձնելու, նոյնիսկ ստիպեց որ նստի, մինչ Իզզէթ փաշա որ թարգմանի պաշտօն կը կատարէր, բարեւ բռնած՝ ոտքի կը կենար:

Մէկ քանի քաղաքավարական խօսքերու փոխանակումէն ետքը, Ապտիւլ Համիտ ըսաւ.

— Կ՚ուզէի վստահօրէն գիտնալ թէ իրաւցնէ դո՞ւք էք Քոնըն Տօյլի վէպերուն մէջ յիշուած Շերլոք Հոլմսը:

— Առանց սնափառութեան եւ կեղծիքի կրնամ յայտարարել որ բարեկամս Քոնըն Տօյլ իմ գաղտնի ոստիկանի կեանքէս առած է իր վէպերուն նիւթերը, զանոնք քիչ շատ պատշաճեցնելով վիպասանական ձեւին, պատասխանեց Անգլիացին ամենայն պաղարիւնով: Արդէն, աւելցուց, կարծեմ ձեր Լոնտոնի դեսպանը բուն իսկ Քոնըն Տօյլէն իմացած է իմ գոյութիւնս:

— Ճիշդ է, ըսաւ Ապտիւլ Համիտ:

— Ուրեմն այս մասին կասկածելու որեւէ պատճառ չունիք:

Այս խօսքերուն փոխանակումէն ետքը, սուլթանը աւելցուց.

— Անշուշտ իմ քարտուղարս մանրամասնօրէն պատմեց ձեզի ժամանակէ մը ի վեր մայրաքաղաքիս մէջ պատահած խորհրդաւոր ոճիրները, որոնց հեղինակները մինչեւ այսօր կարելի չեղաւ ձերբակալել:

— Այո՛, ամէն բան գիտեմ, պատասխանեց Անգլիացին:

— Ի՞նչ է ձեր կարծիքը այս ոճիրներուն մասին:

— Երկու կարծիք կարելի չէ ունենալ... կ՚երեւայ որ այդ ոճիրները գաղտնի կազմակերպուած ընդարձակ մարմինի մը կողմէ ի գործ դրուած են քաղաքական նպատակով մը եւ այդ նպատակն ալ ուրիշ բան չի կրնար ըլլալ եթէ ոչ պետութեան ներկայ վարչական ձեւը փոխել եւ հաւանօրէն անոր տեղ ազատական վարչութիւն մը հաստատել:

Այս խօսքերը զորս Ֆրանսերէն լեզուով կ՚արտասանէր Մաք Լայն եւ զորս Իզզէթ փաշա թուրքերէն կը թարգմանէր, շատ անհաճոյ տպաւորութիւն մը ըրին Ապտիւլ Համիտի վրայ, մանաւանդ ազատական վարչութեան ակնարկութիւնը զինքը բոլորովին գրգռեց: Այսուհանդերձ, հզօր ճիգ մը ընելով ինքն իր վրայ, առերեւոյթ հանդարտ մնաց, միայն իր ստորին շրթունքը յուզումէն սկսաւ դողդղալ:

Մաք Լայն, որուն խուզարկու աչքերէն չէր վրիպեր եւ ոչ մէկ բան, ինքնիրեն ըսաւ.

— Կարծեմ իր ամէնէն զգայուն թելին դպայ, բայց գիտեմ որ ըսածս բացարձակ ճշմարտութիւն է:

Ապտիւլ Համիտ շարունակեց.

— Գործուած ոճիրներուն նպատակը կարեւորութիւն չունի եւ այդ մասին պէտք չկայ ենթադրութիւններ ընելու խնդիրը այն է որ մայրաքաղաքիս մէջ ոճիրներ գործուած են եւ հեղինակները անյայտ կը մնան, մեր ոստիկանական իշխանութիւնը մինչեւ հիմա կարող չեղաւ զանոնք երեւան հանելու. արդ, դուք կը յուսա՞ք յաջողիլ եւ այդ հեղինակները գտնել:

— Ձեր վեհափառութեան կրնամ որոշ պատասխան մը տալ, երբ աչքիս առջեւ ունենամ սուրհանդակ ազաւնիին վիզէն գտնուած տոմսակը եւ զայն մանրակրկիտ կերպով զննեմ:

— Այդ տոմսակը ահաւասիկ :

Եւ Ապտիւլ Համիտ ձեռքը իր ծոցը տանելով հանեց հոն պահուած փոքրիկ տոմսը եւ զայն տուաւ իր քարտուղարին որ խորին ակնածանքով թուղթը իր վեհափառ տիրոջ ձեռքէն առնելով՝ յանձնեց Մաք Լայնի, որ տոմսին վրայ արագ ակնարկ մը նետելէ ետքը, անփոյթ ձեւով մը բաճկոնին գրպանը դրաւ զայն:

— Հիմա որ տոմսակը յանձնեցի, շարունակեց Ապտիւլ Համիտ, ե՞րբ պիտի կրնաք ձեր վերջնական պատասխանը տալ:

— Այս իրիկուն իսկ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(62 – Շար.)

ՖՈՒՆՏԱՆԵԼ

ԴԱՀԱՆԱՑ ԴՈՒՔ

ՁԱՎԱԳՈՒ

—*—

ԹԱՀԿԱՑ ՉԱՎԱՁՈՒՆ

ՅՈ ՀՈՒՀՈ

ՈՐՏԱՀՈ ՍԱՀԱՐ

—*—

Ֆ. ՍԱՐՈՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆ

ՎԱՀԱՆ ՍՈՒՐԵՆԻ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

1903ի Փետրուար 2-ին Ալեքսանդրապոլի գաւառի Գիւմրի գիւղաքաղաքում, ուր հայրը՝ Տիգրան Սարգսեան, ունէր մի փոքրիկ կօշկակարանոց, որտեղ Վահանը սկսեց իր առաջին քայլերը կօշկակարութեան արուեստի մէջ։ Դեռ տասնհինգ տարեկան չկայ, երբ նա ստանում է վարպետի կոչում։ Ընտանիքի հոգսերը ծանրանում են նրա ուսերին։ Ամուսնանում է, ունենում երեք զաւակ։ Ամէն առաւօտ կօշկակարանոցի դուռը բացում է ինքը։ Ամէն երեկոյ ինքն է փակում։ Ամէն օր, ամէն ժամ, ամէն վայրկեան նա կօշկակար է։ Ոչ մի ուրիշ մտահոգութիւն չունի նա, բացի կօշկակարութիւնից։ Ոչ մի ուրիշ ձգտում չունի նա, բացի կօշկակարութիւնից։ Ոչ մի ուրիշ ցանկութիւն չունի նա, բացի կօշկակարութիւնից։ Ոչ մի ուրիշ ապրելակերպ չունի նա, բացի կօշկակարութիւնից։ Ոչ մի ուրիշ աշխարհ չունի նա, բացի կօշկակարութիւնից։ Ոչ մի ուրիշ հետաքրքրութիւն չունի նա, բացի կօշկակարութիւնից։ Ոչ մի ուրիշ ուրախութիւն չունի նա, բացի կօշկակարութիւնից։ Ոչ մի ուրիշ տանջանք չունի նա, բացի կօշկակարութիւնից։ Ոչ մի ուրիշ ցաւ չունի նա, բացի կօշկակարութիւնից։ Ոչ մի ուրիշ վիշտ չունի նա, բացի կօշկակարութիւնից։ Ոչ մի ուրիշ յոյզ չունի նա, բացի կօշկակարութիւնից։ Ոչ մի ուրիշ ոգեւորութիւն չունի նա, բացի կօշկակարութիւնից։ Ոչ մի ուրիշ հոգեվարք չունի նա, բացի կօշկակարութիւնից։ Ոչ մի ուրիշ մահ չունի նա, բացի կօշկակարութիւնից։

Մի՞թէ այս ամենը ինքնին բաւական չէ, որպէսզի Վահանը դառնայ մեծ արուեստագէտ։ Մի՞թէ այս ամենը ինքնին բաւական չէ, որպէսզի Վահանը դառնայ մեծ նկարիչ։ Մի՞թէ այս ամենը ինքնին բաւական չէ, որպէսզի Վահանը դառնայ մեծ քանդակագործ։ Մի՞թէ այս ամենը ինքնին բաւական չէ, որպէսզի Վահանը դառնայ մեծ ճարտարապետ։ Մի՞թէ այս ամենը ինքնին բաւական չէ, որպէսզի Վահանը դառնայ մեծ գրող։ Մի՞թէ այս ամենը ինքնին բաւական չէ, որպէսզի Վահանը դառնայ մեծ երաժիշտ։ Մի՞թէ այս ամենը ինքնին բաւական չէ, որպէսզի Վահանը դառնայ մեծ մարդ։

Ոչ, բաւական չէ։ Ոչ, բաւական չէ։ Ոչ, բաւական չէ։

37-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՐՏ 3 ԿԷՍՕՐԷ ԵՏՔ ԺԱՄԸ 14,30ԻՆ

SALLE DE LA CHIMIE

28 bis, Rue Saint-Dominique — Paris (7e) — Métro : Invalides

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ

M. ANDRÉ BASDEVANT

Inspecteur Général au Ministère de la Jeunesse et des Sports

Սկաուտական յայտագիր: Երգեր, պարեր եւ ներկայացումներ Գայլիկներուն եւ Սկաուտներուն կողմէ: Տեսարաններ Ամերիկայի Ճէմպորիէն «Օր մը բանակավայրին մէջ՝ Բանակումի կրակը»:

Թատերական ներկայացում հայերէն, հայկական պարեր, եւայլն

ՄՈՒՏՔ 10 եւ 5 ՖՐԱՆՔ — ՊԻԻՖԷ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Սահակ Յարութիւնեան, Օր. Ալիս Յարութիւնեան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Յարութիւնեան, ինչպէս նաեւ ընտանեկան պարագաները իրենց անկեղծ շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, անհատ թէ կազմակերպութիւն, որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով, ծաղկեպսակով կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով իրենց վշտակցութիւնը յայտնեցին՝

ՏԻԿ. ԱՐՄԱՒԵՆԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ

(Ծնեալ Տէր – Միհասեան)

կսկծալի եւ անակնկալ մահուան առթիւ:

Այս առիթով Յարութիւնեան ընտանիքը կը ծանուցանէ ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն թէ քառասունքի հոգեհանդստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւոտ Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ:

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տէր եւ Տիկին Մանուկ Առաքելեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց հօր՝ Պ. Աւետիսեանի (Անիէռ):

×

Պ. Էթեմէզեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Արշաւիր Ճամճեանի (Սելանիկ):

×

Օր. Ալիս Օհանեան վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Տիքիճեանի (Պէյրութ):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Հրանոյշ Գազազեան ու զաւակները՝ Վարդուշ եւ Գէորգ, ինչպէս նաեւ Օր. Արաքսի Գազազեան հարիւր Ֆրանք կը նուիրեն «Հայ – Բոյժ»ի ի յիշատակ իրենց մօրեղբօր՝ Խորէն Օտապաշեանի, որ իր մահկանացուն կնքած է Մեքսիկոյի մէջ Փետր. 15ին:

ՆՈՒԷՐ

Ֆրէզնոյէն Պ. Սարգիս Պօղոսեան 50 Ֆրանք կը նուիրէ «Հայաստանի» Արաքսիի եւ Տիգրանի յիշատակին:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Մարթա Թէպոյեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Թէպոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կուլխաս Թէպոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նշան Թէպոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միշէլ Տէր – Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժաղ Աւետիքեան եւ զաւակները (Փարիզ), Պ. Կարապետ Թէպոյեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Մինասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Կէվիկեան, Տէր եւ Տիկին Ժանօ Ճէրանեան, Տէր եւ Տիկին Մեսրոպ Պէննէեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ազնիւ Մակարեան եւ զաւակը, Պ. Գասբար Սիմոնեան եւ զաւակները, խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք հեռագիրով, նամակով, անձամբ եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, հօրեղբօր, քեռիին, աներհօր, քեռայրին եւ քենեկալին՝

ՕՀԱՆ ԹԷՊՈՅԵԱՆԻ մահուան առթիւ (67 տարեկան): Այս տխուր առթիւ իր հարազատները կը նուիրեն 20 Ֆրանք Շ. Միսաքեան սրահին, քսան Ֆրանք Ս. Թէհլիրեան սրահին, 15 Ֆր. «Յառաջ»ի, 15 Ֆր. «Հայաստան» թերթի:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18 Ը

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ի տօնակատարութիւնը Վիէնի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի, այս Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Ակումբին մէջ:

Կը խօսի ընկ. Յ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, առատ կերուխում, մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ֆիլօթեքնիք ընկերութեան վարչական խորհուրդը դասախօսութիւն մը կազմակերպած է այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.45ին, Սորպոն (Ժէոլոժիի ամփիթատրոնը) 1 Րիւ Վիքթոր Քուզէն:

Կը խօսի փաստաբան ՏԻՏԻԷ ՕՊՈՒՌ

Նիւթ՝ Յեղասպանութիւնը, ռնիր մարդկութեան դէմ:

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը Կիրակի (3 Մարտ) կէսօրէ ետք ժամը 17ին, Պ. Զ. Զատիկեանի սրճարանի վերի յարկը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, այս Երկուշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 4ին, եկեղեցւոյ սրահը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Թատերական ներկայացում, կազմակերպուած Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան կողմէ, 14 Մայիս, Երեքշաբթի դիշեր, Թէաթր Տէ զՄռ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թատերական ներկայացումներ

Մարտ 29ին եւ 31ին

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 3 Մարտ 1968, ժամը 16–24

«Les Ambassadeurs»

3, AVENUE GABRIEL — CHAMPS ELYSEES

Նուագախումբ ՄՕՐԻՍ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

(Պար՝ եւրոպական եւ հայկական երաժշտութիւնով)

JACQUES-PAUL HOVNANIAN (Grenoble)

(Կովկասեան եւ հայկական պար եւ երգ)

ELECTION MISS CROIX ROUGE — COTILLONS

Մուտք 10 ֆրանք — *Ուսանողներու կէս գին*

Ապահովել տոմսերը եւ սեղանները հեռաձայնելով կեդրոնատեղի — Հայ Կարմիր Խաչի ELY 67-03

GERMAIN SANCHEZ

Agent Immobilier Agréé

Mandataire en Vente de Fonds de Commerce, Affilée à la Caisse de Garantie

31 bis, Avenue du Maréchal de Lattre de Tassigny à CHARENTON-LE-PONT

Tél. : 368-03-13 et 56-46

VOUS PROPOSE :

Métro CHARENTON-ECOLES : de beaux PAS DE PORTE, avec appartement situation commerciale de tout premier ordre, et de nombreux pas de porte à : ALFORTVILLE — MAISONS-ALFORT — SAINT MAURICE — PORTE DE PANTIN (Rue de Paris)

ALIMENTATIONS GENERALES — EPICERIES FINES — CAVES — PAQUETAGE — EPICERIE — BUVETTE — CREMERIE

Fonds de commerce d'ELECTRICITE — ELECTRO-MENAGER AMEUBLEMENTS D'ENFANTS

Sur très grandes Artères Commerciales :

1) TRES BON MAGASIN DE FLEURS : Boutique, arrière-boutique, cuis. 2 caves, grande réserve, 2 pièces — Bail au 1er Avril 1964.
2) Fonds de PUERICULTURE — VOITURES — LITS JOUETS — AMEUBLEMENT D'ENFANTS.
3) Divers fonds de commerce de PRET A PORTER — CONFECTION — TAILLEUR — COUTURE — LINGERIE.
4) MEUBLES — DECORATION.
5) LINGERIE BONNETERIE — LIBRAIRIE — PAPETERIE — JOURNAUX — BAZAR — COULEURS — JOURNAUX.
6) Un fonds de MAROQUINERIE — VOYAGE — PARAPLUIES, à céder pour raison de santé.
7) A NANCY, un TRES BEAU CINEMA avec possibilité de changement de commerce.
8) A ALFORTVILLE, Rue Véron — PAS DE PORTE : Boutique — Trois pièces — dépendances 300 m2 env.
   A ALFORTVILLE — Rue Louis Blanc — Local cimenté 80 m2 avec eau, électricité, téléphone.
   A ALFORTVILLE — Fonds de CORDONNERIE, avec très beau logement — poss. chang. commerce.

Nous avons également très beaux STUDIOS — APPARTEMENTS A LOUER et à VENDRE — des PAVILLONS A VENDRE — IMMEUBLES DE RAPPORT — TERRAINS — PRIX très INTERESSANTS.

Possibilité de Longs Crédits — grand choix d'affaires sélectionnées à PARIS et en BANLIEUE.

Prière de prendre rendez-vous pour visiter.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ – ՄԱՐՏ 1968

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ Մարտ 3, ժամը 20,30ին OPERA DE MARSEILLE

Երաժշտական Երեկոյթ, մասնակցութեամբ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբին՝ ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ եւ մասնակցութեամբ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

Orchestre des Concerts Classiques, Direction POL MULE

Concerto pour Piano (Aram Katchatrian) — Fantaisie Hongroise (Liszt) — Gayaneh (Aram Katchatrian)

ՄԱՐՏ 6, ժամը 20,30ին

Թատերական Ներկայացում Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ — ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏ (Ա. Ահարոնեան) Théâre du Gymnase

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՏ 8

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԻՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ Կը խօսի ՓՐՈՖ. ՖԷՅՏԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐԴԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ Կը խօսի ՅԱՐ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ

ՄԱՐՏ 9

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ Կը խօսի ՓՐՈՖ. Է. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ՄԱՐՏ 11

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ Կը խօսի ԷՏՈՒԱՐ ՏԷՓՐԷՕ

Այս դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան ժամը 20,30ին — Hôtel Normandie, Bd. d'Athènes